

אוצר

סיק לא את כו-כט

הפוסקים

חשיב עדות כלל, כי מה שחשב החמדי"ש לידוע שנחלטה [אם חמר הקדושין] בשעה שאחזו שניהם, לא נראה לי, כיון דכ"ע יודעים שאין בלתי שניהם כלום, ליתא גלוי דעת בהשתיקה שנחלטה, כמו דלא חשבינן לרזוי בקדשה בפחות משוי"ס כשאמר אח"כ תקדש בדי וזוי דלית בה [בכסעף ה'] , וליכא גלוי דעת בהשתיקה הוי כרזוי עד שרזינו שאחזה בידה עד אחר כד"ד, וכשלא ראו זה וראו אח"כ שהחפץ מונח בקרקע, ליתא גלוי דעת כלל, ולא הוי עידי קדושין כלל. [וסיום החשו"ע בלתי הקודם]. ועיי"ע צענין כזה בסקל"ה אות ג.

כח. ומה הדין בנתן לה חפץ במתנה ובעוד שניהם אוחזים אמר הקדושין. במתנה פתים סי' מ"ב דרי"ג ע"ג, אף שלענין נתן לפקדון ואמר הקדושין כששניהם אוחזים חשב למחרי"ט דסובר מקודשת משום דהו"ל לסלק ידה, כמוצא בלתי כ"ו, מי"מ בנתן לה למתנה ובעוד שניהם אוחזים בחפץ אמר הקדושין, כתב, נראה דגם למחרי"ט אינה מקודשת, דהא עכ"פ אותו מקצת חפץ שבזה כבר קנתה, ונהי דהחלק שנשאר בידו לא קנתה ויש בו שו"פ, אכתי חזן שום הוכחה שנחלטה לקדושין, ואי משום דאם לא ניתא לה הו"ל לסלק ידה, ו"ל דאין רצונה להניח ידה ממקצת החפץ דכבר קנתה אותו במתנה, ואף אם תוכי"ד אמר לה כן, סברה דאינו יכול לחזור בו, וגמי לאו דינא גמירי לידע החילוק בין תוכי"ד לאח"כ, וכע"ז כתב הח"ס בסי' ק"א [כמוצא בלתי סי'ט]. חולם ע"י בדברי החור"ד שבלתי כ"ו, דאף דננתן לפקדון ואמר הקדושין כששניהם אוחזים נועט דאינה מקודשת, מי"מ במתנה כה"ג כתב דאפשר דמקודשת, דבפקדון אין ראי' מדלא סילקה ידה, דעדין חוששת שמה יסלק גם הוא ידו ויפול החפץ ותחייב, דא"ל ללמנ"ס, אבל בנתן לה למתנה גם נשי ידעי דאין עליה שום חיוב אם תזרוק, ומדלא זרקת מוכח דנחלטה, ובהכי מייירי דדון המחרי"ט, וזהו הו"ל דכתב דבאמר כששניהם אוחזין, מקודשת. [אמנם ע"י בלתי מי"א וסי"ח דמבואר מדברי הרשב"א וכל הפוס' שהוצאו שם, דבאמר הקדושין אחר נתינה למתנה בודאי אינה מקודשת, ולא אשחמית חד מינייהו שיאמר דאדרבא כיון דלא תחייב כשתזרוק, א"כ מדלא זרקת מוכח דנחלטה, מי"מ ו"ל דסובר החור"ד דהכל שאלו, דכיון ששניהם אוחזים בחפץ, האשה סוברת דכל שלא הגיע החפץ לידה לגמרי עדין לא קנתה כלום מהחפץ שחובל להחזיק בו לעצמה, אבל מי"מ יודעת שפיר שאין חיוב שמירתו עליה].

כט. אם יש לחלק בהא דאמר הקדושין כששניהם אוחזים, בין שדיך ללא שדיך. ע"י בדברי רע"א שבלתי כ"ו דרי"ג והוסיף, דאף דמלך דבאמר הקדושין כששניהם אוחזים אינה מקודשת, מי"מ כתב ד"ל דבשדיך מהני, וכבהא דזרק לחיקה, הניל ברמי"א מהרמ"ה, דאינה מקודשת אף שאמר בשעת מחי"מ משום דליכא מלך מעשה הוכחה דנחלטה, ומי"מ בשדיך מהני כ"ו, ה"ג ב"ד הוי קלת שעת מחי"מ חלל דליכא הוכחה מלך, א"כ תליא בשדיך. ועי"ע בה"ש מי"מ החמדי"ש בזה.

ובחומ המשוש (מוולאיון) בחשו"ר ה"ח סי' א', מבואר דלשיטת זו גם שדיך לא מהני, דאחר שזן נמי בדין הרמ"ה ה"ל, דאף דליכא הוכחה מלך מי"מ ויעיל שדיך, כתב בלתי י"א, דאם נתן לה חפץ ארוך לפקדון ואחזה בקלתו ובעוד שניהם אוחזים אמר התקדשי לי בו, ומשך ידו מהחפץ והיא אוחזת בקלתו כמקודם, יש להסתפק דכיון דלא נגמר ענין הפקדון ולא נתייבבה בשמירתו עד שמשך ידו, ו"ל לכאורה דהוי בשעת מחי"מ, [ור"ל חלל דמי"מ אינה מקודשת משום דליכא מלך מעשה המוכיח דנחלטה ג], וא"כ אם ניתא דבהא דזרק לחיקה

ה"ג צדדונו (לדברי הפד שלא זרקת העצמה כשנשאר בידה) עכ"פ הוי ספק קדושין. וענין זה בתשובת האב"ד דסניאטין שבאריה דבי פילא סי' ע"ז סוף דק"א, שכתב, דלהעדות שאחזו שניהם ואמר הקדושין ועצב בידה, הרי זה דין הרמ"ה כ"ו, ובמי"מ הח"מ משום דלא עצבה מעשה דמוכת, וה"ג ב"ד כ"ו, ואף דפסק בחי"מ שם דהוי קדושין [מספק], מי"מ ב"ד שאמר הפד שאינו זוכר אם זרקת הו"ל ספק ספיקא, וכבר כתבתי שנספק ספיקא מותרת.

גם באביר יעקב סוס"י כ"ד, כתב, דליכא לספקוי בזה, ד"ל דכיון דעדין לא נתן לה בהחלט דגם ידו אוחזת בו, חשוב קודם מתן מעות כ"ו, [וכששמעתי לשון הקדושין] לא היה לה לקבל בהחלט, ויהי לה לסלק ידה ולהשאירו בידו, או דילמא כיון דנחלטה בידה החפץ לידה היה בלי שום דיבור קדושין, ועל זה הושיעה ידה יתחזיקה במקלות, אף שאח"כ אמר לה שכוף לשם קדושין וסילק ידו לגמרי והניחו בידה, ושחקת, אפילו הכי ו"ל דשתיקה כה"ג נמי לאי כלום הוא, וכדפרש"י בקדושין ד"ב ע"ג, דמה ששחקת הוא משום דלא איכפת לה, דמיימר אמרה מתחילה לא לשם קדושין קבלתי, וה"ג ב"ד אמרה דמתחילה לקחתו ע"מ לקבל בהחלט ולא לשם קדושין, וסוף מעשה היה כפי המחשבה תחילה, וא"כ חשיב שפיר שתיקה דלאחר מחי"מ, והא דגע בידה ומשיחה בידו כ"ו [בהנכר במחרי"ט ברי"ה בלתי], אינו ענין לדדונו, דלאו לכל אחקוש הוי לנתיבה כ"ו [עיין בזה לעיל בהערה ל"ח], ואעיקר דמילתא לא דמיא להכי, ואינו שום בטעמא.

כו. אף להמחמירים בהא דשניהם אוחזים הנ"ל, היינו כשהעדים ראו שלא הרפתה ידיה בעת סילוק ידיה. בחמדת שלמה סי' מ"ח, אחר שכתב דבאמר הקדושין כששניהם אוחזים הוי בשעת מחי"מ ומקודשת, וכבלתי הקודם, הוסיף דרי"ג וכו', אף דב"ד זרקת אח"כ, מי"מ אין מקום להסתפק שמה זרקת חיקה, דכיון דודאי עם סילוק ידי לא זרקת, דא"כ הוי העדים רואים הזריקה כדל"ה סילוק ידו, (ועי"ע מה שזן לענין אם זרקת תוך כד"ד). ובעל חוות דעת בתשובתו שם סי' מ"ט אות ד', אחר שזן עי"מ החמדי"ש דב"ד ודאי לא זרקת עם סילוק ידו כ"ו, וככתב, דאינו מוכרח, דלולי עמדת העדים מאחוריה וראו רק כשפשתה ידה ואחזה בחפץ [לפקדון], ואח"כ כשקצצה ידה לעצמה ראו [רק] שהחפץ מחוץ בין שניהם, וכסילוק ידו אח"כ מהחפץ [אפשר ש] חיקה סילקה ידה גם היא ונפל מידה, והעדים לא ראו הפילה מידה לביתם עומדים מאחוריה כ"ו, [ור"ל אבל סילוק ידו יתכן דראו גם מאחורי גבה, דהא הקל"ה שזידו מרחק קלת], הוסיף, ואם היה ככה"ג נראה דהוי כלא ראו העדים גמר הנתינה כלל, כיון שלא ראו אם נשאר החפץ בידה אחר סילוק ידו, ולא מציע"ל להצ"ע [בסי' ל' סק"ט] דסובר בספק קרוב לו דהוי כמקדש בלא עדים, [דה"ג הוי בלא עדים ואינה מקודשת], (ועי' בנתיבות המשפט בכללי חפס"ה סק"ז מה שחילק בין ספק זה לשאר ספיקות בקדושין כ"ו), חלל אפי' להרשב"א ביבמות בסובר דספק קרוב לו הוי ספק קדושין [ע"ש ב"ד ע"ג]. יש לחלק מ"ד, דהתם ו"ל שזריקה ואמירת הקדושין ומדידת הקרובה לאו בשעת אחת הן ובאים בזה אח"כ, ולא הוי דבר הן, משא"כ בהא דראיית העדים בשעה שאוחזים שניהם לאו כלום הוא, כשלא ראו הנחת החפץ מידו ושנשאר בידה, שזה עיקר הנתינה, וכיון שדבר זה הוא צראיך אחת, הרי ודאי שאם העדים ראו הנחת החפץ מידו ולא ראו אם נשאר בידה, עדות הוי דבר הוא, ואפילו אם יוצאו עדים אחרים ויעידו שצרגע זו שאומרים העדים שראו הנחת החפץ מידו היה החפץ עדין בידה, אינם מאתרפים. [ועי"ע דלשיטתו דחולק על החמדי"ש שם צע"ס הדין דשניהם אוחזים, בבלתי ה"ל, מבאר עוד דצענין שיראו העדים אחיזה עד אחר כד"ד מסילוק ידיה, שכתב], ועוד נראה דאפילו כשלא ראו אם היה בידה עד אחר כדי דבור לא

(ט) ע"י בזה במהרש"ם המובא בלתי כ"ו ב"ה ויש. ובחמדת שלמה בחשו"ר רע"א המובאים שם ב"ה וחוס"ר.

(ז) כן מבואר מתוך דבריו, וכ"כ בדעתו בדברי ישכר הנ"ל בלתי כ"ו.

אוצר

סיק לא אות כס—לא

הפוסקים

נוטה בדבריו, ונראה להדיא עוד ראי' לדבריו כו', מסיק, לכן ל"ע להקל בזה גם בלא שדיק, והיו ספק קדושין, וכדעת מהר"ט, וא"כ צ"ל אפי' נימא דאמר הקדושין כשנייהם אחזו בכחצבע אפי' היו ספק.

ל. ומה הדיון בהא דשנים אוחדים, כששם טבעת באצבעה ואמר הקדושין כשעדיין אוחדו בת. בארי דבי עילאי סי' ע"ז דק"ג טור ז', אחר שהעלה לדברי העד הב' שאמר הקדושין צעוד שניהם אוחדין בטבעת הוי כלפני מח"מ, וכשיטתו בזה סי', כתב, אמנם לדברי העד הראשון שדיק לפרשם דאמר הקדושין בשם שם הטבעת בנחתית אלצבע, א"כ היה קבלת הקדושין חיוב כשנתן הטבעת על ראש אלצבע, ושם לא אחז בטבעת רק להורידו לנחתית האלצבע בדרך קישוט, וא"כ הוי קדושין דלאחר מח"מ. [וע"ש צ"ג ובדק"ו ע"א, דאמנם עדיין מסתפק בזה, אבל נראה שם דספיקו הוא אם אמנם כך משמעות דברי העד].

ובן בדברי מלביאל ח"ג סי' קכ"א, צדדן ד"ל שאמר הקדושין צעת שם הטבעת על אלצבע, כתב ד היור להקל גם למחרי"ט [שצאות כ"ז] הסובר דשניהם אדוקים הוי בשעת מח"מ, משום דלא דמי, דהתם כתב הסברא דהיה לה לרפות ידו ממנו וכתפן היה נשאר ממילא בידו לצד ולא היה נופל, אבל הכא לא שייך זה, כי אם היתה מוסיפה ידו מידו קרוב יותר שיהי' הטבעת נופלת לארץ, כיון שכבר התחיל לשימו על אלצבע. וכ"כ בספרו ח"ד סי' ק"ג, דצב"ג הוי בלאחר מח"מ, ומעטם אחר, דבנדונו שפי' העיד שאמר הקדושין לאחר ששם הטבעת באלצבע, ומלשון עד הב' משמע צעת שם הטבעת באלצבע אחר הקדושין, כתב צדדן ד"ה ועדות, ד"ל שאין כאן הכחשה בגוף הדבר, דאפשר דכוונת העד הב', שאמר הקדושין צעוד שהחזיק עוד הטבעת בידו, וקרי לה שעת מעשה כיון שעוד החזיק בה, וכן י"א [צאות כ"ז] דצב"ג מקרי שעת מעשה, ובאמת ל"ד לזה, דשם החזיקה גם היא בחפץ, והכא [בטבעת] היא לא החזיקה כלל. והבוס"ף, אך אם היה הטבעת מכודק באלצבע, יש לדון דמקרי שגם היא מחזיקה בו. ובנדונו סיים ואם נדון זה בשעת מח"מ מפני שהוא מחזיק בה עדיין יש ד' נסח צ"ל להקל בו.

ובדברי יששכר סי' קל"ט נמי מצאנו דגרע, שצדדן בדבריו מלביאל ח"ג כ"ל, אחר שהעלה דשניהם אדוקים יש להקל כהסוברים דהוי בלאחר מח"מ, כתב, דצ"ד גרע בו, דאחר שקבלתה להטבעת לקנותה שם לה על אלצבע ואמר הקדושין, ואז לא היתה יכולה עוד להחזיר לו עוד, כיון שהטבעת היתה על אלצבע, א"כ הוי בלאחר מח"מ.

ועיין צ"ל ואצני נר שהוצאו בזה כ"ז דמצאנו דהשוו אחתה בטבעת צעת אמירת הקדושין כשניהם אוחדים דשאר חפץ. וע"ש גם בד"ה ועיין צחיים, דנדונם נמי היה בטבעת.

לא. ואם יש לחלק בהא דשנים אוחדים כשמקדשה רק בחלק שבידה, (או שיש לשער שכן דעתו). צמח"ש ח"ב סי' רכ"ב, דן דצב"ג תבא מקדשה גם להמקילים בשנים אוחדים, לאחת הסברות, אחר שהביא למ"ש רע"א שצאות כ"ז בטעמא דשנים אוחדים אינה מקדשה משום דאין ראי' דנחתית מרגל סילקה ידה, משום דכל זמן ששניהם אוחדים לא חלו הקדושין [שהרי מקדשה בכל החפץ והחלק שצידו אחת לא נחן נא], לפיכך לא חשש לרפות ידו בו, דן עפ"י צדדונו, שנתן לה מטבע של צ' זעקסיר לפרוט וצעוד שניהם אוחדים בה אחר הקדושין, וכתב, דהיה נראה בראשית ההשקפה דאם היו צ' מטבעות [נפרדות] של צ' זעקסיר [יש לחוש לקדושין לסדרת רע"א כ"ל, משום דכתיב הוי גוונא] חלו הקדושין גם צעוד שניהם אוחדים בזה, דהא מה שצידה הוי שם

לחיקה מחמיר הרמ"ה בשדיק, לכיון דאמר בשעת מח"מ אין נריך מעשה הוכחה בשדיק, א"כ לכאורה מקודשת צב"ג ד"ה, אבל זה אינו, דאי נימא כן צדעת הרמ"ה, היינו נושם שומת חכמים דעתה דבשדיק נחתית בקדושין [אפילו] אם שתקה, ו[היינו כשהיו מתחילה לקדושין, אבל] צב"ג ד"ה ודאי אדעתה דפקדון קבלה ואיתתא לא גמירא דינא אם נחתית בה בשמירתו אם לא, וגם הוא גם היא לא עשו כלום אח"כ, מהיכא תיתי נימא דנחתית להקדושין, לדעתו אין מקום לומר כן שומת דעתה, ואף דכתבו הפוסקים שאין הולכין בקדושין אחר אומדנה, וקצת כן הרמ"א ברי"ס סי' מ"צ מתשובות מיימוני, אין למדין מן הכללות, דעובדא דתשי' מיימוני הוי שהלשה אחר צפירות קדשני וכו' אחר כן אעשה וקידשה, על זה כתב שם דאף שנעשה דרך שחוק, דברים שכלב אינם דברים בו, והיינו דוקא התם, שהדברים שכלב הם נגד דברים שצפה, משא"כ צ"ל דכל חשש האיסור הוא דברים שכלב, שפ"י דינא דגמ' וגדולי הראשונים צעין בסתם קדושין דוקא דעבדו מעשה שמוכחה שנתלית, וזה במקומות המצוהים צ"ס דהוי קדושין אפי' דלא עבדו מעשה דמוכחה, ואמרין שמו חכמים דעתה כו', אבל היכא דחזין דלא דמי גמל לנו להחמיר, ועל כיוצא בזה נאמר אין לדיון אלא מה שעינינו רואות.

ובתב עוד, דאפילו אם נתן לה החפץ בסתם, לא צרור האריך נדייניה, דאם ה' נתן לה החפץ צמחה אזי קודם שמשך ידו ה' נקנה לה רק מה שצידה, כמצאנו צ"מ דף ז' הוי סודרה כו', (ואם ה' נתן לה דרך קנין ה' כמה חלקיו דינים בזה), ואחר שמשך ידו היה נקנה לה כולה, ונדוננו אי נדמיה להא [דמתנה] הוי קלה מח"מ קודם שאמר התקדשי לי [דאף בשדיק אינה מקודשת כיון דלא עבדה מעשה, כמובא בסק"ל אות א'], אבל הואיל ולא נתן לה צמחה קנין איכא למימר דנמשיכה ידו נתן לה כולו והוי בקדושין צוריקה [דהרמ"ה כ"ל, ותלוי אי שדיק או לא], ואיפכא נמי איכא למימר, דאכתי לא דמי לזריקה, דבזריקה היא יודעת שנתן לה צמחה קדושין, אבל צ"ל [בנתן סתם] כיון שהיא מחזקה בו כנחתילה, אדעתה הראשונה היא מחזקה בו שלא לשם קדושין, ומשיכה ידו לאו כלום הוא לדעתה, ולא יכיר לה מידו בשעת הקדושין לדעתה, ואין שומת דעתה צעין שנתלית להקדושין.

ועיין מ"ש שם בזה ע"ז דלפי הכנהג בזמנינו שמקדשים בשעת מופה לא שייך כלל להחמיר בשדיק, וכמובא בסק"ל כ"ל.

ובמנחת פתים סי' מ"צ צ"ג ע"כ, אחר שהביא להמחרי"ט שצ"ס אות כ"ז דאמר הקדושין כשניהם אוחדים מקודשת משום דאי לא ניחא לה הו"ל לסלק ידה ולהשאיר בידו, כתב מתחילה, דלטעם זה היה מקום להקל בלא שדיק, דלמ"ש מהר"ם פדווא והצ"י [כמובא בזה מ"א] דחומרת דר"ה דמקודשת צב"ג דסעיף ה', היינו דוקא כשהיא עובדא דגילתה דעתה מעיקרה דנחתית להקדש לו, או בשדיק, אבל בלא שדיק כו', לא נדון משום הוי סברא דאי לא ניחא לה חשדינהו דמוכח דנחתית להקדש לו, וכיון דסברת היה לה לסלק ידה וכו' שכתב מהר"ט, היא כסברת חשדינהו צמקום דליכא אחריות, א"כ צ"ל דלא שדיק וליכא גלוי דעת שריתה להקדש, אינה מקודשת אף שאמר הקדושין צעוד שניהם אוחדים בטבעת, אמנם מהמחרי"ט לשיטתו שהאריך בכמה חשו' להשיג על סברת המהרמ"ם, ועי' חשו' הר"מ שיישב שיעתו [וכמובא בזה מ"א] מ"מ לדינא אין להקל.

ובמהרש"ם ח"ב סי' רכ"ו, אחר שכתב דאמר הקדושין כשניהם אוחדים הוי ספק קדושין, ובכסוף אות כ"ו, הוסיף שם בזה ח' ס', דלמהר"ם פדווא [כ"ל] הרי בלא שדיק לא שייך לחוש לספק, אבל מהמחרי"ט תמך על סברת המהרמ"ם כו'. ואחר שהאריך בזה, וכתב, דאף שיש לדון צדדית מהמחרי"ט מהגמ', מ"מ פשטא דשמעתא

אוצר

סיק לא אית לא—לד

הפוסקים

שלהב, והוא הרי אמר הרי את מקודשת לי במטבע זו, וכיון דמזכיר בתוכות צטוף דק"ט, דקרי חניני לתרי פלגא דיקל, דיקל, (ועי' בחי'י' סימן רנ"ג סעיף כ"ב ובסמ"ע שם), ולפי' הי' נקראין צ' חלאי מטבע, מטבע, וא"כ י"ל שפיר דקידשה בחלאי שחי המטבעות שצידה, דשני ההאלים נקראים מטבע, ומי'ל דהיה טוהוה לקדשה בטלס, ושצ' י"ל דהו"ל לרפות ידה כיון דהקדושין חלים בשעה ששניהם חלוקים בחפץ, ולא שייך טעמו דרע"ה הנ"ל, וכפוזן, ונודנו סוים, מיהו כפי הגרסה היה צ"ל מטבע אחת של צ' זעקסיר, וא"כ ח"ל לומר כן כמובן.

ובשאי' משה (לכרי' ראיון) סי' ל"ב אות ח', מסתפק לאידך גיסא, דגם לסברה אחת דהמחמירים לא תהא מקודשת אם קידשה רק צמה שצידה, דאחר שחזק סברה המהרי"ט שצאות כ"י דבשביל שיכול לנחקר הי' [שעת] מחי'י' ממש גם לענין קדושין, ולא שייך לומר דמה שצידה כפסוק דמי, דכל זמן שהנחת לא פירש מהחפץ חלה שניהם אוחזים בו, עדיון שם נתינה מהנחת איכא, כתב, ולפי' צנחן לה חפץ לפקדון, ובעוד שניהם חפוסים בו לאמר שמקדשה צמה שהיא תופסת ולא יותר, [ושחק], יש לעיין דכיון דלכ"ל עדיון תורה נתינה איכא הכא, הוי כמקדשה בשעת מחי'י' ומהני גם בשחיקה, או דילמא כיון שמה שהיא תופסת צידה בחזרת פקדון ע"י שוב אין לדון תורת נתינה, והרי הוי החלק שתופסת שחיקה דלאחר מחי'י', דדוקא כשמקדשה בכל החפץ ודאי דהנתינה כולה פועלת גם על מה שתופסת דלא תהא שחיקה דלאחר מחי'י', ולי'.

לב. וכשבקשה מסנו חפץ לראותו או לקנותו, ובעודם אוחזים בו אמר לה לשון הקדושין. דצדרי יששכר סי' קל"ט צד"ה הבהיר ה', מזכיר, דצב"ה' אינה מקודשת, ואפי' בהחמדי' הסובר [במהרי"ט שצאות כ"י] דשניהם אוחזים חשבו כשעת מחי'י', הכא שאני, דהתם כשאמר תחילה לפקדון, אמרין סתמא דמילתא דנתינתה לקדושין שאמר אח"כ, דא"כ למד לא אמרה לא צעינא, וא"י כמ"ש הריטב"א [שצאות ח', דמשי' לא אמרה לא צעינא] משום דאינו נחשב צעיניה לדבר עמו, א"כ למד לה לקבל ממנו פקדונות, וע"כ דקובלה לקדושין, אבל הכא דמי לאמר תחילה כנסי לחוב כ"י דבסעיף ג', דקו"ל דצאמר אח"כ לקדושין אפי' בשעת מחי'י' אינה מקודשת חלה צאמרה כן או בשדיר, אבל שחקר לא מהני, והטעם דשאני מחן לפקדון פשוט, דבחוץ כיון שיש לה הגאה ליקח סלע שחייב לה, אמרין שלקה להנחתה ועל דעת דצדרי הראשונים, ולפי' הכא נמי יש לה הנאה לקנות הטבעת, ושומדת בשחיקה על דעת דצדרי הראשונים, וכל זמן שלא אמרה בפירוש כן, אינה מקודשת כמו בחוב.

ובמנחת פתים סי' מ"צ צנחן שצקשה ממנו לראות הטבעת שצידו חס היא מהבז או מכסף, ובעודם אוחזים אמר לה לשון הקדושין, אחר שכתב צד"י ע"י, דצנחן תחילה לתתה ובעודם אוחזים אמר לקדושין, הוי לאחר מחי'י' אפי' למהרי"ט [הר"ל], משום דל"ד לנחן לפקדון, דאם לא נתינתה לקדושין דהו"ל לסלק ידה כ"י משא"כ צמחנה הרי רוצה להחזיק צמקתה החפץ שזכתה בו [ובצאות כ"י], הוסיף צע"ד, לפי' יש לדון ק"ה דה"ה הכא, דכיון שהמקנת שצידה קנתה עכ"פ שצאלה כדי לראותו, וא"כ י"ל דלכן לא סילקה ידה משום דכבר זכתה בו כדי לראותו כ"י, ושצ' כתב דהסברה שצאלה לראותו, אינה צרורה, ד"ל שלא שאלה לטובתה חלה לעזבתו להביד לו חס היא של זכב או דכסף, וא"כ שצ' דמי לפקדון דאין לה חפץ בו, ואם לא נתינתה לה הו"ל לסלק ידה ולהשאיר צידו, דכזה לא תתחייב צאחריות, וכסדרת מהרי"ט שם, לכן לדינא צאופן זה, ל"ע למעשה להקל בלא גט.

לג. ובשנתן מטבע לידה והניח ידו על המטבע ועל ידה ואמר לשון הקדושין. בעמק שאלה סי' ע"ב, צאחד שלקה צידו יד נערה וצידו השניה נחן לחור ידה מטבע ג', והניח ידו על המטבע ועל ידה ואמר לשון הקדושין, כתב דלכאורה י"ל דהי מקרי שעת מחי'י', משום דמה שהניח ידו על המטבע ויד הבתולה צמחה, [חשבו] דעדיין מחזיק המטבע צידו, ועדיין לא נגמרה הנתינה, ובהא דגט צידה ומשיחה צידו כ"י, ובדוכות מה המהרי"ט [שצאות כ"י] דכל שלא סילק ידו לא מקרי נתינה, ואף דצ"מ ד"י אמרין דשאני גט דצעיין כריתות וליכא, אבל נתינה מקרי שפיר גם צב"ה', י"ל דהתם לענין [דשניהם חפוסים צמחפץ, אמרין] מה שציד צצור כפוסים דמי ומקרי שפיר נתינה, אבל צדבר שלא שייך לומר דמחן דפוסים דמי [כצ"ד דיד כ"א מונח על כל המטבע], א"כ כל זמן שהוא גם צידו לכוי' לא מקרי נתינה כ"י, אבל צאמח י"ל דצ"ד כיון שכבר יצאה המטבע מחמת ידו, וצמה שהניח ידו למעלה על המטבע ועל ידה ציה אינו יכול להציא המטבע אליו עד שיחזור ויחפוס המטבע צידו, א"כ כבר מקרי נתינה קודם שאמר לשון הקדושין, ואף ד"ל עוד דמי' כל שלא סילק ידו עדיין [חשיבא] המטבע תחת ידו ורשותו כמו צידה ורשותה, והוי כצחל דשניהם, דאחר משום ידה אחרצא, או עכ"פ כהא דשניהם יכולים לשמור, דאף דצ"מ ל' אמרין דהוי ספק מקודשת, היינו היכא דכיוון לקדשה צב"ה', אבל מסתמא לא כיון חלה לקדושי ודאי, וא"כ כוונתו שלא יתולו הקדושין חלה עד אחר שסילק ידו דהוי צרשותה לחוד, וצ"ל הא כבר אמר הקדושין קודם שסילק ידו, אך צאמח לענין שחיקה דלאחר מחי'י' אין נפי' כלל צומן חלות הקדושין, דעיקר הטעם דאין כאן מעשה המוכיח על ריונה, ונמ"ש הריצ"ש צ"י ק"ע, וא"כ כאן נ"מ כיון שכבר המטבע צידה, והיא לא שמעה לשון הקדושין חלה לאחר שהיו המעות צידה, הוי זה שחיקה לאחר מחי'י'. (ועי' מה שדן להחיר גם משום שאח צידה צפל כרתה, ועוד לדדים).

ובפני יצחק (להרי' אצולעפיה) ח"צ דף ע"ב ע"א ר"ה חיצרה, כתב בפשיעות צחק דצדרי, דאם כבר נחן לה המעות צידה, ובעודו ידו מונחת על המעות שצידה אמר לה לשון הקדושין, הוי כלאחר מחן מעות, דמאחר דהנתינה היתה עכ"פ קודם האמירה, מה תוסיף ידו חת כוח צזה שהיתה מונחת עוד על גבי המעות [שכבר צאו לידה] צעת שאמר הקדושין.

לד. ובנתן לה מטבע כדי שתפרוט לו למטבעות קטנות, ובעוד שניהם אוחזים אמר הקדושין. דן צזכ צמברש"ס ח"צ סי' רכ"ו אות צ' ועי', דלפמ"ש רע"א [המנצח צב"ה] מ"ד דצאמר כנסי סלע לחובי ובעוד שניהם אוחזים אמר הקדושין אינה מקודשת, משום דכיון דחייב לה הרי החלק שצידה כפסוק דמי וכבר שלה, והוא הרי מקדשה בכל החפץ כ"י, (ול"ד לנחן לפקדון דגם מה שצידה צרשותו קאי כ"י), א"כ לפי' צ"ד צנחן לה המטבע לפיטרה למעות קטנות, לכאורה י"ל דנקרה לה מה שצידה וכבר שלה, ואין לו עליה רק חוב שחתן צמורתה מטבעות קטנות, וכיון שהוא אמר אח"כ התקדשי לי במטבע זו, לא הוי קדושין, דחצי המטבע כבר היה שלה ממש, ולכן [גם] לא השליכה, דיכולה לומר דריונה דוקא במטבע זו וליתן לו צמורתה מטבעות נתינתה, אבל נראה דהא ליתא, דהא מצואר צרי"ף ור"ש רפ"ד דצ"מ ובחי'י' סי' רנ"ב ס"ה, דצנחן דיגר כסף צמד איסרות דמחוש לא קנה, וא"כ יכול לחזור בו מהחליפין ולא ה"י שלה כלל, וא"כ אם אמר הקדושין צעודם אוחזין שניהם הוי ספק קדושין כ"י, ומאחר הטעם דהוי ספק צנחן מחילה לפקדון ובעודם אוחזין אמר הקדושין, [וכשיטתו צאח כ"י ע"ש].

דיונים

(ג) ושם בדי' והנה צ"ד, סבואר דהגדון הית שנתן לה כדי שתתן לאמה לקנות בזה פירות.

(ג) כלומר צרשותה, אלא משום דצנחן נחן לה המטבע לפיטרה, ביאר שם מקודם דבכה"ג הוי שלה ממש ורק חייבת לשלם מטבעות קטנות.

אוצר

סיק לא אורח

הפוסקים

באלצנע וואר כו', משמע קלח דכשהיה [כבר] באלצנע אחר, ועוד
דכיון דבגנצ"ע השניה אחר המקדש נעלמו שאמר הקדושין אחר
הנתינה, י"ל שדבריו יוכיו סיוע שנפרש כן גם דברי הגנצ"ע הא',
כיון דבנתינה יש לומר כן יותר בפירוש הגנצ"ע, וקו"ל דורשין לשון
הדיוט כדליתא בגמ' ק"ד א' גבי אנשי אלכסנדריא לענין איסור
ממזרות דא"ל כו', ובג"ד י"ל עוד שקרוב יותר שלא אחר הקדושין
עד אחר שנתן באלצנע, מפני שנראה מהענין שלא סמך שהקבלם
ברצון כו', אלא שמ"מ י"ל דספיקא מיבא כו' שמה היתה האמירה
בשעת הנתינה וכו'.

ובאר"ה דבי עילאי סי' ט"ז דק"ג עור צ' בנידון שהעד אחר ששם
לה העבצת על אלצנע ואמר לה לשון הקדושין, כתב כן לפי
הדברי ריבז [הג"ל] ד"ל דכיון דהוה שתיקה לאחמ"מ, אלא שסוים דאין
לסמוך בזה לגמרי על סדרת הדברי ריבז שיהא נחשב כאלו מעיד
במפורש על שתיקה לאחמ"מ, אבל עכ"פ נוכל לסמוך על סדרתו
לומר דהוה ספק וכו'.

אולם יש שחפסו דמשמעות לשון זה הוא שאמר בשעת הנתינה או
לפני כן. בדברי נחמיה סי' י"א השיב להנחת דרכי הג"ל,
דאף דלכאורה י"ל דהדברים היו על הסדר שאמרו העדים שנתחילה
נתן ונאח"כ אחר, דמלכו עוצה בכה"ג שמעמידים יסוד על סדר
הדברים בין בלשון מקרא בין בלשון גמרא וצין בלשון בני אדם כו'
(ובאריך בזה), וכ"ש הוא שהרי עדים אורחיהו למידק עוצה,
וצפרט עדי קדושין שחלו הכל דקדוק הלשון והעדות מתקבלת
באיומים כו', מ"מ מלינו בהרבה תשובות מגדולי הפוסקים שנחזר
בהם בלשון הגנצ"ע בעין נ"ד, והם חפסו זאת בפשיטות גדולה לשתיקה
דבשעת מתן מעות, מהם בשו"ת הרצ"ל אשכנזי סי' ד' בעדות ר'
אפרים, וגם בשו"ת מהר"ם אלשיך סי' ק"ד שהשיב על שאלה א',
חפס בפשיטות דברי העד הזה בשתיקה דבשעמ"מ, וע"י עוד שם
ברצ"ל אשכנזי סי' י"ח בגנצ"ע הב', ברז"ש סי' חט"ט בעדות ר'
יהודה ור' יוסף, בתשצ"ז ח"ג סי' ל"ה, בשו"ת מהר"ם מלוזבן סי'
ס"ד וקל"ד, בשו"ת מהר"ט ח"א סי' קל"ח בעדות ר' חיים פרך,
בש"ע יעקב סי' כ' ובכ"ז, בשם דקדק סי' א', ואותה השאלה גם
בחסם לבי סי' קל"ה, ושם בחכ"ל סי' קע"ז והלעז השאלה מוצאת
בספר אבן העזר ומאירת עינים סי' נ"ד, ע"ש בדברי העד הב' ודברי
המחקדש שצ"ז בזה החכ"ל עיקר דבריו, ושם באבן העזר יש עוד
הרבה תשובות ע"ז, ובכל אלו אין אחד שיסתפק או ידון עכ"פ מלד
דין שתיקה לאחמ"מ, משמע כהדיוט שכולם חופסים לשון זה לוודאי
שתיקה דבשעמ"מ, ובמהר"ט הג"ל דל"ה ע"ז ודל"ט ע"ז מצאור
כהדיוט שחופס כן, ואף שדברי ריבז [הג"ל] ר"ל כנעין לשון זה
דהוה שתיקה לאחמ"מ, אבל לא מנאנתי לו חזר בזה וא"כ יחידאי
הוא נגד כל הגדולים הג"ל, בשגם דהמענין שם יראה שאינו אלא
כמסתפק בזה, וא"כ ודאי שאין ספיקו מוטיא מדי וודאן ופשיטותן
של כל הגדולים הג"ל כו', ובאמת גם בגמרא ובפוסקים גבי קדושין
מלינו שרגילים להקדים בלשונם הנתינה לאמירה אף שהטובה
שהאמירה היתה קודם או עכ"פ צבת אחת, וכמו בסוגיא דנתן
הוא ואמר הוא, נתן הוא ואמרה היא, דע"כ הכוונה שם היא
כשאומר מקודם או בשעת מתן מעות, דאל"כ הוה שתיקה לאחמ"מ
(דברי ודאי מיירי התם כשהשני שותק דאילו כשהשני כן כרי אז
כאמירה

כשתיקה לאחמ"מ כו', דהרי אפילו בקדושין שצ"י אייקה שאינו צריך לשהות
כלל, סבור הדברי ריבז דמשמעות הלשון מורה על שתיקה לאחמ"מ, כ"ש
בניד דשימת הסבצת על אצבעה היינו מראש אצבעה להוריד למטה בחתנית
האצבע בדרך קישוט דצריך שהייה קצת. [בודאין] ד"ל ולדון דהרי שתיקה
לאחמ"מ וכו'.

דיננים במשמעות לשון הקדושה, אם היתה האמירה לפני
הנתינה, בשעת הנתינה, או לאחריה.

לת. כשהועד שנתן לה החפץ ואמר לשון הקדושין, (ולא
פירש להדיוט מתי היתה האמירה). כתב בדברי
ריבז סי' רפ"ט דבנידון משמע קלח דהוה שתיקה לאחר מתן מעות,
ממה שכתב בלשון השאלה שזרק לה העבצת על שוליה ואמר לה כו',
דמשמע שאחר שזרק לה העבצת אחר לה מה שאמר וכו', באופן
דבג"ד איכא ריעותא משום שתיקה לאחמ"מ. וע"י עוד מדבריו צ"ל
ר"ל המוצא להלן אות ל"ז. גם בשו"ת מהרש"ם סי' ע"ז בלוחו נידון
הבין מלשון השאלה, דכחילה זרק לה הקדושין ואח"כ אחר וכו'.

[אלא שמ"מ כתב להחמיר מעטמים אחרים].

ובכ"ב בישמח לב (להרש"מ גאון) סי' י"א דכ"ז א' בנידון שהעד
סופר שהמקדש נתן לה ואמר כו', דפטר דברי העדים מורה
כן, ודרך המספרים, וכ"ש עדים, לספר המעשה כמו שהיה ממש
לא להקדים המאוחר ולאחר המוקדם, וכיון שכועד שנתן לה ואמר
ודאי משמעותו על הסתם שאמר לה לאחמ"מ, והכי חזין כמה
נידונים בספרי הפוסקים שלא פורש בהם שאמר אחר הנתינה,
ותפסו דהוה שתיקה לאחמ"מ, מכללם ראה בשו"ת מהר"ם די בוטון
סי' י' וצ"ח דוד (להר"י דוד) סי' י"ט ג'. גם בחצונת הר"א אשכנזי
(ראשונים בירושלם) שם צ"ל י"ב בלוחו נידון, כתב דלפי פשוטו
משמע דבאר הנתינה אחר, והגם שהעד לא אמר שנתן "ואח"כ" אחר,
מ"מ מדלא קאמר "בעדו" נתן אחר, משמע נתינה מקודם ואח"כ
אמירה כו', (אלא שכתב שם להלן דאכתי יש להסתפק דכיון דלא
אמר ואח"כ וגם לא אמר בעדו, אפשר שהאמירה היתה בחור כדו
דבור לנתינה, וא"כ תליא במחלוקת הפוסקים [לעיל אות י"ג] אי
הוה בכה"ג כשתיקה לאחמ"מ או לא). ע"ש שהאריך בזה בדיוקים
בדברי כמה פוסקים.

וע"י גם בנדיב לב סי' ז' בנידון דומה, שכתב דמשמע שאחר שנתן
בידה החפץ אחר לה לשון הקדושין כו', והוסיף דאין לפרש
דבריו דבשעת נתינה אחר לה ולא אחר הנתינה, דכא חזין ליה
לעד זה בשאר דבריו דמדבר טפי בלישניה ואמר שתי פעמים מלת
חוקף ללא צורך, אם היתה האמירה צעת הנתינה לא הוה שתיקה
מלומר דחוקף לנתינה אחר לשון הקדושין כו', ועוד ניכרים הדברים
דהכי הוה עוצה, אחר שבה במרמה ורלונו שחקק החפץ כי היתה
דחלה מהשכחו לפועל לקדשה, ואם ואמר לה דברי קדושין כהיותה
מושכת החפץ תפסוק משיכתה ותניחו בידו ולא יוכל לקדשה, ואין
ספק דכן היה המעשה וכו'. וע"י מש"כ ע"ז בישמח לב [הג"ל] סי'
י"ד וט"ו.

ובצמח צדק (מליובאוויטש) סי' ק"ב אות צ' בנידון שהיה כתוב
בגנצ"ע שנתן העבצת באלצנע ואמר כו', כתב ג"כ דמשמע
שקדמה הנתינה לאמירה, וככ"ג דקדק מהר"ט בח"ב סי' ל"ח
בנידון שהעד אחר שהמקדש נתן החפץ לידה אז אחר לה לשון
הקדושין, דמלשון זה משמע שקדמה נתינה לאמירה, [כמוצא בלוח
ל"ח], ואף ד"ל שדיוקו של מהר"ט הוא ממה שאמר העד "אז"
אמר, משא"כ בג"ד שלא אמר אלא שנתן ואמר כו', דאפשר גם לפרש
שצטעק הנתינה אחר, וכמ"ש מהר"ט בסוף דבריו בנידון, מ"מ
גם בג"ד יש דקדוק כע"ז, דמדאריך העד שנתן את העבצת

נד) אלא שבנידון מהר"ם די בוטון הג"ל כתב הישמח לב, דצ"ע
להשיבו באמירה לאחמ"מ, שהרי המקדש אמר: הוה עדים שאני מקדש
אותה, וא"כ משמע להבא, דאם היתה האמירה לאחר הנתינה, הול"ל הוה
עדים שקדשה אותה.

נה) וביאר שם דדברי העד מתפרשים כך דבשעת גמר השימה אחר
לשון הקדושין, וקבלת הסבצת הרי היא בחחילת השימה, וממילא דהוה

אוצר

סיק לא אות לה—לו

הפוסקים

מחלוקת הוא [ואין להקל בזה], ונפרט כי צידנו לחקור לעד לפרט כוונתו.

ויש שכתבו דמשמעות לשון זה אין לו הכרע בשו"ת מהר"ם מרומנובסקי האחרונים סי' י"ג צידון שהועד שהמקדש לקח כובע ושם על ראש האשה ואמר כו', כתב דו"ח ג' דלשון זה אין לי הכרע אם אמר כן בשעת הנחת הכובע דהיינו שעדיין לא סילק ידו ממנה, או לאחר שכבר סילק ידו ממנה והיו שתיקה לאחר מכן, דמלשון העד שהקדים בתחילה לומר שלקח ואמר אין להכריח אלא שלא הייתה האמירה קודם ההנחה בכלל, דל"כ ה"כ אומר שאמר והניח, אבל אם הייתה האמירה בשעת ההנחה ע"כ היה לר"ק להקדים אחד מצי העניינים דהרי אי אפשר לאמרם בדבור אחד וכו'.

גם בתעלומות לב ח"כ ה"ל קדושין סי' א' דף כ"ט ע"ג כתב דבעדות שהמקדש נתן ואמר יש לפרש צ' פירושים, או שנתן ואח"כ אמר או שבעדו נותן אמר, ומפרשין דבריו לפי משמעות ומצב הענין או להשוות עם דברי העד האחר כו', וגם מש"כ הגד"צ לצ' [הג"ל] צידונו הוא משים שדן בשיקול דעתו עפ"י דברי השאלה דמעשה שהיה כך היה שנתן ואח"כ אמר, לכן פירש כן גם דברי העד וכו'. וכ"כ גם בסי' צ' דל"ט טור צ' ובה"ל גיטין סי' ג' דל"ט טור צ' דכשדברי העד סובלים צ' פירושים יש כח ציד הדין לפרש לפי משמעות הענין וכו'.

לו. ואם יכולים העדים לחזור ולפרש דבריהם סתם היתה האמירה. בשו"ת מהרש"ם סי' ל"ו צידון שהעיד ע"א שהמקדש נתן טבעת בידה ואמר, כתב דמכיון שאח"כ העיד עד שני דאחר שנתן אמר, חזר לקרוא לעד הראשון שיפרש היעצ מחי נתן ומחי אמר, והשיב דאחר שנתנו אמר, באופן דלדברי שניהם ה"ו שתיקה לאחר מתן מעות, ואף שבעד הראשון לא פירש בראשונה שהזכרת הקדושין הייתה אחר נתינת הטבעת, מ"מ יכול לפרש דבריו כדי שיהיה מכון לדברי העד השני, וכמ"ס הר"ן בתשובה [סי' ל"ד] ומוצא בחו"מ סי' כ"ט סעיף א', דאף כשדברים סתומים וסובלים ציבור אחד משני עניני משמעות, אחד רחוק ואחד קרוב, אף אחר שנחקרה עדותו תחילה יכולין אלו לקבל עדותו אף במשמעות רחוקה כדי לכוון עדותו שלא תהא מוכחשת, בין לע"א [עלמא] בין לתרן דברי צ' עדים שלא יהיו מכחישים זה את זה, וחולין זה בכל מה דאפשר, וכ"כ הריב"ש בסי' תכ"ז, וגראה דכ"ש הכא שכול לפרש דבריו שמתחילה קיבל עדותו ואח"כ פירש תוכן הענין וכו'. [ועי' צדונו בסמוך דבכ"ג ע"א אומר דברים מצוררים, כתבו כמה פוסקים להשוות כן דברי שניהם, אף כשלא חזר עד זה בפלמוי ופירש דבריו].

גכ

נו. ובנידונו דסי' ב' הג"ל כתב דמשמעות הענין היא שנתן ואח"כ אמר, דהרי העד הב' אמר שלא ראה הנתינה רק שמע אמירת הקדושין. וחרי שניהם היו ביחד עם המקדש והמתקדשת. ואף אם אחד מהם היה טרוד בדבר אחר ולא נתן לבו להם, מ"מ אם הענין היה שאמר לפני הנתינה או בשעת הנתינה, מסתבר דכאשר שמע לשון הקדושין ונתן דעתו לה היה רואה גם נתינת הקדושין. אלא מוכרח שנתן ואח"כ אמר, ולכן כששמע העד הב' לא ראה את הנתינה, ואף אם יצויר שפניו היו נוטות לצד אחר ולזאת רק שמע ולא ראה, מ"מ פסח הדברים כך מורים. וכיון שלא נחקרו העדים ולא נבדקו כראוי, ספיקא מיהא הוי וכו'. ובנידון דסי' ג' הג"ל כתב בין שאר הטעמים להתיר, דהסברא נותנת שנתן ואח"כ אמר, שהרי היה מתכוין לקדשה שלא ברצונה כמו שהודה המקדש בעצמו, ולכן ה"ו במחשד מעשיו תחת השלחן כדי שלא תבין שנתן לה לשם קדושין, [א"כ מסתבר] דגם היה ירא לומר לשון הקדושין קודם הנתינה מחשש שמא תבין היא ולא תקבל, בכגון דא חזאי שיש לפרש [דברי העד] שנתן ואח"כ אמר.

כאמירה שלו כו'), ועם היות שבאמת ראוי לתת לז' בטעם הדבר למה נשתנו כלן גבי קדושין סדרי' הלשון להקדים המאוחר דוקא כו', אבל מ"מ למעשה אין לנו לנטות מפשיטות דעת הגדולים הג"ל, ואולי בטעם הוא דכאן גבי קדושין הרי הנתינה עיקר והאמירה טפלה, שהרי לפעמים גם בלא אמירה כלל מקודשת כמו במדבר עמה על עסקי קדושין, משא"כ בלי נתינה ליכא דררא דקדושין לעולם כו', שהעיקר דכי יקח נגמר ע"י נתינת הכסף כו', והאמירה אינה אלא כגילוי מילתא בעלמא על כוונת הנתינה, לכן לא שייך כל כך להתחיל באמירה כו', וקל"ה דוגמא לדבר מהך שמתנו בענין זכרות המלוות שרגילים להזכיר העשיה קודם הזכרה אע"פ שהזכרה לריכה להיות עובר לעשייתו, ע"י סוכה דף מ"ו ומנה תפילין ומנצח כו', והוא משום להעשיה עיקר והזכרה טפלה כו', ואף אם נאמר בדברים הנעשים בזה אחת אז דוקא אחרת להקדים העיקר כו', אף אלו נאמר דו"ל דגם ענין שתיקה דבשעת"מ הוא אף כשהאמירה והנתינה בלא צד"א כו' [ע"י ע"ז בזה"ל כ"ז], עכ"פ ע"כ נשמע מדעת כל הגדולים הג"ל לדמות הספקות שנסחפק הל"מ דק [הג"ל], והיינו בדרך ממי"פ, או שנאמר דכל שהאמירה והנתינה היו צד"א יש לה דין שתיקה דבשעת"מ, (ובזה הדבר מוטעם יותר למה דיינין סגנון לשון זה לשתיקה דבשעת"מ), או אם נחליט דצד"א אין לו דין שתיקה דבשעת"מ כו', ע"כ לומר דסגנון לשון זה משמע שהאמירה הייתה קודם הנתינה (עם שאין הלשון מוטעם כ"כ), ומש"כ ה"ל עוד שבנידן ישנם אומדנות שהיתה האמירה לאחר"מ מדלא ראה לגלות לה שדעתו לקדשה אלא אמר אח"כ לך מטבע כו', הרי גם בנדונים של כמה מהגדולים הג"ל היה בכ"ג ולא לקחו ראייה מזה וכו'.

ובפני יצחק (להריי אבולעפיה) ח"ה סי' י"א דפ"ד א' כתב דאף שכתבו ח"כ סי' י"ג כתב בפשיטות דלשון נתן ואמר מוכח שהנתינה הייתה בתחילה ואח"כ אמר, חולם בעת ראה דהא לאו מילתא פסיקתא היא כלל, ורוב הפוסקים שהועד בנידונים כה"ו לישנא לא נכנסו בספק זה כלל, ע"י בשו"ת הרשב"א ח"ה סי' תקנ"א, שו"ת הרשב"ש סי' תקפ"ג, שו"ת מהרש"ך ח"ג סי' ג' ולי"ט, דברי יוסף סי' ע"ז, באר מים חיים (להרחיק מוליד) ח"ה סי' י' י"ג וי"ד, באופן דנמלינו למדים דרבים הם הסוברים דלשון נתן ואמר הכוונה היא דבעדו נותן אמר, ומיעוט הם הסוברים דמשמע צעודו נותן ומשמע אחר הנתינה.

ובאבני האפד סק"ט אחר שהביא דברי הפני יצחק הג"ל, הוסיף דגם צעין משפט (להרי"א הלוי) סי' י"ג ס"ל דהיכא דלשון העדות הוא נתן ואמר, אמרינן דהאמירה קדמה.

גם במשיב שלום (להרי"ש פייגנבוים) מהדו"ק סי' ד' דף ח' טור צ' צידון שהועד ששם על אלצעה טבעת ואמר כו', תפס דהכוונה שהיה בזה אחת, דהיכי הו"ל למימר דלישתמע עפי בזה אחת.

וכן הריי זמלמן (מו"ל צבאלטא) הו"ד באמרי יושר ח"ה סי' ז' כתב צידון שהעידו שנתן המטבע בידה ואמר כו', דאין להקל משום שתיקה לאחר"מ, דהרי כן הוא גם לשון השו"ע צ"ח סי' כ"ז בכסף כי"ד נותן לה בפני שנים ואומר, והכוונה היא שאומר קודם הנתינה או כשאוחר עדיין צמטצע [כמבואר ב"אבולעפ"ה שם סק"ד אות א'], וה"כ כן הייתה כוונת העדים צ"ל.

ובטעשה אליהו מערכת מ' צידון שאמר העד שלא ראה מה נתן ואמר לה האמ"ק, כתב דכיון שמהרש"ך ח"ג סי' ל"ג והכנה"ג הגה"ע אות כ"ט מחולקים לענין שאמרו העדים שקראם המקדש בעת "שנתן לה מעות ואמר להם" ה"ו עלי עדים שנתינתם בחרת קדושין, אי הוי שתיקה לאחר"מ או לא ע"ש, נמלא דדבר זה

אוצר

סיק לא אות לו—לו

הפוסקים

גם מלשון העד הב' משמע שאמר אחר שזרק [ע"י צלוח ל"ה], כתב עוד דלע"ג דמשמע נמי שצעת זריקה אמר מה שאמר, מ"מ ולמד סתום מן המפורש, ולא אמרין שהעדים מכחישים זה את זה כל זמן שנוכל לכוון דבריהם, אלא נאמר דגם העד השני כוונתו לומר שאמר הזריקה אמר, כמו שהעיד צבירור העד הראשון.

וב"ב בדברי מלביאל ח"ג סי' קכ"א צנידנו, דכיון שהעד הא' אמר במפורש שאמר לה הקדושין אחר ששם העצעת הצלצעה, יש לפרש כן גם דברי העד הב' שאמר סתמא ששם לה העצעת הצלצעה ואמר לשון הקדושין.

גם בישמוח לב (להרש"מ גאון) סי' י"ד צנידנו שאחד מהעדים אמר שנתן לה הכסף ואמר הקדושין, ובב' אמר שאמר שנתן לה הכסף ואמר הקדושין, כתב דף ל"ו ג' דלאו לומר שהשני פירש שיחתיו ככל מה שראה, והראשון לא נחית לפרש כן, ולא לחשוב אותם סותרים ושלאחד מהם טעם כן, ומגזרת הפוסקים שכן חוצה עלינו לפרש, כי היכי דלא להווי סותרים העדים העומדים בחזקתם. ועי' עוד שם בסי' ע"ז דל"ח א' דכשהעד הב' העיד שצעדו נותן אמר, מפרשין כן גם דברי העד הא' שהעיד שנתן ואמר.

וכן בפני יצחק (להר"י אבולעפיה) ח"ב סי' י"א דפ"ה א' כתב דאם העד הב' מפרש האמירה קודם הנתינה או אחר הנתינה או בעודו נותן, אלו מפרשים כן גם דברי העד שהעיד בלשון נתן ואמר.

ובבבדי כהונה סי' י"ז דע"ד א' צנידנו דומה, כתב ג"כ דכיון דלשון העד הא' סובל לפרש דבריו כמו שאמר העד האחר, דהנתינה הייתה בחילה כן, ממילא מיישבים דבריו כן, שכל מה שנוכל ליישב דבריהם שלא יהיו מכחישים זה את זה אלו מיישבים, כדאיתא בח"מ סי' כ"ט וסי' ל'. ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורק דלא חתומים סי' י"ג דף י"ח ד' כתב דדבריו נכונים.

ובאבני האפד סק"ט תמה על העין משפט (להר"א הלוי) סי' י"ב צנידנו כמ"ל שדגם כמכחישים זה את זה, דברי כה"ג יש להשוות דבריהם.

ובדברי חיים (להר"י אוריצור) סי' ב' צנידנו שאחד העיד בלשון כמ"ל, ואחד העיד במפורש שצעת נתינה אמר, כתב ג"כ

דיש להשוות דברי העדים שלא יהיו מוכחשים. ובסי' ג' דל"ג עור ב' כתב שהקצו לו דלא מלינו שמחללים דברי העדים רק בדבר שאינו מעיקר העדות, כדי שלא יכחישו זה את זה דבריו וחקירות, אבל בעלמא לא מלינו זאת, וצוודאי דאם אחד מעיד שחייב לו מאתים ואחד אומר שיועד שחייב אבל אינו יודע כמה, לא אמרין כזה דכוי כשנים מעידים על מאתים, וסי' צ"ד, אך זה אינו, דודאי באחד אומר שאינו יודע כמה, לא שייך לומר דמה שאמר אינו יודע כוי כמעיד על מאתים, דהא אמר בפירוש שאינו יודע כמה, משא"כ כשהעד יודע רק שאומר סתם ואינו מפרש דבריו, ואם היו שאלים אותו היה אומר מה שיועד, ודאי דמתרלין דבריהם בכל מקום כן, וסי' צ"ד. ועי' בדברי התעלומות לב שצאות ל"ה.

ועי' בדברי נחמיה סי' י"א צנידנו שאחד מהעדים העיד סתמא שנתן ואמר, והמקדש בעלמא אמר במפורש שנתן ואח"כ אמר שכתב דאף דמשמע מכל הפוסקים דפליגי על הדברי רצות הנ"ל, במה שכתב דמשמע מלשון זה שהאמירה הייתה אחר הנתינה [וכמ"ל צאות ל"ה], מ"מ על מה שכתב דכשלאחד מהם פירש שנתן ואח"כ אמר יש לנו להשוות דברי העדים, בזה לא מלינו מי שחולק עליו כן, ולפ"ז ה"ב צ"ד דכרי כדרך שיש לנו לפרש דברי העד צאופן שלא יהיה מוכחש מעד אחר, כמו כן יש לנו לפרש דבריו כדי שלא יהיה מוכחש מדברי הצע"ד בעלמא, עי' ח"מ סי' פ' סעיף א', ובפרט שאנו רואים שהמקדש רואה צקיוס הקדושין יש לנו להאמינו ביותר במה שאמר לפי חומו דבר המחליש כח הקדושין, דומיא לאשכח שהודית דרך

גם באמרי יושר ח"א סי' ז' צנידנו שהיה כתוב צצ"ע שהמקדש נתן ואמר, כתב דיכולים לשאל עתה את העדים, ונאמנים המה לפרש דבריהם כן. וסיים שם לנידונו, צאופן שאם יחזרר ע"י העדים שהיתה הנתינה לפני האמירה, יש להמקילים על מה לסמוך.

ועיין צבדי כהונה סי' י"ז דע"ד עור ב' דאחר שכתב צנידנו דיש להשוות דברי העד שאמר סתמא שהמקדש נתן ואמר, עס דברי העד שאמר במפורש שנתן ואח"כ אמר [וכצאוף בסמוך], הוסיף דאפשר דאם יאמר עתה העד הא' שהאמירה הייתה צעת הנתינה, הוי כחזור ומגיד, כיון דסתם לשונו משמע שהיה אחר הנתינה. אולם בשו"ת מהר"ם מרוטנבורק האחרונים סי' י"ג דף י"ח עור ד' כתב דדבריו ל"ע, דכרי מצואר בח"מ סי' כ"ט [הנ"ל] דאם אינו סותר עיקר דבריו הראשונים, יש לנו לכוון וליישב דבריו אפילו בדרך רחוקה כדי שלא יכחיש דבריו הראשונים, ומכ"ש בזה דאם הייתה האמירה צעת הנתינה אין כאן משמעות [רחוקה] רק שני הביאורים המה שיום כן, וגם הצבדי כהונה לא אמר אלא בדרך אפשר ולמו"מ בעלמא כן, אמנם אם יחזור ויגיד שהאמירה הייתה קודם הנתינה לגמרי, ל"ע אם מקרי חוזר ומגיד, [דכרי בזה סותר דבריו הראשונים שהזכיר הנתינה לפני האמירה].

וכן בפני יצחק (להר"י אבולעפיה) ח"ב סי' י"ז דע"ב א' כתב דלא אשכחן שיכול העד לפרש דבריו אלא היכא דעבדי אינשי דטעו, וסי' אמרין דמלוי לטעות ולומר שנתן ואמר אפילו היכא דהאמירה הייתה בעודו נותן לה, ומכ"ש דיכול לפרש ולומר דאחר שנתן אמר, דצעתים אלו אינו סותר דבריו הראשונים, ברום לפרש דבריו שאמר לה קודם הנתינה לגמרי, היפך ממה שאמר בתחילה שנתן ואמר, וז' לא שמענו מדברי כל הפוסקים, ואדרבא איפכא למדנו מדברי הר"ן ומכל הפוסקים הבאים אחריו, דהיכא דסותר דבריו האחרונים את דבריו הראשונים במקום דלא עבדי דטעו אינשי, לא מלי למיכר דיה כן, ובכ"ג דנ"ד לא עבדי אינשי דטעו בזה לומר בתחילה נתן ואמר במקום שצריך לומר אמר ונתן כן, ומ"מ מידי ספקא לא נפקא אי מהני חזרתו אחר כדי דבור, [דכיון שהדיינים הפסיקוהו לפרש דבריו והיו שאלתם לנודק העדות, לכן זה נקרא חז"ד ויכול לחזור כן, עפ"י דבריו שם להבין].

ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ז אות ט' צנידנו שהעד שאמר הקדושין צעת שנתן לה, אחר שכתב דהכוונה שאמר קודם הנתינה [וכמוצא צאות מ'], כתב דמ"מ יכולים העדים לחזור בהם, דאף שנתבאר דכוונת הדברים שאמר קודם שנתן, מ"מ במשמעות רחוקה אפשר לפרש גם שאמר צעת שכוו שניהם אדוקים כן, ומצואר בח"מ סי' כ"ט דכ"ג יוכלו לחזור, ובפרט דעבדי דטעו בזה כן, ואח"כ גם אם יאמרו שאינם יודעים צבירור אם אמר קודם שכוו שניהם אדוקים או צעת שכוו אדוקים, נאמנים לחזור ממה שאמרו בתחילה בסתם וכו'.

ובאבני האפד חלק השו"ת סי' י"ב צנידנו שהעד אמר שהמקדש נתן לה עצעת ואנכי לימדתינו לומר האמק"ל ואמר לה, ונסתפק אם משמעות הלשון היא שלימדו עתה אחרי הנתינה, או שהמשמעות היא שכבר לימדו לפני הנתינה, כתב שחזר וקרא לעד שיצר דבריו, וענה שבעודו מניח העצעת הצלצעה לימדו לומר האמק"ל, וסיים דלפ"ז אין להקל בזה מלד שחוקה דלאחמ"מ, ואין לימר כאן דכיון שהגיד שז' אינו חוזר ומגיד, וכמ"ש מהרש"ם והפני יתח [הנ"ל].

וז' ובשרק אחד מהעדים העיד בלשון הנ"ל, והשני העיד בלשון מבורר. בדברי רצות סי' ר"ל צנידנו שאחד מהעדים העיד שהמקדש זרק לה עצעת על שוליה ואח"כ אמר לשון הקדושין, והעד האחר העיד סתמא שזרק לה עצעת על שוליה ואמר לשון הקדושין, ולא פירש דבריו מתי הייתה האמירה, אחר שכתב

אוצר

ס"ק לא אות לו—לט

הפוסקים

ובתעלומות לב ח"צ סי' א' דכ"ט ג' צנידון שהועד כלשון ערבי שהמקדש הושיטם לה וכשהושיטם לה אמר הקדושין ונקט הרב השואל דמלשון העדות הזו כלשון ערבי משמע דהוי שחיקה לאחמ"מ, אך הרב המחבר חלק עליו, וכתב שדבריו מורים דהוי שחיקה בשעמ"מ וכו'.

למ' ובשחעדים עצמם מסופקים מתי היתה האמירה. באכלי יעקב סי' ל"ה צנידון שאחד מהעדים לא ידע אם דבור הקדושין היה לפני הנתינה או לא, כתב דאחד להחזיר דכיון שאם היה בדבור אחר הנתינה אינו כלום כו', ח"כ כיון שהעד מסופק בזה, אין צעדותו עדות קדושין כלל. גם בשו"ת הרי"מ (מגור) סוס"י כ"ח כתב צנידון, דאם אמרו העדים שאינם יודעים אם האמירה היתה בשעמ"מ או לאחמ"מ, הוי דא גדול להחזיר.

ובאבן יקרה מהדו"ק סי' כ' כתב צנידון טעם אחד להחזיר, דאף אם היו העדים מסופקים אם בדבור היה אחר הנתינה או שעדיין היו שניהם אדוקים זו בשעת הדבור, [אף להסבירים דשניהם אדוקים זו מקודשת] ג"כ אין להושי, שהרי כתב הב"ש בס"י ל' סק"ט דמה דאמרין בספק קרוב לו ספק קרוב לה דהוי ספק קדושין, היינו דוקא צ"י כתי עדים המכחישים זו אח זו, אבל בכת אחת המסופקת אי קרוב לה אי קרוב לו, לא הוי קדושין כלל דהו"ל מקדש בלא עדים כו', שהרי לא ראו מה שגל העדים לראות וכו' מעשה הנתינה כו', וח"כ גם צני"ד אם היו העדים מסופקים אם בשעה שאמר לשון הקדושין היה עוד אדוק זו, לא הוי קדושין כלל דהו"ל מקדש בלא עדים כו', ואף לפי דברי הרשב"א דס"ל דבכת אחת המסופקת נמי הוי ספק קדושין, מ"מ נראה דיוצא צני"ד, דאיכא למימר דעממיה דהרשב"א הוא כמ"ש החוס' בכתובות כ"ג ע"א דאיכא שידוע לנו שזרק הקדושין אלא שאנו מסופקים אם קרוב לה שוב ליבא חזקה פנויה, ח"כ כשראו העדים זריקת הקדושין הרי נתברר להם שיצאה מחזקה פנויה, ושוב לענין ספק קדושין לא הוי מקדש בלא עדים שכרי בלחמ"מ ע"י יש עדים שיצאה מחזקה פנויה ושהיא מקודשת מספק, משא"כ צני"ד דזה הוי כאלו מסופקים גם על זריקת הקדושין, שהרי אם לא היה אדוק זו בשעה אמירה הקדושין הא אין כאן שום נתינה לשם קדושין, דמה שנתן לה בתחילה הא לא מהני לענין קדושין דהא הו"ל שחיקה לאחמ"מ, וח"כ הא אין כאן עדים אף על ספק קדושין, שהרי על העדים עצמם להחזיקה בחזקה פנויה [אולי צ"ל להוציאה מחזקה פנויה], וח"כ כשהעדים מסתפקים אם היה אדוק זו, שוב הו"ל מקדש בלא עדים, וזה ברור.

ובנפיש חיה סי' כ"ב דף ל"ה א' כתב דלפי מה שציאר בספרו סי' כ' דבספק קרוב לו או לא הוי כמקדש בלא עדים [לעמ"ד הרשב"א ה"ל], דהרי בשעה הנפילה [של כסף הקדושין] היה אפשר להחזיר האמנה ולמדוד, ואם היה קרוב לה שפיר הוי קדושין בעדים, לפ"י בספק אימת היתה אמירת הקדושין אם קודם הנתינה או אח"כ, שפיר הוי כמקדש בלא עדים, דאם אי אפשר להחזיר עוד מאחר שהיה ספק, וגם הנוצ"י סי' נ"ח כתב דבספק אם הגיע כסף הקדושין לידה צוודאי הוי כמקדש בלא עדים, כיון דהוי ספק על עיקר נתינת כסף הקדושין, והיה בספק אם האמירה היתה קודם מתן מעות או אח"כ הוי ג"כ ספק אם הגיע לידה כסף הקדושין כלל וכו'.

ובשו"ת מהרש"ם ח"צ סי' רכ"ז סוף אות י' כתב דלפמ"ש הלח"מ פ"א מעדות ה"ל ד' והמשל"מ פ"ב ה"ל א' דדברים שצנף המעשה ואמרו העדים אינו יודעים, העדות צטלה דהוי בכלל חקירות ע"ש, ח"כ כ"ש צני"ד אם היה מקום להסתפק ואינם יודעים מתי קידש אותה אי קודם מתן מעות או לאחמ"מ, הוי בכלל חקירות והעדות צטלה לגמרי, וכן מוכח בשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קס"ט, וע"י

דרך חשוכה כו', אלא שיש לעיין דלולי כיון שמתחילה לא ידע המקדש שיש בזה נפק"מ לדיוא, ח"כ אף שכעת הודיעוהו שיש נפק"מ ואומר צרי לי כו', מ"מ נאמר דלא מהני בדקו"ל בכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש כו', ע"ש שהאריך בזה, וחסר סיום החשוכה.

לח' לשונות אחרים שדנו הפוסקים על משמעותם מתי היתה האמירה. בשו"ת מהר"ם אלשיך סוס"י ק"ד צנידון שהועד שהמקדש אמר לה צעת הקדושין שנתן לה האמק"ל בלוחה טענת של זכב, כתב דיש לפקפק בזהו קדושין, דמהאי לינשא שאמר "בלוחה טענת" ולא אמר "בטענת זו" נראה שכבר היתה הטענת בידה כשאמר לה כך, וח"כ הוי שחיקה לאחמ"מ וכו'. אך בשו"ת הרצ"ל אשכנזי כתב בלוחה נידון, דכיון שהעד אמר בהדיא שאמירה הקדושין היתה "בצעת" הנתינה, אין לבעל משום שאמר בלוחה טענת וכו'.

ובשו"ת מהרי"ט ח"צ סי' ל"ה צנידון ע"א העיד שהמקדש נטל החפץ ונתנו ליד הנערה אז אמר לה לשון הקדושין, ולא דברה הנערה דבר אלא שנטלנו ונתתנו בחרגו, כתב דלשון זה מסופק ומגומגם, שממה שאמר "ונתנו" לידה אז אמר לה" משמע שקדמה נתינה לאמירה, וממה שאמר "אלא שנטלנו ונתתנו בחרגו" משמע שעדיין לא נטלנו כשאמר לה לשון הקדושין כו', וזכר אפשר לומר אי לינשא קמא דוקא, לינשא בתרא אשגרת לשון הוא, כלומר שאע"פ ששמעה דברי הקדושין לא השליכחו אלא נטלנו והנניעמו, וכוונת העד לגלות לנו שהכיר זה שנחרי"ת [ממה] שלא השליכחו כו', אלא שעדיין דבריו מוכחים מדברי העד דב' שהעיד שאמר לה ואח"כ נתן לה, ונראה שאפשר לתרץ דברי העד הא' ולומר שהאמירה היתה בין נתינתו לנטילתו, שעדיין היו שניהם אדוקים זו, דעד שלא סלק ידו לא מקרי נתינה כו' [ע"י ע"ז בלוח כ"ז], ובכך אין דברי העדים מכחישים זה את זה, כי מה שהעיד העד דב' שאמר ואח"כ נתן, כוונתו לומר שקודם גמר נתינתו אמר לה ואח"כ סלק את ידו דהו"ל גמר נתינתו, שהרי כתבו המפרשים שכל שאנו יכולים לתרץ דברי העדים אפילו בדוחק כדי שלא יהיו מוכחישים זה מזה, עבדין וכו'.

ובשארית יוסף (להר"י רייזין) סי' מ"צ צנידון שהיה כתוב בגז"ע שהעד ראה הנתינה וגם שמע האמירה כתב דלשון זה משמע דאחר הנתינה אמר, ואם אפשר שדבריו נכונים דכתב דהי דבור לנתינה היתה האמירה, ג"כ הוי שחיקה לאחמ"מ וכו' [ע"י ע"ז בלוח ג']. ובצנידון הוסיף דגם אם נאמר דכוונת העד היתה שאמר צעת הנתינה, מ"מ אין לחוש לקדושין מעממים אחרים וכו'. ובאבני נזר סי' ק"ט אות ס"ד צנידון שהיה כתוב בגז"ע שבתחילה אמירה הרי את שם את הטענת על אלבעה, כתב דנראה שנוכל לדנו לודאי שנתן הטענת בלבעה ערס ששמעה חיבה מקודשת, והוי שחיקה לאחמ"מ וכו'.

ובשו"ת מהרש"ך ח"צ סי' ל"ג צנידון עדות שנאמרה כלשון לעז ולפי מה שנכתב בלח"ק העידו העדים שקראם המקדש צעת וזמן שנתן לארוסתו מעות, ואמר להם הוי עלי עדים שנחתים לה בתורת קדושין והיא קבלתם מידו, כתב שכפי הנראה אמר הקדושין לאחמ"מ, דלשון שנחתים כפי שנאמרה כלשון לעז מורה בלי ספק שהמקדש אמר להם הדברים ההם לאחמ"מ וכו'. [אלא שצנידון סיים להחמיר משום שיש סחירה לעדות זו וכו']. ובכנה"ג הגביע אות כ"ט הביא שם ה"ר אלי אבנארו ׀ בחשוכה כח"י כתב כמחש"ך. אלא שכנה"ג עצמו כתב שהוא מגמגם בזה כו', ולא יהיה אלא ספק יש לנו להחמיר וכו'.

(ז) נראה שזה ט"ס. וצ"ל ארבארי, והוא ר' אלי ארבארו מעיר אישקופיא דשק"ט עם מהרש"ך בכמה חשבוות, וגם השאלה ה"ל בס"י ל"ג היא מעיר אישקופיא.

אוצר

ס"ק לא אות לט—מא

הפוסקים

גם בח"ג צידדו שהעד סיפר שהמקדש אמר הקדושין בשעת ההנחה, ושבו חזר העד ואמר שזה היה קודם ששם לה על אלצה, כחצ בלוח ז' דאף שבתחילה אמר שהיה בשעת ההנחה, מ"מ מלבד דכל זמן שלא גמר עדותו יכול לחזור בו, עוד זאת דגם מה שאמר בשעת ההנחה מתפרש קודם ההנחה וכמ"ש מהר"ט וצ"י [הכ"ל].

וע"ש במהרש"ס ח"ג סק"י דש"ב צא לידו הגז"ע וראה שהעדים אמרו ששבעה "שלקחה" הכסף אמר הקדושין, וא"כ שוב י"ל דהוי ספק שהיו שניהם אדוקים בו, או שהיה אחד שצא לידו. ועמ"ש בלוח ז' ג"כ ד"ה ש"ב. אך צמשיג שלום (להר"ש פיינגווס) מהדו"ק סי' ד' דף ח' עור ב' חמה מה ראה המהרש"ס להעמיס בזה משמעות אחרת מהאמירה.

נתן לה מעות בפתמא ואחר כך אמר לה לשון קדושין וחיה שתקח ולא זרקתן.

מא. הסוברים דאינה מקודשת. צו"ט צ"ח יוסף סי' ב', צידדו שאלוה נתן מעות לאשה בפתמא ואחר כך אמר לה לשון הקדושין ושתקח, כחצ ז' היתר דכח ליה שתיקח דלאחר מתן מעות ולאו כלום היא, כדלמרינן בפ"ק דקדושין גבי הכותב גזר דקדיש דליפתח דלסא, ופסקו בן הרמב"ם וברש"י וכו' נה"י, ואע"פ שהרי"ף והרא"ש כתבו על הכותב דליפתח דכיון דאמר [החס] רבינא אחון דשמיע לכו חושבו לה, הלכך לאפוקי רבינא גט ולעילוי רבינא קידושי אחריו, הני מילי דבהיה דליפתח, דמטיקרא קבלה לשם קדושין, אבל היכא דלא קבלה דמטיקרא לשם קדושין, כמו צידדו דידן, גם להרי"ף והרא"ש אינה מקודשת, דהא אהיה דליפתח דלסא דאחר רצא הוי שתיקתא דלאחר מתן מעות ולאו כלום היא, אמר רבא מנא חמינא לה דחיה אמר לה כנסי סלע זכ צפקדון וחזר וא"ל התקדשי לי בו כו', לאחר מתן מעות רתח מקודשת לא רתח אינה מקודשת כו', קשיא זה בפוסם נכרח משום רב הונא דריב יכושע, מי דמי דמי דהס בחורת פקדון יחבינה ויהלכ סברה אי שדינה לכו ומתצרי מחייבנה בכו, הכא בחורת קדושין יחבינה ויהלכ חס איתא דלא יתחא לה לישדנה, הא קמן דלא קם רב הונא דריב דרש יכושע דהכא דליפתח דלסא חלל משום דמטיקרא בחורת קדושין יחבינה ויהלכ, אבל אי לא יחבינה לכו דמטיקרא בחורת קדושין מודה דשתיקתא דלאחר מתן מעות לאו כלום היא גט, וכן מצוה דצדרי הרי"ף והרא"ש עמ"ס, נמא דצ"ד לדברי הכל שתיקתא דלאחר מתן מעות לאו כלום היא.

וכן

כו', ואם כן יש לנו לאוקמי גברא בחזקת כשרות מספיקא ונימא שלא עשה איסור כלל, והיכא דאיכא שתי חזקות בודאי יש להקל בספיקא, וכדמוכח בעירובין ל"ו א' גבי תרי וחרי דאף דאיתרע החזקה ולא אולינן בתרה, מ"מ היכא דאיכא שתי חזקות יש להקל כו', [וה"ה בנ"ד דאיכא חזקת פגויה דילה וחזקת כשרות דיליה], אבל באמת נראה דליתא, דאף דבשאר איסורי אי לא מהני לא עביד איסור כלל, אבל בהא דקדיש בשוקא דכל האיסור הוא משום פריצות אפילו אי לא מהני הקדושין מדינא מ"מ עביד פריצותא כו' [ע"י ע"ז לעיל בס"י כ"ו סק"ט אות ד', ובהשמוטת], וא"כ בין כך ובין כך כבר יצא מחזקת כשרותו ושוב אין להקל מספק, וגם בלא"ה יש לדון בזה עפ"י מש"כ הה"מ בפ"א דאישות דבאיסור דרבנן לא נהירי אינשי כולי האי וכו'.

נח"י ע"י כל זה בסק"ה אות א', ובדעת הרשב"א יש שם דיון.

נט) עיין במקרא סופרים (על העיטור) דרע"ש ג' שביאר דברי הבי"ב באו, שדיוקו מהנמרא הוא, דלמה האריך רב הונא לומר הכא בחורת קדושין יחבינה ויהלכ, לא הוי ליה למימר אלא התם בחורת פקדון יחבינה ויהלכ, אלא ודאי דדקדק בן לומר דכל שלא באו לידה בחורת קדושין דין פקדון יש להם. ועמ"ש דעל מ"ש הבי"ב בסמוך דכן מבואר

וע"י צ"ש סי' ל' סק"ט [הכ"ל], ויש בזה אריכות דברים, אבל כבר כתבתי דנראה דצ"ד לכתב ספק כלל נה.

וע"י באבני נור סוס"י קכ"ג שכתב צידדו, דאף שהעד אמר שלא ידע אם הדבור היה בשעת מתן מעות או לאחר מ"מ, נראה דחשיב נמי כאמר בפירוש שהיה לאחר מ"מ, דהרי צ"ד לכתב חזקה גמורה שאשה שכבר נשדחה עם עשיר אשר וותן לה לגדוניה סך רב וגם מלכה נתן לה אציה סך רב, שלא חניה את כל אלה ותתקדש לגזר ערעלא, רק אם יש כאן קבלה המורה [הסכמה על הקדושין]. זה סותר את החזקה, אבל בספק אם קבלה בשעת מ"מ שוב חמרינן חזקה שלא נתלית כנ"ל, ומזה גופא ראינו שהאמירה היתה לאחר מ"מ. וע"י עוד צמשיג דרצא ח"ג סוס"י א'.

מ. כשהועד שאמר הקדושין "בשעה שנתן" אם משמעותו לפני הנתינה, או כשהיו שניהם אדוקים בו (ד"א דהוי בלאחר הנתינה). ומה הדין כשאמר "בשעה שלקחה". כתב צו"ט מהרש"ס ח"ג סי' רכ"ו אות ט' דמה שצ"ד רב הונא צידדו שאמר העדים ששבעה שנתן לה אמר הקדושין, ד"ל שהאמירה היתה בשעה שהיו שניהם אדוקים בו, [ובכ"ה הוי כשתיקח לאחר מ"מ, ע"י ע"ז בלוח ז' כ"ו], ל"ע, דהא צמ"י קאמר ג"כ "בשעה" מתן מעות מקודשת בשתיקה, ואפ"ה הכוונה היא שאמר קודם שנעלתו האשה [כמוצא בסק"ה אות א'], ואי נימא דשניהם אדוקים בו הוי לאחר מתן מעות, צ"כ הא דנקט הש"ס בשעת מתן מעות הכוונה קודם שהיו שניהם אדוקים בו ואפ"ה נקט הש"ס בשעת מתן מעות, וככ"ה כתב הצ"ח צו"ט סי' ש"ה על מש"כ העור בשעה שנתן הפדיון לכהן, דהכוונה קודם שנתן לכהן, ואף דמליו בחוס' גיעין ל"א צ"י ד"ה לפני, דשעת היינו סוף הזרע, שאני הכא דנקט לפני הזרע ובשעת הזרע, וא"כ אמאי לא נפרש בן כוונת דברי העדים שאמר בשעה שנתן לה, דהכוונה קודם שנעלתו וצאו לידה, ואף ד"ל דשאני לשון חכמים מלשון בני אדם, מ"מ חמינא ראינו לזה מדברי מהר"ט ח"א סי' קכ"ג שכתב שם דמה שכתב צמ"י שיהיו חייבים צע"ה הכותב, הכוונה היא קודם העת הכותב כו', הרי מצוה דגם צלשון בני אדם הוי כן, וה"ה צ"ד נראה דלשון שאמר בשעה שנתן הכוונה היא קודם שנתן, ובפרט לפי מה שכתבתי בישוב לשון הרמב"ם והעור דלשון בשעה שנתן, הכוונה שפושט יד ליתן לה [כמוצא בסק"ה הכ"ל], א"כ ה"נ בזה כו', וגם אם נסתפק בזה, הרי לשיטת כמה פוסקים הוי ספק קדושין גם בשניהם אדוקים בו [וכנ"ל בלוח ז' כ"ו]. וע"י עוד דצדרי לעיל אות ל"ו.

נח) כוונתו למש"כ שם באות ט' דאם העדים מסופקים אם האמירה היתה קודם שבה המטבע ליד האשה או בשעה ששניהם אדוקים בו, אין להקל, ואף ד"ל דמוקמינן לה בחזקת פגויה, כבר כתבו החוס' בכתובות כ"ג ע"א דבספק קרוב לו או לא כיון שגולדה ריעותא בחזקת פגויה לא תנשא, ובפני יהושע גיטין דכ"ח התמיר מאוד עפ"י סברא זו כו', וע"י בר"ן פ"ק דקדושין בהא דנתן הוא ואמרה היא, וגם ד"ל עוד דהוי ס"ס לאיסורא, שמה אמר לפני הנתינה, ואת"ל שאמר בשעה ששניהם היו אדוקים בו, דילמא גם בכ"ה הוי קדושין [ע"י ע"ז באות כ"ו] דצד רחוק הוא לומר שיהיו שניהם אדוקים במטבע קטנה, וספק שאינו רגיל אינו ספק כגודע, ומסתבר יותר [שאמר לשון הקדושין לפני] שנתן המטבע לתוך ידה, וא"כ אין כאן ספק כלל.

עו"כ שם באות י' דאם היה כאן ספק שקול אם אמר בשעה ששניהם היו אדוקים בו או קודם לכן, היה נראה לכאורה דיש לצדד להקל מספק [כיון שמעשה הקדושין היה בשוק]. דאף דבכל ספק לא מוקמינן לה בחזקת פגויה, היינו היכא דאיכא רק חזקת פגויה לבד, אבל צידדו דידן כיון דאסור לקדש בשוק ומכין אותו מכת מרדות ועשה מעשה עבירה דרבנן, ואם נימא דלא מהני הקדושין אם כן לא עשה איסור כלל

אוצר

ס"ק לא אות מא

הפוסקים

"בקדושין" כמאן דאמר חושב לה כב, וכ"כ הטור זכ"ל שצ"ל לידה בתורת פקדון אבל כשצ"ל לידה "בתורת קדושין" כר, והכא נמי צנזון זה לא צ"ל לידה בתורת קדושין כר, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות דלאו כלום היא.

וכ"כ בשו"ת מהרש"ך ח"ד סי' פ"ט, צנזון דלאחר שזקק לה כחפץ וקיצולתו בידה אמר לה לשון הקדושין ושתיקה, דעל כהן לא קאמרי הכהן רבנא [הרי"ף והרא"ש] דליכא למיחש לשתיקותא דבחר מתן מעות, אלא דוקא צנזון הכהן עובדא דליפתא, אבל בעובדא דכ"ג דנ"ד, כל אנפין שוין דשתיקותא דבחר מתן מעות לא מהני ואין לחוש להכריז קידושין כלל ועיקר, ויש טעם גדול לחלק, דלא דמי נ"ד כלל להכריז דליפתא, דהתם מעיקרא צשעת קבלת הליפתא אמר לה התקדשי לי בזה, וגילתה דעתה דניחא לה להתקדש, וא"כ אפי"ג דמחמת הקדושין הראשונים לא היתה ראויה להתקדש, שלא היה צדק שיעור, עכ"ל מחמת הקדושין הראשונים יש לחוש, אפי"ג שהם לאחר מתן מעות, ויספיק לזה גילוי דעתה הקדוש דניחא לה, ואין להסתפק שחזרה בה, דאם איתא שחזרה בה תשידינהו מידה, כיון שלא באו לידה בתורת פקדון, אמנם צנ"ד שלא היה צדק שום גילוי דעת מקודם דניחא לה, מאן לימא לן שישפיק לומר דמה ששתיקה הוי משום דניחא לה דאי לאו הכי תשידינהו, דאין להחמיר כל כך, כיון דבהכרח עובדא דליפתא העלו רוב הפוסקים מהראשונים והאחרונים שיש להקל, א"כ אף שגילה לחוש לסדרת המחמירים, נראה דחילוק כל דכו יספיק להקל, כ"ש שחילוק זה אינו כל כך דחוק. וכ"כ בחי"א סי' ט' וצח"צ סי' קל"ד.

גם במשפטי שמואל סי' קי"ג ט, צנזון שתיקה דלאחר מתן מעות צסתמא, כתב דאפילו לדעת הרי"ף וסיעתו שפסקו בעובדא דליפתא דהוי ספק קדושין, צנ"ד יודו צלי ספק דהני קדושין בעלים, דדוקא התם פסקו הכי, שהרי נחלתה היא צפירות להתקדש לו כר, ודבר זה יותר מצובר מלשון הפוסקים שצמחאים פסק הגמרא על שתיקותא דלאחר מתן מעות מעורב עם עובדא דליפתא, וז"ל להם לומר דהין מיוחד ויאלמרו כך, מי שנתן חפץ ציד אשה ואחר הנתינה אמר התקדשי לי צו ושתיקה היא ספק מקודשת, אלא [כ"כ] דדוקא צהכיה גוגא שדיצו מתחילה אודות הקדושין וכו'.

ובשו"ת מהר"ם פדוואה סי' כ"ד, אמר שהכריז דניחא דליפתא ודעות הפוסקים אי חיישין צה דלהוי ספק קדושין, כתב דאפשר שצנ"ד כר"ע מודו דלא חיישין לקדושין, דאפשר לומר הכו דלא לוסף עלה, דדוקא צכ"ג שכו צניכס שדוכים דהא נתן לה צתחילה הליפתא לשם קדושין, אז חיישין [לדעת הרי"ף והרא"ש] [שתיקותא]

בבא לידה בסתם דאפשר דהוי שומר, מבואר בתוס' [בב"ק] סוף פרק החובל וברמב"ן במלחמות שם שאם אמר תפוס לי כלי זה פטור, שאין השומר מתחייב עד שיאמר שמור לי, וצ"ע. ועי' מה שכתב ע"ד המב"ט, במשאת משה ח"א סי' ג' בדק"ט טור ב', הוצא בקול בן לוי סימן ד' בדפ"ט ע"ג. ועיין בנבחר מכסף סי' ל"א שכתב דלדינא לא תתחייב בנתן סתם אם תשידינהו, ומ"מ אינה מקודשת בלא זקקה דהיא סבורה שתתחייב, דהא הקשה הר"ן [בנתן לפקדון] אמאי לא תשידינהו ותימא הרי שלך לפניך ומיפטר, ותיירץ דהיא סברה כיון דבפקדון אתי לידה לא נפיק מרשותה עד שתמסרנו לו מיד ליד כר, אבל היכא דאתי לידה בתורת קדושין אין לך אשה שתחשוב שאם תשליכם תתחייב, עכ"ל. מבואר מדבריו דאפי"ג דמדינא לא תתחייב, מ"מ היכא שיש מקום שתסבור האשה דתתחייב בהו אי תשידינהו, השתיקה לאו כלום היא, ומינה היכא דיהיב סתמא שגם [בזה] האשה טרצה וחושבת שאם תשליכם תתחייב, השתיקה לאו כלום היא.

סכ) ועי' בהערה הקודמת שגם בנבחר מכסף הוכיח כן מלשון הר"ן.

סג) והובאה תשובה זו בבנימין זאב סי' ל"ט.

וכן בשו"ת מבי"ט ח"א סי' רל"א, צנזון זה של הכ"ג, אמר שהכריז שיעות הפוסקים בעובדא דליפתא דאסא, כתב דנראה דנ"ד עדיף, דהא ליכא למימר תשידינהו כר, דבסתם קבלה, ואפשר דהוי כפקדון צידה ואין תשידינהו, ומשום הכי לא שדתינהו, ואל דשתיקה משום דלא איכפת לה כר, וכו' דניחא דכנסי פקדון זה דלכריע הוי שתיקה דלאחר מתן מעות דלאו כלום היא, והריצ"ש צסי ק"ע צכ"זא צזה כתב דאין לחוש לקדושין אלו כלל לפי דבור ליה שתיקה דלאחר מתן מעות כר, וכתב עוד דהסכימו כל האחרונים דקיי"ל כרצא דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא ולא מפלגין בין פקדון לזולתו, ע"כ, וצ"ל עובדא דהריצ"ש מוצא צגצ"ס דזקק לו הטבעת צתיקו ותיקף [אחר] זריקת המעטע אמר לו הרי צתך מקודשת לי צאותה טבעת, וצנ"ד לא אמר לה הקדושין חייבך אלא אחר כך ט, וא"כ [כ"ע] הוי שתיקה דלאחר מתן מעות, ונראה לי דאפילו לדעת הרי"ף והרא"ש דכתבו על הכהן דליפתא דשתיקה דלאחר מתן מעות צריכה גט מספק, דלא דמי לפקדון דצריחא דלא הוי לה למשידינהו, הכא צנ"ד הוי כפקדון, ולא צהכיה דליפתא, ולא מלי למימר צה דתשידינהו כדאמרין גבי ליפתא, דאי שדתינהו מחייבא צהן, דאפי"ג דמי שהיה צצית צצירו שום דבר ולא אמר ליה ולא מודי לא הוי שומר עליו, ואפילו [אמר לו צצירו] הכהן לפניך או הכהן סתם או הרי צצית לפניך, אינו לא שומר חנם ולא שומר שטר, וכמ"ס הרמ"מ צפ"צ מה"ל שטרות, היכא שנתן צידה, כי הכא, אפשר דהוי שומר אפי"ג דלא אמר מיד, ואפילו תימא דלא הוי שומר, היינו דלא מחייבא צשמירה אי נגצו מידה או מציתה אם הניחה אח"כ צציה, כיון דלא קבלה עליה שמירה, אבל אי שדתינהו מידה ונאבדו, נראה דמחייבא צהו דהוי כחפץ צידים, ולהכי לא מלין למימר צנ"ד אי לא ניחא לה תשידינהו ט, וא"כ הוי כפקדון [אפילו] לדעת הרי"ף והרא"ש דשתיקה לאו כלום היא וכו'.

וכן צסי נ"ז, צנזון שאלה אמר לחצרו לך לציתי והכא לי חפץ, וקח טבעת זו לסימן שאנכי שלחתיך, והלא קבל הטבעת ולא רצה ללכת, ואמר לו השולח החזר לי את הטבעת, שאם לא תחזיר לי תהיה צתך מקודשת לי והלא שתיקה, כתב, נראה דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות, כדאמר רצא גבי עובדא דליפתא כר, ואפי"ג דהרי"ף פסק כמ"ד חושב לה, היינו כשצ"ל לידה בתורת קדושין, צהכיה עובדא דליפתא, כדמשמע התם צגמרא, אבל כשלא צ"ל לידה בתורת קדושין כר, שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא לכריע, וכ"כ הר"ן [צקדושין טס] דהרי"ף פסק צשתיקה דלאחר מתן מעות

בדברי הרי"ף והרא"ש, העיר, דלא ידע היכן מצא זה מבואר בדבריהם. ועי' באות שאח"ז שיש שהוכיחו מדברי הרא"ש איפכא. דאפילו בנתן סתמא הוי ספק קדושין.

ועי' והוצאה מהגמ' דהתם, עי"ע בחוט המשולש (פזאליחין) בתשו' הר"ח סי' א' מאות ג' והלאה.

ס) בענין ההבדל בזה בין אמר לשון הקדושין תוך כדי דיבור או אחר כדי דיבור, עיין להלן אות מ"ג ומ"ד. ועל דבר דעת הריב"ש בעצם הדין דשתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא, עיין עוד להלן בקטע ובשו"ת מהר"ש.

סא) באמרי בינה ח"ד סי' ט' דף ז' טור ג', העיר על דברי המבי"ט כאן, דא"כ בציתא דאסא נמי מאי ראייה מייתי בגמרא דניחא לה ממה דלא שדתינהו, דילמא לכך לא שדתינהו דאם יאבד תהיה מחוייבת מחמת מוץ, ותיירץ דכוונת המבי"ט היא דהוכחה דלא שדתינהו אינה הוכחה ברורה, ד"ל דיראה לנפשה שתהיה מחוייבת, רק הואיל דכ"ס קצת סברא יש בזה, אי"כ בצרוף היכא שבא לידה מתחילה לשם קדושין, אין להתקן בזה טעם דהרי לה למשידינהו כר, [אבל] מה שהמבי"ט מסתפק

אוצר

סי'ק לא אות מא

הפוסקים

שכן דלא הוו קדושין כלל, דכא הכסף שלה, וכן הורה למעשה בתשובות צ"י [הג"ל], אמנם ראיתי בעלמא יוסף שכתב לחוש ולהחמיר בראיה מפורשת מדברי הריב"ש, שכתב צ"י על מי שזרק בטבעת בחיקו וחקק אמר בתוך מקודשת לי, דאף להרי"ף שכתב שכשצא לידה של צחורה פקדון נריכה גט מספק, כדון זה אין לחוש כלל כי דכבר העידו העדים שכששמע דברי הסופר הפשיל את בגדיו וכו' ^{סו}, ונראה מדבריו שכל שלל השליכס, בספק הוי לדעת הרי"ף, והנה כפי דיוק זה צריך להתבונן דמה טעם יש למחש' לזה, דמה נפשך, אי צחורה פקדון צא לידה, הא קי"ל שתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום היא לכ"ע, ואי צחורה מתנה, מ"ש דלאו כלום היא אפילו אמרה הן וכ"ש בשתיקה, אך יש מקום לומר דדוקא היכא שצא לידה תחלה צחורה פקדון בפירוט, אע"ג דאמר לה אח"כ צחורה קדושין ושתיקה, הוא דאמרינן דסברה אי שדינא לכו ומחברי כו', כיון שנתן לה תחלה בפירוט צחורה פקדון, אצל היכא שנתן לה תחלה סתם, אע"ג דהיא לא חסיק אדעתא קדושין, כיון שאמר אח"כ מקודשת, הרי פירש דמה שנתן תחלה [הוא] צחורה קדושין, ואם איתא דלא ניהא לה כוח לה להשדינא, כיון שמפרש דלא צחורה פקדון ולא צחורה הוא דייכזב לה תחלה, אלא צחורה קדושין, וכיון דשתיקה ולא מיתחב הוי ספק מקודשת, אמנם נראה דחומרא יתירה היא זו, נגד כל הנהגות רבותא דכתיבנא, ולא מצינו שום אחד מהרשנים שהחמיר בזה, וכיון שכן אומר אני שאף אם היינו אומרים שאותו דון של הריב"ש הוי"א כדון של הרשב"א וכנ"ד, היכא למימר דהריב"ש לרוחא דמלתא קאמר הכוא טעמא דהפשיל בגדיו כו', וכמו שהביא שם עוד טעמים רבים פשוטים, אמנם האמת אצלי דלא דמיא נ"ד להכוא דון של הריב"ש, דשאני הכס של ר"ה אצי כערה לקבל עד שזרק לו בחיקו כו', וא"כ ה"ל למשדינא כיון שלא קיבלו לא צחורה מתנה ולא צחורה פקדון כו' [כמוצא הכדל כזה באות מ"ח], כן נראה לי נכון ומסתבר ^{סו}, וא"כ נראה דבדואי כדון כלו שנתן סתם ואמר שנתנו אמר לה צחורה קדושין ושתיקה, נראה ודאי לית בית מחוש וכו', [וע"ש שגדונו מסיק להתיר אפילו למי שירצה להחמיר בנתן סתם].

וכן בשו"ת מהר"ם די בוטון סי' י' ד"ע צ' כדון כזה, כתב דמדברי המ"מ צ"ש הרשב"א משמע שנתן סתם גרע מפקדון, ואפילו באמרה הן אינה מקודשת, וכ"כ מהריב"ל בח"א ^{סו}, ואף שבהלך צ' חזר צו ונעט להחמיר מפני דמשמע ליה דרצנו ירוחם פליג על הרשב"א וס"ל דאדרבא כשנתן סתם אפילו בשתיקה הוי ספק מקודשת, ולי נראה

(סו) גם בראש משביר ח"א סי' כ"ב כתב דליכא ראיא מהריב"ש משום ד"ל דלרוחא דמילתא קאמר ההוא טעמא דהפשיל בגדיו, וכמ"ש מהר"ח ^{סו}, גם בעצי ארוים סק"ח כתב ד"ל דהריב"ש מילתא דפשיטא נקיט ולדינא אינו חולק על הסוברים דאינה מקודשת בנתן בסתמא. וכ"כ בברכות מים סי' כ"ח דק"ו א', גם בדברי חיים (להר"י אורבאך) סי' ה' כתב שאין סתירה מדברי הריב"ש לדעת הסוברים דבשתיקה לאחר נתן מעות בסתמא אינה מקודשת, משום ד"ל דשאני בנדון הריב"ש שקודם הפציר המקדש לאבי האשה שיקבל הטבעת ולא רצה. וכ"כ בצמח צדק (מליובאוויטש) תמוכא להלן אות מ"ג. ובצדקת ומשפט סי' ה', אחר שהביא ממהר"ש הג"ל, הוסיף דהלא גם הב"י בתשו' הורה להקל בפשיטות [בנתן סתם], ואם איתא דהריב"ש מחמיר בזה, ה"ל להב"י להזכירו, אלא ודאי שיש לחלק בהני גווני שחילק מהמהר"ש.

(סו) במהריב"ל ח"א סי' י"ט בנדון שנתן לה כסף ואח"כ אמר לשתן הקדושין ושתיקה, כתב דפשיטא שאין בקדושין אלו משום משום דהוא שתיקה דלאחר מתן מעות, ואפילו לדעת הרי"ף דחייש בזה דציטתא, כדון רי"ן לא דמי כלל להא דציטתא כו', דבנתן סתם כיון שלא הוי מפרשים על עסקי קדושין, כבר כתב הרשב"א דאע"פ שחזר ואמר ורי את מקדשת הוי רצוה,

לשתיקתא, מאחר שלא השליכס אותה, אצל היכא דלא שדך בראשונה, כגון צ"ד, ליכא מאן דחייש לשתיקה, דאולי תרתי צעיק, כעובדא דליפחא, דשדך וגם חובל להשליך, וכעין זה מחלק תלמודא שם במקדשה בגזל דידה וז"ל שתיקה בין שדך ללא שדך, וכן משמע גם לשון הטור, שהסכים בהרי"ף וכתב צ"ד [דשתיקה אינה מקודשת] שצא לידה צחורה פקדון, אצל צא לידה צחורה קדושין, שאמר לה השקדשי לי בחפץ זה ואמרה לו והרי אינו שוב פרוטה, אם אמר לה יש צחור שוב פרוטה השקדשי לי צו ושתיקה הוי ספק קדושין, ונראה לדקדק למח' אמר אצל צא לידה צחורה קדושין כו', היכא לו לקצר ולומר, אצל היכא צידה שלל בפקדון שאינה חייבת בשמירה ואמר לה השקדשי לי צו ושתיקה הוי ספק כו', בשלמא בגמרא מעשה שביה כך היה, אצל לעור מה נפקא מינה, וקצר ויפסוק בדרכו, אלא ודאי צא להראות לנו שטובא דתלמודא דוקא הוא, שדוקא כשגם תחלה דבר אחר בקדושין, שהוא כמו שדך, אצל אם לא שדך לא, ואף שהיה אפשר לומר זה בלשון קצר כנ"ל ולבאר שדוקא היכא דשדך בראשונה, צא להורות שאין צריך שדוכים ממח, רק יספיק מה שהשיב, וכלל אין צו שוב פרוטה, יספיקו כו' ^{סו}. [וע"י צ"ו] סק"ח מה שכתיר על דברי מהר"ם פאדוואה].

ובשו"ת מהר"ש סי' ל"ו כתב להתיר בזה עפ"י דברי הרשב"א, שכתב צ"ד שנתן העצמא סתם ואמר כך אמר לה לשם קדושין ושתיקה, נראה דלא מבעיא לדעת הרמב"ם ורוב הפוסקים דכל גווי שתיקתא דלאחר מתן מעות לאו כלום היא, אלא אף להרי"ף ושא"ר רבותא דדוקא גבי פקדון כו', אצל כל שנתן תחלה לשם קדושין כוח ספק מקודשת, זה דוקא כשנתן תחלה צחורה קדושין, אצל כשנתן סתם, באופן דנ"ד, הרי כתב המ"מ [פ"ה מאישות ב"י ח'] צ"ש הרשב"א שכל שנתן לה לא צחורה פקדון ולא צחורה קדושין אלא סתם, אפילו אמר לה אח"כ תהא מקודשת, אפילו אמרה הן, צריך לטעול ממנה ויחזור ויתנו לה צחורה קדושין ^{סו}, ולא מבעיא לדברי מהריב"ל ושא"ר רבותא [דעת הרשב"א] דלא הוי קדושין כלל, אלא אף למח' שהציק מהרש"ם דנכחיה דהרשב"א היינו דהוי ספק מקודשת ^{סו}, היינו היכא שאמרה הן, אצל בשתיקה נראה דאף למהרש"ם לא הוי מקודשת, דהיכא שנתן לה סתם ולא הזכיר קדושין כלל לא חסיק אדעתא קדושין כלל כו', אלא קצלה או צחורה פקדון או צחורה מתנה, וממח נפשך לא הוו קדושין כלל, דאי מעיקרא יכב לה צחורה פקדון, הא קי"ל שתיקה לאחר מתן מעות [הפקדון] לא כלום היא, ואי מעיקרא יכב לה צחורה מתנה, מכל

(סו) גם בשו"ת מבי"ט ח"א סי' ג"ז הג"ל ובשו"ת מהריב"ל ח"ג סי' כ' ובלחם רב סי' כ"ג דייקו כן מדברי הטור. ובקול בן לוי סי' ד' כתב כן בכונת שו"ת מהרש"ם סי' י"א אליבא דהטור. מיהו באבני גזר סי' ק"ט אות ס"א דחה ראיית מהר"ם פדוואה מדברי הטור. גם בחוס המשולש (פתוליון) בתשובות הר"ח סי' א' סוף אות ו', אחר שהאריך בביאור דברי הטור, מסיק שלא נתבררה לו דעת הטור בזה. ובשו"ת מהר"ם כ"ץ אבי הש"ך (שבסוף ספר גבורת אנשים) סי' ה', כתב דממ"ש הטור בד"א שבא לידה צחורה פקדון, יש לדקדק דבבא לידה סתמא הוי ספק קדושין, ומה שכתב אח"כ אבל בא לידה צחורה קדושין כו' הוי ספק קדושין, דמשמע דבסתמא לא הוי קדושין כלל, צריך לשנויי דהוא הדין שבסתמא הוי ספק קדושין, אלא דלישנא דגמרא נקט, והגמרא מעשה שהיה נקט.

(סו) דברי הרשב"א ודעת הפוסקים בדבריו יובאו באות ס"ח. (סו) המהרש"ם כתבה בס"ל ל"ד בנדון שתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא, והביא מהר"ם אלמושינו שכתב להתיר בזה עפ"י דברי המ"מ בשם הרשב"א הג"ל, והשיב לו דהרשב"א לחומרא אמר דהוי ספק קדושין, וע"פ בדברי מהרש"ם שהובאו באות ס"ח. (סו) ע"ד דברי הריב"ש, עיין בהערה שאח"ו.

אוצר

סיק לא אות מא

הפוסקים

מתן מעות דפקדון לאו שתיקה היא, כדרייתא דכנסי סלע זה צפקדון, וכן פסקו הר"ף והרב בעל הכלפות, ע"כ, הרי שדקדק ואמר שתיקה דלאחר מתן מעות כי היא לזיפתא דאסא חיישין, ולא כתב סתמא, משמע דוקא כי היא לזיפתא דלשם קדושין נתן לה וכיוצא נמי אדעתא דכתי קבלה, ומשום הולך הרשב"א להאריך ולא הספיק לו מאמר הקודם דלן נמי חיישין לה, ועלה כתב דכן פסק הר"ף, שם מיהא דכתי אית ליה דעת הר"ף, דאי אעיקר הלכה קאי [דבריו] מחמיר בעובדא לזיפתא], היכ ראו לכתוב זאת קודם מאמר "ובלכך", וממכ שכתב לה אח"כ משמע כדאמרן, ומכ שכתב הרשב"א, אבל שתיקה דלאחר מתן מעות "דפקדון" לאו שתיקה היא, היינו לומר דאפילו קדמו לה שדוכין כל שזכיר פקדון לאו שתיקה היא כו', וכ"ש שעת הרשב"א צורה ומפורש שם בדף ו' דאית ליה בנתן לה סתם דאפילו אמרה הן אינה מקודשת, והן הדברים שהביא המ"מ בפ"ג מאישות. ואחרי שהאריך בחזוק דעת הרשב"א, כתב בדף ל"ט ב', ומ"מ נראה שהרשב"א יחיד הוא ב"ש דאפילו באמרה הן אינה מקודשת, וכמ"ש מהר"ט [הג"ל], ואעפ"כ בשתיקה העלה מהר"ט שם שיש לסמוך על דבריו להקל, ור"ל דכל כ"ג אפילו הר"ף יודע דשתיקתא לאו כלום היא וכו'.

ובאריה דבי עילאי סי' ע"ז דף ק"ו מבואר שמהרשב"א יש להוכיח להיפך, דס"ל בזה דכתי ספק קדושין, אלא שיש להחזיר עפ"י דעת הרמ"א, והאריך בזה, ותוכן דבריו הוא, דהרשב"א שם הקשה למכ לא חשו גבי זיפתא משום זיפתא גופה שמה שזה פירוט צמד, וכתב ד"ל דלאו משום עובדא לזיפתא הוא דלזיפתא להו, אלא משום שתיקה דלאחר מתן מעות כגון דשדא זוזי צתיקא ואמר לה לבסוף התקדשי לי צדן ושתיקה ע"ש, ויש לדייק מדבריו הג"ל דס"ל דאפילו כשאין גילוי דעת מעיקרא לקדושין, אמרינן סברה זו דאי לא ניחא לה לשדינהו, אולם צ"ש סי' מ"ב ס"ק ג' ובמהדור"ק צ"ח כ"ה ס"ק ט' מבואר דהרמ"א, המובא ברמ"א הג"ל בסעיף זה, שכתב שצדק הקדושין לחזק חזקת שתיקה כה"ג לאו כלום היא, הו"ל ולא נתרצית תחלה לקדושי ליה, ס"ל דלא אמרינן סברה זו דאם איחא דלא ניחא לה לשדינהו, רק כשמתחילה נתרצית לקדושין, דאז כשנתן לה אח"כ בקדושין ולא זרקתם, אמרינן דלנוכח לקבל הקדושין כאשר היה צדונה בתחילה להתקדש, אבל כשלא נתרצית מתחילה לקדושין, לא דייקין מכך סברה שהיא מרובה ע"ש, ואף דלפי דבריו ב"ש נראה כי להחולקים על הרמ"א וסוברים דשתיקה דשעת מתן מעות מועילה אף בלא ארצאי מעיקרא להתקדש לו, כ"ה בשתיקה דלאחר מתן מעות, אך אעפ"כ הנה באמא לדינא יש לפסוק בהרמ"א כו', וסברה זו של ב"ש מבוארת גם במהרש"ך [הג"ל], ושם משמע שהוא ס"ל כן אפילו אליצא דהחולקים על הרמ"א כו', וגם

נראה שאין מלשון רבנו ירוחם אכרע כלל דפליג על הרשב"א ע', וגם המעיין בגמרא יראה דנתן לה סתם לא דמי להכריז לזיפתא, ולפחות לא גרע מפקדון, וגם מהריב"ל עלמו בסוף ימיו צ"ג נטה לדעת הרשב"א משום שמהטור משמע דס"ל כוונתו, ודעת רבנו ירוחם נסתפק שם, אי"כ ודאי לפחות אין ראוי להחמיר כשנתן לה סתם ושתיקה כשנתן לה צחורה פקדון ושתיקה, ודעוהם הדן דלוינה מקודשת, אי"כ צ"ד דשתיקה אינו כלום.

ובשו"ת מהר"ם סי' מ"ג, אם כי מתחילה דחב דברי המהרש"ך הג"ל בזה שכתב להר"ף והר"ש יש להקל בזה, וכתב דלדברא מדברי הר"ש מוכח דכל שלא באו לידה צחורה פקדון מקודשת מספק, הביא אח"כ דברי המ"מ בשם הרשב"א, ואחר שביאר דבריו אלו, כתב לפיכך נראה דאפילו הר"ף והר"ש יודו בזה דשתיקתא לאו כלום היא כו', ומסיק דאע"פ שצדקה ואמרה הן היה מקום לחוש להחמיר לפי שלא מלינו לאחד מהפוסקים שכתבו כן, מ"מ בשתיקה דלאחר מתן מעות, [כיון שאין] דין אלא להר"ף [דמחמיר בעובדא לזיפתא], יש לסמוך על דבריו אלו להקל ע"א.

ובאהלי יעקב סי' ל"ח כתב בדודו, עוד יש גרעוהא דדברי העד, דלא ידע אם דיצר קודם נתינת הכסף להאש או אחר הנתינה, ואם דבר אחר הנתינה צידה אינו כלום, כנודע דשתיקה האשה אחר מתן מעות אינה כלום, וכ"כ המ"מ פ"ה מאישות בשם הרשב"א כו', וא"כ צ"ד שבעד האחד מאוסף דאולי דבר אחר נתינה הכסף צידה, אין כאן בעדותו עדות קדושין כלל.

וכ"כ להחזיר עפ"י דברי המ"מ בשם הרשב"א, צנבחר מכסף סי' ל"א ולי"צ עב, ונעצרת ישראל סי' י"ז. ובגדו כהונה סי' י"ז אחרי שהביא דברי המ"מ בשם הרשב"א ומה שביאר דאזא מטעם דנתן לה סתם הוי כמחנה [וכמוצא בלוח סי' י"א], כתב דכ"כ צ"ד ו"ל דלמחנה נתן לה. וכתבנו צ"ד שם ב"ש ו"ח הוסיף על דבריו, דאף אם מאמר דהגותן סתם לא הוי מחנה, כמ"ש המשנה למלך כו' [בלוח הג"ל], מ"מ י"ל בזה ודאי שייך לומר אטו נשי דיני גמירי, והיא סברה למחנה נתן, ומשום לא שדחינהו, כמו דאמרין צפקדון סברה דמחייצא אע"פ דלאו דינא הכי, כמ"ש הר"ן וכו'. וכ"כ בנחלת שמעון (לכ"ש זרחי) סי' כ'. גם בשם חיי סי' ח' כתב להחזיר בזה, ד"ל דלמחנה קבלתם. וכ"כ במשפחא דרבותא (חלק החדושים של הרמ"ר אלפאסי) סי' מ"ב.

ובקול בן לוי סי' ד' ל"ח ב' כתב שכן מוכח מדברי הרשב"א בדיושין בדף י"ג, דעל הא עובדא לזיפתא, כתב ולענין פסק הלכה אין נמי חיישין לה, ובלכך שתיקה דלאחר מתן מעות כי היא לזיפתא דאסא חיישין לה ונריטה גט להחזיר לעלמא כו', אבל שתיקה דלאחר

(ע) לענין דעת רבנו ירוחם. ע"י באות שאח"כ בדברי השי למצוא ובהערה ע"ה שדוהאו שם כל הדעות בזה.

(א) ועיין בשו"ת מהר"ם ח"א סי' קל"ח שדחה בגדו שם והחזיר מטעם שתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא. וכתב דגם בזה י"ל דמקדשת מספק, ושכן דעת הרא"ש, ולא הזכיר את דברי הרשב"א, אלא שבגדו שם התיי מטעם אחר ע"ש. ובקול בן לוי סי' ד' דל"ט ב' כתב דאיכא למידק דלפ"מ דמהר"ם עצמו כתב בתחילת דבריו בה"ב סי' מ"ג, ובה"א סי' קל"ח, דמהר"ם הרא"ש מוכח דכל שלא באו בידה בתורת פקדון מקדשת מספק, סעודה איך מסיק בסי' מ"ג דאפילו הר"ף ומהר"ם יחד בזה, וי"ל דהשתא דחזינו ברשב"א טעמא רבה דמה דלא שדחינהו בנתן סתם היינו משום דלשם סתמא קבלתם, סעודה יש ליישב לשון הרא"ש, שלא בא למעט חיבא דנתן סתם, אלא דוקא כשיש שם אינה גילוי דעת של גותן או מקבל דלאו לשם סתמא יחבטו וכו'.

(ב) וע"י בדבריו בהערה ס"א.

צריך שימול הכסף ממנה ויחזור ויתנו לה בתורת קדושין וכו'. וכ"כ שם בסי' כ'. אולם בה"ב סי' ד' בגדו בזה, אחר שדן מתחילה לתהירה, כתב דמהר"ם רבנו ירוחם נראה דחזקא כשבאו לידה בתורת פקדון [אינה מקדשת], אבל בסתמא הוי ספק מקדשת, וכיון שכן, צ"ד אוליין להחמיר. [אלא שהקיל שם מחמת היתר אחר שהיה בגדו], וע"ש בה"ב סי' כ' שדן בגדו בזה, וכתב דמי שעיין בדברי רבנו ירוחם, אם אין שם טעות סופר, יראה דס"ל דלא סורשב"א, אמנם מדברי הטור נראה דס"ל סורשב"א וכו'. וכבר פטור בשו"ת מהר"ם סוסי ל"ז ובשי למדא (לד"ש יונה) סי' ס' על הסתירות שבדברי מהריב"ל הג"ל, ונשארו בתימה. וכלהם רב סי' כ"ג אחרי שהביא מהריב"ל ח"ב דחזי ספק מקדשת מטעם דרבנו ירוחם פליג על ורשב"א, הוסיף דגם בה"ב כתב מהריב"ל דרבנו ירוחם פליג על ורשב"א, ואף דבה"א חסם במושלם דלא הוי קדושין מהתא ורשב"א, ולא שת לבו לפלוגתא דרבנו ירוחם, י"ל ששם לא סמך על הטעם הנזכר לחזקה אלא עשאו ספק לשעמים אחרים.

אוצר

ס"ק לא אות מא

הפוסקים

אביעבול) ח"א סי' ג' וסי' נ"ז וצ"ל אב שבעה סי' ג' וע"י צניח יתחק (להר"י שמעלקיט) סי' ק'.

ויש שהחירו משום דעכ"פ הוי ספק ספיקא. צקול בן לוי סי' ד', אחר שכתב להחיר משום דמהרש"א מוכח דאפילו להר"י ח"א מקודשת בנתן סתם [וכמוצא לעיל], הוסיף צדק מ' טור ד', דאפילו אם ניתוסף לדעת מיעוט הפוסקים דס"ל להר"י וברא"ש אף בסתמא הוי ספק קדושין, מ"מ יש לסמוך להקל מטעם ס"ס, ספק אם הלכה כהרמב"ם ורוב אחרונים דסברי דכל שתיקה דלאחר מתן מעשה לאו כלום היא אפילו בהכרח דליפתח, דלדודכו י"ד כ"ש הוא דאין לחוש, ואח"ל דהלכה כהר"י וברא"ש דחיישי להכרח דליפתח, שמה הלכה כרוב אחרונים דאית לכו דלא אמרו הר"י וברא"ש אלא גבי יפתח, והוי ס"ס המתהפך, וכ"ש דהר"י וברא"ש [שהחמירו] צליפתח גופא הוא משום ספק וחששא בעלמא היא כו', וצ"ח יש להקל אפילו להתמגגם שלא להקל בס"ס צקדושין, דכל כי הא דנ"ד דאפילו להתממירים אינו אלא מחמת ספק שפיר סמכין להקל. ובתשובה בעל משאח משה שם (וגדפסה גם בספרו סי' ג') הסכים עמו באותו דגון להחיר עפ"י ס"ס ה"ל. וכ"כ להחיר עפ"י ס"ס זו בראש משציר ח"א סי' כ"ב, ברכות מ"ס דק"י ג', פני יתחק (להר"י אבולפיה) סי' י"א, זרעו של אברהם מערכת ק' דע"ז טור ד' ובגבול צניחין סי' ס"ב. ובישמח לב (להר"י ש"ח גאגין) סי' ח' אחר שכתב ג"כ להחיר צדקו עפ"י ס"ס ה"ל, הוסיף דעדיפא ס"ס זו אשר אינו כיתר ס"ס שחלקו הפוסקים עליהן אי עדיין ס"ס בפלוגתא דרבותא, משום דהם אמרו וכן אמרו דהיכא דכחלוקה ח"א שקולה, ודעת המחמירים ח"א חלל חומרא בעלמא, בכל כי הא סמכין על ס"ס בפלוגתא דרבותא. גם בחדות יעקב ח"א סי' כ"ג כתב בטע"ז דהיכא ראו להקל מטעם ס"ס בפלוגתא דרבותא, דכיון שחזקה פטירה מסייעה ראו להקל בס"ס.

ויש שהחירו משום שגם בעובדא דליפתח ח"א מקודשת, צו"ח מהר"ט ז"ל ס"י נ"ד כתב צדקו דיש להחיר את האשה במקדש נתן לה העצמה ואח"כ אמר לשון הקדושין, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעשה ולא כלום היא, כמ"ס הרמב"ם בפ"ה מלישות בשנתן לה מקדש לפקדון כו', וליכא למימר דשח"י החס דמטיקרא פריש ואמר כנסי פקדון, ולכ"י לא מהני כשחזר ואמר לה בהקדשי צו ושתיקה, אבל אם מעיקרא נתן לה סתם ואח"כ אמר לה בהקדשי לי צו, כדון דידן, הוי מקודשת, הא ליפתח, דהא איתא בגמרא הבוא גבירא דקדוש צליפתח דאסא כו' אמר רבא הוי שתיקה דלאחר מתן מעשה ולא כלום היא כו', וכן פסק הרמב"ם בזה עובדא גופא, הא קמן דאע"פ דהחס בהכרח עובדא לא יכב לה בחזרה פקדון אלא אדרבא בחזרה קדושין כו', אפי"ה לא מהני, כ"ש וק"י כשמתחילה נתן לה סתם אעפ"י שלא פירש לשם פקדון דלא כלום הוא. וטע"ז כתב צו"ח ק"א. ובצניחין ז"א סי' ל"ז צדן שתיקה דלאחר מתן מעשה בסתמא, כתב דאיתא מקודשת, וכמ"ס בהכרח דליפתח, ואף דשם אמרו חו"ט לה ואזכרה גיטא, שא"י הכא דלא שתיקה אלא אדרבא עשה שחוק כו', ואף אם שתיקה, כבר כתב הר"ן בשם הרמב"ם ז"א צליפתח לדינא לא חיישין ואינה מקודשת. ובצדרי ריבזת סי' רפ"ט ור"א, צדקו דלאחר שלקחה העצמה אמר לה לשון הקדושין, כתב דיש להחיר כיון דהיתה עוד רשותא, בצירוף הבהיר דשתיקתא דלאחר מתן מעשה דלעת הרמב"ם לא כלום היא. וכן שם צו"ח קפ"ה כתב על דגון כזה דהיכא דלפי דעת רוב הפוסקים לא הוי קדושין דהוי שתיקה דלאחר מתן מעשה.

ועיין באותו מ"ד, דיש עוד פוסקים דסברי דנתן סתם ח"א מקודשת, (ואפי"ה אמר הקדושין חז"ל מהחיתיה).

ועיין בשו"ת מהר"ם אלשיך סי' ק"ד, צדקו שתיקה דלאחר מתן מעשה בסתמא, שכתב דהיכא דהוי שתיקה דלאחר מתן מעשה דלא

וגם צו"ח מהר"ם פדוואה [הג"ל] מצואר כמהרש"ך כו', וא"כ ראוי לפסוק כסגורא זו היולתת משלש עמודי הוראה, וגבי שתיקה דלאחר מתן מעשה היכא שלא הוי גילוי דעת מתחילה שחזרתי לקדושין, אין כאן ספק קדושין.

גם בצדרי חיים (להר"י אוריצדן) סי' ה' כתב צדקו דהיכא דהיכא עפ"י מה שהוכיח מהר"ם ה"ל דשתיקה דלאחר מתן מעשה בסתמא ח"א מקודשת, ועפ"י שו"ת ה"י ומהר"ם פאדוואה ה"ל, והוסיף דכן היא דעת הרשב"א, ומכ שכתב בעובדא דליפתח דנפקא מינה בעלמא כגון דשדו זחי בתיקה כו', י"ל דכוננו הוא דומיא דליפתח שדיצרו מקודש מעניי קדושין ואח"כ זרק כו', ה"ס י"ל דהוי ספק קדושין, וגם בהמקדש סעיף זה כתב דכוננו הרשב"א הוא כשחזרתי תחילה להקדש דומיא דליפתח ע"ש, אבל כשלא עסקו מקודש מעניי קדושין י"ל דאיתא מקודשת. והוסיף בהערה דממה דנקט הרשב"א שם דוקא בזרק לחיקה ולא בנתן לידה סתם, נראה דסובר שנתן לידה שייך לומר שנתן למחנה או לחזק, משא"כ בזרק לחיקה, וי"ע. וכ"כ באמרי צניח (להר"י אוריצדן) ח"ד סי' ט' דמה שכתב הרשב"א דנפ"מ בעלמא כגון דזרק, היינו באופן שדיצרו מקודש מעניי קדושין, והוכיח כן מדברי הרשב"א צדק י"ג. וכ"כ במנחת פחים סי' מ"ב דממה דנקט הרשב"א דנפ"מ בעלמא "בזרק בתיקה", ולא נקט "בנתן לה", מוכח שנתן לה סתם ח"א מקודשת, משום דיכול להיות דאעפ"י דפקדון או הלוואה קיבלתם ולכן חששה למשדעיהו, אבל בזרק לה סתם ה"נ לא למיעט כלל שמתחייב בחזרה, דהא לא קיבלה צדקו, ודמי לעובדא דליפתח, וזה צדק.

ובתקון סופרים (על העיטור) דע"ג א' דייק כן מלשון העיטור אות ק' קדושין, שכתב שם על עובדא דליפתח, וחיישין לחומרא כו', וא"י אמר לה כנסי סלע זה בפקדון ואח"כ אמר לה בהקדשי לי צו כו', לא הוי קדושין כלל, אבל יהיב לה בחזרה קדושין ואי שתיקה, ספיקא וחיישי, וככתב דמה שסמכים העיטור, אבל יהיב לה בחזרה קדושין כו', לא לריבא, דהא אסוק לעול מינה בעובדא דליפתח דחיישין, ואפשר דאח"כ לאפקי יהיב לה בסתם, כלומר שלא אמר לה לא לפקדון ולא לקדושין כו', דדוקא צריכיב לה בחזרה קדושין ואי שתיקה ספיקא הוי.

גם בחדות יעקב ח"א סי' כ"ג הוכיח כן מדברי העיטור, וככתב עוד דכן משמע קל"ה במ"ס בהוספתא פ"ב [דקדושין ה"ל ט']. בהקדשי לי צלע זו שיש לי צדק [איתא מקודשת, כיצד יעשה יעלנו הימנה ויחזור ויחזרו לה], משמע דמייירי שנתן לה מקדש סלע ואמר לה אמר כו', ולא חילק באיזה אופן צ"ל לידה, רק אם לא צ"ל בחזרה קדושין אין לחוש וכו'.

ובחזקת הששולש (מולחזין) בתשובות הר"ם סי' א' דייק כן גם מדברי צו"ח, וככתב צדקו דלדינא נראה דיש לסמוך על המקילים שלא לחוש להא דלא שדחיתו אלא היכא דקבלה האשה מעיקרא בחזרה קדושין, דהנה עפ"י שורה כדון נראה עיקר בהרמב"ם וסייעתו, [דאפילו בעובדא דליפתח אמרינן דשתיקה דלאחר מתן מעשה לאו כלום היא, וכמוצא בסקליה אות ח'], אלא דחילתה להקל נגד הר"י וברא"ש והצ"ח כו' [המחמירים בעובדא דליפתח], אבל כרי מלשון צו"ח שכתב, וגבי יפתח דאסא כו' גבי יפתח דאסא חיישין כו', משמע דדוקא בהכרח דליפתח, וכן הר"י וברא"ש לא כתבו דין זה אלא גבי יפתח, ומתקבלין דברי מהר"ם פאדוואה לומר כו' דלא לוסף עלה.

וב"כ דהיכא צדקו משום דהיכא שתיקה דלאחר מתן מעשה בסתמא, בצדרי יעקב סי' כ"ה, חעלומה לב ח"ד סי' י"ג, שו"ת מהר"ם מרובצבורק האחרונים סי' י"ג, שאריה יוסף (להר"י רייזין) סי' מ"ב וסי' מ"ז, דברי יששכר סי' קל"ט, אבני שיש (להר"י

אוצר

ס"ק לא אות מא—מב

הפוסקים

פקדון, דל"ל כיון ספק מקודשת כהכח של מענה ע"ל, נראה לכוונתו לומר דבסתמא כיון ספק מקודשת, איך נראה ממכריז"ל דר"י פליג על הרשב"א, וגם מהרי"ט [הג"ל] שלא ר"ל להקל מטעם הרשב"א, משמע דכ"ל שנתן סתם כיון כוונתו כחוק קדושין כהכח לזיפתא, וגם כהכח יד מהיר שמואל טאייטאק כחז שכן נראה מהרי"ט ה"ל, ומהרשד"ם סי' ל"ד כתב שלא נאמרו דברי הרשב"א אלא שאם רוצה לקיימה לריך שיחזור ויטול הכסף ויתנונו, אבל מ"מ כיון ספק מקודשת ע"כ, וכן נראה לדון הלכה למעשה.

גם באמרות מהורות כאן סעיף ג' כתב דנראה לדעת הר"י וברא"ש מקודשת מספק כשתיקה אחר מתן מעות סתם, ואי לא ניתא לה תשדוהו, וכן מוכח מדברי הר"י [הג"ל] ומדברי הרא"ש ח"א סי' כ"ז ע"י ומהם שהכח ממכריז"ל [הג"ל] בשם רבנו ירוחם, ושוב ראיתי שהרא"ש ע"ה כתב בדברי רבנו ירוחם ה"ל כ"ו, ואני חתם על כל הגדולים שכתבו דנתן לה סתם דמי לפקדון, שהרי כתבו הרשב"א והריטב"א בחדושיהם [לקדושין דף י"ב] דבהאי עובדא לזיפתא טעמא דלא חששו מעושים לזיפתא גופא דילמא א"כ פרוטב דמדי, דלאו מעושים לזיפתא [דוקא] הוא דלזיפתא לכו אלא מעושים שתיקב דאחר מתן מעות [בטלמא], ובגין דשדי זחי כתיקב ואמר לה לבסוף התקדשי לי בהם ואשתיקב, דליכא חששא דא"כ פרוטב דמדי ע"ש, הרי להדיא דהשאלה ששאלו היתה נתון לה סתם, והש"כ דניחא חושב לה, וכייתו טעמא דלאו מעושים דהוי לה למשדוהו, וזו ראיה שאין עליה חשבה, ומעתה מה שר"י רוצה גדולי האחרונים להסתייב מדברי הרשב"א שהכח ממכריז"ל בפ"ג דאישות, שכתב דאם נתן לה סתם אפילו חזר ואמר לה הרי את מקודשת לי והיא רוצה, לריך שיעול הכסף ומחזור ויתנונו לה כחוק קדושין, דמשמע מדבריו שכל שלא חזר ונטל הכסף אינה מקודשת כלל, ע"כ לריך לומר דכוונתו לומר דאינה מקודשת גמורה, אבל לאפוקי לריכב גט, שהרי בפירוט

דלאו כלום היא, ולא פירש אם ר"ל מעושים דדמי לפקדון, או מעושים דכ"ל דגם בעובדא לזיפתא אינה מקודשת ע"כ, וכן בשו"ת מהרשד"ם סי' ע"י בנדון כע"ז דן להחיר מעושים דהוי שתיקב דלאחר מתן מעות דלאו כלום היא ע"ה. וכ"כ ל"ד היתר בס"י ז"ט מעושים דהוי שתיקב דלאחר מתן מעות.

מב. הסוברים דהוי ספק מקודשת. בטלמא יוסף לך י"ב ב' כתב, להיות ענין מזוי בכל יום שהאיש נותן לזיפתא הכסף ואחר כך אומר הרי מקודשת, ראיתי לכתוב דעתי בזה, ובפירושו לאה"ע כחצתי לחוש להחמיר והבאתי ראיה ממכריז"ל, וכעת נחיישתי בדבר ונראה להחמיר בראיה מפורשת מדברי הר"י ע"י ק"ע, על מי שזרק הטבעת בחיקו ותיקב אחר כך מקודשת כ"ו, ח"ל ואף להר"י שכתב דוקא כשנא לידה כחוק קדושין הוא דאמרינן דשתיקב דלאחר מתן מעות לאו כלום היא אבל כשנא לידה שלא כחוק קדושין לריכב גט מספק, בנדון זה אין לחוש כלל כ"ו, דכבר הביאו בעדים שהפסיל את בגדיו עד שנפלה לחרץ ע"כ, כנראה מדבריו דכל שלא השליכו, ספקא הוי לדעת הר"י, ואף דנחשו ז"י סי' ב' כתב דגם להר"י וברא"ש אינה מקודשת כ"ו, לי נראה דלא הקילו אלא דוקא בפקדון דמחייבא באלוהיו, אבל כל שלא נא כחוק קדושין ראוי להחמיר לדעתם.

ובן בשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס' מסיק דלענין הלכה למעשה נראה להחמיר דלריכב גט, ע"פ"מ שכתב שם מקודם דאף דמכריז"ל בשם הרשב"א [הטעם בזהו ס"ה] מחבאר, דבאמר לשון הקדושין אחר מתן מעות סתם אפילו אמר כן אינה מקודשת, מ"מ הרי כתב ממכריז"ל ח"ב סי' ז' ע"ה דממ"ש רבנו ירוחם נראה דבסתמא כיון ספק מקודשת, [דנחיש כ"כ ח"א] לאחר שפסק בעובדא לזיפתא דהוי ספק מקודשת, כתב ח"ל ואם אחר לה כנסו סלע זה בפקדון כ"ו ולפיכך כשתיקב אינה מקודשת, פ"י ודוקא שצאו לידה כחוק קדושין

(ע) ע"ד דעת מהר"ם אלשיך ע"י לקמן סק"ל בהערה ט'.

(ד) אלא ששם מסיק דהוי קדושין משום דאח"כ לקחה הסבעת בידה מעל שוליה, ע"ש. וכתב בכנה"ג הגה"ש אות ל"ז דמדבריו משמע דאי לא לקחה, ושתיקב, אינה מקודשת, והוסיף שכן כתב הר"ש [המובא לעיל] דאפילו דרש"ם שמתמיד בס"י ל"ד באמרה הן, בשתיקב יורה דלא הוי ספק קדושין. גם במהרשד"ם סי' י"א כתב בנדון, דשתיקב דלאחר מתן מעות לאו כלום היא, אלא שלא מבורא להודיא מה היה נדון שם, וע"י בדברי הערך שי [המובאים באות מ"ג] מה שכתב על דברי מהרשד"ם הנה.

(ה) וע"ש בח"ג סי' כ' שכתב דכן מוכח מרבנו ירוחם, אם אין בו טעות סופר. גם באמרות מהורות ושר"ת הרי"מ המובאים להלן, וישא בריכה (על ר"י) דף ל"ח ואמרי בינה [להר"מ אורבך] ח"ד סי' ט' דף ז' ג', כתבו בדעת ר"י דבסתמא הוי ספק קדושין. אולם בשו"ת מהר"ם די בוטון [המובא באות מ"א] כתב שאין מלשון ר"י ראייה דכ"ל דבסתמא הוי ספק קדושין. כאשר יראה המעיין בלשונו. גם בשו"ת מהר"ש סי' ל"ז כתב דמדברי ר"י אין הכרח, דכבר נודע שהרבה טעויות נפלו בספרו. (ובנדון שם מסיק דאפילו מי שירצה לחוש להחמיר ויתלה בדברי ר"י, יש לו להקל מטעם אחר), וכ"כ בברכות מים סי' כ"ח דק"י ד'. מיהו עיין בקול בן לוי דל"ז סור ב' שהתא על הספרים שפסקו אולי נפלה ט"ס בדברי ר"י, והלא גם הרא"ש כתב כלשון הזה משם. וידוע שכל תשוב נמשך ר"י אחרי הרא"ש וכו'. ויש להחמיר דאמנם גם בלשון הרא"ש הנ"ל נחלקו הפוסקים מהו דעתו לענין סתמא. וכמבאר בהערה ג'.

(ו) משמע דכ"ל דדעת מהרשד"ם אליבא דהרשב"א היא דשתיקב לאחר מתן מעות בסתמא הוי ס"ק, אפילו בלא אמרה הן, וגם בערך השלחן סי' כ"ז סק"ד כתב דכן היא דעת מהרשד"ם אליבא דהרשב"א, ודלא כמהר"ש סי' ל"ז שכתב דמהרשד"ם דוקא באמרה הן קאמר כן בדעת הרשב"א.

(ז) הרא"ש שם דן בנדון משרת שהיה רגיל להביא כל צרכי הבית ולמסרם ע"י רוב לבתו של בעה"ב, ופעם אחרי שהביא ורדים ומסרם לה באמרו הנה הורדים ששאלת ממני, אמר לה לשון הקדושין, וכתב שאין כאן חשש קדושין, דאפילו להר"י דמצינן גט, היינו רק בעובדא דציפתא, משום דאי לא ניתא לה בקדושין הוי לה לשידוהו. כיון דהוא אינו דעלמא שלא היתה רגילה עמו בכך, אבל בנ"ד שהיה מנהגה המיד לקחת מידו כל מה שהיה מביא לצרכי הבית, וכל שהיה צריך בבית היא היתה שואלת ממנו והוא היה מביא לה, אפילו הר"י יורה שאין כאן חשש קדושין כלל, ובפרט בנ"ד שענתה לו בלעז כ"ו, ועוד שלא ראתה את הצדיק כ"ו, וכנראה שהאמרות מהורות הנ"ל ר"ל דמלא התיר הרא"ש אליבא דהר"י אלא משום שהיה מנהגה המיד לקחת מידו כ"ו, מוכח דכ"ל דנתן סתם דמיא לציפתא ופקודשת מספק, ואמנם ע"י בלחם רב סי' כ"ג שכתב על הרא"ש הנ"ל למה מדמה נדון ידיה לעובדא דציפתא ולא הזכיר דלפ"ש הרשב"א [המובא במ"ס] שנתן סתם לא מהני אפילו כשאמרה הן, דנרע מנתן בחזרה פקדון, אפילו דהר"י יורה שאינה מקודשת, ובמשאש משה סי' ג' כתב דלא ברורה לנו שיפת הרא"ם ברעת הר"י, משום ד"ל דבאמת ס"ל דהר"י כל נתינת סתם דמיא לפקדון, משום דאמרה אי שדתינהו מחייבא בהו, אלא דבנדון הרא"ם הוה אמינא דכיון שידעה דכל מה שהמשרת מביא משל אביה הוא לא שייך לומר דאמרה אי שדתינהו מחייבא בהו, וא"כ דומה לציפתא, ולאפוקי מזה כתב הרא"ם דבנ"ד מותרת אפילו להר"י וחילק בין ציפתא לבין נדון, דאדרבה כיון שידעה דשל אביה הוא היא הנותנת דמשרתה לא שדתינהו, דיש לה לומר הן שקלי ידידי שקלי, גם בקול בן לוי סי' ד' דל"ח ב' כתב דיש מקום לומר דלעולם בנתן סתם יורה הרא"ם דפקדון דמי, ושאינו נדון ידיה משום שלא נתן בסתמא אלא אמר קחי וורדים ששאלת כ"ו, וכ"כ במכירת הפים דק"ז א'.

(ח) בענין דעת הרא"ש בזה, ע"י להלן ברכי שו"ת הרי"מ.

אוצר

ס"ק לא אות מב

הפוסקים

ובזה השיב על קושיות רב הונא דאין מדמי רבא שצדא דליפתא לפקדון, דכי היכי דגבי פקדון אמרינן שחיקב דלאחר מתן מעשה לאו כלום היא, הכי נמי שצדא דליפתא, והא סתם בחזרת פקדון יחביבהו ויכלב סברה אי שדינא לבו ומחזרי מחייבנא בבו, הכא בחזרת קדושין יחביבהו ואי איתא דלא ניחא לה לישידינהו, והרי עדיין קשה דהא מ"מ רבא לא מייחי ראיב, דהא הכא בחזרת קדושין בא לידב, אלא ודאי קושטא דמילתא דס"ל לחלוצא דאין לחלק בין בא לידב בחזרת קדושין לבין סתמא. ואחר שכתב שם להוכיח כדעת הר"ף דצדא דליפתא כיו ספק קדושין, וכו' י"ל דגם הרמב"ם יורה בכך בעלמא, ורק הסתם כתב דאינה מקודשת משום דלא אמר רק תקדוש בארבע זוזי ולא אמר לי [ובדוכאובא לקמן סק"ג הערה ט"ז], מסיק דהוי ספק קדושין, כי בלתי ספק קוי"ל כהר"ף, ויש לחוש לראיות שהצאנו [דגם כשלא בא לידב בחזרת קדושין ס"ל להר"ף דהוי ספק קדושין], אף למעקש, דהוי ספק לפחות.

גם באמונת שמואל ס"י כ"צ הוכיח מהגמרא שם שאין חילוק בין נתן לשם קדושין לבין נתן סתם, דאל"כ מאי הוציא ראיב לרבא מהא דתני ככסי סלע לפקדון כ"י, דלמא שאני הסתם דלא קיבלה תחילה לשם קדושין, ועפ"י כתב דמה שכתב מהרש"ך ח"ב ס"י קל"ד [המוצא באות מ"א] לך קולא דהיכא שנתן תחילה בסתמא לכו"ע לא מהני שחיקב דלאחר מתן מעשה, לא נהיכא קולא שלו ע"ס.

ובשו"ת הר"י"ם (מגור) ס"י י"ח ד"ה גס דמ"ש, כתב דמ"ש הכ"י [המוצא באות מ"א] דמשלשן הר"ף וברא"ש מצוה דדוקא בקבלה מתחלה לשם קדושין הוי ספק קדושין, תמוה, דנבי דבר"ף משמע בן מדנקיט לשון הגמרא, אבל ברא"ש הכי כתב להדיא בסוף הסוגיא [סוף אות כ'], כלל דמילתא כ"י וה"מ שצאו לידב בחזרת פקדון אבל אם לא צאו לידב בחזרת פקדון מקודשת מספק, וגם ברבנו ירוחם [הג"ל] מצוה כלשון ברא"ש, וכן נראה מדבר ריב"ש [הג"ל] כ"י, וגם מהרמ"א בסוף ה' שהעתיק תשובת מהר"ם פאדוואה על אשה שחטפה מעות ואמר אח"כ לשון הקדושין ושחקה דאינה מקודשת משום שחיקב דלאחר מתן מעשה, ולא העתיק תחילה התשובה דצדא יוחי [שאינה מקודשת אפילו כשצא לידב בסתמא] שלא בחזרת גזל, נראה שאינו פוסק כדבריו אלא צבא לידב בחזרת גזל דחייבה באחריות, ולא בסתם צא לידב שלא בחזרת פקדון. וגם בד"ה ואין, כתב דאין להוכיח [דאינה מקודשת] ממה שפסק בשו"ע עיקר כהרמ"ה צורק לה אי לא גלי דעתה מעיקרא אינה מקודשת בשחיקב, אי"כ ע"כ סוצרים צלל גלי דעתה דלא אמרינן חשידינהו, דאין ראיב דשם כשצוק לה אין שום מעשה ממנה המורה על ריאו, ושפיר לא איכפת לה במעשה שלו, ולא מהני בראיה מדלא שדתינהו, דאינה מחזקת כלל בשלו רק [השאירה] כמו שהיה מונח ע"י צדקה שלו, משא"כ בשחיקב לאחר מתן מעות [סתם], דמה שמחזקת עדיין בשלו חשוב מעשה, כמ"ש מהר"י"ע דאחר שאמר הכי את מקודשת לא הכי לה להחזיק בשלו וחשיב מעשה מה שעדיין מחזקת בשלו, ואפשר גם הרמ"ה מורה, ואין ראיב ממה שהכריע בשו"ע כרמ"ה, וכיוצא בזה מלינו במסכת מכות כ"א ב' ורמב"ם הל' כלאים [פ"י הל' ל'] צלצו כלאים והתרו בו ואינו פושט, הוי לאו שיש בו מעשה דלוקק על כל התראה והתראה דחשיב מעשה מה שאינו פושט, וביאור החוכה בשצויות י"ז דכיון דעשה מעשה בתחילה שלבש, אף דלא היה שוגג, תשיב אח"כ מעשה מה שאינו פושט, משא"כ כשלא היה מעשה בתחילה ע"ס

צפירוש כתב הרשב"א בכך שצדא דליפתא דלאפוקי לריבה גט ולעולה לריבה קדושין אחרים, והיינו ודאי מטעמא דאפי"ג דכי נתן לה ליפתא הוי לשם קדושין, מ"מ כיון שלא היה בה שו"פ יכולה לומר אני בחזרת מחנה קבלתי כ"י, שזר ראייתי למרשד"ם [הג"ל] שגם הוא כתב דבריו הרשב"א [שהביא במ"מ] הם לומר דלעולה לריבה קדושין אחרים, ולענין הלכה אף שהיה נראה להקל מטעם ספק ספיקא, ספק אי הלכתא כהרמב"ם וסיעתו דבברי דכל שחיקב דאחר מתן מעות ואפילו שצדא דליפתא לאו כלום היא, ואח"ל דהלכתא כהר"ף וברא"ש דחיישין להביא דליפתא, ספק אי הלכתא כרוב גדולי האחרונים דס"ל דלא אמרוהו הר"ף וברא"ש אלא שצדא דליפתא ולא נתן לה סתם, אמנם אחר שראינו דברי הרשב"א בחזרתו אשר לא נגלו להאחרונים, אינו ראוי שיכנס בסוג ס"ס, וצור.

וב"כ בקור אליהו ס"י ז' דמדברי הרשב"א בחזרתו הנ"ל מצוה דמאי דאמרין חשו לה, היינו ששחיקב דלאחר מתן מעות ונתן לה סתם, ומינה דבר"ף נמי הכי סבור כ"י, וכן יש לדקדק מהש"י הריב"ש [הג"ל], וכן יש לדקדק מהש"י הרשב"ץ ח"א ס"י כ"ג, דמשמע מדבריו שם דאם לא הוי שחר טעמים לבטל הקדושין היה מקום לחוש מטעם שחיקב דלאחר מתן מעשה כ"י, וצדא דהוא נראה שהיתה נתינה בסתם כ"י, גם מדברי מהר"ם לרור שצוה במשולש ס"י ד' נראה כן, כלל דמילתא דאין ספק לדעתי לפי דברי הרשב"א ובר"ש וברשב"ץ הנ"ל, דבברי דלדעת הר"ף וסיעתו ששחיקב דלאחר מתן מעות בסתם נמי מקודשת מספק כ"י, והמקל בזה אינו אלא מן המתמיהין.

וכן בתקון סופרים (שעל העיטור) דף רע"ט הוכיח בן מדברי הרשב"א הנ"ל, והוסיף, דאף שהריב"ש כתב על פירוש זה ולא מחזור, ודאי דהתירין הוא דלא נראה לו, אבל בעיקר הדין הוצא מתירין זה, דהיינו אפילו בנותן בידה סתם ואמר לה לשון קדושין אחר מתן מעות דמקודשת [מספק], בזה לא פליג עליה, דאי הוי פליג עליה צבא כ"י מפרש, ועוד דאפילו אח"ל דפליג עליה [גם] בזה, מ"מ סברה צעל פירוש זה עומדת לפנינו, וא"כ מידי פלוגתא לא יאטו ומקודשת מספק. גם צווקרא יבוסע ס"י ב' כתב להחמיר בזה דהוי ספק קדושין, עפ"י דברי חזושי הרשב"א והריב"ש הנ"ל.

גם בשו"ת מהר"ם כ"ץ ח"ב הש"ך (שצסוף ספר גזרת אנשים) ס"י ה' כתב דנראה להכריע וסיעתו [הוי ספק] קדושין, אפילו לא בא לידב בחזרת קדושין אלא בסתמא, דהא טעמא הוא דחשו להא דרב הונא [שצדא דליפתא] קאמר בגמרא אם איתא דלא ניחא לה לישידינהו, וה"י צנ"ד דאם איתא דלא ניחא לה לישידינהו לאלתר, והאי דנקט רב הונא בחזרת קדושין צא לידב, מעשה שכיב כך היה, והוא הדין אם צא לידב צאופן אחר, וכן יש לדקדק מדברי הטור [כאן] שכתב, במה דברים אמורים שצא לידב בחזרת פקדון [הוא דאינה מקודשת, משמע] הא צא לידב סתמא ספק מקודשת, והדר קאמר, אבל צא לידב בחזרת קדושין [כ"י הוי ספק קדושין], משמע הא סתמא לא הוי קדושין כלל, ולריבין לשנויי דה"ה אם צא לידב סתמא ספק מקודשת, אלא דלישנא דגמרא נקט, ובגמרא מעשה שהיה נקט, וכן מוכח בגמרא [קדושין שם] דטעמא דרב הונא דוקא משום דאי איתא דלא ניחא לה לישידינהו, דאי משום שצא לידב בחזרת קדושין לא פריך רב אחאי מידי [דפריך אטו כולכו נשי דינא גמירי,

איתא דלא ניחא לה אין לה לעכב במין שלו תחת ידו וכו' לה למשידינהו. ואחא לא מתני לן מה שלא גלתה דעתה מעיקרא דניחא לה בקדושין. דאין לך גילוי דעת גדול מזה לעכב הבטח בידה, ועל כיוון לחלק כחצולק רב הונא [דשאני התם] דלא אפשר למשידינהו דסברה מחייבנא באחריותו. אבל אין חילוק בין גתרצית להתקדש ללא גתרצית. ודע באות ס"ו ד"ה והא.

ע"ס) גם במהר"ם ח"א ס"י קל"ח הקשה כן על מהרש"ך. והוסיף, וכי תימא אתלמודא גופיה קשה אמאי לא מפליג בהכי, ליתא. דאין לחלק בכך, דכי חיישינן ה"א לאי משום דשתקה ולא מחמתה הוא, דהא ודאי ידעינן דשתקה לאו כהרדאה דמא, כהמכח בכוליה תלמודא בכמה דוכתי, וכ"כ רש"י והאי דלא מחאי משום דלא איכפת לה, אבל אחא הוא דקסדינן דאם

אוצר

סיק לא אוח מב-מג

הפוסקים

ושם השיב להרב שהאל שראה לייק מדברי הב"ש סק"ב דלא הוי קדושין בזה, דהא חינו, דהב"ש שם כתב לפי דעת הרמ"ה שהוצא ברמ"א אם זרק לה ושחקק לה הוי קדושין אפילו אם לא אמר לה בתחלה כנסי בפקדון כיון דלא גלחה דעתה שרונה בקדושין, וריקב כי האי לאו כלום היא, וכוונת הב"ש היא דזרק לה ליכא לחלק בין אמר לה בתחלה כנסי לפקדון ובין לא אמר לה, אבל אם נתן ליה החפץ וזיה שקלתיה בודאי יש חילוק, דאם אמר לה בתחלה שנתן לה בתורת פקדון ושקלתיה ואח"כ אמר התקדשי לי, בזה אמרין דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות דחינו כלום, אבל אם נתן חפץ ליה ולא אמר לאחיו טונה הוא נתן לה וזיה קבלה החפץ בסתם וחיבק אחר הכתיבה אמר לה לשון בקדושין ושחקק, נראה דאין זה בגדר שתיקה שלאחר מתן מעות.

גם בצמח צדק (מליצבוויטש) סי' ל"ג אות י"ג וי"ד העלה להחמיר בשאמר לה לשון בקדושין תוכ"ד, אבל בשאמר אחר כדי דיבור הסיק להקל, דאחר שזן בנתן סתמא אי הוי מתנה או פקדון וא"כ אינה מתקדשת בשחקק, הביא משו"ב מהר"ם כ"ץ [הג"ל] שהחמיר, וכתב דנראה שאין דבריו מכריחים להחמיר נגד כל הפוסקים המקילים, שהוא לא ראה אותם, דכיון דאפילו בודאי קבלה בתורת קדושין בעובדא דליפתא, אפ"ה משום ד"ל שמה סברה שמתחייב [ולכן לא זרקתם] רבו לדרי בהיות, אי"כ בג"ד דלא היה שום סברה לקדושין אחר נחמיר כל כך לימר דקבלה בתורת קדושין ושלכן פשיטא לה שלא תתחייב באחריות כו', וגם בתשובה צ"י [הג"ל בזה מ"א] פסק דשתיקוהא לאחר מתן מעות ככה"ג שנתן לה בסתמא לאו כלום היא, ולכאורה משמע ממנו דאפילו תוכ"ד להנתיב לאו כלום היא, דכתב מנה תחיות אי' צ"י עד שמונה ואמר לה אח"כ הוי מקודשת לי בזה כו', ואף שבעצמות יוסף [הביא בזה מ"א] דקדק מתשובת ריב"ש סי' ק"ע להחמיר ופסק כן, אין שום ראיה מהסם להחמיר, והמעין דריב"ש יראה ששם היה המעשה שחיבק לריקב אחר התקדשי כו', דכה"ג אין להסתפק במתנה, ועוד דג"כ אין להסתפק שמתחייב אפי' הבת בשמירה דהא לא קיבלה בראון רק זרקו, אבל אם קיבלה מידו וגם לא אמר חיבק להנתיב רק אחר כדי דיבור, אין שום ראיה מהסם להחמיר, ולכן יש לסמוך בזה על המקילים שלא לחוש לשתיקוהא ככה"ג, ועיין בכה"ג הגה"ט סק"ל שרצו גדולי האחרונים מקילים בזה, רק שהביא ג"כ איזה אחרונים מחמירים ע"ש, [אמנם] אם קבלה בידה ותוכ"ד אמר לשון בקדושין, נראה לכאורה להחמיר, דהא אפילו בפקדון לא צריח כל כך להקל בפשיטות בתוך כדי דיבור, כמו שנתבאר לעיל אות ע' [ע"ש שהאריך בזה והוצא בזה י"ג], כל שכן בסתם דאין להקל ובקצור דבריו שם מסיק ג"כ, דבנתן ליה בזה ואח"כ אמר הרי את מקודשת לי והיא שחקק, בשאמר אחר כדי דיבור יש להקל, בראון כדי דיבור יש מקום להחמיר.

ובנפש חיה סי' י"ט, אחר שזן בנתן לה חפץ בסתמא אי נתחייבה בשמירה כאלו נתן לה בפירוש לפקדון, ויש לחלק בין נתן לה דבר שדרכו לשמרו לדבר שאין דרכו לשמרו, כתב דבנתן דנתן לה טענת בסתמא ואח"כ אמר לה לשון בקדושין, דטענת הוי דבר שדרכו לשמרו הוי קבלה עליה שמירתו, ושפיר נוכל לומר דסברה אי שדונה ליה ומחברי מחייבה באחריותו, ועכ"פ הוי ספק אי נתחייבה בשמירתו וי"ל דסברה אי שדונה כו', [וא"כ לא תהיה מקודשת בזה], אך אפשר לימר דכיון דחיבק תוכ"ד של הכתיבה אמר לה לשון בקדושין, אי"כ אגלחי מילתא שלא נתן לה בתורת פקדון רק לקדושין

ע"ש, כן יש לחלק בין זרק לה דלא עשהה שום מעשה, ובין כשקבלה דהשיב אח"כ מעשה מה שמחזקת הכפץ ולא החזיקתו.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ז אות ט' כתב להוכיח כן ממה דמצינן שברא"ש לא גרס בגמרא בעובדא דליפתא "אמרתי" ליה וזה לא שוב פרוטה, אלא גרס "אמרתי" ליה כו', אי"כ לפי"ז גם מחמילה לא נתרנחה להתקדש, ואפ"ה פסק הרא"ש דהוי קדושין ספק, אי"כ מוכח דלא במהר"ם פאדוואה [שהחליק בין עובדא דליפתא לבין נתן סתמא], דהא עיקר טעמו של מהר"ם פאדוואה הוא דבעובדא דליפתא כיון שקבלה בתחילה לשם קדושין הוי כשדך כו', וא"כ לפי גירסת הרא"ש לא הוי כשדך כו', ומוכח דלברא"ש גם ככה"ג הוי ספק קדושין, וא"כ מדוע נעשה פלוגתא בין הר"ף לברא"ש בזה כו', ולכן י"ע להקל בזה והוי ספק קדושין. [ועי' בצרכות מ"ס דק"י ג' שהוכיח כן ממה מקומות בדברי הרא"ש, דס"ל דהוי ספק קדושין]. וכן בראשי בשמים סי' ס"ב כתב בנדונו להחמיר בשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא דהוי ספק קדושין. וכ"כ דעת מרדכי ח"ב סי' ג' ובצרכות כהן סי' מ"ב. ובאמרי יושר ח"א סי' ז', אם כי כתב דרוב הפוסקים מקילין בזה, מסיק דלדינא יש לחוש להומרא וכו'. ועי' באבני נזר סי' קי"ט אות נ"ט.

סג. המחלקים בזה בין אמר לשון הקדושין אחר כדי דיבור לחתונה לבין אמר תוך כדי דיבור. בשיבת יו"ט סי' ס"ט [הזכירו בפ"ה סק"י] כתב דנתן סתם הוי ספק קדושין, דא"כ קשה למה נקט בצרייתא בקדושין י"ב צ' דאמר לה כנסי לפקדון ושקלתיה [דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא], אמאי לא נקט דאפילו אם נתן לה סתם ושקלתיה, אלא ודאי כיון שהוא נתן החפץ בידה בסתם והיא קבלתו בסתם, אי"כ הקבלה הוא מעשה והיא מחרישה לעשה על אחו טונה נתן לה, וכאשר שמע שניתן לה בתורת קדושין ולא השליכה מידה, י"ל דמתחלה קבלתו לפיכך ו' לשמע ממנו שמקדשה בו, ואף שהקבלה הייתה בסתם בלי שום גילוי דעת, מימי כיון שאמר לה חוך כדי דיבור סמוך להנתיבה לשון הקדושין, הוי כמו שאמר כן בטעם הנתיבה, ואף דקו"ל בבבא בתרא דק"ט אי' ובגדלים דפ"ז אי' דגבי קדושין לא אמרין חוך כדי דיבור כדיבור דמי, היינו דלקולא לא הוי כדיבור כמ"ש הרשב"ם דהמ"ס החמיר משום לעז מחירות, אבל היכא דמסתפק מנייה חומרא, אדרבא אוקמנן אדאורייתא כמו בכל התורה דתוך כדי דיבור כדיבור דמי, ואפילו לפירוש ר"ן במסכת נדרים שם דכתב דלא אמרין בקדושין תוכ"ד כדיבור דמי, אינו משום חומרא אלא מדויק, האילו וחמיר כולי האי אין אדם שוש אוחס אלא בהסכמה גמורה ומשום חרה אפילו תוכ"ד לא מהני, הנה זה שייך היכא דאיכא חזרה, כיון שמקדש אשה וחזר בו תוכ"ד, אבל הכא שנתן לאשה חפץ בסתם ולא אמר דבר ובתוכ"ד אמר שנתן כדי לקדש בו, בזה ליכא חזרה רק גילוי דעת על אחו כוונה הוא נתן לה חפץ זה ומפרש שהנתיבה היא על דעת קדושין, בזה נקטין לכלל דתוכ"ד כדיבור דמי כו', וכיון דאין קו"ל דבעובדא דליפתא הוי ספק קדושין, אי"כ [הכי נמי] הוי ספק קדושין, ואף שצ"ח מהר"ם פאדווא סי' כ"ד ובשו"ת שארית יוסף שהביא הב"ש סק"ל פסקו בנתן סתם לקולא, היינו משום ששם היה המעשה שהטפה מעל גבי קרקע מטבע שגל מיד האיש, אי"כ מתחלה לא צא לידה מיד האיש כלל וצא לידה בתורת גזל, ואחר שראה שהיא אינה רוצה להחזיר לו אמר לה שחבא מקודשת בו, בזה מקילין, אבל בזה לידה מידו בסתם יש לחוש להומרא.

באות מ"א, או הסברים דהיי ספק מקדשת, כפ"ה באות שלפניו, אבל ליכא מי שיסבור דהוי מקדשת ודאי, וצ"ב.

פא. גם בשו"ת מהר"ש המובא באות פ"א דעה כן את ראיית העצמות יוסף מהריב"ש ע"ש.

פ. ועי' בפרק השלחן סעיף ל"ח שכתב שבשתיקה לאחר מתן מעות בסתם מקדשת ודאי, שהרי לא בא לידה לשם ענין אחר מפורש, אלא בסתמא, וכשאמר לה אחר כך שחבא לקדושין ושחקק, סברה וקבלה, ודבריו מתהיים, שהרי לא מצאנו בפוסקים אלא או הסברים דאינה מקדשת כלל בזה, כמובא

אוצר

סיק לא אות מג—מד

הפוסקים

בפשיטות, שוב ראיתי ג"כ למחריט ס"י מ"ג [המובא בהערה ק'] דפשיטא ליה דאפילו חוכ"ד לא מהני אף להמחמירים בשתיקה דאחר מתן מעשה.

גם בחתם סופר ס"י ק"א, צנזרן שתיקה לאחר שנתן הטענה בסתמא, אחר שזן דלאו כלום היא, (ואחרי שכוסיף, דאין לתוש שמה שידך מקודם, משום שבזדונו מראים הדברים שלא היה בן ע"ש), כתב שאין לזרז לחקור אם אמר לשון הקדושין בתוך זה אחר כדי דיבור של הנתינה, משום דכתב ד"מ [אות ד'] בשם הריב"ש [ס"י ק"ע] שאין חילוק בזה, והסתמא המענין בריב"ש צניזא שם יראה שאין משמעות כל כך, וגם מדאמרין בריב"ש דמקדש ומגרש לא אמרין חוכ"ד כדיבור אין ראיה לכלן, משום דהכא חוזר ממנה דיהיב לפקדון ונתן לשם קדושין והוא שעת מתן מעשה, ואין ראיה להקל, אבל דברי הרמ"א [ד"מ] אמתיים מסבירא, דמיד שנתן לתוך ידה סתם חשבה היא שהייתה בשמירה ואין השדייה חייבת לשלם ומשום לא בשליכתה, ואין הודאה צורח שנתרנית להתקדש, וכל שאין כהן ראיה צורח אפילו אם קמו שמיא גליא שנתרנית בראי דברים שצלו ואינם דברים, ואע"פ דבאמת אם היתה משליכתה לא היתה חייבת לשלם, שאפילו קבלה שמירה על עצמה בפירוש חובל לחזור חוכ"ד, וא"כ כששמע חוכ"ד של נתינה שהוא אמר לשון הקדושין תחזור היא מקבלת שמירה ומשליכה ותפטר, ומדלא השליכתה ש"מ נתרנית, זה אינו, דבזה ודאי אחת לא דועא גמירא וחשבה שאפילו חוכ"ד תחייב לשלם וכו' מג. וע"ש להלן, דבזדונו חשש להחמיר, משום דהיא שמה הטענה בחשבה והיו כאמרה כן, ואחרי שהביא מהמ"מ בשם הרשב"א דאפילו באמרה כן אינה מקודשת, מסיק דלפי"ז לר"ך לחקור אי אמר לשון הקדושין חוכ"ד לבנתיה דבזה ליחא לדין הרשב"א [ובמובא בזה ס"ט].

ובנחלת שבעון (להר"ש זרחי) ס"י כ' בתשו' רב אהרן, אחר שז' להקל צדונו שהיה שתיקה לאחר מתן מעשה בסתמא עפ"י דברי המ"מ בשם הרשב"א, הוסיף דל"ז ג' דמ"ש צריכה לזון [שצאות מ"ג] שאם האמירה היתה לאחר הנתינה בחוכ"ד היו כמו שאמר בעת הנתינה, דלחומר גס בקדושין אמרין חוכ"ד כדיבור, זה אינו, לפי"ש הרשב"א דבשעת נתינה קנאחו לגמרי בחזרה מחסה וא"כ לא מלי למיבחר ביה אפילו בחוכ"ד מהמתנה כן, אלא דאפשר לומר דאינו אלא גילוי דעת על טוהר הנתינה וזה אפילו במקדש ומגרש מהני חוכ"ד לפרש דבריו וטוהרו, וא"כ צנזרן סתם בשתיקה ואמר לשון הקדושין חוכ"ד לבנתיה גס הרשב"א מורה דמהני, מ"מ נראה דבכ"כ יסבור הרשב"א דע"כ צניזן אמירה כן דהיינו ראה [ובלי אמירה כן אינה מקודשת], דאע"פ דלגבי דידים היו האמירה גילוי דעת על הנתינה, אבל היא כרי לא ידעה שיאמר אח"כ לשון קדושין ואין ממנה גילוי דעת על ראות בקדושין, וזה דוחק [לומר] שסמכה עצמה שאם יאמר אח"כ שיכיו קדושין, וע"ש שמסיק צדונו שאין לזרז בזה, זה, משום שהיה שהוא הרבה בין נתינה לאמירה.

וכן במלאת אבן סעף זה דס"ד א', אחר שכתב דאפשר שצנזרן לה סתם ובחוכ"ד להנתינה אמר לשון הקדושין וביא אמרה כן, מקודשת אפילו לדעת הרשב"א [במובא בזה ס"ט], כתב דבשתיקה לאחר מתן מעשה לא מהני אפילו [בשאר לשון הקדושין] בחוכ"ד להנתינה, במצואר צע"ס ס"י כ"ט סק"ג, דלא כב"ש שם. וע"ש שדיוק כן מדברי רש"י הרמ"ס הטור והש"ע ופי' בהמקנה קורא ס"י כ"ז סוף סעיף ג', דאחר שהביא לדברי הרשב"א צנזרן סתם ואח"כ אמר לשון קדושין אינה מקודשת אפילו כשענהה כן, ופירש דהיינו אפילו כשלאמר חוכ"ד לבנתיה [ובמובא בזה ס"ט], כתב ופ"ש היכא דלא אמרה כן דה"ל כשתיקה לאחר מתן מעשה, לכך לר"ך ליחא המסדר קדושין שיגמור [המקדש] אמירתו קודם שנתן הטענה צידה.

לקדושין ואינה חייבת בחזרתה, וכ"כ בצנזר מלואים [המובא בזה ס"ט] כ', אך לפי דבריו אף אם יאמר בפירוש מתחילה שנתן לה לשם פקדון דדין כן, ולי נראה דאף דחזרה חוכ"ד מהני בכל דבר שצנזרן ובכל הקנינים, כדאיתא בחזון משפט ס"י ק"א, מ"מ כאלן כיון שחזר לקדושין וכיון דהוא לא נתרנית לקדושין נשאר הדבר כמו שהיה בתחילה לפקדון, ואפשר לחלק, דלענין מחנה שפיר הוי חזרה מהמתנה אף שלא נתרנית לקדושין, אבל לענין פקדון כיון שלא נתרנית לקדושין ממילא נשאר פקדון בתחילה, אך כבר הצאנו דעת האבני מלואים דחוכ"ד הוי חזרה מפקדון לקדושין, אף דבארנו לעיל דלא נראה כן, מ"מ על זה לצד אין לנו יכולים לסמוך להחריט.

ועיין בערך שי סעיף זה שהביא מהשיבה לזון הנ"ל צנזרן לה בסתם וחוכ"ד אמר לשון הקדושין הוי ספק קדושין, וכתב דאין להקשות עליו מהריב"ש ס"י ק"ע המובא ד"מ דשתיקה דלאחר מתן מעשה אפילו חוכ"ד לא מהני, דמפורש בריב"ש דהיינו להפוסקים דלא מחלקי בין פקדון לזולתו, ונראה להביא ראיה להשיבה לזון מ"מ ה"ח צ"ק דע"ג ז' דאפילו למ"ד חוכ"ד לאו כדיבור דמי, מ"מ יכול לפרש דבריו חוכ"ד, ויש ללמד דהיכא דנתן סתם נאמן לפרש גס לאחר כדי דיבור מה היתה טוהרו תחילה, אמנם מהרש"ד ס"י י"א נראה שצנזרן לה סתם ואחר שזה לידה אמר לשון הקדושין הוי כפירש תחילה שנתן לשם פקדון [ואינה מקודשת], אך אין משם ראיה, דלא ע"ז סמך, דהיו שם עוד כמה טעמים להקל, תדע דהא היתה שם הכחשה חרי וחרו אי אמר לשון הקדושין לאחר מתן מעשה או בשעת מתן מעשה, וקיי"ל דבחרו וחרו לריבה גט, וכן כמה צע"ל ארזים, אע"פ משום דכלאו הכי נמי היו שם כמה ספקות.

מד. ויש שכתבו דאפילו בתוך כדי דיבור אינה מקודשת. צבוקה עולם ס"י מ"ה, אחר שכתב דהיך צדונו משום דהיו שתיקה דלאחר מתן מעשה בסתמא ואינה מקודשת כ', כתב ולא מוציא אם קדשה אחר כדי דיבור מנתינתו לה דלא מהני כ', אלא אפילו אם היה חוכ"ד כ', מ"מ חייבה להמריצ"ל בח"כ ס"י כ' בחקירה ג' שנסתפק בזה דהרשב"א [המובא בזה ס"ט] צנזרן סתם ואח"כ אמר התקדשי זו ואמרה כן דלא מהני, דיתכן דחוכ"ד מהני כ', ומסיק דפשיטא דחוכ"ד לא מהני כאלו ה"י בשעת מח"מ, וצודאי שלא נעלם ממחריצ"ל דעת הגדולים שצ"י ס"י ק"א, דאפילו צנזרן מתנה בפירוש יכול לחזור בו חוכ"ד, אלא דמשמע ליה דאח"כ אם היה חוזר בפירוש מהמתנה ולא נשאר צידה בחזרה פקדון וכשחזר ואמר לה התקדשי ואמרה כן דודאי מקודשת היא ככל מקדש בפקדון שצידה, אך כיון שלא חזר בפירוש לא יאלו עדיין מחזרת מחסה כ"ל כמקדש במתנה שנתן לה כבר, דאמירה זו דהשתא אפילו שהיה חוכ"ד למתן מעשה לא חשבינן לה כאלו אמרה בשעת מתן מעשה, עד שנאמר דלא בלא לידה מעולם במתנה אלא לקדושין, זה נראה פשט טוהרו, ומדבריו נלמד לנ"ד בכל שכן, ואפילו תימא שלא צא מהריצ"ל למפשט ספקיה באומרת כן, אלא כוונתו לומר דהא פשיטא ליה דאמירה חוכ"ד לא חשיבה כשעת מתן מעשה, לענין המקומות שנאמר בזה בגמרא ובפוסקים דשתיקה דאחר מתן מעשה לאו כלום היא, הא מיהא ס"ל בפשיטות שנותק דהויא לה שתיקה דלאחר מתן מעשה דלאו כלום היא אף דאמירתה היתה חוכ"ד לנתינתו, והוא דדין צנ"ד דשתיקה כ', גס נדון כצ"י בתשו' ס"י ז' ומהרש"ד ס"י ז"ט משמע שאמירה לשון הקדושין היתה חוכ"ד ודנו ביה דין שתיקה דלאחר מתן מעשה

(כ) וצ"ע בדברי הנפש חיה שבאות י"ד.

(ג) וצ"ע כתב בדברי חיים (להר"י אריע"ב) ס"י ח' בח"ד דאף דלענין דינא הנותן מתנה חוזר בו חוכ"ד מלתי חזרה, מ"מ פאור דיש סבורים דאינו יכול לחזור, י"ל שהאשה סברה כן שאינו יכול לחזור וכבר זכרה במתנה, ולהכי לא זרקתה וכו'. והביא דבריו בנו באמרי בינה ח"ד ס"י ט.

אוצר

ס"ק לא אות מד—מה

הפוסקים

לאחר כדי דיבור כל זמן שעסוקין בלוחות ענין, דדוקא בשתיקה דשעת מתן מעות דשעתה מעשה שקיבלה הקדושין, אין מועילה הזריקה רק תוכ"ד, משא"כ בשתיקה בלוחות מתן מעות דלא עשה שום מעשה, לכן כל זמן שעסוקין בלוחות ענין מועילה הזריקה, וכעין דמבואר בחי"מ סי' קצ"ב סעיף ו' לענין קנין סודר שמעילה חזרה כל זמן שעסוקין בלוחות ענין, מיהו יש להחליט, דהא בקדושין אין מעילה חזרה אף בתוכ"ד, רק בדזריקה תוכ"ד אמרין ע"י גילוי דעת זה דלא מעיקרא לא רתח להקדש, משא"כ בזריקה לאחר כדי דיבור אין זה גילוי דעת שלא רתח מעיקרא, רק חזרה מקרי, וחזרה חייב מעילה בקדושין. וע"י גם בלדקה ומשפט סי' ה' שנחשף בזה.

ובצמח צדק (מליבוטאוועטש) סי' ל"ג אות י"ד, אחר שהעלה דבנתן לה סתם ותוכ"ד להנתיבה אמר לה לשון הקדושין ושתקת יס להחמיר, כתב אמנם אם יש עוד ד' להסתייב, בגון שלאחר שאמרו לה העדים ראי מה את עושה השליכתו [או שאמרו לה הרי קדש ובצ"ד], יש לומר דיש להקל, אע"ג דלצי"ה הש"ך העלה [בתשובותיו שבסוף ספר גבורת אנשים סי' ה', לענין התקדש לי בנמה נעלתו וזקתו לים] דזריקה לאחר כדי דיבור לא מהכי, היינו שאין להקל על סמך זה לבד, אבל סניף מיהו הרי להקל, בדמשמע מתשובת הרשב"א שבצ"י רס"י כ"ח כ"ו, ועוד אני מוסיף זה עטס, דעד כאן לא קאמר ר"ה דר"י [בפירוש דליפתא] דשלא קבלה בחזרה שמירה אי איתא דלא ניתא לה לשדניה, ולא ס"ל למוחך על שמה עושה ובצרה דתתחייב בחתונות, אלא כעובדא דהאם דלישתקא וגשאר החפץ בהחלט בידה, אבל אם מיד אחר שאמרו לה ראי מה את עושה השליכתו, מודה דאין להאש על מה שעבדה החפץ בידה רגע, דמה אין ראייה דניתא לה, דאטו פשיעא לה כל כך עד שאינה לריסה להתייבש אפילו רגע, ויכולה לומר נתייבשתי אם השליך שמה אחי"ב בחתונות, או שמה איני לריסה להשליך דכתיב זו, או כעובדא דשמוק בעלמא הוא, ואמתלאות אלו מהכי עכ"פ על שתיקה, וזה מחדש נשאלתי בגמון כנ"ל וגם שלא נחקר העדים כלל וכו' דמחמה, ונראה להקל ע"י צירוף שתי העצמות האלו, מה שהשליכה אח"כ ומה שלא נחקר העדים, ולצבור מוסק, דאם זקתא אחר שאמרו לה העדים מה את עושה ונתינת אמתלא על שלא זקתה חובב יש לבד להקל, ואם גם לא נחקרו העדים ודאי יש להקל.

ושם צ"ח ק"צ כתב ג"כ בגמון כע"ז עטס להקל כיון שהשליכה אח"כ, וכן איתא בבבלי במדכ"י פ"ג דקדושין סי' תקל"א בענין שתיקה בלוחות מתן מעות שלא השליכה הקדושין עד שאמר מן העדים אמר לה השליכי כי לקדושין נתן לך ולא השליכה, וכתב הרא"ם דבוכיח סופה על חתולתה שהשליכתה, ואמרו בחולין דף ל"ט ב' ובצ"ב דף קל"ו, דכ"ע מודה דאיכא דאיתא למיתלי השתיקה בחמתלא מוכחה בוכיח סופה על חתולתה אמרין, עכ"ל, הרי נדון הרא"ם הוא ג"כ כהאי גוונא, ועכ"ז מיקל כיון דאיכא למיתלי השתיקה בחמתלא מוכחה, וכי"ע משום ש"ל שלא השליכה חתולת מפני שלא סברה שיכיר בזה חשש קדושין כיון דבאמירה היתה לאחר מתן מעות, וה"ל צ"ד יס לומר שלא סברה שיכיר זה ענין כל כך, וגם י"ל שלא השליכה מפני שאם תאמר לא יתן הכסף שהבטיח ליתן לה, או שרצתה לעצב העצמה עבור הכסף [שהבטיח לה], ותיבך שאמרו לה שיש בזה חשש קדושין מיד השליכה, א"כ יש כאן אמתלא על השתיקה, ומהכי ההשליכה להוציא מידו ספק כ"ו, ואף שהדין שהשליכתו לים שצ"ח ל' סעיף ז' מיידי רק כשהשליכתו תוכ"ד כ"ו, הרי הסתם נעלתו אחר שאמר לשון הקדושין, וא"כ בקבלתה לכאורה נגמח הקדושין, ולכן אדרבה יש להפליא שם איך מהכי אפילו השלטה דתוכ"ד, הא קו"ל דבגיטין וקדושין תוכ"ד לאו כדיבור דמי, וי"ל כ"ע במקרה שם דהבא שאני דמוכחא מילתא דלא קבלה מתחלה בקדושין אלא לזריקה, וא"כ אדרבה כמו דסמכין הסתם להוכחה ז', כך י"ל צ"ד דשתיקה לאחר

גם בדברי יששכר סי' קל"ט כתב בגמון ד' היתר משום דה"ל שתיקה בלוחות מתן מעות בסתמא ואינה מקודשת. ובסי' קמ"א הוסיף בדברי ה"ה ל"ו [הג"ל] אינם מוכרחים כלל, והרי בדברי מש"ב [הג"ל] כתב בשם הר"י"ש דלא אמרין בזה תוכ"ד כדיבור דמי, וכן משמע במ"ש צמ"א סי' כ"ז סעיף ג' בשם הרשב"א דבמקום דלא הוי קדושין אפילו אם הוציא אח"כ ואומר לה לשון הקדושין, לר"ד ליעול הכסף ממנה ולחזור וליתן לה בחזרה קדושין, וכתב הב"ה"ט בשם מהר"ב"ל ומהר"ט דאפילו אמר לה כן תוכ"ד ג"כ לא מהכי, וכן משמע מפשטות לשון תשובת צ"ח שכתב [להחיר בגמון משום] דקבלה סתם ואחר שמה שמחה מעצמות אמר לה לשון קדושין, ומשמע שזה היה חובב בלי שום שיהיו פד, וגם דאם היה בדעת צ"ח לחלק בין תוכ"ד לאחר כ"ד ה"ל לו להזכיר זאת, ומ"ש ה"ה ל"ו ל"ו דכיון שאמר לה תוכ"ד לאחר נתינתה בסתם בלא גילוי דעת על מה נתן לה הוי כמו שאמר לה בשעת נתינתה, מה צ"כ, סוף סוף כיון שמקבלתה אין ראייה, אפילו תימא דיוכל לחזור ממחנה תוכ"ד, מ"מ ממעשה שלה אין ראייה ולא דנין מעשה על לשעבר, ואף דנעל חלקת יואב בתשובתו על נדון זה [וגדפסב בספרו סי' ח'] השיג במקרה עליו, ונכחית ממ"ש הצ"ח סי' ו' בשעת סתם ותוכ"ד חשך לע"ז, דהוי שחיתת פסולת אפילו למ"ד דלא אמרין בוכיח סופו על תחילתו, אלא דאמרין תוכ"ד כדיבור דמי עושה פשולת על למפרע, והוסיף ראיות לדיו של הצ"ח, ונראה דאין ראיותיה בבריות כ"ו, ואפילו אם ימא כהצ"ח, היינו משום דכיון דתוכ"ד כדיבור דמי, רחוק הוא שהיתה מתחילה כוונתו לדבר אחר וקרוי אל הדעת לומר דשעת מיד לע"ז, אך ה"ל מילי היכא שאין לר"ד דעת אחרת, אבל צ"ד בקדושין דלר"ד צירוף דעתה, וה"ל קבלה לשם מחנה, מה יועיל מה שמגלה דעתו על למפרע, כיון דדעת המקבלת לא היתה על זה, וכי דניס מחשבה של זה לראיה על זה. וע"ש שד"ח גם ראיותיו מדברי הטור סי' ל"א וכו'. ועיין בתשובת הר"א אשכנזי שבישמה לב (לכ"ר שמי"ה גלגון) סי' י"ב שהחיר בגמון בשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא וספק אם אמירה לשון הקדושין היתה תוכ"ד להנתיבה.

ועיין ביביע אומר ח"ב סי' ה', שכתב בגמון שתיקה לאחר מתן מעות בסתמא, ולדברי האשכנזי עברו כמה רגעים משעת נתינת המעות עד שאמר לה לשון הקדושין, אבל העדים אינם יודעים להעיד אם היתה האמירה תוכ"ד או לאחר מכן, דבדאי לאו כלום הוא משום דסתמא דמילתא הכי הוי בדברי האשכנזי, ועוד דה"ל סי"ם להקל, שמה לא אמר לה אלא לאחר כדי דיבור, ואח"כ תוכ"ד שמה הלכה כהבוכרים דאפילו אמר לה תוכ"ד אינה מקודשת, ועוד כי בספק אם אמר לשון הקדושין בתוכ"ד או אח"כ, אין כאן איסור אלא מדרבנן, דמלארייתא מוקמינן לה בחזקת פנויה וכו', וצ"ח שם עוד לדדי היתר בגמון. וע"ש בגמון ח"י המוצא בלוחות הקודם. ועי"כ לעיל אות י"ג ולבן אות ס"ט (בענין כשאמר בתוכ"ד לאחר מתן מעות סתמא וענתה כן).

סת. במקום דמלארינן בשתיקה לאחר מתן מעות, האם זריקה מועילה שם אפילו לאחר כדי דיבור. בחמ"י ח"א הוסיף ז' כתב דיש להסתפק בזהכי עובדא דליפתא וכו' ומה דחוששין לחומרה אף בשתיקה לאחר מתן מעות משום הסברה דאי לא ניתא לה ה"ל לה למישיבנה, דאולי ה"ה זריקה מועילה גם

(סד) גם בחזית יעקב תנינא סי' כ"ב כתב בחזקת שאר דבריו דמחשבות תב"י וגם מחשבות הפ"ס סי' רצ"א שהשיב על הוצאתה של תב"י, שסע דס"ל דאפילו בתוכ"ד לא פהני כ"ו, והוסיף שם בגמון, דאפשר לומר לשיטת ר"ת דהא דתוכ"ד פריש"ר דמי הוא תקנתא דרבנן, א"כ כיון שעשה איסור שקדש בלא שדוכי ובלא ברכה, לא תקנו כלל שיהיה תוכ"ד פריש"ר, וכפ"ש ה"ה דקנין ד' אות לא תקנו בגמון.

אוצר

סי' לא אות מה—מו

הפוסקים

ומה שלא אמר בפירוש שאינה ראויה, וכמו שהקשו באמת רש"י ורשב"א ב"ר, ותיירו דלא חששה לדבריו, אי"כ הכי נמי י"ל דלא זרקב משום דלא חששה, ועי"כ דעיקר הראיה היא דלמה לא להחזיק אלא דבר שאינו שלה, וכי"כ מהרי"ע סי' קל"ח ב"ר, ואי"כ כיון דעיקר הראיה היא דאין לה לעכב ממנו, אי"כ מה נפיק אפילו החזירה לאחר כדי דיבור סוף סוף חזין דאינה מעכבת ממנו ש"ל, וכי אין אדם רגיל להשהות אלא דבר שאינו שלו על איזה רגעים, וזוהי בכל ענין שאין דרך העולם להקפיד עליו אין שום ראיה וצוה אין שיעור חוכ"ל. וכי"כ נד היתר צא צראש משביר ח"א סי' כ"ב, שחרית יעקב סי' מ"א, גבול צנימין סי' ס"ב וציבוע אומר ח"ב סי' ה'.

ובנחלת שמעון (להר"ש זרמי) סי' ב', נדון שרקתו אח"כ והיא עושנת דכשנתייבשה בדעתה והבינה דכוונתו לקדושין אז מיד זרקתו, כתב בד"ץ ד' נד היתר דאע"ג דנלשון מצורר אינה נאמנת לומר שלא הבינה, היינו דוקא אם קבלה אחר האמירה, דעבדה מעשה, לאו כל כמינה לומר שלא ידעה, דמספיקא נמי לא היה לה לקבל, אבל אם לאחר שצא לידה אמר לה לשון קדושין, אף על פי שהיה קצת שכות צין האמירה להשלכה, נאמנת לומר שכוון כך נתייבשה בדעתה אם הוא לשון קדושין עד שהבינה שכן הוא ולא השליכה מידה, וקודם לזה לא היה לה להשליך מידה מספיקא וכו'. וכי"כ צרכת כהן סי' מ"ב.

ושם נחלת שמעון בד"ץ ג' הוסיף, דאף שבג"ד זרקתו חזר ד' אמות שלה, ובסי' ל' סק"ב היות ה"ש צ"ע צרכת הקדושין חזר ד' אמות שלה, אמנם בג"ד אין לחוש, דנשלמה התם שאמר התקדשי לי בדבר זה והיא נטלתו מידו, להכי כל זמן שלא זרקתו רחוק מדי אמותיה ליכא הוכחה גמורה דלא ניתח לה כ"ר, אבל הכא בג"ד אדרבה כל זמן דליכא הוכחה דניתח לה, דהיינו אם לא היתה ארקת מידה אין לחוש לקדושין, אבל אם זרקב, הגם שהזמן שבו חזר ד' אמותיה, וכי ניתח צא על סברא כל דהיא להוכיח דניתח לה צדוד דלית לן האי הוכחה למה נטלתו מידו.

ויש להעיר דלעיל אות ח' לענין מקום דמקולין בשחיקה לאחר מתן מעות, מאלו שהפוסקים דנו צריקה לאחר כדי דיבור, לאידך גיסא, אם צריקה זו גריעה משחיקה, דכיון שהיא אינה יראה מחזוב אחריות, אי"כ מוכח ממה שלא זרקב קודם, שנתרמה צקדושין, או דלא גריעה משחיקה, ע"ש.

מו. האם יש לחלק בזה בין שדיך ללא שדיך. צא"ח מהרי"ב ח"א סי' י"ע, אחר שהעלה נדונו דשחיקה לאחר מתן מעות אינה מקודשת, הוסיף, ואם נפשך לחלק צין שדיך ללא שדיך [ובג"ד היתה האשה משודכת לן], כבר באר עיינו ברין [צקדושין די"ג צין מקדש צפקדון לאחר מתן מעות ושחיקה דאינה מקודשת] וכתב דבכ"ג ליכא לאפלוגי צין שדיך ללא שדיך וכו'.

ובישמח לב (לה"ר שמו"ח גאון) סי' ח', אחר שהעלה לבחור בשחיקה לאחר מתן מעות צסתחא מטעם ספק ספקא, ספק דכל שחיקה לאחר מתן מעות לאו כלום הוא, ואפילו אח"ל בהר"ף והר"א"ש דחיישי בצבדא דליפתח דהוי ספק קדושין, שמה יהיו צתון סתם דאינה מקודשת, כתב בדף ט"ז ג' אמנם צדונו שהיתה הנערה משודכת להמקדש, יש לעורר אי מחלקין צין שדיך ללא שדיך, ונימא דעי"כ לא נחלקו הפוסקים אלא דללא שדיך דאיכא למימר לא חש לדבריו, משא"כ צמשודכת דאגידא ציה ואיכא למימר צסתחא ניתח לה על כן שחיקה, דודאי יש מקום לומר דשחיקה כזאת הודאה הוי כ"ר, ואחר שהביא דעות המחלוקת בשחיקה לאחר מתן מעות צפקדון צשדיך [ע"י צא צלות ט"ו].

מסיק

לחתך מתן מעות יש לסמוך על הוכחה אף אם השליכה אחר כדי דיבור וכו'.

ובאמרי בינה (להר"מ אוירבך) ח"ד סי' ע' הביא ג"כ דברי המרדכי בה"ל, וכתב דמשמעות דבריו שנתחת העצמת היתה צסתם כ"ר, ועי"כ איירי שהצריקה לא היתה חכף צעת אמירה לשון הקדושין, שהרי לא השליכה עד אחר שאמר לה העד השליכי כי לקדושין נתן לך ורק אז השליכה והוי לאחר כדי דיבור כ"ר, הנה מפורש ויאל דצדרי הרא"ש דהשלכה מהני אף אחר כדי דיבור כל הוכח דאיכא צסתחא כ"ר, ואף למה שפקפק המנהג סי' ל' סעיף ז' דצעיין דוקא זרקתו צפניו, ובג"ד היתה הצריקה שלא צפניו, מ"מ כאן ליכא ריעותא כיון [דכסף הקדושין היה צעוף צנייר] ולא פתחה בגייר עד צצרת, על כן לא מנרע צג"ד מה שצקתו שלא צפניו.

גם בחדות יעקב תניח סי' כ"ג כתב צכעין זה, דאיכא סניף גדול להחיר כיון דכשנמשה מאשה צשליך הכסף השליכתו, ואף שהיה לאחר כדי דיבור, מ"מ כאן שאיכא אומדנות מוכיחות שלא היה צצנונה, כי אם היה לצנונה היה יכול לקדשה צפני העדים צצנעה ולא צפרהסי, וגם שפניה היו זועפים, אי"כ י"ל דאמריין הוכיח סופו על תחילתו שמהני גם צלאחר כדי דיבור, וכמ"ש צקבלת יעקב סי' ל' סעיף ז', ואף דשם פקפקו האחרונים כ"ר, מ"מ צג"ד [דהיה שחיקה דלאחר מתן מעות, שגם צעובדא דליפתח שהחמיר] בהר"ף הוי רק צששא צעלמא מדרבנן, וי"ל לכ"ע מהני לסמוך על הוכיח סופו על תחילתו, ואף שכלן לא השליכתו מעלמה, רק על פי זווי אשה אחרת, מ"מ נראה שאין לחלק, וכן מנאחי מפורש צמרדכי [בה"ל צלמח צדק] שהחיר מטעם שהשליכה מכה הוכיח סופו על תחילתו, ושם היתה להשלכה על פי אדם אחר שאמר לה לעשות כן, והיי"צ צג"ד.

ובעיין יצחק ח"א סי' י"ח, צדון שאמר הא לך כסף וחיני לאחותך, וכשצבלתו אמר לה הרי את מקודשת לי צצמטצט זו ואח"כ זרקב הכסף לארץ, כתב צעוף ע"י צצג"ד כיון שצקתה הקדושין אף דניתח אחר כדי דיבור, מ"מ הוי זה טעם נכון לצטל הקדושין, דהא הקבלת יעקב [בה"ל] כתב דהוכח דצקתה הקדושין אף אחר כדי דיבור רק שהיו עסוקים צאותו ענין גי"כ לא הוי צשש קדושין כלל, משום דאמריין הוכיח סופו על תחלתו צזה, אבל צלמח זה אינו נראה לדעתו, דהא צלמח צעיקר הכלל דהוכיח סופו על תחלתו צצרי הרא"ש והר"ף והרשב"א דלא אמריין כלל הוכיח סופו על תחילתו, רק הרמב"ם והש"ע סצרי להסתפק צזה, צמצואר כל זה צצוי"מ סי' רמ"א וציר"ד סי' ד', ועי"כ הנכון עס הכי"ל דכתב דצריקה לא מהני רק חוכ"ל, אבל צג"ד דמסר צסתחא צצבול אחותה ואחר זה אמר לה הרי את מקודשת לי, ד"ל שר"ה לקדשה צצפן או צצמטצט אחרת ואח"כ נמלך וסיים צצמטצט זו, רק דיש מקום לדון הוכיח סופו על תחלתו צצעת שאמר לה הרי את מקודשת לי היתה כוונתו לקדשה צצמטצט זו, לכן יש להקל צג"ד מצד ממי, דאי ניתח הוכיח סופו על תחלתו, צודאי יש להקל מצד סצרת הקבלת יעקב בה"ל דהא זרקב הקדושין, ואף לאחר כדי דיבור גי"כ מהני כל זמן שעסוקים צאותו ענין, ואי ניתח דלא אמריין הוכיח סופו על תחלתו, אי"כ מהאי טעמא לא אמריין הוכיח סופו דהיה רצונו לקדשה צצמטצט זו צעת שאמר לה הרי את מקודשת לי, אי"כ שהה יותר מכדי דיבור ולא מצי לחזור ממה שמסר צצבול אחותה וכו'.

גם צדרי יששכר סי' קל"ע אות ו' כתב נד היתר צזה, דאחר שהביא דעות הפוסקים אי מהני צריקה לאחר כדי דיבור, כתב אף כל זה צצבלתה צשחיקה כ"ר, אבל צשחיקה דלאחר מתן מעות אפילו לרב הונא צריה דר"י דחוששין לה, לא מצד הקבלה הוא אלא מדלא זרקב, ואף דנאצי אח"כ היא מדלא זרקב יותר

אוצר

סי' לא אות מו—סס

הפוסקים

עליו דאין להוכיח מדברי הרי"ש, דלא דמי נ"ד [שנתן לחתן ידו] להבוא נדון של הרי"ש, דדוקא היכא שנתן לה סתם וקבלה בנאמנה הוא דאמרינן שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא, ממני"ט דאי בתורת מתנה [קבלה] להכי לא שדמינכו, ואי בתורת פקדון ג"כ לא שדמינכו משום דסברה דמחייבא כה, אבל בנאמנה נדון של הרי"ש, ע"כ לא קבלו לא בתורת מתנה ולא בתורת פקדון, שהרי משולם לא רצה אבי הנערה לקבל כ"י עד שזרק לו בחיקו ואמר לו חתקב בתך מקודשת לי, וא"כ צ"ל איכא למימר דכיון שלא קבלו לא בתורת מתנה ולא בפקדון, אי לא ניחא ליה הוי ליה למישדנכו, שהרי לא קבל עליו שמירה משולם, ולהכי כתב הרי"ש דאף להרי"ף שכל שלא צ"ל לידה שלא בתורת פקדון הוי ספק מקודשת, היינו משום דאי לא ניחא לה חשדינכו דכתם ג"כ הרי הפשיל בגדיו וכו'.

ועיין בשו"ת מהרשד"ם סי' ע"ו, נדון שזרק טבעת לחתן חתקב ואמר לשון הקדושין ואח"כ לקחה הטבעת מתיקה, אחר שדן דמא שלקחה את הטבעת והחזיקה בידה הוי כאלמנה הן, ולמא לא למשקנה הוי לה להניח הטבעת שחפ"ל כתב ואע"ג דכתם [בטבעת דליפתח] פריך רב אחאי אטו כולכו נשי דינא גמירי סברה אי שדינא לכו ומחזרי מחייבנא, מ"מ יש לי לומר דשאי הכס שנתן בידה וביא כיון שקבלה יש מקום לעשות ולומר אי שדינא ליה מחייבנא באחריותה, אבל בנ"ד כיון שהוא לא נתן לה כלום בידה, נראה ודאי דליכא מקום למיטעי כלל ועיקר, וכיון דשקלה היא ודאי דכיון כאלמנה הן וכו' מה. ועיין עוד בדין כשחמר לשון הקדושין בשעה שזרק לחתן חתקב בסי' כ"ט.

נרונים שונים בשתיקה לאחר מתן מעות בפתמא, שדנו בהם הפוסקים אם אינה מקודשת אליבא דכו"ע.

בהם משום דלא נקטינן שתיקתה להסכמה, ובהם שדנו דהוי כפקדון ואי מתנה ופסדו טעמי היתור.

מפ. כשיש איסור על האשה להתקדש לו, אם אמרינן בזה שבודאי לא הסכימה להתקדש לו לעבור על איסור. בדברי חיים (להר"י אורבך) סי' ה' נדון נערה שהיתה משודכת עם אחד, וא"כ אחר נתן לה חפץ בסתמא ואחר כך אמר לה לשון הקדושין ושתיקה, אחר שדן להחירי משום דשתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא אינה מקודשת, הביא דברי הש"ס יעקב סי' כ' שכח נדונו דהיכא שהאשה משודכת עם אחד באיסור תרם תלין דלא קבלה כסף מאחר דשחח דקדושין, וכתב, דלפ"ז י"ל עוד דאי להחיר בנ"ד, דמאחר שהאשה משודכת עם אחד באיסור תרם, ודאי לא היתה כוונתה בשתיקה לשם קדושין, ואף שצחשנו (לעיל סי' ג') כתבתי דפקק על זה כששחקב בשעת מתן מעות, דאם כן הוה שקידש גרושה ושחקב בשעת מתן מעות לא יכיו קדושין, דכיון שגם היא מחזרת לדעת הרב פוסקים, נימא מסתמא לא היתה כוונתה לקדושין, ומסתמא הפוסקים לא נראה כן, אלא ודאי מדעבדא מעשה וקיבלה בשתיקה חיישין לקדושין, מ"מ בשתיקה דלאחר מתן מעות דלא עבדא מעשה רק שחקב, ודאי דהכלל מחייב דחזקה שלא נחלית לעבור על התרם, והא דלא השיב, היינו משום דמאי איכפת לה להשיב, וכדפירש רש"י בקדושין דף י"ב ודף י"ג, ובזה גם הרי"ף [שמתחמיר בטעמא דליפתח] מודה דשתיקה דלאחר מתן מעות לא מחייב בזה, וראיתי בדברי ריב"ז סי' ר"ן בטעמא שחזר נשחרך עם בתולה ובשעת

מסיק דמאחר שרצו הסוגרים להיות לו לחלק בזה, א"כ שפיר יש לנו להכניס גם ספק זה לתוך הס"ס להקל כ"י. ועי' שם בסי' י"ד דמסיק בנדון כזה להחמיר משום שהיתה משודכת להמקדש, אלא שבסי' ט"ו הביא שנגיד לב' ח"כ סי' ז' הטלה בנדון זה להחיר, והסכים עמו להחירה כשיש חשש עיגון וכו'.

ועיין בויקרא יחוש סי' ג', דאחר שהטלה דשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא הוי ספק קדושין, כתב וכו"ש היכא דשדך, כיון דאיכא מאן דאמר דשדך יש לחוש לקדושין אף בפקדון, כ"ש יש לחוש כאלן. וכן כתב בחמרי יוסף ח"א סי' ז'.

ועי' בדברי מהר"ם פדוואה המובאים בנאמנה מ"א שכתב בטעם דאינה מקודשת בנאמנה סתם, דאינו דומה לעובדא דליפתח, משום דכתם הוי צניעות שדוכים לפני חמירת לשון הקדושין משא"כ הכא. וכו"ז כתב במהרש"ף ומשפטי שמואל המובאים שם. ועי' בלחם רב סי' כ"ג נדון שתיקה לאחר מתן מעות בסתמא, שדן אי מקודשת או לא, ולא נחית לחלק דנגדו היתה האשה משודכת להמקדש.

פז. נתן לה בסתמא ושאלה אותו לשם מה הוא נותן לה ואז קדשה. דעת מהר"י סי' ג', אחר שדן דשתיקה לאחר מתן מעות אינה מקודשת, ודחה דברי הצי"ת ליון [המובא בנאמנה מ"ג] שכתב דכיון ספק קדושין, כתב דהיכא מקום לומר דנ"ד כיון שאחרי שנתן לה את הכסף שאלה אותו למה הוא נותן לה וכו' והוא השיב לקדושין, הרי חזין שקבלה הייתה למה שיצטר לה אח"כ ומחלית גם לקדושין, וכמו שכתב הצי"ת ליון, אלא שזכר אינו, דאכתי אין כאלן הוכחה שמתחילה לכל מה שיאמר לה ואף למכור נפשה לו, אך נובל לומר ששאלתה הייתה אם הוא לשם מתנה או לשם הלוואה, וכמו שחלקו הפוסקים בנאמנה סתם אי הוי לשם מתנה או להלוואה כ"י.

מח. כשלא מסר לה הקדושין לחתן ידה רק זרקם לחיקה ואח"כ אמר לשון הקדושין והיא שחקב. בשיטה לא

נדע למי בקדושין דף י"ג ע"א בסוגיא דשתיקה דלאחר מתן מעות, כתב, דפשיטא לו דאי שדי לה מנה ואמר לה תחקדי לי צו ושחקב דמתקדשת, דאם איחא דלא ניחא לה חשדינכו, דהא ודאי אע"ג דנשי לא גמירי דינא, מידע ידע דכיון דלאו איכא קבלה מנה בידה מיניה דאי שדיא ליה לא מחייבא בזה.

וכן במתח פתים סי' מ"ב [המובא בנאמנה מ"א] חילק בן דעת מהרש"ל בין נתן בידה זרק לחתן חתקב, דשם כתב דעל מה שכתב מהרש"ל בזה דאיתא בקדושין י"ג בטעמא דליפתח חש"ו לה, דנפ"מ בטעמא בשתיקה דלאחר מתן מעות צורק לה המעות בחיקה, יש לדקדק למה ליה להרש"ל למימר זרק, לימא שנתן לה, אע"כ דנתן לה סתם גם לרב הוגא אינה מקודשת, דיכול להיות דאדעת פקדון או הלוואה קיבלתם, ולכן חשש להחמיר משום חיוז אחריות, אבל צורק לה סתם ליה לא למיטעי כלל שחחייב באחריות וכו'. גם בדברי חיים (להר"י אורבך) סי' ה' כתב בן דעת מהרש"ל. ועי' גם ביאור ברכה (על ר"י) נחיש כ"כ ח"א אות ו', ובחשבות הרי"א חשכמי שבישמח לב (לה"ר ש"ח גאון) סי' י"ב, שחילקו בזה דעת מהרש"ל בין נתן לידה דאיתא מקודשת, ובין זרק לחיקה ד"ל דהוי קדושין.

גפ. בשו"ת מהר"ח סי' ל"ז כתב לחלק בן, והביא מעלמות יוסף [המובא בנאמנה מ"ב] שהחמיר בשתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא, ומכח בן מדברי הרי"ש סי' ק"ע, שכתב בנדון אחד שזרק טבעת לחתן חתקב ואמר לו בתך מקודשת לי, דאפילו להר"ף שסובר דכשנא לידה שלא בתורת פקדון צריכה גם מספק אין לחוש כלל, דכבר הצי"ד העדים שששמע דברי המקדש הפשיל את בגדיו כה, דמשמע שכל שלא השליך הקדושין מקודשת מספק כ"י, וכתב

מה) מיהו בדברי ריב"ז סי' רפ"ט ור"צ השיב על נדון זה של מהרש"ם, דין דלא להוי קדושין מטעם שתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא, ולא הוזכר דשאני בנ"ד דורק לה את המטבע ולא נתן בידה. ועי' במהר"ם מרסנובורק והאחרונים סי' ל"ב ד"ח טור ג'.

אוצר

סיק לא אות מט-נד

הפוסקים

השליכה, וכל זמן דליכא ראייה על רגליה ממה שלא זרקא לא צאנו לצית הספק כלל, ואין כאן שום מיוחד לקדושין וכו'.

גב. כשעדי הקדושין מפורסמים לבעלי עבירה. צדקות יעקב חנינא סי' כ"ג, צדקות שתיקה דלאחר מתן מעות דאין לצטל קדושין מחמת שהעדים פסולים כל זמן שלא ישיבו צ"ד עליהם לפסול אותם לעדות, כתב דג"ד שכיב שתיקה דלאחר מתן מעות צדקות, ודעת המחמירים בזה הוא משום שלא שדחינו, וא"כ י"ל דבכגון זה סברה האשה כיון שעדים פסולים יניחו ליה לה לחוש לקדושין, ולא דינא גמירי שאינם נפסלים עד שיקבלו עדות עליהם, ולכן לא זרקתם כו', ואם כי רק מילי דסברה יניחו, חזי לאלוטרופי עם [שאר] היתירים הנאמרים צדקות.

גנ. כשאחר נתינתו בסתמא אמר לעדים נתתי לה לקדושין. בלחם רב סי' כ"ג כשדן דין שתיקה דלאחר מתן מעות, הביא משו"ת מהרש"ך ח"א סי' ע' שכתב צדקות דאפילו למ"ד דשתיקותא דלאחר מתן מעות חיישין לה, היינו כשדבר לאשה, אבל כשהחזיר פניו לעדים ואמר הו' עלי עדים שנתתי לה צדקות קדושין אינו כלום, מפני שביא אינה חוששת להשליכה מידה, כיון שהוא אינו אומר לה שחשקדש בזה עכשיו אלא אומר לעדים שנתנם לה צדקות קדושין, מה שאינו, ולכן לא חששנו, וכתב עפ"י דג"ד אפשר דמשום כך טעמא לא מהני נמי הני קדושין, משום דדיבר לעדים ואמר שנתנם לה לקדושין, ובהא כל אפי' שוין דשתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא. ובראש משביר ח"א סי' כ"ג כתב עפ"י דברי בלחם רב דאחד להחזיר צדקות שאלם לעדים אחר נתינה וכו'.

נד. אם היתה זורקת את הקדושין היה נאבד בודאי. בראשי צדקות סי' ס"ג אות ע"ו, צדקות שנתן לה מעט קטן ואח"כ אחר לשון הקדושין, כתב דאחד ד"ל דבר הונא שמוכח [בעובדא דליפתא] דנחלתה מזלל דאיהו חוששת משום אחריות ספק במקום, אבל במקום שעל ידי הצריקה צדקא יצוא לידו הפסד ונזק, לא גרע מפקדון דלכ"ע לא חיישין לשתיקה דלאחר מתן מעות, דמימר אמר שנתתי צדקות אחריות אס תזרק, ואף מן הדין היתה חייבת באחריות דכ"י חזק ממש כיון שצדק הוא שיצד לגמרי, וא"כ צ"ד שהקדושין היו צדקות קטן מאד, דאם היתה זורקת, קרוב מאד שכיב אבוד לגמרי, ועכ"פ היה צריך חיפוש היטב כדי למואלא, וכיון שכיב הדבר צדקות עדים, הרי מצוה צ"מ דף כ"ז דשנאצד במקום שיש שנים מחייש צל האבדה, דאמר למכל אחד שצדקת יאמר אני לא לקחת, וצדקת צ"ד שצדקת כלל לו חיפוש משם ולא היה מי שיחפש אחר המעט וזה ע"י אחרים, שאין צדקת שיתמו לידו הצעלים כו', אחרים לפי"ש החוס' שם ד"ה שפול, דמיויר שכבר חיפשו ולא מלא, ע"ש, לפי"ז אין ראיה משם לומר דכל מקום שיש יותר מאחד, דעומד לצדד, דאין לחשדם שלא ישיבו לצעלי כיון שידוע להם של מי הוא, ומי"מ יש מקום קצת לצדד להקל צדקות קטן וכשהלך משם המקדש כג"ד. וסיים, דהדבר צריך ישוב אם לסמוך על היתר זה, וכדחתיו לסקי צעלמא.

ובדובב שפתי ישנים (להרי"א אחריו) סי' י', צדקות שתיקה דלאחר מתן מעות, הביא משו"ת מהרש"ך ח"א סי' ע' שכתב צדקות דאפילו למ"ד דשתיקותא דלאחר מתן מעות חיישין לה, היינו כשדבר לאשה, אבל כשהחזיר פניו לעדים ואמר הו' עלי עדים שנתתי לה צדקות קדושין, מה שאינו, ולכן לא חששנו, וכתב עפ"י דג"ד אפשר דמשום כך טעמא לא מהני נמי הני קדושין, משום דדיבר לעדים ואמר שנתנם לה לקדושין, ובהא כל אפי' שוין דשתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא. ובראש משביר ח"א סי' כ"ג כתב עפ"י דברי בלחם רב דאחד להחזיר צדקות שאלם לעדים אחר נתינה וכו'.

נז. כשנתן לה דבר מכור בנדר ולא ידעה מהו. בלחם רב סי' כ"ג כשדן דין שתיקה דלאחר מתן מעות, הביא משו"ת מהרש"ך ח"א סי' ע' שכתב צדקות דאפילו למ"ד דשתיקותא דלאחר מתן מעות חיישין לה, היינו כשדבר לאשה, אבל כשהחזיר פניו לעדים ואמר הו' עלי עדים שנתתי לה צדקות קדושין, מה שאינו, ולכן לא חששנו, וכתב עפ"י דג"ד אפשר דמשום כך טעמא לא מהני נמי הני קדושין, משום דדיבר לעדים ואמר שנתנם לה לקדושין, ובהא כל אפי' שוין דשתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא. ובראש משביר ח"א סי' כ"ג כתב עפ"י דברי בלחם רב דאחד להחזיר צדקות שאלם לעדים אחר נתינה וכו'.

וצעק השידוכין שנצטע הצדקה לצדדי קבל קדושין מאיש אחר צעק, וזה אחר אמן איש אחר חרק עצמה לשוליה ואמר אח"כ שנתן זה לקדושין, וכתב שם דאחד להחזיר משום דרוז הפוסקים ס"ל דשתיקה דלאחר מתן מעות לא מהני, ולכאורה חיפוש ליה דמאחר שנצטע שלא לקבל קדושין משום איש אחר, ודאי לא עברה על השבועה ולא קיבלה לקדושין ושתיקה לא מהני בזה לכ"ע כו', אך י"ל דשם הוא רק מטעם שבועה [ולא קיבלו עליהם צדקות], וא"כ דלמא כבר היתה לה היתר על פי פתח חרטה ולא עברה על השבועה, משא"כ צ"ד שיש חרם הקדמונים והחרם נכתב בנאמרים דלא מהני היתר עד שישכח המסודר, שפיר י"ל דשתיקה דלאחר מתן מעות לא מהני [לכ"ע].

ובאמרי בינה (מצנו של הדברי חיים הכ"ל) ח"ד סי' ה' כתב על דברי אביו שכתב ספרים לא העירו על זה, ע"י צדקות מהר"ט ח"א סי' קנ"ח שפלט שם בשתיקה דלאחר מתן מעות, ודן עוד שם אם העדים נפסלים הואיל שעברו על חרם הקבל שלא ימלא שום עד בקדושין כשאין שם החכם, ולא העיר דבזה כיון דיש כאן איסור חרם חזק שלא היתה כוונתה לקדושין כו', ואף אם לא היו חל החרם עליה, מ"מ כיון דחל על המקדש והעדים, עברה על איסור דלפני עיר, ונימא חזק דלא נחלית בקדושין, אלא ודאי כיון דשתיקה כהדלחה, כל זמן שלא מחתה בפירוש חיים אף במקום שנעשה איסור.

ג. כשנתן החפץ לידה שלא בידיעתה. בעמק שאלה סי' ע"א צדקות שאלמה כי צדק שנתן העצמה על הצדקה לא הקדישה בזה, שטמא לא צדקה לשון והקדישה לשויה נשים כשדור מנחה אחרונה על החלון, כתב דאחד דצדקה שאלו באים לדון מדין שתיקה דלאחר מתן מעות, לומר שמתה שלא זרקא מוכח דלגינה להקדש, י"ל דהיא סברה דמשום שלא עשה שום מעשה המוכיח מעצמו ולא קבלה העצמה מרגלה ודעתה, אין זה נחשב כלום, ולכן ממילא לא הוצרכה לזרק, והרי כיון דלכ"ע אח"י [דס"ל בעובדא דליפתא דאינה מקודשת ואין לחוש למחש' שלא זרקא] דסברה, נד דאפילו מה שקבלה לקדושין אם שדחינו חתומה באחריות, כ"ש שאלמה שסברה בזה, מה שצדקה לעד החיים צדקות הרמ"א הוא דלינא [שאם זרק הקדושין צדקה שלא בהסכמתה וקדשה אפילו לא זרקתם אינה מקודשת, וכמוצא בסק"ע אות צ'], וא"כ אפילו לשיטת הב"ח צדקות הרמ"א [דדוקא צדקות אינה מקודשת], מ"מ לגבי שתיקה דלאחר מתן מעות אחרים דמחמת זה דלא זרקא לא הוי הוכחה, דעצמה וסברה דאינה צריכה לזרק.

וכן בשארית יוסף (להר"י ריוון) סי' מ"ג כתב דאף להמחמירים בשתיקה דלאחר מתן מעות כשלא נתן לשם פקדון, מ"מ צדקות אין שום חשש קדושין, משום דפשיטות ידע לא היתה לזרק קדושין רק לקבל האגרת ששלא לה אצ"ה [וכאשר פשט ידע חתב לה מעט צדקות] והיא לא סברה ידע רק הוא סגר ידע, אין חשש קדושין לפי דברי הרמ"א הכ"ל כו', משום דלא עשה שום מעשה המוכיח דניחא לה. וע"י לעיל אות מ"ח.

נא. כשנתן לה דבר מכור בנדר ולא ידעה מהו. בלחם רב סי' כ"ג כשדן דין שתיקה דלאחר מתן מעות, הביא משו"ת מהרש"ך ח"א סי' ע' שכתב צדקות דאפילו למ"ד דשתיקותא דלאחר מתן מעות חיישין לה, היינו כשדבר לאשה, אבל כשהחזיר פניו לעדים ואמר הו' עלי עדים שנתתי לה צדקות קדושין, מה שאינו, ולכן לא חששנו, וכתב עפ"י דג"ד אפשר דמשום כך טעמא לא מהני נמי הני קדושין, משום דדיבר לעדים ואמר שנתנם לה לקדושין, ובהא כל אפי' שוין דשתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא. ובראש משביר ח"א סי' כ"ג כתב עפ"י דברי בלחם רב דאחד להחזיר צדקות שאלם לעדים אחר נתינה וכו'.

7314

ס"ק לא אית נד—ס

הפוסקים

לגשון הקדושין [ע"ה סי' כ"ז סק"י אות ג'], אי"כ לכו"ע י"ל דסמכה על טעם זו שלא לזרוק הקדושין משום דסמכה דתהיב נאמנת בזה, ובכח שהיא בלמח דעת פוסקים דסברי הכי.

ובנפש חיה סי' י"ט החיר כש'ומרת שלל הבינה לשון הקדושין
 שנכתובה לשחוק, כשאין על הקדושין חלה ע"ה, דאחר שבעלה
 לאם נתקדשה בע"ה ואומרת שנכתובה לשחוק ולא לקדושין לא מהני
 במינו דאי צ"ה היתה מבחשה את העד, וע"ה בהבטחה אינו נאמן,
 משום דמה שאומרת שלשחוק כוונה הוי דברים שכלל ולא מהני, אף
 שהיתה כן כוונתה, כד' דב"י דהוי שתיקה דלאחר מתימ' דנחשפון
 צמח'ה אם דעתה לקדושין מדלא שדיחינהו או דסבר'ה דאי חשדינהו
 תחתי'ה, כז' ודאי נאמנת לומר דלא נכתובה לקדושין, במינו [שהיתה
 מבחשה את העד על ע"ס מעשה הקדושין], דכז' ודאי אינו היינו
 יודעין צביו'ה שאין כוונתה לקדושין ה"ה מהני, דלא שייך דברים
 שכלל אינם דברים אלא היב'ה דהוי מעשה להפך כ', אבל מחשבה
 שאינה סותרת המעשה מהני, וא"כ צ"י' שלל ה"ה שום מעשה
 קדושין, שקודם הכתיבה לא אמר לה כלום, ובשעת האמירה לא עשה
 שום מעשה, כדל' תלוי כמה שכללה, שאם לא ה"ה כללה להתקדש
 אינה מקודשת, וא"כ צדדונה כדל' נאמנת שלל ה"ה דעתה להתקדש
 או שלל שמע' כלל ולא הבינה דברי הקדושין, במינו דאי צ"ה היתה
 מבחשה העד צביו'ה. וע"ה להלן אות סי' ש"ט מתירים באומרת שלל
 הבינה, או בנתקדשה בע"ה, משום דהוי ס"ס להקל.

נמ. כשלוא הבינה את לשון הקדושין ורק אח"כ נודע לה.
עיי' צו"ת הרי"ם (מגור) ר"ס ס"י כ"ח, שכתב דלם
נימא דבג"ד לא הבינה לשון הקדושין, רק מה שזמרו אחר הליכתם
משם מל-עוד, הנה גם לתמן דהש צחסיקה דלאחר מחן מעיה, היינו
[דוקא] בשעת אמירת הרי את מקודשת לי, אבל לא על אמירתו
שקדשה כבר. [ועיין בישיעות מלכו ס"י ל"ו, דצנדרן אחד שקדש אשה
בלשון שאינה מצויה, ואחר הנתינה שאלה להעדים מה אמר, והשיבו
שאמר הרי את מקודשת לי, ושחקה, כתב דבזה הוי שחיקה דלאחר
מחן מעוה כ"י, ודן להחיר מעעמים אחרים אף להמחמירים בשחיקה
דלאחר מחן מעוה בסתמא, ולא נחית לחלק כ"י].

ס. כשנתן לחברו כוס יין בהיותם מסובים במשתה, ואח"כ אמר לו לשון קדושין עבור בתו. ושתק ושתה היין. בצרכות מים סי' כ"ח, צדקן שיטצו צמסיבה לשחות, ודרכם ששוחים לפי סדר או נותנים זה לזה כדי לשחות, ונתן אחד לחברו כוס יין, ואחר שכלה קבלו אמר לו כי"ל לקדושי צדק, והכלה שתק ושחה את היין שצטום, כחצ צדק ק"ו צ" דהא דומה ודאי לשתיקה לאחר מתן מצות דפקדון, שמתו בפקדון הקבלה לא היתה צמסם אלא לשם פקדון, כך גם צ"ל כיון שיטצו לשחות, וכך היא דרכם שנותנים זה לזה כדי לשחות, א"כ כיון שיטצו לשחות מוכרח היה ליקחנו לשתיקה, א"כ כשאמר לו אחר הנותנו שהוא לקדושין ושחק דמי ממש לשתיקה דלאחר מתן מצות דפקדון, ואין לומר שלא היה לו לשחות, שכרי ר"ח הוא [לשחות] לאותו כוס, ובודאי דאינה מקודשת אפילו להמחמירים בצוידא דלישתא, ואפילו להמחמירים צנתן לה סתם ואח"כ אמר לשם קדושין, היינו משום שהיה לה לחשוב דשחא לשם קדושין נתן לה ולא היה לה לקבל, וכיון שקבלה אמרין לכל דבר קבלה, ולכן כשאמר לה אח"כ שהוא לקדושין יש להחמיר, אבל צ"ל שהסבין, ודאי שלשם שתיקה נתנו לו כשאר חביריו, ומש"כ קבל, לכן כשאמר לו אח"כ שהוא לשם קדושין ושחק לאו כלום הוא. ושם בצדק החשובה הביא שחוטנו מהר"מ אלגזי הסכים צ"ל להחמיר.

גם בתשובת הרי"ח רומאנו שנישמה לב (לה"ר ש"ח גאלי) סי' ז, צדון כע"ז, כתב דכיון שמהלכה לא קבלה לשם קדושין חלה לשתי נשים המסובין, לכן אף שאמר לה אח"כ שזו קדושין ושחבר, הו"ב שחיקה לאחר מתן מעות ואינה מקודשת, דברי נ"ד דומה לנדון של

שתיקוהו אין ראיה כלל ולא חמרינן בזה שתיקה כבודלה, וכדכתיב
רש"י בצאצאין דכתיב דלא מחמי משום דלא איכפת לה כו', וכמ"ש
מהר"ט סי' קל"ח, ועיקר הכפידא הוא משום הכובדא דאם איתא
דלא נישא לה אין לה לעבד ממון שלו וכו"ל למישינויהו וכוא יעשה
בשלו מה שירצה, וכ"כ מהר"ט שם, ואז דוקא אם המקדש עומד שם
אחר הקדושין, אבל כשצרת, הוה מחייראח לזרוק המעות כיון דאין מי
שישמרם, להפציג דלא קבלתן לשמירה ולא נעשית שומר עליהם, מ"מ
אם חזקם ויחזדו וחתמינן לשלם מדין חזק, ומחוייב עכ"פ להניח
המעות במקום המצוי שם ויחזדו, ולכן החזיקה אותן ולא זרקתם,
וא"כ הוה כמו פקדון דלכריע אינה מקודשת, ויש לעיין עוד בזה.
וביים להחיר בדדונו מטעמים אחרים. ועיין מ"ש בלמונת שמואל
סי' כ"ב בדדון שבעדים ובמקדש הלכו משם לפני שהספיקה האשה
לזרוק המעות. ועי' בראשי בשמים סי' ס"ב אות פ' ה', שדן
מטעם אחר להקל כשהמקדש הלך חיוב אחר הנתינה ממקום
מעמד הקדושין.

נה. כשהאשה רצתה להשליך את כסף הקדושין חלה שמיר
חמור לה שמתוך הוא ולא בשליכתו. עיין בקול
כן לוי סי' ד' דל"ז ד' שהעיר על חסות מהריב"ל בחי' סי' ז'
[המונח בהערה סי'ט] בשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא, שכן אי
יש לחוש לקדושין, וכחצ עליו וברי בנדון שס נאמר בפירוש שהנערה
בשעת לשון הקדושין רצתה להשליכם, לולי ששעת אחי' שאומר
שהוא מנחם, הנה באופן הלא נראה דכיו בלילי שדתינהו, ובדשתינהו
כ"ע מודים שאין לחוש, ולפחות ה"כ לו למהריב"ל לנר דבר זה להקל.

נ. כשאחר ששמעה לשון קדושין חלכה בקול בבי לאמה.
 בראש משביר ח"א סי' כ"ב נזדון שתיקה לאחר מתן
 מעות בסתמא, כתב דהבא שהלכה לאמה בקול בני כששמעה שאמר
 לשון קדושין, אי"כ לא הוי שתיקה, וכי"ע מודו דאין לחוש לקדושין,
 וכבר כתב מהרש"ך בח"א סי' ט' [המבטא בלחש מ"א] דלף למי
 שיראה לחוש לסבירא המחמירים, יראה דבחלוק כל דכו יספיק לטבא.

גז. בשו"ת רק עד אחד על מעשה הקדושין, אם אמרין ללא חשש לזרוק. צעין ונחק ח"א סי' ס"ב אות י, בנדון שתיקה ללאחר מתן מעות בסתמא והיה רק ע"א על הקדושין, אחר שציאר להסבירים בעובדא לדיפתא דאינה מקודשת משום דסברה אי שדינא מתחייבנא באתריות, אף באינה נותנת האמתלא הו' צפירות לא חיישין לקדושין, ואף אם נתברר בסוף דיועשת בדין דאינה מתחייבת באתריות מ"מ אינה מקודשת, לפי דכיון דבעת הקדושין לא נודע זה לעדים הוי כמו קדושין בלא עדים, כתב דלפ"ז יש לדון דבקדושין צ"א כו"ע מודו דשתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום היא, עפ"י המצוה בחר"מ סי' מ"ב דהיכא דאיכא פלוגתא יש לומר דטעם בדין כ"י, ולפ"ז י"ל דאף המחמירים בעובדא לדיפתא, היינו כיון דהו' דין פשוט בלא פלוגתא כלל דאם לא קבלה בתורת פקדון פטורה מאתריות, ע"כ ס"ל דהו' לה למשדייכו ולהראות שאין עליה שום חשש קדושין כלל, כיון שקדשה בפני שני עדים כ"י, אכן בקדושין לפני ע"א, כיון דרבו הפוסקים דלא מהני, בודאי י"ל לכו"ע דהאשכח סברה דלא מהני קדושין צ"א כלל, וע"כ לא חששה לזרוק המעט, כיון דאין שום ממש בלאו הכי בקדושין, חבו כ"ש ממש דמלינו דעבד איניש למטעי היכא דחד דעב סברה כן, וכ"ש במה דרוב הפוסקים סברי כן ודאי י"ל כן, חבו סוף גדול להתירא. ועי' להלן אות ס"ז, שיש שהתירו בנתקדשה צ"א משום דהוי ס"ס לכתל.

נח. כשאומרת שלא הבינה לשון הקדושין, או שנתכוונה לשחוק. בעמק שלה סוף מילא בנדון שמיקם ללחצר מתן מעות בסתמא, והאשר אומרת שלא הבינה לשון הקדושין, כתב על היתר לבין דליתא פוסקים לסברו דנאמנת למר שלא הבינה

אוצר

ס"ק לא אות ט-כ

הפוסקים

אולם בשו"ת מהר"ם ב"ץ אבי הש"ך (שנסוף ספר גבורת אנשים) סי' ה', נדון שנקשה ממנו החפץ שצידו למתנה ונתן לה כסתמא ושחקק ואח"כ אמר לשון הקדושין, אחר שהעלה דשחקק לאחמ"מ היו ספק קדושין דמיא לניפתא דאסא [וכמוצא בלוח מ"ב], כחז ועוד אני אומר שהאומר לחבר חן לי מתנה ממנו שצידו ונתנו לידו סתם לא קנה המקבל עד שיאמר לו לשם מתנה כו', אי"כ מוכרח צ"ד ששאר זו לא קנתה החפץ הזה, ודומה להביא דקדש צניפתא דהוי ספק מקודשת וכו'.

ב. כשהחפץ היה של אחר, או שחשבה שהוא של אחר. צאצני לך (לר"י טייטלבוים) סי' כ"ט נדון שנתן דמי קדימה על טבעת והשאיר הטבעת בידי המוכר, ואח"כ בא אל המוכר עם נערה ושם המוכר הטבעת על אצבעו, ואחז הקונה אצבעו עם הטבעת ואמר לה לשון קדושין, ושחקק, הביא מחרב השואל שכח דאפילו למחמירים צעודא דניפתא משום דאי לא ניחא לה בקדושין הוי לה למישיבוכו, זכ שייך דוקא כשהמקדש צעמו נתן לה, אבל צ"ד שהמוכר נתן לה, ושחקק דכל מה שצד אדם הוא שלו, ואם יתבע המוכר הטבעת ויטעון דמה שחקק היה רק כדי לשחק מהם, תבא מחויבת להחזיר לו, אי"כ אמרין דמשוי"כ לא שדחויבו משום שאם תאבד תבא מחויבת להחזיר לו מחירה. אולם המחבר השיג עליו, דהרי המוכר לא נתן לה הטבעת צמורת פקדון, וגם היא לא קבלה עליה שמירתה, ושפיר הוי מליא לשדיעכו כיון דאין עליה אחריות.

ובשם משמעון (להר"ש שטרן) סי' צ' השני, נדון ששאלה טבעת מאחד כדי למודדא באלצבעה, ואחר שנתן לה הטבעת נקש ממנה חיש אחר שתראה לו הטבעת ונתנה לו ובעל הטבעת שחק, ושם הטבעת על אצבעו ואח"כ קודשה ושחקק, כתב דלא שייך לומר דהיה לה לצדק הטבעת, דאף שאינה חייבת באתרוות מנחתו, מ"מ כיון שהיא שאלה הטבעת מאחר אי"כ אם תצדק תחויב בטענתה לאחר לבעל הטבעת, ואע"ג ששחק בעל הטבעת כשנתנה הטבעת לאחר והוי כנתן לה רשות להשאל כדאיתא בחי"מ סי' ר"א סעיף כ"א ברמ"א, מ"מ לא הוי רק כאומר לה לדעתך דאם תרצי תשאליו, דלא נסתלקה שמירתה כדאיתא צ"מ ל"א ח', אי"כ כ"ע מודים שם דלא שייך לומר היה לה לצדק ולא הוי קדושין.

ובשאריות יעקב (להר"י דעניאבהן) סי' מ"א נדון פועל העובד צמנות שנתן כסף לנערה העובדת ג"כ בלוחה הכנות כקופאית, ואח"כ אמר לה האמק"ל והיא שחקק ושחקק, ואחר כדי דבור זרקב הכסף לתוך הקופסא של הכנות, והיא אומרת שחשבה שנתן לה דמי מכירה כדי להשליכם לקופסא כמו שהיה עושה המיד, כתב דאין לומר דאי לא ניחא לה בקדושין היה לה לצדק חוכ"ד הכסף על הארץ, דהלא היא סברה שדמי צע"כ הם ועליה מוטל לתתם בתוך הקופסא כמו שנטתה בלוחה אח"כ, וא"כ זה דומה לשחקק לאחר מתן מעות דפקדון וכ"ע מודים שם דלא הוי משש קדושין כלל. וע"ש שז"ק עוד טעמים להיתר צדונו, וצאצא הביא מבצל סין יאחק שהסכים לצדו.

ג. כשהאשה אומרת שחפץ הקדושין שלה הוא או שחשבה ששלה הוא. צצגדי טבוכה סי' י"ז, נדון נער שנתן לנערה חפץ ואח"כ אמר לה לשון הקדושין והיא שחקק, וטעם שניהם אומרים שהחפץ שלה הוא, אחר שדן אם נאמנים הם לומר שחפץ שלה הוא נגד החקק דכל מה שצידו שלו הוא, או דילמא הואיל והנער סמוך על שלחן אציו הוי כחפץ דשל אציו הוא ולא שלו, כתב להחיר מלך שהיה שחקק דלאחר מתן מעות, דאף לשיטת הר"י והר"ש דס"ל צעודא דניפתא דהוי ספק קדושין, מ"מ י"ל דצ"ד כ"ע מודים דלאו כלום הוא מטעם דהוי שחקקתא דלאחר מתן מעות, דהא צאצא נכסי סלע זה לפקדון כ"ע מידו דלוינה מקדשה

של הצרכות המים [הנ"ל], ועוד יש להביא ראיה, דהרי כתב הר"א"ס סי' כ"א כתב צין שאר הטעמים להחיר, דכיון שהנערה הייתה מקבלת מידו על הרוב הדברים שהיה מביא מן השוק אין כאן חשש להקדושין, ומזה למד צוקל אליהו סי' ח' ד"ע צ' להקל [גם בשחקק בשעת מתן מעות] דכיון שהיתה רגילה לקבל ממנו בכל שנה מעות פורים, לכך לא חששה להשליך הפרועה מידה כשקדשה ושחקק, ומינה ק"ו צ"ד שהנערה הייתה צדוק הבאים לשחות יין, לכן לא חששה שלא לשחות הכוס, כי לדעתה כמוה כמוכס, והקדושין הללו אין בהם ממש.

אולם בתשובה המחבר שם כתב דלפי דעת הסוצרים צנתן לה סתם ואח"כ קדשה ראוי להחמיר משום דלא הוי כשחקקה לאחר מתן מעות דפקדון, לפ"ז גם צ"ד ראוי להחמיר, שהרי שמעה לשון הקדושין ולא זרקב הכוס מידה, ושחית הכוס אחרי שמעה לשון הקדושין מורה על אהבה וחיבה דניחא לה מה שעשה, דמי כהריוח לשחות כוס זה, ומפני מה לא זרקב הכוס מידה, וכי תחמייב באתרוותן כמו צפקדון דנימא דמשוי"כ לא זרקב אותה, ומה שהכתיב הרב הנ"ל מהצרכות מים, דברי הצרכות מים אי אפשר להולמם, דמה הכרח הוא שזריכה ללוחה כוס, וכי מחוייבת היא לשחות כוס זה דוקא, יכולה הייתה לשחות משאר חיינות שעל השלחן, שהרי לזה הייתה מסיבחה, וצמח זה דומה לנתן לה לשם פקדון שאם הייתה זורקתו הייתה מחתייבת באתרוות, גם מה שהביא ראיה להחיר מחשו' הרא"ס ומסקול אליהו, אין זה דומה לצ"ד, דשאני ההם שהיתה רגילה לקבל ממנו, או לרכי הבית, או מעות פורים, לכן לא חששה להשליך מידה כשקדשה ע"ש, משא"כ צ"ד מה רגילות איוב הכא, האם הורגלה לקבל כוס יין מיד האיש ההוא, או שלכל הפחות ידעינן שעשאוהו להאיש ההוא למחלק יין לכל אחד ואחד וצבואו אליה נתן גם לה כדרך כולם, והרי צעאלתנו לא כתוב כי אם שקס פלוני מתוך העדה ונתן כוס יין צידה, ומשמע שכתב בה מכל המסובים מפני שדעתו עליה, לכן כאשר אמר לה לשון קדושין היה לה לצדק הכוס, ולא לקבלו בשמחה ולשתותה אחר השמיעה בלב נכון כו', בלופן שאינו רואה צ"ד לדמותו לא להביא דניפתא להחמיר עליה, ולא לפקדון להקל עליה צודאי, כי אם לנתן סתם, וצאנו למחלוקת האחרונים צנתן סתם, ומידי ספיקא לא נפקא, וע"כ אינו רואה לפוערה כי אם מטעם ספק ספיקא שיש צנתן סתם וכו' [וכמוצא בלוח מ"א]. ועיי"ש במהרש"ך המוצא בסקל"צ אות ד'.

א. כשבקשה ממנו מתנה ונתן לה בסתמא ואח"כ אמר לשון הקדושין. צככונת עולם סי' מ"ה דף מ"ח ח', אחר שהעלה דשחקקה לאחר מתן מעות בסתמא אינה מקודשת, דאפילו צאמרה בן כתב הרשב"א דלוינה מקודשת, כתב דאפילו למהרש"ם וסוייעו שהבינו קדושי ספק ניטבו [וכמוצא בלוח ס"ח], היינו צנתן סתם, אבל צ"ד שנתן מחמת שאלתה דלמחנה נתן לה, אין צידו לקדשה עוד בדבר שהוא שלה אפילו שאמרה בן.

ובמקור ברך (להר"צ קלעי) סי' כ"ה, נדון שאחד ביקש מתצרו שיתן לו כוס יין לשתותו, והשיב לו אם תתנו לך תתקדש בתך, והלה שחק, ואחרי שנתן לו הכוס אמר לו הריני מקדש בתך בכוס זה, והלה שחק ושחק היין, אחר שכתב דמלך מה שאמר לשון הקדושין לפני הנהיגה לא הוי מקודשת, משום דאמר לה בלשון שאלה והנה שחק, כתב עוד דגם מלך מה שאמר לשון הקדושין אחר הנהיגה לא הוי מקודשת, משום דשחקקה לאחר מתן מעות לאו כלום היא, כדפסק הרמב"ם צככיל דניפתא כו', ותו דאפשר דאפילו הר"י והר"ש דמחמירים בהם, מודו צ"ד, דלא שייך למומר אם איתא דלא ניחא לה תשדיעכו, אלא כשנתן לאשה דבר לקדושין בלא שאלתה למחנה, אבל הכא שהאב שאל היין לשתותו לא עשה חשיבות מדכתי' [של הנותן שאמר לשון קדושין], שהיה סובר שהיה משחק וכו'.

אוצר

סי' לא אית 10-10

הפוסקים

רגעים נחמדים, אי"כ למד לא השליכה הזכוב ברגעי חרטה ומחלטה, וכרי כתב בטיב קדושין סק"ד דכיון שאין הנשים בקיאות בדיני קדושין, דרכן להרחיק הכסף בכל מיני הרחקות כדי שלא תחסר לעמלא, אלא ע"כ דגם סופה מוכיח על תחלתה, דמה שלא השליכה לא בתחלה ולא בסוף, הוא רק מלד שכך נחלט בדעתה ששלה חטפה, וכתו שהתגללה לפני כ"ד, ואין לעיין בנשי מהר"מ פאדווא סוס"י כ"ד.

סד. אמר לה קחי זאת ואחר שלקחה אמר לשון הקדושין והיא שתקה. בגבול בנימין סי' ס"ב, אחר שהעלה דשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא אינה מקודשת, כתב וזכרנו לומר שאמר לה קחי זאת, הוא גרע ממתן סתם, דבנתן סתם יש מקום לומר דהנתינה הייתה על סמך מה שיאמר אח"כ לקדושין, אבל באמר "קחי זאת", ולא אמר לקדושין, י"ל דאמר לה קחי זאת במתנה או קחי לי זאת לשעה לפקדון כו', וע"ד זה קבלתו, ומ"ש אח"כ לשון הקדושין לאו כלום הוא, וכונן יודו אפילו המחמירים בנתן לה סתם וכו'.

סה. כשאומר שנתכוון לשחוק. בערך השלחן סי' כ"ז סי' כ"ה כתב דהיה נדונו גם לדעת המחמירין בנתן בסתמא, דכיון שאמר שנתכוון לשחוק נראה דנאמן, דהא דקיי"ל בסי' מ"ב דבאמר שלא כיוון רק לשחוק אפי"ה מקודשת, נראה דכיוון דוקא כשהזכיר קדושין בתחלה, דכיון שהיה בן צעפת מעשה חוששין כו', אבל בשלא דברו בעסק קדושין ונתן לה סתם, ודאי נאמן שאמר דרך שחוק ודבור מבטל דבור וכו' 10.

סו. כשהעדים הם קרובי אם או קרובי אישות. ע"י באמרי זינא (להר"מ לויערבאך) ח"ד סי' ע"ד עור ז', שהביא מהר"ב השואל, דבכ"ג ממנ"פ אין כאן קדושין, דלדעת הרמב"ם [בב"א עדות פ"ג] דס"ל דקרובי אם וקרובי אישות הוא רק [פסול] דרבנן, וחוששין לקדושין, הרי לעצמו שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא, ולדעת הר"ף וברא"ש דחששו לשתיקה דלאחר מתן מעות, הרי ס"ל דקרובי אם דאורייתא, וכתב עליו, דמלבד דעת הגדול זיבולד במהדו"ת סי' ע"ז דקרובי אישות לט"ע הוא רק דרבנן, וזכרנו שני בשני בקרובי אישות מלד קורבא דאם, ע"ש, ה"ז ב"ד שאשחו של העד הוא שני בשני עם המחקדשת מלד שאמותיהם היו אחיות, אי"כ יש חשש קדושי דאורייתא לדעת הר"ף וברא"ש, בר מן דין הא דעת בעל המאור בסנהדרין דכ"ז ע"כ דעדות אשה ובכל מקום שראוי להחמיר, חוששין לתומלל לדברי ר' יוסי דמכשיר בכל שאינו ראוי לירשו כמו אחים מן האם כו', וכפי הנראה דעת בעס"מ להסכים לפסק הר"ף בשתיקה דלאחר מתן מעות 10, ובנדונו כתב להחיר מעמדים אחרים, ובסוף התשובה כתב לרף לנדי הכיתר דעת הפוסקים דס"ל דאף המקדש בפסולי עדות מדרבנן אינה מקודשת.

סז. כשמצטרפת ריעותא נוספת במעשה הקדושין. בנשי"מ מהר"מ סי' ל"א, אחר שהעלה בנדונו להחיר משום דשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא אינה מקודשת [וכמוצא בנא"מ מ"א], כתב שאף מי שירצה לחוש ויתלה בדברי רבנו ירוחם [המוצאים בהערכ ע"כ], הכא ב"ד יודה, כיון דאיכא כמה מילי להקל, שלא הביא סימנים, ואח"כ שהביא ונשאו, שמא לא הגיעה לכלל שטתיה, ואיכא ג"כ דלכל בני רבנא דתתבוננא לא הוו קדושין ממש.

10. מידו מצאנו בספרים שדוניהם היו בנתן בסתמא המקדש אומר שלשחוק נכתחו, ולא נהני להחיר מחמת אפירתו. ע"י בשו"ת מהר"ם מרומנובורק האחרונים סי' י"ב עמוד.

11. נראה מזהו משום דעל פסק זה דר"ף לא נמצא כאן השגה מבע"מ.

מקודשת מטעם דהוי שתיקותא דלאחר מתן מעות, כיון דשם לא שייך דתשדעו דסברה דמחייבא, וכתב הר"ן בקדושין שם אף שבאמת מן בדין אינה חייבת לשלם אף בפקדון מ"מ אמרין שטעמה בזה וסברה שאינה, ולכאורה קשה אמאי אינה מקודשת לגמרי, וכו' דיכול להיות שסברה אי שדוניה ומהבדלי מחייבנא בזה, וכי לא יכול להיות ומי שלא טעמה בזה שסברה אי שדוניה כו', רק עיקר טעמה כי להחזיק בו לשם קדושין ומש"ה לא שדיא לכו, אלא ודאי צריך לומר דמן הסתם שתיקותא דלאחר מתן מעות הוי כמו ודאי דחזקה שלא כוונה לקדושין מדשחקה ולא אמרה כן, רק היבא ד"ב הוכחה להיפך מזה סברה מדלא שדוניהו כו', אז דוקא אמרין דהוי קדושין ודאי החזקה בו לקדושין כאשר אמר הוא, דא"כ הוי שדוניהו לכו, אבל אם יש לנו שום דבר לחלוק שנוכל לומר דלכ"י לא שדוניהו שפיר חולין בו, כדי להעמיד על החזקה הראשונה, מדלא אמרה כן הוי כמו ודאי וחזקה שלא קבלה לשם קדושין כלל, וא"כ לפי"ז ב"ד כיון דהוי שתיקותא דלאחר מתן מעות, הוי כמו ודאי וחזקה שלא כוונה לשם קדושין ואינו כלום לכו"ס, דהא ב"ד ג"כ ליכא הוכחה לומר דהחזקה ודאי לשם קדושין כיון דלא שדוניהו, דהא י"ל דהאמת אהב כמו שאמרה דשם היה החפץ, ומש"ה למד לה למשדי החפץ שלה, וכיון דליכא הוכחה, וכו' דיכול להיות שלא כן הוא כאשר אמרה, מ"מ כיון דאין לא ידעין זה ואולי האמת אהב ומש"ה לא זרקא, ממילא אין לנו הוכחה על הקדושין ואינה מקודשת כלל, ואף לפי מה דמספקין למיל דאולי לא מהימנא לומר דשם היה החפץ כיון שהוא נגד החזקה דכל מה שמתח יד אדם הוא שלו, ואף שהנער סמוך על שלחן אביו ולאו בחזקת שלו הוא, מ"מ עכ"פ יש חזקה דלאו דאחרים הוא, וא"כ שוב איכא הוכחה שהחזקה לשם קדושין מדלא שדוניהו וכו"ל למישה להאמרה, אבל מ"מ י"ל דשפיר יש להאמינה דשם הוא צמיגו דאמרה של אביו הוא והיתה נאמנת כיון דלאו נגד החזקה הוא, וצ"ל דהחזקה דמדשחקה ולא אמרה כן כ"י מוכח דלא קבלה לשם קדושין, נאמנת צמיגו נגד החזקה דכל מה שבידי אדם אינו של אחרים. ובתשובה צ"ל תפארת נבי שם סי' כ"א, אם כי חלק עליו דהיה דחזקה שלא כוונה לשם קדושין כו', כתב ג"כ להחיר מטעם דהכא ליכא למימר דאי לא נישא לה שדוניהו, דלא אמרין הכי רק אם קדשה משל, ואז אי שדוניהו ונאבד אח"כ אין עליה כלום, דהיה לו ליקחם ואין עליה טורח שמירה, כמ"ש רש"י, אבל הכא דמסתמא הוא של אביו כמ"ש בעל בגדי כהונה, אי"כ אם הוא לא רצה ליקח מוטל השמירה עליה משום שומר אבדה, ואם יאבד תחתיב לשלם לאביו, ע"כ לא אמרין שדוניהו.

ובגבול יהודה סי' ל"ח, בנדון שנתן לה זכוב ואח"כ אמר לה לשון קדושין, והיא עושתה דלכך לא זרקא הזכוב מידה לפי שחשבה שהוא גנב אותו ממנה צממותה מעותיה במעמדו קודם הקדושין, ותשבה שהוא שלה, כתב בדף ע"ח ע"א דאחד להחיר, לפי מה שפסקו הנוצ"ק סי' נ"ע, והבדלת יוסף סי' ל"ו, והענין קדושין סי' כ"ז סק"ב וסי' כ"ח סק"ד, דהיכא שאנו דנים על עולם מליאות הקדושין, דממילא לא נחזק עדיין איסורא, נאמן בבכ"ג ע"א אפילו בדבר שצנורה, וע"י פ"ח סי' מ"ב סק"ג, אי"כ מאחר שהבטולה עושנת דמש"ה החזקה את הזכוב, לפי שחשבה שהוא שלה, וכרי היא נאמנת על זה, ממילא עדיף נ"ד מפקדון, כיון דבכ"ג אינו צריך השבה כלל, ואין כאן שום מקום לסברה שדוניהו. וכוסף שם דמאורף לזה יש בנדונו גם אומדנא מעלייתא שהשארית הזכוב לעמלא נסתבבה רק מחמת שנקבע באמת בלבה שהוא שלה, שהרי אחר שנתברר לה ענין הקדושין, התחילה תיקף לבכות ולקלל את המקדש ולנעוק שאפילו אם תשב עולמית, לא תנשא לו, ואם אינה דמה שלא השליכה הזכוב תיקף, הוא משום שמתחילה נתלחבה להתקדש לו, ולעקבותיה וצביותיה שצאו אח"כ הן משום שאחרי אינה

אוצר

סיק לא אות סז—סח

הפוסקים

מתן מעות לאו כלום היא, ושמא נאמנה זכר שלא הבינה לשון הקדושין, וכבר כתבו האחרונים לחלוק על מהרי"ט ולעשות ס"ס מפלוגתא דרבותא ולהחיר זכר אפילו בעדות אשה, ומכ"ש היכא דכבר נעבד בעבדא כמו ב"ד. גם ב"ל (מלויצאוועטש) סי' י"ג אית דכבר נעבד להחיר בשתיקה לאחר מתן מעות בסתמא, ע"י שליח מה שהשליכה הכסף אחר שאמרו לה העדים ראי מה את עושה, ועוונת שמקודם לא הבינה שמקדשה ע"ש.

ובאמרי יושר ח"א סי' ז', אחר שכתב ששתיקה לאחר מתן מעות בסתם יש לחוש לחומרא וצפרט ב"ד שהיתה משודכת, כתב דאעפ"כ יש להחיר משום דנגדו היה ספיקא דריגא מטעם אחר כו', והיו ס"ס להקל. גם באבני האפד צו"ט סי' י"ב נדון שתיקה לאחר מתן מעות בסתמא למשודכת לו, כתב דכיון דאיכא רשותא אחריתי דקדושין היו צ"ע, גם הרי"ף יורה דאינה מקודשה.

סח. כשנתן בסתמא ואח"כ אמר לשון קדושין וענתה חן. במגיד משנה פ"ג מאישות הל' ח' כתב, ואם לא היו

עבוקים כלל זכר [בענין קדושין], ונתן לה כסף סתם אינה מקודשת, אע"פ שהוא אומר לקדשה נאכוונת, וכתב הרשב"א שאפילו חזר ואמר לה הרי את מקודשת לי והיא רותה, לר"ך שיטול הכסף ממנה ויחזור ויתנו לה בחזרת קדושין. וכתב בלחם משנה שם דמלשון "והיא רותה" משמע דאפילו קאמר הן, ולא דמי לנכסי פקדון זה שאפילו אחר שנעלמו אי אמרה הן סגן, דשאני הכא דלילמא מתנה ויביז ניהלה כיון שלא פירש, או דילמא מלוב בוי, והמקדש במלוב אינה מקודשת, לך לר"ך לשון לקחתו.

ובשו"ת מהר"ח"ש סי' ל"ז כתב דצו"ט מהרי"ב ח"א סי' כ' נראה שכתב מדברי הרשב"א שאינה מקודשת כלל אפילו אמרה הן, וכן נראה בבירור ממנו שכתב צ"ח סי' כ' כו', וטעמא דמלתא, דאע"ג דגבי נכסי סלג זה צפקדון דוקא שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא, אבל אמרה הן מקודשת, היינו דוקא התם שקבלה בחזרת פקדון, דכל היכא דאיתא צרעותא דמריה איתא, הלא כן כל שאמר לה אח"כ שחטלו בחזרת קדושין ואמרה הן מקודשת, אבל גבי נתן לה סתם דאיכא לה בחזרת מתנה וכתב בו, אע"ג דאמר לה אח"כ שחטלו בחזרת קדושין, הוי הכסף שלה, ובאילו אינו נתן לה כלום וכו'.

ובשו"ת מהרש"ך ח"א סי' ע' כתב על דברי הרשב"א האלו, דלכאורה נראה שמפרש על מדותיו, דהא בהדיא מוכח בגמרא דאפילו לאחר מתן מעות כשרתה דהיינו דאמרה הן מקודשת, וא"כ יש לחמוק במה שכתב דאפילו אמרה הן אינה מקודשת אם לא יחזור ליקח הכסף ממנה, והנה תירוצו דברי הרשב"א ברור לדעת, דמאי דאמרינן בגמרא דאפילו לאחר מתן מעות אם רתה מקודשת, היינו כשנתן לה בחזרת פקדון, דכל היכא דאיתא צרעותא דמריה קיימא, א"כ כיון שאמרה הן, דין הוא שתהא מקודשת דה"ל כאילו קבלה אז הקדושין, אמנם כשנתן לה תחילה בחזרת מתנה, אם לא יכול ויחזור ליתן לא יביז לה מידי ז'.

וכן

(ט) ועיין במהר"ח"ש בסוף הסי' הנ"ל שתמה על הסתירות שנמצאו במהרי"ב' לענין אם יש להקל עפ"י דעת הרשב"א הנ"ל. כי בח"א סי' כ' כתב מהרי"ב' בדגונו צד היתר עפ"י דברי הרשב"א. ובח"ג סי' כ' אחרי שהביא לדברי הרשב"א סיים דמדברי ר"י נראה שחלק על הרשב"א. אם לא שיש מעות סופר בדברי ר"י, ואילו בתשובתו שבח"ב סי' ו' הביא רק דברי ר"י ולא הזכיר כלל את דברי הרשב"א. וכן העיר על כך בשי למורא (להר"ש יונת) סי' ס'. ועי' לעיל בהערה ס"ט.

(ז) ובשי למורא (להר"ש יונת) סי' ט' כתב דאפשר שלא סמך המהרש"ך על סברת הרשב"א, או דס"ל דלא אמר הרשב"א אלא לבתחילה. שהרי בשו"ת מהרש"ך ח"ב סי' קל"ד נדון שתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא כתב להקל

משום דהוי שתיקה לאחר מתן מעות, נראה ודאי דלית ביה מיתוש. והביאו בנתיב הגה"ע סק"ט.

ובגבחר מבס"ט סי' ל"א כתב דאף לדברי המחמיר נותן לה סתם דהוי ספק, היינו דוקא היכא דאמר "לך", וב"ד דאיכא נמי ריעותא שלא אמר "לך" כו"ע מודו דאין כאלן קדושין, ואפילו מי שחושש להחמיר בקדושי ע"א [ולדברי העד הוו קדושי ודאי, אבל נגדונו כיון דאפילו אי חיישין לסברת הסוברים דשתיקה לאחר מתן מעות בסתם הוי ספיקא, אין חוששין לע"א, שכפי דבריו לא הוו אלא קדושי ספק, וע"א בקדושי ספק אין עדותו כלום.

ובדברי ריבנות סי' רפ"ט כתב נגדונו, דכיון דאיכא תרתי ריעות, חדא דהוי ידים שאין מוכחות, ועוד דהוי שתיקותא דלאחר מתן מעות [בסתמא] דאיכא מאן דאמר דלאו כלום היא, לכן נראה אם יסכים עמי מורה הנרדה, שאין לחוש לקדושין אלו כלל אפילו להנכיח גט.

וכן בראש משניר ח"א סי' כ"ב כתב דהיה נדון, משום דיש גם ריעותא דהוי ידים שאין מוכחות, והסתמך על הדברי ריבנות הנ"ל. וס' להלן כתב להחיר זכר גם מזד שהיה רק ע"א על הקדושין, והיו ספק ספיקא להחיר. גם בערך השלחן סי' כ"ז אית ה', כתב להחיר נגדונו גם לדעת המחמירין נותן בסתמא, משום דנגדונו היה לשון הקדושין גרוע, והסתמך על הדברי ריבנות הנ"ל. גם באביר יעקב (להר"א גירון) סי' כ"ה כתב נגדונו דאפילו אם נחוש לשיטת המחמירין שתיקה לאחר מתן מעות בסתמא, היכא דאיכא כל הני טעמא [דהוי ידים שאין מוכחות ועוד ריעותא] אין לחוש להחמיר, וכ"כ להחיר זכר אם היה רק ע"א על הקדושין, נגטע שורק סי' י"א, עין יתח ח"א סי' ס"ב אית ח' וגבול יהודה סי' ל"ט.

ובישועות מלכו סי' ל"ז כתב דין שאר הטעמים להחיר, דכיון דצ"ד יענם עדים אחרים שמכחישים לגמרי את הקדושין, אע"ג דתרי ותרי המכחישים אסורה לינשא וגם אם נשאת תלא, מ"מ כיון דלדעת רוב הפוסקים אינו אלא מדרבנן, א"כ יש לסמוך להחיר כיון שהיה שתיקה דלאחר מתן מעות דלרוב הפוסקים אין חוששין לה.

ובשו"ת הרי"ם (מגור) סי' י"ח נדון שתיקה דלאחר מתן מעות בסתמא וגם טענתא שלא הבינה לשון הקדושין, אחר שכתב דמחמת היתר דשתיקותא לחוד קשה להקל, כתב דהיה צ"ד כפי הנראה לדיונים שבאמת לא הבינה כלל, ועכ"פ ספיקא הוי, [א"כ] הוי ספק ספיקא גמור, ולכל המחמירים ה"ל דמסו להחמיר [בשתיקה בעבדא דליפתח] אינו אלא ספק, ונראה ודאי דלכו"ע דרבנן הוא כן, וספיקא דריגא גם [הוי] אי כהרמב"ם [דלהלכה לא חיישין בעבדא דליפתח], וממילא כשיש ספק אם הבינה הוי ס"ס גמור כו', ואף דלכאורה אינו מתהפך, דאי נהרית לקדושין, אי אפשר לומר שמה לא הבינה, אך הספק הוא דין אי השתיקה מורה ריזיו או לא, ואי אינה מורה ריזיו, אף דאמרת נהרית לא מכני, ושפיר מתהפך, [דאפילו] אי מכני שתיקה שמה לא הבינה.

וכן צו"ט מהר"ם מרומנוצור האחרונים סוסי' י"ג כתב זכר דיש להחירה בלא גט, דאיכא ספיקי טווא, ספק הלכה כהרמב"ם וסיעתו דפסקו הלכה דכלל אופן שתיקה לאחר מתן מעות אינה מקודשת ואפילו בזה דליפתח, ואף להר"ף ורמ"ש [דפסקו בזה דליפתח דהוי ספק קדושין], דילמא כהנך פוסקים שכתבו דהתם דוקא קאמרו הרי"ף ורמ"ש דמקודשת מספק משום דתחלה לשם קדושין יבינהו, [אבל נותן בסתמא יודו דאינה מקודשת], וגם דילמא הלכה כהפוסקים דנאמנת בעוונת לא הבנתה, והוא כדון בעוונת לא הנישה שנתן לה הקדושין. גם בעמק שלמה סי' ע"א כתב להחיר זכר מטעם ס"ס, שמה הלכה כהפוסקים דשתיקה לאחר

אוצר

פ"ק לא אורח

הפוסקים

ובן בשו"ת מהר"ם ח"ב סי' מ"ג, אחר שחמה על דברי הרשב"א מי גרע [נתן] סתם משנתנו בחורת פקדון דעקר לכו בדיא מקדושין ואפ"ה כשרתה מקודשת, כתב דגרא שדעתו דכיון דנתן לה כסף סתם ולא היו מדברים בעסק קדושין כלל, מסתמא בחורת מתנה יחיד גיטלה, ואם טענה אידי בך מהימנא, כדאמרין בפרק שבעה עדות [ל"ד א'] מנה נחתי לך בפני פלוני ופלוני והעדים רואים אותו מבחין מהו, ח"ל רב המנוגא וכלה מה עושן כ"י ח"י דקאמר במתנה נתנם לי, כי עדים רואים אותו מה הוי, משמע דכל ללא ידעי עדים ח"י לשם מתנה והצניחו ח"י לשם הלואה ופקדון, סתמא לשם מתנה, הלכך כיון שהיה יכולה לומר במתנה נתנם לי, כי רצחתי ח"כ בהם לשם קדושין לאו כלום הוא, דכ"ל כנתקדשה בממון שלה שאינה מקודשת וכו' זא.

ומהר"ם אלמנשינו בתשובתו שהוצא שו"ת מהרש"ם סי' ל"ד, כתב בגדולו דכיון שנתן לה ראשונה חס החפץ ואח"כ אמר לה לשון הקדושין, כה"ג אפילו אמרה הן אינה מקודשת, דכיון שנתן לה החפץ במתנה נמלא שמקדשה אח"כ במעות דידה ואינה מקודשת כלל, וכ"כ הרשב"א בפירושו, הביא דעתו ב"מ [הג"ל], שאפילו הוא רוצה אינה מקודשת, והיינו ודאי אפילו אמרה הן כ"י, ובה דאסקין בפ"ק דקדושין דבפקדון חס רצח אפילו לאחר מתן מעות מקודשת כל שהפקדון קיים, שאני פקדון ממתנה כ"י, דכשנתן לה מעות סתם דהוי מתנה, ואח"כ אמר לה, וזה אינו נותן לה דבר כיון שנתנם לה מעיקרא במתנה. ועיין בפרי הארץ ח"א סי' ג' דל"ד ד' ובמשיבה נפש (ספר הראשון) סי' ל"ט שכתבו בגדולם ד' היתר דאינה מקודשת עפ"י דברי הרשב"א הג"ל. וכן בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג מאישות ה"ה ח' מסיק בהרשב"א דזה.

אולם המהרש"ם שם בגדולו שהוא השיג על מהר"ם אלמנשינו, וכתב דאם הן הוא פירוש דברי הרשב"א חמור למד כתב צריך שיעול הכסף כ"י, ה"ה לו לקר ולומר אינה מקודשת כ"י, ועוד חמור דברי חיתא בקדושין מ"י ב' המקדש אחרות רב אמר מעות חחרים ושמואל אמר מעות מתנה, וע"כ לא קאמר שמואל דמעות מתנה חלל משום שאדם יודע שאין קדושין חופסין באחרות וגמר ונתן לשם מתנה, וזה דלא אמר לשון מתנה משום דכסופא לה מלחא, כדאמרין בגמרא, חלל כה"ג ד"י מאן מוכח דלשם מתנה נתן מעיקרא, ולמה לא אמרין הוכיח סופו על תחילתו דלשם קדושין נתן, ח"י דילמא כה"ג הוי כרז דלשם פקדון נתן, דכשנמלא החס אמר שמואל דמעות מתנה משום דהלכתא קדושין לטעוין נהנו כ"י וכו' כאלו אמר לה לשון מתנה כצדוד, חלל כה"ג ד"י דלא אמר לה דבר חלל שנתן בידה ובפני עדים, הדעת נותנת דלשם פקדון נתן, דלמתנה לא ה"ה צריך עדים כ"י, חלל הפירוש של דברי הרשב"א הכי הוי, דכשנתן סתם, אפילו היא אומרת הן אינן קדושין גמורים עד שלא יתפסו בה קדושי אחר, וכן ג"כ חס יראה לכוונתו הוא בעלמא צריך ליעול כ"י, לפי שיש קצת ספק שמה נתן לה בתחילה לשם מתנה וכו' זב.

ובן בשו"ת מהר"ם ח"ב סי' מ"ג, אחר שחמה על דברי הרשב"א מי גרע [נתן] סתם משנתנו בחורת פקדון דעקר לכו בדיא מקדושין ואפ"ה כשרתה מקודשת, כתב דגרא שדעתו דכיון דנתן לה כסף סתם ולא היו מדברים בעסק קדושין כלל, מסתמא בחורת מתנה יחיד גיטלה, ואם טענה אידי בך מהימנא, כדאמרין בפרק שבעה עדות [ל"ד א'] מנה נחתי לך בפני פלוני ופלוני והעדים רואים אותו מבחין מהו, ח"ל רב המנוגא וכלה מה עושן כ"י ח"י דקאמר במתנה נתנם לי, כי עדים רואים אותו מה הוי, משמע דכל ללא ידעי עדים ח"י לשם מתנה והצניחו ח"י לשם הלואה ופקדון, סתמא לשם מתנה, הלכך כיון שהיה יכולה לומר במתנה נתנם לי, כי רצחתי ח"כ בהם לשם קדושין לאו כלום הוא, דכ"ל כנתקדשה בממון שלה שאינה מקודשת וכו' זא.

ומהר"ם אלמנשינו בתשובתו שהוצא שו"ת מהרש"ם סי' ל"ד, כתב בגדולו דכיון שנתן לה ראשונה חס החפץ ואח"כ אמר לה לשון הקדושין, כה"ג אפילו אמרה הן אינה מקודשת, דכיון שנתן לה החפץ במתנה נמלא שמקדשה אח"כ במעות דידה ואינה מקודשת כלל, וכ"כ הרשב"א בפירושו, הביא דעתו ב"מ [הג"ל], שאפילו הוא רוצה אינה מקודשת, והיינו ודאי אפילו אמרה הן כ"י, ובה דאסקין בפ"ק דקדושין דבפקדון חס רצח אפילו לאחר מתן מעות מקודשת כל שהפקדון קיים, שאני פקדון ממתנה כ"י, דכשנתן לה מעות סתם דהוי מתנה, ואח"כ אמר לה, וזה אינו נותן לה דבר כיון שנתנם לה מעיקרא במתנה. ועיין בפרי הארץ ח"א סי' ג' דל"ד ד' ובמשיבה נפש (ספר הראשון) סי' ל"ט שכתבו בגדולם ד' היתר דאינה מקודשת עפ"י דברי הרשב"א הג"ל. וכן בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג מאישות ה"ה ח' מסיק בהרשב"א דזה.

אולם המהרש"ם שם בגדולו שהוא השיג על מהר"ם אלמנשינו, וכתב דאם הן הוא פירוש דברי הרשב"א חמור למד כתב צריך שיעול הכסף כ"י, ה"ה לו לקר ולומר אינה מקודשת כ"י, ועוד חמור דברי חיתא בקדושין מ"י ב' המקדש אחרות רב אמר מעות חחרים ושמואל אמר מעות מתנה, וע"כ לא קאמר שמואל דמעות מתנה חלל משום שאדם יודע שאין קדושין חופסין באחרות וגמר ונתן לשם מתנה, וזה דלא אמר לשון מתנה משום דכסופא לה מלחא, כדאמרין בגמרא, חלל כה"ג ד"י מאן מוכח דלשם מתנה נתן מעיקרא, ולמה לא אמרין הוכיח סופו על תחילתו דלשם קדושין נתן, ח"י דילמא כה"ג הוי כרז דלשם פקדון נתן, דכשנמלא החס אמר שמואל דמעות מתנה משום דהלכתא קדושין לטעוין נהנו כ"י וכו' כאלו אמר לה לשון מתנה כצדוד, חלל כה"ג ד"י דלא אמר לה דבר חלל שנתן בידה ובפני עדים, הדעת נותנת דלשם פקדון נתן, דלמתנה לא ה"ה צריך עדים כ"י, חלל הפירוש של דברי הרשב"א הכי הוי, דכשנתן סתם, אפילו היא אומרת הן אינן קדושין גמורים עד שלא יתפסו בה קדושי אחר, וכן ג"כ חס יראה לכוונתו הוא בעלמא צריך ליעול כ"י, לפי שיש קצת ספק שמה נתן לה בתחילה לשם מתנה וכו' זב.

בם בדברי ריבז סי' ר"ז מסיק בגדולו זה דהוי ספק קדושין, וכתב דאף דלכאורה יש להביא ראיה לדברי הפוסק הראשון [כ"מ] אלמנשינו [ממ"ש הר"ן בפ"ק דקדושין [לדף ז' א']] דמה דאמרין

והר"ש יפה, בתשובתו שהוצא שו"ת מהר"ם ח"ב סי' מ"ג, כתב ג"כ שאין לומר שהרשב"א ס"ל דכיון דנתן בסתם בחורה

בסי' ל"ח הג"ל, באופן שדברי מהרש"ך סותרים גינאו.

זא) פירוט סי' שם, דאף שגראה הן בדברי הרשב"א, מ"מ היה מקום לחוש להחמיר באמרה הן, לפי שלא מצאנו לאחד מן הפוסקים שכתב כן, אלא שבג"ד שלא אמרה הן יש לסמוך על דברים אלו להקל כ"י, כמובא לעיל באור מ"א. וע"ע בדבריו המובאים להלן בהערה צ"ב.

זב) ועיין לעיל בהערה ס"ו, אם למהרש"ם אליבא דהרשב"א ח"י ספק קדושין בנתן סתם אפילו כשלא אמרה הן.

מטעמים שונים ולא מהניא דהרשב"א, וגם בח"ב סי' ל"ג היה יכול להקל מטעם זה דהרשב"א ולא הזכירו, ובישא בריכה (על ר"י) דף ל"ז ע"א דהא דברי חשי לפורא, דהרי בתשובת מהרש"ך ח"א סי' ט' [הג"ל] נראה בהדיא דס"ל דהרשב"א אינה מקודשת כלל, וכן נראה בהדיא מדבריו בח"ד סי' ל"ח, ושם פבור ג"כ דסמך על סברת הרשב"א, ובישא בריכה שם הוסיף לתמוה על מהרש"ך, במ"ש בח"ד סי' פ"ט דלדברי העד שאמרה הן הוי מקודשת גמורה, דקלא מיירי שם בנתן בסתם, א"כ ח"ל להקל מטעם הרשב"א, כמו

אוצה

ס"ק לא אות סח

הפוסקים

קשה דמה מעביל לו מה שיחזור ויעול הכסף מיד ויחזור ויחן לה, דאע"פ האשה מתקדשת בנכסי דידה כ"י, וא"כ צ"ל אם אמרה בן איכא חשש קדושין, ועוד דאפילו מהר"ט שם כתב דיש לחוש שלא לעשות מעשה כסדרת הרש"א לפי שלא מצינו לאחד מן המפרשים שכתב בן, וכן במשנה דרבותא (בחלק החדשים של הר"ש אלפאסי) סי' ל"ז דק"מ ז' כתב דקרבן לומר דהרש"א לכתחילה קאמר שצריך לחזור וליתן לה הכסף כדי שתהיה מקודשת גמורה, אבל אין הכי נמי דאם לא עשה בן מידי ספיקא לא נפקא ואין לפטורא בלא גט. וכ"כ בשו"ת מהר"ם כ"ץ (שנסוף ספר גבורת אנשים) סי' ה', אמרו עבודות סעיף ג' צ"ח, משכנתא הרושים (לבר"ע לחיד) ערך ק' אות ג"ח ונחמן למועד (לבר"ע הלוי) סי' ז'.

וכתב בקול בן לוי סי' ד' דנראה דמה שכתבו מהרשד"ם ודבריו ריבזות ומהר"ש יפה כ"ל צוונת הרש"א, היינו משום שלא היה לפנינום חלל מה שהביא ממנו המ"מ בקצור, אמנם עתה שנדפסו חדושי הרש"א לקדושין, וצאו שם דבריו בצרורה לא יפול ספק בדעתו, דהרי כתב שם לדף ו' ע"א, וז"ל, רבי יודא חומר לר"ך לפרש כ"י, ומיהו נראה לי דהבא אפילו לרבי דאמר [לענין גט] אינו לר"ך שיעלנו ממנה, הכא לר"ך הואיל וקאמרו לגמרי דהא אי צעי למחדר צ"ח לא מלי מיהדר, דמימר אמרה ליה את בסתמא יבצח ואנא למתנה איכוונית, וכיון שכן אינה מקודשת עד שיעלנו ממנה ויחזור ויחננו לה, וכו"ל לה כנכסי סלע שאני חייב ליכי לאחר שיעלנו אמר התקדשי לי צו דאפילו רחמנא אינה מקודשת עד שיעלנו ממנה וכו' עכ"ל, הרי דלשון לר"ך דנקט הרש"א עובדא הוא וכה"כ דגט כ"י והשורש קדושין לגט ולפ"י כל שלא חזר ונטל ממנה אינו כלום, ומפורש כתב "וקאמרו לגמרי כ"י וכיון שכן אינה מקודשת עד שיעלנו כ"י", וכן מוכח מ"ש דהוי לה כנכסי סלע כ"י צ"ח, ופשוט וצורר שאילו היו הו"א דברי הרש"א הללו בקומתו וצ"ח לא היו מסתפקים בדעתו. וכ"כ בימי שלמה פ"ח דאישות הל' כ"ה, וצ"ח ש"ס סי' כ"ז אות ו' ע"ש צ"ח.

מיהו לענין דינא כתב בקול בן לוי שם, דנראה דהרש"א יחיד הוא צ"ח דאפילו באמרה בן אינה מקודשת, וכמ"ש מהר"ט.

(צ) ע"ש שכתב בן על פי מה שהוכיח מדברי הרשב"א בחדושי לקדושין דף י"ב, דבנותן סתם הוי ספק קדושין אפילו כשלא אמרה הן, והובאו דבריו לעיל אות מ"ב. וע"ש שיש עוד פוסקים שהוכיחו כך מהרשב"א הג"ל. מיהו לעיל אות מ"א הובא דיש שכתבו דמהרשב"א הג"ל ליכא להוכיח כך ע"ש. וע"י עוד באותיות הג"ל ובאות מ"ד שהובא שם מעוד פוסקים שתפסו בפשיטות דלדברי המ"מ בשם הרשב"א אינה מקודשת אפילו באמרה הן.

(ד) ועיין ביד אהרן ח"ב סי' כ"ז הגה"י אות י"ט שכתב שגם בתשובת הרשב"א [ח"ד סי' רפ"ו] מבואר דס"ל שאינה מקודשת כלל בנה ואינה צריכה גט ע"ש. מיהו ביטא ברכה (על רי"ז) דף ל"ז טור ג' דהא דמסמ ליכא ראיה כלל, ד"ל דשאני התם דלא אמרה הן ע"ש.

(ה) ועיין בחתם סופר ח"א סי' ק"א שכתב דלולא דברי מהר"ט הג"ל שביאר דכוונת הרשב"א היא משום דנותן בסתמא לשם מתנה יחייב, היה אמר בכוונת הרשב"א דס"ל כמ"ש בתשו' מהר"ל סי' ע"ח בפשיטות שבאמר סלי קדושין מעל גבי קרקע אינה מקודשת כ"י, ולכן בנותן לה סתם ואח"כ אמר הרי את מקודשת לי אינה מקודשת משום דהר"ל סלי קדושין מעל גבי קרקע, ואף שבנותן לשם פקדון ואח"כ קידשה ואמרה הן מקודשת, היינו פשוט דפקדון שאני, דידוע שהשופר יד כיד המפקיד וחצרו כחצר המפקיד, באופן דכל היכא דמונה ברשות המפקיד מונה, ומיד כשאמר לקדש בה וכלוה לה שמירתה, באותו הרגע הר"ל כנתינה מיד או יד שלוחו לידה כ"י, פשאי"כ בנותן לה סתם דלא נעשית שומר מעולם, ודברי רשב"א נכונים. וכע"ז כתב

בתקנת מתנה נתן, משום דהרי צ"ח דצי"מ איפליגו רב ושמואל בלוקח שדה והכיר צ"ח שאינה שלו, רב אמר גמר ונתן לשם פקדון ושמואל אמר לשם מתנה, ואפסוקא בלכתא כה"כ רב צ"ח, וע"כ צ"ל דמה שכתב הרש"א דלר"ך שיעול הכסף ממנה כ"י, על ד' היותר טוב קאמר, שהבא לקדש בכסף שכבר נתן טוב שיחזור ויקחט ויחננו לה שיבא הדבר צורר מאד, והר"ך דקאמר לאו דוקא, דאשכחן כה"ג צ"ח המציא תניין [גיטין ע"א א'], ה"א הו"א למכ לי ה"א חניא ליה חדא זימנא המציא גט ממדינת הים לר"ך שיאמר בפני נכתב כ"י, אי מהביא ה"א חניא לר"ך וא"י לא אמר כ"י וכו'.

ובמשנה למלך פ"ג מאישות הל' ח' ד"ה ויכחא, דמה הוכחה מהר"ט כ"ל מהביא דפרק שבעה בעדות, דשאני הכס דהמקבל עומד צרי דלמתנה קאמר ליה חלל שהעדים שהיו מצותן לא שמשו דבורם כ"י משא"כ במקבל סתם צ"ח, וכתב ורואה אני את דברי הר"ש יפה כ"ל, דהרי צ"ח אחרון דכתובות, גבי מי שבלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו, כתב שם הר"ן צ"ח הרש"א, דמיידי דוקא צותן בתורה מחויות כדי ליפרע מצעלה, אבל פרנס סתם ודאי גובה ממנה והיא מצעלה, שכל המפרנס סתם לא בתורה מתנה הוא טען חלל בתורה הלוואה כ"י, והר"ן הסכים עם הרש"א דבנותן סתם לאו למתנה הוא נותן וכו' צ"ח.

וכן צ"ח למורה (לבר"ש יונה) סי' ס' ה"א דברי מהרשד"ם כ"ל ומסיק לענין הלכה למעשה, דאם נתן לה כסף סתם נותנים לה כל החומות, דאפשר דלשם קדושין נתן וצ"ח גט, ואפשר דלשם מתנה יכ"ז וצ"ח קדושין אחרים אפילו אמרה בן. גם צ"ח ח"י ח' אחר שהקשה על מהרש"ך ומהר"ט שכתבו צ"ח הרש"א משום דכשתנן בסתמא ה"ו לשם מתנה, כתב דנראה דמה שהר"ך הרש"א שיעול הכסף ויחזור ויחננו לה הוא כדי שתהיה מקודשת גמורה, דצ"ח איכא למיטעי שנתנו לה בתורה מתנה, והסתמא נוחל דחיקון הרש"א הוא חיקון יפה והגון, דבתורה הכסף לידו וחזר ונתן לשם קדושין חו ליכא שום חשש, דאילו לצריכה דנאמנת הוא לומר דלשם מתנה נתן לה,

(ג) והמהר"ט שם השיב על דברי הר"ש יפה, דמלוקח שדה אין ראיה כלל, דודאי התם בתורה מקח יחייב וז"ל, ואע"פ שידע שאינה שלו מ"מ הואיל ואחריותו על המוכר כ"י, וידוע היה שאם יטרפה ממנו יסול את דמיו. לא גמר ויחייב לשם מתנה כ"י, אבל נותן כסף לאשה ולא פירש, סתמא הוא מתנה, כדמוכח מההיא דשבעה בעדות, וכן מוכח מהחובות הרשב"א עצמו שהובאה ברבנו ירוחם נתיב כ"ב [וכ"ה בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תקנ"ח] במשורר שנתן למשודכתו תכשיטים כהם ושוב טוען שבתורה קדושין נתנם, שהשיב דכל שלא פירש בפירוש לשם קדושין מאין היא יודעת שמא לשם מתנה, ולפיכך מי שנותן בחיק האשה כסף או תכשיטים ולא פירש לשם קדושין אין אלו קדושין אלא מתנה עכ"ל, ומה שנדחק הר"ש יפה לומר צ"ח דלאו למימרא שהם מתנה ממש, אלא שאינן קדושין דאמרינן לשם מתנה קבלתו ומינהו שלו הם וחוזרים, אי נמי דוקא התם במשודכת שדרך המשודך ליתן לה [מתנות], לא גזירה כלל לפרש בן דברי הרשב"א.

(ד) ובשמן המשחה סי' ס"ט י"ש את הוכחה מהר"ט ע"ש.

(ה) ובקריית מלך רב פ"ג דאישות הל' ח', ובמשנה ידבר הל' זכיה ומתנה סי' א', ובארץ צבי (ותאומי צביה) סי' כ"ז סק"ה, ובבבדי ש"ס סי' כ"ז אות ו', ובמלאת אבן ושבילי דוד סי' כ"ז סעיף ג', ובערך ש"ס סי' כ"ז סעיף ו' ובברית יעקב סי' מ"ח ומ"ט, דהו"א ראיית המשנה למלך מהא דפרק אחרון דכתובות ע"ש. וע"י בר"ן המובא בדברי ריב"ז הג"ל, שכתב לדגנו דסתמא למתנה, ופוכיח מהא דשבעה בעדות דהוכיח במהר"ט הג"ל.

אוצר

ס"ק לא אות סח—סח

הפוסקים

ובפרי הארץ סי' ג' דל"ד ד' כחז על דברי מהרי"ט ז"ל ונ"ל
ולא ידעתי מאי מספקא ליה [שם אמר לשון הקדושין
תוכ"ד לנתינה דתבוי מקודשת], והא' חסידותא דפ' יש נוחלין
דתוכ"ד כדבור דמי צר מקדושין כו', וא"כ איך נעלם ממכריט"ן
הג' סוגיות, אלא דלישז תמיכה זו ו"ל עפ"י מה שכתב מהריב"ל
דהתם לענין חזרה היא דאחמור, האומנם דברי מהריב"ל לא זכיתי
לכוננם, דמאחר דהעלה דהכיה לענין חזרה הוא דאחמור, א"כ
נראה דהכיה דלא כוי חזרה דאחמור דתוכ"ד כדבור דמי ואפילו
בקדושין, וא"כ הדבר תמוה שדבריו סתרי למאי דכתב קמי הכי
דמלחא דפשיטא הוא דתוכ"ד לא מהני כאלו היה בשעת מתן
משות, והלא צדוק הרשב"א לא כוי חזרה כלל אלא שנתן צדוק
ושזב לאחר מתן משות אמר לה התקדשי לי כו', ונמלחו דבריו
האחרונים סותרים דבריו הראשונים, אם לא שנאמר דס"ל דכך
דפ' יש נוחלין מיידי בשקדשה ואח"כ תוכ"ד חזר צו מהקדושין
ואין רצונו לקדשה כלל, דהכיה הוא דאחמור תוכ"ד לאו כד"ד, אבנ
צ"ד לא מקריא חזרה כלל, אלא דאכתי דבריו סתרי ולי"ע כו',
איך שיכיר חזרו לנ"ד שאף אם נפרש דברי הסד דהוי תוכ"ד,
הרי העלה מהריב"ל צדוק הרשב"א דמלחא דפשיטא דתוכ"ד לא
מהני כאלו היה בשעת מתן משות.

ובבבנ"ג סי' כ"ז הגב"י אות י"ז כתב בפשיטות צדוק מהריב"ל
וצדוק מורו הרב [מהרי"ט] ח"צ סי' מ"ג דמה שכתב
הרשב"א דאפילו חזר ואמר לה לשון הקדושין תריץ ליעול הכסף כו',
הוא אפילו כשהוא ואמר לה בתוכ"ד. וכן הביא הבב"א בסי'
כ"ז סק"ד.

וכן בהמקנה צק"א סכ"ז סוף סעיף ג', אחר שהביא דברי הרשב"א
הג"ל כתב דאם נתן לה סתם ומיד תוכ"ד אמר לה לשון
הקדושין לא חמירין צדוק תוכ"ד כדבור דמי, דאם נתן לה לשם
מחנה איש יכול לחזור צו, דלא מצינו צדוק מקום צדוק או נוח
לחזור וקנה צדוק או צדוק יכול לחזור צו תוכ"ד, ודבר
ממח דמצינו צדוק הקדש דאין יכול לחזור צו תוכ"ד משום דאחמור
לגבול כמסירתו להדיוט דמי, משמע להדיא דלאחר מסירה להדיוט
אינו יכול לחזור אפילו תוכ"ד כו', וא"כ צ"ד כיון דחיישין שנתן
לשם מחנה אין תקנה אפילו אם אמר תוכ"ד שהוא לקדושין, אלא
תריץ לחזור וליעול ממנה וליתן לה צדוק קדושין, וכ"כ הכיה דלא
אחמור הן וכו'.

אולם צדוק האדמה ח"א דק"ד ג', כתב דלא חמיר דקדושין
תוכ"ד לא הוי כדבור, אלא כשקדש ובה לבטל הקדושין
או להטיל הנאי או לפרש דבריו לחיזו אשה מקדש, אמנם כשנתן
בסתם ואח"כ פירש לקדושין, תוכ"ד כדבור דמי, וכמו שחילק
המהריב"ל הג"ל, וצדוק כשמש דל"ל צדוקה"ל, ומילתא דפשיטא
היא דתוכ"ד מהני כאלו היה בשעת מתן משות, וחיצת "לא"
היא ע"ס כו'. ועיין גם בישא צדוקה (על ר"י) דף ל"ז ד' שכתב
דמה שכתב הכנה"ג צדוק מהריב"ל, דבריו נפלאו ממני, דהלא צדוק
מהריב"ל מצוה להדיא אפ"כ דתוכ"ד מהני בשעת מתן משות כו'
ו"ל קא.

ובבבני

(ק) בישא ברכה (על ר"י) דף ל"ז ד', אחר שהביא מהנה"ג הג"ל,
כתב דמבדרי מהרי"ט שם נראה דתוכ"ד אם אמרה הן מהני. ובבבא
שכתבתה, דארי בנודן המהרי"ט שתקת האשה אחרי ששפעה לשון הקדושין,
ואחרי שהביא שם דברי הרשב"א הג"ל, כתב ולא מיבעיא אם לאתי כדי
דיבור אמר לה לקדושין דלאו כלום הוא. אלא אפילו אם בתוכ"ד אמר לה
"ושתקת" ליכא למיחש בה וכו'.

(קא) מיהו בתשובת הר"א אשכנזי בישיבת לב (לה"ר שמש"ל בגאון)
סי' י"ב דף כ"ז טור ב' דחה הגהת בעל פרי האדמה, ופסיק דנראה ברור

מהרי"ט [הג"ל] דיש מקום לחוש להחמיר בזה לפי שלא מלאנו
באמר מהמפרשים שכתב כן. ובמשה ידבר ה' זכיה ומתנה סי' א'
אמר שהביא דברי הרשב"א הג"ל, וכתב לדיוק מדברי הרמב"ם
בדיון נפחא דאם חמיר הן מקדשה, מסיק דיש להחמיר דהוי
ספק קדושין. ועיין בתשובת הר"א אשכנזי בישמח לב (לה"ר שמש"ל
בגאון) סי' י"ב שהביא שדעה כמה מהראשונים אינה כהרשב"א
בזה, אלא שצדוק מסיק להחיר מעט עוד ריעותות אחרות שהיו
בצב"ה העדות. ועי"ע לעיל סי' כ"ז סעיף ג' בהערה אות ט'
בדברי המקנה שם הוא כתב בזה דהוי ספק קדושין.

ועיין באבני מלואים סי' כ"ז סק"ע, שאחר שכתב לשון הרשב"א
צדוקה"ל "דאחמור לי אח צדוקה"ל ויהיה ואח"כ למחנה
אחמור"י איש מצב, דמאי מהני כוונה דידה למחנה אם הוא לא
נתן למחנה, כתב ולדינא נראה דאפילו אם נמא דכל צדוקה"ל לאו
לשם מחנה הוא, וכמ"ש בצק"א סי' ס"ג צדוקה"ל ורשב"א
רש"י פ' שני דייני כו', מ"מ פקדון נמי לא הוי, אלא כל צדוקה"ל
הוי הלאה ורשאי להוציא דלדעתא דהבי נתן צדוקה"ל, וכן דבר
זה שאינה שלו [צדוק מצינו ע"ז ב'] דקו"ל טרז דאמר משות
פקדון נמי יכול להוציא המשות, וכמ"ש בריב"א פ' האיש מקדש
כו', וכיון דניתן להוציא אינה מקדשה עד שיחזור ויעול ממנה
הכסף, דה"ל מקדש צדוקה"ל אינה מקדשה ולהוציא ניתנה, ואולי
גם הרשב"א הג"ל ר"ל דכיון דאינו כוונה למחנה, נהי דלא יבא
לשם מחנה, ה"ל כהוצאה עכ"פ, דאם לא כוונה לזכות צדוק לא
הוי הלאה, ועדיין דברי הרשב"א י"ע.

ומה הדין בזה כשבדיקשה מקודם שיתן לה מצותה. פי'
בתחילה אות ס"א.

ספ. מה הדין בזה כשאמר הקדושין תוך כדי דבור להצתינה.
צדוק מהרי"ט ז"ל ונ"ל, הביא דברי מהרי"ט
צדוק הרשב"א דנתן סתם ואח"כ אמר לשון הקדושין אפילו ענה
"כן" אינה מקדשה, וכתב איצט"ל דאיכא לספקי דלמא סתם
[מיידי] דאמר אחר כדי דיבור, אלא אם תוכ"ד אמר התקדשי לי
היא מקדשה.

ובשו"ת מהריב"ל ח"ג סי' כ', אחר שהביא דברי הרשב"א הג"ל,
כתב להסתפק אם נאמר דעד כאן לא קאמר הרשב"א
דנתן לה כסף סתם דצדוקה"ל מחנה נתן לה ואפילו שחמיר הן לא
מהני, אלא דוקא כשאמר דהוי קדושין לאחר כדי דיבור, אלא אם
היה תוכ"ד הוי כהכיה שצוה לידה צדוקה"ל קדושין ואמרו והא'
לית זה שזי פרוטה וחזר ואמר הקדוש בארבעה צו [דנחלקו
בקדושין דף י"ג אם חיישין בזה], ומלחא דפשיטא היא דתוכ"ד
לא מהני כאלו היה בשעת מתן משות וק"ל, ומה דאחמירין צדוק יש
נוחלין [צדוק צדוקה"ל צדוקה"ל] דתוכ"ד כדבור דמי חזן מצי'
וקדושין, וכחצו המפרשים דמיידי צדוקה"ל עמלו שמקדש האשה
וחזר צו תוכ"ד, וכיינו עממא לפי שהעשה דברים אלו בגמר דעתו
הוא עושה אותן, ע"כ אינו ענין לנדון דידן כלל, דהתם לענין חזרה
הוא דאחמור וכדיכתי עממא משום לפי שהעשה דברים אלו
בגמר דעתו הוא עושה אותן צדוק.

גם בסי' מ"ב. ובצדוק שי סי' כ"ז סעיף א' ד"ה ואם, השיג עליו דמבדרי
הרשב"א בחודשיו שמעינן דבקדושי כסף ליכא קפידא משום שלי קדושין
מזל גבי קרקע, דא"כ לא היה צריך לומר משום דקנאתו לבמרי במתנה כו'.
וכן תמה בחזון איש סי' ל"ח אות ט"ז ע"ש. [מיהו ע"י בעזרת ישראל סי' י"ז,
דאחר שכתב בנודן היתר עפ"י דברי החת"ס הג"ל, כתב דאף שבחודשיו
הרשב"א הג"ל מבורר דעממא דהרשב"א הוא ולא כדברי החת"ס, אבל מ"מ
הרי חזינו דלדברי המהרי"ל ולפי סברת החת"ס אינה מקדשת].

(צא) בבבאור דברי מהריב"ל אלו, עיין בדברי הספרים דלפמן.

אוצר

סי' לא אות סג—ע

הפוסקים

סי' מ"ג כתב דאפילו חזר תוכ"ד ה"ל שתיקה דחזר מתן מעשה [פי' לעיל בדברי הכנה"ג ובהערה שם], הנה המהריט"ן [הג"ל] נסחפק בזה לדעת הרשב"א, ודבריו נוקטים דמלי דבר זכר וכו'. ופי' לעיל אותיות ל"ח ולי"ט.

ע. היש חילוק בזה בין נתן מעות לבין נתן חפץ. עיין דורק המלך פ"ג דאישות הל' ח' בפירוש הקלר אות א', שכתב דלפמ"ש האבני מלואים דאינה מקודשת בנתן סתמא משום דהוי הלוואה בין שראית להוליאן, וה"ל מקדש צמול דאינה מקודשת [כמוצא לעיל אות ס"ח], אי"כ זה שייך דוקא אם מקדש בכסף, אבל כשקדש בחפץ בודאי חשוד כפקדון כו'. גם בחפצא יעקב סי' סק"ד כתב דנראה דמ"ש הרשב"א דלר"ך לחזור ולטול הכסף כו', היינו רק בקידש בכסף, ד"ל דלמחנה נתן לה או להלוואה עכ"פ ולא שחטנוך להחזיר לו צעין, הלכך לא הווי קדושין עד שיחזור ויחננו לה, אבל כשקידש בחפץ, בזה ודאי י"ל דכל שאינה מקודשת הוי פקדון חללה, אי"כ הוי כאומר התקדשי לי בפקדון וישנו בידה וודאי מקודשת [כשחמרה בן] ע"ש.

מיהו עיין ברית יעקב סי' מ"ח דף ע"ג ע"א, דאחר שהביא דברי הלח"מ הג"ל, כתב דלפי"ז לא קאי דברי הרשב"א חלל בקידוש במשנה, אבל אם נתן לה חפץ או כלי דליכא למימר דהוי לשם מלה, ע"כ [רק] לשם מחנה נתן כיון שנתן סתמא.

ובאבן פינה (דרישה ארי) סי' כ"ז סק"ג, מביא דגם בנתן כסף, אם היו צוררים הוי נמי כפקדון, דאחר שהביא דברי הפוסקים שדנו בדברי הרשב"א דאם נתן סתם ואחר כך אמר לשון הקדושין, אינה מקודשת ומשום דנותן סתם הוי מחנה, ומה שכתב על זה דנתיב סתם לא הוי למחנה כו', הקשה עוד, דאף דאמנם י"ל דנתן למחנה או להלוואה, וכדפי' הלח"מ [הג"ל בלוח ס"ח] בדברי הרשב"א, מ"מ משום דאמר שרוב כרי יש להסתפק ג"כ שמה לפקדון נתן, ומהא עכ"פ ספק מקודשת, ומלשון הרשב"א, וכן ממה שהביאו הרמ"א בסי' כ"ז סעיף ג', משמע דאינה מקודשת כלל, וכתב, דלפי"ז ל"ל דהרשב"א מייירי בנזיל דאפי' נתן הכסף לפקדון נמי אינה מקודשת אפי' בלחמה בן, והיינו כשאינם צוררין, דכנה"ג מותרת להשתמש בזה אפי' באותן לה לפקדון כו', [כמוצא בדברי שם סק"ג אות ה', ע"ש], ובודאי מייירי הרשב"א בנתן כסף מותרים, דהא ס"ד דבחורח (קדושין) [ל"ל: הלוואה] נתן לה, אי"כ שפיר כתב דלר"ך לחזור ולטול ממנה, ובזה נסתלקה קשיית הפוסקים על הרשב"א, אבל במשנה צוררים דאסורה להשתמש בהם, יש לתוס לקדושין גם להרשב"א כשחמרה בן כו'.

מיהו צברית יעקב המוצא בסק"ג הג"ל כתב, דאף דבמשנה מותרין שמתרת להשתמש מ"מ כ"ז שלא השתמש בזה ל"ל טהורא, חלל קאי ברשות מרא קמא כשאר פקדון ויכול לקדשה בהם כו', ע"ש. וכשהאשה

בשרית רעק"א סי' צ"ז השיג מדברי הב"י והשו"ע על מ"ש המקנה דבמכר ונתן בקנין אינו יכול לחזור בתוכ"ד. מיהו בפתחי צדקה סי' כ"ז ס"ד ו' כתב ד"ל דהב"י הג"ל מייירי דוקא בדברים דלא סגי בהם מן התורה אלא במעות. משא"כ בנתן מתנה לחברו דלא חסר מידי אחר המשיכה, אינו יכול לחזור אפי' תוכ"ד ע"ש. ועי' בבהגות עולם סי' מ"ה (שהובא לעיל אות מ"ד). שכתב במ"ש מהריב"ל דפשיטא דתוכ"ד לא מהני כאילו חלה בשעת מתן מעות. דטורא שלא נעלם ממנו דעת הגדולים הסוברים דאפילו בנתן מתנה בפירוש יכול לחזור תוכ"ד, אלא דמשמע ליה דכיון שלא חזר בפירוש מהתנה, לא יצאו עדיין מתורת מתנה. וה"ל כפקדש במתנה שנתן לה כבר וכו'.

(ק) ויינו עפ"מ"ש באבני מלואים שם מקדש. דאולי הרשב"א ר"ל דה"ל הלוואה עכ"פ. כמוכא באות הקדש.

(ד) מדבריו אלו משמע דמייירי אפילו בלא אברה וכו'.

ובאבני מלואים סי' כ"ז סק"ט השיג על המקנה וכתב דאישתמיתיה מ"ש השו"ע בחי"מ סי' קל"ה סעיף ז' ו"ל בשאר דרכי הקניה אין שום אחד מהם יכול לחזור בו אחר כדי דיבור ע"ש, דמה מביא דתוכ"ד ודאי יכול לחזור בו קב, ובצ"י שם מביא דאפילו במשיכה יכול לחזור תוכ"ד ע"ש כו', אי"כ כיון שחזר תוכ"ד ואומר לשם קדושין, הו"ל הוי מחנה ואפילו הלוואה קב נמי לא הוי, ואי"כ ה"ל למשיכהו קד דהו"ל אינה חייבת בחתירות, דכיון שחזר ואומר לה לקדושין חזר תוכ"ד ממנה שנתן בחתלה למחנה או להלוואה.

וכן בחתם סופר ח"א סי' ק"א, אחר שכתב צדקו היתר עפ"י המ"מ בשם הרשב"א הג"ל, כתב דלפי"ז היה לר"ך חקירת חכם אם אמר לשון הקדושין אחר כדי דיבור להנתיבה, משום דתוכ"ד ליתא לביתר הג"ל, דמשום לא ניתן לה בחורח שאלה ולא בחורח פקדון, דהוי דלפניו מה דלא בשליכה מידה אין חילוק בין תוכ"ד לאחר כדי דיבור, משום דאחרא לאו דינא גמירא, וחשבה שאפילו בתוכ"ד תחתיב לשלם, אבל לקוטטא דינא בודאי יש לחלק, [אי"כ כשחמיתרו היתה תוכ"ד לנתיבתו, ועתה בן, היא מקודשת], וקשה לצרר זה, דשיעור תוכ"ד הוא מעט, ע"כ י"ל שאין להקל בזה. וכ"כ במלחא אבן דף ס"ד א' דאפשר לומר דהא דמלר"ך הרשב"א שיחזור ויטלנו ממנה, הוא [רק כשחמיתרו היתה לאחר כדי דיבור מנתיבתו], משום דקנאחו, דיכולה לומר במחנה נחה לי, אבל בתוכ"ד יכול לחזור בכל הקנינים, ואין לר"ך לחזור ולטול ממנה, ואי אמר בן מקודשת. וכן בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג מאישות הל' ח' כתב דאם חזר לאחר כדי דיבור מנתיבה ואמר לה לשון הקדושין וביא מחנניה לה לר"ך שיטול הכסף ממנה ויחזור ויחננו לה בחורח קדושין. ושם ציד דוד אות כ"ד מביא דאם אמר תוכ"ד אינו לר"ך לחזור ולקח ממנה. וכ"כ בדעת מרדכי ח"צ סי' ג', ובדמשק אליעזר (להר"א לוקער) סי' א'.

ובנהלת שמעון (להר"ש זרחי) סי' כ' בחשונה רב אחד, כתב דף י"ז ג', דאפשר לומר דתוכ"ד אינו חלל גילוי דעת על טונה הנתיבה, ואפילו במקדש ומגרש מהני תוכ"ד לפרש דבריו וכוונתו, ואי"כ בנתן סתם שתיקה ואמר תוכ"ד להנתיבה הוי חלל מקודשת לו, גם הרשב"א מודה דמהני, מ"מ נראה דכנה"ג יסבור הרשב"א דעכ"פ צעיון שחמרה בן וכו'.

ובמעשה אליהו סי' ס' אחר שהעלה צדקו שיש להחמיר דהוי ספק ספקא להחמיר, ספק אי הוי אמירה לשון הקדושין לפני מתן מעות, ואף חל"ל דהוי לאחר מתן מעות שמה כללה כסתולקים על הרשב"א וסוברים דאף בנתן בסתם ואח"כ אמר לשון הקדושין מקודשת מספק, כתב וכו"ש דהכא נראה מהעדים שחמרה אמר לה לשון הקדושין, ואי"כ אפילו אם בחורח מחנה יכיר מלי דבר ביה תוכ"ד חוץ מקנין סודר, ע"י צב"י חו"מ סי' קל"ה, והגם דמהרי"ע

דמה שכתב הריב"ל ומילתא דפשיטא היא כו', ר"ל דאף שיש להסתפק דמכיון שאמר בתוכ"ד חשיב כשתיקה דלאחר מתן מעות דרך קדושין וחליא בפלוגתא דציפתא, אבל מ"מ זה פשיטא ליה דליכא למימר דמכיון שאמר בתוכ"ד חשיב כאילו אמר זאת בשעת מתן מעות [שתהיה מקודשת אליבא דכ"ע] ע"ש. ועי' בבהגות עולם סי' מ"ה דף מ"ח ע"א.

(קב) יש להעיר, דהמקנה עצמו בקו"א סי' ל"ח סעיף ב', אחר שכתב דמבריי הסי' שם משמע שבנותן מתנה לא מהני חורח תוכ"ד, הוסיף על מ"ש בסי' כ"ז הג"ל, דלפי"ז צ"ל דמה דמבואר בשו"ע חו"מ סי' קצ"ה דבתוכ"ד יכול לחזור בו, היינו רק לענין קנין כסף וקנין אג"ק וכיוצא חוץ ממשיכה. אבל בכתב סופר סי' ל"ח דף ג' ד', אחר שהביא דברי המקנה סי' ל"ח, כתב דבשו"ע חו"מ שם לא משמע כן. וגם בב"י [שם] האריך בדיון זה וסיים דהעיקר ברוב הפוסקים דלא ס"ל לחלק בין קנין משיכה לשאר קנינים. גם

באר הגולה
אמר י שם וכדמפרש שם שם
אבל אם אמרה הן הרי זו (י) מקודשת:

באר היטב

לה הרי את מקודשת לי ואח"כ ונה ה' ו' ח' אפשר לומר דהוי שתיקה
לנזתר מתן מעות אפילו לאותם שמה אחר שאמר הרי את מקודשת.
הר"ם מטרלני ח"א סי' רנ"א:

(יז) מקודשת. אבל שידך לא מהני כאן עיין צ"ש. כל שלא אמרה הן
בפירוש הלא שהינה דברים שאין משמיעין הן בודאי הלא משמיעין
דבר אחר הינה מקודשת ואפילו שאמרה שדברים אלו כוונה לקדושין
הינה נאמנת. כה"ג דף כ"ז ע"א. מנה לה חתיכות א' ב' ג' ד' ואמר

אוצר ס"ק לא אות עא — ס"ק לב אות א הפוסקים

לשון הקדושין, מ"מ בודאי סתמא כפרשו דלחז למתנה נתן לה, אלא
לקדושין לקדש אותה כשיאמר לה לשון הקדושין כנהוג, ועד שיאמר,
יכיה צידה בחורא פקדון, ואין צריך לחזור ולקח ממנה, כמו אם
מסר לה מתחילה לשם פקדון ואח"כ אמר לשון הקדושין ורצתה דמהני,
ומ"ש הרמ"א אם לא הועילו הקדושין לנריך ליעול, היינו במה דלירי
שם דאינם עסוקים בזה עתה, ללא מהני הלשונות בגרושים, אבל
בעסיקים בזה עתה ענין דשתיקה מהני, י"ל ברור הגם שאין מכוונים
לקדושין עד שיאמר לשון הקדושין, דאין צריך לחזר וליעול.

וע"ש דתמה עפ"י עמ"ס המקנה בקו"א בס"י כ"ז סק"ג, דגם
בקדושין שבשעת החופה צריך מסדר הקדושין להזכיר דינאור
המקדש אמירתו קודם שנתן הטבעת צידה, ע"כ, והיינו עפ"י שם
מקודם דנתת לה סתם כו"ל מתנה, ואפי' אמר הקדושין חוב"ד לא
מהני, דאינו יכול לחזור מהמתנה, [וכנ"ל בזה ס"ט] וזה תמוה,
דמלבד מה שהארכתי דמדינא יכול לחזור מהמתנה חוב"ד כו', הרי אפי'
לשיטתו, מ"מ כיון דעסוקין בענין קדושין בממוטי חתן וכלה ושושביני'
וחופה, אין לך עסוקין בזה עתה ענין יותר מזה, (ואפשר דאפי' ר' יהודה
מודה בזה"ל כו'), והגם שבודאי לא התכוונו לקדושין עד שיאמר
האמק"ל וכו', מ"מ חשב למתנה או לנ"א ודאי לא הוי, כנלפנ"ד
ברור לדינא, וחזי מה עמא דבר דאינם נאכרים בזה.

לב. אם אמרה הן ה"ז מקודשת. א. או אמרה רצתה אני.
מאירי וכנ"מ. והיינו באמרה כן בפני העדים. ממאירי
המוצא בסק"ל אות ג' ס"ד"ה וכן. ועי' בהמב"ט שם ס"ד אות ג'
דכיון דהשיבה הן להמקדש ולא סגי באמרה כן להאשים שכוין שם
ושדצרו עמה מהקדושין.

ועב"ש בס"י ל' סק"א, מ"ש דאף דהמקדש בפקדון שצידה ליכא
עכשיו נתינה לקדושין, מ"מ כעלי קדושין מציג קרקע
ד"א דכיו ספק, משום דתחילה נתינה בזה לידה. ובעי"ז בזה"י
מכר"ל סי' ע"ד (ע"ה). ועי"ז כאן סק"ח שכתב, שבאמרה הן כו"ל
כאילו נתן לה עכשיו לקדושין כו"א. ועי' בזה"י ח"א סי' ק"א ד"ע
ע"א, שכתב, דכיון דיד השומר כיד המפקיד, והרי הפקדון כמנה
ברשות המפקיד, ובשאלה לקדש בו, כלתה שמירתה כו', ובאותה רגע
נשנית ידה ממנה שהיה קודם כידו ונעשית ידה, והו"ל כנתינה מידו
לידה. ועי"ש מה שהסתמך ע"ד חוב"ד כו"ל כו"ל בס"י פ"ב ד"ו
ע"ה. ובעי"ז כתב בפני הא"ר ה"י סי' ג' אות ח', ובבב"ר יעקב סי'
מ"א דס"ד א'. ועי"ש בסעיף ו' כמה דיונים במקדש בפקדון.
וכתב בחסדי דוד (לורנו הקל"ו) בפי' לחוספתא קדושין פ"ב כ"ב,
דכא דמהני באמרה הן, היינו בשאלה ח"כ אחר אמירתו
להקדושין, אבל אם בעת אמירתו שחקר ואח"כ אמרה הן, לא מהני,
דלכתי

עא. ובשהאשה אוסרת שלא קיבלה לשם מתנה. נכחלת שמעון
(להר"ש זרחי) סי' כ', בהשבעה רב אחד, אחר
שנדר להחזיק בדעת הרשב"א, כתב בד"ז ג', דאפי' דהשתא מודה
האשה שלא כוונה מתחילה למתנה, וא"כ בפקדון היה צידה, ועכשיו
שכח רוצה לקדש רוצה להחזיק לקדושין, האין נתינה לאו דידה
הוא, דכא הו"ל דעתה דלמתנה אכזרית, ולא קרינן בזה
נתן הוא, וכיו כמו קדש בגזל דידה ואחר שבה לידה אמר התקדש
לי ב', דאינה נאמנת לומר שנתחילה קבלה לשם קדושין אם יאמר לה
אח"כ, כמ"ש הרמ"א בסעיף ב'.

אולם בהשבעה שם חלק עליו, וכתב בדף י"ב עור ב' דכיון דהוא
גופה קאמר לה למתנה נתינה, א"כ לאו דידה הוא ולא
קנתה, ולא גרע משאר פקדון דמהני לאחר מתן מעות באמרה הן,
ולא דמי לקדש בגזל דידה דלא מהימנא לומר דקבלה מתחילה לשם
קדושין, משום דהתם שמו חכמים דעתה דלא נתינה לה להמקדש בגזל
דידה, כמבואר בזה"ש שם, אבל הכא אדרבה עפי' נתינה לומר דקבלה
בחורא פקדון ממנה דנתינה דקבלה לשם מתנה, כי שוגא מתנות ויחיה,
ואם קבלה תחילה לשם פקדון בודאי מהני אח"כ באמרה הן וכו'.

וכן בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג מאישות הל' ב' כתב דאם בודית
שלא רצתה לקבל לשם מתנה ואח"כ אמר לה התקדש לי בזה
הרי זו מקודשת בודאי אם השיבה הן. וציד דוד שם אות ל"ד כתב
הטעם, דבודית בעל דין כמאה עדים דמי ומעשה הכסף בחורא
פקדון, ויכול לקדש בו מכלן ולהבא, ואף שהוכחתי בהרבה מקומות
מחדש, דעי' הודאה אינו יכול אלא לחייב עצמו לחצרו ויש לחצרו
חוב עליו, אבל לא הוי בפקדון כו', וא"כ הוי כמו מקדש במלוה שלא
דקו"ל דאינה מקודשת אף שעדיין לא הוציאה אותו, עכ"ל נראה
דזה דוקא בבודית על דבר חדש שלא היה מתחילה שלו, משא"כ כאן
שאינו אלא לברר דלא היתה כוונתה למתנה, נאמנת גבי עצמה ואסורה
היא מעשה להוציא המעות, לכן מקודשת אם מקדשה עתה בזה
בפני עדים, אבל להתקדש למפרע לא מהני אף בבודית שניה, דהוי
במקדש בזה עדים. ועיין בזה"ש המוצא בס"י כ"ז סק"ה ובדברי
המקנה ועי' קדושין המוצאים שם בהערה אות ט', ושם מבואר נמי
אם אמרה דלשם פקדון קיבלתה, או כשהוא וכו' נתינה לשם קדושין.
ועי' בזה דומק אלעזר (להר"א זוקר) סי' א' דף ה' עור א'.

עב. וכשיביר עמה על עסקי קדושין קודם הנתינה [ושניהם
לא נתכוונו לקדושין עד שיאמר לשון הקדושין].
עי' בכתב סופר סי' ל"ח שכתב בנדונו שיש לעיין בנתן סתם ואח"כ
אמר לה לשון הקדושין, אם צריך ליעול הימנה ולחזור ולתת לה לשם
קדושין, כמוכח ברמ"א סי' כ"ז סעיף ג' מהמ"מ בזה הרשב"א, ואמנם
י"ל דאין מקום בנ"ד לזה, שהרשב"א [בהחידושי קדושין ו' א'] כתב
כן לר' יהודה דסביר [בזה"ש] היה מדבר עמה על עסקי קדושין ונתן
לה אח"כ סתם [לנריך לפרש, דנריך שיתחזר ויעול ממנה כו', אבל
לדין דבעסוקים בזה עתה ענין מהני אפילו בשתיקה, דסתמא לקדושין,
[א"כ] גם כשניהם לא התכוונו בשעת נתינה לקדושין עד שיאמר

(א) וע"ש שכתב עוד, דבס"ג צריך ליעול מפנה ויחזור ויאמר
הקדושין. ובהא מבאר בפי' אחד מ"ש בתוס' שם בה"ט, כיצד יעשה יחזור
וישלח כו'. [מיהו צ"ע, דאם מפרש התוס' דמיירי בנתן לה לפקדון, הרי
א"צ ליעול מפנה דהא סגי באמירה חדשה של הקדושין, כשתאמר הן, ובשאר
מקדש בפקדון שבידה, עי' סי' כ"ז סק"ח].

אוצר

סיק לב אות א—ד

הפוסקים

משום דהיא עמלה נאמנת לפרש כוונתה צד. וע"ש צדונו שהיו עוד צדדים להחזיר.

ג. כשאמרה לשון שאין משמעותו הן בבירור, ויש לפרשו משמעות אחרת, אי נאמנת לפרש אח"כ שכוונתה היתה לומר בזה שמשכמה להקדושין. עיין צבא"ט סק"י שהביא מהנה"צ [הגה"ע חות ל"ד] דאיה נאמנת. והוא מהמצי"ע ח"א סי' י"ז, באחד שנתן לחזירו טבעת שזולתה לא היה מקום, ושוב אמר לו תחזירה לי ואם אינך מחזירה תהיה בתך מקודשת לי בזה, ושתק, וכשאל"ל שוב שמקדש את בתו בטבעת, השיבו "הרי הטבעת בידך", אחר שכתב דכיון דשחק מקודם ה"ל שתיקה דלאחר מתן מעות דלאו כלום הוא, הוסיף, ואפי"כ דבאמרה הן מקודשת, היינו כשאמרה הן בפירוש, אבל כשהשיבה דברים שאין משמען הן צודדי, אלא שמשמען דבר אחר, כי הכא, פשיטא דלא הוי אלא כשתיקה דלאחר מח"מ, וי"ד עדיף ממנה דמשמע דלאחר לאו בפירוש, כיון שאמר הרי הטבעת בידך, ה"ל שאינו רואה בקדושין אלא הרי הטבעת בידו להוליקה למקום שאמר לו תחילה, או הרי היא בידו להחזירה לו אח"כ כו', וכל שאמר דברים שאין משמען הן צודדי לאו כלום הוא, כדאמרינן. ומבאר עוד, דאף שצ"ד יש לבאורה עוד הוכחה שנתראה להקדושין, שעל מה שאמרו לו אח"כ העומדים שם, הידעת שבתך מקודשת לו, השיב, אם יכיר מזלו, אינו רואה יותר טוב ממנו כו', מ"מ אין לומר דהוי גילוי דעת למה שאמר מקודם "הרי היא בידך", שהיתה כוונתו לקדוש בתו, דכיון דאין במשמעות לשון זה לשון קדושין, כדאמרינן, אינו נאמן לאחר מכאן לומר לקדושין נחכוונתי, דהוי דברים שבלב, ואין צדקן לצטל הדיבור הראשון, אפילו נאמן לו שכן היה בלבו, וכמש"כ הרי"ש כו' (וכדיבור עמלו דאם יכיר מזלו כו' אין צו כדי שתתקדש צד, ולשון זה הוא לעתיד, שאם תהיה מזלו, שיקדשך בדין תורם). והוסיף, וגם שה"י אומר עתה בפירוש אני מקדשך לו בזהו החפץ שנתן לי, לא הוי כלום, כיון שאין דבורו זה אלא תשובה למדברים עמו ולא למקדש עמלו.

ד. נדונים שונים של מעשי האשה בחפץ הקדושין אחר אמירתה ושתיקתה, שדנו הפוסקים אם הוי הוכחה שנתרצית, ושדומה לאמרה הן. הרש"ם צסי"י ע"י, והוצא בקצרה צבא"ט סקט"י, צדון שאר לה טבעת על שוליה כשישבה ועווה, ואח"כ אמר לה לשון קדושין, ולקחה הטבעת מעל שוליה בידה, כתב דאין להחזיר מטעם שתיקה דלאחמ"מ, דכיון שלקחה הטבעת בידה, מוכח שנתרצית, דהרי כתב העור כאן בשם הרמ"א [כמוצא צמ"א לעיל] דוקא דשקלתינהו כו' אבל זרק לה כו' ולא שקלתינהו כו' לאו כלום הוא, ומשמע דפעולת הלקחה שהיא לוקחת החפץ אחר תנינה האיש המקדש עושה רצונו, [דהא סובר דזרק לה ושתיקה אפילו בשעת מח"מ לא מהני, ובעינן דלאמרה הן בפירוש, נמצא דכך לי שתיקה דשעמ"מ דחריקה כשתיקה דלאחמ"מ דתנינה, ובי הכי דהתם פסק דאם לקחה לכיסה הוי כלאומרה הן, ה"כ בלאחמ"מ ד, ואי"כ ה"כ ו"ל צ"ד דבשלמא אם אשה זו היתה עומדת ולא היתה נועלת הטבעת הוי אמרין דלאו כלום הוא, אבל השתא דהיא שקלה הטבעת מיד כשאמר לה לשון קדושין ועשתה מעשה נראה דהוי קדושין. ואחר שכתב עוד טעם להחזיר צדונו [ואפילו כשתיקה], משום דכיון דמתחילה זרק לה ולא נתן בידה, וגם נתן בסתמא ולא לפקדון, כו"ע ידעי דלא תתחייב באתריות אם תזרק כו', ואי"כ למכ לה למשקל.

(שעל העיסור) דף רצ"ד ד' פשיטא על ראית הרש"ם, דהא הרמ"ה מיידי בשתיקה דשעמ"מ ומש"ה מהני שקלתינהו, אבל בשתיקה דלאחמ"מ כבדון הרש"ם, מנ"ל דמהני לקיחתה דאח"כ ע"כ, ולביאור החת"ס א"ש, דהא דמי שתיקה דאחמ"מ דתנינה לשעמ"מ דחריקה. וע"י בהלכות אלי' דלהלן דנמי מוכיח דלא הוכח, מ"ש כן גם הרב המביה בס"י, סדרי תרמ"ה.

דאכתי הו"ל שתיקה דלאחר מח"מ ב. ומכרי"ט לבלק סי' קל"א כתב דהא דמהני אמירתה הן, היינו דוקא כשהוא תוך כדי דבור, או כשהם טופקים בזהו ענין, כהכ"א [דסעיף ה'] שאמרו לו בזהו רגע בשעת מעשה [והא אין צו שו"פ והשיב תקדוש כו'], אבל אם עבר זמן מה, פשיטא דאפי' אמרה הן לא מהני. וכ"כ צב"ח ועקב סי' מ"י צד"כ ולא, דנראה דהיינו כשאמרה הן תוכ"ד לאמירתו, דבאמרה אח"כ לא מהני, ומטעם דהא בעינן אמר הו"א, וכיון דבשתיקה מעיקרה לאו כלום הוא, נחבטלו הקדושין הראשונים ובעינן אמירה חדשה לשם קדושין כו', ושיתרלו שניהם. וכתב עוד, דאפי' אמרה אח"כ הריני מקודשת לך, לא נימא דהוי עכ"פ כאמרה היא ונתן הוא, ומקודשת מספק כהא דסי' כ"ז סעיף ח', דהא אינו, דדוקא באמרה בשעת שנתן, או י"ל דהוא אדיבורא דידה סמוך כיון דשחק, והוי כנתן הוא ואמר הוא, אבל באמרה אח"כ דהוי כבר הכסף בידה כפקדון, לא עדיף שתיקתו משתיקתה, דאין ראייה דנתרצית כו' וכ"מ צד"כ כו', [עי' בזה באו"ה"פ צסי"י סק"מ אות ז'].

וע"י ברש"ך ח"ד סי' פ"ט, שצדונו שט"א העיד שאמרה הן וכ"כ אומר ששתיקה, כתב דקמ"מ ב"א, דאפי' נימא דל מהכא שיש הכחשה בין העדים, מ"מ יש טעם שלא לחוש, כיון דאין כאן אלא ע"א שאמרה הן, והוי כמקדש בע"א דאין חוששין לקדושין [וכשיטתו להקל בקדושין צמ"א, ע"י צסי"י מ"ב סעיף ב'].

וע"ש דמבאר דבשהרכינה ראשה לאות הסכמה נמי מהני, אלא שצדונו היה ספק בכוונת העדות צד, דאפשר שלא היה ההרכינה לכוונת אמירה הן.

בשבות יעקב ח"ב סי' ק"ט, צתן חפץ לאשה לשם מכירה, וכשהי' בידה אמר לאנשים שצב"ח קדשתיה בהחפץ, ואמרה דברים שמשמעותם שנתרצתה בקדושין, כתב, דאיה מקודשת, כיון שכלום יודעים שלא לקדושין בא החפץ לידה, והוא אומר לשון שמשמעותו שכתב קדשה, והכל יודעים שזה שקר, ובקדושין בעינן לשון אמרה לעתיד כו', לכן אין תש צד.

ב. אם השיבה: "בוודאי", ואומרת שהשיבה הן בלשון תימה, אי נאמנת. (ובדין כשאמרה הן הן פעמיים אי חשוב כאומרת לא, דלשחוק אמרה הן). צב"ח יוסף סי' ל"ז צדון שהשיבה בלשון אידיש אוודאי אוודאי, ואומרת שהשיבה הן בלשון חתמה, וכן אמרו העדים מקודם, אלא שצב"ח שניה אמרו שאינם יודעים כוונתה אם חתמה אמרה הן או להסכמה על הקדושין, כתב צד"כ והנה, דחולת מ"ש דמ"מ בסדר הגט [אות י"ט], דשני פעמים הן משמע לאו, ועיין צ"ש סו"ס י"ט [ד"ל] דכלל לשון הכא מיהבא הוא לשון שחוק ע"ש, ו"ל עוד צ"ד, דאפילו היה ספק אם אמרה בלשון שחוק, מ"מ כיון שהיא רכיבה לומר הן, אח"כ כשאמרה בלשון שהוא ספק להעדים, נאמנת לפרש דברים שהוא בלשון שחוק וחתימה, כיון דלא תתחזק איסורא כלל כל זמן שלא אמרה שום דיבור, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות, ומתחיל הספק בעת שאמרה אוודאי אוודאי, וזכר אף דהוי דבר שצערוב עד אחד נאמן, [וכמ"ש מהרי"ק סי' ע"ב והנוצ"ק סי' נ"ט ג'] ויש צד חריבה דברים וכו', ולכן מה שאמרו העדים אח"כ שלא היה להם שום הוכחה מאיכות הדיבור שכוונתה ללשון חתימה, ומה שהגידו [מקודם שהשיבה בלשון חתימה], היה לפי דמיונם המסופק, אין צו שום ממש, או משום כיון שהגיד כו' או

ג. כאן הוסיף, דהא לא חייב לה כלום מקודם. ונראה דר"ל בזה דמ"ט ל"ד להא דסעיף ב' דבאמר הקדושין לאחר התנינה לא מהני גם באמרה הן, ע"ש.

ג. וע"י בזה בס"י כ"ז הערה ט'.

ד. כן הביא הוכחת הרש"ם בחת"ס דבסמך. והנה במקרא סופרים

אוצר

סי' לב אות ד

הפוסקים

למשקלה הוי לה להניח הטבעת שחפול, סיים, וזוין דשקלה הטבעת ואח"כ ודאי דהוי כאלמנה כן דאפילו בשעת בידה בעתה פקדון וחזר ואמר התקדשתי לך הוי אחרת כן הוי מקודשת, וא"כ הוי כאלמנה כן. ובשעת נאם, כתב, השליך הקדושין על שוליה ונעלחו אפשר דהוי כאמירה כן, ומניין להרשדים.

והנה בדברי ריבז ס"י רפ"ט דן בזה וזוין דהרשדים דין דשתיקה דלאחר מתינת. ועבד"ט סקט"ז שכתב דהוא חולק, כ"כ בנכ"י הגב"ט אות ל"ג, ומניין גם ל"ה ר"ל. ועפ"י סקט"ז מ"ש בזה. [ועי' בדברי ס"י רפ"ט דלא הסיר משום שתיקה לאחר מתינת בלחוד אלא דחלי נדוט בפלוגתא דהר"ף והרמב"ם שנסעיף ה', (וכנראה דמדמי להם משום דבגד"ל לא נתן לפקדון מתחילה אלא בסתם, עי' בזה מ"ב), וזוין שה"י גם ריעותא בלשון הקדושין כתב להחיר אם יסכים עוד חכם], מהו כמה אחרונים הסתייעו לנדוניאם דעת הרשדים דבכ"י הוי כעשה מתינת, והביאו רא"י לדעתו, וכדבסמוך.

בחתם סופר ח"א ס"י ק"א, נתן טבעת לידה ואח"כ אמר הקדושין, ונתנה אח"כ הטבעת על אצבעה, כתב דאף דאמר הקדושין לאחר מתן מעות, מ"מ מה שנתנה הטבעת על אצבעה להתקשט בה הוי כאמירה כן, וכמ"ש הרשדים ה"ל בגד"ל דנדרו כ"י, ורא"י לא מלשון רש"י בקדושין ד"ב גבי תפסא דאסא דאמר תיקדש בך וז"ל דאית ב"ה שקלתא ואישתיקה, וגדחק רש"י בפירושו "שקלתא", ש"ל שלא זרקא באיפתא אלא נקטה לה ואישתקא, ולכאורה ה"ל לפרש בריוח, דאחר ששמע דזו"י עמונים ציפתא שקלה לחזי והניחאם במקום משומר, אלא ע"כ דא"כ לא הוי שתיקה אלא הוי כאילו אמרה כן והרשדים ה"ל [ועי' ע"ד רא"י זו בעמק שאלה דבסמוך, ובה"ט ש"ס], ועוד נראה דכא שמה הטבעת על אצבעה כדי להתקשט גרע טפי [ואפילו לא עשה מעשה חדש, י"ל דמקודשת ה], דהוי הראשונים נתחבטו בדון שתיקה לאחר מתן מעות דהוי דבכ"י דאם השליכם לריבז לשלם, מ"מ הוי לה למימר לא צעניא להתקדש לך, ותו"ז הריטב"א דלכך לא אמרה לו משום דמא"ס עלה לגמרי לדבר מענין זה כלל [וכמוצא בסקל"א אות א'], וא"כ נראה דבג"ל ה"ל כ"י כל כך מגובה ומאום עליה אפילו לומר לו לא צעניא להתקדש לך, לא ה"ל לה לחתם באצבעה להתקשט בה, וא"כ ה"ל דלא השליכה הטבעת מפחד השלמות, עכ"פ ה"ל לה לומר לא צעניא, ומדלא אמרה כן שמע מינה שנתרנית, וזה נוסף על סברה דהרשדים ה"ל דסברה נכונה היא בעצמותה. וע"ש בגד"ל שמתחילה נתן בסתם ולא לפקדון, דן אם יש להחיר עפ"י הרשדים שנסקל"א אות ס"ח, דבכ"י אפי' אמרה כן אינה מקודשת.

גם בשיבת ציון ס"י ס"ט, בגד"ל שנתן לה טבעת ואח"כ אמר הקדושין ושמה הטבעת על אצבעה, כתב, דהוי כאילו אמרה שריצה בקדושין, דאפילו ה"ל סברה דשמיית הטבעת היא עליה, מ"מ די לה שלא להשליכה אלא למה לה לשים הטבעת על אצבעה, אלא ודאי דניחא לה בקדושין, והוי קדושין בודאי. (אלא שדן שם להקל מלד ריעותא דעדות).

ובתשרי מהרי"ל ס"י ע"ד (ע"ה) באשה שלקחה משות של איש א', ואמר לה אל תקחי שום מעות, ואם תקחי ותלכי לחזן חבי לי מקודשת בכן, והביא ממנה"ל דה"ל שתיקה דלאחר מתינת, וכתב ע"ז, מנא ליה, דכא כ"י כיון דהתנה אם תלכי לחזן תתקדשי בכן, וה"ל הלכה לחזן, עבדה מעשה, ושמה טפי הוי מאמרה כן.

ובמהרש"ך ח"ד ס"י ל"ח, בגד"ל שנתן לה פרי ואח"כ אמר לה לשון קדושין ואכלה הפרי, כתב דכיון שאכלה הפרי חשיב כאילו אמרה כן בפירוש, וא"כ ח"ן להקל מטעם שתיקה לאחר מתינת (אלא שדן להקל עפ"י הרשדים ה"ל בכו"ד הכח"ס), ע"ד אכלה הפרי, עי"ש בסקל"א אות כ"י.

ובשו"ת רעק"א מהדו"ת ס"י נ"ג, בגד"ל נתן לה טבעת בשתיקה, ואח"כ הגיש לה בגד שחלחלו לשם קנין ובשעת הקנין סודר אמר לה לשון הקדושין, ולדבריה חשבה שגם הקנין סודר הוא חלק מהקדושין, והביא מהר"ב השולח דהוי בשתיקה לאחר מתן מעות כ"י, ורעק"א השיג עליו, דבגד"ל זה הוי בשתיקה דשעמ"מ, דה"ל דנתן לה הטבעת מקודם, מ"מ כיון דדניס בשתיקה דשעמ"מ דמדעשהה מעשה הקבלה הוי כאומרה כן, אי"כ ה"ל בג"ל דבשעת הקנין סודר אמר לה לשון הקדושין ועשהה מעשה שקיבלה הק"ס, הוי כאומרה כן להחלואה בטבעת ובק"ס לקדושין. (וע"ש מה שדן מלד דקנין סודר לא מה"ל בקדושין, וגם אם הוי הטבעת וק"ס, כמקדש במלואה ופרעוה).

ובכתב סופר ס"י ל"ח, בגד"ל ששם הטבעת על אצבעה, ואח"כ לקח אצבעה בריוח והחזיקה בידו ואמר לה לשון קדושין, כתב בגד"ל ד"כ עוד, דכיון דבשעת אמירה ה"ל לאוח אצבעה שהטבעת עליה, ח"ן כהן מקום לומר דה"ל בשתיקה לאחר מתן מעות, דה"ל מריוח נעל אצבעה שהטבעת עליה ושמהה לידה ושתיקה, וא"כ ה"ל ככל מקדש ואומר בשעת נתינה, וגם אם ה"ל מתחלה בידה בפקדון ונעל אצבעה בידו ואמר לשון קדושין ה"ל כלא ה"ל בידה לפקדון, וכ"ש בג"ל שה"ל בזהו ענין מעשה חתלה דה"ל כשד"ק, דיש שיטות דבשד"ק גם שתיקה לאחר מתן מעות מה"ל. וע"ש מ"ש דמכ"ט ח"ף שבג"ל נתן מתחלה בשתיקה, מ"מ לא שייך למ"ש הרמ"א בס"י כ"ז סוף סעיף ג' דגריך לחזור ולקדש ולקדש מחדש, דכא ה"ל כעסקין בענין קדושין. ועי' שם בזהמשך דבריו ש"י דאם לקח אצבעה שהטבעת עליה מריוח ה"ל כפשוטו ידח לקבל.

ובתשובות יהודה ס"י מ"א, בגד"ל שתיקה לאחר מתינת שחזר המקדש ובק"ש ממנה שחזיר לו המעט, וסגרה ידה בחזק ולא החזירה, כתב דסגירת היד ה"ל מעשה כ"י, וכעמ"ש בגריות דף ג' ע"ב דכפופת קומתו או הקשת זרועותיו ה"ל מעשה, וא"כ יש כהן מעשה המוכיח שנתרנית בקדושין, ומבואר בבבב"א ס"י מ"ב סק"ה דגם בשתיקה לאחר מתינת מה"ל אם עשהה מעשה המוכיח שנתרנית בקדושין, וכ"מ בחש"י רעק"א רס"י ל"ז, ממ"ש בגד"ל דכיון שלא עשהה מעשה בשעה שסילק ידו דלא חלית הקדושין כ"י לא מקרי שעמ"מ, וכ"מ מהב"ש כהן סק"י [ממ"ש מהב"מ לענין זרק לה ושתיקה, דל"ל קדושין כיון כ"י דלא עבדה מעשה דניחא לה כ"י, עפ"י דלפ"ל ש"ס], (מה"ל בג"ל שטענה שזאתה לא נתן לידה מעט כ"י ושמה"ס זה סגרה ידה כדי שחלל להרחות שידה ריקנית, כמבין לידה מעשה המוכיח, וה"ל שתיקה דלאחר מתינת דלאו כלום הוא).

ובעמק שאלה ס"י ע"ב, בגד"ל שנתן לה פתוחה בשעה שנתן לה המעט, ואח"כ אמר לשון הקדושין וקפלה ידה כדי להחזיק המעט, כתב בג"ל וכה"ל עוד, דלהרשדים ה"ל י"ל גם בג"ל דלא חשיב בשתיקה דלאחר מתינת, משום דה"ל כאמרה כן, ושכע"ן סברה זו כתב גם המקנה בק"א ס"י מ"ב סעיף א' דעת הרמ"א, ובבב"א שם סק"ה, אמנם בדברי ריבז [הג"ל] כתב על מעשה דהרשדים דגם בזה מקרי שתיקה דלאחר מתינת, ואפשר לומר דזה חלוי בחילופי גרסאות בגמ', דרש"י גורם בעובדה דליפתא ד"י"ב, "שקלתא" ואשתקא, ופירש, נקטה לה ולא השליכה, ע"כ, וכי"נו משום ד"שקלתא" קאי על העבר וכי"נו באיפתא שצידה מצבר, וא"כ

(ה) מ"ה סקט"ז עמ"ש הח"ס בס"י פ"ד, הפובא בסקל"א אות י"ב. וע"ש דיש מהפקקין על עצם ההוכחה ממה ששמה הטבעת באצבעה. ד"ל דה"ל ה"ל נסירותא טפי כ"י.

אוצר

סי' לב אות ד—ה

הפוסקים

מקודשת בשתיקה דלאחר מתימ, שז נזכר לומר דמה שהשתמש
אחי' בחפץ הוא על דעתה ליהוי ועל סמך דבריו הראשונים שנתן
לה לשם שאלה, ובעתה לפת"מ בחפץ רש"א ס"ל [בסק"א אות כ"א],
דלא חזר מהפקדון אלא משום שחפץ לקדשה, אבל אם לא הוי
קדושין רצונו שיהיה בחזירה דבריו כו', אח"כ ה"ל נשאר הטעם
לשאלה ואין ראיה מהשתמשותה בטענה אח"כ כו', [ובני"ד] גם
סוף הדברים מוכיחים כן, דאחי' קיבל כנער ממנה הטעם בחזרה
והוא לא טענה שלי הוא דקדשתי זה, ובדף מ"א ה' הביא מ"ש
הב"ש סק"ד דפקדון שלא קבלה אחריות הוי חשש קדושין מדלא
שדחינהו, וכחצ, דאפשר לומר דזהו דוקא במעות לררין, אבל
במותרין כיון דיכולה להשתמש במעות י"ל דמשי"ב לא השליכתה,
ואינה מקודשת, וא"כ גם בני"ד י"ל דכיון דבטענה הזאת אין הבעלים
מקפידים שישתמשו בה, אח"כ י"ל דלכ"י לא שדחינהו משום שראתה
להשתמש בה, ולדעתו היא הערה נכונה, ולי"ע דזה.

ועיין גם בח"ס ח"א סי' ק"א, דמבואר בדבריו דאם נתן לה מתחלה
טענה לשם שאלה ואחי' אמר לה לשון קדושין ונטלה הטענה
להתקטע בה, לא הוי כאמרה כן, דכיון דשאלו הוא בידה הרי יש
לה להתקטע בה כל ימי שאלתה ולמה לה להחזיר, ואין כאן שום
ראיה שחזרה קדושין נטלה. ונצי"ג כתב בעמק שאלה סי' ע"ב ד"ה
הנה עוד י"ל.

ח. מה הדין בקידוש בפקדון של מעות שהנפקדת מותרת
להשתמש בהן, אם מקודשת אפילו כאמרה כן. כתב
צ"ח פ"ה (דריש ארי) צ"ח סי' סק"ב, דלהמבואר בח"מ סי'
ר"צ סעי', דהמפקיד מעות אלא שולחני או חנוני מותר להשתמש
בהם אם אינם לרורים וחומים, וע"ש צ"ח סק"ה צ"ח הח"ס
דאף כשעדיין לא הוליאם ויכל להחזיר מעות אחרות, לפ"ז אם
הנפקדת חנונית או שולחנית אין המפקיד יכול לקדשה בפקדון הזה,
דהוי כהלואה כו', ולהמבואר שם צ"ח סק"ה וצ"ח סק"ז
צ"ח המרדכי, דצ"ח מננו שאין לנו שדות כו"ע דיום כחונני ומותרים
להשתמש במעות בפקדון, [ה"ה דלא מהני הקדושין בפקדון כ"ג
בכל אשה], וזהו ח"ש מ"ש הרשב"א הביאו הרמ"א צ"ח סוף
סעיף ג', דבמקום דל"ה קדושין לריך לחזור ולטול הכסף ולקדשה
מחדש, אף דהכסף צב"ג הוי בפקדון כו', אלא י"ל דגם במקדש
בפקדון כ"ג לריך לחזור ולטול וכו', דהוי כהלואה, ואף דיש לחלק
ביניהם לפי שפירש"י בקדושין דמ"א ע"א ד"ה להולאה כו' [בטעם
דהולאה, משום] דהוי חייב להעמידה בטעם שחבא מלווה בכל
עת כו', י"ל דהרשב"א אינו סובר כן, וגם משמעות שאר הפוסקים
הוא משום דמלוה להולאה ניתנה, היינו משום דרשאי להולאה
ולשלם במעות אחרות, אח"כ ה"ה בפקדון כ"ג, ואף לדעת רש"י י"ל
דאין לחלק ביניהם ואין כאן מקומו, ואף דצ"ח כ"ח מבואר דנתן
תחילה לפקדון ואחי' אמר האמק"ל דזה ורצתה מקודשת, אפי"ג
דלא חזר ונטל ממנה, י"ל דמייירי במעות לרורין וחומים או בשאר
חפצים, משא"כ במפקיד מעות מותרים. ועי' בדברי היטושות יעקב
הג"ל בל"ה פ"ה סי' כ"ז סק"ה, דמשמע נמי דכן דעתו.

אולם בברית יעקב סי' מ"א צ"ח ונראה, כתב, דיכול המפקיד
לקדש במעות אלו, אף דיכול המפקד להשתמש בהם, וגם
יכול לתת מעות אחרות אף ערם הוליאן, כהש"ך הג"ל, וכ"כ בשעמ"ק
דמ"ע צ"ח הרמב"ן כו', מ"מ לא הוי כהלואה משום כך, וכ"מ מה"א
דכ"ה, דכ"כ ס"ל ע"ז לפקדון ואחר מתימ אמר לקדושין ורצתה
יאמרה כן, מקודשת, ומשמע דמייירי בצרייתא אפי"ג באשה חנונית
או שולחנית, ואפי"ג מהני כאמרה כן, אפי"ג דיש לה רשות להוליא,
דמשמע דרק ס"ל לחוד הפקיד גבה, דהוי מעות מותרין, ואפי"ג
מהני הקדושין ולא אמרינן דהוי כמלוה משום דרשאי להוליאן,
יטעמא, משום דדוקא אחר שהוליאן השומר אז הוי פליייהו כלוה,
כמ"ש

[וא"כ אינו נלקח האזי אח"כ בידה, כדמיון נדון הרש"ד"ס, אין
ראיה דמקרי שתיקה, וי"ל דחשוב כאמירה כן], אבל הר"ש שם
גורם "שקליה", וי"ל דשקליה האזי מהניפחא אחר שאמר שחפדש
בה' זוזי, ואפי"כ מקרי זה שתיקה דלאחר מתימ, משום שהאזי
היו חוק הליפחא שזכר הוי בידה, [ומה שלקחה בידה אין זה חשוב
כ"הכ"ן], וכדעת הדברי ריבז, אמנם בני"ד שנתן לה מתחילה
הטעם ד"ז שנתן לאמה לקנות עצורו דבר מאלה, י"ל דגם הרש"ד"ס
מודה, דהרי הולרבה להחזיק הטעם בידה כדי שנתן לאמה לקיים
דבריו הראשונים, וע"כ לא אמר הרש"ד"ס דהוי כאמרה כן אלא
בנדון, דלאחר טעם הגבירה הטעם בידה משוליה, הו"ל להניחה
ליפול, אבל כאן לא שייך זה.

ובחדות יעקב מהדו"ת סי' כ"ג מחלק בין נתן לה חפץ לנתן לה
מעות, דבנדון שנתן מעות ליהוי ואחי' אמר לשון קדושין
ושמה המעות לכיסה, כתב, דאף דהרש"ד"ס והח"ס הג"ל כתבו
דנעילה דאחי' הוי כאמרה כן, מ"מ יש לחלק דזה דוקא בשנתן
חפץ, ובנדון שנתן טענה, שאם לא הוי קדושין הוי בפקדון ואין
לה רשות להשתמש בו, וא"כ למה לקחה אח"כ, ומכאן שחזרית,
משא"כ במעות אף אי הוי בפקדון, מ"מ קי"ל דצ"ח הזה מותר
להשתמש בהן, כמ"ש המהרי"ק והוצ"ה צ"ח מ"ש וצ"ח סי' ר"צ, וא"כ
למה לא השתמש בזה אח"כ, ומה שהביא צ"ח סי' ר"צ, וא"כ
מ"ש דף ר"ב, אף דהתם מייירי במעות, י"ל דזה דוקא בזמן הש"ס
שהיה אסור להשתמש אף בפקדון של מעות, משא"כ צ"ח וכו"ל.

וחוסף דיש לחלק עוד, דדוקא כשמתחלה זרק לה החפץ וכעובדא
דהרש"ד"ס הג"ל, אח"כ כשנטלה אח"כ החפץ דעלויו עליו
לשמירתו ויכיר מתוך מעשה שרונה בחפץ, לכן הוי כאמרה כן,
וכן בעובדא דהתם שלקחה אח"כ הטעם כדי להתקטע דהוי
מעשה שנהנית בו, משא"כ בני"ד שנתן לחור ידה והיא הניחה לחור
כיסה דגרועה גרועה לשמירתה, אין ראיה שחפלה בקדושין, דמה
הו"ל למעבד כיון שאם חזקת תהיה מזיק בידים, כמ"ש המהרי"ט
סי' ר"צ, ולא הוי כאומרת רוצה אני. ומסיק דכיון דהדברי ריבז
הג"ל חולק על הרש"ד"ס, ובדעת הרש"ד"ס יש לחלק בין חפץ לכסף,
לכן יש להקל בני"ד.

ובהליכות אליהו (להר"א פיינשטיין) סי' י"ג דמ"ה ד', מחלק
בין נתן לה תחילה לשם פקדון לנתן לשם שאלה אי
מתנה. דבנדון צנער שהיה רגילה לשאול מעט טענה החיטוב
לחפירתה, ובפעם הזאת כשצקשה ממנו הטענה נתן לה ואחי'כ
אמר לה לשון קדושין, והלכה עם הטענה לעשות מלאכתה, ואחר
כחצי שעה הלך הצנער לציטה וקבל הטענה בחזרה, אחר שכתב כמה
דדי היתר בנדון, הוסיף, דלכאורה יש לחוש דנעילה ושימוש
בטענה אח"כ להוי כאמרה כן, וכמ"ש בע"ז צ"ח ל' [סק"ז בדברי
הרב המגיה] דנעילה והניחה אלה הוי מעשה כו', וכמ"ש גם
בחת"ס הג"ל, אבל נראה דהיינו רק היכא דנתן לה תחלה לשם
פקדון, או לקדושין בעל כרחא [שבנדון הרמ"א צ"ח מ"ב סעיף א',
דמשום הניתנה ליכא קדושין], דאמרינן דמדנעילה אח"כ גלחה דעתה
שנתנית, אבל אם מתחלה נתן לה לשם שאלה או מתנה, אף דיטול
לחזור צו חוכ"ד וכ"ש קודם גמר הניתנה, מ"מ כיון דלא הוי

(ו) מדבריו בסי' ע"א סד"ה אמנם אפשר. ועי' בח"ס הג"ל ד"ה
הוכיח מרש"י זו בהרש"ד"ס. ובבית אב שביעאי סי' ג' ענף ב' אות ה',
כתב דגם מרש"י ליכא ראיה. דהא כתבו הפוס' [שבסק"א אות ט"ז] דהא
דציטתא הוי כשדך, ומתירם פדווא סי' כ"ד הוכיח שכ"ד רש"י ב"ה התב
כו', ע"ש. א"כ נהי דמוכח מרש"י דסובר דבלקחה והסמיגה הוי כאמרה הן.
אבל י"ל דהיינו דוקא בשדך, אבל בלא שדך אפי"ג בלקחה והסמיגה אכתי
לא תרי כאמרה הן בפירוש, ומהדברי ריבז. ועמ"ש בעצי ארזים סק"ז.

ביאור הגר"א

ה

ב(ח)

אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ואמרה לו והרי אני שוה פרוטה

באר הגולה

כ עונות שם
ל כרינאל שם דף י"ג
ע"א

יפה א"ל התקדשי כו.
כרינאל שם.
רייף
ורא"ש ושי"פ. אבל

הרמב"ם ורשב"א פ' כרבא וכי הריב"ש שכן הסכימו כל האחרונים וטעמם מש"ש און לא כו' אתון כו' משמע דוקא אתון משום כבוד רבם אבל כ"ע לא דאליב אף רבינא ה"ל לחוש כו'. רשב"א. אלא דלהרמב"ם הוי ספק קדושין משום החפץ עצמו כמ"ש בס"י ל"א אבל הרא"ש כ' משום החפץ אינה מקודשת כלל ודברי תור משה שרצה לקדש בהצטפת וכ"כ הר"ן אלא שבי דגם מתחלה לא ה"י דעתי לקדש בהצטפת וכ"כ הרשב"א :

באר היטב

(יח) ואמר התקדשי לי בד' זווים שבתוכו ושתקה כצ"ל. הרי זו ספק מקודשת. דלי לא ניחא לה ה"ה לה לזרוק. ואם נא לידה בתורת פקדון ואח"כ אמר התקדשי זו ושתקה לא אמרינן אי לא ניחא לה ה"ה לה לזרוק ד"ל דפניה שחתייב לשלם האיל ונא לידה בתורה

אוצר

ס"ק לב אות ה — ס"ק לה אות א

הפוסקים

עסוקין בענין קדושין, דהיינו כשחומרים לו שאין בו שו"פ משיב תהקדש דדי זוזי שחוכה, אף שלא אמר לי, כיון שהשיב הן הרי זו מקודשת [וכ"ה בשחק הוי ספק מקודשת], ואם כבר הפסידו מעיני זה רק נא ואומר לה הרי ד' זוזי בחיך האגודה התקדשי בהם, והשיבה הן אינה מקודשת. וע"ע לקמן בהערה ט"ז משיב כזה מהר"ם כן.

לה. הרי זו ספק מקודשת. א. כלומר אם שחק (פצח"ט), וגם לא השליכה, אבל באמרה הן מקודשת ודאי כמבואר בגמ', ובסוף סעיף הקודם. עפ"י הרמב"ם פ"ה דאישות כ"ה, מאירי וערוך השלחן סעיף ל"ב.

בדעות הפוסקים בזה. ע"י בהגר"א, ויבאר ביאור דב"י, דלהר"ף ורשב"א הוי הספק קדושין משום דדי זוזי, אבל הרמב"ם [ה"ל] כתב דאינה מקודשת מחמת חזויה דהשתוקק שלאחר מתן מעות אינה מועלת כלום, ותהיה מקודשת מספק משום החפץ שמה שו"פ במקום אחר. [והפ"י דבגונא דלא חיישין לשו"פ במקו"א, כגון בדבר שאינו מחקקים, לא חיישין כזה כלל לקדושין א]. וביאור הענין אם יש לחוש בכה"ג דהכל לשמא שו"פ במקום אחר, והדעות בזה, יבואר בזה ע.

ויסוד מחלקותם, מבואר שם דכא עפ"י דאיתא בקדושין דף י"ג ע"ב דפליגי אמוראי דדין זה, דלרוב אינה מקודשת כלל, דין שתיקה דלאחר מתן מעות כשנתן מתחילה לפקדון דבסעיף הקודם, דה"ה לא קיבלה מתחילה דדי זוזי לקדושין, דהא לא ידעה שנמלאים בתוך החפץ, ור"ב הו"א דדרי"י סבר דלא דמי, דהכל יש עכ"פ הוכחה דנתרנית מדשתקא אח"כ ולא זרקא, דבשלמא הכס חין ראייה דנתרנית מדלא זרקא, דכיון דנא לידה בתורת פקדון ונתחייבה בשמירתו, סברה דאם תצרוק ויבאזז תחייב, משא"כ דין דהכל שצא לידה בתחילה בתורת קדושין, דלא תחייב אם תצרוק, אי"כ אי לא ניחא לה להתקדש הו"ל לזרוק, ועלה פריך ר' אחאי אטו טילה נטי דינא גמירי, י"ה"י סברה אי שדינא מתחייבנא באחריות, שלחו קמיה דרבינא כה"ג מאי

כמ"ש הש"ך שם סק"ע בשם הר"ף, אבל כל כמה דלא הו"ל אכתי ברשות דמרא קמא קיימי, דיכול להקנות הפקדון לאחר, דהמפקיד רק נתן לו רשות דיכול להו"ל המעות ולקנותם, [אבל כ"ז שלא הו"לם ברשות הבעלים הן ויכול לקדש בהן].

טע"ף ה. לג. התקדשי לי בחפץ זה וכו'. ואם אמר לה התקדשי לי בזה. ע"י במאירי שכתב נתן לשאש שחזר משה פרוטה כו' כגון שנתן לה עלה של כרוב ועמון זה תחילה וזה כו', ואפילו אמר לה תחילה בדבר זה ולא פירש בעלה של כרוב זה, מכל מקום אף היא לא סמכה דעתה אלא על מה שהיא רואה ואינה מתקדשת בשעת קבלתה בדבר העמון זו. וע"ע שבו"ב כן מהא דקדשה בכוס מלא מים או יין כו', המוצא בס"י כ"ע ס"ע, דמוכח דאינה מקודשת במה שאין דעה עליה [אף דשנייה לפניה] כ"ע במה שלא ראה. וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ה דאישות ה"ל כ"ה, נתן לה אגודה של הדם ואמר לה הרי אה מקודשת לי בזה כו'. וע"י ברמב"ן המוצא בה"י כ"ד שבסקליה, שבי תו"ד, דגא אמר התקדשי בהצטפת, אלא דזה קאמר. ולשון הטור והלבוש התקדשי לי בחפץ זה, ובצ"ע.

ובתוס' ר"י חזקן (שבגליון ש"ס וילנא), מבואר שיש בזה ד' דעות ושאליו בגרסאות, דאחר שהביא לגירסא דלפנינו בגמ', "אמרו לו" [ופ"י] אותן בעומדים וזה לית ביה שו"פ כו', כתב דהמשך דבריו, אפי"ג דאמר לה בזה, לא היה דעתה אלא על האגודה שהרי לא היו נראין המעות כו', ואיך דגרסי אמרה ליה, שגראה מחוך דבריה שאין דעתה אלא על האגודה, אבל אם אמר לה בזה ולא נראה מתוך תשובתה שאין דעתה אלא על מה שהיא רואה, [אמרינן ד] דעתה על כל מה שבתוכה ואפילו חין זה באגודה שו"פ, אם יש במה שבתוכה שו"פ מקודשת קדושי וודאי, ואם נא אחר וקידשה מקודשת לראשון, וכ"כ מלשון הרמב"ם שכתב "ואמרה לו". [נראה דר"ל דמשו"כ פסח הרמב"ם דהוי ספק, דאילו אמרת וזה חין זו שו"פ היה ע"י אחרים, היתה מקודשת וודאי, דהא הרמב"ם נקט התקדשי לי בזה, מיכו ברמב"ם דלפנינו איתא "אמרו לו" ופס"ה פסק דהוי ס"ק, וכן במאירי הר"ל משמע דלא מיירי דוקא באופן שאמרה היא וזה לית ביה שו"פ, מדכתב שם בר"ש דבריו, "אחר שצא לידה ומרגישים זו שאינה שו"פ כו'", ואפי"ה כתב דגם באמר בזה, דעתה רק על האגודה, וכ"ל].

לד. התקדשי לי בארבע זווים. ובשלא אמר לי בפעם ה'. ע"י בתוס' ר"י חזקן (שבגליון ש"ס וילנא) שכתב תהקדש לי גרסינן, [וכ"ג הר"ף הרא"ש והטור]. ואיך דאמרי דאפילו לא אמר לה השתא לי, הוי ידים מוכחות, דהא מעיקרא [בקדושין הראשונים] אמר לה לי. [וכן הגירסא בגמ' שלפנינו, וכ"ה ברמב"ם]. גם בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה ה"ל כ"ה דל"ג ע"ב כתב, דאם עודם

(א) עצי ארזים סק"י וערוך השלחן סעיף ל"ה, וכ"כ בתוס' ר"י חזקן בביאור הגמ' שם. ובסיב קדושין סק"ד כתב עוד נפ"ם, בקידשה בכה"ג בחפץ הגזול דבסעיף א'—ב'. (או בחפץ האסור בהנאה דסעיף א. קול אליהו סי' ז'), והמעות שבתוכו היו שלו. ולהר"ף וס"ע אכתי ספק מקודשת משום הפסות. ולהרמב"ם אינה מקודשת כלל, דהא החפץ אינו שלו. ור"ל עוד נפ"ם ע"י המבואר במלאת אבן ד"ה ופ"ש, באם בא אחר וקידשה נמי בכה"ג דחבא. ולהרמב"ם ל"ה כלל לקדושי השני, דממנ"ס אם החפץ שו"פ במדי מקדשת רק לראשון, ואם לאו, אינה מקודשת כלל, ולהר"ף וס"ע דהספק הוא ברצון האשה. מקודשת מספק גם לשני. ויש עוד נפ"ם בדברי הפוס' ויתבאר כ"א במקומו.

אוצר

ס"ק לה אות א

הפוסקים

דעת הר"י, שבמרדכי בקדושין פי' האומר סי' תקל"א. וכ"כ בחש"י
הר"א אשכנזי שבישמה לב סי' י"ב דכ"ח א' ד"ה הלמד ה, וכוס"ף,
דכ"ד הראש"ד, מדלא השיגו להרמב"ם.

גם בדעת מהרשד"ם, כתב בחוט המשולש (המלוצק לתשצ"ז)
העור השני סי' ד' בטעם הב', דדעתו בהרמב"ם [ולא לז"ל
מקומו]. וכ"כ בחשבת הר"א אשכנזי הנ"ל, עפ"מ מהרשד"ם בסי'
י"א דשתיקה דלאחר מת"מ לאו כלום היא דקדושין, וכן פסק
הרמב"ם והעור, דאין לומר שכ"כ רק בדנודו שנחן לה בסתמא וס"ל
דזה שאני, (ויבא ח"ש נמי מה שזכיר גם להעור, דזה העור בודאי
לא פליג על אביו הראש"ש, א"ו דמייירי בסתם דזכר גם העור מודה),
דזה אינו, דזה בסי' ל"ד כתב הרשד"ם דנחן לה בסתמא לא אמרין
דנחן לשם מתנה (אלא לשם קדושין, מתוך שם דכ"ז ג'), א"כ מוכח
דס"ל בהרמב"ם דאף בנחן תחילה לקדושין לאו כלום הוא, וכ"מ
מדבריו בסי' כ"ד, שכתב וכפי הגרסה מדברי הפוס' ומן הגמ' שתיקה
דלאחר מת"מ אינו כלום, ומיייתי שם דברי המרדכי [הנ"ל ד"ה וכ"כ],
וגרסא דזהא קא סמיך שלא לחוש לדברי הר"י והראש"ש, ומ"ש בסי'
ע"ו לחוש, מייירי באמרה הן, אבל בשתיקה מודה דלאו כלום הוא
כמ"ש בסי' י"א הנ"ל (מיהו תימא שז"ל שבעור ס"ל הב', דמה מלא
דבריו).

ובסקור ברוך (לר"צ קלעי) סי' כ"ה, כתב בזה מלדדי הכותר
שבנודו, משום דהוי שתיקה דלאחר מת"מ דלאו כלום היא
כמ"ש הרמב"ם וסי' כו', וכבר הסכימו לה כל האחרונים כמ"ש
הריב"ש כו', ואף דהרי"ף וסי' כתבו דלאפוקי לריב"ש גט, מ"מ אפשר
דלא אמרין כה"ג דתיבוי ספק קדושין מאחר דאפילו הם כתבו דהוי
[רק] ספק מקודשת, והוי כמעט ס"ם, אלא אם נימא דאפ"ה אזלין
לחומרא, אבל אני רואה לרצני זמני דפוסקים דלא הוי מקודשת כלל.
וע"ש דמסיים דנודו אפשר דאפילו הר"י וסי' יודו דאינה
מקודשת כלל.

ועיין בישמח לב (להרש"מ גאון) סי' י"ד, שכתב בדל"ה ד', דכן
פסק מהריט"ן בסי' קל"א [שבנודו א' שקודש בטענת ואח"כ
נחן לה עוד מטבע, ואמרו לו הלא הטבעת אינה שלך, והשיב, תקדש
במטבע שנחתו לה, כתב, דלא מהני אלא כשאמרה הן, וכמ"ש הרמב"ם
ס"א], ושכ"ד מהר"ם אלחשקר סי' ל"ט וקו"ד, ומהר"י אדרבי [בדברי
ריב"ז] סי' רפ"ט ור"ל, וז"ל להחוט המשולש הנ"ל ד"ה גס. [וע"ש
בהנך פוס' דלא מייירי כנודו דהש"ע, אלא בשתיקה דלאחר מת"מ
באופן אחר, אלא שהסתמך בזה מלדדי הכותר על פסק הרמב"ם
דכחא, דה"ה בדנודיהם. גם בצנימין זכב סי' ל"ז הסתמך בזה
מטעמי

(ו) ע"ש בריב"ש דאף שזן שם להתיר בנודו עפ"ד הרמב"ם, סיים
דבנ"ד א"ש אף לשיטת הר"י.

(ז) במרדכי שם הובא זה בשם הרא"ם ותוקן לר"א.

(ח) אלא דכתב כן בשם הגדולים שבמרדכי, מיהו ע"ש במרדכי דאף
שכתב דהסכימו כל הגדולים להתיר, הרי רק הר"א קאמר הטעם משום
שתיקה דלאחר מת"מ, ושאר הפוס' שם התירו מטעם אחר. והנה נדון המרדכי
הוא בנחן מתחילה בסתם, ולא בנחן לקדושין כנודו הש"ע, והוכחת הר"א
אשכנזי היא, משום דהוכיח דס"ל להר"א דבנחן סתם ואח"כ אמר הקדושין
ושתיקה נמי הוי כנחן לקדושין.

(ט) וכתב עוד בישמח לב שם, דכן דעת מהרש"ך בח"ד סי' פ"ט,
ובתמשך דבריו שם העיר דבמהרש"ך ח"א סי' ס' נראה שנטה דעתו להתמיר
בהרי"ף ולא כמ"ש בח"ד, ושי"ל. וציין עוד למ"ש הרש"ך בח"ב סי' קל"ד
וח"ג סי' ל"ג. וע"ש שכתב עוד דכ"ד מהר"ם אלשיך סי' ק"ד ומהר"י בי רב
סי' י"ז [ולא ברור מהיכן למד כן] ועי"ע בדברי כמה מהפוס' הנ"ל, המובאים
בסקל"א אות מ"א.

ועי' בחוט המשולש הנ"ל דאחר שכתב דכ"ד מהר"י אדרבי הנ"ל,

מאי, שלא לכו אן לא שמי' לן הא דר"ה, אחון דשמי' לכו חוש' לה ב,
ע"כ, וכתב הר"י והראש"ש, הילכך לאפוקי לריב"ש גט ולעיוול לריב"ה
קדוש אחריו. ועי' לקמן שדנו כמה פוס' דעתה הש"ע אם הוא
כהרי"ף או בהרמב"ם.

ומעם הרמב"ם, כתב במגיד משנה שם ובר"ן, דכיון דשלה לכו אן
לא שמי' לן הא דר"ה, אלמא דלא חיישין ליה, חדא דרבה
לא חשש [גם] ר' אחאי הקשה על ר"ה, וגם רבינא לא הוי חייש לה,
אן למא נישח, ואע"ג דשלה לכו אחון דשמי' לכו חוש' לה, משום
כבוד רבם קאמר להו, דאי משום דהוי חייש בעיקר דינא, אפילו איבו
נמי הו"ל למיחש [מעדותן דהנך דשמי' לכו ומסדי עלה, ולמא אמר
רק אחון דשמי' כו' ג'], ומסיים המ"מ, דכתב הרש"א דטעמא
דמסתבר הוא. ועי' יישוב שיטת הרמב"ם באופן אחר, בשו"ת מהר"ם
כ"ץ המוצא להלן ושם בהערה ט"ז, בעני ארזים סק"ז, ובמשיבת נפש
(ספר הראשון) סי' ל"ז ד"ה ועפ"ז, בצגדי כהונה סוס"י י"ה,
ובמהרש"ם ח"ב סי' רכ"ז אות כ'.

הסוכרים בהרמב"ם ד. בשיטה לא נודע למי, לקדושין דייג א',
כתב דהגאונים פסקו כרבינא דכתבא הוא דלא שמי' ליה
לדרב הונא דר"י ולא חייש לה, וכבר אחאי דפריך לרב הונא. ובריי"ש
סי' ק"ע דל"ה טור צ' כתב דהסכימו כל האחרונים דקו"ל כרבה
דכל שתיקה דלאחר מת"מ לאו כלום היא ולא מפליגין בין פקדון
לזולתו, וטעמם משום דזה דשלה לכו רבינא חוש' לה כו' הוא רק
משום כבוד רבם כו' [וכמ"ש המ"מ הנ"ל בטעם הרמב"ם]. ועי'
במהר"ם אלחשקר סי' ל"ט דמ"ח ג', ובמהרש"ך ח"ד סי' פ"ט,
דזכירו להרמב"ם והריב"ש בחדא מתחא, וכ"ה בעוד פוס'. ובשו"ת
מהר"ם כ"ץ אבי הש"ך (שבסוף סי' גזרת אנשים) סי' ה' ובשו"ת
הרי"מ (מגור) סי' י"ח דס"ד ג' ובאבני נזר סי' קכ"ג אות ט"ו
ובדברי יששכר סי' קל"ט, מנו צהדיא להריב"ש בין הסוכרים
בהרמב"ם ה. (מיהו צ"ל למורא (לר"ש יונה) סי' ס' כתב דהריב"ש
לא חפס במושלם שלא לחוש לדברי הר"י).

וכ"כ הלבוש, דאינה מקודשת כלל מחמת הד' זוזי, שהרי בטענת
מת"מ לא ידעה מהן ועכשיו שנודע לה הוא אחר מת"מ, דאינו
כלום, כדון שתיקה דלאחר מת"מ דפקדון, (אלא דחיישין שמה החפץ
שוי' במקו"א). וכ"ד המצ"ע בקריית ספר, שכתב נחן לה אגודה של
הדם כו' דשתיקה דלאחר מת"מ לאו כלום הוא. (ועי' בחשבותיו
ח"א סי' רל"א דאחר שהביא לדנו דעת הר"י, כתב, אבל הרמב"ם
פסק דלאו כלום הוא כו', וע"ש שסיים דנודו אחי שפיר אף לשיטת
הרי"ף). ובצנימין זכב סי' ל"ז, ובעמק שאלה סי' ע"א כתבו, דכן

(ב) ועי' באור גדול סי' נ"א אות ג', דר"ל דלישטה זו יש לכאורה
לחלק בין זמנם לזמנא, דבזמנם שהיו דור דעה והדברים הפשוטים ידעו הכל,
יש מקום לחשוש דהאשה יודעת שבנחן שלא לפקדון לא תתחייב אם תזרק,
אבל בנח"ז שהדברים הפשוטים אצלם צריכים לנו תלמוד גדול גם לגדולי
דורנו, ומכ"ש לגשים ועמי הארץ, שאין שום דבר פשוט אצלם, ופשיט י"ל
דגם כה"ג דסעיף זה טועה וסוברת דאם תזרק תתחייב, וממילא דמיא לגמרי
לנחן לפקדון דבשתיקה דלאחר מת"מ אינו כלום, וע"ש מ"ש ראייה לדבריו,
ור"ל שזה רק להר"ן וסי' ולא להרמב"ן וסי' כו', ע"ש. ושוב בתמשך דבריו
דחה הראיה גם לפי הר"ן, וסיים, ומאחר שכן ממילא שוב אין לנו שום סמיכה
להקל בזמננו בזה.

(ג) מתוך דברי הרשב"א שביאר ג"כ כך.

(ד) היינו לענין דל"ה לשתיקה דלאחר מת"מ גם בנונא דשו"ע כאן, אבל
לענין מ"ש הרמב"ם עוד דחיישין בזה לשמא שוי' במקו"א, יובא באות ט'.
(ה) ובראשי בשמים סי' ס"ב מנה בין הסוכרים בהרמב"ם. להריב"ש
בשם י"ש אומרים. מיהו ע"ש בריב"ש, דהיא הביא לענין דלא מתני בשתיקה
דלאחר מת"מ אפילו בשדיך.

אוצר

סיק לה אות א

הפוסקים

(ובגדולו דן עפ"י לו היתר, דכיון שספק זה לצד הוי ס"ס להקל, אי"כ ביש עוד ספק ראוי להקל, דבג' ספיקות אף בקדושין מקילין, ובגדולו הוי כמה ספיקות). וע"י בלאומי צינה ח"ד סי' ט, שממס שבגדולו היה שחיקה דלאחר מה"מ הכסים להזדקק לדון בגדולו בעניני אישות החמורים, כיון שהריצ"ש כתב שהסכימו כל האחרונים דקיי"ל כרצא, ואף שברמ"א פוסק להחמיר ולא הביא דעת החולקים, עכ"ל ראינו מהאחרונים שכל מקום שיש להתיר בשחיקה דלאחר מח"מ, מקילים מאוד, לכן דן להתיר משום דגדולו י"ל דלחי שפיר גם להרי"ף והרא"ש, ומעוד טעמים אחרים.

בדעת הרמב"ן. עיין ביש"ש סי' י"ט ובמקור צרוך הגיל שכתבו דלעתו כהרמב"ם. וכ"כ בישמח לצ' הגיל בשם הריצ"ש. וכן מנו להרמב"ן זין הסוברים כהרמב"ם, בשי' למורא (לר"ש יונה) סי' ס, שו"ת מהר"ם כן הגיל דר"ה הסוברים, שו"ת הרי"מ (מצור) סי' י"ט דס"ד עור ח' וג', וראשי בשמים סי' ס"ב. [מיהו בחי' הרמב"ן על הסוגיא לא נמצא כן בזה"ל, ומ"ש הישמה לצ' ש"כ הריצ"ש בדעת הרמב"ן, ע"ש בריב"ש דהביא להרמב"ן לענין דלא מהני שדך, וכו"ו בנותן לפקדון, וכמוכח בחי' הרמב"ן].

בדעת הרשב"א. הנה הרבה פוסקים מנו להרשב"א זין הסוברים כהרמב"ם: הריצ"ש בסי' ק"ע (והביאורו מהר"ם אלחשקר ומרש"ך והחוט המשולש והדברי ריב"ז שכתבו בישמח לצ' הגיל, ועוד פוסקי), מהר"מ פדווא סי' כ"ד, ב"י סי' ב', מהריב"ל ח"א סי' ז', פו' למורא סי' ס, מקור צרוך (לר"ש קלעי) סי' כ"ה, פרי עץ חיים בפי' דאישות הכ"ה, מהר"מ כן הגיל דר"ה הסוברים, ביאור הגר"א כאן, משמח דרבותא (בחלק החי' של הרמיר אלפס) סי' מ"ב דקיי"ט ע"ג, ע"י ארזים סק"י, למח' דק' (מליובאוויטש) סימן י"ג אות ו', שארית יוסף (להר"י רייזין) סי' מ"ב, הרי"א אשכנזי [הגיל דר"ה וכ"כ], דברי יששכר סי' קל"ט, יד דוד (פסקי הלכות) ח"א דף ק', ושו"ת ליוני ח"ב סי' כ"א.

אולם בקול אליהו סי' ז' כתב בדברי הרשב"א בחי' מצואר רסובר כהר"ף, מזה דחזיק שכתב שם לענין הלכה כיון דשלא לא רצינה חושב לה כר, הלכך שחיקה דלאחר מח"מ כי הביא דליתא דאסא חיישין לה וצריכה גט להתירה לעלמא, ואע"פ שהביא אח"כ דברי הרמב"ם ו[כתב דשמא דעתו דמה דשלא לכו רצינה חושב לה הוא רק משום כבוד רבם כו', ועי'] כתב דטעמא דמסתבר הוא, מ"מ מוכרח דעל הטעם [בגלגל] שנתן על דברי הרמב"ם כתב כן, ולא בעיקר הדין. גם בקול בן לוי סי' ד' דלי"ח ע"ג ולי"ט ע"ג כתב דאף דקלסיס הרשב"א נטעם הרמב"ם וקאמר דטעמא דמסתבר הוא, וכמ"ש גם הר"מ בשמו [וכג"ל ד"ה וטעם הרמב"ם], י"ל דלסדרה בעלמא קאמר כן, מיהו להלכה חייש דעת הר"ף וכדלמחא כתב כן בחידושו שם מקודם, ולא כדלמחא כמה פוסקים דדעתו כהרמב"ם עפ"י המח"מ הגיל [שהביאו צ"י], וסמכו על פשטן של דבריו דלהלכה נמי קאמר, וכן השווה דעת הר"צ"ש ואחריו נמשכו כמה פוסקי, [וממס שצנימיהם לא נדפס עדיון חי' הרשב"א, מחו"ד הישמה לצ' ב', דכא]

מעממי היתיר שבגדולו ע"י הרמב"ם. גם בלאן שחיקה ספ"ט כתב צא' מנודי היתיר שבגדולו דיש להתיר בשחיקה דלאחר מח"מ, דדעת רוב הראשונים דאין חוששין לה כו', וסו"ס, דגדולו אי"ש אף לשיטת הרי"ף והרא"ש. ובדברי יששכר סי' קל"ט בזה"ל דר' כתב דגם בביאור הגר"א נראה דמסכים לשיטת הרמב"ם.

ויש פוסקים שכתבו טעמים דבעיקר כשיטת הרמב"ם, (אף על פי שלהלכה חששו לדעת הרי"ף, ויש מהם שלא הכריעו). ע"י בחוט המשולש (מואלחזין) בחדו"ת הר"ח סי' א' אות ו', שכתב לענין דגדולו, כי עפ"י שיטת הש"ס נראה עיקר בדברי הרמב"ם וס"ע, וכמוכח בדברי הראשונים בעוד טעם דכיון דשלא רצינה חן לא שמיט ל' הא דר"ה, וודאי לית הלכתא כוותיה, ויש להוסיף עוד דהא ר"ה בדרי' גופיה לאו חיוכתא קל מותיב על הא דקאמר רבא אלא קושיא הוא דקמקשה, והלכה רווחת היא דמשום קושיא לא סתרינן דינא אלא משום חיוכתא דוקא, ובפרט שגם להר"ף והרא"ש אינו אלא חומרא בעלמא מדרבנן כדמשמע לישנא דחושב לה, וקיי"ל בשל סופרים הלך אחר המקיל, וא"כ ודאי דעפ"י שורת הדין העיקר כהרמב"ם דלא חייש כלל לקושיא דר"ה בדרי', ורבים גדולי הראשונים הבולטים בשיטתו, וכבר כתב הריצ"ש והביאו הצי" שסכימו כל האחרונים דלהלכתא כרצא, ובתראי ידידי חיון קמאי דידן. [מיהו דעתו להלכה ע"י לקמן].

וע"י בשארית יוסף (להר"י רייזין). סי' מ"ב דף ג"ה ד"ה עכשיו, שכתב דג"ד שיהי שחיקה דלאחר מח"מ לאו כלום הוא כו' וכדעת הרמב"ם וס"ע כו', וטעמו מלאמר רצינה חן לא כו', ודצריהם נכונים, ודעת הרי"ף והרא"ש הם כיחידים נגד מרזבים. ובהמשך דבריו הביא מחלוקת הר"י והר"ח בתוס' קדושין ד"ג ע"ב ד"ה ה"ג, אם חיישין בקדושין למיעוטא כמו במשאלים, וכתב דלמ"ד לא חיישין, ה"ה דאין לחוש בפלוגתא לדעת מיעוט פוסקים המחמירים, ויש לחמור על דעת הר"ח המחמיר שם, ד"ל דשאני קדושין דהמיעוט הוא נגד חזקת פטויה כו', ולכסוף ליון להכחיל דמשמע מדבריו דגם בסי"ם מחמירין בקדושין. וע"ש דמסקי דגדולו אי"ש אף לדעת הרי"ף והרא"ש מעממי אחרים.

ובעצי ארזים סק"י, אחר שהביא להח"מ הגיל ולח"ש הרשב"א ע"י הרמב"ם דטעמא דמסתבר הוא, וכתב דכן רבים מהאחרונים סמכו בחשבוניותיהם על דעה זו, הוסיף, ולכן יש לחמור קלח על המחבר והרמ"א שלא הביאו דעת החולקים. ועע"ש שהאר"י ליישב פסק הרמב"ם משום ד"ל דסברת רב אחאי דפסק הרמב"ם כותיה, מעליא [טפי] מסברת רב הונא דהרי"ף וס"ע חשו לה. וכע"י כתב בחדות יעקב חנינה סי' כ"ג.

ועיין בלאני נר סי' קי"ט אות ל"ט, שכתב, דבספק אם שחיקה לאחר מח"מ מהני, הוי ספק גדול, כי לרוב הפוסקים לא מהני רק המחבר פוסק כהר"ף והרא"ש נגד הרמב"ם כדרכו כו', וא"כ לדין דגרירין אחר הרמ"א ראוי היה לנו לפסוק דלאחר מח"מ לא מהני, מזה סי"ס ט', רק משום חומר אי"א היות הרמ"א בספק,

וסיף, שכ"ד מהריב"ל (ולא ציין סקומו). וצ"ע. דאף בח"א סי"ס כתב מהריב"ל (בנדה נתן תחילה בסתמא) דשחיקה דלאחר מח"מ לאו כלום היא כדאמרין בפ"ק דקדושין. מ"מ בח"ב סי' ז' הביא דעת הרי"ף, וכתב, דאע"ג דלדעת הרמב"ם וס"ע אינה מקודשת כלל אפילו בהוא דציפתא כו', מ"מ משום האי פלוגתא דרבנותא הוי ספק דאורייתא ואוליגן להומרא. וכ"ש ספק קדושין דהוי ספק ערוה. ובגמרא דבחי' הג"ל כ"כ רק לענין נדונו שהיה בסתמא. וע"ש דגם סיים בדב"ד א"ש אפילו לדעת הרי"ף.

ט) באור דבריו נראה כן. דהנה הרמ"א בהקדמתו לדרכי משה (פסא"ה דפוס ירושלים) השיב על הכלל הג"ל של הב"י דספק רק לפי הדין

דחזק ב' רבנותא. דהא יש לפסוק כבתראי כו' עע"ש, וא"כ כשלא נזכר בתר כלל זה, הרי הדבר ספק אם כהר"ף או כהרמב"ם, וכיון דגם לשיטת הרי"ף הוי רק ספק קדושין, כג"ל, אי"כ לדין הוי ס"ס. וכן פבאר שם בדבריו דלהלן. ומ"ש עוד דהנה הרמ"א בספק, נראה כונתו, דהא לא הנהיג הרמ"א בזה חולקים על השו"ע. ומ"ש עוד דביש עוד ספק יש להקל כו', ע"י בדבריו שהובאו בסק"ש אות א'.

י) הג"ל. שם בספרו, שגם דעתו כן בהרשב"א. וע"י בתשרי הרי"א אשכנזי [הג"ל ב"ה וכו'] שכתב בתשובתו. דדעת הרשב"א כהרמב"ם גם עפ"י בחידושו, מדכתב עליו בסוף דבריו דטעמא דמסתבר הוא. ואין למידק דס"ל כהר"ף מזה דכתב בתחילת דבריו דשחיקה דלאחר מח"מ כי

אוצר

סיק לה אות א

הפוסקים

ל"ה בגרסת הרא"ש, ולא בגרסת הרמב"ם. וזו מרו ל"ה, ע"כ דיוקן שלדעתו לא שייך החשש דשמא שוי"פ צמדי דכרי לא נחלית [וכמ"ש בן כמה פוס' בזה ע"י]. יהיה איך שיהיה, דעת הב"י בתשובותיו מפורש כדעת הרמב"ם יב.

אולם ע"י בט"ז סק"ט, שכתב על דברי השו"ע והספק הוא מטעם שתיקה דלאחר מת"מ, ושואן לומר דיש כאן ספק מטעם דשמא שוי"פ דהפסד כ"י, וכן מצוה צ"ש סק"ד וצבא"ט סק"ח ע"ש. וכ"מ צבא"ט מדליין דפסק השו"ע הוא כרצונא. וכ"מ צבא"ט הגר"א, שז"ן בן, והוסף, ובהר"ף והרא"ש וש"פ ודלא בהרמב"ם. וכ"מ צבא"ט לזי סק"ט ע"ש.

גם בשו"ת מהר"ם בן אבי הש"ך (שצ"ס ס' גזירת אנשים) ס' כ', אף דבתחילת דבריו כתב ד"ל דמשו"ה פסק השו"ע והו"י סיק הואיל וזין לעטס הר"ף והרא"ש וזין לעטס הרמב"ם הו"י סיק בעובדא זו ולא מפני שסובר בהר"ף כו, מ"מ להלן שם צ"ה ומחמת מצוה צבא"ט דהשו"ע הכריע בהר"ף והרא"ש. וכן צמחא דרבותא (בחלק החידושים של הרמ"ר אלפסין) ס' מ"ז דק"י עור צ', אף דבתחילת דבריו כתב דהשו"ע פסק כאן בהרמב"ם, מ"מ שם צ"ה ש"ר, כתב דהו"י רק עפ"מ הלבוש כ"י [וכ"ל צבא"ט האפוד], ולא כן הוא, דאם כהצנת הלבוש, ה"ל לו להשו"ע לפרש בזה ד"ל ולומר דפסק מקודשת שמא שוי"פ צמקו"א, ומדסתם אפשר דהספק הוא בהר"ף והרא"ש. גם בחוט המשולש (המאגרף לתשצ"ז) העור השני ס' ד' צבא"ט צ', כתב, דמשמע מדברי השו"ע דהסכים לדעת הר"ף והס"ק הוא משום ד' וזו ודפירש העור ולא בהרמב"ם. וכן מצוה צבא"ט מר ס' ק"י אות ל"ט, שכתב דהמחבר פוסק בהר"ף והרא"ש דהו"י ספק, כדרכו בכל מקום דהיכא דהשנים מהשלשה [בהר"ף הרא"ש והרמב"ם] מסכימים לדעה אחת, הכי נקטין יב. גם בחוט המשולש (מוולחין) בתשובות הרא"ש ס' א' אות ו' כתב דהשו"ע פסק בהר"ף. וכ"כ גם צבא"ט יוסף (להר"י רייזין) ס' מ"ז, ובישמח לז (להרש"מ גאנץ) ס' י"ד, צבא"ט סק"ד ל"ה, וצבא"ט צממ"ס ס' ס"ב וצתפארת ועקב כאן, וכן מצוה צב"ה מאיר המוצא צבא"ט אות צ', ע"ש צבא"ט. גם הרא"ש צבא"ט שזישמח לז ס' י"ב כתב דהשו"ע נקט כלשון העור והיינו בהר"ף והרא"ש. וכן נראה מדברי הע"י ארזים סק"י והע"י קדושין סק"ד מדכתבו דיש לתמוך על המחבר שלא הביא דעת הרמב"ם.

הסוברים בהר"ף והרא"ש. כתב הרש"א ש"ך צ"ה [שכתב דבעובדא דליפתא דאם חיישין לקושיא דרב הונא והו"י קדושין ומצריכין לה גיטא], וכ"כ בחוט המשולש (מוולחין). בתשובות הרא"ש

דכ"ה כיון שנתגלה כעת דבריו שצחידושו הרי צרור מללו דדעתו להלכה כהר"ף, וצחממה דקדק המ"מ לכתוב "וכתב הרש"א דטעמא דמחברא ה"א" ולא כתב "וכן פסק הרש"א", ה"ל למדח כ"ל דרך טעמו ערב לו חבל להלכה ולמעשה סובר בהר"ף. וכ"כ צבא"ט ברכה (על ר"י) נח"ב כ"כ ה"א א' אות ו' דל"ה צ', דאין כוונה המ"מ לומר דהרש"א הסכים לפסק הרמב"ם, אלא שכתב על דבריו דהם טעמא דמחברא הוא, חבל איבו לידויה ס"ל להלכה כהר"ף וס"י, כמבואר בחידושו לקדושין. וכ"כ צבא"ט צ"ה ס' ע' דף ז' ד', דהמ"מ לא הכריע בדעת הרש"א שמסכים להרמב"ם, וצבא"ט מצוה צבא"ט בחידושו דחושש לדעת הר"ף. וכ"כ צבא"ט צממ"ס ס' ס"ב אות א' ד"ה והנה"א. גם צבא"ט מ"ס דק"ו ע"ה תמה על הריב"ש הג"ל, דה"ל מצוה צבא"ט בחידושו דחייש לדעת הר"ף. וכ"כ העמק שאלה ס' ע"ה ד"ה ולכאורה.

ברעת הר"ן. הנה הר"ן הביא דעת הר"ף, וכתב, חבל הרמב"ם פסק דלא כלום היא כו, והיינו אפילו שדיך אמרין דלא הו"י קדושין. והנה צ"י למורה ס' ס' ומחמ"ס כ"י הג"ל צ"ה הסוברים, מ"י ל"ה להר"ן ב"ן הסוברים בהרמב"ם, גם צבא"ט וז"ל ס' ל"ז כתב דנראה סברתו בהרמב"ם. אולם צ"ש ס' י"ט מצוה דהר"ן ס"ל בהר"ף, שכתב להר"ן אין כאן חשש דרבנן שמא שוי"פ צמדי אלא ס"י דאורייתא דשמא שתיקה דלאחר מת"מ הו"י קדושין. וע"י צבא"ט צממ"ס ס' ס"ב שכתב דהר"ן הביא רק צ' הדעות ולא הכריע כלל ביניהם, ולא כמ"ש הרב השולח צ"ס הב"י צ"ס הר"ן שדעתו להקל, דמה שהביא הב"י צממ"ס חינו לעלם הדון דשתיקה דלאחר מת"מ, רק לענין זה דאין חילוק בין שדיך ללא שדיך, ומאן דלא חייש צ"ל שדיך לא חייש גם צבא"ט.

ובדעת חשו"ע. ע"י צממ"ס שמואל ס' כ"ב שכתב חו"ד, דצ"ש ע"י הכרע [שפוסק בהר"ף], דשמא כוונתו דמקודשת מספק משום דהפסד שמא שוי"פ צמדי, וכדעת הרמב"ם שהביאו צב"י. וצבא"ט האפוד ס' כ"ה אות ט"ז כתב דכן הסבירא נטע, וכמדתו דנגרד אחר סברת הרמב"ם, וכן הבין הלבוש להדיא [שכתב דמקודשת מספק משום דהפסד שמא שוי"פ צמדי ולא משום ד' וזו כו'], ויש לתמוך על הרא"ש אשכנזי ועוד פוס' [דלהלן] שכתבו דדעת המחבר היא בהר"ף והרא"ש. גם צבא"ט יוסף ש"ס ס' ק"י צבא"ט ד', כתב דיש לתמוך על האחרונים שכולם פירשו צ"מ המחבר דהוא ס"ק משום דדעתו בהר"ף והרא"ש, דהרי צב"י וצתפארת ס' צ' כתב בהרמב"ם יב, ולמה נומא שחזר צו צב"י, ולמה לא נומא דדעתו בהרמב"ם, כדרכו תמיד, ואולי י"ל משום דגרס צב"י "ואמר

שאמר לה שנתן החפץ לקדושין. כתב דאפילו אם יראה אח"כ החפץ יוצא מתחת ידה לא הו"י קדושין משום דלא אולעין בתר אומדנא בקדושין כו, ולא חשש משום שתיקה דלאחר מת"מ דהא לא ודקא. דליתא. דהדיון שם הוא רק לענין קדושין למפרע בשעת מת"מ לומר דמסתמא נתן לה החפץ בשעת הקדושין, אבל מחשש דשתיקה דלאחר מת"מ לא איירי שם כלל, דאפשר דמיידי שכבר גילתה דעתה אח"כ דאינה רוצה להתקדש לו, ועוד, דמבואר שם דהמקדש כבר הלך משם ובכה"ג י"ל דל"ה לשתיקה דלאחר מת"מ כו' ע"ש.

יב) ע"ש דלא כתב כן בהדיא אלא שהבין כן מדבריו.

יב) ובבירך משה ס' ל"ג דקכ"ז ע"א כתב ג"כ כע"מ"ש האבני נזר, דפסק השו"ע דפסק מקודשת הוא משום חששא דר"ה, דדוראי לא שביק מרן סברת הר"ף והרא"ש תרי עמודי ההוראה ופוסק בהרמב"ם. מיהו להלן שם ע"י, כדי ליישב דעת הח"מ לענין דהתם, הביא מהבנה"ג בכללי הפוסק, דאף דהב"י בהקדמתו כתב דבמקום דב' מהפוס' הג"ל מסכימים לדעה אחת הכי נקטין, מ"מ אם יש ריבין בסברת היחיד נקטין כאותם הרבים. ועפ"י כתב.

היא דצתתא חיישין לה, ד"ל דדוקא קאמר, כי היא דציפתא דלכו"ע חיישין לה, להר"ף מטעמא, ולהרמב"ם משום שמא שוי"פ צמדי, ולא משום דס"ל בהר"ף. [וכ"כ דעת ה"ד דוד הג"ל, מדכתב בספרו דדעת הרשב"א "בחידושו לדי"ג" בהרמב"ם. מיהו דבריהם צ"ע, דהא כתב שם הרשב"א הטעם דחיישין לה משום דשלח להו רבינא אתון דשמיעה לכו הא דרב הונא חושו לה, וכדחובא לשונו לעיל בקול אליהו, הרי משמע דא"י עלי' מטעם דר"ה דחייש לשתיקה דלאחר מת"מ ולא משום הטעם דשמא שוי"פ בהציפתא. דהא ר"ה לא איירי כלל בזה, ועוד, הא לענין החשש דשמא שוי"פ כתב הרשב"א בהמשך דבריו שם ד"ל דבעובדא דציפתא ליכא למיחש לזה כלל, וכדחובא לקמן באות ט']. [וע"י בתשו' הרשב"א ח"ד ס' רפ"ה, שהשיב לשאלים, על ענין הקדושין, מה שאפשר לדקדק מפי ההלכות דקדקתם יפה בשתיקה דלאחר מת"מ דלאו כלום היא, כרבא, מהו נדונו מיידי בנתן לסקדון שלכן הוסיף, ואפילו ר"ה מודה כשנתן מעיקרא לפקדון כו].

יא) וע"ש באות ט"ז שביאר דאין להוכיח דהרשב"א ס"ל בהרמב"ם מהא דבתשו' ס' אלף קצ"ג בנדון שלא ראו נתינת החפץ לידה רק שמעו

אוצר

ס"ק לה אות א

הפוסקים

אצל צענין שתיקה דלאחר מת"מ דבאו לידה בתורת קדושין, כבר כתב שם שדעת הרי"ף והטור וסיעתא להלכך גט, וחלילה דצננון זה הי' מיקל מהר"ם פדוואה נגד כמה עמודי הוראה, וחו' לישתמטתיה שבס"מ כ"ד שם בחטפה מעות מא' וכו' [והוצא ברמ"א כאן בסוף הסעיף] שלא בזה לידה חלה בתורת גזל ולא בתורת קדושין, אפי"ה לא מלחו לבו להקל בלי גט, ואף דהרמ"א הביא דין זה בשם מהר"ם וכתב דלאו כלום הוא, מ"מ צננון החשובה לא מוכח הכי ש.

ובכ"ד ה"ש"ש צ"ח י"ט, דאף שכתב ע"ד הרמב"ם דדברים של טעם הן שלא אחר רצינה חלה להם שימוש לעולם כו', וכדכתיב שם מקודם מהר"ן, סו"ס, ומ"מ, מאחר שפסק הרי"ף ראש הקדמונים והר"ש גדול האחרונים להחמיר אין להקל כנגדם שלא להלכך גט. וכ"כ בחוט המשולש (מוולחין) בתשובות ה"ח ס"ה א' אות ו', דאף דעפ"י שורת הדין נראה דהעיקר בהרמב"ם כו' [וכנ"ל בד"ה ויש פוסקים], מ"מ חלילה לנו להרים ראש נגד הרי"ף והר"ש והעושי' שחפסו לחוש לקושיא דרז הונא, וצפרע שכיב גם הצה"ג ועוד גדולי הנרפתים הראשונים.

ובכ"ד ה"ש"ש למורה ס"ה ס', שחמה עמ"ש הריב"ש [הנ"ל בד"ה הסוגרים בהרמב"ם] דהסנינו "כל" האחרונים כרצ"ה כו', וכלא הר"ש גדול האחרונים לא הסכים כן, וכן הטור הביא רק דברי הר"ש, אף ד"ל דהריב"ש כתב כן אחר שראה שברמב"ן וברש"י ובר"ן סביר בהרמב"ם [לדעתו, כנ"ל בדעת פוס' חלן] ואפשר שכ"ד האחרונים שדורו, מ"מ אחר שהרי"ף והר"ש סביר דהיו ספק מקודשת ודאי שיש לחוש לדבריהם, ומה גם שהרי"ף ורי"ש [שצ"ה הסוגרים בהרי"ף] ותוס' רי"ד [הנ"ל ד"ה וכתב] ס"ל הכי, וגם הריב"ש לא חפס צמושלם שלא לחוש לדברי הרי"ף [ע"י ה"ה ו']. גם דינא דחיי (על הסמ"ג) עשן מ"ח דכ"ז ע"ג ד"ה גרסינן, כתב דמסתבר כדעת הרי"ף והר"ש דלאפוקי לריכב גט ולעיוול לריכב קדושין אחרים. וכתב ביטמה לצ ס"ה י"ד, דלי"ה ע"ד, שכ"ד הט"ז סק"ט, שאחר שכתב דטעם הספק דכשי"ע הוא משום ד"ל דחיושין להא דר"ה, ושאין כאן החשש דשמא החפץ שו"פ במקו"א, מסוק, ולענין הלכה קיי"ל דספק קדושין יש כאן.

גם בשו"ת מהר"ם כ"ז א"ז ה"ש"ך (שנסוף ספר גבורת אגשים) ס"ה ה', אף דברים דבריו ראה לומר דכיון דהרמב"ם וברש"י וברמב"ן ובר"ן סביר דאיהו מקודשת [לדעתו, כנ"ל בדעת פוס' חלן], וכ"ד הריב"ש, וא"כ י"ל דהרי"ף והר"ש בעלו לגבייהו, מ"מ להלן שם בד"ה ומחמת, כתב, דהיו ספק קדושין, דיש לפסוק בהרי"ף והר"ש, וכן הכריע השו"ב. וכ"כ שם להלן דל"ז ע"ג, דדברי הרי"ף והר"ש עיקר, והוסף, דבאמת יש לחמוס לחי פסק הרמב"ם דלאו כלום הוא ולא חייב להא דרז הונא משום חומרה דקדושין, ונראה דטעם הרמב"ם משום דרז אחאי פריך לה לרז הונא, וס"ל להרמב"ם כדעת הרש"י המביא בתי"ב כתובות ד"ב ע"ג ד"ה פשיט, דהוא רז אחאי שטעה השלילתו שהיה צריך צדוק האמוראים ע"ש, ולכן פסק הרמב"ם כוותיה דקיי"ל ככתרי"ל, אצל החוס' שם כבר דחו דעה זו וכתבו שהוא

הצפיטא. הרי כתב הב"ח בפשטות דדעתו בהרי"ף ולא בהרמב"ם. וב"כ במהר"ם פדוואה ס"ה כ"ד ובשי' למורה ס"ה ו' ועוד הרבה פוס'. וצ"ח בתשובת הר"א אשכנזי הנ"ל בד"ה גם בדעת, שכתב דהרש"ד"ם סובר דדעתו בהרמב"ם, ומהם עליו מה מצא בדבריו כו'.

סו' הגה במהר"ם פדוואה שם אף שדחה צדדי ההיתר של הרב הפוסק ובתוכם הא דסובר בהרמב"ם בדין שתיקה דלאחר מת"מ, מ"מ כתב בסוף התשובה, "שלא באתי להשיב על דברך ולפקפק בזה, ולא אומר שבטח יצדקו דברי מדברך רק על אלו באתי שאין מקום לנכוח על הרב שהחמיר בנדון זה", ע"כ. כנראה דהשער יוסף סובר שמהר"ם כתב כן רק לפיכך דעת הרב הפוסק

ה"ח ס"ה א', וצו"ת הרי"מ (מגור) ס"ה י"ח, וכוסיף שם, דכ"ד ה"ח ס"ה י"ג. וכ"ד העיטור שכתב בזה ק' ה"ל קדושין (דפוס למצרג תרי"ב דס"ז ד') דאסיקנא דלא כרצ"ה, דאיכא למומר כר"ה דדרי"י דאי איתא דלא ניחא לה לישדונו, וחיושין לחומרה. וכ"כ במאורי דכיון שמתחילה בתורת קדושין בא לידה הו"ל לזרקם חס לא ניחא לה, ואע"פ שהקשו זה אטו טולבו נשי ד"ג כו', מ"מ רצינה שהוא כתרי"י שלח להו חושו וכולכן מקודשת מספק. וכ"ד הטור יד, ורי"ו נתיב כ"ז ח"א: וכ"כ צאנודק דק"צ ע"ג, דאם לא ניחא לה חשדונו, הלאך לאפוקי לריכב גט ולעיוול לריכב קדושין אחרים. ובראשי צשמים ס"ה ס"ז כתב דכ"ד הגהות מרדכי סוף גיטין המוצא ברמ"א ס"ה מ"ב ס"א [דבקדשה צע"כ ולא זרקא אח"כ מקודשת, וע"ש צח"מ וצ"ש דמה"ט הוא], ושכ"ד רצינו גרשון המוצא בהגהמ"ר שם. וכ"כ בדעת הגהמ"ר ציד דוד (פסקי הלכות) ח"א דף ק' ע"ג צה"ג ג'. וע"י ביטמה לצ (להרש"מ גאבין) ס"ה י"ד שכתב דכ"ד דעת הריב"ש צח"י, שפי' להביא דחושו לה להריכב גט מספק, ואייתי דעת מי שר"ל דטעמא דאנרכוב גט היינו משום שמא שו"פ דהיפתא, וכתב דלא מחזור, ע"ש, [ודעת הרמב"ם לא הביא כלל].

וכתב צחי למורה (לר"ש יונה) ס"ה ס' שכ"ד הרי"ף המוצא צ"ח [וברמ"א כאן, עסקל"י] שכתב דה"ה חס לא חזר ואמר תקדוש לי רק ד' זחי אית צ"י לריכב גט [וכ"כ בדעתו ביטמה לצ הנ"ל], ושכ"ד החוס' רי"ד [המוצא שם] דמתלק צסוגין צין חזר ואמר תקדוש לי צדי זחי לצין אחר רק ד' זחי אית צ"י, דאם סובר בהרמב"ם, הרי אפילו צחזר ואמר לא מהני, ואף ד"ל דלעולם ס"ל בהרמב"ם וכתב כן רק לענין אחר כן (דכ"ד לכו"ע מקודשת כמזו"ה צנ"מ), וע"ז הוא דכתב דזוקא חס חזר ואמר כו', מ"מ יותר נכון לשון ראשון. וכ"כ שם בהמשך דבריו בהדיא דדעת החוס' רי"ד בהרי"ף. וכ"כ ביטמה לצ הנ"ל דמדכתב החוס' רי"ד חילוק זה, מוכרח דס"ל בהרי"ף. מיהו ביטא צרכה (על רי"ו) נתיב כ"ז ח"א ס"ה א' אות ו' כתב ע"ד ה"ש למורה הנ"ל, דלדעתו אין זה מוכרח, ד"ל דהחוס' רי"ד כ"כ רק אליבא דרצ"ה, דהיינו דנראה מדברי רצ"ה דאי לאו הכי טעמא דשתיקה דלאחר מת"מ הוי מקודשת, וע"ז כתב דהיינו זוקא אי חזר ואמר תקדוש, דבאחר רק ד' זחי אית צ"י, אף צללו הכי טעמא דשתיקה דלאחר מת"מ אינה מקודשת.

גם בדעת סהר"ם פדוואה, כתב צשער יוסף צתשו' ה' דדעתו בהרי"ף, כמזו"ה דבריו צ"ח כ"ט, ודלא כמו שהוכיח הרב השולל דדעתו בהרמב"ם, ומשום דאחר שכתב שם דאין לגעור צמי שחושש להחמיר צננון ההוא כיון דכ"ד הרי"ף והר"ש והטור החולקים על הרמב"ם, כתב בהמשך דבריו שם, דבאמת אילו ה"ו צא מעשה כזה לפני גם אנו הייתי נוטה להחיר בלי גט [ובן הוכיח מהו ביטמה לצ הנ"ל דדעתו בהרמב"ם], ד"ל, דלא קאי צזה אשתיקה דלאחר מת"מ, אלא על ענין הצדות שצננונו שהזכיר צרישא, כדמזו"ה צמה שסו"ס שם שהיה נוטה להחיר צזה מפני שסומך על המהר"ם, והיינו דקאי על מה שהזכיר שם מקודם דעת מהר"ם להקל צצדות קרובים,

הנה בב"י כאן כתב [מהריב"ש] דהרבה מן הפוס' ס"ל בהרמב"ם, וא"כ לפ"ז בשו"ע וכתב בסתמא הרי זו ספק מקודשת, לא ידענו אם הספק הוא משום סוכר בהרי"ף והר"ש, או בהרמב"ם מאחר דרובא מרבוחא קיי"ל כשיטתו. (ג) ו"ל זראב"ן (דרי"ו טור ג', בהוצאת אבן שלמה), שהוא גברא כו' אמר רבא הוי שתיקה דלאחר מת"מ ולא כלום היא, ור"ה בדר"י אמר שתיקה גמורה היא דאי לא ניתא לה לישדונו, והכי סליק שמעתתא. ומלשון זה משמע קצת דס"ל דהוי מקודשת ודאי, וצ"ע.

(ד) שכתב דאם בא לידה בתורת קדושין כו' הוי ספק מקודשת. הנה אף דלא פירש בהדיא דה"ס הוא מטעם ה"ו זחי ולא משום שמא שו"פ

אוצה

סי"ק לה אות א—ב

הפוסקים

מבואר במהריב"ל ח"ב סי' ז', לאחר שהביא דעת הר"י, כתב, דאפי"ג להרמב"ם אינה מקודשת כלל, מ"מ ספיקא הוי, וספיקא דאורייתא לחומרה. והביאו בשמח לצ סי' י"ד.

אולם בחוט המשולש (מנחת חינוך) בתשובות הר"ח סי' א' אות ו' כתב דגם להר"י והר"א אינו חלל חומרה בעלמא מדרבנן כדמשמע לישנא דחושו לה. וכ"כ ביד דוד (פסקי הלכות) ח"ב דל"ג ע"ב. וכן מבואר בטוב קדושין סקב"ו, ע"פ מ"ש בספרו משיבת נפש (ספר ראשון) סי' ל"ז סד"ה ולענין, ע"ש. וכן מבואר בראשי בשמים סי' ס"ב, שכתב על דברי הישי"ש דאין מוכרח כ"כ, דהא בכל ספק קדושין צעין לאוקמא להך איתתא בחזקת פטויה, והספק כהן אינו בספק פלוגתא וגוף הדין לומר שמחמת החזקה לא ישתנה הדין, רק הספק הוא באומדנא ובסברא בגוף הקדושין אי מיתשבה שחיקה דידה לראיה על רגליה שנתרחה בקדושין או לא, ובספק כזה אוקמינן אחזקה מן התורה, ואין ספק זה נשאר ספיקא דדינא, וכעין חילוק זה העלה בא"צ"מ סי' כ"ז סק"י"ח ב"ן הדין דנתן הוא ואמרה היא שכתב הר"י דחיישין מדרבנן, לבין הדין דכלל ר"ן אחריה דהוי ספק דאורייתא, ע"ש. וכן בשו"ת הר"י"מ (מגור) סי' י"ח ד"ה ומד, שכתב תו"ד, דנראה ודאי דלר"י"מ הא דחושו לה לדרי"ה אינו חלל ספק דרבנן, ואף להחולקים על הר"ן בנתן הוא ואמרה היא דאמר ספיקא דחיישין מדרבנן דכל ספק קדושין מה"ט אוקמינן אחזקה פטויה [ובדברי דהוי ספיקא דאורייתא, כהן וידן], דטעמא דידהו משום דאיתרע חזקה פטויה או משום דבספיקא דדינא לא מהני חזקה, [ע"י בזה לעיל סי' כ"ז סעיף ח' סקמ"ב אח"א—ד'], אבל בזה דשחיקה דלאחר מתן מצות י"ל דלא מיקרי איתרע כלל להפוסקים דמפרשים מ"ש צפ"ק דחולין דבמה לא איתרע כו' דהוא משום דלא מלד ריעותא בגוף הדבר שדין עלי, וכן כהן, אי שחיקה אינה כריזי, לא נולד בה שום ריעותא וספיקא דדינא הוא רק ספק אם נתנית גם לרי"ה דר"י ואינו מגרע מה שאלו מסופקים אם חוששין כלל, אבל עכ"פ יותר מספק אינו גם לרי"ה, ושייך לאוקמי אחזקה גם לר"ב הנה ורק מדרבנן הספק שמא נתנית והוי ריעותא או לא.

וע"י בצמח צדק (מליצבוויטש) סי' ק"צ דל"ד טור א' בסופו, שכתב ג"כ דאף להפוסקים דחיישין להא דר"ה אפשר לומר דאין כהן רק חששא דרבנן, והביא ראיה מהריטב"א שהקשה אהא דמסקינן חושו לה, חיפוק ל"י משום ה"פסחא ומטעם דשמואל דחיישין שמא שוי"פ צמדי, ע"כ, והא גזי הא דשמואל כתב הריטב"א דמדינא אפילו ודאי שוי"פ צמדי אינה מקודשת רק דהוי קדושי ספק מדרבנן, וכ"ד רוב הפוס' כמ"ש הב"ש צמ"י ל"א סק"י וי"א, וא"כ אי איתא דחושו לה לומר דהוי ספק דאורייתא, ודאי יש הבדל עולם צניינים כמ"ש מהריב"ל ח"א סי' י"ז, וגם נפ"מ לענין הדין דהשו"ע סי' ל"א סוף סעיף ד' לענין ילדה מהב' ע"ש, וי"ל לפי"ז דאפילו לרי"ה כ"ל רק קדושי ספק, ולדין דק חיישין לדרי"ה

מקודשת. ואם כדבריו דהוא מטעם ידים שאינם מוכיחות אין חילוק בין שחיקה או אמרה הן. ועוד הא מהר"ם כ"ץ עצמו ביאר שם מקודם דבעובדא דציפא הוי ידים מוכיחות אף בלי שאמר לי, כיון דבא לידה בתחילה בחזרת קדושין. ע"ש.

(י) מיהו ע"י באגרות משה סי' פ"ב ענף ז' דביאר דליכא לפימור דהספק קדושין כאן הוא משום דמסתפקא לן ברצון האשה אי נתרצית או לא, דבספק כזה לא הוי קדושין כלל דראיתא ספק של הצדדים לא מהני וליכא כאן צדדים. אלא הספק הוא בדין אי הולכה כר"ה בדרי"י דמקודשת ודאי או כר"א ורובא דאינה מקודשת כלל ע"ש. ולפי"ז צ"ע גם על השו"ת דרי"מ והצ"צ דלהלן שכתבו דגם לר"ה הוי רק ס"ק.

שהוא חנוורא, ומשמע מדבריו שהיה קודם רב אשי, וא"כ, כיון דאמר רבינא שהיה בימי רב אשי חושו לה, קוי"ל כוחו"י ט.

וב"ד שו"ת הר"י"מ (מגור) סי' י"ח ס"ד ג', שבי' דיש לחמוה על הפוס' דחשבו להכריע בהרמב"ם וסי' נגד דעת הר"י והר"א וסי' ו, ואשתמית לכו דברי הבה"ג דכתב להדיא בהר"י דמקודשת מספק שכל דבריו דברי קבלה כידוע, וכ"כ גם העיטור והרא"ז, מה גם שהפירוש שפי' המ"מ [בטעם הרמב"ם] דחושו לה משום כבוד רבם כו' הוא חמוה, דלא היה לו לרבינא למיתלי אן לא שמיט לה כו' אחון שמיט לבו כו', רק הול"ל אן לא לריבין לחוש. וע"ש שהקשה גם על פרש"י בגמ' לא הוא אמר לנו כו', דהרי שמיט לכו עכשיו, וכתב לפרש דברי הגמ' באופן אחר שלפ"ז י"ל דעכשיו שיש מחלוקת הפוס' הוי חשש קדושין לכו"ע מדלא שדיתנהו, ע"ש. ומסוים, דאף דאין נראה לחדש פירושים מדעתנו אף להחמיר, מ"מ קשה מאד להקל נגד הפוס' הג"ל. וע"י בהר"א אשכנזי שנדעה הרש"ם הג"ל, דאחר שהעלה בדעתו שסובר דאין לחוש לדעת הר"י, כתב בחשו"י שם, דהדבר חמוה שלא לחוש. וע"י בא"צ"מ נר ה"ל דר"ה ועיין בא"צ"מ, דאף דכתב סברות דה"י לר"ך לפסוק בהרמב"ם, מ"מ להלכה דעתו כהשו"ע.

גם בראשי בשמים סי' ס"ב, אחר שהביא מ"ש הרב השואל שרוב הפוס' פסקו כר"ה, כתב דז"ל, דאם נבוא לעמוד על מנין הפוס' בפלוגתא זו נמלאו רבים המחמירים מן המקילים, דאף בהרמב"ם והרמב"ן [לדעתו כו"ל] והריב"ש צמ"י וי"א [ע"י ה"ט] מקילים בזה, אך נגד זה דעת הר"י והר"א ובעיטור והחמיר וכ"ד הגהות מדרכי סוף גיטין ורצו גרשון שם ובעיטור והרשב"א, [וכ"ל כ"א צמקוני], וגם הי"ש כתב דאין להקל נגד דעת הר"י והר"א, באופן שאין צידעו להכריע נגד רוב הפוס' ה"אשונים והאחרונים וביחוד נגד הכרעת הב"י והרמ"א שהכריעו להחמיר. וע"י בפסקי הלכות (יד דוד) ח"ב דל"ג ע"ב, דאף שכתב דאינה מקודשת צמעות אלו שהשחיקה לאחר מח"מ אינה מועלת כלום, מ"מ סוים, דחוששין לה מפני חומר א"א. וע"י לעיל ס"ק ל"א אחתות מ"א—מ"ב דמבואר בדברי הרב"ה פוס' שקטנו טעמא דהר"י.

ועיין בגמשתא דרבותא (בחלק ה' של הרמ"ר אלפסי) סי' מ"ב דקיי"ט ע"ג, שכתב דלענין הלכה י"ל דצמקוס עיגון יש להקל בדברי הרמב"ם, מאחר שהרשב"א מסכים לדבריו [לדעתו כו"ל דעת הרשב"א], וכתב הריב"ש שכן הסכימו האחרונים, וכן נקטין.

ב. אם ספק קדושין דדין זה הוא מדאורי"י או מדרבנן. ביש"ש סי' י"ט כתב דלדעת הרמב"ם דלא חיישין לשחיקה דלאחר מח"מ אין כהן ספיק דאורייתא והוי רק מקודשת מדרבנן דשמא החפץ שוי"פ צמדי [ע"י בזה צמ"י ל"א], ולדעת הר"י והר"א וסי' י"ט יש כהן ספיק דאורייתא דשמא שחיקה דלאחר מח"מ ב[הא לידה תחילה בחזרת] קדושין הוי קדושין ממש. וכן

(שהוא מהר"ם אלאשקר) על שיצא לחלוק נגדו ובנראה בתוך התשובה עצמה ע"ש. אבל לא שמודה לו למהר"ם אלאשקר בדין שחיקה דלאחר מח"מ, דבזה לא היה מיקל נגד הר"י וסייעתו וכנ"ל.

(ט) וכאן הוסיף, ועוד דהא י"ל דגם הרמב"ם מודה להר"י בעיקר הדין דשחיקה דלאחר מח"מ, [והיינו לפ"מ שביאר שם מקודם]. דהרמב"ם איירי באמר תקדוש בדי' זווי ולא אמר לי, והוי ידים שאינם מוכיחות ולכן כתב שאינה מקודשת מחמת הד' זווי, אבל באמר לי בגיטת הר"י והר"א ודאש"י, גס הרמב"ם מודה דמקודשת מחמת הד' זווי. אולם ע"י בבגדי כהונה סי' י"ח שהקשה עליו, דהא הרמב"ם כתב בהדיא הטעם שהשחיקה דלאחר מח"מ לא כלום היא. [ועוד קשה דהרי כתב הרמב"ם עוד, דבאמרה הן הוי

אוצר

סיק לה אוח ב—ה

הפוסקים

לדמי' הו'ל כמו ס"ס, נזכר הוכחה ז' היא רק לפי דברי הרמב"ם
 דה' דמחלה, משא"כ לפי הרמב"ם וזכרון שם, והמקנה דמי
 כספ' בלתי הוי מקדשה אלא, אמנם מלא דמי' רק לישב דעת
 הרמב"ם ע"ש. ועי' במהר"ם פדוואה סי' כ"ד שכתב, דזין ליפתח
 דומה לדיון לס"ס, משום דאף להר"ף הוא ספק לד', ולנו [יש
 עזר] להסתפק אולי ידוק דברי הרמב"ם, וכדמסקים הרמב"ם
 לדברי [לדעתו כג"ל בדעת הרמב"ם] ואומר דמחלה דמסתבר הוא.

ג. להסוכרים כדרי"ף, בעינן שיראו העדים החזקה
 להחפץ זמן מה עד אחרי אמירתו. כי' בראשי
 שמים סי' מ"ז אות ו', דאם הלכו משם חזק אחריו אמירתו או
 שהלכה הלכה משם, לא הוי אפילו ספק קדושין, דה' ליכא עדים
 על אף חלות הקדושין דבוא מכאן ולהכא, דפשיטא דכל מה שדנו
 בגמ' דזין שתיקה דלאחר מח"מ הוא רק לענין חשש קדושין ולהכא,
 משמע שתיקה ולא זרקא כספ' הקדושין, אבל לא מחמת נתינתו
 דניסוח מדלג זרקא אח"כ איגלחי מילתא למפרע שקבלה לשם
 קדושין מחילה, דה' אית, דה' בעודא דליפתח לא ידע כלל
 דליצי' זה הכ' זוזי, והליפתח הא' אין זה ש"פ, ואיך תתקדש
 למפרע משום שתיקה דלאחר מח"מ כשאמר תתקדש ד' זוזי, ולא עוד,
 דכל אף שלא נודע להעדים שמתרנית, הוי מקדש בלא עדים ואינה
 מקדשה אפילו באשה מודה שכיוונה לשם קדושין, וגם הפוס'
 בס' מ"ז דמחמירים למיזל בזה אומדנא בקדושין, היינו דוקא
 באומדנא נודעת ומאומדת להעדים בשעת חלות הקדושין כו', אבל
 מה שאח"כ נחחד האומדנא המוכיחה שכיוונו לקדושין למפרע,
 הוי כמקדש בלא עדים כו', וזה פשוט וברור, ומעשה, בכל מקום
 שלא חלו הקדושין בשעת מעשה אלא דאחיון עלה מכה שתיקה
 דלאחר מח"מ, אם בתוך כך הלכו העדים מתעמד במקדש
 והמתקדשה או שהאשה הלכה משם ולא ראו אם שדיתוהו לכסף
 הקדושין, אף שאח"כ נודע להעדים שלא זרקא הקדושין מידה או
 שהאשה פלגה הודית אח"כ שאחזה הכסף ולא השליכוהו, אין כאן
 חשש קדושין, כיון דכל הכסף הוא אם חלו הקדושין מכאן ולהכא,
 משמע שאחזה הכסף ולא השליכוהו מידה, א"כ הוי קדושין בלא
 עדים ולא חיישינן להו. [וכיינו הא' דהרמ"ם דסעיף ד', לפירושו,
 ע"ש]. ועי' בחו"ד שצ"ח ח' שזן דלענין הוכחה משתיקה
 דלאחר מח"מ הוי כשיעור שתצונו מה לעשות, ואין לה שייכות
 לענין חוכ"ד. ועי' בנדוני, שזן לענין שהמקדש הסתלק חזק
 מהמקום].

גם באמרי יושר ח"א סי' ז' כתב בחוכ"ד, דכיון דעיקר הוכחה
 הקדושין בזה' עובדא דליפתח דאמרי' בגמ' חשו לה, הוא
 משום דאי לא ניחא לה תשדיתוהו, ממילא לריכוס העדים להעיד ברור
 ששבו שם עכ"פ לאחר הקדושין שיעור כ"ד וראו שלא זרקתו, דלא"כ,
 אם הלכו חזק או לא השגיחו עיני, אין שום עדים על הקדושין,
 ומ"ם בתשרי רע"א המוצא בפ"ח סקט"ו דאין לריכוס העדים להעיד
 ששה שיעור כ"ד, היינו דאמר לה לשון הקדושין לפני שזן לה,
 דכיון דהיא מקבלת בידה הקדושין תתקדש חזק ורק אם זרקא
 הכסף אח"כ לפני העדים בחוכ"ד בזה הוי גילוי דעת דמעיקרא לא
 ניחא לה, אבל בסתמא אנו דנין מקבלתה שנוה לה, משא"כ בקידשה
 לאחר מח"מ בגווא דחוששין מטעם הסברה דאי לא ניחא לה
 תשדיתוהו, הרי לריכוס העדים לשהות עכ"פ שיעור חוכ"ד ולראות
 שלא זרקא, דלא"כ אין כאן שום הוכחה על הקדושין, ובג"ד הרי העיד
 העד שכל חזק אחר הנתינה וא"כ יכול להיות שלא שבה אף שיעור
 כ"ד ולא נחזר לפניו הקדושין כלל.

וכן מוצא בזה גדול סי' נ"א, שכתב דבשאר קדושין [בשתיקה
 בשעת סמי'ן] הנוטלה היא ראייה על הריטוי, אבל בשתיקה

וכ"כ בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה הל' כ"ה דל"ג ע"ב, דאם כזר
 הולכה לניחא ואח"כ אמר לה תתקדשי בזה' זוזי בהוצאתו
 כה, אין בזה חשש קדושין, ואפילו אמר שכיוונה לקדושין, וצ"ח שם
 ביד דוד אות רע"ז שכן מוצא ברש"י שם, מדפי' הא' דשקלתא, דכיינו
 נקטא לה ולא השליכתה, הרי דדוקא באופן שהאגודה בידה ואינה
 זורקת שקיל וערי בגמ' אם מה ששתיקה ואינה זורקת הוי באגדה
 שמשכמת לקדושין, אבל אם כזר הולכה לניחא או באופן אחר שאינה
 עוד בידה ד[אז אם מסרבת לקדושין] לריכוס למר שאינה חולה, בזה
 לא נחלקו דשתיקה כפי' לאו כלום היא, דה' אין הוכחה שמשכמת
 לקדושין בזה שאינה משיבה שאינה חולת, וכמ"ס הרמב"ם כו' [כמובא
 בסק"א אות א'], וכל הוכחה הוא רק ממה שאינה זורקת כו', וזה
 שייך רק כשהחפץ בידה, ולכן מצא [רצ"ה] ראייה ג"כ מהבחינה
 דאחרי צפקון שהוא בידה צעת שאומר לה שתיקדש לו, וכ"כ בחוס'
 ר"ד במפרש כו', וזה פשוט ואין מהאריך להאריך, ובפרט שהרבה
 פוס' אין חוששין לקדושין אף כשהם בידה, ומ"ם באינם בידה אין
 שום ספק דאין חוששין כלל. גם באמונה שמואל סי' כ"ב בסת"י
 מדברי בחוס' ר"ד לענין להחיר בנדוני, ע"ש.

ה. ואם יש חילוק בדיון זה אם אומרת אח"כ שכיוונה להתקדש
 בהסעות, או שאומרת שלא כיוונה. פי' בפסקי הלכות
 (יד דוד) ח"ב דל"ג ע"ב, דעמ"ס דמדינה שתיקה דלאחר מח"מ אינה
 מועלת כלום רק חוששין לה מפני הוצא ח"א, כתב דה"ה אפילו
 באומרת [אח"כ] שכיוונה להתקדש בזה, אבל אם אומרת [אח"כ]
 שלא כיוונה לשם קדושין אין חוששין כלל לכונ' ואינה לריכוס גט. וצ"ח
 שם ביד דוד דל"ג ע"א ד"ה גס, וצ"ח דף ק' ע"ב בהגבה א', דכן
 מורה לשון בגמ' דאמר רבא שתיקה דלאחר מח"מ לאו כלום הוא,
 משמע דאין חשש בזה כלל ואפילו אומרת אח"כ שכיוונה לקדושין,
 דהוי כמקדש בלא עדים, כיון דאין לנו שום הוכחה ממנה שנתרנית
 להתקדש לו במשעת, והוי דברים שצ"ב כל זמן שאין לו הוכחה ק"ח
 שרצתה להתקדש לו, דרק אז מהני כוונתה לפרש בענין, אבל בלא
 הוכחה ק"ח אין כוונתה מועלת כלל, ובפרט שיש כממע הוכחה להיפך
 דלמא אינה משיבה הן כיון דנתרנית, וכן מוכרח מהא דקפריד רב
 הוגא הכא אי לא ניחא לה תשדיתוהו ור"א פריך אטו כולי נשי דינא
 גמיר

אוצר

ס"ק לה אות ה—

הפוסקים

ודעמימי, אפשר דגם בתוכ"ד לא מהני. ועיי' מהריט"ן סוף סי' קל"א, שכתב להסבירים בהרמב"ם, דאפילו אמר לה תתקדש בדי' וזו תיבך בשעסוקין בלוחו ענין, לא מהני משום דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות. ועיי' בס"ק ל"א אות י"ג ומ"ג ומ"ד מה שכתבו הפוס' לענין תוכ"ד בשתיקה דלאחר מת"מ כשנתן מתחילה בסתמא או לפקדון.

ה. לענין אם זרקת לה מעות לאחר כדי דיבור. עיי' סקל"א אות ח.

נדונים שונים בשתיקה דלאחר נתינה (שלא לפקדון). שד"ך בהם הפוסקים אם אינה מקודשת אליבא דר"י, עיי' שם מאות מ"ט עד אות ס"ז.

ט. אם יש לחוש לקדושין בנדון השו"ע משום החפץ עצמו ומטעם דשמא שו"פ במקום אחר. (והנפ"מ שם, כשזרקת או אמרת איני רוצה), הנה הרמב"ם המוצא בלוחו אי' כתב דהוי ס"ק מחמת החפץ שמה שו"פ במקור"א. וכ"כ בתוס' ר"י הזקן [שגליון ש"ס וילנא], וביאר שם מקודם דכא דגמ' בלוחו עובדא לא זכר כלל חשש זה, י"ל דהאי סוגיא לא ס"ל כלל הא דשמואל דחיישין דשמא שו"פ צמדי. וכ"כ צריח יעקב סי' מ"א דס"ג ע"א דעת הרמב"ם (ועיי' מה שיישז בזה שאר דברי הסוגיא לפי דעת הרמב"ם). ועיי' שם בזה באופן אחר בהמקנה דר"י, ובמהרש"ם ח"ב סי' רכ"ו אות ג'. ועיי' שם במהרש"ם שכתב סברה דעה זו. ועיי' ברמז"ן וברש"י"א דהקשה כג"ל אהא דשלח לי רבינא חושב לה כ"י דלמה לא חש משום נישתא גופא מטעם דשמואל"ם, וכתבו בתירוצ' א', די"ל דרב אהא לא שאל ממנו בנדון דליפתח ממנו, אלא בנדון כר"י, דזרק זוזי וכו' בשתיקה דלאחר מת"מ וכו' [אלא בעובדא דליפתח חיישין נמי לדשמואל — רמז"ן], ובר"ן כאלן כתב ע"ז בתירוצ' א' דאפשר דליפתח דאסא דבר שאינו מתקיים הוא ב', דל"ת לשו"פ במקור"א כ"י (ועיי' תירוצ' הב' בסמוך). וכ"כ מדברי המחירי כאלן דבשאינו מתקיים מיירי כ"י.

ובמגיד משנה, אחר שהביא דיש חולקים על הרמב"ם כ"י [ובדבסמוך], סוים, ודברי רבינו נראים לי עיקר להחמיר. וכן בלבוש כתב דין זה כשיטת הרמב"ם דהוי ספק מקודשת מחמת החפץ ולא מחמת הד' זוזים. וכ"כ מדברי החוס' ר"י, דהכא שייך החשש דשמא שו"פ במקום אחר, מדכתב דשיטה זו מוכחת דלא חיישין להא דשמואל כ"י, דאל"כ תתקדש בליפתח לחוד דשמא שו"פ במקום אחר. [אלא דלעתו גם בעלמא ליחא לדשמואל].

ובבית קדושין סק"ד, אחר שהביא להמ"מ הנ"ל, כתב, דל"ע אמאי לא הביא המחבר דעת הרמב"ם, דנפ"מ אם שדיחנכו אח"כ, דמ"מ יש לחוש שנתקדשה בלגודה לחוד, דהא קיבלה מדעתה כ"י, גם כר"ן לא צריח לי אי לא שייך לדשמואל כאלן, די"ל שהיה דבר שאינו מתקיים. [ובצ"ש מהדו"ק סק"א כתב דאין להקל נגד דעת הרמב"ם, מיהו בצ"ש דלפנינו ליחא].

ועיין בלבוש, דאחר שכתב כדעת הרמב"ם, וכג"ל, הוסיף, ומטעם זה לא זרקת שחזר ואמר לה אח"כ פעם שנית התקדשי לי בדי' זוזים שבו, אלא אמר לה סתם הרי יש צו שו"פ הוי ספק מקודשת מחמת

גמירי ה"נ סברה דתתחייב כ"י, ואם מיירי באופן שאומרת שלא כיוונה בקדושין רק שיראה לזרק, למה לא נאמן לה בזה שטעמה בדין וסברה שתתחייב אם תזרק, דא"ל שכבר איסתזיק איסורא ולא תהיה נאמנת ע"ע, ואין סברה לחוש באופן זה לדרב הונא בדרי"י, אלא מוכרח דליירי באומרת שנתחלה לקדושין, ועכ"ז קאמר רבא דאינה מקודשת כיון דאין הוכחה מדלא זרקת והוי כמקדש בלא עדים, ורב הונא סובר דבאופן זה שיהיה לזרק יש לדון על העדים שראו מעשה המוכיח מדלא זרקת, ופריך ע"ד ר"א אטו כולי נשו ד"ג כ"י, וא"כ אין כאלן שום הוכחה והוי דברים שבלב מה שנתחלה להתקדש לו, ולכן חששו לדרב הונא שלא להחשב לזכרים שבלב באופן זה, אבל כשאומרת שלא כיוונה להתקדש, בזה לא נסתפק כלל להכני' שהיא נאמנת לזכר שלא כיוונה לקדושין. (ומי"מ אף שהיא נאמנת לזכר כיוונתה באופן זה, לא אמרין דמשום זה יחשב כמקדש בלא עדים כמו שהארכתי בפ"ג אות ט"ו כ"י ע"ש).

ו. ובשאר מקדשים מעיד שאמרה הן, אם גם להמקילים בהרמב"ם יש להחמיר. עיי' במהרש"ך ח"ד סי' פ"ט דאחר שכתב בשתיקה דלאחר מת"מ הפסק המחמיר הוא בהרמב"ם סי' [עיי' הערה ע'], וא"כ לדברי העד שצ"ד שאמר ששתקת אין לחוש לקדושין, הוסיף, מ"מ צנ"ז דא' מהעדים אמר שאמרה הן, יש מקום לדון להחמיר, איצט"ל דיש פלוגתא אם חיישין לקדושין צ"ע, ובפלוגתא זו נמי נקטינן [לדעתו] לקולא, מ"מ היינו דוקא היכא דלא צריכין אלא לחדא מהבן פלוגתא, אבל צנ"ז [דאיכא ב' הספיקות יחד, שאני כיון] דעל עמם הקדושין יש צ' עדים, אע"פ שא' מהם לא העיד שאמרה הן, יש לחוש דילמא נקטינן כהבן רבוותא דבשתיקה דלאחר מת"מ חיישין אף בלא אמרה הן, ואח"ל דלא חיישין להו, דילמא נקטינן כרבוותא דחיישין גם לקדוש דע"א, אמנם כד מצינוין נראה דאין מקום לחוש להקדושין מזה הטעם, דאפילו להחוששים לקדושין צ"ע, הכא גרע טפי, דהמעיד ששתק סותר לע"א שאמרה הן, וכג"ל ע"א בהכחשה [דאינו כלום] י. וצנ"ז כתב אח"כ דיש להחיר גם להר"י וכו' המחמירים בשתיקה דלאחר מת"מ.

ז. אם יש חילוק בדין זה בין אם אמר תתקדש בדי' זוזי בתוכ"ד לבין אמר לאחר כ"ד. עיי' בשו"ת הר"א אשכנזי שביטח לז' סי' י"ב ד"ה והנראה, שכתב חו"ד, דמסתמא הפוס' נראה שאין חילוק בזה, דאפילו ה"י המשא ומתן תוכ"ד של דברי חברי [והא ליח צ"ח שו"פ] לא משום ליה כשעת מתן מעות, והטעם פשוט, דהא בחר דעתא אזלינן, ודעתא לאקדושי בליפתח ולא צד"י וז"י [דלא לא ידעה מהם]. וכ"כ שם להבן ד"ה המורס, דהפוס' סתמו ולא חילקו בין אמר תוכ"ד ללא תוכ"ד, וצרי"ן נתיב כ"צ ח"א בעובדא דליפתח כתב נהן לה קדושין ואמרה לו מיד אין צו שו"פ כ"י, הרי דנדון דהש"ס הוא [אפילו] בתוכ"ד. וצ"ד דוד (פסקי הלכות) ח"ב דל"ג עור ב', דכשן בדין דליפתח דאסא, כתב, דמוכרח דשתיקה דלאחר מת"מ [להסבירים] דלאו כלום היא, איירי אפילו בתוכ"ד כ"י [ובמובא לעיל סק"א אות ח']. ובשארית יוסף (להר"י ריוחן) סי' מ"ז כתב חו"ד, דלאותם הפוס' כרז הונא בדרי"י וכשיטת הר"י וברא"ש, ה"ה גם בלאחר כדי דבור, ולהפוס' כרזא וכשיטת הרמב"ם

(ב) מיהו להרמב"ם ע"כ ה"י ציפנתא דאסא דבר המתקיים, מדוע לי לשו"פ במקור"א. וכתב בימי שלמה פ"ה דאישות הלכ"ה בתג"ה מבנה שכתב דלא תיהיו מחלוקת במציאות, י"ל דתליא בפירושא דציפנתא דאסא הג' בגמ', דהר"ן דמפרש כפרש"י דהיינו מחצלת, אי"כ ביבשה תו לא חזי לתשמישה כ"י, אבל הרמב"ם הרי תעתיק. אגודה של הר"ם, דמשמשת רק להריח. הרי גם ביבשה פורתא אכתי ריחא בה, ולהכי פיקרי דבר המתקיים. ועיי' באמירה געמייה תנינא ח"ב סוף סי' פ"ה שביאר דגם להרמב"ם ה"י ציפנתא דאסא הג' בגמ' דבר שאינו מתקיים, דמפרש גמי כפרש"י דהיינו מחצלת דהר"ם.

(יח) לכאורה אכתי יש מקום לחומרא זו היכא דהעד הב' לא העיד ששתקה, כגון שהלך תיבך אחר אמירת המקדש דבאופן זה לא הוי הכחשה. ברם עיי' לעיל אות ג' דבכה"ג אינו עד כלל על הקדושין במקום דההוכחה היא פולא זרקת. ואולי יש גזנא אחרנא דשייך חומרא זו. (יט) ועיי' בח"י מהר"ם שביאר דהא דלא הקשו כן עמ"ש רבא ברי"ה הסוגיא דלאו כלום הוא, י"ל דשמא רבא לקדושי ודאי קאמר כ"י, אבל רבינא דאמר אנו לא שמי' לו, א תון חושב כ"י, משמע דאין לא חש כלל, משו"ה מקשו ופותרו כדבספד.

אוצר

סיק לה אות ט

הפוסקים

הרמב"ם, כתב, ולדויד הכי אפילו לא קודש פסע צי כר, ומכ שכתב זה הרמב"ם כלל כר, לרבותא נקט, דג"כ כו' רק ספק קדושין, [ורק משום הניפחא ולא משום הזוהר].

מיהו ברא"ש פ"א סי' י"ט מבוחר דלא חיישין הכא לדשמואל, משום דכשחמר התקדש צד' זווי דלית ביה, חזר צד' המקדש ממנו שרצה לקדש צליפתא בא, וגם היא לא נתרנית [כשחמר לה] [כשחמר לה]

דיכולה (ה) לחזור קודם שנתרצית, וכל שעדיין לא גמרה רצויה ולא נגמרה הקדושין, החזרה הוא הביטול שלא התחילו הקדושין עדיין, וכפי המבואר בס"ל בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דגם היא יכולה לחזור, וכתב הר"ן דכיון דהקדושין תלויין ברצויה האב יכולה לחזור קודם שנודע שנתרצה ואב, ע"ש, וא"כ הי"ה הכא דכיון דכשקיבלה הציפתא סברה דש"פ, וא"כ עדיין אין רצויה לדלדידי שוה, וכשחמרו לה דלית ב"י ש"פ, לא נתרצית כלל להתקדש, וכ"ש לפ"מ שהעתיק המחבר שהיא אמרה לו דלית בה ש"פ, הרי מפולס לא קיבלה בעד פרוטה, וא"כ אין כאן חזרה רק בירור שלא התחילו עדיין קדושה כלל, ושפיר כתב הרא"ש דהוי חזרה, וזה ברור מאד.

וכע"ז ביאר בטיב קדושין כאן סקכ"ג, דהא דאי דאפי' קידשה בכיכר ומיד כשבא לידה אמרה שאינה רוצה להתקדש אלא בחפץ יקר יותר, ל"ה קדושין, דלא גרע מהתקדש במנה ונסלתו וורקתו לאור דאינה מקודשת, כבס"י ל' סעיף ז', ולא דייגינן ליה לחזרה [אלא אמרי'] דמסתמא כך ה"י דעתה מעיקרא, א"כ הא דחיישינן לשו"פ במקו"א, היינו מדקיבלה בסתם מסתמא מרוצה היא, אבל אם עד שלא הספיקה להשיב שאינה מרוצה אמרו לו אחרים בפניה הרי אינה שו"פ, שוב לא מוכח שנתרצית, כיון ששמעה שאחרים ר"ל שאינם קדושין כו' והוא חזר מדבריו ורצה שתתקדש בד' וזו כו', תו לא רמיא עלה לגלויי שאין רצונה בזה כו', ומש"ה מהני חזרתו כיון שעדיין אין גלוי דעת ממנה שנתרצית, ויש לנו לומר שאילו לא השיבוהו אחרים, האשה עצמה ג"כ לא היתה מרוצה כשהיתה משנחת בחפץ לראותו מהו, ואפי' אמרה אח"כ שמרוצה, הוי דברים שבלב וקדושין בלא עדים כו', ואין רחוק להגיה ברא"ש והיו של וגם, וצ"ל גם היא לא נתרצתה, ר"ל כיון שחזר הוא אין כאן רצון ממנה, וכנ"ל, כ"ג ברור בכונת הרא"ש. וכע"ז כתב בארי' דבי עילאי סי' ט"ז דק"ה ע"ד, עפ"מ התכ"צ סי' קס"ו דהא דלא מהני חזרה תוכ"ד היינו כשנגמרו הקדושין בראי, כגון דאמרה הן כו', ושמש"ה בזרקת מיד ל"ה קדושין, דאמרינן בכ"ה דמפולס לא נתרצית כו', וה"נ יש לצדד קצת לענין הספק דשמא שו"פ במקו"א, דבזה לא שייך כלל דגמרו הקדושין, ולכן אפי' בקדושין יש חזרה כו', ע"ש.

ובדברי יששכר סי' קל"ט מחלק דדוקא מהקדושין עצמן לא מהני חזרה תוכ"ד, וכדביאר הר"ן בדבר חמור כזה אינו עושה אלא בגמר דעת כו' ע"ש, אבל לענין שווי הקדושין אם בפרוטה או יותר, או אם במטבע או בחפץ וכיו"ב הוי ככל דיני ממונות ומהני חזרה תוכ"ד, וה"נ מהני לחזור מקדושי הציפתא לקדש בזווי, ובס"י קמ"א מביא מבעל החלקת יואב דפקפק בסברא זו, דסו"ס הוי חזרה מקדושין, ואחר שחיוק קצת סברת עצמו הנ"ל, סיים, דבאמת למעשה גם אני מסופק בזה, כיון דאין רא"י מפורשת לזה, מיהו היינו בקדושין גמורין, אבל בספק, כדכא, י"ל כנ"ל כדי ליישב להרא"ש, וע"י בארץ צבי (ותאומי צביה) סק"ה, דגם כדי לתרץ על הרא"ש כתב דדוחק לחלק בין ביטול הקדושין לגמרי לבין ביטול הקדושין הראשונים ולקדש בדבר אחר, דסו"ס מבטל קדושין ראשונים משעה ראשונה.

ועפ"ק ל"י בעצי ארזים ובה' ל"ג שם, די"א דגם הרא"ש אין כוונתו שחזר מהקדושין הקודמים, דגם להרא"ש כוונתו היתה גם לה' זווי, וכמ"ש הר"ן דבסמוך, אלא הכוונה שחזר באופן אמירתו הקודמת כו', וכע"ז ביאר בבבדי שש אות ג' דין ה', ע"ש. וכע"ז ביאר בדעת הרא"ש, המהרש"ם ח"ב סי' רכ"ו אות ג', דדוקא היכא דחויגן שחזר לא

מסתמא כחפץ שמה שו"פ במקו"א. [ומשמע דעכ"פ ל"ל אח"כ הא יש צו שו"פ, ול"ע, דהא כיון דלרמב"ם כו' הספק משום קדושי הציפתא למקודם ולא משום הזוהר, א"כ מה לריך בכלל לומר אח"כ ענין קדושין, ואינו ענין למ"ש הרמ"א בסמוך דל"ה"א עכ"פ צעין שיאמר ד' זווי אית צי, דהתם לנעת כר"ף קאי, דהשם הקדושין הוא משום הזוהר וכנ"ל בזה"ל א"]. ונזכורא דיעקב כאן אחר שהציב שיטת

אלא דהרמב"ם עצמו מירי באגודה דה"ס דמתקיימת ע"י שישימה בפ"ט. [ובזה נראה גם להרמב"ם הא דלא נזכר כלל בגמ' חשש זה דשו"פ במקו"א]. ועפ"ש מ"ש עוד בדעת הרמב"ם.

כא) במחנה אפרים בחי' הטור שבסוף הספר, תמה, מה תועיל חזרתו הא בקדושין תוכ"ד לאו כדיבור דמי, וכן מ"ש הרא"ש ע"ד, שהיא לא נתרצית כו', קשה, דאחר שקיבלה מי נאמנת שלא היתה דעתה אלא לחפץ ששו"פ כאן.

מיהו ע"י בק"ג שפי' דברי הרא"ש דהוי כקדושי טעות, דהוא בעצמו אילו ידע שהציפתא אינה שו"פ לא ה' מקדשה בציפתא, [היינו דבהא דחזר ואמר תתקדש במה שבתוכה, מגלה דעתו שה' קדושין בטעות, ומהני י"ד כה"ג, דאנן סהדי דלקדושי דאי מכוון אלא דסבר שה' שו"פ, והא דחיישינן לשמא שו"פ במקו"א היינו כשלא חזר ואמר שטעה בשווי הדבר, מתו"ד המחקרי מרדכי לסעיף זה, דף י"ז טור ב', וכע"ז במלאת אבן, וע"ש שכתב דהיינו כד"ל הרמב"ן מתחילה, וכמובא בה' כ"ד]. א"נ הא דשמואל טעמו משום דחיישינן שמא יודמן כאן אדם ממדי ויראה שהמקדש בתמרה וכיו"ב שאינם קדושין יורה כן בעירו, ולא ידע דהתם דשו"פ מקודשת, משא"כ הכא דיראה בעיניו דחזר משום שאינו שו"פ כו', ומ"ש הרא"ש וגם היא לא נתרצית כו', ה"פ, דכיון דגלוי דעתה דלא בעי' לאקדושי לזה בפחות משו"פ [כאן] אינה מקודשת אפי' מספק, דהא אפי' נתן לה מנה ואמרה איני רוצה אלא במאתים ליכא חשש קדושין, ות"י זה אינו אלא לגי' רבינו, "אמרה" ליה, [והיינו כמ"ש הריסכ"א המובא בסמוך, ע"פ ארץ צבי ותא"צ סק"ח. וע"י בחמדת שלמה סי' מ"ז אות ט', דגמי תלי לה בגי' ד, "אמרה" ל' והאריך קצת. מיהו לדברי המאמר' והי"ס דבסמוך מתפרש שפיר גם להגי', "אמרו" ליה].

והמקנה בקו"א כאן, ביאר עפ"מ לסימן ל"א סעיף ג', דהא דחיישינן לדשמואל היינו כשנתרצית בהדיא להתקדש בחפץ זה כו', א"כ הכא דבשעת נתינה לא נתרצית פשיטא דל"ה למידן, ומה"ט גם הוא יכול לחזור, ומ"מ צריך גם לטעם דהוא חזר, דאל"כ הרי שוב יש מקום לחוש לספיק משום הציפתא, דכיון שלא השליכה שמא נתרצתה אח"כ אף שאינה שו"פ כאן, וכדחיישינן בכל שתיקה דלאחר מתן מעות, ועוד דבציפתא דפחות משו"פ לא שייך סברת רב אחאי דנשי לא גמירי דינא וסברי דכשתשליך תתחייב, לכך כתב הרא"ש דאין כאן חשש קדושין דאפי' נתרצית אח"כ כבר הוא חזר בו כו'. וגמצא דב' טעמי הרא"ש חדא שנויא הוא, גם בקהלת יעקב ביאר דחזרתו מהני משום דלא רצתה, ושמ"מ צריך גמי לחזרתו, ושב' הסעמים הם ת"י אחד, אלא שביאר באופן אחר, וכמובא בס"ק ל"י ע"ש.

ובאבגו מלואים סק"א כתב דאפשר דכיון דהחשש לשמא שו"פ במקו"א אינו אלא חומרא דרבנן [עב"ש סימן ל"א סק"ו], וא"כ לא אחמור כולי האי בחזר תוכ"ד, [ומה"ט הרמב"ם דסובר דהחשש הוא מתורה, חושש כאן לשוויא שו"פ במקום אחר, מנהורא דיעקב]. מיהו ע"י בהמקנה הנ"ל דר"ל גמי כתי' זה להרא"ש, והוסיף דגם י"ל דסובר כהרשב"ם בב"ב דף קכ"ד, דבחזר תוכ"ד הוי רק קדושין דרבנן, וא"כ כולי האי ל"ה, אבל כתב דזה דוחק, וכן המאמר' דבסמוך לא ג"ל ת"י זה.

ובמאמר מרדכי סי' ג"ג כתב דלא נראה ליה לתרץ משום דחששא דשמואל הוי רק דרבנן, דסו"ס הוי חשש וחומרא בקדושין כו', אלא נראה דא"ש אפי' להרמב"ם וס"ע דמחשש ספק דאורייתא אתינן עלה, והיינו משום דיכולה לומר לדידי שוה לי, דמ"מ כיון דחלוי ברצויה דידת י"ל

אוצר

סיק לה אות ט

הפוסקים

זוהי, להראש"ש לא מכני' אס' אמר לה רק ד' זוהי אית צה, כיון דחזר
מקדושין הראשונים כו' ע"ש. וגם לכמה מפרשים שהוצאו בהערה
כ"ל, דמבואר מדבריהם דמ"ש הראש"ש וגם הוא לא נחלית כו', הוא
טעם לחוד על מה דל"ח לשו"פ במקום אחר, נמי אין נפ"מ אס' אמר
פעם צ' המקדש וחזר מקדושין הראשונים, או לא, דהא עכ"פ הוא
לא נחלית בפחות משו"פ שצ"ח].

ועיין בדברי הפוס' שבהערה כ"ל דמבואר דלפ"ד הראש"ש היינו
כשאמר תקדש לכה"פ תוכ"ד, אז לא חיישין לשמא שו"פ.
וכי"כ ביד דוד (פסקי הלכות) ח"ב דל"ג עור א', ודלהלן, ומבאר כן
גם לפי תי' הרמב"ן והרשב"א הכ"ל ב"ה, דמסתבר דאינו נאמן לפרש
כוונתי ולבטל הקדושין אלא דוקא בעודן עסוקים באותו ענין ולא
לאחר זמן מרובה, אף שיש קצת הוכחה שכוונתו הייתה למה שכתובה,
מדלא ביקש שחזיר לו הזוהי, מ"מ נראה דאין סביר להאמינו ע"ז
לאחר זמן כיון דהעדים לא ידעו מהכוונה שכתובה וגם אין הדרך
להעמיץ בציפא זוהי ואין לה כלל להעלות זכר על דעתה, ומה גם
לתי' הרשב"א נראה דודאי אינה נאמנת לבד דבריה שסברה ששו"פ
במקום זה דוקא, אלא תוכ"ד, דהא מדמה לה לנתן לה מנה ואמרה
שרחש דיקא מלחית, ובזה ודאי דלא מכני' אלא באומרת כן בשעת
קבלתה, או באופן שיהא ניכר שהקבלה הייתה ע"ד שחרה כמה הוא
זוכה, וככה נמי מסתמא היה הכל בעודן עסוקין בענין קדושין אלו
דסיק תוכ"ד שאלה ובה אין צו שו"פ, וכן מפורש ברמב"ן [בתחילה
דצ"ח שהוצאו בהערה כ"ד] וכיון דפירש מיד גילה דעתו כו',
וכי' מדברי הראש"ש דקאמר הטעם משום דחזר צו כו', וצ"כ דברי
הראש"ש מתפרשים באופן שאומרים שאינו היו יודעים שאין צו שו"פ
לא היו מתרצים על הקדושין, ומסתברא שאין נאמנים בזה לבד אלא
תיקף בתוכ"ד באופן שניכר שלא ראו בקדושי ספק או בקדושין שהם
פאת משו"פ צבאן, אבל לא לאחר זמן כו'. וכי"כ עפ"י פסקי הלכות
סס

מיהו מפשטות דברי הראשונים נראה דרק מפרשים דכ"ה כוונתו במה
שאמר תקדש בד' זוהי כו', וכ"מ מדברי הב"ש סק"ד, דהא מבאי להראש"ש
והר"ן על דברי השו"ע דמייירי דלא אמר אלא תתקדשי בד' זוהי, וכן על
ההנהגה דגם התקדשי לא אמר. ועכ"פ לפני מה שכתב דהיינו דוקא תוכ"ד
או כשעדיין עסוקים בזה, נראה דהיינו גם לפי הבנת פשטות דברי הראשונים
דכ"ז רק מתפרש בכונת אמירתו תקדש כו', מ"מ היינו שאמירת תקדשי
הי' תוך זמן זה.

וצ"ל דלפי' היד דוד דמייירי באמר, אין מחלוקת בזה בין הרמב"ם
לשאר הראשונים, דבלא אמרו כן בהדיא משמע דגם לדידתו חיישי'
לשו"פ, ולא מצי במה שאמר רק תקדש כו', ובאמרו תיקף בהדיא שלא
התכוונו וכו', הרי ודאי גם להרמב"ם אין ספק זה, והנפ"מ היא רק
בביאור הסוגיא למה לא דנו משום הספק דשו"פ דהציפא, דהם מפרשים
דמייירי באמרו וכו', והיינו הא דביד דוד טור ב', כתב על דבריו שבפסקי
הלכות המובא בפנים, שכ"ז מבואר במה שהביא מהרמב"ן וכו' לתרץ למה
לא חששו מחמת הציפא עצמה כו', והרמב"ם טובר באמת דחיישינן
משום הציפא עצמה, והגמרא שקיל וטרי משום שתיקה דאחר מת"מ,
דנפ"מ כגון באמרה מתחילה שאין רצונה להתקדש אלא בשו"פ כאן כו',
והרמב"ם שכתב דחיישינן לשמא שו"פ במקרא, אינו מבואר איך מפרש
הסוגיא [למה לא דנה גם משום שו"פ], ולמעשה אין נפ"מ בזה כלל, והכל
אמת למעשה.

(כ) כאן כתב: וכדווכתתי בח"א פ"ד אות מ"ז. מיהו ע"ש בדף
ק' הערה א', דאף דמתחילה כתב כג"ל דמייירי בעודן עסוקין כו' אבל אח"כ
כתב דאפשר דלהראש"ש והר"ן נאמנים בזה אף לאחר זמן, ושכן מסיים דברי
הרשב"א שמפרש שיש הוכחה שמעיקרא התכוון להזוהי מדלא התנה
שתחזיר לו, אלא דמסיים שם, דבת"ב ידבר עוד מזה, לפי"ז צ"ל דמ"ש
כאן הוא עיקר דעתו, וגם שכ"כ בפסקי הלכות שבבא, כמבואר בפנים.

לעב[ב] שאינו שו"פ. גם הרשב"א בחידושו, אחר שהביא תירון
הרשב"א והרמב"ן הכ"ל וכתב ע"ז דלא מחזור, כתב בסוף דברי הראש"ש,
דהנכון דכיון דאמרה לו ובה לית צו שו"פ, גליא דעתה דלא צויה
לאקדושי אלא אלא בדבר ששו"פ כאן, ואפילו שמואל מודה בזה דלא
חיישין לשו"פ צמדי, ובהא ודאי, אפילו נתן לה מנה ואמרה אינו
רצוה אלא במלחית אינה מקדשת כלל אפילו מספק עד שיחן לה
המלחית, וכו"כ צהא. גם הרמב"ן, הרשב"א והר"ן בתירוטם הכי
כתבו דאין לחוש הכא לקדושי ספק לציפא, ומטעם אחר, דסתמא
דמילתא גם מתחילה היה דעתו לקדש צה ובזוהי שכתובה ולא
בציפא לבד כו', דלא ניחא לי' בקדושי ספק, דאגידה צו ולא יכני' לי'
לא כך ולא אחריתו, ובה ובמה שכתובה קידש, אלא שהם חשבו שלא
היה שם כ"ל הציפא לבד ואמרו לו ובה לית צו שו"פ, ובה דקאמר
תקדש צו' זוהי דאית צה, [ר"ל] אלא צו' וצמאי דאית צו' מקדשה
לך, וד' זוהי אית צו' ותקדש צה כו'. וכי"כ במהר"ט בחידושו, דכיון
דהי' זוהי כריכו צה ויכנינו ויכלה, [מוכחא] מילתא דלא צויה
לקדושי קדושי ספק אלא קדושי ודאי. גם ביש"ש סי' י"ט, אחר שהביא
לדעת הראש"ש והר"ן, כתב דכן נראה עיקר. ועי' צמ"י סק"ע שהביא
להראש"ש והר"ן דאין לחוש כאן לחשש שמא שו"פ במקום אחר, ודברי
הרמב"ם לא הזכיר כלל. ועי' באותו ח' מהב"ש ועוד פוס' דכן דעת
השו"ע דלא חיישין לקדושי ספק משום הכפץ.

ועיין בסוף דברי המקנה ובהקלה יעקב שהוצאן להלן בסק"ל, דבלא
אמר עו"פ התקדש, רק אמר ד' זוהי אית צו, גם להראש"ש
חיישין לשמא שו"פ במקרא, והיינו לפי המבואר שם דבלא אמר
עו"פ התקדש לא היו חזרה מקדושין הראשונים דהציפא, ע"ש.
יעצ"ש מה שכתבו בזה בענין אחרים ובאצני משפט שבהערה ל"ג.
[מיהו מדברי הב"ש שהוצא שם, מבואר דאף בלא אמר עוד טעם
התקדש, היו חזרה, דכתב שם לענין החשש של הקדושין השניים דהי'

מוה"י, אבל הכא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע שגם מתחילה לא נתכוון
לקדשה בפחות משו"פ, וכי"כ בר"ן.

(בב) ק"נ. [וכן העתיק הראש"ש עצמו לשון הגמ' שם לעיל].

(ג) עי' לקמן בהערה כ"ה שהיד דוד מפרש דמייירי שאמר בהדיא כן.
(ד) ועי' ברמב"ן דר"ל מקודם דבמה שאמר תקדש בד' זוהי שבה,
משמע דרק בד' זוהי ולא בציפא, או דפירש כך (דהא מעיקרא לא אמר בפי'
שקידש בציפא אלא סתם תתקדשי בה אמר), והוסיף, ואע"ג דסתמא בה
ובמה שכתובה משמע, מ"מ כיון דפי' מיד גלי דעתו דה"ק מעיקרא, ומסיים,
מיהו לא מחזור אי מהני גלוי דעת אחר הקדושין כיון דלא מצי הדר ביה,
אלא י"ל דסתמא בו ובמה שכתובו משמע כו'.

ועי' בביב קדושין סק"ג, דאחר שביאר דגם כוונת הר"ן דסתמא משמע
בה ובמה שכתובה, הוסיף, והא דבסי' כ"ט סעיף ט' גבי התקדשי בכוס, י"כ
חילוקים מתי' הכוונה במה שכתובה ע"ש. י"ל דהא סתמא גם מה שכתובה
מדלא שקיל הוה, משא"כ התם דהדרך ליתן הכוס עם המשקה אף שמקדש
רק בכוס או במה שכתובו. ועמ"ש בזה בלחם משנה על הרמב"ם שם. ועי'
בזה בסק"ג.

(ה) אלא דנראה שהבין בדברי הראשונים דמפרשי דהסוגיא מייירי
שאמרו בהדיא שלא כיוונו לקדושין בהציפא רק בהזוזים שבה, ולא רק
שאנו מפרשים כן כוונתו במה שאמר תקדש כו', שכתב שם בטור א'
דלהרמב"ן והרשב"א איירי באמר שגם מתחילה נתכוון למה שבתיך
הציפא כו', וכי"כ על דברי הראש"ש, דע"כ מתפרשים באופן שאומרים
שאילו היו יודעים שאין בזה שו"פ לא היו מתרצים על הקדושין כו', וכי"כ
בתי"ד דף ק' ע"א בהנהגה א' בשם הראש"ש, דאיירי באמר שהיה בשעות
ואילו ידע שאין בו שו"פ לא הי' מקדשה וגם היא אומרת שהיתה סבורה שיש
בזה שו"פ כו', וכי"כ שם מהר"ן דאיירי באומר שגם מתחילה הי' דעתו
על הד' זוהי כו', וכי"כ בלשון אומר בפסקי הלכות המובא בסמוך בפנים.

ביאור הגר"א

[יח] והיה אם כו' ע"ש
ס"ק י"ד ט"ו :

הגה [יח] וה"כ אם (יז) לא חזר ואמר (יט) התקדשי לי רק חמור לה
הרי בחובו שזה פרוטקא מקודשת מספק (הגהות אלפסי פ"ק קדושין)
חשך

באר היטב

(יט) התקדשי לי כו'. ג"כ כתב להרמ"ש לא מהני אם לא חזר
ואמר התקדשי. וט"ז כתב אפילו להר"ן לא מהני עיין ג"כ. חזק
בנהיג דף כ"ז ע"כ כתב דלענין מעשה יש להחמיר ע"ש :

פתחי תשובה

(יז) לא חזר ואמר התקדשי. ענה"ט שכתב ג"כ כתב כו' חזק כה"נ כו' גם
בס' קה"י תמה על הנ"ל ומוסיק דמקודשת מספק חף בלא חזר ואמר התקדשי
מחש"ע ע"ש :

אוצר

ס"ק לה אות ס — ס"ק לו

הפוסקים

ועיין בה"ב כ"ה ד"כ וז"ל, דלפמ"ש היד דוד בבראשונים דמירי
באמר המקדש או המקדשת בדיחא שכתבונו להמעות כו',
נמי אין מחלוקת בין הרמב"ם לשאר פוסקים.
לו. וה"ה אם לא חזר ואמר וכו'. מקור הדין עיין בפנים
מהגהות אלפסי, והוא בשלטי הגבורים בשם הרי"א.
וכתב ביד דוד (פסקי הלכות) ח"א דף ק' ע"א הג"ה ג', נראה
דבעודן עסוקין בזה השיב כן, וכמבואר גם בדברי הפוס' דלכאן, ועוד
לא נחזקו דבריהם כ"ז שלא אמר שחינה רואית, והוא תשובתו
באילו נותן לה בשתיקה בעת שעסוקין בענין קדושין, דמקודשת, ולכן
ג"ל דאם השיבה הן מקודשת ודאי באופן זה, והרי"א שואמר ספק,
חיירי בשותקת, כ"ה לדעה זה בלא ספק בה.

ועיין ג"כ סק"ד וט"ז [והוצא בקצרה בזה"כ סק"ט], דמבאר
דהר"א יחלוק על דין זה, דלפמ"ש [וכמובא בס"ק הקודם
אות ט' ד"ה מיהו] דלכך אינה מקודשת מספק מחמת החפץ ע"מ
מטעם דשמה ש"פ במקום אחר, משום דחזר בו ממה שאמר בתחילה
שמתקדשת בהחפץ, לפי"ז הי"א לא מהני אם לא חזר ואמר התקדשי לי
בד' זוזי שיש בו, דהא קדושין חדשים הם מה שרוצה לקדש במעות,
חזק לפמ"ש הר"ן [המובא שם] דלהכי אינה מקודשת מספק מחמת
החפץ, משום דבתחילה נמי הי' טועה לקדשה במעות שבו ולא
בהחפץ ע"מ חלה שהיא לא הבינה כו' ע"ש, לפי"ז מהני אפילו אם
לא חזר ואמר התקדשי לי בט', והט"ז השיב על הרמ"א, דאפילו להר"ן
לא מהני אם לא חזר ואמר התקדשי לי [וכדבסמוך].

הפ"ז סק"י תמה על דין הרמ"א, הא בגמ' דין זה דהתקדשי במעות
שכתבו, אמר רבא דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות, משמע שאם
היתה אומרת הן הוי קדושין ודאי, והיינו בשביל לשון הקדושין שאומר
לה באותו פה וכו' וכו' מתרנית לה, וא"כ כאן שלא חזר לומר פה
שנית לשון קדושין, והלשון שאמר תחילה אינו כלום, שהרי חזר ממנו,
לדעת הרמ"ש הג"ל, וגם לדעת הר"ן [הג"ל הרי עכ"פ] היה בטעות
בין שלא ידעו שהוא מקדש במעות שכתבו, ממילא בטל לשון
הראשון, א"כ צריך שתקדש פעם שנית כיון שלא אמר לשון קדושין
שנית, ואע"ג דאמרין בס"י כ"ז דבמדבר עמה בעסקי קדושין ונתן לה
אח"כ ושתק די בזה, מ"מ לא דמי, דהכא בשעה שאינו אומר לשון
קדושין שנית כבר החפץ בידה והוי לאחר מח"מ, ולכ"ע כבר נחזק
לשון

שם ע"כ, דלענין אם לחוש לשו"פ דהחפץ ע"מ במקו"א, יש חילוק
בזה, דאם חיוק בשלומים לו שכתב אינו שו"פ אומר שלא כיוון
גם מתחילה על הניסחא רק עליה ועל מה שכתובה, [אז שואמר שאם
היה יודע שאין בלמוד שו"פ היה אומר בה וצמח שכתובה — שם
ב"ד דוד ע"כ], אז כשהיא אומרת לו חיוק בשותקת לה דאם אין בזה
שו"פ אינה רואית בהקדושין, וט"ז השיב שמתקדש בכה"ז זוזי, אזי
אין לחוש מחמת החפץ כלל, חזק אם אין אומרים כן [מיד] הרי זו
מקודשת במספק מפני החפץ שמה שו"פ במקו"א.

ובתפארת יעקב מחלק בזה דאם יש לחשוש לשו"פ במקו"א,
דבאמרה האשה והרי אין בו שו"פ, וכדנקט בלשון השו"ע
[ובג"י הרא"ש והרמב"ם ה"ל], גם להרמב"ם לא חיישין לשמה
שו"פ במקו"א, כיון דבעתה אמרה כן [הרי דגילתה דעתה שאינה
מרוצה להתקדש חלה בשו"פ כאן], והרמב"ם מיידי דהעדים אמרו
לו [וכדנקט כן בלשון, וכדבגמ' דלפנינו], ודלא בה"ב סק"ד שכתב
דדעת המחבר דלא חיישין משום החפץ שמה שו"פ במקו"א הוא
להרמ"ש והר"ן דוקא ולא להרמב"ם. וכ"כ בנהירא דיעקב כאן,
דלכאורה לא היה לו להבי"ש להביא דעת הרמב"ם בניגוד לדברי
המחבר שכתב, "ואמרה לו", דנראה דבה"ב גם בידוע דשו"פ במקום
אחר לא מהני להרמב"ם כו', ורק בשתיקה הוא דחיישין לספק שמה
שו"פ במקו"א, ואפילו למ"ש הפ"ת ס"י ל"א סק"י דדעת הרמב"ם,
ע"ש, י"ל דהכא ל"ה, והרמב"ם לא כתב כן כאן חלה לגירסתו ד"אמרו"
לו, דהיינו העדים, וכ"כ בקרבן נתנאל שם [ע"י בק"י המובא בתחילת
הערה כ"א]. וכן מבואר בנש"י הר"א אשכנזי שבישמה לב ס"י י"ב כו'.
[מיהו מהלכות לא משמע כן, דהא נקט הלשון "אמרה" לו, ואעפ"כ
ספק דחיישין לשו"פ במקו"א. וכ"כ מהע"ב קדושין הג"ל דרי"ב ובע"ב,
מדבקה על השו"ע אח"כ לא הביא דעת הרמב"ם דחייש לה, והא
ג"י השו"ע "אמרה" לו. ולאידך גיסא, לעטם הרא"ש הג"ל דרי"ב מיהו,
דל"ה לשו"פ משום דחזר בו כו' (להי"מ דהוא טעם לחוד), וכן לעטם
הר"ן ועוד פוס' שם, משום דגם בתחילה התכוון למעות כו', הרי
שייכים טעמים אלו גם ב"אמרו" לו, ואמנם כ"ה ג"י הר"ן. גם לכוך
דברי הרא"ש דהיה לא נתרנית כו', הרי לבאר המאמר וט"ק הג"ל
בה"ב כ"א, א"ש גם להג"י ד"אמרו" לו, ע"ש].

(כו) מיהו מ"ש שם דג"י הר"ף היא, "אמרה" לו, הגה ברי"ף דלפנינו

הג"י, "אמרו" לו.

(כז) והוסיף שם, אבל אם לאחר זמן מרובה שאמרו לו שאין
בהקדושין שו"פ ונתבטלו הקדושין, השיב הרי יש בהם ד' זוזי, הנה אם
מיידי באופן שאינם חוזרים עוד מהקדושין, רק שואלים מאתו שיקדשה
עתה כדי, נראה דהוה במדבר עמה על עסקי קדושה, ומקודשת בזה
אם השיבה הן, דלא גרע מ[נתן לה ב]שתיקה, ואם אינו ניכר שהוא באופן
זה, נראה דאינה מקודשת, ואין חילוק בזה בין אם אומרים שטעו שסברו
שהיה בזה שו"פ או שאומר שגם מתחילה היה כוונתו על מה שכתובה,
כיון שהאשה לא ידעה מזה כבר נתבטלו הקדושין הראשונים.

(כח) ובפ"ק דהתרומה בהר"ן, ביאר בארץ צבי (ותאמי צביה) סק"י

משום דדברי הרא"ש לא א"ש לגירסת הרי"ף והרמב"ם, דהנה מ"ש משי
דחזר בו כו', קשה, דהא לא מהני חזרה בקדושין ואפילו תוכ"ד, ועיקר טעמו
הוא כמ"ש הרא"ש אח"כ, משום דכיון דהוא לא נתרצתה בזה יכול הוא
לחזור, והיינו בגירסתו אמרה לו והא ליכא שו"פ [וכנ"ל סק"ה אות ט'].
אבל להרי"ף והרמב"ם הגירסא אמרו לו, ואין הוכחה שלא נתרצתה, ולא
יכול לחזור.

(ל) בסק"ט העתיק הס"ז הלשון : לא ידעה, וכ"ה בב"ש הג"ל : שהיא
לא הבינה, וכנראה דבברי שיעקר הגירסות היא משום טעות דהאשה.
אמנם בר"ן עצמו כתוב בל' רבים : שהם חשבו כו', וכדלפנינו בגמ', והיינו
האנשים שהיו שם, ובערוך השלחן סעיף ל"ז כתב : שהיא והעדים לא
ידעו, ע"ש.

אוצר

סי' יז

הפוסקים

לחומר[א]. ועי' במאורי שכתב דין זה כך: דאמר לה התקדשי בדבר
הטמון בחפץ, "או שאומר שצווחו דבר [הטמון] הי' מכוון לקדשה"
כו'. ועי' שם דמלשון זה יולא צרור דאין לריך לומר ע"פ חתקדש,
וללא כה"ל.

גם ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה הכ"ד דל"ג ע"ג, כתב ג"כ דהוי
ספק, דאף שכתב דמכרמז"ס וגמ' משמע כהתוס' ר"ד, וצ"ח
דצ"ח, דכלל אמר חתקדשי צווחי אין ראייה שרואה לקדשה שנית כו'
וכי"ל דצ"ח וכ"ד, הוסיף, אבל אין זה מוכרח, דיל' דגם צכ"ג
[שאמר רק וזה יש צחוכה ד' זוחי] הוי לשון המוכות, דהוי כלי' יד
משיב וברי ד' זוחים צחוכה וחתקדש צכ"ד זוחי שבה, ועכ"פ הוי יד
המוכות, דקו"ל דהוי ספיק, כדכתבתי בפ"ד ה"ב אות ל"ח ע"ש,
או אפשר דלא הוי אפילו יד מוכות, דאולי כוונתו וברי ד' זוחים יש זה
וא"כ היתה יכולה להתקדש צחוכה מעיקרה, אבל עתה אני חוזר צחוכה,
והדבר ספק לדעתו. וכ"כ שם בסוף הדף, דיש צחוכה מחלוקת הפוס'
ואין צידו להכריע. ועפ"י פסק שם בפסקי הלכות, דכשצאלוהו וברי
אין בהאגודה ש"פ השיב ברי ד' זוחים צחוכה, ולא אמר יותר, וכי'א
השיב בן, ה"ז ספק קדושין. [דשמא כלכה כהרי"א דכשצחוכה בן
הוי קדוש ודאי, אף בלא אמר ע"פ חתקדשי וכי"ל צרי' הספיק, או
כהתוס' ר"ד, דאף כשצחוכה בן אינה מקודשת, וכדבער ל"ב].

והפרישה אות ע"י דעתו כהדיא כהרמ"א, דעמ"ש הטור יש צחוכה
ש"פ וחתקדשי לי צו כו', כתב, ה"ה אפילו לא חזר ואמר
התקדשי לי כו', וכ"פ הרמ"א, והטור דכתב לשון בהגמרא, נקט
לאחרת דמילתא, דמאחר שאמרה הוי אין צו ש"פ, רגיל הוי לומר
אל תדאגי צחוכה וחתקדשי לי צו כו' יש צו ש"פ. וצ"ח במחקרי מרדכי
כאן, דה"ק, דמלשון הגמ' צודאי אין להציא ראייה כלל, דמעשה שכיב
כך ה"ה שחזר ואמר חתקדש, והטור כתב גם בפסקי ההלכה לשון הגמ',
משום דכך רגיל הדבר.

והמקנה בק"א הציא קושית הט"ז הכ"ל, וכתב, דיש ליישב דעת
הרמ"א, דלדברא, נראה דיל' אפכא מדברי הט"ז, דלא
מבעיא לטעם הר"ן, וכדמשמע [נמי] מלשון הש"ג שאמר ברי יש צו
ד' זוחי, דמשמע שמפרש שכיב דעתו גם בתחילה על כד' זוחי, וכ"מ
מלשון הש"ס [כאן, דקאמר] הכא צחורת קדושין יכבי, משמע דאף
כד' זוחים נתן בתחילה צחורת קדושין, דזה דמי למי"ש דרמ"י בקדושה
צחמרה ואמר צו וצו, דאע"פ שנתן בכל פעם לידה (ולא אכלתו),
מי"מ כשמלשים לש"פ ה"ה מחקדשת, ומכ"ש אם צחמרה ש"פ, ולא
אמרין כיון דצחמרה נתן לה פחות מש"פ יערך לומר לשון קדושין
צחמרה, א"כ הכא נמי, כיון שצחמרה ה"ה דעתו על שניהם [שכן]
גילה דעתו צמאי שאמר ברי יש צו ד' זוחי, א"כ אין לריך לחזר ולומר
לשון קדושין, אלא אפילו לדעת הר"ש דחזר צו, משמע שם דמכני,
דכא אמר שם בדף מ"ז [ע"א] דרבי צבור דצין צו וצו וצין צו
[צו] פרעה הוי, ואפ"י אם יש צחמרה ש"פ מקודשת, ברי דאף
שחזר צו מן הראשונות, דכא ס"ל פרעה הוי, אפ"י מכני מה שאמר
בתחילה לשון קדושין ומה ניליף דה"ה הכא, דמה לי שהוא נתון בכל
פעם או שהוא צידה ונחלית, כיון דכוונתו על לשון קדושין שאמר
בתחילה, ודוקא גדול לחלק ציניהם דהתם לאו חזרה ממנו ה"ה אלא
או צו או צו. והוסיף, ומה שדקדק הט"ז ממ"ש בגמ' לשון חתקדש
כד' זוחי, נראה דא"ש לדעת הר"ש, דהוא לענין דלא יחויש לקדושין
משום הציפתא, דלפ"מ שצחמרה דעיקר טעם הר"ש דלי"ח לקדושין
דליפתא ה"ה משום דחזר מחי (ולא סגי משום דה"ה לא נחלית,
וכי"ל כה"ה כ"א), זה שייך צחמרה [שנית] חתקדשי, דצחמרה רק ה"ה
יש צו ד' זוחי, מ"ל צחמרה דחזר, ה"ה קו"ל דאפילו אמר צו צו כלל
הוי, וא"כ י"ל דדעתו אפ"י גם על הציפתא, ויש לחוש משום שחזר
ש"פ צמקס אמר, אבל כשאמר [שנית] חתקדשי ודאי פרעה הוי,
כדאי שם בדמ"ח, מאן חגא חתקדשי חתקדשי ר"ש ה"ה, ע"ש, אבל
לענין

לשון הראשון שאמר בתחילה קודם הנהיגה, משא"כ לעיל, דשעת
הנהיגה שהוא עיקר ה"ה הוא סומך על מה שאמר בתחילה מענין עסק
הקדושין. וכן מצוה בגמ' שאמרו בזה [דהשיב המקדש] חתקדש כד'
זוחי, דהיינו שקדשה שנית, וכ"כ לשון הטור והרמב"ם, וצודאי
דוקא ה"ה.

וב"ד עוד פוס'. צערך לחם הציא על הש"ע מהתוס' ר"ד שכתב
צמנדא דליפתא, דדוקא אי חזר ואמר חתקדשי לי כד' זוחי
שבה [לא הוי ספק קדושין צחמרה, וצחמרה בן הוי ודאי קדושין א],
אבל אם אמר ד' זוחי ה"ה צחוכה, אינו מועיל כלום, שדיבור ראשון
אין צו ממנו כיון שהאשה סברה שאינו נתון לה אלא ה"ה ליפתא
ואין צו ש"פ כו'. והציאו גם צו למורה ס' א', והוסיף, שכ"כ ר"י
[כ"כ ח"א דקפ"ב ע"ג כד' ויל"ל] צמס י"מ. וצ"ח ציד דוד (כ"ה)
בסמך) צמסם דלהתוס' ר"ד ל"ד להא דמדבר בפסקי קדושין,
כשימ"ש הט"ז הכ"ל, דהתם שעישה ונתן הכסף כשעסוקים צמס"ק
מסתמא דעתו לקדשה כמו שדיבר עמה עד עתה, משא"כ כאן שהמעות
כבר צידה, ואין שום ראייה שרואה עתה בקדושין, ולכך שחוקה צכ"ג
צודאי לא מכני, דהוי כשחוקה דלאחר מתן מעות [דפקדון צכ"ג
הע"ף ד'] דלא כלום ה"ה, וכ"כ שחוקה דלאחר מת"מ דלא כלום ה"ה,
[ולין למי"ש צח"א פ"ג אות ל', דשם מוכיח דשחוקה דלאחר מת"מ
לא עדיף משחוקה], וכיון שהשחוקה אינה מועלת יכול להיות צמס
לשון זה אינו מועיל כו' [ודעתו להלכה ע"י צמון].

ובאמונת שמואל ס' כ"ב, אחר שהציא לגדונו דברי הרמ"א, כתב,
וצחמרה צחוכה ר"ד שם כתב להדיא דלא כהש"ג כו',
וידוע שכיב רב מובהק ויש לסמוך עליו יותר מעל הש"ג, ובפרט
שמסתבר טעמו, ולישנא דהש"ס מורה כן. [ובגדונו כתב עוד צדדי
היתר].

ובארץ צבי (וחלומי נביה) סק"ט, כתב נמי דגם אליבא דהר"ן
אין הברה לדברי הש"ג, וצ"ח, דיל' דסובר הר"ן כהתוס'
ר"ד הכ"ל, דה"ה משמע דהתוס' ר"ד סובר כהר"ן [דחמקדש דעתו
גם מקודם על כד' זוחי], דה"ה צ"ח צמסם דאין ממנו צדיבורו הראשון
משום דה"ה סברה דלא נתן אלא הציפתא, ואפ"י כתב דדוקא
דחזר ואמר וכו', ומכ"כ גופא לפי שסברה שאינו נתון אלא הציפתא,
והוסיף, שכן מוכח צר"ן גופא, שכתב בלשונו, דבר אמר חתקדשי כו'.
גם צחמרי מלואים כאן דיוק מהתוס' ר"ד ממ"ש דהאשה סברה כו',
דמשמע דסובר כהר"ן, ולא משום חזרה דמקדש, ואפ"י מאריך שיחזר
ויאמר חתקדשי כו', וזה כה"ל. וכן הציאו שם להרי"א הכ"ל.

ואולם הרבה פוס' תפסו כהרמ"א, יש שכתבו בן מחומר או מספק,
ויש שכתבו דהעיקר כהרמ"א [וגפ"מ לענין אמרה בן צ], ויש
שרק חיראו הקושיות שצ"ד הרמ"א, ולא כתבו צחמרה שכן דעתם.
צכ"ג הכ"ה אות מ"ב [והוצא צכ"ה"ט סק"י], אחר שהציא
להרי"א, ושהתוס' ר"ד ור"י חולקים עליו, כתב, ולענין מעשה ראוי
להחמיר. וכ"כ צק"ר פסקי הלכות (לבעל מרכבה המשינה שבהם חכם
לצ) עמוד ש"ב דכן יש להחמיר למעשה. וצ"ח למורה ס' א', אחר
שהציא להתוס' ר"ד וכתב שכתב אורח משמע בן בגמ' [וכעמ"ש צט"ז]
וכ"כ הר"י מ"מ, הוסיף, אבל ראיתי צכ"ג צמס ריא"ז דחולק
עליהם כו' [ואפשר דר"ל דאף דהרי"א יחידא נגדם, מי"מ יש לחוש

(א) מת"ד השי למורה ס' א' ד"ה לכאורה, בביאור דבריו.

(ב) דבשתקה הרי גם לעיקר דעת הרמ"א הוי רק ספק, אבל
באמרה הן, הרי להסוברים דהעיקר כהרמ"א הוי קדושין ודאי, ולהסוברים
רק מחומר, הרי גם באמרה הן הוי רק ספק קדושין, דשמא הלכה כהתוס'
ר"ד דעמ"מ, דבלא חזר ואמר חתקדשי בווזי לא הוי קדושין כלל אפ"י
אמרה הן, וכבד דוד דבסמך, והוי לחומר בכל העדיון.

אוצר

סי' לו

הפוסקים

גם בלא חמר התקדשי ממש. [ועי' במחקרי מרדכי סי' כ"ה דף י"ז שדחה פי' זה בדברי הרא"ש, דכיון דנשעת הקבלה לא האכיר שום חנאי, לא מהני גילוי דעת באופן כזה שהיה רוצה אמנם להתקדש בחפץ, אלא בחנאי שישלים לו עד ש"ס, ע"ש שכתב האכסל לדבריו].

ובבית מאיר כאן, אחר שכתב דהב"ל הנ"ל נמשך אחר הט"ז ולכן כתב דלהרא"ש ודאי לא מהני, הביא למ"ס הט"ז דגמ' משמע דבאמרה בן מקודשת ודאי, וחינו בשביל אמירתו חיקודש כר, וכתב, וידעתי ודאי חילו אמרה בן, פשיטא דהוי מקודשת אפילו לא הזכיר לשון קדושין אלא שאמר הרי בחובו שו"ס, ובבבית מאיר, ומעט שכתב [הט"ז] בעצמו דלא יבא אלא כמדבר עמה תחילה מעסק קדושין ואפילו יחזיק בשתיקה נמי מקודשת, ומה שמחלק שם דמ"מ לא דמי להכא כר, אינו מצוי, דהא כיון דאין תושבין לדבר הונא ולאמרים דאולי מה שלא זרקו החפץ מוכיח על הריטוי כאילו אמרה בן, וזה נחזיר לנו מיד שאמר הרי בחובו שו"ס, דמורגש כוונתו שתקדש בכן ע"י שעסקו תחילה בעסק, ומדלא זרקו, אנו חוששים לריטוי ידוע כמו בשתיקה דנשעת מח"מ, וא"כ מה"מ לא תתקדש אף להרא"ש, (אלא לדרבא דסבור דגם בזה יראתה לזרוע) [אף שלא קיבלה לפקדון], סיבר נמי דבשתיקה מדלא מיתחב לא הוי רטוי, משום דלא איכפת לה, ובדאי חילו אמרה בפירוש בן, פשיטא דמקודשת, ולא דוקא בשאמר תתקדש, אלא אפילו בלשון המבואר ברמ"א, וחדרבה, בלשון זה מודה הרא"ש להר"ן שמגלה שלכן כיוון בתחילה ומעולם לא היה דעתו על הנישואין, ועכ"פ לא גרע מנתינה בשתיקה ו[מדבר] בעסק קדושין א"ס אמרה בן לוודאי, ובלא בן לספק, ואין כאן מקום לדעתי לפקק על ברמ"א, ובתוס' ר"י כח בדיא היפך ברמ"א, ועי' תשו' אמונת שמואל סי' כ"ב [הנ"ל], וז"ע.

גם בשוב קדושין סק"ב ד"ה לפי"ז, אחר שר"ל כהב"ש אלוהא דהרא"ש, מסיק, מיהו נראה לזקק דברי הש"ג דברמ"א גם להרא"ש, ומשום דלא גרע מעסקין באותו ענין כר [וכעמ"ס צ"מ הנ"ל]. וכ"כ ד"ה עכ"פ, דבעיקר בדברי הרמ"א בשם ש"ג, ושכ"כ בקרי"א להמקדש, והוסף, ומש"ס הט"ז שגמ' הוציא [שאמר ע"פ] התקדש, תמיהא לי, דגממא לא נזכר שדבר עם האשה כלל, רק השיב תקדוש בדי' זחי להאומרים לו ה"ל לית ב' שו"ס, וכ"כ ברמ"א: התקדש, הרי שלא דיבר עמה כלל לנוכח, וכן לגירסת הרא"ש תקדוש לי, גם זה אינו טבח לנקיבה, רק להאומרים לו השיב בן כר, והאשה מדשמעה ולא זרקתה, אמרין דכיון דשמעה שרצה בקדושין דמעיקרה ע"י כר' זחי, משמע ודאי דמקדשה אי אמרין דודאי נחתא לה, וחינו ע"כ מעט עסקין באותו ענין, ודין התפוסה [מה שמחזקת ולא זרקתה] כאילו נתן לה בשתיקה ועסקים אלו ענין, אי דמקדשה מעיקרה אי איכא גילוי דעת דניחא לה מדלא שדחנה, ואפשר לה להתקדש מעיקרה בדי' זחי, דאע"פ שלא ידעה מעיקרה מהם, אי נחתא לה, שפיר מקדשה.

וכן בתפארת יעקב סק"ב, דהא דברי הט"ז מעטם דלא גרע ממדבר עמה בעסק, וחילוק הט"ז מהםם אינו מצוי, דהא כל שלא קיבלה לפקדון, הוי מספיקא כשעת מח"מ מה שלא זרקתה, וממילא לא צ"י אמירה דילי' דוקא, וכ"ש שהוא משיב מיד דיש בו שו"ס, הרי אין לך גילוי דעת גדול מזה דהוא נמשך לשון קדושין שזכר קודם. וע"ש מ"ס ראי'ה, והוסף, ואפילו לדעת הרא"ש נראה לי דבעיקר כהרמ"א כמו שכתבתי, דמ"מ כיון דדיבר מעיקרה בעסק, סגי בזה. גם בערוך השלחן סעיף ל"ו, אחר שהביא להב"ש והט"ז החולקים על ברמ"א, כתב, ונראה כדעת הרמ"א, דכיון דהכל היה באותו מעמד, פשיטא דלא גרע מדובר עמה בעסק, ולכן אפילו א"ס נומא דחזר מדבריו, [כמ"ס הב"ש דעת הרא"ש, מ"מ] כיון שאמר עתה הרי דינרים בחובו, הוי כמדבר עמה בעסק ונתן לה סתם, דהוי קדושין, ולפיכך כיון שיש בשתיקה ספק אדארה, ודאי דהוי ספיקא ולכן לריכב גט

לענין שיעמד למד עוד הפעם חתקדשי ממש הקדושין דר' זחי, אין ראי'ה. [ועי' באבני משפט שבערה ל"ג, מ"ס לשיטת הר"ן].

ובעצי ארזים סק"ה הביא למ"ס הב"ש הנ"ל דלהרא"ש נחתא לדון ברמ"א, וכתב, דאין דבריו נכונים, דעיקר טעם הרא"ש הוא לא כמ"ס הב"ש משום שחזר מקדושין הראשונים כר, אלא משום שהיה לו נתינת דבר שאינו שו"ס במקומה [וכנ"ל בסוף הערה כ"ח], ואף לדברי הב"ש, לא ידעתי מאין למד דס"ל להרא"ש ש"ל התקדשי בפעם שניה, דגם לדידיה י"ל שאפילו לא אמר רק הרי בחובו שו"ס נמי ספיקא הוי אי הוי כדון פקדון, דהך דיבור דהרי בחובו שו"ס הוי כחזר על קדושין הראשונים, אלא דכלא אמר שנית התקדשי לי, איח ביה נמי ספיקא דשמא ש"ס במקרי"א ג' [כיון דבכה"ג לא הוי חזרה מקדושין הראשונים]. ובסק"י הביא להט"ז הנ"ל, וכתב, וראיתו אינה כדאי לדחות דברי הרמ"א, דמ"ס דנחטלו דבריו הראשונים כשלא חזר ואמר התקדשי כר, יש לדחות, דכיון דלא נחטלו דיבורו הראשון אלא ממה שאמר לו והרי לית ב' שו"ס, ו[לכן] א"ס אמר הרי בחובו ד' זחי, מקיים בזה דיבורו הראשון, דהתקדשי לי בנשואין ונחה שנתנו היה כוונתו לה, אך בתוס' ר"י דראיתו שחלק על דין זה, ולא היה להרמ"א לכתוב בזהלט כאילו אין חולק ע"ז.

גם בקהלת יעקב כאן בדי"ה ולפי"ז, כתב דגם להרא"ש הוי ספק קדושין בלא חמר שנית התקדשי, ומעטם אחר, דכשאמר הרי ד' זחי בחובו הוי שוב ספ"ק משום קדושי החפץ דמקודם, ומשום שמה ש"ס במקרי"א, דיבאר שם מקודם, דהנה בטעם דלי"ה ספ"ק בלא הספיקה כר' זחי, ורק משום שמה שו"ס במקרי"א, כתב הרא"ש, משום דחזר וגם משום דהוא לא נתינתה כר, וע"כ אין הכוונה דלא נתינתה כלל בהקדושין, דא"כ אמאי קיבלה והו"ל לדחות מיד, וגם לאיזה לורך אמרה והרי לית בה שו"ס, אע"כ דהכוונה דאינה רוצה להתקדש בזה ש"ס במקרי"א אלא עד שישלים שיהא שו"ס בלא, א"כ כיון דאמר לה הרי יש ד' זחי בחובו כר, השלים התנאי, והו"ל באומר לאשה האמק"ל בפרוטתה ואמרה ממה אני רוצה, ונתן לה המנה, בודאי מקדשה אפילו נתן לה אחר כמה ימים, דהא המנה לא היה אלא חנאי, וא"כ גם כן הו"ל להיות מקודשת מספק משום אמירה ראשונה בקדושי החפץ, ומשום שמה שו"ס במקרי"א, (ומ"ס הרא"ש טעמא דחזר, חיינו באמר עו"פ התקדשי, וכגמ', דעלה קאי, דהכוונה דחזר מקדושי החפץ ומקדש מחדש רק בדי' זחי, ומשום דלא רצתה חובק בשעת קדושין ויטל לחזור כר, ע"ש שבהר"ן), וא"כ בלא חמר שנית התקדשי, רק ה"ל יש ב' ד' זחי אין כאן חזרה אלא מלוי התנאי, והוי ספ"ק משום קדושי החפץ, וכנ"ל, ולפי"ז לא א"ס מ"ס הב"ש דלהרא"ש בלא חמר שנית התקדשי, לא מהני, אלא נראה דהוא כנ"ל, (ורק א"ס נאמר דליתא לדשמואל [או בגוונא דליכא חשש שו"ס במקרי"א], אינה מקודשת כלל, דהא לא נתן לה מאומה ולא חשיבה בקדושין בחנאי כר, אבל אין קו"ל כשמואל), א"כ מקודשת מספק

[ל] וכע"ז השיב על הב"ש באבני משפט אות י', דילי' דמ"ס הרא"ש דהוי חזרה, היינו דוקא בחזר ואמר התקדשי, וכדמ"ר בגמ', דעלה קאי, דאז מוכח דמקדש מחדש וחזר מהקודמים. (והר"ן יסבור דגם בכה"ג לא הוי חזרה). אבל בגוונא דהרמ"א שילא אמר עוד פעם התקדשי, גם הרא"ש מודה דלא הוי חזרה, והנראה דאף הרא"ש אין כוונתו שחזר מהקדושין [גם בחזר ואמר התקדשי], רק כוונתו שחזר ואמר מוכח דכן ה"ל כוונתו בתחילה, וכמ"ס הר"ן, וא"כ אף להרא"ש אצ"ל אח"כ התקדשי, רק הט"ז מעטם אחר כתב דנחטל דברו הראשון אף לשיטת הר"ן.

[ד] וכע"ז כתב בזהם לב דף ש"ט תוך דבריו, דכיון דהחפץ באמת אינו שו"ס, ומסתמא גם הוא ידע מזה, [מדלא השיב דיש בו שו"ס], א"כ יש ימים מוכיחות דלד' זחי נתכוון בתחילה ועד הסוף, דאדם ידע דאין קידושין כפחות משו"ס.

ביאור הגר"א

[ט] אשה שחטפה מעות מאיש אחד

[ט] אשה שחטפה כ"ו
דמיה לפקדון בס"ד

והוא

וכמ"ש מי דמי החם בחורת כ"ו וה"נ אי שריא ומתברי פתחיבא וכמ"ש הר"ן דוקא גבי קדושין ס"ל דאין לך אשה שחטבור שאם תשליכם תתחייב משא"כ כה"ג:

אוצר

ס"ק לו — ס"ק לז

הפוסקים

המתמירים בליפתא דאסא המוצאים לעיל בסקליה], דכין שביא חטפה וגזלה המעות דינו כמו פקדון, כי כמו שפקדון היא חייבת בשמירתו, כך בגזל, וכ"ש הוא דאס נאבד שחייבת לשלם, וכמו שפקדון הכל מודים דלא אמרינן שביא לה להשליך, משום דחייבת באחריות, כך בגזל זה, ודוקא בליפתא דאסא שלא ידעה כד' זוזים שביא גזוזים בליפתא, לא היתה חייבת בשמירה כי לא קבלתם בידעתה, והיה לה להשליכה לפניו ואם יאבדו יאבדו, והתם מפורש בדברי הר"ן שכיון דבתורת קדושין בל לידע, אין לך אשה שחטבור שאם תשליכם תתחייב בהם, וא"כ בנ"ד שאין לומר שאשה חטבור להפטר בגזל יותר מפקדון, ודאי שאין הפרש ביניהם ואין לחוש בשתיקה זו.

גם בשארית יוסף (להר"י כ"ז) ס"י כ"ח כתב בנידון הזה, דנראה דאפילו להפוסקים בעובדא דליפתא דלריכה גט, מ"מ בנ"ד אינה לריכה גט, דהוי כמו פקדון, דטעמא מאי גבי פקדון לא הוי קדושין, דהואיל ובל לידע בתורת שמירה סברה אי שדינא מחייבנא באחריות, כ"ש שחייבת כשבל לה בתורת גזילה, ואף אי לא היתה חייבת, הרי גבי פקדון נמי אס אמרה הרי שלך לפניך אפילו שומר חנם לא הוי כמו שפסק הר"ן, אלא הכי קאמר דסברה הכי אפי"ג דלאו דינא הכי, הכא נמי י"ל דסברה הכי אף אי לאו דינא הכי וכו'.

וע"ש בשו"ת מהר"ם פאדוה שסוים בנידון, דחששא דחוקא היא מאד לחוש לקדושין, ומ"מ לא באתי להקל כל כך לומר שבהא מחמת בלא גט, כי לכבי"ע עליו להחמיר מחמת קלא. והביאו הר"מ אית ד'. ולפי"ז כתב צבית הילל כאן (והוצא בצב"ע סק"ב), דנשמע ברמ"א סוים הדברים, וז"ל: ולדינא צריך לגרש אותה בגט מחמת חומרת הקול שילא. והביאו עוד צבית הילל שם, שגם צעל פנים חדשות בעתהין כן תשובת מהר"ם פאדוה הכ"ל, שיתן גט וכו'.

אולם הב"ש סקט"ז (והוצא ג"כ בצב"ע הכ"ל), כתב דאפי"ג דמהר"ם פאדוה לא החליט לקולא, מ"מ בשארית יוסף הכ"ל פסק לקולא. ובח"מ סק"י אחר שבעיר על הרמ"א שפסק בפשיטא דלאו כלום הוא, ממה שסוים מהר"ם פאדוה דעליו להחמיר מחמת קלא, כתב דבאמת הדעת נותנת לדמות גזל לפקדון, ואין כאן חשש קדושין. והב"י סו"ק י"א כתב על סוים דברי מהר"ם פאדוה הכ"ל, דזהו תומרה בלא טעם.

ובשער יוסף תשובה ה' דף ט' עור ב' כתב בנידון, דלא שצ"ק אינא פשיטא דהרמ"א והשארית יוסף וזו"כ השו"ע, משום חומרה יחירה שהחמיר מהר"ם פאדוה.

גם במשנה דרבותא (בחלק החדשים של הר"ש אלפאסי) בתשובה בדף ק"ו א', שו"ת מהר"א הלוי (איעיגנא) ח"א ס"י ר', נטע שורק ס"י י"א אות ג', וגבול יכודה ס"י ל"ח אות ד', כתבו בין שאר הנעמדים להחמיר בנידוניהם עפ"י דברי הרמ"א הכ"ל. וכ"כ בערוך בשלחן סעיף ל"ז.

ועיין להלן ס"י ל' סעיף א', אס י"ל דבשטפה לא הוי קדושין מטעם אחר, משום דהוי כלאומר עלי קדושך מעל גבי קרקע ולא מהני, [ולפי"ז גם באמר לשון הקדושין בשעת החטיפה נמי לא מהני]. והוא

גט. ואין להכנה"ג הכ"ל, ומוסיף במוסגר דמריש וחס' רי"ד משמע כהב"י, ואין להב"י הכ"ל ד"ה וצ"ח צ"ו.

ובמחקרי מרדכי לסיק זה ד"י ע"ג, מצוה נמי דדן הרמ"א ח"ש גם להר"ש, משום דעכ"פ מוכח ממה שהביא והרי יש בזה שו"פ, שדעתו שיחולו הקדושין מעתה, ואף דאין זה לשון קדושין, מ"מ לא גרע מחתם שדיך דמהני גם בשתיקה כו', ומה שיש לדון בזה מלד האשה דהא חסרה כעת קבלה מלד כו', י"ל דמה שלא זרקא הוי ספק הוכחה שרונה בקדושין, וכדפליגי בזה בגמ' דבא ורי"ב ברד"י כו', וכ"כ הר"ן חו"ד דבריו דבעובדא דליפתא לא גרע משדיך (דמש"כ כתב דגם בשדיך ממש בזה לא יועיל טפי מעטס העובדא דהוי נמי כשדיך), ומה שביכח הב"י מזה שצ"מ וצ"ד שו"פ כתוב שאמר עו"פ חתקדש, הכא מלכד מ"ש הפרשה אליבא דהעור דלורחא דמילתא נקוט כו' [וכנ"ל], הרי להרמ"ם דסובר דמשום שהיקחה דעכ"פ לא הוי קידושין כלל [כנ"ל סק"ב אות א'], י"ל עוד דרבותא קמ"ל, דגם באמר שנית החקדש, לא מהני, ובזה א"ש גם מה שצ"ח איתא נמי בלשוננו עו"פ החקדש, ד"ל נמי דכ"כ לרבותא אליבא דהרמ"ם שהביאו שם, ואדריבא, לכאורה משמע צ"ח דאין צריך דוקא שיאמר עו"פ החקדש, שכתב שם לעיל בטעם הכי דליכא למיחש לשמא שו"פ במק"א, משום שמתחילה הוי דעתו לקדשה גם בזווי שבה, אלא שהם חשבו שאין שם רק בליפתא, ואמר לו כו' ואמר להו אלא נמי הקדש כד' זוזי אמרי, ע"כ, לשון "אנא נמי" כו', משמע לכאורה שהוא מפרש כוונתו שהיה מתחילה ולא שאמר לשון קדושין שנית. וע"ש מה שר"ה לדחוק דגם החוס' רי"ד הכ"ל יודע דבבב"א דהרמ"א שהאשה אמרה וכו' לית וכו', סגי בלא אומר שנית חקדש וכו', והחוס' רי"ד מייירי לפי גרסתו כשהאנשים שצמדו שם אמרו כן, והאשה אפשר דלא שמעה כו', בזה כתב דלריך לומר עו"פ החקדש כו', והוסף, ואפילו לא נדחוק כן, מ"מ יש למיחש סעד לפסק הרמ"א מהי"א שכתב ר"י בזקן שם בסוגיא, וז"ל חתקדש לי גרסינן, וי"א דאפילו לא אמר לה השהא "לוי", הוי ידים מוכחות, דהא מעיקרא אמר לה לי עכ"ל, הרי לדיעה זו סמכין בזה גם על מה שאמר בשעת קידושין הראשונים, ולא הוי לגמרי כשאר קדושין בעלמא, וי"ל שדעת הרמ"א דכלל לשון שניין שדעתו לקדשה שנית עתה, נסמך על מה שאמר בקידושין הראשונים ולא גרע ממדבר עמה בטע"ס כנ"ל, ואולי גם להי"א הכ"ל אין צריך לומר לשון חקדש, ואפי"פ שכתבו הטעם משום דהוי ידים מוכחות, וא"כ משמע שצריך עכ"פ יד לקדושין, ואס לא הכיור לשון קדושין, לכאורה לא הוי יד כלל, אולי לאו דדוקא כתבו לשון חקדש, אלא מפני דסתמא דמילתא הכיור לשון קדושין, וכמ"ש בפרישה [הכ"ל], לכך פירשו זאת, ואפילו נאמר דדוקא נקטו לשון קדושין, אבל עכ"פ למידן אנו מדבריהם דסומכים אנו גם על מה שאמר בשעת קדושין הראשונים, וס"ל להרמ"א ודעימ' הכ"ל דאף לשון קדושין לא צריך מאוחו טעם זה.

לז. אשה שחטפה מעות וכו'. דין זה הוא משו"ת מהר"ם פאדוה כמחזיקין בפנים. וכתב שם בטעם הדבר, דצ"ח כו"ס מודים [דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא, ואפילו

צ"ס וק"י, וכתבו בין שאר הטעמים להתיר משום דשתיקה לאח"כ לא כלום הוא, אבל הם לא כתבו דאפילו המתמירים בציפתא יורו בזה, וע"ש בספרים אלשקר ס"י צ"ט דמבואר להדיא שפסק כהסקילום בציפתא.

לה) וכע"ז כתב בשו"ת מהר"ם כ"ץ (אבי הש"ד) שבסוף ס' גבורה אנשים ס' ה', וע"י מ"ש ע"ז לעיל בהערה ס"ז.
לו) על נידון כנ"ל נשאלו גם מהר"י בי רב ס' י"ז ומהר"ם אלשקר ס'

ובוא נקט ממנה שתחזירם לו ולא רצתה ואמר לה כרי את מקדשת לי בהם ושחקק
ובחזיקה המעות לא היו קדושין דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות ולא (ב) כלום הוא
(תשובה מהר"ם פדואה סי' כ"ד): **נ** היה לו פקדון בידה או שהשאילה חפץ
ואמר

באר היטב

(ב) כלום הוא ולדינא צריך לפרש אותה בנזק מחמת חומרת הקול
שנאכל בליל נהמי ע"ש. אבל ב"ש כתב בשם תשובת שאלת יוסף

הפוסקים

סי' לו - סי' מא

אוצר

ידועה שם קדושין כו' ומשום שלא ראו נתינתו לידה כתב הרב
שאין חשש וכו' ע"ש.

ובאבני משפט סק"ח כתב, דפשוט דמיורי דאחם העדים עלמן
יודעים שיש לו פקדון בידה, דל"כ אף דיש עדים אחרים
יודעים הוי חלי דבר ע"ש.

אולם באמרות שחורות דל"ח ד' כתב ע"ד המצי"ע דאין נראה
דבעינן עדים, דל"כ גם המקדש צמלוח שיש עליה משכון
דקו"ל דמקדשה, יתערך שידעו העדים מהמלוה, ולא יכני הודאחה
ע"ז, וזה לא שמענו ולא ראינו בשום פוסק ומפרש, איך דני הודית היא
בפני העדים שהיא מקדשה בפניהם שיש לו פקדון בידה ממנו או מלוה
וכיוצא, הרי אינה יכולה עוד לחזור, וכשאומר אח"כ בפניהם שמקדשה
בזה, הרי יש כאן עדות ברורה שידעו בזה קדשה, ולא דמי להביא
דהרשב"א, דהתם אמר לה שמקדשה בנתינתה האחרונה, וכיון דלא ראו
הנתינה הוי כשמיטה בלא ראיה, אבל המקדש בפקדון שיש לו בידה,
מאחר שהלכה היא וראתה שנשתייר שו"פ, די בעדות העדים שראו
שקדשה כו' וכנ"ל, וכן יש לדקדק משי"ת מהר"ם סי' מ"ג ד"ה
ברא"ש ה"ג.

ובחידושי הרי"ם לסעיף ז' ביאר דיש הבדל בין שהודית מקודם
בפני העדים ואח"כ קדשה, דבא"י יש מקום ואופן לומר
דמהני, לבין לא הודית מקודם רק שאמר הן בשעת קדושין, דבזה
אין מקום לומר דמהני, ובתב דבלא הודית מקודם אף שנאמר דמה
שאומרת הן חשב הולאה על הפקדון כו', מ"מ הא כיון דלא מהני
הולאה בקדושין דחב לאחרים, נהי דלענין ממון מהני ואם לא חתקדש
תעריך לשלם, מ"מ אין זה רק מלוה שנתחייבה ע"י הולאה, ואינה
מקדשה בזה, ואף כשהודית בפני העדים קודם בקדושין צאחם עדי
שפקדון בידה, מ"מ צלמא דדבר מיוחד כגון שאמר מעותי או
חפץ שבמקום פלוני שלי בידך, י"ל דמהני דאף שאינו אחת נקבה
באודיות ונעשה שלו וכו' שפיר פקדון גם עתה בידה ומתקדשה בו
אח"כ, אבל כשאומר סתם קי זה יש לי בידך, אף שהודית מ"מ אם
אינו אחת אין עליה רק חיוב וכו' מלוה, ואיך תועיל הולאה שבאמת
יש לו בידה לענין הקדושין דהוי דבר שצערוב, וזה עיקר הנתינה אם
יש לו בידה הפקדון או לא, ולפמ"ש הרי"ף ביבמות פ' התולץ גבי
ואשתמודענה כו' עפ"י קרוב, דלכך נאמן דאחיה דמיתנא, משום
דבשעת עדותו עדיין אינו דבר שצערוב רק שזה אחיו, ומהני אח"כ
החליטה ע"ש, י"ל גם כאן כיון דבשעת הולאה אינו דש"ע עדיין
רק לענין ממון, שפיר נאמנת ג"כ אף שזה אח"כ לדש"ע כשמקדשה,
אבל לשאר פוסקים שם קשה, וכן כשלא הודית מקודם רק בשעה
הקדושין בלתימרתה הן כנ"ל וא"כ הוי דש"ע, וע"ש בריב"ש סי' קפ"ב
דל"כ לא מהני גם באשתמודענה כו'.

מא. או שהשאילה. כ"ה צטור וכו' מהרמב"ם. ובתב כה"מ
שם דכן מפורש בסוגיא, דשאלה שוב לפקדון, ובלח"מ תמה
על זה דהיכן מלא כן מפורש, ומו קשה, דהא מסקינן שם גבי הולאה
דחלוי בזה שבמלוה יכול לתובעו בחזרה, אי"כ י"ל דדוקא פקדון
יכול לתובעו מקדשה, אבל בשאלה דהיכא דבקע צו כשאל אינו
יכול

לח. והוא ביקש ממנה שתחזירם לו וכו'. ע"י נטיב
קדושין סק"ח שכתב דמלשון זה משמע דבשעת
מעות ואמר האמק"י [ולא ביקש מתחילה שתחזירם לו] ושחקק הוי
קדושין, ולי"ע למח, דמ"מ הרי לא חטפה על דעת קדושין ומסתמא
על דעת גזילה חטפה וכו'. ובתב בגבול יבואה סי' ל"ח דע"ז ע"ב
דבערה שלישית, דברור שגם הרמ"א לא הלריך כזאת דדוקא, אלא
שרק העתיק צלמשת העבדא דמהר"ם פלדוואה שהיתה בלשון כזה.
והסו"ק, דאין לומר שדוקא הלריך הרמ"א אותו האופן, בכדי שכל
ידו תהיה ממילא אחיזה בקדושין לאחר כדי דבור מחטיפה המעצב,
[ונימא לפי"ז דס"ל דבאמירה בתוכ"ד מקדשה], דל"כ הו"ל להודיע
זאת בלשון יותר קצרה ויותר מפורשת, דהיינו "ואחר כדי דיבור אמר
לה כו", וגם דלפי"ז הו"ל להביא כזאת לעיל בסעיף ד' שבו עיקר
האי דינא, דמסגנון לשון המתברר שם משמע שמוקל בכל אופני שתיקותא
דלאחמ"מ, ומדלא הביא שם, ש"מ דגם הוא סובר כן, וכמו שגלה
דעתו להדיא בד"מ אות ד' [שהביא שם דברי הריב"ש דגם בתוכ"ד
לא מהני].

לט. דהוי שתיקה דלאחמ"מ. ע"י לעיל סק"ט אות ע"ז, דבכה"ג
לחטפה ממנו יש היתר גם מעטם שקדשה בדבר שאינו
ברשותו.

טע"ף ו. מ. היה לו פקדון בידה. ואם נעין שידעו העדים
שיש לו פקדון בידה ושנשתייר ממנו שוב פרועה, או
דאי בודאחה נד, ע"י בחזון איש סי' נ"י אות ו' שזן דאריך
יעידו העדים על הקדושין הרי לא ראו נתינת מעות, ואפילו אם
ראו שמתן לה פקדון דלמא נאנס ולא נשתייר שוב פרועה או
דלמא החזירה, ובתב ד"ל דמשכחה לה שיתברר אח"כ ע"י עדים
שמכירים פקדונו, ומכאן ראינו למח שכתבתי לעיל דחשיב קדושין
בעדים אפי"ג שאין עדי הקדושין יודעים אם הקדושין כדון עד שיברר
עדים אחרים, ומיחו אפשר דכא"פ והאשה נאמנת שיש לו בידה
פקדון, דהא בידו לקדש קדושין כשרים כיון ששניהם רואים, ואינו
חשוד לקלקל את הקדושין כדאמר בגמ' כמ"ש גיטין דף ב'.

ובשו"ת טב"י"מ ח"ב סי' קמ"ח בתוך דבריו דבעדות קדושין לא סגי
ידועה בלא ראיה, כתב דהא דמיא התקדשי לי בפקדון
והלכה ומלאתו כו' אם נשתייר ש"פ מקדשה, ל"ל שהיה ידוע לעדים
שהיה לו פקדון ידוע אלא ושהעדים הלכו עמה וראו שנשתייר שוב
פרועה בזמן הקדושין דהוי עדות גמורה, והא דבא"י [בבביתא]
בליכתה משום שהיא יודעת המקום, ולכן השמיטו הפוסקים בלשון
שאלה, ובתב צלממא ונמא שנגזר אם נשתייר ממנו שוב פרועה
וכו', דמשמע שידוע לעדים שאם לא ידעו אלא על פיה אין כאן
עדות קדושין, ובשו"ת הרשב"א סי' א"ף קא"ז צידדו עדים ששמעו
מאחורי הפתח שאמר להשם התקדשי לי באתחוב זה שאני נושא לך
וכו', כשיצ שאין כאן בית מיתוש שאפילו ראיו אחרוב יולא עכשיו
מתחא ידכ וכו' מודה שקבלתו מידו לשם קדושין, אינוי רואה בו
שום חשש קדושין, שאין כאן ראיה אלא כעין ידיעה, ובס"י חקס"ד
השיב עוד דהמקדש בעדים שאחורי הקור אינה מקדשה ואפי"פ
שנתיבם מידים ע"כ, הרי שצטבדא דלחזרו וקיר איכה כעין

ואמר לה (כא) התקדשי לי בפקדון או בשאלה שבידך (יח) ונמצא
(כב) שנגנב או נאבד אם נשתייר ממנו שוה פרוטה מקודשת

ואם

באר היטב

(כא) התקדשי לי כו'. כלומר והיא אמרה הן:
(כב) שנגנב. ר"ל קודם שנתקדשה. ודוקא נגנב או נאבד חזל חס

פתחי תשובה

(יח) ונמצא שנגנב. עכ"ל מ"ס חזל חס נתנה האשה הפקדון לשמור כו'
ועיין גא' בתשובת שו"ת יו"ט ס"ס פ"ג:

הפוסקים

ס"ק מא—ס"ק מג אות ג

אוצר

מג. ונמצא שנגנב. א. עכ"ל סק"כ דהיינו קודם שנתקדשה.
והוא מהכ"ח כאן, ושם הוסיף דלי לאחר שנתקדשה
הא פשיטא דברשותה נגנב או נאבד, ואפילו כולו נאבד ונגנב מקודשת.

ב. ובשיש ספק סתמי נגנב. בהמקדש קדושין דף מ"ז ב' אחר
שעמד על לשון הצרייתא חס נשתייר שוה פרוטה
מקודשת ואם לאו אינה מקודשת דלמה איננו רשאי להחזיק
אינה מקודשת, והא פשיטא, דכמה חתקדש, כחצ' צדד תירוצא דאפשר
לומר דקמ"ל דאפילו הוא ספק שמה נגנב אחר הקדושין, אפי"ה
מוקמינן לה בחזקה פשוטה, ואע"ג דאיכא לאוקמי הפקדון בחזקה
קיים בשעת הקדושין, מ"מ כיון שחזקה פשוטה קיימת ונגנב לפניך
הוי תרתי לריעותא כדאיתא לקמן דע"כ גבי מקוב ולי"ע בזה. וע"י
סקמ"ז אות א' מ"ש עוד ת"י על ק"י הניל.

וע"י בידות נדרים ס"י רל"ד ביד שאל סק"כ, שכתב דמהא דתניא
הכא בצרייתא והלכה ומאלתו שנגנב חס נשתייר שוה פרוטה
מקודשת, מוכח דלא חיישינן שמה בשעת שקידש הוי הפקדון עדיין
בצוה, דדוחק לומר דידוע שנגנב מקודם, והכ"ח מהכ"ח ס"י של"ג
שכתב [גם לענין דיני ממונות] דבספק בפקדון נתיי נגנב לא אמרינן
בזה לאוקמי הפקדון על חזקתו דלא נגנב ויטעל עד השתא, ומדמי לה
לכא דאיתא בתוס' בחובות דף פ"ה ב' ד"ה חזל, דחזקה פשוטה לא
חשיב נגד חזקה הוגה, והסבירא דתירווייחא משום דאין הגוף והענין
משתנה חלל שאלא מרשות זה לרשות זה כו', וכתב דלכאורה יש
להוכיח כהכ"ח מהצרייתא הניל, חלל שדחה דהכא בלא"ה לא שייך
לומר לאוקמי אחזקה, דהא עיקר הסבירא לומר חזקה בפקדון הוא
משום דמוקמינן על הרשות שהיה בו עד עכשיו, אי"ה הכא הרי מעיקרה
היה הרשות שייך להמפקיד כמ"ש הרשב"ם דף פ"ה, וכשנתן
לה הפקדון לשם קדושין נסתלק ממנו גם הרשות ונעשה תיכף רשות
הנפקד, דהרשות נגד צדד החזק, וכמ"ש מהר"ק ח"א ס"י ס"ה,
אי"ה לא שייך הכא כלל חזקה על הפקדון ע"ש.

ג. ובשפקדון היה ברשות אחרים. עכ"ל סק"כ שכתב דאם
נתנה האשה הפקדון לשמור ביד אחרים, להרש"ם
מקודשת, ולהר"י הלוי אינה מקודשת. וע"ש צרש"ם ס"י ע"ג בפנים
שכתב, דהכי דייק לישנא דצרייתא שם דקתני נגנב או נאבד אינה
מקודשת, הא לא נגנב אפי"ה שנתנה האשה הפקדון במקום אחר
לשמור מקודשת, משום שכל מקום שהפקדון שמור ברשות צעל
הפקדון הוא שומד.

אולם במהר"י לבית דלוי ס"י ז' השיג על הרשב"ם, וכתב דמה
שדייק הרשב"ם מלישנא דצרייתא דקתני נגנב וכו' ליתא, דר"ל
אורחא דמילתא נקט נגנב או נאבד, והי"ה נמי חס לא ימלא ברשותה
כו', והר"א על זה מדברי הרשב"ם שאף שדרשו חמ"ד לחפס לשון
הגמרא כצורתו ממש כוונתו, וצדד זה לא כתב כלשון הצרייתא, אלא
כתב בפ"ה מהל' אשות הי"ה, קדשה בפקדון שיש לו בידה כו', חס
היה הפקדון שוה פרוטה קיים ברשותה הרי זו מקודשת, ומדשיב
הרשב"ם לשון הצרייתא ונגנב או נאבד ונשאר שוה פרוטה כו', נראה
דלא סבר בהרשב"ם, ולכן כתב "אם היה קיים ברשותה" דמשמע
דבעינן שיהי ברשותה.

יכול להוציאו בחזרה כל זמן שהאלה, אינה מקודשת, ואין ספק
הרשב"ם דשאלה מקודשת ע"ש. ובשער המלך הוסיף להקשות, דאפילו
נימא דהרשב"ם מיידי בשלל בקע צו, אכתי קשה דהא קמ"ל דמשעת
משיכה הרי היא שלו ואינו יכול לחזור כמ"ש הרשב"ם בפ"י ממעילה
ה"ד, וכתב דנראה שאלא לו להרשב"ם כן מהא דאמרין בגמ' שם
דבשער חוב דאחרים מקודשת, ובקשו התוס' דמ"ש ממלוה יודה
דאינה מקודשת משום דליתא ברשות בעלים לחזרה, הי"ה במלוה של
אחרים כו', ותירצו דשמי מלוה דאחרים דאע"ג דליתא ברשותה, כיון
דנותן לה דבר חדש מה שלא היה לה קודם לכן מקודשת, וכי"ה הרשב"ה
שם, וא"כ הכא נמי גבי שאלה אע"ג דליתא ברשותה לחזרה, אפי"ה
כיון שהיא נותן לה דבר חדש, דעד השתא לא היה לה קנין בגוף
כלל אלא להשתמש ולא הו"ה מלית למצון לה, וע"י הקדושין הוא
נותנו לה לגמרי ברשותה ולכן מקודשת, ואפשר שאלה כיון שהי"ה
וכי"ה במרצח המשה שם, וכע"ז כתב בי"ה צרכה (על ר"י)
דמ"ז ד' ע"ש.

מב. ואמר לה התקדשי וכו'. עכ"ל סק"כ שכתב, דהיינו
כשהיא אמרה הן. והוא מהכ"ח סק"ד. והביאו בערוך
השלחן סעיף מ', והוסיף, דאלי"ה הוי שחיקה שלאחר מתן משות. גם
הל"ה הביא דין זה באמרה הן. וע"י לעיל סק"ה אות ע"י שכן כתבו
הרשב"ם והרשב"ה ודבריהם דהכא מיידי באמרה הן, ושחלקו על
התוס' המוזכר ברשב"ה שחילצו דהכא מיידי בערוך.

ובי"ה ברב"ה (על ר"י) דמ"ה ד' הביא מהר"ד ע"האמה שכתב,
דמשי"ה הרשב"ם למעלה [בהלכה י"א] שלאחר קבלה לריך
שחומר הן, היינו לפי ששנחנן אותו בידה נתנו בחזרה פקדון ומיד
אמר לה לקדושין, ו"ל דסמכה לדבורא קמא ומחייבה עליה, חזל
הכא כיון שלא נתנו לה עתה, חס איתא דלא ניחא לה תמחה ולפיכך
מקודשת, והי"ה צרכה סדר דבריו מכה דברי הראשונים הניל, וגם
על ע"ס סדרתו תמה, דמה לי חס אמר לה מיד או אחר זמן רב, סו"ס
כיון דבחזרה פקדון בל לידה כו"ל שחיקה לאחר מתן משות, וכה
דלא מיתחא משום דלא חיישא לדבריו כלל, מימר אמרה כיון דלא
נתן לה [מעיקרה] בחזרה קדושין אלא בחזרה פקדון, אין בדבריה
כלום וכו', ומה שלא כתבו הפוסקים משום דלא צאו כאן חלל
ללמדו הדין בהפקדון דנשתייר שו"פ מקודשת, ולעולם דאמרה
הן, וכמ"ש הרשב"ם על הצרייתא דהתם לאו צעיקר דין קדושין סתם
ושחיקה בדברים אמורים כפי שיפרש ט"י, ולא צא ללמד חלל דין
קדושין בפקדון ומלוה ולעולם כשרצתה ואמרה הן. וע"י דייגא דחיי
(שעל הסמ"ג) ד"ג ד' שכתב, דר"ל דהכא אפילו בשחיקה מקודשת,
דכשאר לה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה [תיכף] לבקש
הפקדון, מקרי שחיקה דקודם מתן משות, דמסתמא נתינת לה, דאם
לא למה הלכה בזה שחיקה לבקש הפקדון, וי"ל דלזה כיוון צעל
הצרייתא במלת והלכה, שהי"ה מספיק שיאמר ומאלתו שנגנב כו', חלל
דר"ל דאם כשאר לה התקדשי לי בפקדון וכו', הלכה לבקש הפקדון
אפי"ה דשחיקה מקודשת, חזל חס כשאר לה התקדשי וכו' לא הלכה
לבקש הפקדון, אפי"ה שהלכה אחי"ה אינה מקודשת חלל אחי"ה אמרה
לו הן.

ואם לאו אינה מקודשת

ודוקא

באר היטב

נתנה חלצה הפקדון לשמור ביד אחרים. להרשעים חלצה סי' מ"ג * מקודשת. ולהר"י הלוי אינה מקודשת. כנה"ג דף כ"ז ע"ב:

* כן נז"ל בנדה"ג הג"ט אות מ"ה, חז"ל הוא ט"ס, וז"ל סי' ע"ג.

אוצר

סי' מג אות ג—סי' מד אות ב

הפוסקים

ועי' במב"י"ט ח"ג סי' קמ"ח צידדון אחד שהי' לו טבעת צפקדון חלל צדורו, ואמר לו שיכיה לקדושין לבתו, ונודע שטבעת הקדושין הייתה הטבעת ממושכנת חלל אחר, וכחז' דכיון דלא הייתה ברשותו פשיטא דליון קדושין כלל, ואפילו שטבעת הייתה שוב יותר מהחזו', וברי נשתייר שו"פ והיא מקודשת במה שנשתייר כמ"ס הפוסקים, וזו אם היה בידו או ברשותו, אבל עתה שהוא ברשות אחר, אפילו מה שטבעת הטבעת יותר מן המלוה לא הוי ברשותו, שברי אם נאבד או נגנב המשכון חייב לשלם לבעל המשכון כל מה שטבעת המשכון יותר מדמי הלוואה, נמצא שכל המשכון הוא ברשותו, וכן טבעת זו כולה הוי ברשות מי שכלוה לו, ואחר שהביא דברי הרא"ש דהיכא יודעה סכום הפקדון אינה מקודשת רק בכולן כ"ר, כתב דאפילו פרע מה שטבעת על הטבעת והיה נקי מן החוב ונמצא שקדשה בכולו, סו"ס כיון שבזמן שקדש ה"י הטבעת ממושכן ברשות המלוה וכו"ל, ומסיק דעלם בדינו מכל האדון שאין צדקדושין אלו שום ממשות כלל.

מד. אינה מקודשת. א. אם בעיני עדים שלא נשתייר שוה פרוטה. בחידושי הרי"מ (מגור) לסעיף זה כתב, נראה דהיינו שיש עדים שנגנב כ"ר, אבל אמירתו שנגנב לא מהני, דאין תכיה נאמנת דלמא היה רוצה לחזור בה ולבעל הקדושין, ושמה הוא ברשותו, ואף דנשבעת, מ"מ לא האמינה תורה בשבועה רק לפטור ענמה אבל לא לענין קדושין כ"ר, אם לא מעטעם ע"א נאמן באיסורין היכא דלא התחזיק איסורא כ"ר, ובאין אדרבה החזקת פטויה מסייע לה דאינה מקודשת, אך לרוב הפוסקים צדד שבערובי אף בלא התחזיק אין ע"א נאמן, ולכן צעקין ודאי עדים שנגנב או אבד.

אולם בשבוע שטחנות לקדושין דמ"א, אחר שהעיר ג"כ דהשבועה לא מועילה לענין איסור, כתב דדוחק לומר דמיירי בגניבה בעדים, וחו' דלמא פשעה או שלחה ב"ד יד, אמנם י"ל דכיון דאיכא חזקת פטויה נאמנת, ולא גרע מהא דקיי"ל בסי' מ"ז סעיף ד' דבאמרה נתקדשתי וחזרה ואמרה לא נתקדשתי אפילו לאחכ"ד אם נותנת אמתלה לדברים נאמנת, ואפילו להי"א בהג"ה שם דכשאומרת נתקדשתי לפטויה לא מהני אמתלה, היינו משום דהוא מכחישה, משא"כ כאן.

ב. ובלא נשתייר שו"פ אי הוי עכ"פ ספק קדושין בטעם שמה שו"פ בסדי. בפרישה סק"ז כתב אמ"ס הטור דאם לא נשתייר שו"פ אינה מקודשת, דר"ל שאינה מקודשת ודאי, אבל מ"מ מספק חיישין שמה שוב פרוטה במדי דכתב לקמן [בסי' ל"א]. אולם בפסקי הלכות (יד דוד) דפי"ב ב' בהג"ה כתב, דמדלג הזכירו נוטחי כלי השו"ס סברה זו וסתמו דאם לא נשתייר שו"פ אינה מקודשת, משמע שאין צוה חשש קדושין כלל, והסברה לדעת נראה, דהך חששא דשמה שו"פ במדי היא דוקא במקדשה בפחות משו"פ, אמרינן דמדקבלה זה לקדושין מסתמא אחשבה לדבר זה, וכיון ששו"פ במדי חיישין, וכ"ז שייך דוקא ביודעת שמקבלת פחות משו"פ, אבל באינה יודעת כמה נשתייר, ואין אמרינן דאם נשתייר שו"פ דעתה להתקדש בהשיר הזה, כל היכא שאינו שו"פ כאן לא חיישין לה, וכ"כ מסתימת לשון הרמב"ם והראשונים בזה, ולדעתו זה צדד.

וב"ב המקנה לקדושין דמ"ז ב' ברש"י ד"ה חלל על כרחך, צחי' אי' אה"א דק"ל אצרייתא דמאי קמ"ל דאם לא נשתייר שו"פ אינה מקודשת, פשיטא במה התקדש, וכי ד"ל דקמ"ל דלא חיישין שמה שו"פ במדי, כיון שהיה לא ידעה לא חיישין כאן שמה נאחלחה להתקדש בפחות משו"פ.

גם בציבת ליון סו"ס י"ג כתב על דברי הרש"ם הנ"ל, דדבר זה אינו מוסכם, ואפשר דאם אין הפקדון ברשותה אינה מקודשת, דמה שדייק הרש"ם מדקאמר שנגנב משמע דכיד אחר מקודשת, אינו דיוק, ד"ל דאם אינה ברשותה אינה מקודשת, ונקט נגנב אי' נאבד לאשמעינן דאם נשתייר שוב פרוטה מקודשת. וכזה דחה ראיות הרש"ם במקור צדק (לר"ב קלעי) סי' י"ג דייח אי' ד"ל דנקט נגנב להודיע דכשנשתייר שוב פרוטה מקודשת, והוסיף דאם תאמר אדרבה כח דהיתרא עדיף, והי"ל לאשמעינן חדוש דאינה מקודשת כשאינה ברשותה אפי"ה י"ל לאשמעינן חדוש להיות דבמלוה אפילו נשתייר שוב פרוטה אינה מקודשת, ומש"ה נקט נגנב או נאבד דכשנשתייר שוב פרוטה מקודשת ובמלוה אינה מקודשת, אבל ה"ה נמי דאפילו לא נגנב אם אינה ברשותה וכו'.

ובערך שי כתב דדברי הרש"ם י"ע מהא דפרש"י צביה דף מ' ע"א ד"ה שיחד לו קין זוית, דאושלי' ביהא הלכך ברשות המפקיד הן עכ"ל, ומשמע דאין רשות הנפקד שאלו למפקיד רק ביחד לו מקום, ומכרי"ט ב"ח"א סי' ס"ה כתב דאפילו ביחד לו מקום אינו קנוי להמפקיד, ועי' בקצה"ס סי' קפ"ט והנתיבות בפתיחה לס' ר' וכו', ועוד אפילו אח"ל דרשותו של הנפקד קנוי להמפקיד, י"ל דוקא למפקיד חפצו כ"ר, אבל בנפקד שהפקיד חלל אחר קנוי המקום למפקיד הראשון דהוא בעל החפץ ונפקד ראשון רק כשלוהו כדאיתא ב"מ דל"ז ב' ודל"ז ב' דק"ל כ"ר, וס"י בשאר בהמה והשאלה לאחר דהשאלה הוי שומר של בעל הבהמה ולא של שוכר, ומצוה שבעמ"ק שם בשם הו"ס שאין דעממא דר"י דחשיב שוכר שלמה של משכיר, ומה דהס' דשוכר יש לו זכות בהמה לעשות בה מלאכה חכמה השאלה, מ"מ כיון דגוף הבהמה של משכיר הוי השוכר כשלוהו, כ"ס צפקדון שאין לנפקד שום זכות בחפץ הנפקד, ועי' רא"ש פ"ק דפסחים סו"ס י' ד', וכו', ואפשר גם הרש"ם ס"ל דחזר הנפקד קנוי לבעל הממון, אלא דס"ל כיון שהוא נותן לה הממון, ממנה וחזרה באין כאלה, אך לפמ"ס הקצה"ס סי' ר' סק"ה [דלענין ממון לא אמרינן חזרו ומתנתו באין כאלה] ליכא למימר הכי כ"ר, ומה שדייק הרש"ם מהא דתני ומאלה שנגנב כ"ר דמשמע אבל נתנה ביד אחר מקודשת, י"ל דלא מייבצי לדעת הרא"ש דמיירי דוקא בלא ידעה סכום הפקדון דכזה סברה וקבלה להתקדש בשו"פ, אי"כ כשנתנה הפקדון לאחר הרי יודעת הסכום ודעתה להתקדש בכל הפקדון, וכיון דאינה זוכה ב' ע"י רשות אחר, אפילו נשתייר שו"פ חללה אינה מקודשת, ולהכי לא חגי רק נגנב, דכזה יש חילוק בין נשתייר שו"פ, אלא אפילו להרש"ם"א והרי"ט"א דגם ביודעה סכום הפקדון מקודשת כשנשתייר שו"פ דעתה להתקדש במה שיש מן הפקדון, י"ל דהיינו דוקא נגנב או נאבד דהו' אין לו חללה רק מה שנשתייר והוא קדשה במה שיש לו חללה, אבל כשקיים כל הפקדון, רק שהפקידה ביד אחר, הרי יש לו בידיה כל הפקדון, דאף דנתנתו לאחר לא נפערה בזה ועליה מוטל להחזיר על יד מפקיד וכדאיתא בחו"מ סי' ר"ג סעיף ד', ומה שאומר פקדון שיש לו צידך לאו דוקא שמונה בידיה אלא מגיע לו ממנה כ"ר, ואי"כ קדשה בכל הפקדון וגם האשה דעתה לכך, וכיון דלא זכתה במה שמונה ברשות אחר, אפילו נשתייר חללה שו"פ אינה מקודשת עד שתקח הכל לידה, ולא גם בלא נשתייר שו"פ מעיקרה חללה מקודשת [ולכן לא מצי למקט נתנה ביד אחר]. ועי' בשו"ת מהר"ם סי' כ"ב מ"ש על דברי רש"ם חללה.

באר הגולה

ג טור נסח חנו הרא"ש
שם נפסקו

ג [כ] (יט) ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון ומתרצית להתקדש בו הן אם

ביאור הגר"א

הוא

[כ] ודוקא כו'. כמש"ש
ד' ב' אי דאיל בב"ד כו'.

אבל הרשב"א ד' ד"ק א"ל סתם בפקדון שיש לי בידך מקודשת אבל אם א"ל בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת וכמ"ש בירושלמי ר' אבון בשם ר' יוחנן מתני' בשא"ל בפקדון שיש לי בידך אבל אם א"ל בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת עד שיהיו כולן קיימין וכ' ונ"ל דאם א"ל במנה שהפקדתי בידך הוי כאלו א"ל בכל מה כו' ועכ"ש :

פתחי תשובה

(יט) ודוקא שאינה יודעת. ענ"ש ס"ק י"ז ועיין נס' שער המלך פ"ה מהל' חטות דין י"ח מ"ש צוה :

הפוסקים

ס"ק מה אות א—ג

אוצר

ב. דעת האחרונים להלכה. ענ"ה כאלו דמסיק דלמעשה יש להחמיר כסדרת הריעצ"א וכו"ל ספק מקודשת. והביאו צח"מ סקט"ו. גם בעצמות יוסף לקדושין שם הלכה ד' אחר שדן מחילה בעלם דעות הראשונים, מסיק לענין הדיון נראה דפליגי בזה הריעצ"א והרא"ש היכא דידעה, ויש להחמיר ותהיה בספק מקודשת. ועי' גם צ"ח סקט"ו וביאור הגר"א סק"ב שהביאו דעת הריעצ"א והרשב"א. ועי' פניי בקו"א שם אות ס' שכתב דל"ש לדונא. ועי' דריגה דחיי (על הסמ"ג) ד"ק ד' שפקק על העצמות יוסף ה"ל, וכח ד"ל שגם הריעצ"א סובר בהרא"ש דזיוזעת סכום הפקדון אינה מקודשת, שאינה מתרצית להתקדש אלא ככולו, ומש"כ הריעצ"א דאינה יכולה לומר סבורה הייתי להתקדש בכל הפקדון וכו', מיירי בשלא ידעה בשעת הקדושין סכום הפקדון, אלא שאח"כ נמצאה לבקש הפקדון אמר לה במקדש או אחרים אמרו לה כמה היה סכום הפקדון, אינה יכולה לומר סבורה הייתי להתקדש ככולו כלומר כמה שהפקדה בידי, אבל כיון שנגזר או נאצד לא נתרצית בשור פרוטה, ומי"מ לענין הלכה סיים דיש לחוש לדברי הריעצ"א כפי מה שהבין העצמות יוסף.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה הל' כ' מחלק צוה, דאם היה לה להעלות על הדעת שנגזר או שנאצד מזה (כגון שהיה במקום שאינו משתמר), וקדשה סתם שלא הזכיר לומר שמקדשה בכל הפקדון והשאלה, מקודשת אף שידעה סכום הפקדון והשאלה כו', ואם לא היה לה להעלות על הדעת שנגזר, אזי אם ידעה סכום הפקדון והשאלה אינה מקודשת כו' ע"ש. וביד דוד שם אות קצ"ז—קצ"ט ציאר הדברים עפ"י שהקשה על דברי הראשונים ה"ל שכתבו דלא הזכיר הסכום אמרין מדלא הקפידה להתנות נוחל לה בכל דבר כו', וכלל אמר לה בזה שהפקדתי בידך, ואיך נימא דזיוזעתה בכל מה שנשאר ממנו, ומאי שנא מכל הדברים שהאשה טעמה בהם, דהיכא שאין לה להעלות על הדעת שיש בזה טעות, אינה מקודשת אם אינו כמו שחשבה, אף שלא פירש לה כלל בשעת קדושין שהוא כמו שהיא חושבת כו' (וכמו שהוכחתי בפ"ה אות א'), ולריך לומר ע"כ לפי דבריהם דאיידי צאופן שהיה לה לאסוקי אדעתה שנגזר או שנאצד [וכו"ל], ולכן כל שלא פירש להדיא שמקדשה בכל מה שהפקדתי בידך מקודשת, וע"ש מה שציאר לפי"ז שיטות הבבלי והירושלמי.

ג. וכשאמר התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך וכיוצא בו. צח"ה הרשב"א והריעצ"א שם אחר שכתבו כנ"ל דבפקדון שיש לי בידך משמע בין רצ בין מעט, כתבו מיכה אם אמר לה בכל מה שהפקדתי בידך, אם אצד ממנו שו"פ אינה מקודשת, דהאי לינא חכמי פקדון משמע, וכן אמרו בירושלמי כו' [וכנ"ל צאופן הקודש]. וכ"כ ברמב"ן ושאר הראשונים שם העומדים בשיטה הנה.

ועיין צח"ה הרשב"א שם שהוסיף, ונראה דדברים דאפילו אמר לה התקדשי צמנה שהפקדתי בידך אצ"פ שלא אמר לה בכל אחרונה מנה אינה מקודשת. ובמאירי שם כתב, ואני מסופק אם אמר לה צאופן הפקדון שיש לי בידך, אם לשון זה משמע כולו או נאמר אף בפרוטה, ויראה שלשון זה על כולו נאמר.

מה. ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון וכו'. א. מקור הדיון ודיעות הראשונים בזה. דין זה הוא מהעור נסח הרא"ש בפ"ב קדושין סי' י', והביאו רבנו ירוחם נכ"כ ח"א. וענ"מ וצ"ח שהביאו מהריעצ"א שחולק ע"י, ודעתו דאף בזיוזעת סכום הפקדון, אם אמר לה סתם התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך, אמרין דעתה להתקדש אפילו בפרוטה. וכ"כ הרמב"ן והרשב"א צח"ה לקדושין שם, דכיון שאמר לה סתם צאופן פקדון שיש לי בידך דהכי משמע בכל מה שיש לי עכשיו בידך, ואף היא שלא הקפידה לומר וכו"ל שלא נגזר ושלל נאצד, מסתמא מינה ניוחל לה בכל מה שהיא, לפיכך אינה יכולה לומר סבורה אני להתקדש ככולו ואיני מתרצה לשו"פ, והוכיחו כן מלשון הירושלמי דגרסין ההם ר' אבהו בשם ר' יוחנן מתני' ששאמר לה בפקדון שיש לי בידך, אבל אם אמר לה בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת עד שיהיו כולן קיימין וכו'. וכ"כ בשיטה לא נודע למי בקדושין שם, ולפי הירושלמי ה"ל א. וכ"כ מלשון בעל העיטור אות ק' וחי' המאירי שם.

ובהלכות גדולות הל' קדושין דפ"א ד' כתב על הבבליה ה"ל, דכי נשחיי שו"פ קדושין תופסין בה מעטשיו, מיהו איבעי ליה למשלם לי אחיו פקדון כדאמר ר' אלעזר האומר לאשה התקדשי לי צמנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים. והביאורו ברמב"ן ורשב"א צב"ק דבריהם.

ובשיטת ה"ל השיג על דברי הבב"א וכח דלא נהירא, דאי אדעתא דכוליה מנה איקדשה ליה אצ"פ דשלים לא הוי קדושי דכמנה זה דמי, ושמתא ההם הא קא מטעי לה איכו, אבל הכא לא אטעיא איכו, דלא מני למידע אם נאצד הפקדון או נגזר, ולא נהירא, דמי"מ איכי אדעתא דמנה זה איקדשה, ועוד דמאי שנא כי אמר לה בכל מה שהפקדתי דאמרין בירושלמי דאינה מקודשת ולא אמרין ה"ז מקודשת וישלים.

ובתוספות רי"ד שם אחר שחמה ג"כ על הבב"א, דאינו נ"ל שלמה לריך הצעל להשלים לה וכי הוא חייב באחריותו הא לא נתחייב לה כי אם הפקדון ב, ולא דמי לקדשה צמנה שנתחייב ליתן לה מנה, כתב והוכח צעניי כגון שגילתה דעתה דניחא לה להתקדש בכל דבר, דאי לא הכי לא הוה מקדשה שהיא סמכה על מנה של פקדון להתקדש ולא נמלא. ועי' צחי למורא (לר"ש יונה) סי' ס"א שכתב דאפשר דהתוס' רי"ד ס"ל חילוקו של הרא"ש דהיכא דלא ידעה סכום הפקדון מקודשת [ר"ל אף בלא גילתה דעתה בפירוש], אלא דחיקא ליה מילתא לאוקמי צרייתא בהכי. ועי' צחי כאלו שכתב בפשיטות דהתוס' רי"ד ס"ל בהרא"ש. מיהו צ"ח ברכה (על רי"י) דמי"מ אי השיג על דברי ה"ל למורא ה"ל, דמה שכתב דחיקא ליה מילתא כו', ליתא, דמאי דחיקא, אי משום דצרייתא סתמא קתני, אי"כ איך מוקי לה בגילתה דעתה דוקא כו', אלא על כרחך דס"ל בין ידעה בין לא ידעה, גילתה דעתה אין, לא גילתה דעתה לא.

(א) וכתב בקרבן נתנאל שם אות ד' דהרא"ש מוקי לה האי ירושלמי בשלא

ידעה מסכום הפקדון.

(ב) בפנים התוס' רי"ד הלשון כאן מגומגם קצת ותקנו לפי הכתוב.

הוא רב הן אם הוא מעט אבל אם יודעת (כג) סכום הפקדון ונמצא שנגנב או נאבד אע"פ שנשתייר ממנו שוה פרוטה אינה מקודשת (שאינה מתרשם להתקדש חלל בסכום הפקדון) (עור):

היה

באר היטב

אם נשאר ש"פ, וש"ש אם נחנס הפקדון אינה מקודשת. וה"ה נשאלה נחתה מחמת חלילה, ובשכר ובשאל ובנעלו עמו בחלוקתו. חלל אי לא ידעה סכום הפקדון מקודשת אם נשתייר ש"פ בין נש"ה בין נש"ש. עין כנה"ג דף ק"ז ע"ב:

(כג) סכום וכו'. כ"כ הרא"ש. חלל הריטצ"ל חולק ע"ז וס"ל כל שלא אמר תתקדש בכל הפקדון אמרינן דעתה להתקדש בכל דהו אפילו בפרוטה ובתנן ב"ה ללמעשה יש להחמיר והיא ספק מקודשת. והר"ש יונה נס' ס"א מלכ"ך והעלה אם ידעה סכום הפקדון ונמצא שנגנב. אם היא ש"ש וה"ה אם נאבד בפשיעה אפילו היא ש"ח דמקודשת

הפוסקים

ס"ק מה אות ג — ס"ק מה אות א

אוצר

התקדשי בכל הפקדון ובאופן שה"ל להעלות עה"ד שנגנב, ולכן ס"ל דחייב להשלים ומהני, מיכו כל הפוסקים לא הביאו דברי הבה"ג זולת הרשב"א [והרמב"ן] והוא ג"כ נראה שאינו מסכים בזה, מ"מ מפני חומד ה"א סתמתי דהוי ספק קדושין לחוש לדברי הבה"ג שכל דבריו דברי קבלה. והדן השני באופן שלא היה לה להעלות עה"ד שנגנב, מבואר ג"כ לפי פי בירושלמי הני' דמש"כ בכל מה שהפקדתי כו', מיידי בבה"ג דלא ה"ל להעלות עה"ד שנגנב ולכן אינה מקודשת אף בנשתייר ש"פ, שהרי אמר שמקדשה בדבר צעון, שפקדון לא ניתן להולאה, וע"כ נהרצית להתקדש לו לא במה שחפער מחבוב אחריות שיש עליה, דהא צעט שקדשה לא ידעה מהו וגם לא ה"ל להעלות עה"ד שנגנב, ואיננה מקודשת אף בלא ידעה הסכום ואפילו בקבלה עליה אחריות.

מו. אבל אם יודעת סכום הפקדון וכו' אינה מקודשת. א. ובשנחסר מהפקדון רק פחות משה פרוטה. עין בריטצ"א ה"ל דלחר שכתב דאם אבד ממנו ש"פ אינה מקודשת, סיים מיכו חסרון דפחות מש"פ לא חשיב חסרון ולא קפידא בזה דוכתא. ובאבני משפט סק"ב (השני) כתב דכ"מ בתוס' שצוה דף מ' ע"א ד"ה בעונו, שכתב חז"ל חס דוחק לומר שאין ש"פ באותו חסרון, וז"ל להבטי שצוה דכ"ז לענו נשבע על הכזר דמשמע מש"י דאף פחות מכזית הוי שויר, וכתוס' ובר"ן בשם הרמב"ן הביאו מירושלמי דלא הוי שויר, ונראה דשייך זה לכאן ול"ה.

ובפסקי הלכות פ"ה דפ"ד א' כתב דהוי ספק קדושין. וביד דוד אות קפ"א ביאר הדברים עפ"י שחמה על הריטצ"א הני' דמנין לו זה דמי שקנה בעצמו צד איזה סך ונחסר מה אם חסר אף פחות מש"פ נקנה הדבר, שהרי אינו רואה בפחות, וגם פחות מש"פ הוי חסרון, וברא"ה דהיכא דמחיקר [פחות מש"פ שגזל] יכול להוצעה אף בדיונים, וא"כ חסר לה לחלוט מה שקדשה, ומה גם אם הפקדון הם חפצים וכלים דיאלו למח שכן ולדעת הגאונים אף ליצבע עליהן, וברור דהדינים חקקן לגבות, וא"כ איך נימא דעל חסרונם לא קפדי אינשי כו', ואחר שהלכך עוד בזה עפ"ד הריטצ"א בחי' לע"ז ד"ע במוגיא דאם בנה שכרו מותר כו', מסיק דע"ג למעשה, ואף שדמיו נוער דיכולה לומר שמקפדת בזה, עכ"ז יראתי לפסוק נגד הריטצ"א והדבר ספק לדעתו, ואם שניהם אומרים שלא הוי מקפדים ע"ז החסרון שאין בו ש"פ, היה נ"ל דנאמנים, ולא הוי יצבים שצלב דעל פחות מש"פ יכול להיות שלא הקפיד מתחילה ג"כ על זה, עכ"ז למעשה אירא לומר גם בזה פסק תחוד וסתמתי הדבר.

אמנם אם נחסר ממנו דבר שאין מקפידין כלל, כתב בפסקי הלכות שם דכ"ז מקודשת, וביד דוד אות קפ"ב ביאר, דאף דפחות מש"פ לא הסכמתי להריטצ"א וכנ"ל, עכ"ז בדבר שאין מקפידין כלל שאין בו גזל ואף להתחילה מותר ליקח שלא מדעת חבירו [וכמו שביאר

ובשי למורא (ל"ש יונה) ס"י ס"א דן בזה לענין אמר במה שהפקדתי לאלך, דדיוקי לשון הריטצ"א בתחילה דבריו [הני"ל בלות הקודם], משמע דוקא משום דקאמר בפקדון שיש לי בידך מקודשת, הא אמר בפקדון שהפקדתי בידך אינה מקודשת, ומסוף דבריו [הני"ל] משמע דוקא משום דאמר בכל מה שהפקדתי לאלך אינה מקודשת, הא אמר במה שהפקדתי לאלך אכולה משמע ומקודשת ע"ש. ובשע"מ כהן אחר שהלכך בזה מסיק, דמש"כ הריטצ"א בתחילה דבריו דבפקדון שיש לי בידך משמע בין רב בין מעט, לאו משום דקאמר שיש לי בידך, אלא משום דבצרייתא קתני הכי נקט האי ליטא, ועיקר דמילתא תליא אם לא אמר בכל מה שהפקדתי, והבית בן מלשון הרשב"א הני"ל דמשמע דוקא כשאמר במה שהפקדתי אינה מקודשת, אבל אם אמר סתם במה שהפקדתי מקודשת. חולם נישא ברכה (על ר"י) דמ"ח ג' השיג על השע"מ מלשון הרשב"א והריטצ"א שכתב חז"ל, דהכי משמע ליטא דפקדון שיש לי בידך, בכל מה שיש לי עכשיו בידך בין רב בין מעט כו', דמבואר מה דעיקר תלוי במה שאמר שיש לי בידך, ומה שדייק הכי למורא בלשון הריטצ"א לא קשה מידי דאינהו ליטא דהירושלמי נקטי, והירושלמי דנקט כל מה שהפקדתי לא אחי אלא לאפוקי פקדון שיש לי בידך, וה"ה באומר במה שהפקדתי דהוי באומר בכל מה שהפקדתי, וזהו שכתב הרשב"א ונראה דבריו דאפילו אמר במה כו' אע"פ שלא אמר באותו מה כו', ואין כוננו לומר דוקא דאמר במה כו', אלא לאפוקי דלאו דוקא דאמר בכל, אלא הי"ה דאמר לה לשון שמשמעו בכל הפקדון, כגון במה שהפקדתי, וה"ה באומר במה שהפקדתי כו' שמשמעו בכל הפקדון.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה אות קפ"ב כתב על דברי הרשב"א דכיון שמחיר הסכום שהפקיד חלל ואומר לה שמקדשה בזה הסכום ממילא הוי כאילו אמר בכל הפקדון, וע"ש שמוסיק דכ"ז להורות ואין לפקפק בזה, אלא שצנעם הדין באומר בכל הפקדון הוא מחלק, וכתב בפסקי הלכות דבאופן שהיה לה להעלות על הדעת שהפקדון נגנב, אז אם קבלה עליה אחריות מקודשת אם נשתייר שוה פרוטה, ואם לא קבלה עליה אחריות הרי זה קדושין ספק [אם ישלים השאר], ובאופן שלא היה לה להעלות על הדעת שנגנב, אינה מקודשת אפילו נשתייר שוה פרוטה וקבלה עליה אחריות. ובהערה שם אות ג' ביאר הטעם בזה, לפי פירושו במוגיאין בבלי וירושלמי דבה"ג ה"ל כמו מלוה, ולכן אם קבלה עליה אחריות על הפקדון אף שאמר לה בכל מה שהפקדתי מקודשת אם נשתייר ש"פ מטעם מלוה ופרוטה, דכיון דהיה להם להעלות עה"ד שנגנב ולא פירשו מסתמא לא הקפידו שיהיה דוקא כולו צעון, וסגי להם במה שפטרם מחלומי הדבר, ובלא קבלה עליה אחריות, היה נראה דלא הוי קדושין כלל, אף בבה"ג כתב אהך דינא דמקודשת מיד וכו' וישלים [וכמוצא בלות הקודם], ודבריו תמוהים דמהיכי תיתי נחייבו להשלים כמ"ש בתוס' ר"י, ונראה ברור דבה"ג מיידי באמר לה

אוצר

ס"ק מו את א-ב

הפוסקים

הפקדון, ודעתה היתה שתתקדש בו אם יהי צעון, ולא כשנגנז או נאבד, שלא הי' לו שום הנאה מהפקדון, משום כי אין דעתה להתקדש בזה שהיא חייבת לשלם, מחמת שקבלה אחריות, וכח דין מוכח מרבנו ירוחם בהב"ש, שכתב בנכ"צ ח"א א"כ דאם נשתתיר שו"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, דלא שגא קבלה אחריות ולי"ש לא קבלה, ועל זה הביא דברי הרא"ש דמייירי בלא ידעה הסכום כו', משמע דס"ל לרי"י דאפילו קבלה אחריות צעון דלא ידעה ואם ידעה הסכום אינה מקודשת דלא ניחא לה להתקדש בזה שהייתה לו. וכ"כ בדעת רבינו ירוחם ביטא ברבב (על רי"י) דמ"ח ב'. [ודעתם של האר"י וצ"י וביטא ברבב להלכה יוצא להלן].

ובאבני מלואים סק"י הקשה על סדרת הב"ש, מהא דפריך בגמ' בקדושין דמ"ז ב' אי דקביל עלי אחריות היינו מלוה, והיינו לפי"ד דס"ד דסובר ח"ק במלוה מקודשת, ומאי קושא נימא דאין ראוה להתקדש בזה שהיא חייבת [ר"ל דבשלמא במלוה ידעה מתחילה דליהא צעונה, משא"כ בפקדון סבורה שיצא צעון], ומה הוכיח ד"ל בסדרת הט"ז הכ"ל, דלא דמי למלוה ופרועה דהתם דעתה דפרועה לחודה משא"כ הכא דסבורה שהפקדון צעון, דעתה אכולה, וכיון דמה שנאבד הו"ל במלוה, להכי אינה מקודשת, דגם במלוה ופרועה אם הי' דעתה אחריותיה לא מהכי ע"ש.

ובישועות יעקב סק"ה כתב ג"כ בהב"ש, וחורף קושית האבני מלואים הנ"ל עפ"י מה שהאריך לבאר סדרת פלוגתא הרא"ש והריטב"א בזה דידעה סכום הפקדון [הכו' בזה הקודם], עפ"ד הפוסקים צ"ל לא לענין שיראי אי לריבא שומא בדבר שאין שומתו ידוע, וי"ל דרבה דמפרש התם טעמא דרי"מ משום דבמלוה ברשות בעלים לחזרה קיימא אילו בזה לטעמא דס"ל בקדושין דף ח' דשיראי ל"ל שומא בכל ענין, וסבר דאשה ניחא לה להתקדש בכל דהוא, ולפי"ג גם הכא ל"ש סדרת הב"ש, דבאמת מסכימה גם למה שפטרס מלשם, וסדרת הב"ש היא רק לרדן דפסקין שם בדבר שאין שומתו ידוע אף בזה שומא, ולא אמרינן דדעתה אכל דהוא, ולכך אמרינן הכא דאין ראוה אלא בזה שהוא צעון, וע"ש מה שהאריך עוד בסוגיא שם דלפי דבריו מוכח בדעת הב"ש.

ובתולדות אדם (לרי"א שור) סק"ג אחר שהקשה ג"כ על הב"ש מהא דרי"מ במלוה לפי המסקנא דס"ל מלוה ברשות בעלים לחזרה כו' [וכנ"ל], כתב ד"ל דמייירי בזה לר' מנחם מנחם ורי"י ורי"א יודעת סכום המלוה וכמ"ש המקנה בזה שם.

ובחזון איש סי' מ' אות ה' הרחיב הביאור בשיטת הב"ש, וכתב דנראה א"ף אם קבלה אחריות יכולה לטעון שלא נתרמזה לקדושין אלא בשביל הפקדון, הנה עומד הרי שאתמרה לשלמה לא וקבל קדושי מפלוגי שאמר לי התקדשי בדיוני של כסף וקדש בשל זה אינה מקודשת כדאמר בקדושין דמ"ח ב', וכ"ש באתמרה קבל חפץ פלוגי, וקבל כסף שווי החפץ דאינה מקודשת, ואפילו אם היה הפקדון כסף מ"מ יכולה לומר שהיתה לריבא למעות, ומרווחת בקדושיה שיכיו מעות הפקדון בזה, אבל השתא שאין לה כלום [שנאבד], אף שהיא נפטרה מחובה, בשביל זה לא נתרמזה להתקדש, שאין מגיע לה ההנאה שחשבה ליהנות בכסף הקדושין לקנות חפצות או להברות גופה וכיו"ב, וגם אין הנאה מחילת החוב כהנאה כסף מומן, שכל אשראי מתאסר גזייתא [כנראה שזה לחלוק בזה על הכרעת המקנה המוצא להלן], וזה דעת ב"ש [וכזה כתב צבי קדושין אות כ"א], ומה שהק' השעמ"מ [בפ"ה מאישות הי"ח] מסוגין דפריך לנפולג וליתני דידה כו' אבל קבלה עליה אחריות אפי"ש שלא נשתתיר שו"פ מקודשת [להב"ד דמקדש במלוה מקודשת], נימא דהתם לא ניחא לה להתקדש בחוב כו', י"ל דצרייתה לא אחי לאשמעין אלא עיקר פלוגתא דרי"מ ורבנן במלוה ודין פקדון, ומשום דקושטא דמלחא דכלא ידעה מתקדשת צשיר שו"פ נקט הלכה ומלאת, ואשמעין אגב אורחא דאפילו

שם לעיל בזה ק"י ג], ולכן סתמתי בלופן זה ר"ל דבר שאין מקפידין עליו ואינו שו"פ דלא נקרא זה חסרון אף שאמר לה שמקדשה בכולה.

ב. ואם בפקדון שקבלה עליו אחריות מקודשת בנשתתיר שו"פ אף כשידעה סכום הפקדון, או אף בשאמר בכל מה שהפקדתי אצלך. כפי למורא (לר"ש יונה) סי' ס"א ונרמז בקצרה בצאה"ט סק"ג, הסתפק בזה, מי אמרינן דמ"מ הרי בכל דמי הפקדון מקדשה, שהרי השאר היא חייבת והו"ל כמקדש במלוה ופרועה, או דלמא לא, וכתב דמסתברא דמקודשת, דהא הטור הזכיר בתחילת דבריו פקדון ושאלה, ומסתמא דבשאלה יודעת האשה סכום הדבר השאלה, דוקא גבי פקדון אפשר שנמסר לה אותו דבר בלופן שלא ידעה מה בחובו, אבל שאלה הרי נראה לעינים, וגם מסתמא שידעה ששאלה ממנו, ואע"ג דידעה סכום דבר השאלה אמרינן דמקודשת, והטעם משום דבשאלה חייבת בלונסין, וא"ת אי"כ למ"ל להרא"ש לאוקמי בזה ידעה הסכום, לוקמי צ"ש שחייב בגניבה ואצירה כו', וי"ל דכל לופן פקדון מייירי כו' ע"ש. ובסוף התשובה מסוק לענין פסק הלכה, דכל היכא שהייתה באחריות, כגון שהיתה שומתה שר ונגנז או נאבד, או צשיר"ה ונאבד בפשיעה, מקודשת אף בידעה הסכום, מטעם ה"ז דהו"ל כמקדש במלוה ופרועה, רק היכא דפעררה לשלם כגון שנאנס הפקדון או בזה שהתם מחמת מלחא בשאלה, או צשיר"ה ושאל שהיו הצעלים במלחמה וכו', אינה מקודשת רק בלא ידעה הסכום ע"ש.

גם בב"ח כאן אחר שהקשה עמ"ש הטור או השאלה כו' הא בשאלה יודעת הסכום כו', כתב דכיון דחייבת באחריות, הו"ל כמקדש במלוה ופרועה דדעתה אפרועה, ומקודשת בנשתתיר שו"פ אפילו יודעת סכום הפקדון, ולכן לא חילק הרא"ש בין יודעת הסכום לאינה יודעת אלא בפקדון ולא בשאלה. והביאו הח"י סק"י. וכ"כ הפרישה אות י"ח דבשאלה אפילו יודעת מתחילה הסכום, ובשעה שקדשה לא ידעה שנגנזה, אפי"ה מקודשת אם נשתתיר בזה שו"פ, דכיון דהיא מתחייבת לשלם לו בגניבה, א"כ ודאי נתרמזה להתקדש לו, דמה לה כשהן צעון או נגנזו ועליו לשלם. וכ"מ מלשון הטור שלא כתב חילוק זה דיודעת הסכום רק בפקדון ולא בשאלה ע"ש, והביאו הגהות צ"י סק"ה וכתב דפשוט הוא.

ובב"י סק"ז הביא דברי הפרישה והב"ח, ותמה עליהם, דהא בגמרא שם משמע דמייירי בפקדון שיש עליה אחריות וכדפירש"י בזה"ל וז"ל, אפי"ה משקבלה עליה אחריות קמני דאם לא נשתתיר אינה מקודשת כו', ועל פשוט זה כתב הרא"ש שם יודעת סכום הפקדון לא מהכי נשתתיר שו"פ, וא"כ הא הוי דומיא דשאלה, וכתב דנראה ברור דהטור פוסק בשביל זה כך דשאלה אפי"ה דליהא בגמ', אלא להורות דמייירי כך פקדון באחריות דומיא דשאלה, ולא שייך כאן כלל מלוה ופרועה, כיון דכתב הרא"ש שם דעתה אכל כך הפקדון, א"כ על הכל שייך שם קדושין, וכן איתא בסעיף י"ח כאן בהג"ה, וע"כ אם קנת ממנו מלוה לא מהכי הנשאר, ודוקא אם אמר בשעת קדושין האמקיל במלוה ופרועה, אמרינן דהדבור של מלוה כמאן דליהא, וכל הקדושין חלים על הפרועה, משא"כ כאן דהיתה סבורה שכל כך הפקדון ישנו צעון, א"כ כל שיש בקנתו הו"ל ככולו מלוה כו', ע"כ לא הוי קדושין בשאלה או בפקדון באחריות אם ידעה סכום הפקדון.

ובב"ש סק"י כתב דלפי דברי הפרישה והב"ח ל"ל דרש"י והרא"ש פליגי [בפירוש הסוגיא דלהרא"ש מייירי בלא קבלה אחריות], אלא שסיים דצריכה אינם מוכרחים, וי"ל דאין ראוה להתקדש בזה שהיא חייבת לשלם, וליין להט"ז הנ"ל. ובביאור כוונת דברי הב"ש כתב בארץ נבי סק"א, דלא דמי לשאר מלוה ופרועה דמקודשת, דהתם ידעה שהיא מלוה, ואפי"ה היתה מרובה לקדושין וגם הביט לה הנאה מדמי הלואה, אבל כאן סברה בשעת קדושין שלא נגנז

אוצר

סיק פו אות ב

הפוסקים

בכל הפקדון, והוסוף, דין מוכח מדברי הרא"ש עמו שכתב, וגם הוא חינו חייב להשלים כיון שלא הזכיר סכום בשעת קדושין, ואם מיירי בפקדון באחריות, מהיבוי חיתו יבא חייב לשלם, אדרבה היא המחוייבת, אלא שקידשה בו, איך לא איירי הרא"ש רק בדלא קבלה עליה אחריות. [וכי"ח בשערי צדק להלן].

ובארץ צבי (ותאומי צבי) סקב"א אחר שכתב ג"כ ע"ד הכ"ש, דאין סתירה מפרש"י להרא"ש, דכוונתו רש"י אסיפא דלא נשתייר שו"פ, דאיירי בקבל אחריות דהוי כמלוה ואינה מקודשת, אבל הרישא דאם נשתייר שו"פ מיירי גם בלא קבל אחריות, ועי"ז קאי הרא"ש לפרש דמיירי באינה יודעת, הוסיף, דמה שהוכרח הרא"ש לזה ולא מפרש דמיירי דוקא בקבלה אחריות ומקודשת בנשתייר שו"פ אפילו בידעה הסכום משום מלוה ופרועה, י"ל משום דלקמן גבי עשה לי שירים וזמרים מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן במלוה ופרועה דתיק דר מאיר סובר דעתה אמלוה וכן מוקי רבא צבי"ק דל"ט א', ומשוי"ב לא מלי למימר הכא לתיק דר"מ דמיירי בפקדון באחריות ומקודשת משום מלוה ופרועה, דהא ס"ל התם דדעתה אמלוה ואינה מקודשת, לכן כתב הרא"ש דמיירי בלא ידעה, ומקודשת במה שנשתייר, ונפ"מ מהם גם לדין דקוי"ל מלוה ופרועה דעתה אפרועה, היבא דלא קבלה עליה אחריות דכדלא ידעה מהני, איברא דמש"כ הכ"ש ד"ל דאין רלוות להפקדש במה שהיא חייבת לשלם, וכוונתו נראה דלא דמי לשאר מלוה ופרועה דידעה שהיא מלוה בו, אבל כאן סברה בשעת קדושין שלא נגנז בו [וכי"ל דרי"ה גם הכ"ש], והנה אף שסברתו נכונה, מי"מ דברי הכ"ש והפרישה מוכרחים מדברי העור והמחבר שכתבו שהשאלה החפץ, דהתם מסתמא ידעה הסכום, ואפי"ה מקודשת מטעם מלוה ופרועה. ובתאומי צבי שם סקי"ג כתב דיש להביא ראיה להעור דבקבלה אחריות אף בידעה הסכום מקודשת, מהא דאיתא בגמ' שם רש"א אומר מלוה הרי הוא כפקדון, ואם נשתייר שו"פ מקודשת דס"ל מלוה ברשות בעלים לחזרה, הרי דאף במלוה בדולאי ידעה הסכום, מי"מ מקודשת אם נשתייר שו"פ, ועי"כ משום דהוי כמלוה ופרועה דדעתה אפרועה, ודוחק לחלק בגמ' בין מלוה לפקדון, איך אם נשתייר באחריות אפילו ידעה הסכום מקודשת.

גם באבני משפט סקי"ב הקשה כן ע"ד הכ"ש, מהא דרש"א דהא במלוה בדולאי ידעה הסכום וכו', והוסיף דכן מוכח נמי מהסוגיא שם דפריך אי דלא קביל בו נפלוג ויתני דידה בו ומניה הברייטא, ולדברי הכ"ש עדיין קשה לפלוג וליתני דידה דרי"ה דאינה יודעת הסכום אבל בידעת אינה מקודשת, דליכא למימר דר"ה נפלוג הכל באינה יודעת, דבמלוה הרי יודעת הסכום, ובכ"ה"ג אף בפקדון אינה מקודשת, ולדברי הפרישה והכ"ש נוחא, דלא הוי יכול לומר דביודעת אינה מקודשת, כיון דבקבלה אחריות אף בידעת מקודשת, וכן הוי נריך להאריך ולומר, אבל בידעת אינה מקודשת דרי"ה בלא קבלה אחריות, אבל קבלה אף בידעת מקודשת, ולא הוי רוצה להאריך כ"כ, לכן נקט בקצרה ובמלוה אינה מקודשת, ומסיק דלכן נראה כדברי הפרישה והכ"ש.

ובשער המלך צפ"ה מאישה הי"ח א"ס כי פקפק על סברת הפרישה והכ"ש במה שכתבו דהוי כמו מלוה ופרועה, דהתם שאני בדשעת הקדושין כבר היתה ידועה לה המלוה שהיא חייבת לו, והלכך אמרין דדעתה אפרועה שיטתה בעין ולא אמלוה שאינה בעין, אבל הכא בדשעת הקדושין הוי הפקדון בעין איכא למימר דלא סמכה דעתה אלא אכל הפקדון, שסברה היתה שהוא בעין ולא אפרועה שנשתייר הימנו, וכמו שהעירו הכ"ש והכ"ז כזה ע"ד הפרישה והכ"ש, מי"מ כתב שדבריהם עיקר ולא מטעמיהו, אלא משום דדוקא פקדון שאינה חייבת באחריותו, י"ל דלא סמכה דעתה אלא להפקדש בכולו דומיא דהתקדשי לי במנה דאמרין מקודשת וישלים מטעם זה, אבל בפקדון שחייבת באחריותו, שא"ס לא תתבאר להפקדש הרי חייבת לשלם

דאפילו לא ידעה בשעת קדושין שנגנז, אבל מי"מ לא הו"ל למנעק בשביל זה מלוה, ולא הו"ל למיתני הלוה ומלאת, אלא הו"ל למיתני התקדשי לי בפקדון ונגנז אם נשתייר שו"פ בו, ומיהו לדינא י"ל דיש חילוק בין ידעה ללא ידעה, דאם ידעה סכום הפקדון ודעתה אכולו, שפיר י"ל דדעתה על מה שהוא בעין, אבל בשלא ידעה ומתבאר בפקדושין בין רב בין מעט, עי"כ שפסלה בעיקר הקדושין ואין הכסף רק לקנין, שפיר י"ל שאינה מקפדת אף להתקדש במחילה החוצה, וכן לדעת הרשב"א דאפילו ידעה כל שלא אמר בכל הפקדון, דעתה אפילו אם נשתייר שו"פ, ד"ל דאם קבלה אחריות דעתה אפילו להתקדש בחוצה, שהרי אם הפקדון בעין קנחה כולו, ומי"מ מתבאר אף אם נגנז ונשתייר שו"פ, [ואי"כ בקבלה עליה אחריות] שפיר י"ל דמתבאר שפיר אף במחילה החוצה, אבל באמר במנה פקדון או בכל הפקדון, שפיר י"ל דאינה מתבאר להתקדש בחוצה, ולפיכך אפילו נשתייר שו"פ אינה מקודשת וכדעת הכ"ש.

אולם דעת כמה פוסקים כהכ"ה והפרישה דבקבלה אחריות מקודשת בכל גווני. בעני ארזים סקב"א כתב, דמש"כ הכ"ש דרש"י והרא"ש פליגי בו, תמוז מאד, דלפי דעתו כוונתו פירש"י דמיירי דוקא בקבלה עליה אחריות, הדרא קשיא לדוכתה אף למאי דמגיה הברייטא ובמלוה אפי"ה שנשתייר שו"פ אינה מקודשת, דלפלוג וליתני בפקדון נופא, דכלא קבלה אחריות אינה מקודשת, היבא דידעת סכום הפקדון, דאין רלוות להתקדש אלא בכל הפקדון, ואי"כ אנו זריכים לדברי הרא"ש דמיירי דאינה יודעת הסכום, ולכן אין לחלק בזה, אבל האמת דהפ"י ברש"י הוא, דלפי הס"ד בגמ' דפריך אי דקבלה אחריות היינו מלוה ואי דלא קבלה ליפלוג בו, היינו דמיירי דוקא בלא קבלה, אבל למאי דמגיה הברייטא מיירי בכל ענין אף בקבלה אחריות, וכיון דמיירי נמי בלא קבלה אחריות, עי"כ לומר כפי הרא"ש דאינה יודעת הסכום, והשחא ל"ק נמי על הרא"ש דלפלוג בפקדון בין אינה יודעת ליודעת דביודעת אפילו נשתייר שו"פ אינה מקודשת, דלכ"ל דמיירי נמי בקבלה אחריות ליכא לחלק בזה, דאפילו ידעה מקודשת בסברה הפרישה והכ"ש, ואין כאן מחלוקת בין רש"י להרא"ש.

והוסיף, דגם לשיטת הריב"ז"א שחולק על הרא"ש מוכח בסברה הפרישה והכ"ש, דהא לשיטתו גי"כ קשה נפלוג ויתני בפקדון, בין אמר בפקדון שיש לי בידך ובין אמר לה בכל מה שהפקדתי אצלך, אלא ודאי כיון דמיירי נמי בקבלה אחריות אין לחלק בזה, דהתם בכל ענין מקודשת אם נשתייר שו"פ, ומש"כ עוד הכ"ש ד"ל שאין רלוות להתקדש במה שהיא חייבת לשלם, נ"ל להוכיח מדברי התוס' דהנה לא סברה כן, שכתבו דרי"ה אלא, דלרש"א מיירי במלוה שהיא עדיין בעין שלא התחיל להוליא, ומש"כ אם נשתייר בו משום דמיירי נמי בנגנז, ולדברי הכ"ש קשה דהא במלוה בדולאי יודעת הסכום, ואמאי מקודשת נוחא דאין רלוות להתקדש במה שהיא חייבת, איך דאין לחלק בין אם הוא בעין או שחייבת לשלם, ובסברה הפרישה והכ"ה, ואף שיש לחלק בזה בין מלוה לפקדון, דמלוה להוליא נוחא לא שייך לומר שאין רלוות להתקדש במה שהיא חייבת, וכן כתבתי בסקי"ב לדעת הירושלמי, מי"מ הכ"ש דין עי"כ דלא נחית לחלק בזה, דאי"כ מאי פריך מעיקרא אי דקבלה אחריות היינו מלוה [פי' ולהס"ד דבמלוה מקודשת אפי"ה לא נשתייר, גם בפקדון הדין כן], דלמא חלוק מלוה מפקדון, דהתם י"ל דאין רלוות להתקדש במה שחייבת, ובנשתייר מיהא מקודשת, כיון דמיירי דלא ידעה הסכום, אי"ו דתלמודא לא מחלק בזה בין מלוה לפקדון באחריות.

גם בבית מאיר כאן חולק על הכ"ש וכתב דליכא פלוגתא בין רש"י להרא"ש, דכוונתו רש"י דמיירי אף בקבלה עליה אחריות, אבל הכ"ה דמיירי גם בלא קבלה, ולא הו"ל האריך הרא"ש לאוקמי בדלא ידעה, וכן הריב"ז"א לסברתו דדעתה להתקדש אף בפרועה כל שלא אמר

באר הגולה

ס' מורחל דלז"י שם דף
ר' ע"ב ודרכ דף מ"ז ע"א
ע' נריתא שם ע"ג
וכתובים

פ' כן פירש"י שם וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הר"ן וכתב כיון דלהולאה ניתנה ה"ל
כדיהם וליהי חזון דעתה על הנחת מחילת מלוה חלה חזונו ולא יהיה לה מיד

פתחי תשובה

(כ) המעות בידה. ענש"ט מה שחמה על הב"ש שבעלם מוננו הב"י כו'. וכוה
יש לתמוה ג"כ על חידושי מהרי"ט שרנו הנה"ט מקודם שגם הוא ז"ל
דקוק כן מודרי הרמב"ם וכדברי הב"ש. ועיין בס' שער התלך פ"ה מה"ל דין
י"ג שהצ"ח דברי מהרי"ט חלו ותמה עליו כן דאשתמיט מיניה דברי הב"י ע"ש:

אוצר

ס"ק מז אות ב — ס"ק מז

הפוסקים

והפרישה, מדכתב וגם הוא אינו חייב להשלים, משמע דאם היה חייב
להשלים היתה מקודשת מעכשיו אע"ג דסברה שהוא קיים כו', דגם
בזה סמכה דעתה להפקדון שמה שגשאר, חלה שישלים לה, וכ"ש
כשהיא חייבת לשלם ונפטרת בזה, ותו משמע כדבריהם מהא דס"ל
לר"מ לפי המסקנה דבמלוה מקודשת אם נשתייר שו"פ, משום דסבר
מלוה ברשות בעלים לחזרה קיימי, והא דמלוה בודאי ידעה הסכום,
ומש"כ בתי"ב לש"ס דמיירי בצרור כסף דלא ידעה הסכום הוא דוחק,
א"י כיון דתי"ב היא לריכב לשלם אמרינן דדעתה אפרועה שנשתייר
להתקדש בזה, והתנאי מתקיים בזה שנפטרת לשלם, ודלא כהע"ז
שכתב דבכ"ג שסברה שהוא צעין דעתה חולה, וכן מוכח דלא
כסברה הב"ש דאין דעתה להתקדש בזה שנפטרת מלשלם, ואין לחלק
בזה בין פקדון למלוה [ע"י בישועות יעקב לעיל] דא"כ מאי פריך
לעיל מדחני סופא ובמלוה כו' נפלוג וניתני בדודה כו', דלמא במלוה
דוקא י"ל דניחא לה בזה שנפטרת משא"כ בפקדון, אע"כ דאין חלוק
בין חוב לפקדון [וכ"כ השעש"מ הבי"ל], מיהו בלמא אף לדברי הב"ה
והפרישה קשה על הרא"ש דמאי דוחקיה לאזוקמי בדלא ידעה סכום
הפקדון, הו"ל לאזוקמי בפקדון שקבלה עליו אחריות וכמ"ש רש"י
[וכקו' השי' למורא הבי"ל], דניחא טפי מלאזוקמי בדלא ידעה דלא הוי
דומיא דמלוה, ולכן נלע"ד עיקר דיש לחלק בזה, דהיכא דהפקדון הוא
מטלטלין, אף אם נימא דדעתה להתקדש בזה דאפשר והשאר יהיה
מתנה, מ"מ כיון דסברה שהמטלטלין צעין, י"ל לפ"ד המהרי"ט ב"ש
ס' כ"ז סק"ב דאם אמר ע"מ שיתן כסף ונתן שור כסף בעל כרחו
לא הוי נתינה ע"ש, וכ"ש איפכא אם התנה לתת לה מטלטלין אינו
יכול לתת דמיהו, א"כ אפילו בפקדון שיש בו אחריות, לא פסיקא
מילתא שהיה מקודשת בזה שנפטרת מן החוב, דאפילו במעות צעין
יכולה לומר שלא נתתיא חלה למטלטלין חלו, ולהכי לא מלי הרא"ש
לאזוקמי בדרייתא בפקדון שיש בו אחריות, דכיון דבדרייתא מיירי
שהפקדון הוא מטלטלין דמשמע לישנא דנשתייר "שוה" פריעה, ובזה
אינה מקודשת כ"ל, חלל היכא דהפקדון הוא מעות וקבלה עליה
אחריות, י"ל דאם נשתייר שו"פ תתקדש בזה, והשאר חטול בזה
שנפטרת מלשלם, דבזה ליכא שום קפידא, ומחזין בזה כד דר"מ דבמלוה
מקודשת בנשתייר שו"פ, אף דסברה שהוא צעין, לשיטתו דברשות
בעלים הוא, דבמעות הדין דמקודשת, וכן הא דפריך רצא נפלוג ונתני
בדודה כו' היינו דליתני בפקדון מעות שיש בו אחריות דומיא דמלוה,
וגם מש"כ הרא"ש דגם הוא אינו חייב להשלים, דמשמע דאם היה
פריך להשלים, היתה מקודשת בזה שנשתייר, טונחו ג"כ אהיכא
דבהפקדון היה מעות.

סעיף ז. מז. אפילו עדיין המעות בידה. כ"כ לשון הטור.
וכתב הב"י דכן פרש"י והרא"ש והר"ן. ודברי רש"י הם
בדקדוקין

ביאור הגר"א

[כא] ה"ל מלוה כו'. ר'
ב' מ"ז מ"ז מ"ח ופ"ז
דכתובות ופ"ב דטעמורין
ופ"ס דב"ק: [כב] אפילו

כו'. מ"ז ב' מ"ח א' אלא שפ"ח כו': [כב] אפילו עדיין כו'. רש"י מ"ז א' דיה
אינה כו' ושם ב' דיה וקאמרי כו':

באר היטב

(כד) בידה. דקיי"ל מלוה להולאה ניתנה והוי כאלו כבר הולאה נמלא
דלינו נתון לה עכשיו כלום. עיין בחידושי מהרי"ט ובעלמות
יוסף דף פ"ד. ומש"כ הב"ש להרמב"ם משמע אם עדיין צעין בידה
מקודשת. לא ידעתי האידך נעלם ממנו הב"ש שכתב דס"ל להרמב"ם כיון
דלהולאה ניתנה אע"פ שעדיין המעות בידה ה"ל כאילו כבר הולאה
אותה ע"ש:

לשלם אמרינן ודאי סמכה דעתה להתקדש לו אפילו נגנז או נאבד
כל שנשתייר שו"פ, והוסוף דכן מוכח מדברי רשב"א משום ר"מ
בבביתא שם דאמר מלוה הרי היא בפקדון וכו', דמיירי על כרחך
במלאתו שנגנז או נאבד וכמ"ש החוס' שם וכ"כ להדיא בירושלמי,
הרי דאע"ג דבמלוה ודאי יודעת סכום המעות, אפ"ה אם נשתייר
שו"פ מקודשת וכו' [וכמוכח לעיל בדברי הע"י ארוס], וכן מבואר
מדברי הרב החדושין לקדושין שם, ממש"כ ליישב דברי הב"ה, דס"ל
ג"כ דכל שחייבת באחריותו לא אמרינן דלא סמכה דעתה להתקדש
אלא בכל הפקדון, ושלל כדעת הב"ש והע"ז, וכן עיקר. וע"ש לעיל
מש"כ לתרץ קושית השי' למורא דאם נאמר דבכ"ג מקודשת, למה
הולך הרא"ש לאזוקמי בלא ידעה, לוקמה בקבלה עליה אחריות,
וכי' דלק"מ, משום דלעיל פריך הגמ' אי דקביל עלה אחריות כו' ואי
דלא קביל עלה אחריות לפלוג וניתני בדודה כו', והשחא אם איחא
חקמי ליה היא גופא דאי בדלא קביל אפילו כי נשתייר שו"פ נמי אינה
מקודשת, ואף להמסקנה דמוקי לה בדקביל עלה אחריות, לאו למימרא
דדינא דרישא לא משכחת לה בדלא קביל, שהרי להבא אי לאו משום
קושית דלפלוג בדודה הוי ניחא ליה בביתא גופא, חלה טונחו לומר
דלפוס מסקנה אחיה רישא אפילו בדקביל עליה אחריות, ומש"כ
הולך הרא"ש לומר דמיירי בדלא ידעה סכום המעות, גם מחזין
לשון הרא"ש שכתב, וגם הוא אינו חייב להשלים, מבואר דמיירי בדלא
קביל עלה אחריות.

וע"ש מש"כ עוד לדעת הרשב"א לענין אמר לה התקדשי בזה
פקדון שיש לי בידך, דס"ל להרשב"א דאם חסר מהפקדון אינה
מקודשת ולא מהני השלמה, וכתב דמ"מ בפקדון שהוא חייבת
באחריותו, מקודשת אפילו נגנז או נאבד ונשתייר ממנו שו"פ, דבכ"ג
סמכה דעתה כיון שהם ברשותה ולא מחסרה גוצינא, וע"ש שהוכיח
כן לפ"ד הרשב"א מסוגית הגמ'. [ולפי זה נראה דה"כ כשאמר לה
התקדשי בכל מה שהפקדתי חלך, דקבלה אחריות מקודשת בנשתייר
שו"פ].

ובישא ברכה (על ר"י) אחר שנטה לומר בדמ"ח טור ב' דמדברי
רבינו ירוחם נראה כהע"ז והב"ש, וגם כתב דדברי השעש"מ
הי"ל שהוכיח מסוגית דשמעתין דלא כווחס אינם מוכרחין, מסיק
דמ"ט סוף טור א' דיש לחוש לדברי הב"ש והע"ז לחומרא ככל ספק
קדושין, רק אי הוי מקום עיגון יש לסמוך על דברי הב"ה והפרישה
וכשי' למורא וברצ החדושין להקל.

ובקו"א להמקנה מחלק בזה בין היכא שהפקדון הוא מטלטלין, להיכא
שהפקדון הוא מעות, דהנה מדברי הרא"ש משמע כהב"ה

ולא שלחה בהם יד

ואפילו

הפוסקים

ס"ק מז - ס"ק מה

אוצר

מלוה [וחסדא מקודשת], לא אמר הרמב"ם עוד טעם "ואין כאן שום דבר קיים שכבר הוציאה אותו דינר ועצרה הנאחז"י.

מח. ולא שלחה בהם יד. כ"כ בטור. גם צעטור אות ק' קדושין כתב, דאע"ג דלא הוציאה ממנו כלום אינה מקודשת. וכן צדדושי הריטב"א קדושין ו' ב' כתב דאפילו מעות המלוה עלמן עדיין צדדין ומונחין ברשות הלוה וכו'. וכן משמעות לשון הרא"ש פ"ק קדושין ס"ה ה'.

וכתב צ"ח למורא (להר"ש יונה) ס"ה ס"ב דהיא פלוגתא דר' שמעון בן אלעזר ורבנן בקדושין דף מ"ז, דעל מיתרת רב שם המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוציא ניתנה, מיתית התם תיווצה מצרייתא דפליגי רבנן ורשב"א במלוה שנשתייר ממנה שוב פרוטה [וקידש בו אשה, דרשב"א אומר מקודשת ואח"כ אינה מקודשת], ומסיים דלא הוי תיווצה לרב משום דפלוגתא דמלוה במלוה ברשות בעלים לחזרה איכא צנייכו, ופרש"י לעולם להוציא ניתנה דברי הכל, ואם שלח זה יד להוציא ממנה שוב פרוטה הרי החזיק בהם ואין הצעלים יכולים לחזור, והב"א בשלא הוציא ממנה כלום, ולהכי אמר רשב"א מקודשת דקסבר מלוה שהיא כולה צעין ברשות בעלים היא, אם לא מלוה לחזור בו ולתצטו חוזר כו', ובתוס' שם ד"ה אלא כתב [ג"כ] דהא דאמר רב אינה מקודשת מייירי במלוה שהתחילה להוציא כו', ופלוגתא דרשב"א ורבנן מייירי פ"כ במלוה שהיא עדיין צעין, וקו"ל ברבנן דאמרי אינה מקודשת. וכן צ"ח כאן כתב דבקדושין שם אסיקנא דפליגי בה תנאי, והלכה כת"ק דמלוה אינה ברשות בעלים לחזרה אפילו היא [כולה] צעין כו', ולפיכך אינה מקודשת. גם בעצמות יוסף קדושין שם כתב, דלענין הלכה כו' המקדש במלוה אינה מקודשת אפילו היא צעין ואפילו לא התחילה האשה להוציא כלל, דכיון דמוקי פלוגתא דרבנן כו' ואפ"כ אמרי רבנן דאינה מקודשת אפילו שלא הוציאה אותן כלל וכו'. וכע"ז כתב צעטור המלך פ"א מאישות הל' י"ג.

ועיין בחסדי דוד (על התוספתא) קדושין פ"ג דמפרש דלדעת הרמב"ם [הנ"ל בס"ק הקדום], אם כל המלוה צעין מקודשת. וכ"כ ביד המלך פ"ה מאישות ה"י. אולם ביטא ברכה (על ר"י) ד"ז ד' בקשה על החסדי דוד דמ"ש לחלק בין אם המלוה כולה צעין לשלא נשתייר אלא שוב פרוטה, לא ידעתי טעם לחילוק זה, דכיון דבכולה צעין צידה דיוא דמקודשת, איכא הוא דיון בשום פרוטה וכו'. ואפילו

בקדושין מ"ז א', על מיתרת רב שם המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוציא ניתנה, פירש אינה מקודשת אפילו ישנה צעין א. והרא"ש כתב בן צפ"ק קדושין ס"ה ה' ב', וכ"כ בר"ן ובמאורי שם, וכ"כ בתוספות ר"י דקדושין מ"ז, בשטת לא נודע למי שם, צדדושי חלמוד הרשב"א שם ובתוספות ר"י הזקן שם.

וברמב"ם פ"ה מאישות ה"י ב' כתב לדיון זה וכך לשונו, המקדש במלוה כו' אינה מקודשת כו', מפני שהמלוה להוציא ניתנה ואין כאן שום דבר קיים ליתנות בו מעשה, שכבר הוציאה אותו דינר ועצרה הנאחז. וכתב הב"ש בסק"ט דמדברי הרמב"ם משמע דאם המעות עדיין צידה צעין מקודשת, אבל בכל הסוגיא לא משמע כן וכו'. ועיין צדדושי הרי"ם סעיף זה ד"ה אפילו, ובחקר הלכה הוא ק' ס' ג' שכתבו ליישב את דברי הרמב"ם דאם המעות צעין מקודשת. ועי"ז בס"ק שאח"ז צדדושי החסדי דוד ויד המלך מה שכתבו בדעה הרמב"ם.

מיהו צ"ח כאן כתב דגם הרמב"ם ס"ל כדעת הטור, ומ"ש שאין כאן שום דבר קיים כו', כוונתו דכיון דלהוציא ניתנה אע"פ שעדיין המעות צידה הו"ל כאילו כבר הוציאה אותם ואין כאן שום דבר קיים ליתנות בו. וכ"כ בפירוש הר"ד עראמה על הרמב"ם. גם במהרי"ט צ"ח לקדושין דף ל"ז אחר שמתחילה דייק מלשון הרמב"ם בדברי הב"ש הנ"ל, כתב דלא ראיתי כן בפוסקים שידקדקו כך בדבריו, ומסיק ג"כ בדברי הב"י. וכן מבואר מתוך דברי תוספות ר"י הזקן לקדושין דף ו' ב', אלא שהוא מפרש דמה שכתב הרמב"ם שכבר הוציא את הדינר, פירוש האיש הוציאו מרשותו כשהלוה אותם לה ג'.

ובערך שי סעיף זה ציאר דהיה מקום לומר דלדעת דוקא היכא דעדיין המעות צעין אינה מקודשת, ועפ"ז מפרש דברי הרמב"ם דאשמעין דאפילו הוציאו המעות נמי אינה מקודשת, דכתב, פירוש לשון הרמב"ם, דהמלוה כתב כגון שהיה לו חוב דינר אלא דזה כולל בין עדיין לא הוציאה הדינר בין כבר הוציאה, ובאופן דלא הוציאה אמר הטעם [שאינה מקודשת] שכלה להוציא ניתנה, אך חינו כשהמלוה צעין ו"ל אין דעתה להנחת מחילה רק אח"כ, וכו' כו' כו' קתה ולא יחיד לה מיד [לכן לא נחקדשה] כמ"ש הר"ן, וכו' צ"ח, אך כשהוציאה הדינר ואינו, נומא דעתה על הנחת מחילה

(ד) ויש לסברא זו הוכחה מקדושין דמ"י, דאיתא התם, אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת דמלוה להוציא ניתנה, נימא כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א מקודשת, מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מלוה להוציא ניתנה ומר סבר מלוה לאו להוציא ניתנה ע"כ, דתמוה למה האריך במאי פליגי, הרי חזו"ן דפליגי במקדש במלוה אי מקודשת, אע"כ משום דאפשר לומר במלוה כשעדיין צעין לכו"ע אינה מקודשת כיון דזווי בעין דעתה אזווי, ורב נמי מדאמר טעמא דמלוה להוציא ניתנה מייירי שעדיין לא הוציאה דאם כבר אכלתו הרי כבר ליתא, ות"ק וי"א פליגי דליתא למעות המלוה, לכן לשלול זה אמר מאי לאו דבמלוה להוציא ניתנה קמיפלגי, אבל אם כבר הוציאה לכו"ע אינה מקודשת, כסברת הרמב"ם דאין כאן שום דבר קיים, שכבר הוציאה אותו ועברה הנאחז. מדבריו שם.

(א) ע"י בימי שלמה על הרמב"ם כאן שהעיר מלשון רש"י ב"ק דצ"ט א' ד"ה ישנה וכו' דמלוה להוציא ניתנה ואינה בעין וכו', דמזה משמע לכאורה דאם ישנה בעין מקודשת, וכתב דלפי מה שתיירצו דברי הרמב"ם [המובא להלן] יש לתרץ גם לשון רש"י.

(ב) בהרא"ש שם כתב דאפילו הלוה לה המעות מיד ועדיין הן בידה וכו'. ויש להעיר דבספר חד וחלק דף ג"ב א' דן מתחילה לחלק בדין זה בין אם נתן לה ההלוואה מזמן, אף שהמעות בעין אינה מקודשת, ובין אם זה נתן לה בהלוואה דיש מקום לומר דמקודשת, אלא שלבסוף מסיק דגם אם נתן לה עתה ההלוואה ו"ל דאינה מקודשת. ואמנם כן מבואר בדברי הרא"ש אלו.

(ג) נראה שגירסתו ברמב"ם הוא, "הוציא", וכ"נ קצת מהב"ש, ולא "הוציאה" כגירסת שלפנינו.

(כד) ואפילו החזיר לה (שה) השטר ויש צו שזה פרוטה (עור בשם הרמב"ם) ויש מתמורים

ביאור הגר"א

(כד) ואפי' כו' ויש כו'.

ממש"ש מ"ח א' גימא

כתנאי כו' אלא בשט"ח

דידה כו' אלמא בשט"ח

ידה כו' אלמא בשט"ח

כלל ולי"ם אלא אם אין בו ש"ס דאל"כ ל"ל לאוקמי

כאן משום דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה וס"ל אצ"ג

היא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

בברייתא שם התקדשי לי בשטר כו' :

הוא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הוזכר השטר הדין כן וכמ"ש

באר היטב

איירי דאמר לה התקדשי לי בשט"ח כו'. דילמא איירי דאמר לה התקדשי לי בשט"ח כו'. ורצ דאמר התקדש צמלוה ולא איירי משטר עיין שם וד"ק ועיין צ"ח וצ"ח :

(כו) בזה. חף שלא הזכיר שטר רק דאמר התקדשי לי צמלוה והזכיר לה השטר אפי' שמוין הנייר ולא אינה ש"ס הוי קדושי ספק דחיישין שמה ש"ס צמדי. ח"מ. וצ"ח הקשה מנ"ל דין זה ע"ש. ולפי וי"ש צ"ח ש"ס שלפני זה מוכח דלפי הס"ד דמקשה לימא כתנאי וכו' מוכח דלא הזכיר השטר ומש"ה חזרו הש"ס אלא לאו בשט"ח דידה וצמקש צמלוה כו' ר"ל דמקדש לה צמלוה למדיה והשטר החזיר לה. דל"כ לא מקשה מידי כתנאי על רב דרצ איירי דמקדש צמלוה ולא הזכיר שטר ודו"ק :

הפוסקים

ס"ק מ"ט — ס"ק ג אות א

אוצר

דלחזר מתן מצות לאו כלום היא, ולא היה חש לה משום דשמואל דאמר חיישין שמה שזה פרוטה צמדי, אלא ודאי דטעמא משום דלא היה מחזקין לקדשה צליפתא צלצד, וכדכחזר הר"ן שם לחד שו"א, וא"כ כ"ש היכא דלא אדכחן צמדין קדושין לקדושי בשטר דפשיטא דאינה מקודשת אפילו יש בה שזה פרוטה דבסתמא מקדש צמלוה לחזרה. ודעת האחרונים להכליל עי' צ"ח ש"ח"ז אות ז'.

ג. ויש מחמירים בזה. א. מקור הדין. מקור דעב זו לויין צמדין שבוטל מהר"ן והמ"מ. וכו"ה דרכי משה סק"ה דמהר"ן והמ"מ משמע דאפילו לא אמר לה התקדשי לי בשטר חוב זה, אלא שחזיר לה השטר מקודשת, ודלא כדמשמע מהצ"ח דהר"ן והמ"מ צמדי כהעור [דעב הראשונה כ"ל].

ובב"ש סק"ה אחר שהבב"ש טעם דעב זו דדעתו על הנייר, הקשה דמנ"ל דין זה, דהא למדו דין זה מסוגיא אם אמר התקדש בשטר, ולפי הסלקא דעתך איירי בשט"ח דידה, מה למדו דין זה, מנ"ל כשאנו מזכיר השט"ח דדעתו היה על הנייר, דהא הסוגיא איירי כשאנו מזכיר השט"ח. וכתב בהמקדש ק"א סעיף זה דנראה דסבירא לכו דאין לחלק בזה, דקשיא לכו אפילו אם הזכיר השטר הנייר שלה, וניחא לכו מטעם שכתב הב"ש צמדי צמדי משום דהוי הנייר כמשכון, והיינו דע"כ הוא משכון על הלוואה כפי שווי השטר, ולפ"מ שיתבאר לקמן [עי' סק"ו] דצמלוה על המשכון אפילו אם קדש צמלוה [ולא צמדין] מהני, א"כ ה"ו קדש נמי צמלוה של המלוה שנגד השטר. וכו"כ צמדי אחרים סק"ה. וצמדין השלחן סעיף מ"ד כתב

דליכא מאן דפליג עליה דהטור, כלומר אפילו שבין דברי הר"ן והמ"מ ולא איירי אלא כשהזכיר לה השטר, הם הם דברי הרמ"ה, ואם גבין דברי הר"ן והמ"מ דמייירי בשלא הזכיר לה השטר, ק"ו הדברים [דאם הוזכר את השטר דמקודשת], ולא עירב יחד דבריהם אלא לומר דאם הוזכר לה שטר חוב ליכא מאן דפליג עליה וכו'.

ז. ויש בהמקנה כתב עוד דלהסבירים דמקודשת דוקא כשהזכיר לה השטר, אצ"ג דהנייר שלה, דהלוה נותן שכר הסופר, דהטעם בזה דכיון דניחא לה להתקדש מסתמא מקנה לו השטר, כדאשכחן גבי [קידשה] בגזל דידה דמסתמא הקנתה לו, וס"ל דעל כן בעינן דוקא שאמר בפירוש התקדשי לי בשטר חוב, וכיון שנתרצית לו אמרנו הקנתה לו, אבל אם לא הוזכר לה השטר מהיכא תיתי גימא דהקנתה לו השטר כו', ולא מהני נמי לדעת הרמ"ה [שהצריך דוקא הזכרת השטר] מטעם מלות שיש עליה משכון, דאזיל

(כה) השטר. אינה מקודשת ואפילו יש בה ש"ס כיון דלא אדכרי צמדין קדושין לקדושי ציה סתמא כמקדש צמלוה לחזרה דמי אצל אם אמר התקדשי לי בשט"ח זה ונתן לה שמוין הנייר שיש בו ש"ס מקודשת ואם לאו הוי ס"ק כ"כ הטור בשם הרמב"ם וכו"כ צ"ח ולחם משנה. וצ"ח והר"ש יונה כתבו דט"ס הוא וצ"ח הרמ"ה. ונאמת לא מלאחי כן צמדין וכ"כ הוגיד שם צ"ח מה"א ע"ש. ולפענ"ד נראה דלמד הרמ"ה דין זה מנאי דאמר הגמרא בקדושין דף מ"ז ע"ב ומ"ה ע"א אלא לאו בשט"ח דידה וצמקש צמלוה קא מפלגי. ול"ל תרתי דלחזר בשט"ח דידה וצמקש צמלוה. אלא להורות דוקא דמקדש צמלוה והשטר החזיר לה אצל אי מקדש לה בשטר לכ"ע מקודשת אי אית ציה ש"ס דו"ק. אצל צמח צ"ח מנ"ל להקשות לימא כתנאי וכו'. והא הברייתא

מט. ואפילו החזיר לה השטר. כן הוא בטור בשם הרמ"ה, וכתב שם הטעם דכיון דלא אדכרי צמדין קדושין לקדושי ציה סתמא כמקדש צמלוה לחזרה דמי. וכו"ה צמדין וירוחם צמדי צ"ח צ"ח בשם הרמ"ה. וכו"כ צמדין קדושין ו' צ'.

ועיין ביאור הגר"א סק"ד וסק"ה, דמתבאר שם מתוך דבריו דסובר שגם המחזר בש"ע דעתו כן דכל שלא הזכיר השטר אינה מקודשת אפילו כשהחזיר השטר, ואף שלא יוצר צמדין צמדין זה, מ"מ מדכחזר צמדין ח' וצמח לה התקדשי לי בשטר חוב ונחנו לה מקודשת, משמע דדוקא כשהזכיר המקדש צמדין השטר מקודשת, אצל לא הזכיר אינה מקודשת אפילו החזירו. וכו"ה מלשון הח"מ סק"ז והקבלת יעקב כ"ח.

ובתב צ"ח כ"ח דה נלמד מהסוגיא דקדושין דמ"ה ח' כשהתקדשי לי בשטר חוב זה דפליגי בה תנאי, ומשמע דעב כ"ח לא פליגי אלא כדאמר לה בשטח קדושין התקדשי לי בשטר חוב זה, אצל כל שלא אמר לה בשטח קדושין לכו"ה אינה מקודשת. וצמדי אחרים סק"ה בוס"ק, דאי לא תימא הכי יקשה להסלקא דעתך דמייירי בשטר חוב דידה אמאי נקט התקדשי לי בשטר, אמאי לא אשמעין רבותא דאצ"ג שלא הזכיר השטר מ"מ שמוין את הנייר, אלא ודאי דכל שלא הזכיר השטר אין דעתו על הנייר. וכו"ה צמדין להמקדש כ"ח.

ובב"ח כתב דנראה שהרמ"ה למד כן מהגמרא דקדושין ד"ג, הכולל גמרא דקדושין צליפתא דאסא אמרו ליה וכו' וכו' לית בה שזה פרוטה אמר לכו התקדש צ' וצ' דאית בה, דקאמר רבא דשתיקה

ה) בטור שלפנינו הגרסא, "רמב"ם", וכן העתיק הב"י והב"ש, מיהו בב"ח כתב שהוא ט"ס וצ"ל, "רמ"ה", וכו"ה ברבנו ירוחם בשם הרמ"ה, וכן תפסו רוב המחברים. ובביאור הגר"א סק"ד גרס, "רמב"ן".

ו) וצ"ח הר"ן בפ"ב דקדושין דף מ"ח, יש מי שאומר שאם היתה מלוה בשטר והחזיר לה את השטר בשעת קדושין ויש בנ"י שוה פרוטה, דמקודשת דהוה ליה נמקדש במלוה ופרוטה, דהא אמרינן בגמרא דמ"ח א', התקדשי לי בשטר ר"מ אומר אינה מקודשת, ר"א אומר מקודשת, וכתב"ה שמוין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, ובעינן לאוקמי מעיקרא בשטר חוב דידה, ואצ"ג דדחינן לה לאוקמי ככ"ע מ"מ ילפינן מינה דבשט"ח דידה אם יש בנ"י שוה פרוטה מקודשת. וכע"ז כתב במ"מ פ"ה מאישות ה' י"ג. ועיין בד"ה דה"י (על הסמ"ג) עיני מ"ח שכתב דמה שכתב הב"י על דברי הטור שכן כתב הר"ן והמ"מ, לומר

אוצר

סי' נ אות א-ד

הפוסקים

במדי. והביאו בבה"ג הגב"י אות ט"ו. וכ"כ בקצור פסקי הלכות (לפעל מרכבת המשנה שנספר חכם לב) סעיף י"א. ועיי' להלן בדברי כיד דוד המוצא בסעיף ח'.

ג. ובשלא החזיר לה השטר, אם יש עכ"פ חשש קדושין. כיד דוד (פסקי הלכות) פ"ב מאושות אות קמ"ח, אחר שכתב הדין בהחזיר לה השטר כי וכי"ל, כתב אבל בלא החזיר לה השטר נראה דחינה נוקדשת, דאף במקדש במלוה שיש עליה משכון גמור, הגם להרא"ש מקודשת אפילו בלא חזרת המשכון, הרי הוא דעת יחיד, דהתוס' [בקדושין ד"ע ב'] חולקים על זה [וכמוצא בסקס"ז אות א'] ובהא' גויאל בשטר חוב נראה דאין לחוש [אף] לסדרת הרא"ש, דלא דמי למשכון [של חפץ] דהתם כשמוקדש בהחוב ממילא מחויב הוא להחזיר לה משכון שלה עצמו ולא דמיו, וכל היכא דאיתא ברשומה קאי, ולא חשיב הכסף קדושין אגיד גביו, משא"כ [בשטר חוב דהוא] נייר בעלמא, מסתמא אינה מקפדת אם יחליף לה נייר אחר או דמיו כו', וא"כ אגיד גביו, ועוד אפשר דכסופא לה מילתא למיתבעיה הנייר בשעת מחילת חוב גדול, עיי' בקדושין דמ"ז א' [ובס"י כ"ט] לענין מנה חסר דינר דנחלקו הפוסקים בזה, והכא נראה דכ"ע סביר דכסופא לה מילתא לתבוע הנייר, וא"כ איך נימא דסמכה דעתה על השטר להקדש בשווי, ועוד כ"ל דאף הסוברים שם דלא כסופא כו' היינו משום דהתם קדשה במה שקבלה וא' הדינר נעשה תנאי וכיון דהמעשה נחקקו לא כסופא לתבוע על קיום התנאי, משא"כ היכא דעיקר הקדושין לריכס דוקא לזה החוב הנשאר לה לתבוע ממנו, איך נימא דדעתה על זה, ולא על מה שנפטרה מהחוב [בכלל], והרי אף בנותן לה פרוטה צעין ומקדשה במלוה ופרוטה נחלקו אם דעתה אפרוטה או אמלוה, אבל בלשון זה שכתובת נשארה בידו, ברור לדעתי שאין לומר בזה דדעתה דוקא אפרוטה, ולזאת אם יבוא מעשה כזה יכולים לסמוך על סברתי ולהחזירה בלא גט, אם יעטרפו לזה עוד רבנים אחרי החקירה על אופן המעשה.

וב"כ בערוך השלחן סעיף מ"ד דכלל החזיר את השטר לגב' עלמא אינה מקודשת, ולא דמי למקדש במלוה שיש עליה משכון שיש מי שמומר [להלן סעיף י"א סקס"ט אות א'] דגם בלא החזיר המשכון מקודשת.

ד. כשהקנה לה השטר בבתיבה ובסירה. כיד המלך פ"ב מאושות הל' י"ז כתב דנראה לומר דיש גויאל דהמקדש במלוה בשטר דהביה מקודשת, דלפי מה שביארחי [שם לעיל מנה] דבכל קדושין במלוה יש צהוב ממילא הנחת מלוה, רק דמ"מ אינה מקודשת משום דאין כיד המקדש להקנות לה גוף המלוה וממילא אין כאן הנחת מחילת מלוה, והנה זה שייך במלכה על פה דאין צו קנין אחר רק קנין מעמד ג' וזה לא שייך בלוה עצמו [אלא במלוה של אחרים], וגם במלוה בשטר אי החזיר לה השטר סתם לא קנתה בזה עדיין גוף המלוה, אבל במלוה בשטר והוא הקנה לה לעצמה השטר במסירה, וכתב לה קנין לך איובי וכל שיעודא דאית ביה, דבזה בודאי קנתה גוף המלוה, ממילא מקודשת בהנחת מחילת מלוה שיש בה, דלא גרע ממלוה דאחרים דאם הקנה לה במעמד שלשתן מקודשת, ואף דגוף המלוה ג"כ אינו צעין, בכל זאת כיון שקנתה עכ"פ גוף המלוה מקודשת בהנחת מלוה שיש לה, כמו כן במלוה דידה בבה"ג. ובקבלת

קושיא זו דאיך מקדשה בשטר חוב שלה, כתב דנראה באמת דהפוסקים מיירי כשהמלוה כתב השט"ח ולא היא, ובבה"ג אף כשתשלם לו אין צריך להחזיר לה השט"ח רק לקרוע, כמ"ש בה"מ סי' נ"ו, ולכן כשמוקדשה שט"ח הוי קדושין, וכ"כ בבית אדם פ"ה ח"ג, ובאבני מלואים [המובא להלן] כתב שבכל שט"ח צריך הלוח להקנות את השט"ח להמלוה ונמצא דהוי שלו, ולא משמע כן מהפוסקים.

כתב דגם בסתם כשאמר התקדשי לי במלוה שיש לי אלף והחזיר לה השטר היתה כוונתו גם על השטר דבשם המלוה כלול גם השטר והוא כחלק מהמלוה, שכרי כשמשלם לו חובו מחזיר לו שטרו, וכבר בארנו בחושן משפט סי' רמ"א סעיף ג' דצמחל לו חובו אף כשיש שטר בידו אין השטר מעבד המחילה, וכשמוחל המחזיק חייב להחזיר גם את השטר, הרי דהשטר אינו כחפץ אחר, ובידועלמי פ"ק דגיטין י"ט מי שסוצר דמחילת שטר הוי מחילה על החוב, ואף מי שחולק שם בזה, זהו מפני שצריך החוב נקרא על שם החוב ולא על השטר, אבל זהו מודה דבהחוב כלול גם השטר.

עוד הקשה הב"ש בס"ק הנ"ל על דעה זו, מהא דבסעיף ה' מבוחר דאין דעתו על החפץ. ובאבני מלוואים סק"ט לאחר שביאר דכוונת הב"ש לשיטת הר"ן בעובדא דליפתא שבסעיף ה' שכתב דאין החשש משום ליפתא שמא שוב פרוטה במדי, משום דלא היתה דעתו מתחילה על החפץ אלא על המעות, כתב דקושיתו אינה נשכחת, דהר"ן לא כתב אלא שצמחלה נמי לא היתה דעתו לקדשה בחפץ לחודיה, אלא בחפץ וצמה שצחובו, וא"כ ה"ל היתה דעתו לקדשה בנייר וצמה שכתוב צו דהיינו צהוב, וממילא מיקדשה דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה, ואע"ג דעממא דרין שם דלא ניחא ליה בקדושי ספק, ומש"מ לא היתה דעתו לקדשה בחפץ שאין בו שוב פרוטה, וכ"כ אם הנייר אינו שוב פרוטה אמאי מקודשת מספק, ונימא נמי שלא היתה דעתו לקדשה קדושי ספק, משום דהתם בחרצו זחי שצחובו מקודשת ודאי, אמרינן מסתמא לא היתה דעתו לקדשה בחפץ לחודיה קדושי ספק, אלא היתה דעתו לארצעה זחי בכדי שיהיו קדושי ודאי, אבל כאל גבי שט"ח דמה שצחובו מלוה ובמלוה אינה מקודשת, א"כ היתה דעתו לקדשה בשטר וצמה שצחובו, והי"ל מלוה ופרוטה והיא מקודשת קדושי ספק בנייר דאין מלוה ופרוטה דעתה על הפרוטה או על הפחות משאם פרוטה שיהיו לפחות קדושי ספק. וכעיי' תירץ בענין אחרים סק"ד ובארץ נבי (תלמודי נביה) סק"ה. ובמהבאות שעל ביאור הגר"א כאל אחר שכתב לפרש גויאל הגר"א ג"כ בהמקנה הנ"ל הוסיף דלפ"ז מתורן גם קושית הב"ש מליפתא, דהתם בדי זחי וליפתא תרי מילי נימכו וכולל לספק בדעתו, אבל כאל השטר מתורת משכון דיינינן ליה ואין לר"ך שיהיה דעתו על המשכון.

ה. דעת האחרונים להלכה. עיין בעממא יוסף לדף מ"ז, דאף שז"ד לומר כהב"י הנ"ל דהמ"מ ס"ל כדעה הראשונה, סיים לענין הלכה דאף בלא הזכיר השטר הו"ל ספק מקודשת אפילו יש בנייר שוב פרוטה. גם כשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב אחר שפרש דברי הר"ן והמ"מ דאף בלא הזכיר השטר מקודשת דכן מורים דבריהם, ולא בהעלמות יוסף הנ"ל בדעתם, כתב דלויאל דהו"ל ספק מקודשת, דלמלא הוי כמקדש במלוה ופרוטה כמ"ש המ"מ בשם הרמזין והרשב"א וה"ש מי שאומר שכתב הר"ן, או דלמלא אינה מקודשת בהרמ"ה, וכ"כ דעת העור שכתב שכתב דבריו וכן רצו ירוחם. גם כיד דוד (פסקי הלכות) אות קמ"ח דס"ג ג' אחר שכתב דעות הפוסקים הנ"ל, מסיק דהוי ספק מקודשת בכל אופן שקדשה במלוה שיש עליה שטר חוב והחזיר לה השטר אם יש בו שוב פרוטה. וכ"כ דעת הדברי מליאל ח"ה סי' מ"ג.

ובש"ח צ"ח אינו שוב פרוטה, כתב כשי למורא הנ"ל דאף בבה"ג יש להחמיר דהוי ספק מקודשת דחיישין שמא שוב פרוטה

לשיטתו שהביא הטור לקמן בשמו דבעינן שתתם לשם משכון, אבל אם פירש שקדשה בשטר מהני דהקנתה לו השטר. ובקולת יעקב סעיף ו' הוסיף, דדעה זו ס"ל דאין הנייר חשוב כמשכון, תדע דאם נאבד השטר אינו מנכה לי שיווי הנייר כו', אי גמי דחשיב כמשכון, מ"מ כיון דאי מקדשה בכל המלוה אף שיש משכון על פרוטה לא חשיב כמלוה ופרוטה, כיון דהפרוטה ג"כ מלוה הוא רק שיש עליה משכון וכו'. ועיין בערוך השלחן סעיף מ"ה דמכת

באר הגולה

ז' מנחת דעשה לו
ז' ר"ס וכו' וכתבתי
וכדמפרש עמחל שם בגמרא דף מ"ה ע"ה

ז' והוא הדין אם היא חייבת לו שכירות פעולה שעשה לה
אפילו

אוצר

סי' נ אות ד — סי' נא אות ב

הפוסקים

היתה לריבית לחת לו עודף, והוא קידש בכסף העודף ערס שלחתי
בחזרה, כתב להרב השולח (א"ד ורשא) שכתב ג"כ דהוי מקדש
במלוה, כי תיכף שקיבל הכסף היה המותר מלוה חללה, כמבואר
ב"צ ד"צ גבי שולח חלל חנוני ופונדיון בירו שתיכף שקיבל הפונדיון
מתחייב לשלם, וכשנותן האיסור הוי אצורה מדעת, וע"ז השיב לו דלא
דמי למקדש במלוה, דנראה ברור דמי שקונה דבר ונותן לו מטבע
גדולה שיתן לו עודף, אם אינו רוצה ליתן לו מיד יש לו לחצוץ המעות
בחזרה, כי יש לו לומר איני מאמינך או שאני לריך המותר, ויש לו
לבעל המקח עצור זה, או עכ"פ ליקח המטבע לילך למקום אחר
להחליף בפרוטות, והוי כאילו העודף בעין, ולא דמי למקדש במלוה.

ג. קדשה במעות שנתן לאשה לעסקא דחוי פלגא מלוה ופלגא
פקדון. באבני מלואים סק"ח כתב בזה דאם מקדש
בחלק במלוה, כתב בחשוכה מיימוני ל"ס משפטים סי' י"ב [חשוכה
מה"ר"ם בר ברוך ב] דחשיב מלוה לענין מקדש במלוה דאינה מקודשת,
וכן במכר לא קנה ע"ש, ובספר קטות החושן סי' ס"ז סק"ח העלתי
מדברי רש"י דעיסקא מהני לקדושין ולמכר גם בחלק במלוה, מדכתב
רש"י ב"צ דקדושין דף מ"ה גבי מקדש במלוה דאינה מקודשת מלוה
להוצאה ניתנה, ח"ל להוצאה ניתנה, הלוה רשאי להוציאה בכוונת
ואינו חייב להעמידה בעיסקא שבהיה מלוה בכל עת שיתבענו ע"ש,
ומשמע דאם היה מחויב להעמידה בעיסקא חמיד הוי מקודשת ודיונה
כפקדון, וא"כ עיסקא דאסור למשחי ביה שיכרה ח"ל דין פקדון,
וכן נראה מדברי הרמב"ם [כל' י"ג דין המקדש במלוה אינה
מקודשת] ח"ל, מפני שהמלוה להוצאה ניתנה ואין כאן שום דבר קיים
ליהנות בו מעתה שכבר הוציאה אותה דינר ועברה הנחת, עכ"ל,
וכיוונו דאע"ג דעדיין בעין כבר עברה הנחתו [ע"י סקמ"ז], וגבי
עיסקא דמחוייב להעמידה חמיד בעיסקא הרי צא לה הנאה מחודשת
על ידי הקדושין שחולא אותן לכל מה שתראה. וע"ש שאין לענין
בקלה"ח סי' ס"ז סקל"ז.

ובערך השלחן סעיף מ"ג, אחר שהביא דברי האבני מלואים, כתב
דנראה לו עיקר דעשה הראשונה למקדש בפלגא דמלוה
אינה מקודשת, דאינה ברשותו אלא ברשותו ואין לו עליה רק שיעבוד
ובמה מקדשה, וזה שאסור להוציא המעות לענין אחר, וזה בעין תנאי
במלוה, אבל עכ"פ אינם ברשותו, והרי גם סתם הלוהא אסור להלוה
להוציא המלוה בדברים של מה בכך אלא לעסק, כמ"ש בחו"מ סי'
ל"ז, אלא שרשאי להוציאו בכל עסק שירצה ובעיסקא אינו רשאי
להוציא רק בעיסקא שדינר, ומ"מ אחת היא.

ואולם בישא ברכה (על ר"י) ד"ח טור ב', אחר שדייק ג"כ מדברי
רש"י והרמב"ם כהאבני מלואים, הוסיף דגם הרא"ה, הביא

דבריו

אסיפא דביתא, כי אתא נפיק לאפי' עד תיור, והקשה הרא"ה דהכא ודאי
במלוה ע"פ איירי בו' וא"כ האיד מצי לאקנויי דהא לית ליה הקנאה בו',
וחי' דהכא לא בעי למימר הלוואה גמורה אלא לעסק בהן למחצית שכר בו',
וכיון דלא ניתנה להוצאה דינם כפקדון דיכול להקנותו, עכ"ל, ונתבאר
דחלק המלוה גמי נקבה באגב כיון דאסור למשחי ב' שיכרה. וע"י בקצוה"ח
סי' ס"ז סק"ב שהביא דמהר"ם בר ברוך הוכיח דבריו מגמרא קדושין דמ"ח
דפריר האי פקדון הי"ד אי דקיבל עליו אחריות חיינו מלוה, ותמה עליו,
דהם התם מבואר להיפך בו' דבפקדון דקביל עליה אחריות מקודשת, ולא
קרינן התם מלוה אלא מה שנגב מהפקדון וכו' וצ"ע. וכן הקשה בישא ברכה
המובא להלן.

ובקבלת יעקב סעיף זה מבואר דזה תלוי בפלוגתא, דלכאסור
דבמחילת מלוה ח"ף שלא אמר בהנחת מחילת מלוה מקודשת
[וכמבואר בסק"ח אות ב'] יש לומר דהטעם דבמלוה אינה מקודשת,
הוא משום דבמלוה לא מהני לשון קנין רק לשון מחילה ה, ולפי"ז הוי
נראה דאם כתב ומסר לה שט"ח וידה ואמר לה התקדשי לי בזה
מקודשת, חתום לידן דקיי"ל אפילו אם מוחל המלוה ומקדשה אינה
מקודשת, כיון שלא אמר בהנחת מחילת מלוה, לריך לומר טעם אחר
[לחלק בין מקדש במלוה למקדש בהנחת מחילת מלוה], וע"כ הטעם
במ"ש רש"י קדושין דף ו' דאם מוחל המלוה אינו נותן לה דבר חדש,
ובבהנחת מחילת מלוה יש לה הנאה מחודשת שהיתה לריבית לחת פרוטה
לאחר בו', ולפי"ז אפילו אם מקדשה בשט"ח וידה בכתובה ומסירה
אינה מקודשת דאינו נותן לה הנאה מחודשת, [אלא] לריך לומר לה
הרי את מקודשת לי בהנחת הקנין בכתובה ומסירה השוה פרוטה,
ולא יש לה הנאה מחודשת ומקודשת.

נא. שכירות פעולה שעשה לה. א. מקור הדין. עיין באב"ג
שאין להפלוגתא בקדושין דף מ"ח לענין ישנה לשכירות
מתחילה ועד סוף וקיי"ל כחכמים דישנה מתחילה ועד סוף, וכן הוא
בב"י ובצ"ח. וזנחם משנה פ"ה מאישות כל' כי העיר בחוך הדברים
דשכירות פעולה לא תלוי בפלוגתא הני"ל, כמבואר בגמרא שם דבשכר
שעשית הוי מלוה אליבא דר"ע. וכ"כ ביד דוד פ"ה מאישות אות ק"ג
ובערך השלחן סעיף מ"ז, וכ"ג מצינו הר"ה סק"ח שאין להגמרא
דבשכר שטעמיה עמך. וכן מבואר בשלטי הגבורים פרק האומר.

ב. אופנים שונים שדנו בהם הפוסקים, בקידשה במעות
שחייבת לו, אי דמיא למקדש במלוה. כפי לשרא
[להר"ם יונה] סי' ס"ב, דין מקדש במלוה אינה מקודשת, כתב
דלא דוקא מלוה, אלא אפילו אם החיוב שחייבת האשה להאיס הוי
מזד חק שהזיקה בו, זה הכלל כל שלא זכה האיס באותן המעות עצמן
עד שיצאו לידו, אין יכול לקדש בהן את האשה, אבל אם מנאה האשה
[מעות אצורה] של האיס שהדין טחן שחזרו האצורה לצעליו, אם
קדשה בה הוי מקודשת.

ובשקידשה בדמי עודף מעות שנשאר בידה לחשלוס פריעת חוב
שלה או מדמי מקח. באגרות ארז מדברי סי' י"ט,
בנדון איש אחד שנתן לעברה מטבע של כסף כפרטון ואז, ולפי החשבון
היתה לריבית לחת לו עודף מהמטבע, וערס שהספיקה להחזיר לו
העודף קידש אותה בזה, כתב דאם נפרש שבקש לקדשה במותר שמגיע
לו, ויהיה מאמרו "הרי את" נסמך למאמרו שחתן לו המותר, הוי
ליה מקדש במלוה שיש לו חללה. מיהו בנדע בשערים מהדו"ח סי' מ"ז,
בנדון איש אחד שקנה דבר מה מאשה ונתן לה מטבע גדול שלפי חשבון

(ח) והסברא י"ל על פי דברי השמ"ק ב"מ דף כ' בשם הריטב"א
דאם נתן ללוה שטר בלשון קנין לא מהני, וכן מבואר בחו"מ סי' רס"ח
סעיף י"ג בו', וכשמקדש במלוה שלה חשוב כלשון קנין שמקנה לה המלוה
בעד זה שהיא מקנה עצמה לו. מדבריו שם.

(ט) וכ"כ במרדכי ב"מ פרק המקבל סי' ש"צ בשמו. וכ"כ בתשו'
מהר"ם בר ברוך (נד' בפראג) סי' תתקצ"ג.

(י) דשם דן לענין אם אפשר להקנות חלק המלוה של עיסקא בקנין
אגב, והביא מהגמרא ב"מ הרא"ה בס"פ הגזול קמא, בהא דר"פ הוי מסיק
חליט אלפי זוזי בב"י חווא ואקניגהו ניהליה לרב שמואל בר אבא אגב

ביאור חגרי"א

[כת] אפי' הגיע כ"ר.
כפ"ש ישנה לשכירות
כ"ר בשכר ששתיי צפ"ר
כ"ר: [כז] א"ל התקדשי בשט"ח כ"ר. זו היא דעת השור בשם הרמב"ן הנ"ל
ס"ט שקדש:

ק [כה] אפילו הגיע זמן המלוה והשכירות לגבות: ח [כז] אמר לה התקדשי
בשטר חוב ונתנו לה שמי' הנזיר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו
הרי

באר הגולה
ק ממשיכות הנרייתא דא
בשט"ח ונתנם ה"ז הגיע
זמן לגבות
ר טור מצרייתא שם וכחכמים וכדנצי לאוקמי שם כ"ח ד"ה וט"ז
דמי לה מ"ח ילפינן מינה דמ"ח ד"ה אם יש בו שוה פרוטה מקודשת

אוצר

סי' בא אות ב — סי' ג

הפוסקים

מ"ח א' עשה לי שירים וזמנים וכו', דכא כשעשאת ונתנם לה כ"ר הגיע
הזמן לגבות שכירותיו ואפ"ה אמרו חכמים דאינה מקודשת. וכ"כ
הריטב"א שם בדף ו' ב'. וכ"כ צדוקי חלמיד הרשב"א שם, והוסיף
דאפילו אמרה לו האשה הולך מעות המלוה אינה מקודשת. ועי'
בדבריו בטעם הדבר.

ובשהגיע הזמן והמלוה עדין צעק והאשה אמרה הרי מעותיך
נצורין בזה ועול אותן והמלוה סירב לקחת. עי' ביד דוד
(פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קמ"ו הבב"א ה', הבי"ט שיעת
הראב"י' שבמדרכי גיטין פרק מי שאלחו לענין פריעת חוב בעל כרחו,
דאיכא דכמעט נצורין ומונחין בציזו במקום מיוחד ואמר לו בזה
ועול אותם שאין רצונו עוד לשומרם, והמלוה סירב לקבלם, דאסור
הלוה להשתמש בהם ואינו חייב באחריותו, ובתב דהנה לכאורה סברה
הראב"י' היא דהלוה בעצמו אף צבי"ב של המלוה יכול לעשותו לפקדון
ועומד ברשות המלוה, ולכן בבב"א שבהלואה נצורה בעינה ולא הו"א
עדיין מכש"כ דשניהם יכולים לעשותו פקדון, ולפ"ז י"ל דהאשה יכולה
להתקדש בזה, דאף שהוא צידה, מ"מ הם ברשות המלוה, אלא דאי
קשה מהא דקו"ל דהמקדש במלוה אינה מקודשת אפילו לא הו"א
לאותם [וכנ"ל בסקמ"ז], וי"ל לדברי הראב"י' דדוקא כשהמלוה אינו
רוצה ליקח הכסף שלו בחזרה, או אמרין דהלוה נפטר מאחריותו, דאי
אפשר לחייבו באחריות בעל כרחו, וכיון שהגיע זמן ההלוואה והמעות
עדיין נצורין, וקו"ל דצברעון חוב נחייב בעל כרחו שמה נחייב,
נפטר הלוה מאחריותו על הכסף ואסור להשתמש בהם, משא"כ כשהוא
מלווה בעצב אי אפשר לעשות ממלוה לפקדון, וכל זמן שאינו מחוייב
מן הדין לקבל לא נפקע מרשות הלוה, והיא עודה מלוה כיון שאי אפשר
לו לכוף מן הדין רק מחמת מחילתו שאומר לו שיחזיר לו הכסף
ומתראה, לריך לזה קנין מחדש, ועכ"פ יש ללמוד מדברי [הראב"י']
שבמדרכי דהמקדש במלוה שיש לו אלא אחר באופן זה שהמלוה לא רצה
לקבלם דמקודשת בזה, ולדעת רוב הפוסקים שחלקו עליו אין הקדושין
חלים כלל, ואף שלדעתו העיקר בהחולקים על המדרכי בזה, ובדיני
ממנות אפסוק בדבריהם, עכ"ז באש"א איש החמורה הדבר ספק,
וכיון שבחיי"מ ס"י ק"כ הוצא דעת המדרכי להלכה, מי וקל כנגדו כ"ר,
עכ"ז אם בשעת מעשה יהיו עוד סטופים יכולים לסמוך על
דעת החולקים ולבעל הקדושין. ועי' באות קנ"ח בבב"א ח"ב מה
שהעיר ע"ז מדברי הריטב"א בדף ו' ב', ומסיים שם וט"ז בזה למעשה.

טע"ף ח. נג. התקדשי בשטר חוב. עיין בבב"א אות ר'
דמקור דין זה הוא מהטור כאן, ולמדוהו מצרייתא
דקדושין דמ"ח א' [כחזר בסעיף הקודם סקמ"ט], וכדנצי לאוקמי
שם [דקידשה] בשטר חוב דידה [ואמרו חכמים דמקודשת], וט"ז
דמי לה, מ"מ ילפינן מינה דבשטר חוב דידה אם יש בזה שוה פרוטה
מקודשת. וכן הוא צב"י כאן. וכ"כ לדון זה צרצ"ר ירוחם נחזי כ"ב ח"א.

ובתב צב"ב סקב"ב דאפי"ג דהלוה משלם שגר בסופר, ח"כ ביזר
שלה הוא, מ"מ לא גרע ממשכון [שלה שגידו וקידשה צו].
וכ"כ צב"ח כאן, והוסיף, ואפילו להרמ"ה בסמוך [בסעיף י"א]
דדוקא דמעת לידה בתורת משכון מקודשת, הא ודאי בשטרא גלי
דעתיה דתפוס ליה לגבות החוב. ובאצני מלואים סק"ב כתב ליישב
דלפי מ"ש בקל"ח ס"י ס"ו סקב"ג דהלוה נחזי שגר בסופר אלא
דלריך

דצ"ר הנמוקי' ספ"ט דצ"ק, דעחו דחזי מלוה דעיסקא לא הוי כשאר
מלוה דעלמא אלא דינו כפקדון, ונראה שכן הוא דעת הנמוקי', ומסיק
ולענין הלכה כשקידשה בפלגא דמלוה דעיסקא היא ספק מקודשת.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ג, העיר על דברי
מהר"ם צ"ר צורן דכיון דחשבינן בעסק שיש מהמעות לאפותיקי
מפורש שאינה נעשית מטלטלין אלא צניו, ח"כ יכולים לומר דאם הם
צניו יכולה להתקדש בזה, שהרי יש לה הנאה בעינה מה שיכולה
להו"א המעות האלו לכל מה שחשפו, ודמי למקדש במלוה שיש עליה
משכון, להסבירים דמקודשת אף במשכון בשעת הלוואה אף דאינו קונה
אורו מטעם דנותן הנאה חדשה שמחזיר לה משכונה [עי' סקמ"כ],
וכמו כן הבב"א, הא נותן לה הנאה חדשה דעד עתה אינה רשאת
להו"א להדבר אחר, ועכ"פ שצדוק ממון יש להנותן דעיסקא עליהם
אף דיכולה להחליף בסמורה אחרת, אבל לריב נהעמיד צניו מחזירה
או סמורה אחרת במקומה וכו', ונראה דמהר"ם סובר דדוקא במקדש
במלוה שיש עליה משכון שלא בשעת הלוואה מקודשת, דיש לו לבעל
חוב קנין גמור במשכון, אבל במשכון ששעת הלוואה אף במקדשה
במלוה שלה ומחזיר לה משכונה ג"כ אינה מקודשת, אבל להחולקים
בזה וסבירים דמקודשת אף במלוה שיש עליה משכון דשעת הלוואה,
מראה דמקודשת גם בפלגא מלוה דעיסקא כ"ר, ולדעתו נראה דיכולה
להתקדש בהפלגא מלוה דעיסקא אם היא בעינה סמורה וכדומה כ"ר,
אף באש"א איש החמורה לא אוכל לחתוך פסק חתוך נגד המדרכי
[בשם מהר"ם צ"ר צורן] כל עוד שלא מלאהי לו חצר בדברי רבותיו
הראשונים, ובעל אצני מלואים מסכים לדברי ונחתיים מדברי רש"י,
ואף שלכאורה ממון כן דברי רש"י שאם מחוייב להעמידה דעיסקא אין
דין מלוה לענין קדושין, אבל סוף דבריו [של רש"י] שכתב "שאיכא
מלוה בידו להצטעור", משמע שכיון שאינו יכול להצטעור הוי ג"כ מלוה,
לואת לא נוכל להחליט מדברי רש"י והעיקר כמ"ש בעצמי, וכן מלאהי
לבראי"ה הוצא דנמוקי' [כנ"ל], והוגד לי אשר הרדב"ן חלק על כך
פסקא של המהר"ם לענין שביעית יא.

ובתשובת חר"ם גלאנצי שבצרכי מים חתומים ס"י קנ"ז דרי"ה
טור ב', דייק מדברי רש"י הנ"ל דמקודשת דוקא דעיסקא
שאין לה זמן קצוב, דכלל עת שיצטעור כ"ר היא מלוה לו, אבל אם
הוא בחוב הזמן כ"ר אינה מלוה לו בכל עת שיצטעור, ומסיק דעיסקא
חוב זמנה מדי ספק לא יאלצו. ובתשו' המחבר שם בצר"כ מראה
שמסכים עמו לדיוא.

ואם קידשה בחלק המעות דהוא בתורת פקדון, כתב בערוך השלחן
בסיף מ"ג דמקודשת, ואף אם מקדשה בהעיסקא סתם, אם יש
בה שתי פרוטות מקודשת, דהוה במקדש במלוה ופרוטה דדעתה
אפרוטה. [ומדבריו משמע דבזה כו"ע יודו, וכן נראה מדברי הפוסקים
דלפיל שזו רק בחלק המלוה, ומשמע דבאלק הפקדון פשיטא לכו
דמקודשת].

נב. אפילו הגיע זמן המלוה. כן הוא בטור. ובב"א ח"ב [וגרמ'
בבב"א] דכן משמע ודאי מהא דחז"ל דקדושין דף

ביאור הגר"א

[כז] הלוה כ"ר. כו פיר"ח מש"ש ר"ב בהנאת כ"ר וסתר פירש"י אבל הרשב"א סותר פירושו ומקיים פירש"י ע"ש:

הרי היא ש ספק (כו) מקודשת: ט ח [כז] הלוה לה עתה ק"ק וזו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארויה לך במלוה שתהיה בידך כך וכך יום ואיני תובעה ממך עד זמן פלוני הרי זו מקודשת ואסור לעשות כן מפני

באר הגולה ש כשתחיל לאמר תישבן שנה שנה פרוטה נמדי ת' ל' הרננ"ס שס נפ"ה מחמירא דלני דף ו' ע"ג וכפי פירושו שסנר שרדך שיתן לה נשעת הקדושין דבר וכמ"ס ה"ס שס ושכן דעת ר"ח

באר היטב

(כו) מקודשת. דחיישין שחל ש"פ נמדי:

אוצר

ס"ק נג - ס"ק נה

הפוסקים

לדריך הלוה להקנות הנייר למלוה דל"כ לוחיות פורחות באויר, וא"כ ה"ל של המלוה לגמרי וטפי עדיף ממטכון א.

דעת הרמב"ם ומסקנת האחרונים להלכה. עיין ב"ש סק"כ שכתב לדעת הרמב"ם, לפי מ"ש המ"מ [בפ"ה מאישות ה' י"ג], אפילו אם אמר תתקדש בשער חוב לא היה דעתו על הנייר. וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קמ"ח, לאחר שהעלה ג"כ דעת הרמב"ם דלוינה מקודשת בזה, מסיק דלוינה דהוי ספק קדושין.

מיהו כשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב כתב דלענין פסק הלכה כ"ר, אם הזכיר את השער בשעת הקדושין ואמר התקדשי בשער חוב שיש לי עליך ונתן לה השער, שמין את הנייר אם יש בו שום פרוטה מקודשת ודלית, שלא מלינו מי שיתלוך על הרמ"ה בפירוש, ואפילו יומא שדברי הרמב"ן והרשב"א [שהביאם המ"מ הכ"ל] הם כדעת הרמ"ה [דדוקא אם הזכיר את השע"ה אמרין דמקודשת], ועי' נסתפק המ"מ אם הרמב"ם חולק או אפשר שיוכח [להם], מ"מ מכיון דהרמב"ן והרשב"א והרמ"ה ועוד ור"י ס"ל דהוי מקודשת ודלית, ובדברי הרמב"ם הוי ספק ספקא שחל דברי הרמב"ן והרשב"א שאפשר שהרמב"ם חולק עליהם היינו בשלא הזכיר וכו'. והביאו בכה"ג הג"י אות ע"ז. ובעלי ארוזים סקכ"ה הוכיח דגם לדעת הרמב"ם אם הזכיר בפירוש את השע"ה מקודשת. וכן כתב בארץ נבי (תלומי לביה) סקכ"ד.

נד. ספק מקודשת. עכ"ל סקכ"ז שהספק הוא משום דחיישין שחל שום פרוטה נמדי. וכ"ה ב"י כאן. ועיין ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קמ"ח שכתב דל"ל צרור דלוינה מקודשת, ולא אמרין בזה דעתה חנייר זו שחל שום פרוטה נמדי, דכ"ה אף [במקדש] במלוה ופרוטה צרורה שהיא שוב כגון פרוטה, נחלקו [בגמרא קדושין דמ"ח] אם דעתה על המלוה או על הפרוטה, ובהאי גוונא שאינו שוב פרוטה כגון חלל נמדי יכול להיות דכ"ה עלמא מודי שאין דעתה חלל על המלוה. ואחר שהביא כמה דעות דגם בשע"ה השער שוב פרוטה י"ל דאין דעתה על השער, מסיק, לכן צרור הדבר בזה שאינה מקודשת, ותימה על כל הפוסקים כ"ר שכתבו להיפך מה, ועכ"ל בלשון א"ש החמורה אין ראוי לפסוק כן חלל אם יאמרנו לזה גדולי המורים בעת נשעה כזו. ועי' בכה"ג ד' שכתב, ואפשר לקיים דברי הטור [שכתב דהוי ספק מקודשת] באופן שיודעת דהמקדש במלוה אינה מקודשת, דלא אפשר לומר כיון דליתא להתקדש ויודעת דלא תפטר מחובה אם לא תתקדש לו, דעתה להתקדש בהנייר בכל מה דחובל.

סעיף ט. נה. הלוה לה עתה. עיין בבא"ה"ג דכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ה מאישות ה' ע"ז. והביאו הטור. ומקור דין זה כתבו המ"מ והב"י מהגמרא דקדושין דף ו' ב' דאמר רבוי המקדש בכה"ה מלוה מקודשת, ואוקמיניה בלירות לה זימנא, ומפרש לה הרמב"ם כשהרויח לה הזמן בהלוה שנותן לה עכשיו ע"ש. ובעור הביא כן גם בשם בעל העיטור. ובספר העיטור מפורש יותר, דאחר שהביא בלוח ק' דס"ב ב' דברי הגמרא ה"ל, כתב ומסתברא מחילת מלוה דקאמר דאמר לה הריני מלוה לך עד זמן פלוני, על מנת שתתקדשי לי בהיה הנה. ועיין להלן בסעיף י' שיש מהר"שונים שפירשו את מיתרת רבוי באופן אחר, ושם יתבאר דעת הרמב"ם בנדונים ההם, ומהו טעמו של הרמב"ם שפירש הכי ולא כפירושם האחרים.

וכתב בחדושי תלמיד הרשב"א קדושין שם דבאופן זה של הרמב"ם ודאי מקודשת לדברי הכל, ואפילו למאן דמפרש להאי הנה"ה מלוה אפילו במלוה דמטיקרא [וכמוצא בסעיף י'] כל שכן בכה"ה מלוה בשעת קדושין. וכן ב"י כאן מפרש מ"ש הטור בשם הרמ"ה, דבכה"ג דהרמב"ם מקודשת לדברי הכל. וכ"כ בפירוש בבה"ה כ"פ. גם בעלמא יוסף קדושין שם פירש כוונת הרמ"ה דבכה"ג הוי מקודשת גמורה. וכן דעת הראב"ד בכה"ה שם, דאחר שכתב פירושו בלירות לה זימנא [כמוצא בסק"ס אות ז'], סיים על דין הרמב"ם דכ"ה הוא. ובא"ה מלואים סקכ"ב ובחדושי הרי"ם דכ"ב ד' כתבו דגם לדעת החוספות מקודשת בכה"ג.

ועיין בעור כאן שכתב כן בשם רבנו חננאל שחלל לה עתה עד זמן פלוני. וכ"כ בשמו בשלמי הגבורים בקדושין דף ו'. ובחדושי תלמיד הרשב"א קדושין שם כתב כן בשם ר"ח והחוספות. ויש שכתבו בשם רבנו חננאל באופן אחר. בחוספות ר"י דקדושין שם כתב, ורבנו חננאל פירש כגון דמנא זימנא למיפרעיה וארוה לה ואמר לה בכה"ה הנה"ה דקא שציקנא לך עד כך וכך זימנא מיקדשה לי ומסרה לו הממון והחזירו לה ליהנות זו עד הזמן שהרויח לה וכו'. וכן הביא משם ר"ח ברמב"ן קדושין שם דשקלינאו מינה וכו' דאחפינאו ויב"ה. וכ"כ בשמו במדרכי קדושין פ"א סי' תע"ה ורשב"א ותוספות ר"י הזקן קדושין שם. וכן הוא להדיא בפירוש רבנו חננאל (כ"י) שצאור הגאונים קדושין שם כלשון זה ממש שבתוספות ר"י.

וכתב ב"י כאן דנראה דרבנו חננאל פירש כן משום דמשמע ליה לישנא דהנחת מלוה [שאמרו בגמרא] דלא חיייר בתחילת הלוה, חלל במלוה שהיתה עליו כבר, כדכתבו החוספות להדיא לשם בסוף ד"ה דלירות, חלל בודאי דלרבנו חננאל בתחילת הלוה נמי בדלירות לה זימנא מקודשת. ובשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב (השני) כתב גם לאידך גיסא דעל כיוצא בזה של רבנו חננאל יורה ג"כ הרמב"ם דמקודשת, וצ"ח אין חולק, ומסיק דלענין פסק הלכה מקודשת בשני האופנים ואין חולק בזה. ובכ"ה שלחם סי' י"ט דס"ז טור ב' כתב דרבנו חננאל דמפרש לישנא דגמרא, נקט שהיתה לו מלוה, כדמשמע לישנא דגמרא, אך הרמב"ם שאינו מפרש בגמרא רק [בטוב] לפסק הלכה, נקט שמחילת הלוה אותה והרויח לה זמן, ולענין דינא הכל פולח בקטב אחד.

א) בערוך השלחן סעיף מ"ה כתב על דברי האבני מלואים דלא משמע כן מהפוסקים, ואחר שהקשה גם על דברי הב"ש בזה, כתב לפיכך גראה דבאמת הפוסקים מייירי כשהמלוה כתב השט"ח ולא היא, ומדינא בכה"ג אף כשהשלם לו א"צ להחזיר לה השט"ח, כמ"ש בח"מ סי' ג"ז, לכן כשקדשה בו שפיר הוי קדושין. ב) עי' במ"מ שכתב דבריו כמסתפק. ועי' להלן בדברי השי למורא.

מפני שהוא (כה) כרביית:

היה

באר היטב

(כח) כרביית. עיין מהרי"ט נחזיקי על קדושין. המקדש נהגות פרוטה דרז יוסף אינה מקודשת. שארית יהודה דף ע"א:

הפוסקים

סי' נה — סי' נז

אוצר

כרביית קלוה, וכן נראה מדברי הרא"י אכן מוגש דמקום דכח רבית קלוה בטלו הקדושין, ע"כ נאשח איש החמורה החלטה דכח ספק קדושין אף שדעתי נוטה דכח קדושין ודאין.

ועיין בחזו"ש תלמיד הרשב"א, שאחר שביא שיעט הרמב"ם ור"ת, כתב דלפי סברתם משמע אפילו היבא דלחיה לפרוע לו המעות שחיבת לו ואמר ליה הילך ואמר לה אי מרויחנה לך זמנא מיקדשת לו ואמר ליה אין ואפ"ה אינה מקודשת ב.

נז. מפני שהוא כרביית. כן כתב הרמב"ם בפ"ה מאישות הל' ט"ז. וכתב ב"ש סק"ג דאע"ג שקולץ נשטת כלואה, מ"מ אינה נותנת לו שום דבר, משו"ה לאו רבית גמורה היא, ומש"ה כתב שכו"ה כרביית. ובעי"ז הוא צטור בשם בעל העיטור. וכלב"ש סעיף ו' כתב דרבית גמורה לא הוי כיון דלא קץ לה מידי כגון ד' ב' וגם לא מידי שקיל מניה. ועיין ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה שכתב דלדעת רש"י וכו"פיתו דכתב במקדש כהריות זמן המלוה דמשיקרא אין זה משום רבית קלוה משום דלא קץ, הוא הדין כנ"ד לא הוי רבית קלוה, דכך נטמא שייך גם בהכא.

אולם הרא"י אכן מוגש, המוצא בספר העיטור, כתב דוקא דלרזח לה זימנא דמלוה דמשיקרא אצק רבית היא כר, אצל דמלוה דהשתא כיון דמחני, משיקרא הלואה רבית קלוה היא וצ"ע. וכן בשו"ת הרשב"ש סי' שמ"ז הביא מהרמ"ך שכתב בהגהותיו (כ"י) על הרמב"ם, דלכאורה רבית קלוה היא, שהאשה נקנית לו בשכר האריות וכו' מלוה לה המעות על דעת כן. ועי' בס"ק שלפני זה בדברי ביד דוד דגם לדעת הרא"ה הוי הכא רבית קלוה.

ולדעת התוספות כתב בעני ארזים סק"ב דכיון דס"ל בקדשה כהריות זמן מלוה דמשיקרא דהוי רבית גמורה (וכנסקס"א אות א'), כ"ש דבין של הרמב"ם שמקדשה מיד בשעת הלואה כהנאה זו דהוי רבית קלוה. וכ"כ בארץ נבי (תלומדי נבי) סק"ב דלדעת התוספות כהנ"ג הוי כרביית קלוה. וכ"כ בחזו"ש הרא"י כהן דכ"ב ג' ובאצני מלואים סק"ב.

וכן בישי"ש קדושין פ"ה סי' ו' כתב דכח דנראה שהיא רבית גמורה, והוא ממש כאלו מלוה לחצרו מעה כדי שיעשה לו מלאכה שהיא שיה פרוטה שהיא רבית גמורה, שהרי הוא מלוה לה כדי שחזקדש לו בלוחה פרוטה של הנאה כלואה, ואין לך רבית גדולה מזו ד. ואמר

(ד) ובמאירי קדושין שם כתב מתחילה דיש מפקקים לומר שזו רבית גמורה היא, שהרי היא נותנת לו פרוטה של הקנאת עצמה בשכר המתנות, אלא שמתרצים שמאחר שאין כאן נתינה גמורה מידה לידו אין זו רבית גמורה ואין זה כלום, וכי מה בין זה למלוה את חברו הכשר שיעשה מלאכתו או שיתן לו שדהו באריות. אלא שבסוף מסיק שם שיש לתרצה שאין כאן רבית גמורה הואיל והנאה מנעת לשניהם. וכל"ה על הרמב"ם שם לאחר שהקשה ג"כ על הרמב"ם דבכח"ג הוי רבית קנאות, תירץ דאין זו כל כך הנאה, דנחתיב לה בעשרה דברים ולכך הוי הערפת רבית וכו'. ועי' בס"י סק"ה שהקשה על האומרים דהוי רק אבק רבית, מהא דהור"ם סי' ע"ג, וכתב עליו באבן פינה (דרישת ארי) סק"ג דאין הענין שם לענין רבית.

מידה ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה כתב דאם כי הרמב"ם יורה בידו בידו הרא"ה דמקדשה אצל הרא"ה לא יורה להרמב"ם, דלעת הרא"ה זהו הוא כר"י אכן מוגש [המוצא בס"ק ש"א] ומקדש כהריות מלוה דהשתא רבית קלוה היא] והמקדש כרביית קלוה אינה מקודשת, ולכן אינו יכול לפרש הסוגיא דמקדשה כהריות מלוה בשעת הלואה, דלא היתה מקודשת, וגם סובר דאם אינו טוחן לה עתה דבר חדש אינה יכולה להחזקת כלל דהוי כמו מקדש במלוה, לואת חתר לו דרך אחרת, וכן הוא, שכלה לה מעות והגיע הזמן מהבטלה לפרועה וארוה לה זימנא וקידשה כהנאה זו שמתוה לה הזמן, והמזמן מוסרה לידו לאחר שהריות לה זמן ההלואה לקדשה כזה, כדי שיתן לה דבר חדש בעת הקדושין לא על דעת פרעון, והוא מחזיר לה ליהנות מהם עד זמן פלוני בעד קדושה, ולכן מקודשת דאין כאן רבית קלוה כיון דהפיוסוק היה לאחר שכלה לה, וגם הנאה חדשה נאה לה בעת הקדושין, וזו היא טונה האמתיות בדברי הרא"ה, וסרה כזה קישות הרשב"א ותוספות רי"ד [בקדושין ס'] שחקשו על הרא"ה דהלשון הנאמר בגמרא "ולארוה לה זימנא" אינו מחייב לפירוש, דהו"ל לומר דלחופה, וכן מה לנו שהפרע לו והדר יזיק לה, הו"ל לומר בלחופה פשוט שכלה לה בתחילה על זמן זה ותחזקדש לו כזה. ועי' שס"ס שדעה זו של הרא"ה היא החמורה מהשיטות שנאמרו כזה, ובלחופה זה מקדשה לכוי"ע בלא שום חולק. ובהנה שם אות ו' כתב לענין דינא בידו הרא"ה כהריות, נראה לומר דהקדושין לא נתבעלו [אף אם נאמר דהוי רבית קלוה והמקדש כרביית קלוה אינה מקודשת], דהא אין האשה מתקדשת תמורת הרבית כזו ורק כרביית טעם טעם הקנין, והוא כאלו החנו חנאי על מנת שילוח לה או לא ידחוק אותה כפרעון חובה כזה דודאי מקודשת כר, וכן נראה שבהן הרמב"ם, הביאו הטור [לענין מקדש כהריות זמן מלוה דמשיקרא וכל"ה בסק"ס אות א'] שכתב דזה הלשון, ובין דליכא פלוגתא דרבותא אם קדש כהריות זמן מלוה דמשיקרא כוח ספק קדושין, משמע דדוקא כהריות זמן מלוה דמשיקרא נסתפק אצל במקדש כהנאה שכלה לה עתה מקודשת בודאי, ואם נימא דליכא דכח רבית קלוה אינה מקודשת אי"כ גם במקדש כהנאה מלוה שכלה לה עתה כוח ג"כ פלוגתא אם כוח בלחופה זה רבית קלוה, אלא ודאי דסובר דהקדושין לא נתבעלו אף כרביית קלוה בלחופה זה, אצל אין זה מוכרח דאפשר דהרמ"ם סובר דאין בקדושה האשה משום רבית, ולמעשה בדבר לריך תלמוד להסוברים דאין שום קנין

(א) ועיין בחזו"ש תלמיד הרשב"א הג"ל שהעיר על פירוש הרמב"ם הג"ל דלשון ארוות לה זימנא לא אתי שפיר לפירושו. אך במאירי שם כתב על דברי הרמב"ם, אעפ"י שלשון ארוות לה אינו גופל יפה, אפשר שכך הוא, שהיא רוצה ללוות לזמן מועט והוא מלוה לה לזמן ארוך יותר ואומר לה כן. ועי' להלן בדברי הכרם שלמה.

(ב) ואצטרף דסד"א כיון דא"ל הילך כמאן דקניס להו מלוה דמי, וכי חדר קדשה בהנאה דמרווח לה זימנא בגווייהו כמלוה חדשה דמיא, וכמו שקדשה בשעת מתן מעות דמי, קמ"ל לפי פירושם דאינה מקודשת כיון שאילו קדשה בתנך זווי עצמן דאמר לה הילך, כל זמן שלא הגיעו לידו דאינה מקודשת לדברי הכל, הכי נמי אם קדשה בהנאה הנאה דארוות ליה זימנא בגווייהו אינה מקודשת אע"פ שעדיין המעות בידה. מדבריו שם.

(ג) בשו"ת הרשב"ש הגסמן להלן גרס, דמהג"י.

באר הגולה

א טור וכפירש"י
וכ"כ אבן הרמ"ה
נפקין

י א [כח] היה לו מלוה ואמר לה
הרי את מקדשת לי בהנאת מחילת (כט) מלוה

ביאור הגר"א

[כח] ה"ל מלוה כ"ר וכן
כ"ר רש"י שם ד"ה ל"צ
כ"ר ורמ"ה ורמ"ש שם
וכן

וכן

וש"ם ודלא כרש"י בכתובות ע"ד א' וע' תו' שם ד"ה המקדש בו' ועבד"מ סי' קצ"ט סי' ב' וסי' ר"ד סי' ב' ג' :

באר היטב

(כט) מלוה. אבל אם אמר במחילת מלוה אינה מקודשת. וכחצ' בחידושי מהר"ט שצריך שימחול לה ואח"כ יאמר לה ותקדשי **בבית**
מחילה אבל נדבדור זה שאומר בהנאת מחילה לא משמע שמוחל לה. ז"ל:

הפוסקים

ס"ק נז — ס"ק נח אות א

אוצר

בין מקדש במלכות גופה לאריות לה זימנא, כחצ' דכ"ש היכא דקדשה
בהנאת מחילת המלוה גופה דמקודשת.
וכתב הב"ש סקכ"ח דמ"ש השו"ע ויש אומרים שאינה מקודשת,
נראה דבאי י"א לא קאי אלא על אם מריות לה בזמן, אבל
אם אמר שמקדש אותה בהנאת מחילה מקודשת לכו"ע, אלא ברין
נסתפק בזה א, ולא כלבש [המובא להלן].

גם היש"ש פ"ק סי' ו' כתב דלא מצינו שנחלקו המפרשים בקדשה
בהנאת מחילת מלוה, ואפשר דבכ"ג לכו"ע מקודשת דלא נחלקו
אלא באריות לה זימנא.

אולם כלבש סעיף זה אחר שהוציא לשון המחבר דבין דהנאת מחילת
מלוה ובדין הרווחת הזמן, כתב ויש אומרים שצ"ל בשני חילוקים
בסעיף זה אינה מקודשת כ"ר ויש לחוש לדברי שניהם ומקודשת
מספק, ואם אח"כ קבלה קדושין מאחר לריבה גע משניהם. ועי' בט"ז
סקי"ט וצריך לחס סעיף זה שמפרשים ג"כ דהיה אומרים שצ"ע
קאי גם על דין דהנאת מחילת מלוה.

ובחדושי הר"ם כאן הקשה על הב"ש שכתב דבהנאת מחילת מלוה
מקודשת לכו"ע, מהא דכתב הב"מ בהלכות מכירה פ"ז
ה"כ דלהרמז"ם הוי מחילת מלוה כמו מלוה עצמה ואינה מקודשת,
וכ"כ בפ"ה שם ה"ד, וכן מצאנו בחו"מ רי"ד שם דלהר"ה לא מחייב
במחילת מלוה ג"כ, וכן משמע מכל הפוסקים שם שכתבו דלא עדיף
הנאת מלוה ממלוה עצמה ע"ש, ונראה דהוי ספק קדושין.

גם צריך לצי (תאומי לביה) סקל"א לין לדברי הב"מ ה"ל דעת
הרמז"ם, והוסף דכן מוכח לפי שיעור הרמז"ם ובר"ה להלן
בסעיף זה, דאריות לה זימנא במלוה דמשיקרא אינה מקודשת, וסברתם
היא משום דאם אין עכשיו המעוה צעין ליכא הנאה כלל, אי"כ גם
בהנאת מחילת מלוה אינה מקודשת, וכן צריך לומר לפמ"ש ברין
דאפילו למאן דסבר דבאריות לה זמן במלוה דמשיקרא מקודשת, מ"מ
י"ל דבהנאת מחילת מלוה אינה מקודשת משום דעשה אשיקרא וזו,
אי"כ להרמז"ם [והר"ה] דס"ל שם דאינה מקודשת, מכ"ש אם מקדשה
בהנאת מחילת מלוה דאינה מקודשת, ודלא כהב"ש שכתב דבכ"ג
מקודשת [לט"ע], ונחמם משיג על כלבש כי דבריו צוררים. וכן
צ"ל למוחל (לר"ש יונה) סי' ס"ז (השני) אחר שהוציא דברי רש"י
וברין בזה, כתב לענין פסק הלכה דבהנאת מחילת מלוה הוי ספק
מקודשת, אם מעטם דהרמז"ם ובר"ה ובראש"ד חלוקים על זה, אם
משום ד"ל במחילת המלוה אפשר דעשה אחזי וכמ"ש ברין.

ובישיא ברבא (שעל רי"ז) דף כ' עו"ד תמה ג"כ על הב"ש, וכחצ'
דדברי כלבש הם אמת ויול"י, דלהאי יש אומרים גם במקדש
בהנאת מחילת מלוה אינה מקודשת, והוא דעת רבינו צעל העיטור
שדחה דברי רש"י בזה, ואחר שהקשה גם על היש"ש ה"ל דנעלם ממנו
דהבעל העיטור חולק בהדיא על רש"י בזה, מסיק לענין הלכה יש
להחמיר בזה. וכ"כ בקטור פסקי הלכות (לצעל מרצח המושג שצ"ס)
חכם

(א) דאמא דכ' רש"י וכ"ש בשמחל לה כל המלוה בו', כתב הרין
דאפשר כל שמחל לה המלוה עצמה, אפילו אמר לה בהתיא הנאה דעתה
אחזי ופ"י.

סעיף י. נו. ואמר לה וכו' בהנאת מחילת מלוה. כתב
במהרי"ט ח"א צחי קדושין על הרי"ף פ"ז ד"ה המקדש
במלוה כ"ר, דצריך שימחול לה בפירוש ויאמר לה בהנאת מחילה זו
שאינו מוחל לך חובי, דומיא דהנאה באריות לה זימנא דאמר לה
בהדיא בהנאה זו שאני מריות לך כ"ר, אבל אמר לה התקדשי בהנאת
מחילת מלוה לאו כלום היא, שברי עדין לא מחל לה כלום ויכול
לחזור בו, והא דכתב הרמ"ש בפ"ק דאם אמר בהנאת מחילת מלוה
מקודשת כ"ר דמשמע דאפילו לא מחל לה בפירוש, כיון שאומר בהנאת
מחילה זו היא מחילתו, אפשר דלא צ"ל אלא לומר דהנאת מחילה מהני
כ"ר, אבל לעולם צעין שימחול בהדיא. והוציא הב"ש סקכ"ה [ומ"ש
הב"ש שם דצריך שימחול לה ואח"כ יאמר לה התקדשי בהנאת מחילה,
נראה דלאו דוקא אח"כ, וכן במהרי"ט הוציא דצ"ל דצריך שיאמר
לה בפירוש בהנאת מחילת מלוה זו שאני מוחל לך חובי].

נח. בהנאת מחילת מלוה. א. מקור הדין ודעות הפוסקים
בזה. עי' בזה"ל דכח מהטור. ובצ"י הביא מרש"י
קדושין דף ו' ז' ד"ה לא לריבא דאריות לה זמן הלאהו כ"ר וכ"ש אם
מחל לה כל המלוה ואמר לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו דהנאה
הוא דקריבא לה הכ פרוטה דהנאת מלוה אבל כי מקדש לה צעיקר
המעוה לאו מידי יריבא לה שפירסם דהנאה וחס שלה, ושכן פ"י גם
הרמ"ש. והוא ברמ"ש פ"ק סי' ה' שכתב דאם ח"ל בהנאת מחילת
מלוה מקודשת דלא גרע מאריות לה זימנא וכ"ש כאן שמצריך לה לעולם
ויש בהנאת זו שיה כמה פרוטות, חדע דאמרינן לקמן דמ"י דבמכר
נמי לא קנה במלוה, ואמרינן צ"י הוצא דמ"י ז' וכן לקמן בפרקין
דכ"ה ז' יש דמים שכן כחליפין כ"ל החליף דמי שור בפרה כ"ר, והאריך
קונה צאלו המעוה והא מלוה ניטרה, אלא בהנאת מחילת מלוה, וכ"כ
לקדושין.

גם בתוספות צ"מ דמ"י ז' ד"ה יש דמים שכן כחליפין, כתבו מכה
הסוגיא ה"ל דאם קדשה בהנאת מחילת מלוה מושיל כמו באריות
לה זימנא ואדבר פליק לשלשון. וכ"כ שם לעיל דצ"י א' ד"ה הוי,
ובקדושין ד"י א' ד"ה במלוה שיש עליה משכון. ובצ"ח כאן הביא
שכ"כ הסמ"ג ע"ש רבינו שמשון במחילת ה' קדושין.

וכן בחידושי הרשב"א שם כתב, דהיכא דמחל לה המלוה או מקדשה
ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה שמחלתי לך מלוה זו שהיא
מקודשת, כיון שהנאה זו שיה פרוטה. גם בשלטי הגבורים שם בשלשון
הרי"ף כתב, מחל לה החוב וקדשה בהנאת מחילה הרי זו מקודשת,
שאינו לך נחח רוח גדול מזה שמחל לה החוב לגמרי, ולא היה דעתה
להתקדש במנה [שהיא חייבת] אלא בהנאת מחילה שיש בהנאה זו
משום פרוטה ולמעלה כמו שביאר מ"ה בפסקיו. וכ"כ לפנינו בתוספות
רי"ד [הוא המ"ה], דאחר שפקפק על פרש"י ה"ל דהא בכל מקדש
במלוה איכא הנאה מחילה כ"ר, והוציא פ"י הר"ה והשיג עליו [המובא
לעיל בסקכ"ה], כתב שז' אלא ודאי כפחד המורה משמע, ומה דקשיא
לי במהדורא קמא אינו כלום, דכי מקדש לה צעיקר המלוה דעתה
על מיקר הממון ואינו כלום, אבל אם פירש לה בהנאת המלוה שאני
מחל לך דעתה להנאה ולא אשיקרא ממון וכו"ה מקודשת. ובצ"י תלמוד
ברש"א שם הביא כן גם בשם הר"מ אבולעפיה, אחר שביאר בחילוק

באר הגולה

ב ה"ק"ף כפי פירושו
המחבר דלזני וכ"כ
הראש"ד נהגתו שם וכן
הסכים הרמב"ן והרשב"א

ואסור

ב וכן אם אמר לה הרי את מקודשת לי
במה שאני מרויח לך הזמן מקודשת

הפוסקים

סיק נח אהר א — סיק נט אהר א

אוצר

ג. והיכא שכל מכום המלוה אינה אלא פרוטה אחת. בלזן פיוט (דרישת ארי) סק"ה הביא דבר לפרש"י בגמרא קדושין שם דמקדשה בהנאה זו שאת היית נותנת לאדם פרוטה שיפייסנו על כך, וכחך דלפ"ז היכא דמלוה גופא אינו אלא פרוטה, לא מני מקדש לה בהנאה מחילה, דהא בודאי הנאת מחילה לית בה שום פרוטה, דמה תריות שחלה נותנת פרוטה שיפייסנו על כך שימחול לה פרוטה.

ד. קידשה בהנאת מחילה מלוה שחייבת לו לצאת ידי שמים. כתב בפרי יוסף (לכרימ מאן) דפי' א', דיש לחלק בין אשה לדקנית שמכירתה במלוה שבודאי שזה אלא פרוטה מה שנפטר מעונש שמים ומקודשת, אבל אשה שאינה חוששת מעונש שמים אינה מקודשת, אך בחיוב שמהני תפיסה אפשר שמקודשת [בכל אשה], שבודאי שזה אלא פרוטה מה שנפטר מחיוב כזה שמהני תפיסה, אבל חוב שלא מהני תפיסה אינו שום אלא פרוטה, ואפילו אמרה שזה אלא פרוטה, כדמלנו דאשה נפחת משה פרוטה לא מיקניא נפשה, אם לא שגלה דעתה מחילה שדעתה לשלם חוב זה, כגון שפרעה מקנת החוב מכבד, אז חזינו שזה אלא פרוטה מה שמוחל לה שאר החוב ומקודשת בהנאת מחילה מלוה כזו.

ה. קידשה בהנאת מחילה דמי פרוטה שצריכה לחשתתף עבוד נר חנוכה. בענין זה (לכרימ זילצערבערג) דף כ' טור ז' כתב, נכסותיה בלשון אכסנאית אם הכפייה יכול לקדש אותה במחילה הפרוטה שצריכה לתת לו להשתתף עמו עבוד נר חנוכה, ולבאור דמי להנאת מחילה מלוה דמקודשת, או דילמא לא חשיב הנאה מה דמחל לה הפרוטה שחייבת בעד מלוה, משום דקיי"ל מלוה לאו ליבנות ניתנו כו', אמנם לקושטא דמילתא אין הכדון דומה לראיה, בשלמא בהנאת מחילה מלוה שפיר מקודשת, משום דאם בעלה יקדש אותה במעות אחרות שזו חכיה מחייבת לשלם דמי המלוה ואינו זכיה גמורה ושפיר מקודשת, משא"כ בנ"ד, דהנה בספר זכר יוסף כתב דנר איש וניתן [שאלמו נר חנוכה], היינו כל בני ביתו בכלל, אלא שיש ספק אם אורח נחשד כגון ביתו וע"כ נריך להשתתף בפרוטה, ולפ"ז בנ"ד אם יקדש אותה במעות אחרות לא תצטרך ליתן לו הפרוטה משום דחכיה בכלל כל בני ביתו ולא כיו זכיה גמורה, ו"ל דאינה מקודשת, ע"ש שהאריך בזה וגם דן אי זה בכלל מלוה לאו ליבנות ניתנו.

נט. שאני מרויח לך הזמן מקודשת. א. מקור דעה זו והסוכרים כן. מקור דין זה הוא בגמרא קדושין ר' ז', דאיתא הכס, אמר חב"י המקדש במלוה אינה מקודשת, בהנאת מלוה מקודשת כו', באי הנאת מלוה היכי דמי כו', דארווח לה זימנא, ופירש"י שם ד"ה לא נריבא, דארווח לה זמן הלוואתו ואמר לה המקדש בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסנו על כך כו', ואם פירש לה כך מקודשת וכו'.

ובטור כאן הביא לדעה זו במחילה דבריו, ובנ"י הביא את פירש"י הנ"ל ושכן פירשו הר"יף והרא"ש שם ג. ובנ"י הוסיף להכריח נמי

דמטא זמניה למגבא מינה וארווח לה זימנא, ואמר לה בהחייא הנאה דארווחנה לך עד זמן פלגיה מיקדשת לי. ולשונו זה כתב הרא"ש שם. ועי' באות שאח"ז מה שדייקו בלשון הר"יף בזה, ובסק"ס אות ב' שיש שרי' להם גירסא אחרת ברי"ף.

הכס (לז) סעיף זה, ובערוך השלחן סעיף נ"ג, ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה ה"יז דיש לחוש לחומרא והיו ספק קדושין.

ועיין בחדושי תלמיד הרשב"א לקדושין שם דאמר שהביא כמה שיטות לבראשונים בפירושא דארווח לה זימנא כו', כתב דבקדש בהנאת מחילה מלוה היינו פלוגתא דרבותא ולמיתוס לדבריהם נקטין זה לחומרא ומקודשת קדושי ספק ע"ש.

ועיין ב"ש סק"ה שכתב דלכאורה ו"ל דאם לא הביע זמן הפרעון של ההלוואה, לא מהני אם אומר בהנאת מחילה מלוה, וכמ"ש החוס' ב"ק דל"ט א' לענין מקדש בשכר שאעשה עמך דכל זמן שלא מחזיר לה הכסף סברא היא שאינה מקודשת כיון שאינו יכול להוציאה בדין בעד שכרו עד שמחזיר לה הכסף, מיהו ו"ל שאני הכס דכל זמן שאינו מחזיר לה הכסף אין שם הלוואה כלל ועי' בענין אחרים סק"ט מ"ש בזה.

ב. ובשאר התקדושי במחילה מלוה ולא אמר בהנאת מחילה. בב"י כאן הביא מהחוס' כחצות דע"ד א' ד"ה המקדש במלוה, שכתבו דלפרש"י שם נריך לחלק בין מקדש במחילה מלוה [דאינה מקודשת] למקדש בהנאת מחילה מלוה כו', ולר"י אין נראה דשמה אין לחלק, והכא יש לפרש דמייירי כגון דאמר לה המקדש לי במעות מלוה שאת חייבת לי, דהכס ודאי אינה מקודשת.

ובסמ"ג ב"י קדושין מ"ע מ"ח כתב על הא דמקדש במלוה אינה מקודשת, פירש רבינו שמשון כשאמר לה המקדש לי במה שהלוייתי לך אבל במחילה מלוה מקודשת. והביאו בגמ' הגבורים פ"ק קדושין דף ר'. וכתב דבינה דחיי (על הסמ"ג) שם דף י"א א' דמזין מדבריו שאם אומר המקדש לי במחילה מלוה דמקודשת אע"פ שלא אמר לה בהנאת מחילה מלוה, ודלא כדברי רש"י [הנ"ל].

והב"ש בסק"ה כתב, דאם אמר במחילה מלוה אינה מקודשת וכמ"ש רש"י [הנ"ל] ושכ"כ הרא"ש והר"ן, ודלא כחוס' [הנ"ל]. וכן בענין אחרים סק"ה כתב דמלוא הביא בשו"ע את דעה החוספות משמע דס"ל להלכה כדעת רש"י. וכ"כ בקבלת יעקב בחו"ד לסעיף ז', ובארץ נבי (תלמודי נביה) סק"ה, ובקצור פסקי הלכות (לבעל מרכבת המשנה שם) חכס (לז).

אולם הי"ש פ"ק סי' ר' כתב, דיש להסתפק בזה, ואף שהרא"ש דקדק בלשונו לעולם לומר בהנאת מחילה מלוה, אפשר לומר דלאו דוקא קאמר כו', ואמר שהביא דברי רש"י וחוס' בכתובות [הנ"ל] מסיים למעשה לחומרא ולהנראה גע מספק ואי תפסה קדושין מאחר נריב גע משניהם, לפי שר"י גופא כתב בלשון שמה, וכ"כ בפסקי תוספות שם ב. וביטא ברכה (שעל ר"י) דף כ' ע"ד הביא דברי הי"ש, וכתב דיש להחמיר כדבריו. וכ"כ בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה ה"יז דאם אמר לה שמקדשה במחילה המלוה ה"ז מקודשת ג"כ מספק. ובהנאות שעל בהגרי"א העמים כן גם בדברי הגרי"א, עפ"י שחמה על הי"ש הנ"ל, מהא דבחו"מ סי' ק"י סעיף ז' ובס"י ר"ד סעיף י' מצוה דלכמה פוסקים אין נריך לומר בהנאת מחילה מלוה, וכחך דאפשר זהו שכתב הגרי"א.

ג. בהנאות כ"י על הפסקי תוספות שלפנינו השמיט תבת, "שמה" גם ברבינו ירוחם נכ"ב ח"א הביא מהתוספות דאם קדשה במחילה מלוה מקודשת.

ג. ח"ל הר"יף בקדושין שם, בהנאת מלוה מקודשת, היכי דמיא, כגון

אוצר

סימן נט אות א—ב

הפוסקים

אות ק"ח כתב שכן דעת הב"ח, והר"ר יוסף הלוי אבן מינש, שהביאו הטיעור [באות ק' קדושין].

ובי"ש פ"ק קדושין סי' ו' העלה ג"כ דמקודשת בנדאי, וכתב דתימא על העור [שהביא מהרמ"ח דהו"ס ספק קדושין] הא"ל לא השגיח בדברי ה"ר"י ורש"י ודבריו הרא"ש שהכריע כותתיו כו', וכן דעת הרמב"ן והרשב"א, וכן נראה עיקר צעני, דמה חילוק יש במה שהורה לה עתה, אי משום שיש כאן נתינה בעין משא"כ בפרטות שאינה בעין לפנינו, הלא אותה נתינה על מנת להחזיר הוא וגבי קדושין אינה מתנה, והנחה דפרטות אינה לפנינו, אלא צ"ע הנחת אותה פרטות חשובה כאילו היה לפנינו, והוא הדין במרויה לה זמניה על הלואה שהיה כבר צידה, ע"כ נראה דהו"ס קדושין גמורים אם לא מעשה לידו שחפסם אח"כ קדושין מאחר לא הייתי מזריכה גט אפילו לחומרם בעלמא. ועיי' צ"ע קדושין כאן שמדבריו מוזכר דעת השו"ע להלכה כדעת זו. וכ"כ בהגהות שעל ציבור הגר"א דעת הגר"א, ע"ש.

ב. ולדעה זו אם הוא דוקא כשהגיע זמן הפרעון. בשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב (השני) כתב שיש קצת חילוק בין ה"ר"י ורש"י, שה"ר"י כתב כגון שהגיע זמן הפרעון ואז הרויח לה הזמן וקדשה בזהות הנאה, ומדברי רש"י משמע שאפילו לא הגיע זמן הפרעון בשעת הקדושין, אלא זמן הפרעון היה ציון והוא מקדשה בלא דבר והרויח לה זמן הפרעון עד אייר, ואמר לה בהסוד הנאה שמרויח לה הזמן מקודשת, ואפשר שה"ר"י יחלוק על זה. מיהו פ"י בחי' תלמיד הרשב"א כאן שהביא בשם רש"י ג"כ דמיידי כגון שהגיע הזמן לפרוע לו המלוה שהיה חייבה. וכ"כ במאירי כאן בשם גדולי הרבנים [דכוונתו על רש"י]. וצע"ל ארום סקביע כתב בזה בפשיטות דלכ"ע דוקא בהגיע זמן פרעון וכו'.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ק"ח בהגהה ט', אחר שכתב ג"כ דמלשון ה"ר"י נראה דדוקא היכא דמטי זימנא למיגבא ויכלה להתקדש בהנחת הרוחה, אצל לא מטי זימנא למיגבא אינה

נמי מיידי במלך דמעיקרא אלא שעכשיו מרויח לה הזמן כו'. ובסוף דבריו כתב דגם להרשב"א ורצו שמעון שצמ"ג מקודשת.

גם בחדושי הרמב"ן קדושין שם כתב, יפה פירש רש"י כן, והרי זו כחותה ששנינו [שם דף ס"ג] שחוק לפני רקוד לפני שאם יש בו שום פרוטה מקודשת, וכבר כולי עלמא מודו [אפילו למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף שחוק לפני רקוד לפני אינה מקודשת], שזו השכירות של הרוחה הזמן והשכירות והקדושין כאחד חלין כו', ורצו חננאל [המובא בסק"ה] שאמר דשקלינהו מינה וכדו' חזו"פ: ויכלה, לא דבר נכונה, שאין זה לשון ארוח לה זימנא, ועוד שאם שבר הנחת מלוה מלוה [היא] שלא תתקדש צד כשלא החזירה, אף כשהחזירה מלוה היא דהא ליתיה צענינה.

וכן בחדושי הרשב"א שם כתב דמה שהקשה ה"ר"א על רש"י היכא עדיפא הנחת מלוה ממלוח עומה, הא קושיא ליתא, דהנחת מלוה ליתא ומלוה גופא ליתא, ועוד דלישנא דארווח [דאמרנו בהנחה שם] לא משמע הכי [כר"א], דבול"ל דלחזיק לה זמן לזימנא, ועוד דאם ליתא דכי לא שקלינהו מינה לא מתקדשת בהנחת הרוחה אף בשקלינהו מינה לא תתקדש, דהא איכו לא במלוה גופא דיהיב לה מקדש אלא בהנחת המתנה זימנא והיא גופא אינה בעולם ה. גם בחדושי הריטב"א שם אחר שהביא פ"י בתוס' והכנסים לה [ובמובא בסק"ה אות א'], כתב אצל אין לנו לריכוכי לזה דמילתא אחיה שפיר כפשטא דמהכיה מלוה דלויי רישא שהיה חייבה לו הרויח לה זמן וקדשה בזהות הנאה ששום פרוטה. וכן ברצו ירוחם נתיב כ"ב ח"א כתב פירוש של ה"ר"י ושל התוס' ומסוק דשני הפירושים עיקר. וכן הביא בחדושי תלמיד הרשב"א שם בשם הנשיא ה"ר"א הלוי אבולעפיא, וכן הביא בשם ה"ר"א צלנטי הגבורים קדושין שם, היחא חייבה לו מנה עד ניסן והרויח לה זמן החוב עד חשרי וקדשה בהנחה זו שפיר לה להרויח הזמן הרי זו מקודשת, שחרי לא היחא דעתה להתקדש במנה של מלוה אלא בנחת רוח שעושה האיש לאשה צמח הקדושין שיש בו שום פרוטה והרי היא כנתינת כסף. וציד דוד (פסקי הלכות)

(ד) בר"ן שם אחר שמפרש כוונת דברי הרמב"ם [המובא להלן בסק"ס אות א'] דהוא דוחה דברי ה"ר"י וסובר שאילו הלוח אותה כבר אצ"פ שהוא מרויח לה עכשיו הומן כיון דהשתא לא יהיב לה מידי אינה מקודשת, כתב ולא ידעתי למה שאפ"י הוא מלוה אותה עכשיו אינה מקודשת במעות עצמן אלא בהנחת מלוה זו, וכיון שכן אפ"י קדמה מלוה לקדושין מה בכך והרי מ"מ הוא מהנה אותה עכשיו בהרווחת זמן הנאה שהיא שוה לה פרטה, וכל שהוא מהנה אותה כיוצא בזה מקודשת אצ"פ שאינו גוהן לה כלום מיד ליד, דהא שחוק לפני רקוד לפני ואדבר עליך לשלסון לא יהיב לה מידי ואעפ"כ מקודשת למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, כדאיתא לקמן ב' האומר דס"ג א'. ועב"ש סקכ"ו שכתב דה"ר"ן סובר בזה דאינה מקודשת, וכבר תמה ע"ז בחדושי הרי"מ כאן דאדרבה ה"ר"ן דחה שיטה זו.

(ה) ע"י בח"מ סי' כ"ט סק"ה שהביא מתשו' הרשב"א סי' אלף רכ"ה סגשאל אם האשה מתקדשת בהרווחת זמן המלוה שיש לו עליה, וכי נשמעות התשובה דאינה מקודשת, וכתב עליו בעצי ארום סקל"א ולדבריו יהיו דברי הרשב"א סותרים למ"ש בחדושי דמשמע שדעתו להלכה דארוח לה זימנא היינו שלא בשעת הלואה, ונראה דשגג בכוונת דבריו, דו"ל שם, שאלת עוד בהרויח לפלוני זמן מלוה [על פיה וקידשה בו] אם מקודשת מדין ערב, ואם היא מקודשת בהרווחת זמן בהלואה שיש לו עליה אם לאו, תשובה מסתברא דבזו אינה מקודשת שהרי אין ערב מתחייב כבענין זה כו', והבין הח"מ שהשואל שאל על שניהם. וא"כ לא יתיישב הלשון בזו אינה מקודשת, שמשמע שהשיב רק על אחת, אלא ב"ל פירוש השאלה רק בהרויח זמן לפלוני כו', ואם היא מקודשת בהרווחת זמן בהלואה שיש לו

עליה, דהיינו כמו בהרווחת זמן הלואה. וצ"ל, "בהרווחת", או שצ"ל, "אם" היא מקודשת, בלא וי"ו, ופירוש השאלה שאם הדין שמקודשת בהרווחת זמן הלואה או יש לשאול בהרויח לאחר כו', והא, "אם לאו" לא קאי רק על החלוקה הראשונה בהרויח זמן לאחר, ועיי' השיב דבזה אינה מקודשת. (ו) ועיי' שביאר דהיינו טעמא דאלימא הנאת מלוה טפי ממלוה, משום דהנאת מלוה שכיח לה לאשה טפי ממלוה גופה, דאילו מלוה גופה כיון דמחסר גוביינא ויכלה לאסרויח לבעלה עליה לבי דינא, כי מחיל לה ניהליה גמי לאו כמאן דיהיב ממונא, ואילו הנאת מלוה כיון דאיהי גופא נוחא לה למיתב פרוטה למאן דמפייס ליה לבעל לארווחי לה זימנא כי מקדש לה בההוא, ממונא הוא לה ואמטו להכי מקודשת, וא"ת וכי מקדש בהנאת מחילת מלוה אי גמי בהנאה דמרווח לה זימנא אמאי מקודשת, מי עדיפא האי הנאה מהיכא דאמר לה הרי את מקודשת לי בשכר שאעשה עמך דקיי"ל דאינה מקודשת, י"ל דשאני התם שהוא מקדש בשכר גופיה ב"י, אבל בהנאת מחילה אי גמי ארווחי זמנא דכי קא מקדש לה לאו במעות דאיתייבי ליה מקמי קדושי קא מקדש לה. אלא בהנאה דמטי לה בשעת קדושין קא מקדש לה מקודשת.

(ז) בבה"ג הל' קדושין (דפוס ורשא דפ"ב ד') כתב וז"ל, בהרווחת זמן המלוה מקודשת, דאמר לה האי, מידי קא מוסיפנא לך חלופיה התא דבעינא משקליה בחר תלתין יומי ליתו גבך עשרה יומי אחריני, ובההוא הנאה דהנך עשרה יומי איקדש לי מקודשת. ועיי' בחי' אנשי שם על הפרדכי פ"א אות ב' שכתב דמלשון הבה"ג נראה דסובר כה"ר דבהרווחת זמן במלוה דמעיקרא אינה מקודשת.

ואסור לעשות כן [כ] משום רבית

ויש

פתחי תשובה

ממנה הרבית וחמור בהנחת מחילה זו הרבית דמחיל ועיין פ"ק ע"ל עיין פ"ק
ב"מ ופ"ק ט"ז קדושין ח"א ל"ג :

[כ] משום רבית. ע"כ פ"ק כ"ו ע"כ מיהו י"ל דדוקא כשלוקח כנר מעות רבית
כ"ו ועינין ע"כ דמאן ר"ק ז"ל כ"ז לאפוקי משמע מחסורין לחפילו לא לקח

הפוסקים

סי' נט אות ב — סי' ס אות ב

אוצר

ועיין במאירי קדושין שם שכתב מתחילה ג"כ על פירוש רש"י דיש
לפקפק שם רבית גמורה, שהרי היא נותנת לו פרוטה של
הקנאה עומת בשכר המתנות, אלא ששם כתב שיש לתלם שאין כאן
רבית גמורה הואיל והנאה מגעת לשניהם ס"ו. וכע"ז תירץ בחדושי
הריב"ש שם משום דהיא אינה נותנת לו ממון, ואם מפני שמקנה לו
עומת, הרי הוא קונה ארון לעצמו. ובחדושי הרשב"א שם כתב בשם
הראב"ד לתרץ דכיון דנפיק ממנו לא קני ליה לא הוי רבית.

ובי"ש קדושין פ"ק סי' ו' כתב כיצוד שיטת רש"י, דמאחר דלא
שקיל מידי ולא קץ, אלא הנאה אותה פרוטה, אי"כ אמרינן
כאילו קידש אותה בהנאה פרוטה שהיתה צריכה ליתן לאחר לפייסו
[שיריה לה הזמן], ואף שהוא מלוה בעצמו, מי"מ לא מידי שקיל אלא
כאילו נתן בעצמה פרוטה, ומסיק, דצפרע שהרבה גדולים מסכימים
לפרש"י, ומכ"ש לבטל העיטור שאומר חפילו איסור אין בו, די כזה
שאלו מחמירין לאסור מדרבנן. ועיין בצא"ח ילקח (להרי"א מקאוונא)
חיו"ד סי' י"ד שתיקן קושית התוס' ד"ל דסברת רש"י היא דמכ
דמקודשת היא לו, לא הוי שוב פרוטה משום דהוא יכול לקדש לו
אשה בשער אף שאין בו שוב פרוטה, ורבית פחות משי"פ אינו אסור
רק משום הערמת רבית. וע"ע מה שתיקנו בעי"ז פניו יהושע קדושין
שם, מעשה רקח על הרמב"ם פ"ה מאישות הל' ע"ו, שזכר שמחות
קדושין שם ובאח"כ יהודה על הרמב"ם שם י"ג.

ולדעת ר"ת דכזה הוי רבית קלוה, כתב באבני מלואים סקב"ד
דכזה הדין אם אומר המלוה תהא מקודשת לפלוני בזהאי
הנאה שאני מרויח לך הזמן, הו"ל רבית קלוה, דמכ לי באומר תני לי
פרוטה בעד הכרזת הזמן דכזה שויו הקדושין, או תן פרוטה לפלוני.
ואי מקודשת למ"ד דהוי רבית קלוה, ע"י בלית שאלה"י.

ב. המקדש ברבית קצוצה אי מקודשת. [מה הדין כשקידש
בדמי רבית שכבר קיבל מהאשה יבאזיר לה, ומחלו אם
קידש

וכו'. ובי"ש שם פ"ק סי' ו' הקשה על רש"י במ"ש דהיתה נותנת לו פרוטה
למלוה שירייה לה הזמן, דאיך יכול ליטול מצות על כך והא אין לך רבית
גדולה מזו, וכתב דהאמת שהתוספות שהביאו פרש"י לא כתבו, "או ל"י,
וכן בר"ן שהביא לשון רש"י אינו. ומ"מ אין קושיא, דלא דוקא קאמר רש"י
דש"י, אלא דחשיב אותה הנאה פרוטה שהרי היתה צריכה ליתן לאחר
שיפייסני או אם היה אפשר שיקבלנו ממנה אלא שהוא אסור משום רבית,
אבל מ"מ אותה פרוטה חשוב ממון. וע"י ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה
מאישות אות קנ"ו שפירוש דברי רש"י במה שכתב, "או ל"י היינו שהיו
אחרים נותנים פרוטה לפייסני להרויח לך הזמן.

(ב) ושם במאירי הביא ד"ש שכתבו דלהכי לא הוי רבית גמורה
מכיון דמירי שלא הגיע זמן פרעון ההלוואה, שאין כאן רבית גמורה הואיל
ואין יכול להחזיקו עכשיו, אלא שהיא כעין רבית, וכתב ע"ז, ואיני יודע
אם יאמרו כן במקום אחר, שאם לזה אדם מחברו לשלשים יום ובתוך הזמן
נתן לו פרוטה להאריכו עוד שלא יהא זה רבית גמורה, ולא מצאנו בשום
מקום.

(ג) ועיין בס"ק הקודם דהרבה ראשונים פירשו הא דארווח לה זימנא
כפירוש רש"י דקידשה בהרווחת זמן מלוה דמציקרא, ובהכרח דלדידהו הוי
בזה הערמת רבית, דהא על זה מסיק בגמרא דאסור משום הערמת רבית.

אינה יכולה להתקדש בזה, כתב אצל פלשון בסי' נראה אף שמרווח
לה בהלוואה צדד שלא הגיע זמנה עכ"ז מקודשת ה, וסברת הרי"ף
נראה, כיון דעוד לא הגיע הזמן לא קמהני לה מידי עתה, רק דההנאה
הנאה לה לאחר זמן, ולא עדיף ממקדש במלוה עומת דג"כ קמטו לה
הנאה לאחר כך שלא תצטרך לשלם לו ועכ"ז אינה מקודשת, דעשה
לא קיבץ לה מידי, וכמו כן היכא דעוד לא הגיע הזמן אין ההנאה
צנינה, ואפשר לחלק ולומר דדוקא כי מקדש בהלוואה דאמרין דעשה
על גוף המעות והם כבר ברשותה לכן אינה מקודשת, משא"כ במקדש
בהנאה ברומת הזמן, דאף דעשה עוד לא הגיע הזמן עכ"ז צ"ע
כונתו על הפע שיגיע הזמן.

ובדברי ה"ל (להרי"א מסעארידוס) סי' ל"א, אחר שכתב דכן דעה
עוד ראשונים כהרי"ף דדוקא במטא זימנא למיבזה
מקודשת ה, כתב דהעטם הוא דבצט שקדשה הוי הנאה ספק דלאלי
בלא"ה לא ייבזה לה לשלם לזמן הפרעון אי"כ אין זה הנאה של כלום
ולא סמכה דעשה כ"י ותמיה על העור והשו"ע כאן שלא פירשו כן
לחלק כהרי"ף דוקא במטא זימנא .

ס. ואסור כ"י משום רבית. א. עיין פ"ק סקב"א שהביא
מהגמרא [קדושין ו' ב'] דהיינו הערמת רבית, ולדעת
ר"ת [דמוקים סוגית הגמרא דארווח לה זימנא בתיבה חייבת לאחרים,
ולדודי] כשמקדש בהנאה שמרויח הזמן הוי רבית קלוה, דהא מה
שמקדש אותה הוי כאילו לקח ממנה הפרוטה.

ודברי ר"ת הם בחוספות קדושין שם ד"כ דארווח, שהביא לפירוש
רש"י בזה דקידשה במה דארווח לה זימנא דמסקי בגמרא
דאסור לעשות כן מפני הערמת רבית, פ"י דארווח לה זמן מלוה שהוא
חייבת לו ומקדשה בזה, והערמת רבית היא דהוא ולא רבית גמורה
דלא קץ לה ולא מידי שקיל מינה ה, וכתב ע"ז ולא כהירא, כיון שהוא
נותן לה זה פרוטה בקדושין ולא נתן לה כלום הוי כאילו נתנה לו
פרוטה ממנו והוי רבית גמורה.

(ח) כ"כ לפי שיטתו דבה"ג סובר בראשונים הנ"ל דדיו הרווחת הזמן
מירי במלוה דמציקרא, מיהו לעיל מבואר דיש סוברים בדעת כה"ג דחלק
בכלל על שיטה זו כו', ע"ש.

(ט) ושם כתב דכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א, ונראה דלמד כן מן הפ"מ
שכתב דהם סברי כהרי"ף, אולם ברמב"ן ורשב"א בח"י שלפנינו לא הזכירו
כלל הך דמטי זימנא.

(י) תנה מלכד הרי"ף והרא"ש והרבנו ירוחם [שהביאו כלשון הרי"ף],
הרי שאר הראשונים לא הזכירו הא דמטא זימנא. וע"י בסור חו"מ סי' ר"ד
בדיו קנין שדה בהרווחת זמן המלוה, שכתב, כגון שהגיע לו הזמן לפרוע
והרויח לו הזמן כו'. ובהגהות הרמ"א שם סעיף י' שהעתיק דברי הסור
השמיט לשון זה, ובסמ"ע שם סקט"ו העיר ע"ז וכתב דההוא דקדק בלשון
לומר שהגיע הזמן לפרוע, דאז מחשב הנאה גמורה אבל אם עדיין לא הגיע
הזמן לא מחשב בזה הנאה כל כך, וכ"כ בפרישה. ובנתיבות המשפט שם
סק"ג כתב דדברי הסמ"ע תמוה טובא וע"ע.

(יא) בפרש"י שם כתב בלשון זה: דארווח לה זימנא. זמן הלוואתו
ואמר לה התקדשי בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסני על
כך או לי כו', והערמת רבית הוא דהוה ולא רבית גמורה דלא קץ לה מידי

אוצר

סי' ס אות ב

הפוסקים

וכתב בערך לחם סעיף א' בשם הרדב"ז דקדשה במעות של רצות אפילו לקחם ממנה היו קדושין דממונו הוא כיון שגז' לידו.

אולם צמ"ז סק"ט כתב דמשמע מכל הדעות שאם מקדש ברצות שאינה מקודשת, ונראה הטעם דכיון דלר"ך הוא להחזיר בדיינים הו"ל גז' וכו'. וכן בפרישה סק"כ כתב דנראה דס"ל לבעל העיטור דאם הוי רצות ממש דיכול להוציאה בדיינים דאינה מקודשת, וכן משמע מהשוגת מהר"י ווייל סי' קל"ח שכתב ח"ל, דאע"פ אם קידש המלוה אשה באצק רצות דלא ליחזר קדושין, משמע הא רצות קלוגה אין קדושין קדושין וכו'. וכ"כ צב"ט כלל סעיף ע' דמשמע כתב שם הטור מפני שהוא אצק רצות, דאם היה רצות ממש לא היתה מקודשת וכו'. וכן ביטושות יעקב בפירוש הקצ"ר סק"ה פסק דהמקדש ברצות קלוגה אינה מקודשת.

ויש שכתב דהוי ספק מקודשת. צ"י למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב (השני) כתב דיש לחוש לדברי רבנו ירוחם וא"כ ספק מקודשת, אבל היותר נראה הוא סברה הריטב"א [דמתקדשת צ"ך]. והציאו הכנה"ג הגה"ט אות נ"ו.

ובמחנה אפרים הלכות רצות סי' ב' הוכיח מכמה מקומות דחזי דרצותא אף אחר שצ"ו ליד המלוה לא קנאס, ולר"ך להחזיר אותם דמים עולם או אותו בגד ענינו שלקח ברצות, ודלא בהריטב"א יי, וכתב דכן הוא ברמב"ן במלחמות [צ"מ ס"ד צ'] גז' המלוה את חבירו לא ידור בחלוו חס, ח"ל כי אמרין רצות יוצא בדיינים מדון גזילה קאמרין דחשיב גזל מדאסריה רחמנא כו', וכן נראה קצת מדברי הגמק"י שם כו', וכן נראה מדברי רבנו ירוחם [הג"ל] כו', ונראה דסבירא לכו דרצות קלוגה אף דמטא לידיה דמלוה לא קנאס. ואחר שכן שם צדעת הריטב"א אי ס"ל כדעת הריטב"א צ"כ, מסו"ק דהעולה מכל האמור דלאו כולי עולמא מודו לדברי הריטב"א ודבריהם יש להם עיקר.

ובעצמות יוסף דף ז' א' כתב דיש להן בדברי רי"ז צמאי איירי, אי דאכתי לא מטא הזוז בחמישי ליד המלוה, תיפוק ליה דאינה

קידש בהנאה מחילה חז' הרצות]. צ"ש סק"ו הביא לפרש"י על מה שאמר צמח"ל קדושין ו' ב' המקדש בהנאה מלוה מקודשת ואסור לעשות כן מפני הערמת רצות, ופריך בגמרא הא הנהא מלוה היכי דמי, אילימא דאזקסא דאמר לה ארבע בחמשה, הא רצות מעלייתא הוא, ופירש דקדושת הגמרא היא ואמאי קרי ליה הערמת רצות, וכתב דמשמע שלא הקשה על הדין למה היא מקודשת, אלא הקשה למה קרי ליה הערמת רצות, מזה ראיה דרש"י ס"ל המקדש ברצות קלוגה מקודשת, וכ"כ צ"ח בשם הריטב"א שכתב אם נחנה לו רצות קלוגה וכו' מקדש אותה ברצות זה מקודשת, מוכי' ו"ל דוקא כשלקח כבר מעות רצות ממנה ומקדש בו, כזה ס"ל לריטב"א דמקודשת, אע"ג דרצות קלוגה יוצאת בדיינים, מי"מ יכול לקדש בו, לא יבא שהוא חייב לה ולא אמר כנסי סלע שאני חייב לך דהיא מקודשת יי, אבל אם לקח ממנה חזרה חפץ ברצות ומקדש בו, ו"ל דאינה מקודשת, ד"ל ידי שקלתי, וכן מלאחי ברבינו ירוחם שכתב אם מקדש אותה ברצות קלוגה אינה מקודשת, אלא משמע אפילו אם מקדש במעות של רצות קלוגה לא היו קדושין יו.

והרישב"א כתב כן על הגמרא הג"ל דפריך הא רצות מעלייתא הוא, פירוש לישנא צמח"ל קא מקדש ליה, היכי קרי ליה הערמת רצות, אבל ודאי אפילו ברצות גמורה אם כבר פרעתו לו וסור וקדשה בו מקודשת, דמעות דרצותא שפרעם לוח למלוה קנאסו לגמרי וממון גמור הם לו, אלא שיש עליו חובה להחזירו וצות דין מולאין ממנו, ואם מת אין בניו חייבים להחזיר אלא בדבר מסויים מפני כבוד אביהם, ולא עוד אלא דאפילו בחזרה לא מתקין לחזרה, כדמתקין לחזרה דגזל בהשגון. וכן הביא בשטמ"ק צ"מ דס"ה א' בשם הריטב"א עמ"ש שם דמפקינן מיניה החטים שנתן לו עבור דמי הרצות, כתב דלאו הכו ממש אלא דמיו וכפי דמיון כו', דהא קנאסו במשיכה דהא ממון של רצות ממון גמור הוא וקני ליה מאי דשקיל ליה שיהי' אין יורשיו חייבים להחזיר, הלכך קנייה ואילו קידש בו את האשה מקודשת. ורבינו ירוחם כתב צמ"כ ח"א, דברצות קלוגה, כגון שהלוה לה ד' צ"י וקדשה בזהו חמישי אינה מקודשת, כן מוכח בקדושין פרק קמא.

(יד) ובמהדור"ק בב"ש הוסיף: כמו שכתבתי לעיל. ונראה דכוונתו לפרש לעיל סק"ו דאפשר אם גזל ממנה מעות דומה לחוב ואינה יכולה לומר ידי שקלי.

(טו) ובמהדור"ק שם סי"ם, ואפשר ס"ל הסברא שכתבתי לעיל במעות של גזל. וכוונתו נראה להא דמסיק לעיל בס"ק הג"ל דמהש"ס מוכח דאפילו בגזל מעות ו"ל ידי שקלית.

(טז) ועי' להלן בהערה י"ח.

(י) ע"ש שהוכיח דמעות רבית יש להן דין כמו מעות גזל דלא קני ליה, וכן הקשה ממה דאמרו בתמורה ד' ב' כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וא"כ ה"נ לא תהני הקדושין שנעשו מדמי רבית. ועי' בשער המלך פ"ה מאישות הט"ו שהאריך ליישב קושיותיו. ויש שכתבו לתרץ קושיות הג"ל ולפי תירוצם יש נפק"מ לדינא לשיטה זו. בהמקנה דף ו' בד"ה אילימא דאזקסא, כתב ליישב מהא דקיי"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, ד"ל דס"ל לרש"י [דס"ל כהרישב"א וכו"ל בב"ש] דלא שעשה באיסור, אלא אפילו בדרך היתר, וכמ"ש הפוסקים ביורה דעה סי' ק"ס סעיף י"ד בשם רש"י דכשהלוה על ידי שליח וגם נותן הרבית ע"י שליח אין בזה איסור רבית דכיון שאין שליח לדבר עבירה לא הוי רבית הבאה מלוה למלוה, והכא מיירי בענין זה [שנעשה באמצעות שליח] כדמסיק דארוח לה זימנא, דהיינו מה שהיתה צריכה ליתן לאדם אחר שיפייס אותו על כך כו', ודומיא דהכא לפי הסלקא דעתך חיינו שקצתה באמת עם אחר. וע"ש איך שמפרש סוגית הגמרא בדרך זה. ובחידושי מהר"א בהגות נכד המחבר סי' ה', הקשה ג"כ על דעה זו

דמתקדשת ברבית והלא גזל גמור הוא, וכתב ד"ל דרש"י לשיטתו בס' איזהו נשך דרבית אינו חייב להחזיר רק בתבוע, וא"כ ו"ל דמיירי שאינה תובעתו הרבית ואינו חייב להחזיר ושפיר מידי יהיב לה ומקודשת. ועי' בספר שער משפט סי' ט' דרבית כל זמן שאינו תובעו מחיל לו, וא"כ שפיר מידי יהיב, וגם הרישב"א שכתב דמקדש ברבית קצוצה מקודשת ו"ל ג"כ דס"ל כשיטת רש"י. ועי' במהרש"ם ח"ב סי' כ' שכתב בדעת הט"ו דס"ל דאינה מקודשת ברבית, וכמובא לעיל דמיירי בגוונא שמוציאין בדיינים, דהיינו בתבעתי, שהרי הט"ו עצמו כתב ביו"ד סי' קס"א [סק"ג] דדוקא בתבעו מוציאין בדיינים. וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ח נתנה ו', כתב דדעת התוספות בב"מ דף ס"ב א' דבהשבת רבית מתקן הלאה, וא"כ הוי רבית כמו גזל, ואינו יכול לקדש בו אשה, ודלא כדעת הריטב"א דבהשבת הרבית לא מתקן הלאה דכבר קנה המלוה את הרבית, ור"ש משום העשה דוחי אחיך כייפינן ליה שישב לו אותו סכום כסף, אלא שיש לצדד ולומר [גם לדעת התוס'] דכיון דמתחלה נתנה ברצון גמור, עתה כשמקבלת לשם קידושין אמרין דמסתמא מוחלת לו ורוצה להתקדש לו, ותוה כמו שדיך דמהני במקדש בגזל, ולהסבירים דאין מחילה מועלת במעות רבית אף לאחר שקבל המלות המעות, ו"ל דעכ"פ מועלת המחילה שיכול לשלם לה מעות אחרים עבור מעות של רבית, ועכ"ז באופן שתבעה אותו לדין ולא רצה לשלם לה הרבית, יש מקום לומר דלא חלו הקידושין, דהא לא יהיב לה מידי יכולה לומר אין שקלי וידי שקלי, שהרי מחויב הוא להחזיר לה מה שקבל ממנה ואין רצונה כלל להתקדש לו. וע"ש שמבואר בדבריו דח"י ספק קידושין כמובא להלן.

אוצר

סימן ס אות ב

הפוסקים

כיון דאמר בהדיא בהנחת מחילת מילה אפשר דהכי האשה שזכ
פרועה שמתרצה בכך, ולא תלמד לחול דינא דדינא.

ובבאר יצחק חיו"ד סי' י"ד כיון ג"כ דעת רש"י דמקדשה ברבי
אפילו כשהמעות הם ציד האשה, וכח דמח מוכח הדן
שכתב המל"מ פ"ח מהל' מלוה דאם ראה המלוה לחצוץ את מעותיו
מן הלוה חוץ זמנו, לפי שאומר לו הלויתך רק לדעתה דרביה וכו'
דאסור לי ליקח הרביה תחזיר לי מעותי, שמא יצו להחזיר המעות,
א"כ שפיר י"ל דיש לה זכות במה שמחל לה הרביה, שאם לא היה
מוחל לה היה יכול לחצוץ ממנה ההלוואה אף בחוץ זמנו, ובמה שמחל
לה אינו יכול לחצוץ ממנה ההלוואה, וע"כ הו' האשה שמתקדשת עבור
חוב הרביה, ואינו אסור רק מחמת רביה י.

ובחמקנה קו"א סעיף ט', אם כי דן מחילה למד דאם מעות
הרביה עדיין בן ציד האשה אינה מתקדשת, כתב שז
ימיהו מראה שכתב הר"ע ז"ל, ולא עוד אלא דאפילו בחמה
[מעות הרביה] לא מחקן לאוי כדמחקין לאו דגז, ונראה דטומו
לסוגיא דב"מ דף ס"ב דס"ל לת"ק דשימח מילתא היא [ששמו עליו
נשך] ולא מחקן בחמה, וס"ל מדאמר שימח מילתא היא משמע
דלכא פליגי וכו' גמור הוא, ובחמ' משמע דאפילו עדיין לא נכח
שימח מילתא היא.

ובב"ח כחן לאחר שהצו מהר"ע ז"ל דאם החזיר לה מעות הרביה
וקדשה צו מקדשה, כתב ולפי דבריו הו' הדין דלאמר לה
ד' צ"ה וקדשה בהנחת מחילת סלע החמישי של רביה נמי מקדשה,
ואפשר שזו היא דעת הטור שאמר [דמקדש בהנחת זמן המלוה]
מקדשה ואסור לעשות כן משום רביה, ולא כתב לישאל דתלמודא
הערמה רביה, אלא אחא לאשמעין דאפילו הו' שם רביה גמור
דלאמר לה ד' צ"ה וקדשה בהנחת מחילת הסלע החמישי נמי מקדשה,
ולענין מעשה נראה דגם כזו הו' ספק קדושין.

ואם יש שכתבו דאם עדיין לא קבל כסף הרביה מהאשה לר"ע
אינה מקדשה, ומה שכתב הר"ע ז"ל דמקדשה איירי דוקא
שכבר קבל ממנה מעות הרביה, ובה גם ר"י יודה ולא פליגי. בפני
אחרים סקכ"י, הביא מהר"ש [ה"ל] שכתב דלר"י אם קבל מאשה
מעות רביה וקדשה כהן אינה מקדשה, וכח דל"י דליתא, דח"ל ר"י,
וברביה קאזכר בגון שכלה לה ד' צ"ה וקדשה בלאו חמישי אינה
מקדשה כן פשוט ומוכח בקדושין, הרי דמייירי שהרביה עדיין צידה,
וכאן מה דלמדין בגמ' אילומא דאזקסא ד' צ"ה היינו רביה מעליא
ועוד דהיינו מלוה, ומ"ש [הטעם דאינה מקדשה משום דהיא] רביה
קאזכר ולא כתב הטעם דהיינו מלוה, ר"ל דיש נ"מ בזה במקדשה
בהנחת

שכתב דלרש"י מקדשה אף ברביה שהוא עדיין בידה ומקדשה בהנחת מחילת
מלוה, הקשה ג"כ דמאי שנא מגזל דאינה מתקדשת בו, וכתב ליישב עפ"י
דברי המשל"מ הנ"ל דכשחזרו בו מהרביה חייב לשלם את החוב מיד,
ועפ"י כתב לחלק דודאי אחר שכלה זמן ההלוואה שכבר חייבת לו הדינר
של רביה ואז קדשה בהנחת מחילת הרביה אינה מקדשה, דאינה חייבת
לו כלל כיון דרביה קצוצה היא, אבל בתחילת הלוואה כשהתחייבה עצמה
לתת את הרביה וקידשה בזה הו' גתיה מעליא, כי לא תוכל האשה לומר
איני רוצה לתת הרביה, דיראה שתצטרך להחזיר המעות שהלוה לה וכו'.
ובגור הקדוש חלק השו"ת סי' ל"ח תירץ עפ"י דברי המשל"מ גם מה
שקשה על דין זה דמקדשה בהנחת מחילת רביה שבידה, מהא דאיתא
בקדושין ח' ב' דאיבעי' ליה התקדשי לי בכרך אמרה לו תגהו לכלב כו'
אם היה כלב רץ אחריה מהו דלילמא מצי אמרה ליה מדאורייתא וחובי
מחייבית לאצול, ולפ"י ה"ג תאמר ואשה הרי מדאורייתא מחויב למחול לה
כיון דאסור מה"ת ליקח רביה, ועפ"י דברי המשל"מ גי'תא דהכא לא מחויב
להלוות לה ויכול ליקח את דמי המלוה בחורה אם לא יקבל את הרביה.

דאינה מקדשה משום דהו' הלוואה, ואי אמרת שכבר מטא לידה
ומשום דקו"ל דיואלה דדיינים משו"ה אינה מקדשה, באמת נראה
דבסדרא כן, אצל הר"ע ז"ל [ה"ל] חולק על ר"י בזה, ואפשר שדעת
רש"י מטה אל דברי הר"ע ז"ל, ולכן כתב [בקדושין ו' ב' ה"ל]
דעיקר הקושיא היא אמאי קרי הערמה רביה, והשתא קס"ד [דסוגיה
הגמרא] בשבטג' לידו [כסף הרביה], דאי לא הכניע היינו מה דפריך
אחר כן ופיר היינו מלוה, וקרוצ צעני לכו"ת הענין בספק, כיון
שדברי רבינו ירוחם הם מסופקים וקרוצ לודאי דאירי שכתב הגי'ע
הרביה ליד המלוה.

ובישיא ברבא (על ר"י) דף כ' טור א' כתב על דברי הערמה יוסף,
דאפילו אי איירי רבינו ירוחם בלא הגיע הרביה ליד המלוה,
יש להחמיר [כשהגיע ליד המלוה דאינה מקדשה רק מספק], כיון
שמל"מ לר"י אכן מייג, הביאו בעל הטיטור אות ק' קדושין, דמבואר
דדבריו דסוגיא דרביה קאזכר אינה מקדשה, גם מדברי מהר"י וויל
סי' קל"ח נראה בהדיא דרביה קאזכר דיואלה דדיינים אינה מקדשה,
שכתב שם ח"ל דאע"פ אם קדש באצק רביה דלא להו' קדושין והביא
דבריו בפרישה סקכ"י י.

ועיין ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ח מאישות אות קנ"ח הגכה ו', שדן
מחילה לומר דהתוספות והרמב"ן וספר החינוך יחלקו על
הר"ע ז"ל, אלא שצ"ב לדד דאין הכרח לומר כן, ובסו"ס דבריו שם
מבואר דלדינא הו' ספק קדושין.

וכבר כתב כן במאירי דהואיל ויש מחלוקת בדבר הו' ספק קדושין,
דכתב על הגמרא שם דף ו' ב' במה שאמר אילומא ד' צ"ה
רביה מעליא הוא, דלריך לבאר זה, [אם] ר"ל וכו' אף אף קורבו
הערמה רביה כו', אם מלך שאין מקדשין ברביה, ואפילו צ"ל לידו וחזר
ונתנו לה בחור קדושין, ונפרש הו' רביה מעליא הוא ואין אחי
אומר שמקדשה, והרי אפילו צ"ל לידו אינה מקדשה כו', והרי הדין
במחלוקת אלא קא' מפרשים, ומחוק מחלוקת אלו, כל שאירע כן
חוששין לה ומחמירין מכל נד, ר"ל לעיולה קדושין ולאפוקה גט.

ואפילו כשעדיין לא חזר ולקח את דמי הרביה ממנה וקדשה כהן
[באופן דאין כחן חשש מקדש במלוה וכגון דקדשה בהנחת
מחילת מלוה וכדומה], כתב בהכרח רע"א כחן, עמ"ש בה"ש לדעת
רש"י ור"ע ז"ל דמקדש ברביה קאזכר מקדשה, דלכאורה משמע
מסוגיא דאפילו לא לקח הרביה ממנה ואמר במחילת זו הרביה
דמקדשה וכו'. וכן מבואר בפני יחושע קדושין ו' ב' שכתב ליישב מה
שקשו על רש"י דס"ל דמקדשה ברביה וכו' דידה קא מחיל לה, דר"ל

(י) ושם בישא ברכה הביא מהר"ש דכתב דגם דעת בעל העיטור
הוא דאינה מתקדשת ברביה קצוצה, וכתב ע"ז, ולי נראה דאין שום הכרח
לומר כן, ח"ל העיטור, ומסתברא דהר"ח מלוה דאמר אבי דאמר לה
הריני מלוה לך מנה עד זמן פלוני על מנת שתתקדשי לי בההיא הנאה,
דכיון דלא קייץ לאו רביה הוא אלא אבא רביה עד דאמר לה ד' בה' ע"כ,
וכחצתו לתרץ לפי פירושו בדברי אב"י דאין קרי ל' אב"י הערמה רביה וא
רביה קצוצה היא, לזה אמר דכיון דלא קץ לאו רביה הוא אלא אבא רביה,
אבל לעולם אף ברביה קצוצה אפשר שדעתו דמקדשה כדעת הר"ע ז"ל.
וע"ש מה שתמה גם על ה"ז שכתב דמכל הדיעות שבשו"ע משמע שהמקדש
ברביה קצוצה אינה מקדשה [וכנ"ל], ולא ידעתי מהיכן משמע שם מהני
דעת דלא הו' קדושין.

(יג) גם בראשי בשמים (לרמ"י והכו') כתב כן לתרץ מה שהקשו על
שיטת רש"י דמקדש ברביה מקדשה דמאי שנא מגזל, ד"ל דמתקדשת בזה
שאינה צריכה להחזיר לו עתה את החוב. ובקהלת יעקב סעיף י' לאחר

אוצר

סימן ס אות ב-ד

הפוסקים

וכן בחזון איש הלכות קדושין סי' מ"ז אות א'—ד' כתב דצאמר התקדש בהנחת מחילה מלוה, לכו"ע אינה מקודשת, דולאי אין הרבית חשיב חוב, דרממנא אפקריה ואין הלוה חייב כלום כ"י, והמקדש צמלוה לאחר שציעית ודאי אינה מקודשת, חדע שהרי עיקר ראיית ריטב"א [דמקודשת צמעות רבית] מהא דיורשים אין חייבים להחזיר, והרי אין היורשים גובין רבית מן הלוה, ואי נימא שאין חילוק בין גבה [כבר הרבית] ללא גבה והמלוה כבר קנה חוב ויכול לקדש בו אשה, א"כ ממנו הוא גם להורישו לבניו לקדש בו אשה, וא"כ צדק הוא שיורשין גובין את הרבית, שהרי אין חייבין להחזיר רבית אציהן, וע"כ דלא מקרי הכנה כל שלא גבו חלא השמא הוא דקא שקיל רבית, וא"כ שפיר י"ל שאין כאן חוב כלל כ"י, וגם עיקר דברי ריטב"א מורין כן, שאם היה דעתו לחדש, לרבית חשיב חוב, לא היה סותם הדברים, וכל מה שכתב אינו חלא לאחר שכבר קנה הרבית במשיכה כ. ועי' צאות שלפ"ז דין המקדש בהרואה זמן המלוה, למ"ד דהוי רבית קנאה אי מחקדשת צוה.

ג. למ"ד דמקודשת אי בעי שהאשה תאמר הן. בהמקנה קר"א סעיף ט, לפי מה שציאר מקדש דהריטב"א מייירי שכתב קבל הרבית מהאשה ואח"י קדשה, כתב דמייירי דהוי שחקר והוא לא הזכיר צמעת קדושין את חוב הרבית [שהוא חייב להחזיר לה], ודמי לשאר חוב דלא צעין שחאמר הן [אם אמר כנסו סלע זו, ולא אמר שאני חייב לך דמקודשת, כמובא בסעיף ג, אצל] אם אמר שיפטור צוה החוב [על] הרבית, פשיטא דלריכס שחאמר הן, דאפילו בחוב דין כן כ. ועי' שכתב עוד דלמ"ד דמקודשת אפילו כשקידשה עם מעות הרבית שעדיין הן בידה, מייירי דוקא כשהאשה אמרה הן, דלא עדיף משתיקה לאחר מהן מעות. ועי' לעיל צאות הקודם נחבאר עטם דאינו דומה לגזל דידה דאינה מקודשת אפילו לא הזכיר שמחזיר בגזל, חלא אם כן אומרת הן.

ד. ובשקידשה ברבית שלקח מאחרים. צמחנה אפרים דיני רבית סי' צ, לאחר שהציא הוכחות נגד דעת הריטב"א, ושם קדש אשה בדמי רבית שכבר לקח ממנה י"ל דאינה מקודשת צוה, כתב, דנראה דאם קידש צאחו ז' אשה אחרת מקודשת, כיון דאיכא יאוש ושינוי רשות כ. וכ"מ מלשון הפרשה סק"י. וצנתיבות המשפט סי' ר"ח סק"א, אחר שהציא דברי הריטב"א דהמקדש צרצית קנאה מקודשת, כתב אמנם צ"ש הציא מרי"י דאינה מקודשת, ואפשר דשם מייירי צרצית קנאה שנתנה לו האשה צעמא דאינה מקודשת משום שהיא יכולה לומר עלי נטלתי כיון שהיה מחויב להחזיר לה וכו'.

ובחבמות שלמה (הגהות על הש"ע) סעיף ט, כתב לאידך גיסא, דרי"י שכתב דאינה מקודשת מייירי דוקא צקידשה צרצית של אחרים, [חלא שלא פירש אם הלוה כבר נתיאש], דשם כתב דכ"ש ה"ל שהציא מחלוקת הפוסקים במקדשה צרצית קנאה אי מקודשת, י"ל דלא פליגי, דיש לחלק בין רבית קנאה שלה לבין רבית קנאה של אחר, כיון דרבית קנאה אינו יואל צדיינין רק אם חבצו הלוה, לכך אם הוא מקדשה צרצית קנאה שלה אין ספקי כיון דרצונה להתקדש לו צוה לא תחבצנו, לכך נחשב שלו ויכול לקדשה, אצל רי"י מייירי צרצית קנאה של אחרים, צוה מן הסתם הלוה יתבענו, וא"כ סופו להחזיר וללא הוי שלו לכך אינה מקודשת, וז"כ ונכון בצמצא לדינא.

ועיין במאירי קדושין דף ו' שכתב צה"י דמקדש צרצית שטעל מאחרים, אף במקום שלא נתיאש הנותן מקודשת.

ובשקידשה

כב) ועי' בס"ז סק"ט דלאחר שביאר דהמקדש ברבית קצוצה אינה מקודשת דדמיה לגזל, כתב, וכיון שכן הוא, שייכים ברבית קצוצה ג"כ כל דיני יאוש הנזכרים בס"י זה לגבי גזל, הכי נמי ברבית.

בהנחת מחילה, דמטעם מלוה הוי מקודשת אצל בהנחת מחילה דוגר החמישי לא מיקדשה כ"י דלאו מידי קיבוצי לה צמחילה זו, אצל כשכבר לקח ממנה הרבית ומחזיר לה ומקדשה צו, י"ל דאין צוה מחלוקת ומורה להריטב"א דמקודשת, והצ"ח כתב דלדברי הריטב"א הוא הדין צמלוה לה ד' צוה וקדשה בהנחת מחילה הסלע החמישי מקודשת, ור"ה לדקדק כן גם מלשון הטור, ומסיים דהוי ספק קדושין, ואני לא מלאחי שום משמעות לזה [צ"ד הריטב"א] רק כתב להדיא אם כבר פרעתו לו וחזר וקדשה מקודשת. וכן צנחלה צ"י סק"ל תמה על הצ"ח, כי אין ראייה מדברי הריטב"א, שאיירי שכבר פרעתו לו וחזר וקדשה צו.

גם בארץ צבי (תלומי צ"כ) סק"ל כתב דמלשון הריטב"א משמע דוקא אם כבר קבל מעות של רבית וקדשה מקודשת, דהוי כממון גמור של מלוה, אצל אם עדיין לא פרעתה למלוה אטפ"י שהיא חייבת לו מעות של רבית ומקדשה בהנחת מחילה מעות רבית אינה מקודשת, ודלא צ"ח, וזו היא דעת רי"י שכתב אם מקדש אותה צרצית קנאה אינה מקודשת דקאי היכא דעדיין לא קבל הרבית, רק שמקדש אותה בהנחת מחילה רבית דלא אינה מקודשת, וכן מוכח מלשנו, ודלא צעממות יוסף וצ"ש שכתבו דחולק רי"י על ריטב"א, דזה אינו דצו אין מחלוקת בין רי"י וריטב"א.

ובאבני מלואים סק"ב, לאחר שהציא מהריטב"א דמקודשת אם קידשה צמעות רבית שקיבל ממנה, וציאר דלרש"י י"ל דאפילו כשהמעות הם ציד ההאשה מקודשת, למ"ד מקדש צמלוה מקודשת, אטפ"י מה שכתב צמחנה למלך פ"ח ממלוה דהרבית חוב שנתחייב הלוה לשלם חלא שבהורה גזרה שאף שנתחייב לא יקה, ולפ"ז הוי ליה חוב ויכול לקדשה צוה, כתב דלפ"ז ראוי לספק לדין נמי דקוי"ל מקדש צמלוה אינה מקודשת הא בהנחת מחילה מלוה מקודשת, אם צחצו של רבית נמי מהני בהנחת מחילה מלוה, חלא [י"ל] דהנחה מיהא לא הוי כיון דהמלוה מחויב לחול החוב ושלם יקה, והי"ל כהא דאמרנו צפ"ק דקדושין דף ח' צ"י גבי כלל רץ אחרים [ואמרה לו נתח כבר לכלל וקדשה צכר זה] דאמרה ליה חייבית מדאורייתא לכלל, ומכ"ש דלא חשיב צוה הנחה כיון דממילא אינו יכול ליקח וא"כ אינה מקודשת, ומ"ש הצ"ח שאלא לרי"י דאם מקדש אותה צרצית קנאה אינה מקודשת, והבין הצ"ח דרי"י מייירי מרבית שכבר גבה, אמנם מדכתב [רי"י אחר דין זה] כן פשטו ומוכח פ"ק דקדושין, ושם צמחנה לא מייירי מרבית שכבר גבה חלא מדיוגר החמישי החייבת, וא"כ היכא דכבר גבה י"ל דמורה רי"י דמקודשת, וקמ"ל דאם עדיין לא גבה דמי הרבית וקדשה בהנחת מחילה מלוה, דצעמלמא מהני משא"כ בחוב של רבית. וכן צחידושי הרי"ם סעיף כ' דכ"י ג' כתב ג"כ בפשיטות דבקדשה בהנחת מחילה של רבית לא מהני דאין לה הנחה כלום, דאף דנימא דהוי נתיאש מ"מ הנחה אין כאן דכלא זה לא היתה נותנת לו.

ועיין בימי שלמה ה"ל אישות פ"ה ה"ל ע"י שהציא מהמחנה אפרים ה"ל דכשדן על דברי הריטב"א כתב דאפילו אם נודה לו לדבריו צמ"ש דחזי דרביתא אחר שצאו ליד המלוה קנאה ואם חזר וקידש בהם מקודשת, מ"מ כשעדיין לא צאו לידו אין סברה שיוכל לקדש בהם, דכיון דרבית קנאה יואל צדיינין לא מידי יחיד לה, וככתב עליו דמאי קשיא ליה על הריטב"א והרי מצוה צדבריו דלא אמרה חלא צדמטא לדידי דמקדש ולהכי מהני. וכן בארץ צ"י (להר"ה תלומים) חז"ל סי' ל"י כתב דהיכא שלא צאו עדיין מעות הרבית ליד המלוה פשיטא דאינו יכול לקדש צו, וכתב מורה הריטב"א.

כ) ועי' איך מפרש את דברי הגמרא אליבא דהריטב"א.

כא) ועיין להלן באות ה' בדברי החזון איש דמבואר ג"כ דלא בעינן שחאמר האשה הן.

אוצר

סיק ס אות ד

הפוסקים

ולא נחלק ר"ת אלא במה דהוי רבית קלוה, ואי נימא דהיכא דנחן
לו הלוה חפץ לא קנאו והמוכר לא מכר, איכ לא הוי קדושין כלל,
דקדושין הוי כמו החפץ, אלא על כרחך דקנה החפץ, ומשום הכי
בקדושי אשה דקנאה בעד רבית הרי זה קנה אותה וכו'. ועי' גם
בשער המלך פ"ה מאישות הט"ו שג"כ הקשה על המל"מ מדברי
הריטב"א ה"ל.

מיהו צנין ליון (להר"י עטלינגער) סי' ס"ו כתב דיש להשיב על
ראיותיו של האבני מלואים, דמ"ש ר"ח מהא דאמר רבא
גלימא מפקין מניה כו', אינו ר"ח כלל נגד המשנה למלך, דשם
איידי שלא התנה עמו בהחילה ליתן לו גלימא צרית אלא מעות,
וכי אמרינן שם, האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא מחזירי
ויכיב לי גלימא בגווייהו כו', הרי דאיידי היכא שיהי לו לחצות ממנו
מעות דריביתא ויכיב ליה גלימא תחתיו, וזכר גם המל"מ יודה דהמקח
קיים כו', וגם על הראיה מהכנה להן אצותן מעות של רבית, וראה
דיש להשיב, דאעפ"י שהאב לא קנה דבר המסויים דהוי כמו גזל, מכל
מקום בשבחו ליד הבנים אחר מיתת אביהם הוי אצלם יאוש ושינוי
רשות וקנו, ולכן אי לאו משום כבוד אביהם אינן נרבים להחזיר כו',
וגם מדברי הריטב"א אינו מבוחר נגד זה כו', אמנם אינו בדאי להכריע,
ולכן גם בקידשה בחפץ שנטל ממנה צרית הוי ספק מקודשת. ועי'
גם בחזון איש סי' ה"ל שבהחזוק דדברי המל"מ.

ואם לאחר שקידשה בחפץ של רבית אמרה האשה הן, כתב בחזון איש
שם דיש לומר דמקודשת, אף לדעת הפוסקים דלא מהגי מחילה
צרית, הבא הוי כמוכרת לו החפץ.

ובשקידשה בחפץ של רבית שלקח מאחרים. בחזון איש שם
אות ג' כתב דאם קדש אשה בחפץ של רבית שלקח
מעלמא אפשר כיון דחייב להשיב אע"ג דקנה אותו מ"מ אינו שלו
לקדש בו את האשה, וי"ע. ובעני אחרים ה"ל מבוחר בפשיטות דאינה
מקודשת, שהביא מ"ש הט"ו דרבית קנאה יש לו דין גזל לענין קדושין,
וכתב דמשמע מדבריו דאפילו צרית קנאה שלקח מאחרים הדין כמו
בגזל, ואע"ג דלא שייך טעמא דדידי שקלי, וי"ל דמיירי בחפץ ולא
במעות כי היכי דלא יחלוק על דעת הריטב"א ה"ל.

מיהו בחוות דעת סי' קס"א סק"י אחר שהעלה דאפי' קצן עמו ליתן לו
חפץ צרית אין עליו חוב להחזירו רק שמוטל עליו להשיב
דמים שוויו של החפץ משום מ"ש דהוי אחיך, דהא אפילו בגזל גמור
בשקנאו ביאוש או בשאר קנינים שגזל נקנה בזה א"ל להחזיר רק
דמים בעלמא, כתב דצרית בודאי קנה קנין גמור לקדש בו את האשה.
וכן מבוחר מחו"ד צנחנות המשפט סי' ר"ח סק"א, [אף שלענין
רבית שלקח ממנה כתב שם דיכולה לומר דידי שקלי וכי"ל].

ו. קידשה באבן רבית. עיין בצאר היעב סק"א שהביא ממכריו
ווי"ל דבקידשה צאצק רבית היא מקודשת, ושכן כתב
בשמו בכו"כ הגה"ע אות ז'. וכן הביאו בחו"ד את דברי מכריו ווי"ל
בפרישה ובצית ה"ל [המוצאים לעיל אות א']. ובמאמרי לקדושין דף
ו' ב' אחר שהביא מה שנהלקו בקידשה צרית קנאה אם היא מקודשת,
כתב הא רבית שאינה קנאה, כל שקבלן הוא וחזר ונחנן לה מקודשת,
שמאחר שאינו יולא דיינין, שלו הוא נחנן.

ובשקידשה בהנאה מחילה אצק רבית שהיא חייבת לו. בעלי אחרים
סקי"י, לאחר שהעלה דבקדשה בהנאה מחילה רבית
קנאה שהיא עדיין ציד האשה אינה מקודשת, כתב שאפילו אם חייבת
לו רק אצק רבית וקידשה בהנאה מחילה, דאינו אפילו ספק קדושין,
דאצק רבית כשם שאין מוציין ממלוה ללוה כך אין מוציין מלוה
למלוה, ומאי הנאה מחילה שייך בממון שאינו יכול להוציא דיינין,
וכרי אמרינן בצאצא מ"עא [דף ז' א'] בעובדא דמסותא, כל ממון
שאינו יכול להוציא דיינין הקדישו אינו קדוש, והוא הדין בקדושי
אשה

ובשקידשה צרית שיש לו על אחרים שעדיין לא גבה אותם. בחידושי
הרי"ם סעיף ח' דכ"ג ג', אחר שהעלה דבקדשה צרית
שחייבת לו אינה מקודשת, כתב וגם אם קידשה בחוב רבית שיש לו
על אחרים, ג"כ לא מהני, דאין לה הנאה כלום, וגם עכ"פ הוי ממון
שאינו יכול להוציא דיינין שאינו יכול להקנותו. ועי' בדברי החזון
איש המוצאים להלן בזה שח"י לענין מקדש בחפץ של רבית שלקח
מעלמא.

ה. לקח מסנה חפץ ברבית וקידשה בו. עיין בצ"ש סק"י
[המוצא לעיל אות ב'] שכתב שגם לדעת הריטב"א דמקדש
צרית שלקח ממנה מקודשת, י"ל דדוקא כשלקח כבר מעות רבית
ממנה ומקדש בו, בזה ס"ל לריטב"א דמקודשת כו', אבל אם לקח
ממנה אחת חפץ צרית ומקדש בו, י"ל דאינה מקודשת דיכולה לומר
דידי שקלתי וכו'.

ובעצי ארזים סק"י כתב דדברי ה"ש נכונים, ויש להביא ק"א
ר"ח לזה מתשובת מהר"י סי' קל"ה שכתב שם דמקדש
באצק רבית הוי קדושין, משמע שאם קידשה צרית קנאה לא הוי
קדושין, ודוקא לומר שיהלוק על הריטב"א דפשיטא ליה דאף צרית
קנאה הוי קדושין, אלא נראה דאיידי שלקח ממנה חפץ צרית וקידשה
בו, וכדברי ה"ש, וכן בט"ו סק"י כתב דרבית קנאה יש לו דין גזל
לענין קדושין, ומשמע מדבריו דאפילו צרית קנאה שלקח מאחרים
הדין כמו בגזל, ואע"ג דלא שייך טעמא דדידי שקלי, וי"ל נמי דמיירי
בחפץ ולא במעות כי היכי דלא יחלוק על דעת הריטב"א ה"ל. וכן
החזיק בדבריהם בחזון איש [עי' דבריו ודברי הצנין ליון המוצאים
להלן בזה אות ז'].

מיהו באבני מלואים סק"י כתב דבחידושי הריטב"א מבוחר להדיא
דאפילו נחנה לו חפץ צרית קנאה מקודשת, שכתב, אבל ודאי
אפילו צרית גמורה אם כבר פרעתו לו וחזר וקידשה בו מקודשת
דמעות דריביתא שפרע ליה למלוה קנינהו לגמרי וממון גמור הם לו
אלא שיש עליו חוב להחזירו כו', ומבוחר להדיא דגם בחפץ הדין כן,
ומשום דרבית קנה המלוה לגמרי ואין לר"ך להחזיר גוף החפץ דקנינהו
אלא דמי החפץ וכו'. גם בצאר נצי (תלמודי אביה) סק"ל הקשה כע"ז
על ה"ש.

ואפילו אם קנא לו מחילה חפץ צרית ונחנה לו הכלי ושבו חזר
וקידשה בו (ולאו דוקא שקצן רבית צדמים ואח"כ נחנה לו
בשביל כך החפץ), כתב באבני מלואים שם דמקודשת, דאין לר"ך
להחזיר ללוה אלא דמי החפץ, וכן מוכח מהא דאמר רבא בצאצא מ"עא
דסי"ב גלימא מפקין [מניה דמלוה שלקחו צרית ולא דמיו] דלא
לימרי אינשי מכסי גלימא דריביתא, ומבוחר דשאר חפצים אין לר"ך
להחזיר [אלא דמיהם הוואל ואין יוכיחים שהם של לוח], וקיי"ל
כרצא בעוש"ע יו"ד סי' קס"ג כו', אלא שראיתי במשנה למלך פ"ח
ממלוה [הל' ע"ו] שכתב וי"ל, מי שהיה נושא בחצירו ד' דינרין של
רבית ונחן לו בזה חפץ כו', נראה שר"ך להחזיר החפץ ואינו יכול
המלוה ליתן דמיהם, דדוקא כשקצן עמו צדמים ואח"כ נחן לו החפץ
בשביל הצדמים אז הוא דאמרינן המקח קיים ויחזיר דמים, אבל בשלא
קצן הצדמים לר"ך להחזיר החפץ בעצמו שהרי הלוקה לא קנאו והמוכר
לא מכרו עכ"ל, ולי נראה כמ"ש, וראי' מהא דתנן [צ"מ ס"ב א']
הניח להן אצותן פרה ועלית [של רבית] וכל דבר המסויים חייבין
להחזיר, ואי נימא דחפץ של רבית לא קנה הלוקה והמוכר לא מכרו
אם כן משולם לא היה של אצותם, ואיכ אפילו אינו דבר מסויים
יהיו חייבים להחזיר, ואפילו בדבר מסויים כמו פרה ועלית אין חייבים
להחזיר אלא חוב להחזיר דמים משום דמי אחיך, וכן מוכח מהא דשמעתי
[בסמ"א אות א'] בקידש אשה בשכר המהנת מעות, דלדעת ר"ת
ה"ל רבית קנאה במה שמקדש אותה, ומשמע דקדושין מיהא הוי,

באר הגולה

ג' תרמ"ט ס' ט"ז וכמ"ל
לעיל

[כח] ויש אומרים ג' שאינה מקודשת:

ביאור הגר"א

הגה

[כח] וי"א הוא דעת
הר"ח והרמב"ם שחלקו
על פירש"י ופ' כמ"ש בס"ט והקשה על פירש"י יציבא בארעא כו' וע' רשב"א:

אוצר

סי' ס' אות א — סי' ס' אות א

הפוסקים

סא. וי"א שאינה מקודשת. א. דעות הסוברים כן. כמור כאן
כתב כן בשם רבנו חננאל, שאם היה לו מלוה בידה ומרווח
לה בזמן ומקדש זה אינה מקודשת, אלא כשמלוה לה עתה עד זמן
פלוגי [ובכסעף הקודם, ע"ש]. וכ"כ בשמו בשלטי הגבורים קדושין
שם ובמרדכי קדושין פ"א סי' תע"ח. וכן בחומ"ד קדושין שם כתב
כן בשמו, ושם לא נאמר כך נמצא הטפל יותר מן העיקר, דקיי"ל
המקדש במלוה עצמו אינה מקודשת וכ"ש בהנאה מלוה. ועי' צ"ח
כאן שפירש דברי הטור דגם בעל העיטור סב"ל כדבריו חננאל דאינה
מקודשת בהרווחת זמן דמשיקרא.

ודעת הרמב"ם, עי' צ"ח ג' וביאור הגר"א דכן הוא דעת הרמב"ם
וכ"כ בחי"מ סק"יט, וכו' עפ"י הרמב"ם צ"ח מאישות סוף
הלכה ט"ז אחר שפסק דבהרווחת זמן המלוה בשעת הלוואה מקודשת,
סיום ופירשו רבותיו בהנאה מלוה דברים שאין ראוי לשמעם. וכתב
בר"ן פ"ק קדושין דנראה שהרמב"ם דוחה את דברי הר"ף וסובר
שאילו הלוה אותה כבר אפי"פ שהוא מאריך לה עכשיו הזמן כיון
דהשתא לא יחייב לה מידי אינה מקודשת. וכ"כ צ"ח על הרמב"ם שם
דהרמב"ם לא יצאו צעיונו דברי הר"ף דאי אפשר שתועיל יתר הנאה
מלוה ממלוה עצמה, וכיון דבשעת הקדושין אינו נותן לה דבר לא עדיף
הרווחת זמן ממלוה גופה ולא פירש הנאה מלוה שעתה נותן לה מעות
[ובכסעף ט']

ובב"ש סק"ז הקשה על בר"ן ובחי"מ, דלפ"י הרמב"ם צ"ח מלוה
ולוה פ"ו דכל שלא קצן הרבית בשעת ההלוואה רק אח"כ
לא הוי רבית קלוה אלא חצק רבית, ולפ"י י"ל דכאן בקדושין דלא מטי
הנאה לידי לא הוי רבית כלל, ולהכי לכתב לאוקמי בסוגיא דהנאה
מלוה לשיטת הרמב"ם רק הלוה לה עתה מעות, דבמלוה דמשיקרא
לא הוי קאמרה בגמ' [שם בסוגיא דמקדש בהרווחת זמן המלוה] דהוי
הערמת רבית, ומש"ה כתבו הרמב"ם ג"כ כדרכו חמיד שכותב מה
שמבואר בש"ס, אכן אין זה מוכרח דס"ל דבמלוה דמשיקרא אינה
מקודשת, ע"ש. וצע"ה ארז"ל סק"ז וצ"ח להמקנה האריכו לסחור
קושית הב"ש והוכיחו דהרמב"ם לשיטתו מוכרח דס"ל דבמלוה
דמשיקרא אינה מקודשת בהרווחת הזמן, ע"ש כב.

וכשהיו

מעות, ואמאי מהני הנאה דהרווחת זמן במלוה דמשיקרא, וצ"ל דרש"י ס"ל
דגם לאחר הלוואה הוי כשעת מתן מעות, וכן ס"ל לרש"י והראב"ד לענין
רבית דגם בכה"ג הוי רבית קצוצה מהא טעמא, אבל להרמב"ם דס"ל שם
דזה לא הוי כשעת מתן מעות, א"כ אפי' אמרה שתתן לו פרוטה עבור
ההנאה הוי אמירה בעלמא דאין כאן חיוב, ולהכי ודאי דלא הוי קדושין
לשיטתו כמ"ש הר"ן והמ"מ. ובדברי הלל (לר"ה סטארידוב) ט"י ל"ב העיר
ג"כ על הצ"ח מדברי הרמב"ם והראב"ד הנ"ל, והוסיף דמלשון הרמב"ם
עצמו שכתב ופירשו רבותיו דברים שאינן ראויים לשמעם, משמע דהוא
מחולק עם רבותיו בדיון קדושין עצמו, דלדברי הב"ש דליכא פלוגתא לענין
קדושין הול"ל רק דהסוגיא לא משמע כן, ולמה כתב דאין ראויין לשמעם.
גם בארץ צבי (תאומי צביה) סק"א דחה דברי הב"ש, דאם סובר הרמב"ם
שאפי' היכא דמרווחת לה מלוה דמשיקרא מקודשת, קשה על אב"י גופיה
[בגמרא שם] אמאי לא נקט רבוחא טפי אפי' אם מרווחת לה זמן במלוה
שהיה כבר בידה נמי מקודשת, ואין לומר דבא אב"י לאשמעינן דבתחילת
הלוואה נמי אסור לעשות כן מפני הערמת רבית דו"ו שטיטא כו', אלא ע"כ
ס"ל דאם הרווחת לה זמן אחר שהלוה לה אינה מקודשת.

אשה כו', ואפילו נחלית להחזקת בהנאה מחילה, לא עדיף מחילו
נחלית לתת לו סלע משלה במחנה ולהחזקת לו, דכל זמן שלא נשך
הסלע ממנה אינה מקודשת, הכי נמי כיון שאינו יכול להוציא מידה
לאו מידי קיבוצי לה במחילה זו. וכן בארץ צבי (תאומי צביה) סק"ל
כתב דבאצק רבית אינה מקודשת כשלא הגיע לידו, כיון דלא זכר, וגם
מ"ד דדיון אינה נחובה לתת לו. ושם הביא מרדכי ירוחם דהמקדש
ברבית קלוה אינה מקודשת, ואחר שביאר דכיונו שלא הגיע עדיין
לידי המלוה [וכמ"ל בזה א']. הקשה דאמאי נקט ברבית קלוה, הא
אפילו באצק רבית כה"ג נמי אינה מקודשת.

ובאבני מלואים סק"ב, לאחר שביאר ג"כ דלר"י דכתב דאינה
מקודשת ברבית קלוה חיירי כשעדיין המעשה צד האשה,
כתב דבמחצית של אצק רבית ומקדשה בהנאה מחילה, אפשר לדעת ר"י
דס"ל [דהמקדש בחוב של אחרים] צמטת שלשת דאין קדושי תורה
[דמדאורייתא לא קנה צמטת שלשת, דאוליין בחר דאורייתא כמבואר
בכסעף י"ג], א"כ באצק רבית דמן החורה מצד גמור הוא, הוי ליה
קדושין דאורייתא, מיהו לפי מ"ש בסק"ל דעד כאן לא אוליין בחר
דאורייתא אלא היכא דמקלטה בתורת כסף ממנו, אבל היכא דמקדשה
בהנאה דאית בה, ודאי אוליין בחר דרבנן, כיון דעכ"פ הנאה מיהא
אית לה ולא גרע משמק לפני, וא"כ הכי נמי כיון דבמחצית של מקדשה
ואינו אלא בהנאה מחילה מלוה, וכיון דאצק רבית נמי לא ניתן להוציא
מדרבנן, לאו הנאה מקרי, כיון דנאלו הכי אינה נחובה לפרוע אפילו
אצק רבית.

ועיין במחירי ה"ל, אחר שכתב דבאצק רבית אם קודשת מקודשת,
כתב אלא שיש כאן ספק אחר ברבית שאינה קלוה ולא קצון,
וכן שאינו מלוה כגון שכלה סאה בסאה ובשעת הלוואה היתה הסאה
שזה דינר ועכשיו שזה ב' דינרים, והרי הסאה בידה ומצייתה לו
ואמר לה טלי חצי סאה מרבית שבו והתקדשי לי זו, אם נאמר שמאחר
שאינו ראוי ליתן לכתחילה, [ואם] יבואו לז"ד אף הם אומרים לו
לא חיתול כלום, אין כאן נתיב, או שמא הואיל ואין היא ממזגתו
על כך לדיון, והרי היא עומדת ליתן ואין מי שיצטב בקבלתו וכשיקבל
אין כח צד צ"ד להוציאו, נתיב מעלייתה היא.

כב) וזה תו"ד הצ"ח. ר"ל דהמ"מ הוכיח כן לפי שיטתו בדעת
הרמב"ם דהנאת מחילת מלוה לא מהני [וכמובא בס"ק ג"ח אות א'].
ולפ"י רש"י דאם הרווחת הזמן מהני כ"ש דהנאת מחילת מלוה דמהני.
ולפ"י הרי להרמב"ם דס"ל דהנאת מחילת מלוה לא מהני כ"ש בהרווחת
הזמן במלוה דמשיקרא דלא מהני, וגם להר"ן שם שפסק על סברת רש"י
דאפשר הנאת מחילת מלוה גרע מהרווחת הזמן דדעתה אוזו [וכמובא בס"ק
ואות הנ"ל]. י"ל עפ"י הר"ן בטעמא דארווח לה זימנא דמהני דלא גרע
מהא דשגיגו שחוק לפני רקוד לפני דמקודשת כו', ודבריו צריכים ביאור
דזה התם אמרינן דלמ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף גם בשחוק
לפני הוי כמלוה ואינה מקודשת רק בנתן לה שוה פרוטה, וע"כ צ"ל דהכא
במלוה שהגיע זמן פרעון וחייבת לשלם לו, וכשמרווחת לה הזמן הוי כאילו
נתן לה המעות עתה ומעמידים ברשותה, ומש"ה מקודשת בהנאת קבלת
המעות משעמידים ברשותה עד זמן ידוע, ועדיף משכירות דלא יחייב לה
מיד, ולפ"י לפי מה דמבואר ממה שכתב הרמב"ם ה' מלוה ולוה הנ"ל
דבכה"ג לא הוי כשעת מתן מעות, ולהכי לא הוי רבית קצוצה, א"כ גם
בקדושין ע"כ דלא מהני במלוה דמשיקרא. גם בקו"א להמקנה דחה
כע"ז דברי הב"ש עפ"י שהעיר מהא דערב שאינו משתעבד לאחר מתן

ביאור חנ"א

[ל] ויש לחוש כו' ויד
כשם דמיה :כאב [ג] ויש לחוש לבי הסברות ואם קדשה אחר לריבה גט משניהם
(כל זו בשם הרמ"ה והטור הביאו)

היחב

אוצר

ס"ק סא אות א — ס"ק סב אות ב

הפוסקים

סב. ויש לחוש לבי הסברות. א. מקור דעה זו והסברים כן. בפנים נזוין שכוה מהכלבו בשם הרמ"ה והטור הביאו. יבכלבו שלפנינו לא מלאנו דין זה, ובטור שלפנינו כתוב זה בשם הרמ"ה. והעיר ע"ז בפרישה דהא הרמ"ה כתב להדיא דאיה מקודשת, והביא בשם הב"י דל"ל הרמ"ה כה. וכו' צ"ח שם וביש"ש לקדושין פ"א סי' ז' בשם הרמ"ה. גם בשו"ת הרשב"א סי' שמי' הביא כן בשם הרמ"ה וכו' בשלמי הגבורים לקדושין שם.

גם צ"ח פ"ה מאישות הט"ז אחר שביאר פלגיו בזה הרי"ף והרמ"ה וסבר"ה סובר בהרמ"ה. כתב דהרמ"ה ורשב"א מסכימים לדעת הרי"ף ויש לחוש לדבריהם. וכו' צ"ח תלמוד הרשב"א לקדושין שם אחר שהביא הדעות החולקות בזה, כתב כלל דנקטין מהא שמעתתא כו' היכא דקידש בהנחה מלוא דמטיקרא, כגון שהר"ה לא זמן במלוא שהגיע זמנה לגבות, היינו פלוגתא דרבותא ולחייבם לדבריהם נקטין בה למומרל ומקודשת קדושי ספק. וכו' צ"ח שם סעיף זה, והנחת לבי סק"ט ובקצור פסקי הגטות נענע מרכבה המשנה (שכס' חכס לב) ובערוך השלחן סעיף י"ב.

ב. אי צריך לומר דמקדשה בהנחת הרוחות הזמן, ואי צריך לפרש בהנחה פרוטה שכיחה נוחת לפיוסו שיריח לה. צפודי מהר"ט על הרי"ף דף מ' ד' כתב בזה שיאמר לה כהדיא בהנחה זו שאני מרויח לך.

ועיין בפירוש רש"י קדושין ר' צ' [המוצא לעיל בסק"ט אות א'] שכתב בזה ואמר לה התקדשי בהנחה זו שאת היית נוחת פרוטה לאדם שיפייסני על כך כו' ואם פירש לה כך מקדשת. וכתב הר"י צ"ח צפודי דבריו נחמיה סי' ר' דמלשון זה משמע שצ"ח שיאמר לשון זה לאשה בשעת קדושין. וע"ש שכתב טעם והסבר לכך. מייב בהשבות אציו המחבר שם אס כי מתחילה דייק ג"כ הכי מלשון רש"י, מסיק דלא הוה לו בזה, ועיקר דלויא דפרוטה דפיוסא חמור צפודי, איך תתקדש בפרוטה שאינה בעולה ובמה כחה גדול מגוף המלוא, לכן נראה דצ"ח לומר [דכמילין] "בהנחה זו" שפירוש רש"י איש נמשך למכ שכתב [אחר כך] "שאת היית נוחת וכו'". וכו' צפודי הגב"י אות ט"ז בשם הרד"ך בית ל"א חדר א' שאפילו לא פירש לה [בהנחה זו שהיית נוחת פרוטה כו'] אלא כחכם מקודשת. ועיין

ב. וכשהיו המעות מזומנים ביד האשה לפרעם למלוה וקידשה בהרוחות זמן המלוה. בהשגות הראב"ד על הרמ"ה פ"ה מאישות הל' ט"ז, כתב בזה, הראשונים פירשו כגון שהגיע זמן המלוה לפרע ומפאתו צידה מזומנים לפרע והיא הייתה נוחת מיד צדקה דער למו שמהריך לה בזמן חדש אחד, והאריך לה בשכר הקדושין מתקדשת, חכו דלרווח לה זמנא, וכ"ש מה שכתב הוא [היינו הרמ"ה, המוצא בסעיף ט"ז ב].

ובתוספות רי"ד קדושין שם הביא כן בשם הרי"ף שכתב בלשון זה, הנחת מלוה היכי דמיה, כגון דמעה זימניה למיגבה מינה ונקטא לה למלוה צידה למפרעיה וארוח לה זימנא וכו'. וכו' הראב"ד בתמים דעים סי' ס"ג בשם רבי יצחק. ובמאירי קדושין שם, אחר שהביא מהרי"ף דסוגיה הגמרא איירי בהגיע זמן הפרעון וקדשה בהנחה הרוחה, והקשה ע"ז, כתב דמקלח הלכות [ספרי הרי"ף] תמלא, דמעה זימנא ונקטא וזו למפרעיה, שזכו כהנחה מתחילה כו', שמהר שהביאם לפרעם אין רשות צידה להוילאם וכו'. גם בתוס' ר"י באן כתב דבהלכות הרי"ף הבאות מספרד נמלא דמעה זימנא למגני ונקטא וזו צידה למפרעיה וכו' כו'.

וכתב צ"ח לומר (להר"ש יונה) סי' ס"ג (השג' דנראה שטעמ' שבהר"ד הורה לדברי הרמ"ה, אפשר שהרמ"ה ור"ח לא יודו לדעת הראב"ד, אלא צפודי שיתן לה המעות ביד כו', וצ"ח שחזיר האשה המעות ליד הבעל ויקדשה בהרוחה הזמן, ופ"ה אינה מקודשת ודאית עד שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר שלא חסרה מקודשת לשני כלל, איברה שאני הייתי מתירה לראשון בלי שום קדושין אחרים, כיון שהראשונים פירשו כן, ולדברי הרי"ף והרא"ש ורש"י ורמב"ן ורשב"א כו'. ורשב"א ג"כ מקדשה. ונקול אליהו סי' ד' מסיק צדון בזה דמקודשת. ושם דן להביא ראיה לכך מדברי היושלים.

ועיין ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קצ"ה הגבה ו"ב שכתב שמדברי הרמב"ן צפודי [המוצא בהערה י"ב], נראה שהבין דברי הראב"ד באופן שאותן המעות שכלוה לה בעצמם כן צפודי, לכן אין עליהם חורת מלוה, כיון שצדד לא הוילאם אותם עדי הגיע הזמן לפרעם וכו'.

בשעת הקדושין. ויש לעיין מה שלא הזכיר הראב"ד שם דהמעות מזומנים בידו לפרע כמו שכתב כאן.

(כד) ע"ש שכתב דבריו ספרי הרי"ף ליכא הלשון ונקטינא וזו בידה. (כד) אף שהרשב"א, וכן הרמב"ן, סתרו פי' הראב"ד, וכנ"ל בהערה י"ב, היינו דקשה לנו על הראב"ד לשיטתו דחלק על פרש"י וסובר דבעינן דוקא שהמעות בידה מזומנים לפרע כדי שיצא מתורת מלוה, ע"ז הקשו דאכתי לא יצא בזה מתורת מלוה, אבל לדינא ודאי דגם לשיטתיהו מקדשת בכה"ג.

(כה) וע"ש בפרישה שכתב ע"ד הב"י הג"ל דאינו נראה, דהרמ"ה לא כתב דבריו בלשון הקדוש אלא בלשון תרגום, ולכן כתב דצ"ל, "הרמב"ן". ובישא ברבא (פל ר"ר) דף כ' סוד ד' הקשה על זה דהא ה"פ כתב שם הרמב"ן דמקדשת [וכי"ה לעיל בסיק ג"ט אות א' מחדושי הרמב"ן], ומה שהקשה על הב"י, י"ל דהרמ"ה כתב דברים אלו בלשון תרגום והטור כתב בלשון הקדוש. מיהו גם הסוברים דהוא הרמ"ה יש להעיר, דלעיל בסיק ואות הג"ל הובא מחי' תלמיד הרשב"א בשם הרמ"ה דסובר להדיא דהוי קדוש ודאי וצ"ע.

(כז) ע"י בבאר תעלה ובב"ח כאן שכתבו דהראב"ד סובר כרש"י והרי"ף [הדעה הראשונה בשו"ע], אולם מת"ד הרמב"ן והרשב"א בחידושיהם מתבאר דהראב"ד דוקא קאמר דבעינן שהמעות יהיו בידה מזומנים לפרע, דהרמב"ן בחידושים לקדושין שם אחר שכתב דהעיקר כפרש"י והרי"ף, והשיג על פי' הרי"ף, כתב וכן פי' הראב"ד שהעמידה כשהגיע הזמן והמעות בידה בעין, דיהוי הוא שאפ"כ [שם] מלוה עליהם כיון שאם רצתה מוציאה אותם ופוצתה אחרים הלא לא קנה. וכן בחידושי הרשב"א שם כתב דהראב"ד פירש במלוה שהגיע זמנה והמעות בידה דכיון דבעל כרחא יכול לגבותה הוי כאלו גבאם, גם זה אינו מחזור דכל שאינו גבאם ממש מלוה היא ויכולה לפרעה לאחרים ומלותו של זה אינו בעולם. וע"ש שמסיק כרש"י, ובחי' תלמיד הרשב"א הביא להראב"ד בזה"ל: כגון שהגיע זמנה לפרע והביאה לו המעות בידה דהא ליכא למימר מלוה להוצאה ניתנה שהרי אין רשות בידה להוציאה מפתח שעל כרחא יכול ליטלם ממנו. ובלחם משנה כאן הביא להראב"ד בה"ל מלוה ולוה פ"ו ה"ג שכתב, שאם הגיע הזמן וארווח ליה זימנא כשעת מתן מעות דמיה וקדושין יוכיחו, וכתב הלח"ם שמוכיח מהתם דהוי כשעת מתן מעות, דאי לא, לא הוי מקודשת דבעינן נתינת מעות לידה

ביאור הגר"א

[לא] היתה חייבת לאחרים וכל אחד נתן פרוטה למלוה

להרוויח

[לא] היתה כ"ו. כן פ"י
ת"י שם ד"ה דארוח בשם
ר"ת :

הפוסקים

ס"ק טז אות ב — ס"ק טז אות ב

אוצר

שקצו על פירוש רש"י [הג"ל סק"ט אות א'], כתבו בשם ר"ת דלירי שהיתה חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמנה לפרוע וכל זה נתן למלוה פרוטה לאירוויח לה זימנא וקידשה בלוחה הגאה. והביאו פירוש זה הרמב"ן, הר"ן, המרדכי, המאירי והש"ס קדושין שם. ובחזושי הריב"ז קדושין שם הביא פירוש זה בשם יש מפרשים, וכתב דהפירוש הזה אמת הוא וכו'. וכן רבנו ירוחם נתיב כ"ג ח"א אחר שהביא דברי הרי"ף בפירוש הא דלירוויח לה זימנא [בס"ק ואות הג"ל], הביא פירוש ר"ת ומסיק דשני הפירושים עיקר ומקודשת בכל אחד מהן.

ובאבנני האפר סק"ט הביא דהרד"ז בספר דברי דוד סי' ל"ט כתב בזה דמקודשת מספק ואם כל אחר וקידשה לריב"ה גט משני כ"ו. וכוונתו למ"ש הרד"ז שם בטר"ד, דאם נעשה ערב לאשה שהמלוה ירוויח לה זמן המלוה וקידשה בהגאה זו, זה תלוי במחלוקת המפרשים בזה דלירוויח לה זימנא, ולדעת רש"י ודאי היא מקודשת כ"ו וכן לפיר"ת, אבל לפי שיטת הרמב"ם דבשעת המלוה מרוויח לה זימנא ומש"ה מקודשת, משמע דלוינה מקודשת [בזה] דהשתא לאו מידי ויביע לה כ"ו, ואע"ג דלהלכה נראה דברי הרמב"ם, מ"מ למעשה יש לחוש לכל הפירושים לפי שהוא ענין אשה איש ואם כל אחר וקדשה לריב"ה גט משני וכו'. ועיין בהערות הרב המגיד שם שכתב דלכאורה אין סברא לחלק בין נדון דהרד"ז לנדון דהרמ"א כאן, דמה לי אם המלוה מרוויח לה זמן בפירוטה שקבל או אם עשה לכדודו בלא כסף, ועיין בש"ע ורמ"א שגראה דאין חולק בדבר ולי"ע.

אולם צ"ל למרא (להר"ש יונה) סי' ס"ב (השני) כתב דנראה שגם הרמב"ם יודע לדון זה, אפילו שלא היה בשעת הלואה כ"ו, דדוקא היכא דליכא נתינת פרוטה הוא דפליג, וכגון שמקדשה המלוה שאינו נותן עתה כלל בשעת קדושין אע"פ שהכחית, אבל היכא דהמקדש נתן למלוה צעורה פרוטה כדי שירויח לה את הזמן, כולי עלמא מודו דמקודשת, וגם רש"י מודה דמקודשת ולא מלינו מי שחולק על זה. וכן בעלמא יוסף שם אחר שהביא מר"י שהכחיס להלכה לפיר"ת, בוסף דגם להרמ"ה שסובר בלוחה לה זימנא צמלה דמעיקרא דמקודשת מספק, מודה הכא דהוי מקודשת גמורה. וכן הלבוש כאן אחר שכתב לענין המקדש בלירוויח לה זימנא צמלה דמעיקרא דמקודשת רק מספק, הביא דין זה בפשיטות. גם צ"ד דוד (פסקי הלכות) אות קצ"ע כתב על דברי ר"ת דאף שיש לרבותינו שיטות אחרות בלוינה הגמרה, עכ"ל דינו של הרי"ת אמת ומוסכם כ"ו, ושיטה זו היא אמיתית לכל הפוסקים.

ב. אי בעי לקדשה דוקא בעת נתינת הפרוטה למלוה. צ"ל כאן פירש לרעה זו שמיירי שאמר לה בשעת מתן מעות התקדשי לי בפרוטה זו. ובאצני מלואים סק"ד הביא בן מהר"ן [וכ"ה ברמב"ן] בקדושין שם דהך פרוטה כשנתן אמר לאשה בשעת מתן מעות התקדשי לי, וכתב ע"ז דאם אמר לה אחר מתן מעות לא מיקדשה, להנאה זו כבר עברה. וכן בלבוש ובערך לחם כאן כתבו בדין דאמר בן בשעת מתן מעות.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות ה"ז כתב דדוקא בלוחה לה שמתקדשי לי צעת שנתן הפרוטה למלוה כ"ו, או בלוחה לה קודם שיאמר לפלוגי שמתקדש לו בזה שיפעול מפלוגי שריוח לה הזמן מקודשת, אבל אם צעת שפעול מהמלוה שריוח לה לא אמר כלום, וגם קודם הפעול לא אמר כלום עדי הרוויח לה המלוה, ואח"כ אמר לה להאשה שמתקדש לו בזה שהשתדל מהמלוה שריוח לה הלאה, ה"ז קדושי ספק, אפילו נתן למלוה פרוטה, ואפילו לא נתן כלום למלוה ג"כ הוי ספק קדושין. וצ"ד דוד שם אות קס"ב-קס"ג ר"ה לדיוק בן מהריב"ז

ועיין במאירי קדושין שם, שאחר שהביא לפירוש רש"י כתב ויש מפרשים בזה כגון שהגיע הזמן ואמר לה הריני מאריך את הזמן והתקדשי לי בלוחה הגאה, ולא אמר בהנאה פרוטה שאת נותנת למי שיפייסני על כך, וכן כתבו גדולי הפוסקים [הרי"ף], והדברים זרים שהרי אין כאן שום נתינה, אלא שאחר שהם כתבו ראו להחמיר.

ג. אי בעינן שיראו או ידעו העדים דהלוה לה סמון. בראשי בשמים (להרמ"י הכהן) סי' ס"ב דק"י"א אות י"א, כתב דלא אישתמיט חד לאשמיטין דבעינן שידעו עדים מהלואה, ושלל זה ידם מיד המתקדשת וראו שלא פרעה להמקדש, דהא קי"ל המלוה את חבירו בעדים אין לריך לפורעו בעדים, וגם בתוך זמנו ס"ל לאצני ולרבה צבא בחרה ה' צ"ל דלא אמרינן חזקה אין אדם פורע חוץ זמנו, ואצ"י גופיה אמר דמקדש בהרווח זמן המלוה מקודשת, [אלא] שנוכל לומר שהרוויח לה הזמן חיוב כשהלוה לה וקי"ל מלוה להלואה נותנה, אבל כל הפוסקים סתמו דריב"ה, אלא דיש לדחות קצת כיון שהודית האשה שחייבת להמקדש ואדם יוכל לחייב את עצמו עכ"פ בדרך הודאה, א"כ ממילא מקודשת בהנאה מחילת המלוה שמתחייבת לו עתה כהולאה לה לפני העדים.

והר"ח ברלין בנשיבתי שצ"חל אחר סי' כ', כשראה להוכיח דבעדי קדושין לא צעין דוקא עדי ראי' וסגי בעדי ידיעה, כתב להוכיח בן דברי הלכה פסוקה שהמקדש בהנאה מלוה מקודשת, ובי הא"ח אפשר שאינה מקודשת אלא בלופן שעדי הקדושין ראו צענייהם גם את ההלואה, דאי לא הכי אלא שידעו מהלואה ע"י עדים אחרים, הרי שוב אין עדי הקדושין אלא עדי ידיעה בלא ראייה, ולא אשתמיט שום אחד מהפוסקים להודיענו שריך שעדי הקדושין ראו צענייהם גם את ההלואה, או שיהיו לפנינו גם עדי ההלואה ונצרך עדותן של שתי כתי העדים הללו.

ד. השאיל לה חפץ ואחר כך קידשה בהרווחת זמן השאלה אם מקודשת. במיר השם סי' כ"ט הביא מהר"ש סק"ד שכתב על הדין שכתב הרמ"ה שם דמהני קדושין במתנה על מתנה להחזיר אם אמר לה בהנאה שאת נהנית בתוך הזמן, דהוא משום דההנאה אינה מחזירה לו ודמיה להרוויח זמן [מלוה] כ"ו, וכתב דלפ"ז היה משמע מזה דאפילו אם הכלי אצלה בשאלה והרוויח לה זמן חזרת השאלה מקודשת, וי"ל דאפילו לדעת הרמב"ם שהוצא לעיל [דההנאה זמן צמלה דמעיקרא אינה מקודשת], אפ"ה כאן מקודשת, דשאלה בנשיבתי דמרא קאי, כדאיתא צע"ז דף ע"ו שאלה לא קני. וע"ש שדן מהו אם קידש בהרווחת זמן השכירות.

ה. היה מחויב לה מעות וקידשה בשכר שמקדים לה פרעון החוב. בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות סוף כ"ה י"ז כ"ו כתב, היה מחויב לה מעות על זמן מאוחר ולאומר לה שמתקדש לו בשכר שמשלם לה קודם הזמן הרי זו מקודשת. וצ"ד דוד שם אות קס"ז כתב, דין זה לא הזכירו הפוסקים אבל פשוט הוא, ואין צד שום חשש רבית, כמבואר ביר"ד סי' קע"ג סעיף ד', וא"כ פשיטא דשרי וגם הגאה זו שיה פרוטה, ולכן ברור הדבר שמקודשת בזה.

סג. היתה חייבת לאחרים. א. מקור הדין ואי כולי עלמא מודים לזה. מקור הדין לויין צפנים מהתוספות ר"ש קדושין. והוא דף ר' צ"ד ד"ה דלוחות, דעל מה שאמרו בגמרה שם המקדש בהנאה מלוה מקודשת ויכ"ו דמי דלירוויח לה זימנא, לאחר

אוצר

סיק סג אות ב-ו

הפוסקים

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קס"א כתב ג"כ על דברי הרמב"ם דהם תמזכים דאך תתקדש בהנאה הריוחה, כיון שפיים רק בדברים הוי לה שכירות, כמו דיצר עליה לשלטון, דקו"ל דאינה מקודשת, ובע"כ מתפרשים דבריו שעשה בלא נקשה, והיא ברינה לגמול לו טובה עבור זה מתקדשת לו, והנאה זו דונה כמו כסף שהאשה יכולה להתקדש לו כו', ולא דמי למקדש בשכר פעולה דאינה מקודשת, דשם כבר נתחייבה לו ונעשה כבר חוב, משא"כ הכא ה"ל לא נתחייבה כלל כו', כן נראה לי בדעת הרמב"ם, אבל לעת עתה לא מלאתי חצר בסברה זו דחובל להתקדש בהנאה שעשה לה וכבר עצרה כו', והדבר נ"מ, ובעניני אשה חסד החמירה לא אוכל להתלות בזה פסק מחוך וכו'.

מיהו עיין לעיל אות א' בדברי הרדב"ם שכתב דאם אחד נעשה ערב למלוה שירויח לאשה זמן המלוה וקידשה בהנאה זו מקודשת לדעת ר"ת. [אך ע"ש דלדינא כתב שאינה מקודשת לדעת הרמב"ם, הו"ל והנאה היא לא בשעת ההלואה, ומסיק דהוי ספק קדושין].

ו. אם יש בזה משום איסור רבית. דב"ש סק"ט הביא מהח"י [בקדושין שם דב"ש ר"ת] דהוי הערמת רבית [שעל דין זה הוא דמסיק אצ"י דאסור לעשות כן מפני הערמת רבית], וכתב ע"ז דמה שהרמ"א לא כתב דאסור משום רבית, י"ל לפ"מ שהקצו התוספות שם לר"ת דאמאי אסור והא מיתר ליתן פרוטה לזה על מנת שילוו לפלוני מנה וכדאיתא ב"מ דס"ט ז', וחזירו דשאני התם שאינו חוזר ונוטל הפרוטה מכלוה, אבל כאן דחוזר ונוטל ממנה הפרוטה [בזה שמתקדשת לו] נראה כשלושה ואסור, ולפי"ז י"ל דס"ל להרמ"א [דזה דוקא לר"ת לשיטתו דסובר שם דמה שמתקדשת לו הוי כאילו נוטל ממנה בחזרה הפרוטה, אבל] להני פוסקים דס"ל באומר לה הרי את מקודשת לי בזה שאני מרויח לך זמן אינו אלא חזק רבית [וכשיענה רש"י וסיעתו דס"ל סקס"א אות א'], על כרחך ס"ל דמה דמקדש אותה לא הוי כנוטל ממנה הפרוטה, מש"ה בשנותן פרוטה למלוה שירויח לה זמן ליכא איסור כלל [דכא כשאינו נוטל הפרוטה בחזרה מותר וכנ"ל]. וע"ש בשו"ת ומשיב מברית ח"ד סי' ל"ד דכ"ח א' מה שיישב את דברי הרמ"א בזה.

ובלבד כן אחר שכתב דה"ז מקודשת, כתב אבל אסור לעשות כן משום רבית, דאע"ג דרבית גמורה לא הוי, דלאו רבית הבאה ממלוה ללוה היא, מכל מקום הוי כחוזר ונוטל מן האשה שאסור לעשות כן. וכן צריך לחס לסעיף י"א כשהביא דין זה מסיק דאסור לעשות כן, משום דהוי כחוזר ונוטל מן האשה. גם בעלמאות יוסף בקדושין שם כתב, לענין הלכה דהוי בזה הערמת רבית. וכ"כ בפסקי הלכות (יד דוד) סוף הלכה י"ז דהוי הערמת רבית.

ובעני ארזים סק"ג [מחלק בזה בין הגיע זמן הפרעון ללא הגיע], אחר שדחה מ"ש הבי"ט וכתב דעכ"פ הו"ל לרמ"א לחוש לדעת ר"ת דס"ל דאיכא בזה הערמת רבית, כתב דו"ל דהרמ"א ס"ל דדוקא בהגיע זמן הפרעון דבכ"י מייירי ר"ת כמ"ש התוס' שם, אז הוי חזק רבית, וכמו שכתבתי בסק"ז דב"ש הראב"ד לענין קל"ן ממש בהלואה עצמו דבהגיע זמן הפרעון הוי כמו תחילת הלוואה והוי רבית קטנה, ולכן הבא בהלואה לאחרים הוי חזק.

קדושין. גם בלבד כן כתב שאמרה הן וכן מפורא בי"ש קדושין שם, וז"כ בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות אות י"ז.

כח) בשי לפורא שם הוסיף, דכיון שעל פיה נתן זה פרוטה לפלוה מקודשת בהנאה הנאה. מיהו בעני ארזים ונ"ל, אף שגם הוא מפרש בלא הגיע זמן הפרעון. כתב דלא בעינן שהאשה תאמר לו שיתן פרוטה לפלוה, ומפורא באות מקדש.

מהר"ע"א [המוצא בזה כ'], דאף אם קידשה אחר שהשתדל אלל המלוה שירויח לה זמן ג"כ מקודשת, ואחר שהקשה ע"ז וכתב דאין מוכרח כל כך דברים אלו בדעת הרמב"ם, מסיק, ע"כ לדעתי אין לחוש כלל לקדושין אלו, אלא מפני חומר אשה איש סתמתי הדבר בספק, אבל עכ"ז דעתי נוטה שאין שום חשש בקדושין אלו, ובעת מעשה בהערפות עוד אינה סניפין יכולין להקל בפשיטות, ואף בלא סניפים אחרים במקום הדחק ועיגון גדול יכולים להקל בזה וכו'.

ג. אי בעינן שהאשה תאמר לו שיתן הפרוטה למלוה. בחדושי הרי"ם סק"ג כתב דאיידי שלא לוותה לו ליתן אלא שאומרת כן בשעת נתינה, דבאוותה ליתן הוי תן מנה לפלוני והתקדש אני לך דמקודשת, ולמה ליה כהן [נתינה למלוה ומקדשה] בהנאה שמרויח לה הזמן, ה"ל בלא זה מקודשת בזה שנותן הפרוטה לאחר, וע"כ שלא לוותה, ואף שאומרת כן ומתחילה בנתינה זו, מ"מ לא היה מוטל [מטעם תן מנה לפלוני], כיון שלא אמרה מקודש. וכ"כ בעני ארזים סק"ג ב'. וכן דעת ה"ד דוד (פסקי הלכות) אות קנ"ח הגכה ע"ז, אלא שהוא כתב כן מטעם אחר דאסור לה לומר מקודש משום רבית קטנה. וע"ש שמתחילה דן לומר דאפילו לא אמרה שמתקדש לו בזה רק אמרה שיתן למענה פרוטה להמלוה הוי רבית חורה דהא נותן בשבילה ונעשה שוטה, וז"ל כתב דאפילו נחשקש לומר דאין בזה משום רבית כו', אבל אם אמרה לו והתקדש אני לך, נראה ברור דהוי איסור חורה, דהא כשנותן נותן בשבילה, והיא מתחייבת חזקת שלש לו בעת שנותן להמלוה בשבילה, ולא גרע משלה לו הרבית ע"י שוחרו כו', והכא י"ל ע"כ דאיידי שאינה מלווה ליתן לו כלל, רק שהוא נותן מעצמו להמלוה שירויח לה ההלואה, ובעת שנותן לו אומר לה שמתקדש לו בזה. ועיין בהערה שצ"ח א"ז.

ד. אם דין זה הוא רק בהגיע זמן פרעון החוב. בלבוש כ"א ובערך לחס לסעיף י"א כתב דין זה בהגיע זמן הפרעון. וכן מפורש בלשון התוספות בקדושין שם דב"ש ר"ת, וכן הביא בי"ש, וכ"כ במאירי שם. וכתב בעני ארזים סק"ג דבדולא מקודשת בזה אפילו בלא הגיע זמן פרעון, שהרי נתינה היא בזה שנותן פרוטה משלו, והתוספות שכתבו דהגיע זמן פרעון, הוא משום דמייירי באופן שיש בזה איסור הערמת רבית, דאילו בשלא הגיע הזמן אפילו הערמת רבית אין זו. וכן נשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ז (השני) כתב דקרוי לומר שגם אם לא הגיע זמן הפרעון מקודשת בה. והביאו בהג"ה הגה"ע אות י"ז. ועיין בסק"ט אות ב'.

ה. ומה הדין בשלא נתן פרוטה למלוה רק פייסו בדברים שירויח לה הזמן, אם מקודשת בכך. באצ"י מלווים סק"ד הביא מהר"ע"א בחדושי [קדושין ו' ב'] שכתב בזה דו"ל, י"מ שהיתה חייבת לאחרים ובלא זה ופייס עליה במעות או בדברים וברויה לה זמן, דשואל לה האו הריוחה פרוטה, ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה שעשיתי לך שהשתדלתי עם פלוני שהרויח לך זמן עכ"ל, והעיר ע"ז שכתב"ג שמתדל בדברים הו"ל כהאי דעל מנת שאדבר עליך לשלטון דקו"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואינה מקודשת עד שיתן פרוטה, וכדאיתא בקדושין דס"א א', ואחר שכתב דנראה דמטעם זה כתב הרמ"א שנותן פרוטה וכלשון התוספות, מסיים דדברי הרמב"ם א

נ"ע.

כז) ושם כתב עוד דמייירי שהיא שתק בשעה שאמר לה התקדשי בזה שנתתי פרוטה למלוה ולא אמרה הן, דאלו אמרה הן אפילו היה אדם אחר ולא מלוה שלה, נמי מקודשת מדין ערב וכו'. ולכאורה תמוהים דבריו בזה, דאם הוא נתן מעצמו והיא לא אמרה הן איך תתקדש. והרי ברמ"א סעיף ד' כתב בשם הרמ"ה דבזק לתוך חיקה והיא שתק אינה מקודשת דצריכיב הסכמתה על הקדושין. וע"ש בסק"ס דבלא קבלה שום דבר ממנו סברי כו"ע דלא הוי

באר הגולה

ד' מילוא דרב נתן ס'
דף י"ט ע"א
• פי' דלא קני לה כדרכי
יחזק וכו' כמ"ס הסו' ה"ה"ש

להרויח לה זמן וקדשה בזכ הויה מקודשת (בתוספות והמרדכי וכו' ריש קדושין) :
יא • היה לו אצלה מלוה על משכון • [לב] אפילו במשכנו בשעת הלוואה
נקדשה

ביאור הגר"א
[לב] אפי' במשכנו
כו'. תוס' שם ד"ה
מלוה כו' ע"ש וכ"כ
הרא"ש שם :

אוצר

סי' סג אות ו — סי' סה

הפוסקים

לה המשכון, כתב ג"כ המקדשת אפילו במשכון בשעת הלוואה. וצ"י
כתב בפשיטות דדיון זה לכו"ע אפילו במשכנו בשעת הלוואה מקודשת.
יחזקאל דדרישה סק"ג. וכ"כ ברצונו ירוחם נתיב כ"כ ח"א דכו"ע
וידו בזה ג.

ועיין להלן בסעיף י"ב דיון מקדש במשכון שיש לו מאחרים, הביא
הרמ"א דעת יש אומרים דאינה מתקדשת אלא אם משכנו שלה
בשעת הלוואה [כי אז יש לו קנין במשכון אצל אם משכנו בשעת
הלוואה לא]. ודעת י"א אלא אם כשהוא מהראשונים דס"ל דמשכון
דיוה מקודשת אפילו אם משכנו בשעת הלוואה. וכמה סברות נאמרו
לחלק בזה.

בתוספות רי"ד לקדושין י"ט א' כתב למקדש במשכון דיוה או
המקדש במשכון דאחרים אין דיוה שיה, שאם קידשה
במשכון דאחרים, שמשכנו לו בשעת הלוואה אינה מקודשת, משום
דלא לגבייה כו', אצל כשקידשה במשכון דיוה, אפי' דמלוה אינה
בעין, יש כאן נתינת המשכון, שהיה ממושכן בידו וכשהוא יחזיק לה
יכולה.

וברא"ש קדושין ס' י', אחר שהעלה דמשכון דאחרים צעין דוקא
משכנו שלה בשעת הלוואה דמתקדש, כתב אצל אם כיון לו
משכון ממנה, אפילו משכנו לו בשעת הלוואה והחזיר לה המשכון
יקדשה בו מקודשת, דחזרת כן משכון הויה כמחילה מלוה, וכן הלכתא.
וכ"כ בתוספות הרא"ש קדושין דף י"ט א' ד.

ובאבני מלואים כאן הביא גם מרצו ירוחם נתיב כ"כ ח"א שחלק
בזה בין משכון דיוה או משכון דאחרים, וכתב, וטעמא
דמילתא דמשכון דיוה אפילו בשעת הלוואה מקודשת ולא במשכון
דאחרים, משום דמשכון דאחרים, דלא מכי אלא משום דר' יוחנן
[דאמר בקדושין דף ח' דבעל חוב קנה משכון במשכנו שלה בשעת
הלוואה] משום הכי צ"י דוקא שלה בשעת הלוואה, אצל משכון דיוה,
עיקר הקדושין במלוה עצמה, אלא דבמלוה עצמה אינה מקודשת לפי
שאין לה הגאה מתקדשת דלגאליה נתינה, אצל כשיש משכון עליה,
הרי נתינת משכנה הגאה גמורה שמוכר להשכמת משכון ויחזיר לה
המשכון, [אם כן] אפי' דלא קנה הבעל למשכון, מ"מ אלא האשה
הי הגאה, כיון שעד עתה לא היתה יכולה ליקח משכונה מיד המלוה
ושכשו תהא רשאה ושלטונה במשכון דיוה.

ובפתחי עזרה סק"ז כתב דיש מקשין על הרמ"א אמאי לא חילק
כאן בין משכון לשלם בשעת הלוואה לבשעת הלוואה, כמו
שחילק לקמן בסעיף י"ב, וגראה ד"ל דלקמן במלוה דאחרים אי לא
קנה א"כ מקדש דובר שאינו שלו, משא"כ הכא במשכון שלה, אף
דלא קנה לה, מ"מ אמרין כמו בגל דיוה ובדשדך כיון דהוא
להתקדש מתלה לו [וכמו שנתבאר לעיל בסעי' י'], הכי נמי כיון
דנתנה לה להתקדש מתלה ליה ונתנה לו במתנה את המשכון.
וקדשה

אצק רבית, אצל בלא הגיע זמן הפרעון, אף דבדאי הויה קדושין
[וכניל בסק"ס אות ו'], מ"מ לענין רבית, כיון דאפילו בקצן ממנו
בהלוואה עלתה הוצאה דלא הגיע זמן הפרעון לא הויה אצק רבית,
לכן הכא בהלוואה דאחרים ליכא חיסורא כלל.

וכשהמלוה הויה גוי, כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ב מאישות
אות קני' דשרי לכתחילה לתת לו פרוטה שריוה לאשה
הזמן והאשה מתקדש לו בזה, דממ"נ אם נימא דאינו טעילה הלוה,
שפיר דמי אף בישראל כהאי גוואל, ואם נימא דהוא כשלושה לתת
רבית למלוה הגוי, שפיר דמי דהגוי הוא דקסקול רביתא.

סד. להרויח לה זמן. צ"י למורא (להר"ש יונה) ס' ס"ב
(השני) הביא מהתוספות קדושין ו' ד' ד"ה דארוהו,
דהוא הדיון אם בשעת ההלוואה נתן המקדש להמלוה פרוטה טעילה
לה משות דג"כ מקודשת, והוסיף דכל שכן הוא. וכ"כ בפסקי הלכות
(יד דוד) פ"ב מאישות ה' י"ז. וביד דוד שם אות קס"ד כתב דהוא
פסי' דברי החוס' הג"ל, וזה פשוט אף שלא חזר בש"ע.

ועיין ברדב"ז ח"ז ס' ל"ט, בלחוד שטענה ערש לאשה לחוצה וקידשה
בזה, שכתב שאם עמד מאילו ונעשה ערש מה הגאה יש לה
יצמאי קדשה וכה לא יחזיק לה מידו, ואם היא אמרה לו שיהיה לה
ערש, כגון שהמלוה אינו רוצה להלוות אלא על ידי ערש, או שהיה
דוחק אותה במלוה, ואמרה לראובן שיהיה ערש, וקידשה לראובן בלוחה
הגאה, פשיטא שהיא מקודשת, דהא איכא הגאה ממון על ידי דיבורה
וכי. וצ"י אם הרויח זמן מלוה של אדם אחר על פי דברי האשה
וקידשה בזה, ע"י להלן ס' כ"ט סעיף ב'.

סעיף י"א. סה. אפילו במשכנו בשעת הלוואה. עיין בזה"ל
ובזה"ל כאן דמקדש דין זה הוא מהתוספות והרא"ש
קדושין ד"ט. וכן הוא בתוספות רי"ד קדושין ס'.

ובמחנה אפרים בחדושי על הטור כאן כתב דל"ע לדעת הרמ"א
[שכתב דדוקא כשהחזיר לה המשכון מקודשת, וכדלהלן
בסק"ס אות א'] במשכונה בשעת הלוואה אם חתיה מקודשת א. וכתב
עליו צו"מ שלמה פ"ב מאישות ה' י"ד שכתב גם הרמב"ם הכי ס"ל
דבעינן חזרת המשכון כסדרת הרמ"א, מ"מ מנינו דס"ל שאין לחלק
בין משכנו בשעת הלוואה לשלם בשעת הלוואה, דהא ס"ל גבי משכון
דאחרים דאין לחלק בין משכנו בשעת הלוואה לשלם בשעת הלוואה,
וכמ"ס הטור בשמו, וכ"כ דלא מחלק גבי משכון דיוה כו', וא"כ קשה
אמאי לא פשיט המחנה אפרים לספיקו ממנו מנינו להרמב"ם דקאי
בשיטת הרמ"א ולא מחלק, ה"ע נימא להרמ"א ב.

ועיין צ"ח דיון משכון דאחרים, שכתב ג"כ בזה דעת הרמב"ם
דמקודשת אפילו במשכנו בשעת הלוואה. וכ"כ דעת הרמב"ם
בענין השלחן סעיף י"ז וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ב מאישות אות
קכ"ו. וכן בלבוש סעיף זה כשהביא דעת זו דאינה מקודשת רק כשהחזיר

(ג) ביד דוד הג"ל הביא בשם השלטי גבורים על הרי"ף [קדושין
דף ח'] דדוקא במשכון דשלא בשעת הלוואה מקודשת, אבל במשכון
דשעת הלוואה אף שהוא משכון שלה עכ"ל אינה מקודשת, וכתב דדעת
יחיד היא ולית דחש לה כלל.

(ד) ועיין בהמקנה המובא להלן בס"ס ס"ז שכתב אליבא דהרא"ש
דהחילוק בזה, דהכא מקדשה בהמלוה ולא במשכון, ובמשכון דאחרים מיידי
דמקדשה במשכון עצמו.

(א) וטעם ספיקו, אולי יש לפרש, דלהרמ"ה דסובר שצריך חזרת
המשכון משמע דהקדושין הם בגוף המשכון, וא"כ יש להתחזק אם זה
דוקא שלא בשעת הלוואה דאליה קנין המשכון. כמו שפצינו במשכון
דאחרים דיש מחלוקת כן.

(ב) ובש"ש המובא להלן סק"ס אות ד' כתב ג"כ דהרמ"ה דבעי
חזרת המשכון לא חילק בין משכנו בשעת הלוואה לשלם בשעת הלוואה,
אלא שלדינא כתב היש"ש בעצמו לחלק בזה, ע"ש.

ביאור הגר"א

הלכות קדושין סימן כח סעיף יא

בא" חגולה

[לג] וקדשה באותה מלוה ה [לד] והחזיר לה המשכון
 ה הרמ"ם שם נפ"ה
 כפי פירושו וכתב ה"ה
 שכן עיקר ושכן הסכים הרשנ"א ושכן נראה מדברי הרמ"ן וכ"כ הטור בשם
 הרמ"ה וכ"כ הר"ן
 שם וכ"כ הרשב"א דמיל כאן דמדרי יצחק לא שמענו אלא במקדש במשכון
 עצמו אבל השמיענו כאן שאף אם קדשה במלוה וז"ש במלוה שיש עליה
 משכון ולי"ק במשכון ובין במלוה שלה ובין במלוה של אחרים ומ' מדבריהם
 דכאן דדף טפי כיון שיל משכון אף במלוה מקדשה אבל בתוס' תשל" כ'
 כ' צ"ש אבל מדברי הרמב"ם וכל הפוסקים מ' שלא כדבריהם: [לד] והחזיר לה המשכון. דאלי"כ לא הוי יליף מיעוד דהא מחזיר לה גושה רשב"א ור"ן:

הפוסקים

סי' סו — סי' סז אות א

אוצר

בשעת הלוואתו לית צ"י לאו דלא תחבול יש להסתפק, כיון שהמשכון
 שלה, אם יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי, שהיה צדעתה לפדיון לו
 החוב מיד, וצדכי יתח' [גם אליבא דמאן דאמר הללו] שלא הזכיר
 השי"ע קדשה בגוף המשכון שלה מה דיו, דכיון שאריכה לומר הן,
 אי"כ לא גרע מגזל דידך, דאמרין כשאמר הן מקודשת כר, אך יש
 להסתפק, דאפשר דוקא גבי גזל שהיה רצונו לזכות בו, אמרין כיון
 דאמר הן הסכימה לדעתו, אבל במשכון שהוא שלה ולא היה דעתו
 לקנותו הוי כמו שלקח כלי שלה וקדשה בו, דנראה דבזה לא אמרין
 שהקנתה לו אפילו אמרה הן, כיון שלא היה דעתו לקנותו, וז"ל.

ובעצי ארזים סקלי"ה כחז דמקדש במשכון עלמנו, השי"ע שיש לו
 זכות במשכון, מ"מ ודאי שגוף המשכון הוא שלה, ואם השאיר
 החוב לעצמו ולא מחל לה, רק הקנה לה גוף המשכון, לאו מידי קיבוצ'
 לה, שהגוף הוא שלה קודם לכן, והלכזה בסעיף זה כחז ה"י לו משכון
 ממנה כר וקדשה בו והחזיר לה המשכון כר ה"י מקודשת, לא מוציאי
 משכנה שלא בשעת הלוואתו כר, אלא אפילו משכנה בשעת הלוואתו
 מקודשת כר, וי"ל דמ"ש שקדשה בגוף המשכון ליתח', אלא מיירי
 שקדשה במחילת חוב שיש לו עליו משכון ממנה, וכמ"ש צ"י בשי"ע
 וקדשה באותה מלוה, ובדמוכה מלשון הגמ' קדשה במלוה שיש עליה
 משכון, וצ"ח הוא מחלוקת הפוסקים אי צעיק גם חזרת המשכון, אבל
 אם לא קדשה במחילת החוב רק במשכון עלמנו, י"ל דלדבריה לא מצטי'
 משכנה בשעת הלוואתו שאין לו שום זכות במשכון, אלא אפילו שלא
 בשעת הלוואתו דקונה משכון, מ"מ במשכון שלה ודאי לא יביז לה
 מידי שהגוף שלה שיכולה לסלק במשכנה.

ועיין בלשון הרא"ש פ"ק קדושין סי' י' שכתב, אם היה לו משכון
 ממנה אפילו משכנה לו בשעת הלוואה והחזיר לה המשכון
 וקדשה בו מקודשת, דחזרת הך משכון הוי כמחילת מלוה, ועד שכתב
 לקמן דאף אם קדשה במלוה שיש עליה משכון בלא חזרת משכון
 מקודשת. וכתב פ"י בערך שי סעיף זה שנראה דהרא"ש מחלק שם
 אמר לה שכתב מקודשת לו בזה המשכון מקודשת רק אם החזיר לה
 המשכון, אבל אם אמר שכתב מקודשת לו במלוה מקודשת אף שלא
 החזיר לה המשכון, לכן אמר מחילת וקדשה בו, ובסיפא אמר קדשה
 במלוה, וכן יש לפרש כוונת קי"ור פסקי הרא"ש סי' י' וכוונת הטור,
 ואיני יודע למי לא הביא בשי"ע דאם קדשה במשכון שלה, שאמר לה
 הרי את מקודשת לי במשכון והחזיר לה המשכון מקודשת אף שלא
 החזיר מחילת המלוה. ועי' ציד דוד (פסקי הלכות) ח"ג דפ"ד ב'
 אחר שז"ק מלשון הרמב"ן בחדושי שם דמפרש הך דינא במקדשה
 במשכון עלמנו, כתב דיש לדון לדבריו אם צעיק שיחזיר לה משכונה
 כיון שמקדשה במשכון ולא בהלוואה עצמה, או י"ל דאף בלא חזרת
 המשכון מקודשת דכיון שחולל לה המלוה נעשה המשכון פקדון אצלו,
 וכל היכא דמנח ברשותה היא, וסוים דהדבר נר"ך חלמוד.

סז. והחזיר לה המשכון. א. הפוסקים בדעה זו. בטור בצי"א
 דעה זו בשם הרמ"ה. וכ"כ בשמו רצו ירוחם בנחיצ'
 כ"ב ח"א. וצ"י על הטור כאן כתב שכן כתב הרמב"ם צ"ח מאיפח
 ה"י

סו. וקדשה באותה מלוה. והיכא דקדשה במשכון עצמו.
 בקבלת יעקב סעיף זה ליון להחוספות קדושין דף
 י"ט פ"א ד"ה במלוה, דייקו בלשון בגמרא שאמר דין זה המקדש
 במלוה שיש עליה משכון, מדלא נקט שקדשה במשכון ונקט במלוה
 שיש עליה משכון, משמע דמקדשה במלוה ולא בגוף המשכון, וכתב
 דכ"י נמי בשי"ע מוכח ג"כ דמיירי שמקדשה במה שחולל לה המלוה,
 והנה אם מקדשה במשכון גופיה, שמקנה לה המשכון ומקדשה בו,
 לא מחזיר ח"ך דיו, ונראה ודאי דמקודשת, כיון שמצוהר בחשון משפט
 סי' ס"ז שיש לו קצין במשכון למכור, וממילא דה"ה שיכול לקדש בו.

גם בחדושי הרי"ם סק"ד כתב בזה דאף כשאניה מקדשה כלל
 בגוף המלוה רק שמחזיר לה המשכון ואמר התקדשי בזה שאני
 מחזיר לך המשכון, נראה דגם כן מקודשת, אף במשכון בשעת הלוואה,
 דכ"י דלא קנה המשכון, מכל מקום זכות יש לו בהמשכון שאינו מחויב
 להחזירו כל זמן שאינו פורע לו, ואי"כ כיון דמצוהר בשי"ע לקמן סעיף
 י"ט דאף בשאל חפץ [ומקדש בו] כשהודיעה שהוא שאלו מקודשת
 בהנחה שינשא הכלי שחולל להשחמם [בו], ואי"כ גם כאן מקודשת
 במה שמחזיר לה המשכון וחולל להשחמם בו וכו'.

ביאור בהמקנה בקריא תחילה סעיף זה, לאחר שז"ק מלשון
 בשי"ע דמיירי בקדש במלוה ולא במשכון, ביאר דאם קדש במשכון
 עלמנו, שמשכנו בשעת הלוואתו, אינה מקודשת לדעת הרא"ש דס"ל
 במקדש במשכון של אחרים אם משכנה בשעת הלוואתו אינה מקודשת
 דלא קני משכון [פי' סקס"א אות א'], והוסיף דהרא"ש אחי שפיר
 ה"י דנקטה בגמרא דין זה מלוה שיש עליה משכון, ולא נקט במשכון
 דידך, משום דמשכון דידך לא מהני, דדוקא במקדש במלוה כיון
 דמחילה מועלת בדבור בעלמא, אי"כ ה"י דאינה מקודשת במלוה היינו
 משום דכבר עברה ההנאה, כמ"ש הרמב"ם, אבל כשיש על המלוה
 משכון, כיון דיש לה הנאה מחדש מקודשת, אבל אם קדשה במשכון
 עלמנו בשעת הלוואתו, לא מהני כיון דלא קנה משכון וכו'.

ובחדושי על בגמרא דף ח' כתב בשם אביו דדוקא במלוה עלמנו
 יכול לקדש ולא במשכון, ומטעם אחר, דה"ה כתב בסמ"ט
 יצ"י דלא תחבול בגד אלמנה דאמר רחמנא, לאו דוקא אלמנה
 אלא כל אשה, אי"כ כיון דלאו דמוצל אלמנה ניתק לעשה, בעמוד והחזר
 קאי [פי' רמב"ם פ"ג ממלוה ה"א], אי"כ כי היכי דקיי"ל בקדשה
 בגזל יכול לומר אין שקלי ודידי שקלי, ה"י כשקדשה במשכון שלה,
 כיון דצריך להחזיר לה המשכון יכול לומר אין שקלי ודידי שקלי, ואין
 לומר [דכ"ה חיי"ר] כגון שאמר הן, דמהני אפילו בגזל דידך, משום
 דאמרין דהקנתה לו כדי שחזקתה, דמילתא דפשיטא היא, והי"ל
 לאשמעינן בגזל דידך גופא כר, אי"כ מהי"ע לא נקט שקדשה במשכון
 דידך כיון דאינו אלא במשכון בשעת הלוואתו [דאינו עובר פ"י בלאו
 דלא תחבול], אבל במשכון שלא בשעת הלוואתו אינה מקודשת, וכ"ש
 לדעת הרמב"ם צ"י מה"י מלוה ולזה דעוצר אף על בשעת הלוואתו,
 אי"כ לעולם חייב להחזיר ויכול לומר אין שקלי ודידי שקלי, וצ"ח ה"י
 דקאמר דיכול לקדש במלוה שיש עליה משכון, היינו במלוה עלמנו ולא
 במשכון. ובקריא שם צ"ח קדשה, כתב דבקדשה במשכון [עלמנו] דשעת
 הלוואתו [למ"ד ומקודשת במשכון לאחרים], לדעת הפוסקים דמשכון

(ה) וצ"י בקריא ספר (להמב"ם) הל' אישות פ"ה שכתב בזה, כשאמן
 לה המשכון היא מקודשת אפי"ג דמקדשה בגוף המלוה.

באר הגולה

י טור מדברי התוספות
והרמ"ה שם

(לה) לו שהיה המשכון ברשותה (י ירוחם בשם הרמ"ה) הרי זו מקודשת

י (לה) וי"א שאפילו לא החזיר לה המשכון מקודשת:

היה

ביאור הגר"א

[לה] או כ"י, ע' תוס'
הג"ל וי"ל לדקדק כ"י:
[לה] וי"א כ"י, תוס' שם
והרמ"ה שם ודיק מ"ש במלוא שיש עליה משכון וליק במשכון אבל הרשב"א כבר תי' זה בג"ל:

אוצר

ס"ק סו ארת א — ס"ק סט ארת א

הפוסקים

סח. או שהיה המשכון ברשותה. צ"ע קדושין סקל"ז כתב
דנראה שהרמ"א למד דין זה מהמשכון ברשותה, כיון דיליף
[בגמרא דין המקדש במשכון שלה מקודשת] מ"י יוסי ב"ר יהודה,
[לומר דין קידוש יעוד למעות הראשונות לאו לקדושין ניתנו אלא]
שמקדשה במה שמסופעדה לו וצ"ע בפקעת העצדות, אע"ג דגופה
שהוא המשכון הוא ברשותה, הוא כדון נמי קידשה במשכון כשהוא
ברשותה, מיהו י"ע אם עדיין לא משך המשכון רק שיחזרה לו המשכון,
דלפי הנראה מהגהת רמ"א סוף סעיף י' [בהא דלוקה מעות מלשה
על המשכון וכשתן לה המשכון קידשה], דמשכון אינה יכולה למד
דידי שקלית, משמע שלא זכתה במשכון [כל זמן שלא משכה] וי"ע.

ובחדושי הר"י"ם סקכ"ה כתב דמ"ש לו שהיה המשכון ברשותה,
משמע דהיינו שחזר והפקידו אצלה, ואף דאין לה בהנאה
שתוכל להשתמש כיון שהיה בידה [הנאה זו גם קודם הקדושין], מ"מ
יש לה בהנאה דכלא"ה היתה צריכה להחזיר לו המשכון כשהיה חולה,
כיון שאינו אלא פקדון בידה, ושם לא תלעך להחזירו לו, ויש לה
הנאה מדבר שהוא בעין. וכן מבואר בענין אחרים סקל"ה, וכתב טעמו
של דבר [שמקודשת אף שהמשכון ברשותה], עפ"י מ"ש בחושן משפט
ס"י ע"ב סעיף ג' דמלוקה שחזר והפקיד את המשכון אצל הלוה, עדיין
ברשות המלוה הוא לענין גניבה ואבירה, ולכן גם ב"ד זה שמקנה לה
המשכון עתה כיון כמותו לה.

מיהו בהמקנה בקו"א סעיף זה, אם כי כתב מחילה דלכאורח
כוונת הרמ"א שחזר המלוה והפקיד המשכון אצלה, ולפי"ז הוא
מילתא דפשיטא כיון שאינו אלא פקדון אצלה, כמ"ש בחו"מ ס"י ע"ב
סעיף ג' כ"י, ושם כתב דיותר נראה דכוונתו אפילו אם עדיין לא
נמנה לו המשכון, אלא ששיעורו ליתן לו, וצ"ע אמרין אף דקיי"ל
בעלמא מעות אינן קנות, מ"מ לענין משכון קונה, כמ"ש לעיל סעיף
ג', כיון דלא שייך כאן נשפרו חטין בעלוי הדרי למילתי למעות קונות
כ"י, וי"ל דיליף לה מדין היעוד, שהרי יכול ליעוד אותה מיד אחר שקנה
אותה אפילו לא הכניסה עדיין לביתו, מיהו כבר כתב רמ"א בסעיף ג'
בשם הרשב"א דכל שלא משך המשכון לא קנה את המשכון, ואפשר
דלא קאמר הרשב"א אלא שאין מחזיר ליתן לו המשכון שתהיה יכולה
לומר דידי שקלי, מ"מ המשכון משועבד לו, וי"ע.

ט. וי"א שאפילו לא החזיר. א. הראשונים הסוברים כדעה

זו. דעה זו הביא הטור בתחילת דבריו, וכתב ב"מ
דכא מהר"א פ"ק קדושין [בס"י כ"ז שכתב דאפילו אינו מחזיר לה
המשכון

קדשה במשכון עצמו, ע"י סקס"ו], א"ש גם להרמב"ם דמקודשת מטעם
שקונה משכון ועתה נעשית שלה דלא גרע ממשכון דאחרים. אמנם לפי
ההסבר דענין ארזים וחדושי הר"י"ם הג"ל מבואר דגם בזה הו"ל כנתינת
חדשה. ועי' בדברי המקנה להלן דמבואר שגם לדעת הרמב"ם שייך דין זה
דמקודשת כשהמשכון ברשותה.

(ח) ושם הוסיף, דאם נאמר דמקודשת אף שלא נתנה לו המשכון, אתי
שפיר לדעת הרמב"ם דס"ל בחובל בגד אלמנה אפילו משכנו בששה
הלואות נמי עובר, אי"כ לפמ"ש הט"ו בחו"מ ס"י צ"ו דבכל אשה אפילו
בתולה בלא זה, אי"כ לא משכחת דינא דמלוה שיש עליה משכון, ודווקא
לומר דרב נחמן [דאמר המקדש במשכון ידדה מקודשת] מ"י ע"ב
והשכינה, ואף שצריך להחזיר לה הוי הנאה מחדש, וגם דווקא לאוקמי באב
שקדש בתו קטנה וזוהי לו עליו מלה על המשכון [דבכה"ג אינו עובר].

כ"י, וי"ל, ה"כ לו אצלה מלוה על משכון וקידשה בלאות המלוה
והחזיר לה את המשכון הרי זו מקודשת וכו', וכתב הרמ"מ פירוש
במלוקה הוא מקדשה ומחזיר לה את המשכון, ויש שהיו סוברים לומר
אפילו אינו מחזיר המשכון בשעת הקדושין היא מקודשת, ודעה רבי
עיקר, וכן הסכים הרשב"א [המובא להלן], וכן מדברי הרמב"ן
דצ"ע חזרה המשכון, עכ"ל, ויש לתמוה על הטור למה לא כתב כן
בשם הרמב"ם.

והרשב"א כתב כן בחדושו לקדושין דף י"ע א', והשיג על הסוברים
שאפילו לא החזיר לה המשכון מקודשת, דא"כ במלוקה
שאינה בעולם איך תתקדש, ועוד דלא דמיא לדר' יוסי ב"ר יהודה
[שלמדו מדבריו דין זה, דאמר גבי אמה העצרים מעות הראשונים
לאו לקדושין ניתנו ומיעדה בפרוטא אחרונה של עבודתה דכ"י מלוה],
דאמה העצרים גופה משכון הו"ל ומחזירו לה ביעוד זה וכו'.

גם צ"ע קדושין שם הביא להרמב"ם הג"ל דדוקא בהחזיר לה את
המשכון, וסתר דעת החולקים מכה הסוגיא הג"ל [ובדברי
הרשב"א הג"ל]. וכן מבואר בחו"מ פ"ק וצ"ע הרשב"א לקדושין
שם. וז"ל דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ז כתב דגם בה"ב
סוגר לזרין חזרה המשכון, וי"ל, והיכא דקידשה במלוה שיש עליה
משכון מקודשת מד"י יוסי ב"ר יהודה כ"י, הכי נמי בבה"ב הנאה
דקמהדר לה משכונה דילה גמרה ומקניא נפשה ותפסון זה קדושי,
הכי שבוסיף לכתוב "בהנאה דקמהדר לה משכונה", ואף שיש לדחוק
בדבריו, עכ"ל נראה שסובר כן. ועיין באחרות חיים הלכות קדושין
שכתב בלשון זה, המקדש במשכונות ידבר שצ"ד והחזיר לה המשכון
שצ"ד מקודשת ואפילו במלוה שהיה מחויבת. ולשון זה כתב גם
בכל זו הלכות אישות דף ס"ד ד' (דפוס פיורדא תקמ"צ). ודעה
הטור בזה, וכן דעת האחרונים להלכה יצא בסקס"ט אות ג'.

ב. ולדעה זו כשהזכיר לה את המשכון אם צריך ג"כ להחזירה.
עיין ב"י שהביא מרבנו ירוחם בשם הרמ"ה דאפילו
לא הזכיר לה המשכון מקודשת כיון שהחזירה. וכ"כ בערך לה"ה. וכתב
בענין אחרים סקל"ז דאם הזכיר לה המשכון, י"ל דגם הרמ"ה מודה
דאין צריך להחזירה. מיהו בפרס שלמה (להר"ש אמרלו"ו) ס"י י"ט
כתב דלהרמ"ה והרמב"ם אפילו אם הזכיר לר"ך חזרה המשכון, ובארץ
נ"י (תלמידי נ"י) סקל"ה כתב דלהרמ"ה משמע דברנו ירוחם כה"ל
דאפילו אם הזכיר לר"ך להחזירה, אמנם מהרמב"ם אינו מוכרח אם
הזכיר דיהא לר"ך להחזירה.

(ו) ועיין בדינא דחיי (על הסמ"ג) ח"ב ד"א ג' שכתב דהרמב"ם
חולק ע"י וס"ל דצריך גם להזכיר, ותיירץ בזה קושית הב"י אמאי לא הביא
הטור דין זה מהרמב"ם. אולם בימי שלמה (על הרמב"ם) פ"ה מאישות הי"ד
תמה על זה דאנה מצא כן בדברי הרמב"ם וכו'. וכן מבואר מהארץ צבי
(תאומי צביה) סקל"ה שתופס בדעת הרמב"ם דאין צריך להזכיר, וכן
נראה קצת מלשון שי למורא (להר"ש יונה) ס"י ט"ג.

(ז) בערך השלחן סעיף ג"ז כתב על עצם דין זה דמקודשת אפילו
כשהמשכון ברשותה, דזהו אינו אלא להסמיך שנתבאר [דמקדש במשכון
שלה מקודשת, או משום דהוי כאלו המלוה בעין, או משום דזהו כהנאה
מחילה מלוה, ע"י סקס"ו]. אבל למעט הרמב"ם שכתב בפ"ה מאישות ה"ל
י"ג דהוא מפני שהיא נתנית עתה בו כשהחזירה לה, אם כן כשהיה
המשכון בידה לא שייך טעם זה, אמנם במשכון ממש [נראה דר"ל היכא

אוצר

ס"ק סט אות א-ד

הפוסקים

ג. דעת האחרונים להלכה. כשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ג מסיק לענין פסק הלכה ודאי דאם החזיר לה המשכון ולא החזיר לה המשכון ודאי אפילו אם לא הזכיר לה המשכון כשעת הקדושין, אלא החזירו לה, אבל אם לא החזיר לה המשכון אפילו הזכיר לה המשכון היא מחלוקת, ולכן היו ספק מקודשת וכו'. ובגמ"ג הגה"ט אות י"ט הביאו, והוסיף דכ"כ העלמות יוסף דמ"ז דאם קידש במלוה שיש עליה משכון ולא החזיר לה המשכון, כיון דאיכא פלוגתא דרבותא יש להחמיר בה והוה ספק מקודשת. וכן בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ח מאישות הע"ז, כתב היה לו אלה מלוה על המשכון וקדשה באותה המלוה והחזיר לה משכונה כרי זו מקודשת כו', ואם קדשה בלוואה גרידא ואינו מחזיר לה המשכון כרי זו מקודשת מספק.

ועיין בעצי ארזים סק"ל, אחר שזן להשות דעות הפוסקים בזה, דאיכא שהזכיר לה המשכון כשעת הקדושין מודים בו"ש דלא לריך חזרת המשכון [וכנ"ל בס"ק ס"ז אות ב'], ולהר"ש דסובר דאפילו לא החזיר המשכון מקודשת, היינו דוקא בהזכיר לה המשכון [וכנ"ל בס"ק ואות גנ"ל], כתב דלפ"ז איכא דלא הזכיר המשכון לריך לכו"ש חזרת המשכון, וא"כ יש לפקפק קצת במ"ש המחבר דעת ה"א בסתם ולא חילק.

ד. ויש מי שמחלק בזה בין משכון דשעת הלואה למשכון שלא בשעת הלואה. בי"ש פ"ק דקדושין סי' כ"ט כתב דמלשון הגמ' דאמר רבא אמר ר"ג המקדש במלוה שיש עליה משכון, ולא אמר המקדש במלוה שהלוה על המשכון אלא דמייירי במשכון שלא בשעת הלואה (ודלא בתוס' ור"ש) וזה דמייירי מדרי יוסי צ"ל ויחולא ולא מהא דר' יוחנן דאמר בע"ה קונה משכון, ו"ל משום דמדרי יוחנן לא שמעין אלא שקונה המשכון כו', אבל מדרי' ברי' שמעין שאף אם לא החזיר המשכון מקודשת, והיינו עעמא מאחר שהמשכון קנוי לו, נמצא כשמקדש במלוה ומחל לה החזיר הוא כאלו הוחזר לה המשכון וי"ל מחמת ידו ואינו אלא כפקדון אלו, ודוקא משכון שלא בשעת הלואה, אבל כשעת הלואה שאינו קנוי לו כלל, וגם אינו מחזיר לה המשכון צדאי אינה מקודשת וכן עיקר, ואחר שדייק מלשון העור דסובר בהרמ"ה ודלא בהר"ש משום דלא מסתבר ליה לומר שהיא מקודשת בלא החזרת המשכון [וכנ"ל בסק"ס אות ח'], כתב דאף שהרמ"ה לא ירד לחלק כן, מ"מ דבר מסתבר הוא דמשכון שלא בשעת הלואה מקודשת שפיר אפילו בלא חזרת המשכון, וראוי להכריע כן מאחר דבתוס' ור"ש פסקו [כן] אפילו במשכון כשעת הלואה.

ועיין ב"ש סק"ל שכתב אהך וי"ל דאפילו לא החזיר כו', בחי"מ סי' רמ"א הביא פלוגתא במוחל חזר ויש בידו משכון אם יכול לחזור, וכאן מוכח דאינו יכול לחזור, דאם היה יכול לחזור אחר שמחל לא סמכה דעתה, וכדלקמן גבי מעמד שלשון [בסעיף י"ג] דו"ל דאינה מקודשת משום דלא סמכה דעתה שמה יחזור, ודוחק לומר דהכל עדיף עפי' משום דהוי כאלו קבל מעותיו, כיון שמקדש אותה במעותיו. ובאב"ז

המשכון כו', ומשמע מלשון דאפילו לא אמר לה התקדשי לי בהנחת מחילה מלוה אלא א"ל התקדשי לי במלוה שיש לי אצלך, כיון שיש לו משכון וחייב להחזיר לה המשכון הו"ל כאלו החזיר לה המשכון, ולא דמי למקדש במלוה שאין עליה משכון דלאו מידי יחייב לה כו'. וכ"כ הבי"ש בסק"ל. ופי' בי"ש פ"ק דקדושין סי' כ"ט שכתב, דמדלא הזכיר העור [בפירוש] דעת אביו הר"ש אלא כתבו בסתמא מקודשת אפילו לא החזיר כו' ובהרמ"ה כתב דוקא כשהחזיר וכו', משמע שדעתו ניעה לדברי הרמ"ה שהרי הביאו באחרונה. מיהו בי"ש ברכה (על ר"י) דכ"ה ד' חמה על זה, דכיון דהעור כתב סברא הראשונה בסתם, דעתו כסברא הראשונה כידוע. [ועי' ציד מלאכי כללי הרצ"ה אות ו' ז']. גם בדינא דמי דף י"א ג' כתב בפשיטות דהעור ס"ל בהר"ש. וכ"כ הבי"ש בג"ל. וכן מבואר מלשון ה"ש למורא סי' ס"ג, הכרס שלמה סי' י"ט, הארץ זבי סק"ל והערוך השלחן סעיף י"ו, דעת העור אפילו לא החזיר המשכון מקודשת.

גם הסמ"ג מ"ע מ"ה הביא בשם רבנו יוחנן צ"ר שמואל דהמקדש במלוה אפילו לא החזיר לה עדיון המשכון מקודשת כשאמר לה האמק"ל במלוה שעל משכונך, שאע"פ שהמקדש במלוה אינה מקודשת מפני שהלוואה ניתנה, מ"מ כשיש עליה משכון נחשבת כאלו היא צעין. וכן באגודה פ"ק דקדושין סי' י"ז כתב דמקודשת אפילו אינו מחזיר לה המשכון אלא שמחל לה את המלוה. ובעני ארזים סק"ל כתב דנ"ל דכן דעת הר"י מדכתב המימרה בסתם המקדש במלוה שיש עליה משכון, ולא כתב והחזיר לה המשכון כמ"ש הרמב"ם, אלא ודאי דס"ל שאין לריך חזרת המשכון א.

ב. ולדעת זו אם צריך עכ"פ להזכיר לה את המשכון. בעני ארזים סק"ל כ' לדעת הר"ש לריך שזכיר לה המשכון כו', וע"ש שהסביר הדברים ע"פ מה שכתב הסמ"ג דכ"ה עליה משכון נחשבת כאלו היא צעין וכו'. וכ"כ בארץ זבי (תלומדי צביה) סק"ל ב"ש דעת הר"ש, והוסיף דלפ"ז יש לפרש כן גם כונת העור. וב"ש למורא בג"ל דייק ג"כ מלשון הר"ש לריך להזכיר המשכון, וכתב דעם הדבר דהזכרת המשכון הוי כאומר בהנחת מחילה מלוה, גם מדברי הסמ"ג נראה לריך שזכיר וכו'. מיהו מדברי העור משמע דאין לריך שזכיר המשכון וכו'. ובכרס שלמה (להר"ש אמריליו) סי' י"ט הביא דברי ה"ש למורא דעת הר"ש והעור והסכים לדבריו. ועיין בי"ש ברכה (על ר"י). דכ"ה ג' שכתב דגם להר"ש אין לריך להזכיר המשכון, והוכיח כן מלשון פ"ק סי' י' שכתב בסתמא דמוכח דאפילו קדש במלוה שיש עליה משכון בלא חזרת משכון מקודשת, נראה דאפילו לא הזכיר המשכון מהני, וכתב דלפ"ז מ"ש הר"ש שם בס"י כ"ז דאמר לה במלוה שעל משכונך, לאו דוקא וכו'. אולם המגיה בימי שלמה (על הרמב"ם) פ"ח מאישות הו"ד השיג עליו שחפס לעיקר דברי הר"ש שלא במקומן כו', דלדבר דברי הר"ש במקומן כמ"י כ"ז עיקר וכו'.

בידה אינה צריכה להתחירו לו, ואינה מקודשת אם משכנה וחזר והפקידה. (ט) ועי' בב"ש שסיים, מיהו לדעת התוספות אפילו כשיש בידו משכון צריך לומר בהנחת מחילה מלוה. והוא בתוס' שם ד"ס א' ד"ה במלוה, וכ"ה בב"ח מדברי התוספות הג"ל, מיהו ברבינו ירוחם שם מביא מהתוס' כשי' הרא"ש, וכן הביא בחי' הרשב"א שם בשם התוס'. עי' בסמ"ג דבסמ"ד.

(י) כשי למורא הג"ל ביאר כונת דבריו, דאף במלוה אפילו כשהיא בעין אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה, י"ל דכשי עליה משכון הו"ל כא"ז לא נתנה להוצאה ע"ש.

(יא) וע"ש שבב"ס דבריו דבזה מיושב גם מה שהקשו על תרי"ה בעני אחר.

ולפמ"ש י"ל דמייירי שהיה מתחילה ברשותה אלא שהקנתה לו ע"י קבלת המעות להיות לו למשכנו דומיא דמשכנה קרקע. אולם בחדושי הר"ם הג"ל דן לומר דלמ"ד שבכל אשה עובר על לאו דלא תחבול לא יסבור דתתקדש במשכון שברשותה, דאחר שכתב דהרמ"א מייירי שחזר והפקידו אצלה והטעם דמקודשת אף שהמשכון כבר היה בידה, הוא משום שלא תצטרך להחזירו לו, כתב דאם משכנו שלא בשעת הלואתו, להפוסקים דבכל אשה עובר אלאו דלא תחבול, בשלמא כשמקדשה במשכון ומחזירה לה מקודשת דהא אי עביד מהני, כמבואר בגמרא, ושפיר יש לה הנאה מה שמחזירו לה, אבל כשהוא ברשותה, שחזר והפקידו לה, י"ל דאינה מקודשת, דהא אין לה הנאה כלל ע"י הקדושין, דבלא"ה ג"כ לא היתה צריכה להחזיר לו המשכון, כיון דאינו רשאי לכתחילה משום לא תחבול, וכיון שהוא

אוצר

סיק סט אות ד—

הפוסקים

הרמ"ה דדוקא כשהוא צידו בתורת משכון, אבל כשאין צידו למשכון, אע"ג שיכול לחפור [ליה מדינה אחרת] אינה מקודשת, כל כמה דלא גלי דעתו דנקיט ליה בתורת משכון, וכחז ע"ז ולא דמי להא, אם אמר התקדש בשטר חוב [שלה] דשמן הנייר [אם יש בו שום פרוטה מקודשת, כ"ל בסעיף ח'], אע"ג דהנייר שלה הוא, [דלוג משלם שטר הסופר. ג"ס מהדור"ק] ולא גילה דעתו דחופס למשכון, משום דשם הלוג על השטר הוי כאילו אמר דלוג על הנייר, וכ"כ ב"ח [לפני דין מקדש בשט"ח שלה].

ועיין בעני אחרים סק"ד שכתב דגם הרשב"א והר"ן לקדושין דמ"ז סבירא להו כהרמ"ה ד, ודעת הרמ"ה ר"ח מתחילה לדייק מדבריו בפ"ק דקדושין סי' י' דלית ליה האי דינא דהרמ"ה, ושם מסיק דגם איב"ט ס"ל כהרמ"ה ויישג שלא תקשה מדברי הרמ"ה שם ע"ז. וכן בהמקנה קרי"א סעיף זה ציאר דעת הרמ"ה שם דיסבור דעת הרמ"ה דהכא. וכ"כ בערך שי כאן. ועיי' גם בערך לחם סעיף זה שכתב כאן דברי הרמ"ה הללו.

ובערך השלחן סעיף י"ז כתב להרמב"ם שכתב הטעם דמקדש במשכון דידה למקדשת משום שנהניית עמה בהחפץ, יכול להיות דמקדשת אף אם לא בא לידו בתורת משכון, דהטור שכתב דין זה ס"ל במשכון דידה מקודשת אף בלא החזיר לה המשכון, ואף אם לא הזכיר שמקדשה בהמשכון, דמקדש במלוה שיש עליה משכון ס"ל דמקדשת מטעם דכיון שיש משכון הוא כאילו המלוה בעין כ"י או דהא מתחילה מלוה, וטעמים אלו לא שייך רק בזמן שכיב משכון גמור, אבל לטעם הרמב"ם אפשר דאף שלא במשכון גמור מקודשת.

ובשלא בא לידו בתורת משכון ורק אח"כ גלי דעתיה דבעי למתפסיה במשכון, כתב בעלמיה יוסף קדושין דף מ"ז דמלשון הרמ"ה [הג"ל] משמע דבאופן זה הוי כשלו [ובדינא דחיי ד"א ג' הוסיף דכן נ"ל מדברי הר"ן, ובשי למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ג דיוק כן מדברי הטור, אולם] מדברי הרשב"א בקדושין דמ"ה בשם הרמב"ן נראה לדקדק דלא הוי משכון אח"כ בא לידו מעיקרא בתורת משכון, שכן כתב, כי אמרין הכי במשכון דאחי לידיה ברשות ליה בשעת הלואה או נמי על ידי צ"ד שלא בשעת הלואה, דאחא לידיה מעיקרא בתורת משכון, אבל האי דלא אחא לידיה בתורת משכון אלא דאחיב חפס ליה מנפשיה לא קני ליה, עכ"ל. מלשון זה נראה לדקדק דאפילו תפס ליה אלגריה אח"כ לא מהני, וכוון שיש ספק בלשונם הפוסקים נראה דאין ראוי להקל היכא דתפס ליה אלגריה אח"כ, וכדעת הרמ"ה כפי מה שדקדקתי בלשונו.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות ה"י ע"ז כתב דאם לא בא לידו מתחלה בתורת משכון רק בתורת פקדון, אם לא גילה דעתו שחופס הפקדון למשכון, הרי זו אינה מקודשת, ואם גילה דעתו שחופס הפקדון למשכון (ר"ל שחופס את הפקדון ולא רצה להחזיר לה) הרי זו קדושי ספק. וביד דוד שם כתב, דין זה נחבאר לפי [באות קרי' דין אומן המקדש בכלי שטח עבור האשה], ושם נחבאר גם כשגלה דעתו שחופס החפס למשכון שלא יחזירם כל עוד שלא ישלמו לו [אפילו לא תצו את הפקדון ממנו], דהוי ספק קדושין.

ז. אשה שנתנה משכון לאיש עכור חוב של אחרים ואח"כ קדש לה האיש במשכון זה. ציד אהרן הגב"י אות כ' כתב

ד"ש

(טו) עיין בס"ק אות הנ"ל דעוד פוסקים הבינו כן בדברי הריב"א. ועיי' שם בהערה.
(טז) ועיין עוד בדבריו להלן בס"ק אות הנ"ל שביאר ג"כ דדיון זה תלוי במחלוקת הראשונים, ומסיק דאין בידו להכריע בין השיטות לזאת דובר ספק בעיניו.

יבאצני מלוואים סק"ז הוסיף דפשוט דהא גרע ממעמד שלשתו, דאפילו למ"ד סמכה דעתה ללא שצ"ק דידה ומחול לאחריו, הכא אי נימא דמחול חוב ויש צידו משכון לא מהני מחילה משום דחפס משכון אח"כ לא זכתה היא עדיין בכסף קדושין, והרי הוא באומר לאשה התקדשי בעצמה שיש לי צדתי, וכך דלא סמכה דעתה הוא היכא דזכתה בדין בכסף קדושין אלא דלא סמכה דעתה שמה יפסיד ע"י מחילתו וכו'. וכתב בהמקנה קרי"א סעיף זה דאינו מוכרח ד"ל דעכ"פ הכא קנחה אותה בהצבעה כדי שתועיל המחילה, ואפילו אח"כ ישאר ציד המקדש כגון שלא קדשה בכל החוב או מאחז טעם שיהיה אפ"ה סמכה דעתה.

ובקהלת יעקב סעיף זה כתב דלפי מה שכתבנו בנתיבות המשפט שם דהא דיכול לחזור להפוסקים הנ"ל היינו רק שיכול להחזיק צידו המשכון, אבל לענין שלא לגבות מהמשכון ושלא יוכל לתצו ממנו מהני מחילה, ממילא יכול לקדשה בהצעה זו שצ"ב לא יוכל לתצוה ולא למכור המשכון ולגבות ממנו דחשבו כגולד לה קנין חדש, דמקודם היה יכול למכור המשכון, ובמחילה זו שצ"ב אי אפשר למכור ולכן יכול לקדש בזה.

ובארץ צבי (תלמודי צבי) סק"ז העיר על הב"ש דבחו"מ שם ליתא פלוגתא בזה, ומכא דכתב הרמ"ה שם דין זה בשם י"א, כן הוא בכמה מקומות, כמ"ש הסמ"ע בכמה דוכתי, אך הדרכי משם שם אחר שכתב דברי המרדכי דמחילה אין לריך קנין אפילו יש שטר או משכון, כתב דבסוף סי' י"ב לא משמע כן, ודעתו על מ"ש בשם רבנו ישעיה ע"ש, מיהו כד כ' הטור שם שהרמ"ה חולק על רבנו ישעיה וסובר דמחילה אין לריך קנין [אפילו יש משכון], וזו היא דעת חוס' והרמ"ה [כאן] שס"ל דאין לריך להחזיר המשכון לסברי דאין יכול לחזור, והוסיף, דגם נראה שיקר דשאי הכא כיון שקדשה כבר נקנית לה המשכון, ולכ"ע אינו יכול לחזור, ודלא כהב"ש שכתב דהא דוחק, וכן מוכח ממרדכי"ע בסוגיא דאין אשה נקנית בחליפין ע"ש. וכזה כתב ציד דוד (פסקי הלכות) אות קנ"ד קני"ה צביאור שיטת התוס' דאף אם נימא דהלואה שיש עליה משכון אינה נקנית אלא בתורת המשכון או בקנין לא באמירה גרידא, זה דוקא במחילה בפלמא, משא"כ במחילה שיש עמה מעשה כזה שמקדשה, ויכר הדבר שמוחל בלא שלם והוי כמו קנין. ועיין בפתחי עזרה מ"ש בזה.

ה. ואי בעינן שהאשה תאמר הן (כשלא מחזיר המשכון, ומכ"י כשמחזיר המשכון). בהמקנה סעיף זה ד"ה קדשה וכו', כתב דלדעת התוספות דמיידי בלא החזיר המשכון כ', צדא לריכא לומר הן, דא"ל צ"ח ידענו שנתחלה לו י. וכן מבואר באצני משפט סק"ז דלדעת הסוגרים דלא בעינן חזרה לריך שחאמר הן, אלא דלדעת האומרים דדוקא כשהחזיר לה המשכון מקודשת העלה דאיידי בלא אמרה הן, דאחר שהקשה עליהו למה הוצרכה הגמ' ללמוד דין זה דמקדש במשכון דידה מיעוד, הרי לא גרע מאומר כוסי סלע שאני חייב ליה דמקודשת, כתב דלריך לומר דכאן איידי בלא שדיק ולא אמרה הן, לכן לריך ללמוד מיעוד, והנה הא דאיה ויכול לומר דידו שקלי, הוא פשוט, דהרי אם לא התקדש אין יכול לקבל המשכון עדיין לא שלמה החוב, לכן אינה יכולה לומר דידו שקלי.

ו. מקדש במשכון דידה שלא הגיע לידו בתורת משכון. ב"ש סק"ל הביא מהטור ורבנו ירוחם [נתיב כ"ז ח"א] בשם

(יב) ועיי' בדבריו המובאים בס"ק ס"ו.

(יג) בב"ש מהדור"ק כתב בלשון זה: דשם מלוה על השטר הוי כאילו גילה דעתו שחופס למשכון. וכ"ה בב"ח הג"ל: בשטרא גלי דעתיה דתפיס ליה לגבות בו החוב.

(יד) הרשב"א והר"ן כתב לזה בדין אומן שקדש בכלי שתקן להאשה, וכמובא להלן סעיף ט"ז סק"ט. ועיי' דעת עוד ראשונים בזה.

ביאור הגר"א

[ל] ה"ל כ"ו וידעת
רש"א ת"ל אפילו
המפלה :

יב

ז' [ל] היה לו משכון על חוב שיש לו אצל (ה) אחרים וקידש בו
אשה הרי זו מקודשת * לפי שבעל חוב יש לו קנין בגופו של משכון :

הנה

באר הגולה

ז' ברייתא וכדמפרש לה
שם בגמרא דף ט' ר"ט
ע"ג

* פ"י אפילו משכנו נשעת הלוואה וכמ"ל מחוספות שם וכן כתב הרמב"ם שם נפ"ה פתח המקדשת

באר היטב

(ז) אחרים. וצריך להודיע לה שאינו שלו כמ"ל לקמן בטענת שולח. נ"ש :

הפוסקים

סיק סט אות ז — סיק ע אות א

אוצר

לוח והקדוש הרי הוא מקודשת ומכור, אף לענין קדושין י"ל שאינה
מקודשת, ואע"פ שיש בו מקצת קנין מעכשיו, ונפקא מינה מדרי יאחק
לענין שביעות ולענין שאינו נעשה מעלטלין חלל בניו, אבל קדושין
כמכירה הם בגופו של משכון הוא צריך לקדש, וכשפדאו, מלוח הוא,
זכו הבראה לפי דין המשכון, ומיכו מדאשכחן לקמן צ"י שני במקדש
בשטר חוב דמן הדיון מקודשת הוא בין במלוח בשטר בין במלוח על
פה, אלא משום דלא סמכה דעתה מתחילה כדשמואל, ש"מ דכל שקונה
שעבוד על המלוח מקודשת, הא חסם ליה ליה למלוח עליו לזה אלא
שעבוד גרידא ולא מני לזביו נכסיו דליות כלום ואפילו הכי מקודשת
מן הדיון, והלכך מלוח שיש עליו משכון כיון שקונה מקצת קנין ואינו
יכול למחול ללוח לאחר מכירה, אשה מתקדשת בו, וכן נראה לדעת
הראשונים.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ר"ז, ביאר דברי הרמב"ן
דמחלק בין מקדשה בגוף המשכון לדיונה מקודשת אלא בשבועה
לכסוף המשכון בידו, ובין שקדשה בהלוואה שעל המשכון דמקודשת
אף שלא הוחלט המשכון בידו, וכתב דאף שאין דברי הרמב"ן מוכרחין
בזה, דהא בע"כ איירי שהאשה ידעה שזה הדבר ממושכן בידו
[וכדמבאר להלן באות שאל"ז], וכיון שכן מי גרע זה ממחנה על
מנת להחזיר, לדעת הסוצרים דמקודשת מן הדיון (ורק מחמת גזירה
שמא יאמרו האשה נקנית בחליפין אינה מקודשת, וכן דעת הרמב"ן
בעלמו בדף ז' צ"י ע"ש), אף צווח להאשה ענמה מחנה זו על מנת
להחזיר, הבס שאין המקבל מחנה יכול להקדישה כלל, ואי משום
דמחנה על מנת להחזיר יכול על כל פנים להקדישה על משך הזמן
שיעבורה תחת ידו, כמו כן נראה דממשכון דשלא בשעת הלוואה שקנוי
לו לגמרי ויכול להקדישו על זכות שיש לו במשכון הזה, והא דמחוייב
להחזירו הוא בעין תנאי בזה, ר"ל שקנוי לו על תנאי זה שצכל עת
שירצה הלוח לפדותו יפדנו ומחוייב להחזיר לו בעד דמי פדיונו, וצריך
לומר דדעת הרמב"ן שסובר דדוקא במחנה ע"מ להחזיר קונה קנין
גמור, שהרי צריך להחזיר בהקנאה גמורה, לא שמאליו יוחזר לאחר
זמן להבות, משא"כ במשכון שאין ענין הפדיון תנאי, והרואה דאם
נאנס המשכון חייב הלוח לשלם לו חובו, ואם נמא דקנוי וכו' שלו
לגמרי חיוב והפדיון הוא רק תנאי, למח יתחייב [הלוח] באונסיה,
וכן לא דמי למחנה ע"מ להחזיר, דשם קונה אותה לגמרי ויכול לעשות
עמה מה שרצה, משא"כ במשכון אף שקונה אותו עכ"ל אסור להשתמש
בה, ואדרבה הלוח משתמש בה עכ"ל צענין שאין לו אחרת, אבל המלוח
אסור להשתמש בו מדינא, כאמרו בצ"מ דק"ד צ"י בגמרא, הא עשיר
שכר בו, ע"ש ברש"י דכזה רבית אם שוכר בעצמו, וא"כ בע"כ אין
לו בזה קנין גמור רק קנין שיעבוד דכזה כמו ערב קבלן ע"י החוב,
וסובר הרמב"ן דצקנין שיעבוד לא היה מפקיע גוף הדבר מרשות
הבעלים בו, ולכן סובר דהיכא דפדאו הלוח לכסוף אזי נפקע הקנין
מהמשכון ואם קודשה בגוף המשכון אף במקום דשייך דרי יאחק,
עכ"ל אינה מקודשת אם פדאו הלוח לכסוף בו, ואם קודשה בחוב הזה
שיש לו עליו משכון, סובר הרמב"ן דמקודשת אף בפדאו הלוח לכסוף,
דע"י המשכון הזה נעשה החוב כמחזק בידו וכו'.

אלא שציד דוד שם כתב על דברי הרמב"ן דמקדשה במשכון אינה
מקודשת אם פדאו הלוח לכסוף, דאין זה מוכרח, דיו"ל כשיעט
החוס

ד"ש להסתפק בדי הרמב"ם [שכ' פ"ה מאישות ה"ד בטעם דמקדש
במשכון שלח דמקדשה שהרי היא נכנית במשכון], אם היחל לו מלוח
חלל אחרים או חלל אחד מקרציה ונחנה לו האשה משכון משלה עבור
היחל מלוח ועכשיו קדשה בלוואה מלוח והחזיר לה המשכון, אם היא
מקודשת מלוחה שעה שהחזיר לה המשכון, שהרי היא נכנית מעתה
במשכון וברי בגיט הנאה לידה, ואע"פ שעדיין לא נפרעה המלוח
מן הלוח, או דלמא דומיא דהכא [דמקדש במלוח שיש לו משכון עליה]
דמעות המלוח הם חללה, וא"כ אינה מקודשת עד שיגיעו מעות
המלוח לידה, ואם בניו בניו קבלה קדושין מאחר מקודשת לשני, ואח"כ
דאם הקנה לה המלוח במעמד שלשון [דבעלמא איכא למ"ד, בסעיף
י"ג, דמקדש בחוב של אחרים במעמד שלשון אינה מקודשת, אבל הכא
נימא] שהיא מקודשת מיד בהנחת המשכון שהגיע לידה, ואע"פ
שעדיין לא נפרעה ההלוח כיון שיטלה להלוואה דיונה ודיונה, אם
לא הקנה לה במעמד שלשון מאי, אם היא מקודשת מיד בהכיה הנאה
שהגיע המשכון לידה ואע"פ שאינה יכולה לקחת מעות ההלוחה,
או דלמא דוקא כשיטלה לקחת מעות המלוח. ובדבר אם מקדשה
במלוח שיש לו משכון קרקע עליה, עיין ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה
מאישות אות קא"י.

סעיף יב. ע. משכון על חוב. א. אי מקודשת דוקא שלכסוף
הוחלט המשכון בידו, או אפילו כשהלוה חזר ופדאו.
בחדושי הריטב"א קדושין דף ח', כי בדיון זה דמקדש במשכון דאחרים
דמקודשת, דלא מיבעיא [שקדשה] לאחר שהחליטוה לו בית דין
בפרעון חובו או שהרכיבו חלו ולא פדאו, דהא פשיטא דידיה הוא,
אלא אפילו קודם לכן, דאע"פ דקיי"ל צריך כל שעה [פסחים ל' א']
כרצא דאמר מכאן ולהבא הוא גובה [המלוח], את הנכסים ששיעבד לו
הלוח עבור חובו] ואי אקדש מלוח או זבין לא עבד כלום, ואפילו
החליטוה לו צ"ד נזמנו, שאי הכא במשכון דאית לי קנין צנויה מדר
יאחק, ובדידיה אי זבין מלוח או אקדש דבריו קיימין למפרע כשיחליטוה
לו צ"ד, הלכך באשה מקודשת לו מעתה, ואפילו פדאו לוח בזמנו,
דשאני קדושין מזבין והקדש דכל היכא דנשעת קדושין איכא הנאה
פרועה וסמכה דעתה עליה מקדשה ביה, חדע דהא לקמן [בקדושין
דף מ"ח] אמרין דלכ"ע אית להו מתקדשת במלוח דאחרים אלא
דפליגי במלוח אם יש לה הקנאה במלוח על פה כו', וכיון שכן הכא
במלוח על המשכון שיש לה הקנאה ואין המלוח יכול למחול ללוח אחר
שמכרו או נחמו, לכ"ע סמכה דעתה ומקדשה ביה כו'.

ובחדושי הרמב"ן בקדושין שם כתב, ומשמע לי מסוגי דפסחים דל"ד
ע"כ דמשכון דתפס ליה המלוח ברשותו אם לא פרעו בזמנו
והוחלט המשכון בצ"ד למפרע הוא גובה, ואי זבין מלוח או הקדש
משעת הרכבה שפיר זבין ושפיר הקדש, ואי לוח זבין או הקדש לאו
כלום הוא, וטול מדר יאחק כדאיתא התם, וצב"כ הוא דאמרין
הכא מקודשת בגון שהוחלט המשכון אח"כ, אבל פדאו לוח, כי היכי
דלא זבין מלוח והקדש מלוח אינלאי השתא דלאו כלום עבד ואי זבין

(א) ועיין בדברי הרב המגיה בס"ז באות שאח"ז דמבאר גפי דמקדשת
אף אם הלוח יפדה אותו, שהרי הוא כמו שמוכר ללוח כלי זה כי צריך ליתן
לו מעות בעבור הכלי והוא כמשל המלוח.

אוצר

סיק ע אית א-ב

הפוסקים

דמיירי שלא הודיע לה שחייב להחזיר, כמ"ש הט"ז [סקל"ט], ולא אמרין יכולה לומר אין ראוני להתקדש בשאינו שלי וכו'.

ובקונטרס אחרון שצ"ח הכ"ח החדשות סי' פ"א, דיוק מדברי הכ"ח שם לחולק על הכ"ח שזה, דעמ"ש הכ"ח בתשובתו בפנים הספר טעם למח שפירש"י להמקדש במשכון ומקודשת היינו שקדשה בחוב שעל המשכון, ומשום דאם קדשה במשכון עלמנו שמה המשכון שזה יותר מסכום המלוה והאשה אינה יודעת מזה ולא חלה מקודשת, כח דמצוהר מדצרים אלו דאם לא היה המשכון שזה רק כדי החוב מקודשת אף אם לא גילה לה שהוא משכון וחלוקה להחזירו אם יפדנו הלוה, ודלא כהכ"ח שכתב שצריך להודיע לה שהוא משכון בידו, וכן חלק בהגהות הט"ז על הכ"ח.

אולם הקו"א צעמנו כתב דהגהת הט"ז חולק בדצרים שאינם מחוורים, ומ"ש שם ראינו דאף בשאלה כתב בהגהת מרדכי דאפילו אמרה האשה אילו הייתי יודעת שהוא שלי לא הייתי רוצה להתקדש לך הוי דצרים שכלב ואף שזה סותר למ"ש הרא"ש בתשובה כו', וגראה שם כן דעמ"ש בט"ז שם סקל"ח שדברי הגהת מרדכי סותרים למ"ש בתשובה הרא"ש דסתם מקדש בטענת שאלה סבורה האשה שישאר בטענת בידה ולדעת כן נתקדשה לו, וצאמח שהדברים תמוהים, דמצוהר להמשיך בהגהת מרדכי דמיירי בהודיע למשאל שרואני לקדש לו, וקאמר הגמ"ר דמסתמא הוי מתנה ואין לריב להחזיר בטענת כלל, רק שהאשה אומרת ששעפ"כ היא מקפדת וע"ז קאמר רוב דצרים שכלב, ובתשובה הרא"ש מיירי היכא שצריכה להחזיר גוף העצמה, כה"כ אף הגמ"ר מורה דאינה מקודשת, וכ"ז ברור ומצוהר למשיך בדצריהם, וגם מהפוסקים נראה כה"כ, ואין לומר כשיפדנו הלוה תקבל הדמים ומה לי הן ומה לי דמיכן, דשמה טענת דוקא היא לריב, דהא אפילו אמר התקדשי לי בכסף ונמלא זכב אע"כ דהטעם לשבח אינה מקודשת.

גם באצני משפט סק"ט כתב כי דברי הכ"ח נכונים, דכיון דדעתה כי להתקדש בגוף המשכון, אינה מקודשת כיון דלא היה שלי, וראיה לזה דא"כ אף בגזל קודם יאוש בלא הודיע לה שהוא גזול, דהדיון והגזל יאמר להחזיר לה הדמים מתקנת השוק, נמא ג"כ תתקדש, ואף דה"ש יידד לעיל [בסק"ג] דכלל הודיע אינה מקודשת [אפילו לאחר יאוש], דיכולה לומר אין ראוני להתקדש בגנבה, [ולפי"ז אין ללמוד משם לכאן, דשם יש סוברה אחרת דבעינן שחזע], חוץ ממה שכל האחרונים חלקו על הכ"ח, כבר נתבאר דגם הכ"ח לא אמר רק באמרה, וא"כ פשוט דגזל קודם יאוש אף דלונה להתקדש אינה מקודשת אף דהגזל יאמר ליתן לה כו', וזה נראה עיקר, אף דדוחק יש ליישב דברי הגהת הט"ז, ועוד הרי כמה פוסקים דכתבו דאין יכול לקדש במשכון רק משלה בשעת הלוואה [עי' להלן ס"ק ע"א], ואי יכולה להתקדש בזה שתקבל דמים, הרי מסתבר דאף משכון שצעת הלוואה תוכל להחזיק עד שיתן הלוה דמים. ובשופריה דיעקב ח"א סי' י"ב כתב דאם לא הודיע להאשה דהוא משכון נראה דאינה אפילו ספק קדושין.

ועיין צ"ח החדשות סי' פ"א בגזון דהמקדש סבר שהטעם ניתן לו מיד ראונו במתנה או במכר ואדעתא כן קידש זה אשה בסתם, והיה גם סבורה דניתן לו לחלוטין ואדעתא דהכי קיבלה הקדושין מהבעל, ושם נחצר שאין לראונו בטענת כי אם חוב כך וכך והטענת שזה יותר, כתב דהוה ליה מקדש בגזל דעלמא דאינה מקודשת, וא"כ קידשה לאחר יאוש, ודעת שהרי כתב רבנו שמשון גראונו שנתן בסתם טענת שלו לשמשון לקדש בו אשה מקודשת, מטעם דכיון דאי אפשר לה להתקדש א"כ היתה שלו במתנה או במכר אין לו לראונו אלא דמיון, כדליתא בתשובות מיימוני לספר נשים סי' י"ח, א"כ צ"ד שאין לבטל הטענת עליו אלא חוב פחות מדמי הטענת הוי ליה מקדש בגזל.

החוס' וזכר"ה [צפסחים דל"ד] דאף צפדאו לבסוף עכ"ל חל הקדש המלוה, ר"ל שמקדש כל זכות שיש לו בזה כו', ודעת הרמב"ם בזה לא אדם, אם טרמב"ן הג"ל, שדקדק בלשונו צ"ח מאישות ה"ל כ"ג לכתוב, הוי בידו משכון של אחרים וקידש בו האשה אע"פ שאינו שלי הרי זו מקודשת, לפי שבעל חוב יש לו מקצת קנין בגופו של המשכון, ומשמע דמיירי שלא הוחלט לבסוף, וכונתו שמקדשה בחוב צעמנו כו', או שסובר דעת הר"ח ותוספות דפסחים דהיכא דקונה מדר' יחזק י"ט לו קנין הנוף במשכון אף אם נפדה לבסוף, וסובר דמקודשת בזה [המשכון] אף אם נפדה לבסוף, ולכן הדבר ספק לדעתו.

ועי"ז פסק בפנים הספר שם ה"ל כ"ג, דכשיקדש בגוף המשכון, אם לבסוף הוחלט המשכון הזה בידו מקודשת, ואם לבסוף פדאו הלוה ולא הוחלט בידו ה"ז קידושין ספק ב.

ב. וסח הדין בשלא הודיע להאשה שהוא משכון. כתב צ"ח סקל"ח דצריך להודיע לה שאינו שלי אלא משכון הוא, משום דיכולה לומר אין צרואני להתקדש בדבר שאינו שלי, כמ"ש לקמן [בסקמ"ח] בטענת שאלה. והביאו בזה"ש סק"ל.

ובחיים ושלום ח"א סי' כ"ב דמ"ט צ' בגזון שקדש במשכון של אחרים, כתב דלפי דברי הכ"ח אם לא הודיע לאשה שהוא משכון מאחרים אינה מקודשת, אלא דצוה מידי פלוגתא לא נפקא, כמ"ש בכה"כ בהכ"ז אות כ"ז דמדברי הרד"ז נראה דאם לא הודיע לאשה שהתן שמקדשה הוא שאל אינה מקודשת כו', אבל בהגהות מרדכי בקדושין [סי' תקמ"ה] נקדש בטענת שאלה כתב דגם אם אמרה אילו הייתי יודעת שלא היתה שלך לא היה ראוני להתקדש בו אין בדצריה כלום כו', א"כ ה"כ צ"ד אפילו שלא הודיע לאשה שהוא משכון מאחרים הרי היא מקודשת [לדעת הגהות מרדכי].

והרב המג"ח בט"ז סק"ג כתב ע"ד הכ"ח דאין נראה כלל לדמות זה לשאלה, שצמח בשאלה אין לו כלל בגוף הכלי שייכות, וא"כ יהיו הקדושין בטעות אם לא יודיע לה שהוא אינו שלי כי שמה חכיה סבורה שהיה שלו כו', משא"כ במשכון שהוא קנוי אצלו לעולם אם לא יפדה אותה, ואף אם יפדה אותה הרי הוא כמו שמוכר לו כלי זה כי צריך ליתן לו מעות בעבור הכלי שזקוק ממנו, א"כ הוי ממש כשלו ואין כאן טעות כלל, דאע"פ אם קידש בכלי וא"כ חלוקה למכור אותו מאתה טעם שיהיה נמי נאמר שהיו קדושי טעות שהיתה סבורה שלא ויליז זה הסיבה שהצטרך למכור, דפרע שהוא נותן לה המעות בשביל הכלי, ועוד א"כ למח לא כתב העור דין זה כאל דצריך להודיע לה שהוא משכון, שדן זה הוא קודם צטור, וממילא יהיה נשמע דגם בשאלה הדין כן שצריך לומר שהוא שאל, ואף בשאלה כתב צ"ח דגם כה"ג דאפילו אם אמרה האשה א"כ אלו הייתי יודעת שאינו שלי לא היתה ראוני להתקדש לך אין בדצריה כלום דצרים שכלב אינם דצרים כו', ואף שזה סותר מה שכתב צ"ח חש' הרא"ש שם צ"ח, מ"מ אפשר דדוקא בשאלה לא ס"ל כן להרא"ש אבל לענין משכון אף הרא"ש מורה דאפילו אמרה א"כ אלו הייתי יודעת כו' אינו מושל, כיון דקדושיה לו מקרי שלו וא"כ קידש אותה בשלו. גם צערך השלחן אות ד', אם כי מתחילה רצה לבסס את דברי הכ"ח עפ"י הרא"ש בתשובה, הביא שם את דברי המג"ח בט"ז והוסיף דדיון זה הוא כדיון מי שהיה אצלו מתנה שנתנוהו ע"מ להחזיר וקידש בו אשה דמקודשת,

ב. ועיין בדברי היד דוד לקמן סי' ע"א אות ג' במקדש במשכון בשעת הלוואה, אי יש לחלק בין אם הוחלט המשכון בידה או לא ובין אם הקנה לה המשכון משעת הלוואה. ועי' להלן ס"ק ע"א אות ו' בעצם הדין אם צריך לקדשה בחוב שעל המשכון או במשכון עצמו. ובדברי תוס' ר"י הדין שם.

אוצר

סי' ע אות ב-ה

הפוסקים

קנין גמור בגוף המשכון יכול למכור קנין זה כמו צמוד לפירות, כמבואר בח"מ סי' ר"א ג.

ד. כשהמלוה התנה שלא יתחייב באונסים על המשכון אי מצי לקדש בו. כשער המלך פ"ה מאישות הכ"ג ד"ה ודע, דין מקדש במשכון של אחרים המקדשת, כתב דמסתפק בזה דקו"ל דבעל חוב קונה משכון וחשיב כשלו לענין קדושין וכו', כשהתנה בפירות על מנת שלא יתחייב בפשיעה, אי חשיבא כשלו או יומא כל שהתנה הוי כשומר חנם וגריעת מיניה, וגרסה להביא ראיה דכל שהתנה לא אמרינן בעל חוב קונה משכון ולא חשיבא כשלו וכו'. ע"ש שהאריך להוכיח כן. מיהו בגזע ישי מערכת ב' כתב עליו דאין ראיותיו מוכרחות ודן להביא ראיה נגדו.

ה. קידש במשכון קרקע. עיין כשער המלך כ"ה מאישות הכ"ג ד"ה עור, דין מקדש במשכון של אחרים המקדשת דבעל חוב קונה משכון, דכתב דהא דאמר ר' יוחנן בעל חוב קונה משכון, היינו דוקא במטלטלין, בדנפקא לן מקרא דולך חביה לדקה, אבל בקרקע ודאי דאין בעל חוב קונה משכון, וזה מבואר מסוגיא [דגיטין] פרק השולח דל"ז. ע"ש שהאריך להוכיח כן ול"ן לדברי השי"ך בח"מ סי' רע"ח. ועיין בגזע ישי אות רל"ב דחזק דבריו בזה.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות הכ"ג כתב, הוי בידו קרקע מתצרו על חוב וקדש בו האשה, אם הוי המשכון הזה באחרת דלא מסלקי [פ"ה שכלה קצת לו זמן להלוואתו ב' או ג' שנים וכו'] וזמן זה יאכל המלוה פירות הקרקע בניכיתא מהחוב, ויש מקומות שכתבו דלא מצי הלוה לצא תוך הזמן שקצתו בניכיתא ליתן להמלוה מעותיו ולסלקו מהמשכון כו' וקדשה בהחוב הזה, שהקנה לה המשכון הזה וכל שיעצדו, הרי זו מקודשת בו, ואם הוי באחרת דמסלקי, ה"ז קדושי ספק. וביד דוד שם אות ר"ב כתב, דין זה לא דברו בו הראשונים, אבל נתבאר מדבריהם לענין מעור משכנתא כו' [דמסלקי] ומחל להלוה, שנחלקו בזה הפוסקים, כונאו דבריהם כצ"ע, שדעת הראשונים שאפילו משכנתא באחרת דמסלקי הרי היא מוחזקת להמלוה, ואם מכרה והלוקה ירד בה שו' אינו יכול למחול, [ובקדושין כל הוכה דאינו יכול למחול מתקדשת. מדבריו להלן], מוכרח דסובר הראשונים דאין צריך לה קנין בגוף מדר יוחנן שלא יכיה יכול למחול, דבמשכון קרקע לא שייך דר"י ואינו קונה אותו קנין בגוף כו', ולפי זה הא דאיתעריך בגמרא בקדושין דף ח' ב' לבוא דין קידשה במשכון לאחרים מקודשת מדריי, זה דוקא כשמקדשה בגוף המשכון, דאם מקדשה בהחוב בעצמו כיון שמכר לו משכנו ואינו יכול למחול, איכ' ממילא יכולה האשה להתקדש בזה, דלא גרע משע"מ בעלמא דאם אשה היתה סומכת דעתה שלא ימחול היתה מתקדשת בשע"מ של אחר כו', ואם נחליט כן יוכרח אשר רש"י וסויעתו שסוברים בזה דקדושין דקידשה במשכון לאחרים דאיידי בקידשה בהחוב שיש לו עליה, לא בגוף המשכון, ועכ"ז צריך לבוא בזה לדריי, ואיכ' משכון קרקע באחרת דמסלקי, אין עליו חורט משכון לדבר זה שאינו יכול למחול, [וכיון שיכול למחול אינה מקודשת והואיל וכו' פלוגתא ה"ז קדושי ספק], ואם קידשה בגוף הקרקע, אם לא הוחלט לבסוף בודאי אינה מקודשת, ואם הוחלט בידו, חלוי במחלוקת שהבאתי למעלה [באות א', ויעיין עוד להלן בעל דין אם מקדשה בהחוב או במשכון], ובמקדש במשכון קרקע באחרת דלא מסלקי, אם מקדש בזכות שיש לו נראה דמקדשת ריין דלא הוי ראוי לענין כבוד [כמו דאיתא בצ"מ סי' ב'] ממילא

בגל דעלמא, אי נמי קדושי טעות. מיהו בקונטרס אחרון שם כתב דבגוף הדין שכתב בצ"ח דכיון שהמשכון שוה יותר הו"ל מקדש בגל דעלמא ואינה מקודשת, ל"ע לפי"ש בחשוכה שלפני זה, דמיידי אחר המנהג שפני האשה מכוסות בשעת הקדושין, ואיכ' מה צדך שהמשכון שוה יותר, [אם רק יודיע לה שזה משכון], כיון דעכ"פ יש שוה פרוטה משלו דקני ל"י למשכון וכיה אין דעתה רק אפרוטה, ומידי תיתי פסול בקדושין משום שכתב אחר מעורב בו.

ג. אי בעינן שיפור רשות מבעל המשכון. צבית אפרים ח"מ סי' ל"ו, כתב בח"מ להרב השואל שדן לומר דבמקום שהמשכון שוה יותר על דמי החוב אסור לקדש בו מטעם דאסור לשומר למסור לשומר דאין השואל רשאי להשאיל, והשיב לו כי שפיר קאמר בזה, דאפי"ן דכשתא הוי מקדשה בו, ואמרינן כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוי מפקיד, נראה שלא אמרו כן אלא באשתו הנשואה שהיא עמו צבית, אבל בארוסה לא, מ"מ בזה דמבואר בדברי הרב השואל דאם אין המשכון שוה יותר על החוב, שפיר רשאי למסור לאחר לכתחילה, מטעם שקונה משכון, הא ליתא, כמבואר בצ"ע"מ שער מ"ט ח"ג בשם תשו' הרי"ף כו', ואיכ' לפי"ז חקשי בכל משכון איך יקדש בו אשה, ול"ל דעכ"פ יכול לקדש בו האשה או לקנות עבדים וקרקעות בחורט קנין, ואי משום דהא אין רענו שיהיה צד אחר, ויכול לחזור ולקבלו לידו בחורט פקדון, או שיכול לחתו למי שהבעלים רגילים להפקיד אליו, וגם כיון דהך דהשואל כו', היינו רק לכתחילה ובדיעבד שפיר הוי קדושין, אין מקום לחלק בין אם המשכון יתר על החוב או לא. ועיין בדברי המקנה קו"א בסעי' י"א דכתב על דברי החוספות והרא"ש בקדושין דהא דמלוה על המשכון הוי שומר שכר משום שיכול לקדש בו אשה כו', והא קו"ל אין השואל רשאי להשאיל כו', ועי"כ צריך לומר דיכול לקדש על מנת שיגביהו ויחזיר וכו'.

ובאריה רבי עילאי סי' י"ז דקי"ז עור ב', בחשוכה לרב אחד שדעש לומר דמקדש במשכון של אחרים צריך לה דעת בעל המשכון, שאליכ' אין זה שהמשכון בידו רשאי למסור לאחר ולקדש בו, וכמו דס"ל לתה"ד גבי עבדת שאלה, כמבואר בצ"ש סקמ"ח, וכתב"ד כתב בשם מהרי"ח להספק אפילו בדיעבד, והא דלא כתבו הפוסקים כן גבי משכון, משום דהוא נלמד בצ"ש מעבדת שאלה דכל הנאה שלו, מכ"ש במשכון דאסור להשתמש בו, והשיב לו על זה דעיקר יסודו אינו, דלא מצטי' שאין כאן קל ומומר משכון משאלה אלא אפילו בדמיון אינו, דבעלמא שואל עבדת דהדמים של הקדושין הוא הנאה הקיוט, וכיניו להשתמש ולהתקטע בו, שפיר לפי דעת מהרי"ח יש בו חשש גל אפילו בדיעבד, דהא אין השואל רשאי להשאיל, איכ' הפרוטה שוה להתקטע גל הוא, משא"כ בקדושי המשכון דמעתה הקדושין הם שקנתה את המשכון ואת ההלוואה, ואפילו לדעת העזי אחרים דאיידי כשהאחר החוב לעצמו [וכמובא סקמ"ח אות ו'], עכ"פ הוא מקדשה בזה שקנתה את המשכון לבדו לעשות בו קנין חליפין, ומה שייך בזה לומר כיון דאין השומר רשאי למסור לאחר הו"ל קידשה בגל כו', והק"ו שלמד דמה החס ששאל לו העבדת להשתמש בו ושואל כל הנאה שלו ואפי"ה אינו יכול לקדש בו צלתי ידיעת המשאל ק"י במשכון דמלוה אסור להשתמש בו, הוא דבר חמור, דמה שימוש הוא זה שמקדש האשה בזה שמקנה לה את המשכון, וכי אסור להניח לאחרים להגביה משכונות שחת ידו כדי שיקנה להם, ויש להביא ראיה לדברי מדברי תשו' מהר"מ מינץ סי' מ"ח ומ"ט שפלפל שם במעשה שקידש אחד בעבדת שסבר שכבר נחלט לו ואח"כ נחודע שצדק לפדותו, ומפלפל שם בין דעת הרמב"ן לדעת הרא"ש ועור במשכון שבעת הלוואה, וברי החס דסבר המקדש שכבר נחלט לו המשכון, אם כן עכ"פ לא הוי דעת בעל המשכון על הקדושין, ומוכה דאין צריך כלל לה דעת בעל המשכון. ועיין בקהלת יעקב סעיף זה שכתב בח"מ דלא שייך בזה דאין השואל רשאי להשאיל, כיון דיש לו

ג) ועי' להלן סי' ע"א אות ז' בדין אם השאיל את המשכון לאחרים והוא קידש בו בלא רשות בעל המשכון, ד"ה דגם בזה מקודשת, ובדברי השופריה דיעקב שם דחושש שם דאינה מקודשת, ושאינו שומר גופיה דאין דרך הבעלים להפקיד עליו בבגון זה אם נטלו ונשתמש בו לקדש בו את האשה שלא ברשות.

הגה [זה] וי"א דוקא (כא) במשכנו שלא בשעת הלואתו (טור בשם הרא"ש)

ביאור הגר"א

[לח] וי"א דוקא כו.

כ"כ הרא"ש וכמ"ש פו

האומנין דהא דר' יצחק דוקא שלא בשעת הלואתו וע"ש שהאריך בזה וכו' וכ"מ ממש"ש מ"ח א' עשה לי שירים נזמים כו' דה"ל מלוה ואע"ג דתפיס ליה אנגרי' ועמ"ש בסמ"ו בתג"ה וכ"כ תוס' בגיטין ל"ו ב' סדרה שאני כו' אבל בתוס' קדושין שם כתב דאפילו בשעת הלואה וכ"כ הרשב"א והר"ן וש"פ:

פתחי תשובה

(כא) במשכנו שלא בשעת הלואתו. עיין בס' שער"מ פ"ה מה"ל דין כ"ה מ"ש נא:

הפוסקים

סי' ע אות ה — סי' עא אות א

אוצר

עא. במשכנו שלא בשעת הלואתו. א. דעות הראשונים בזה וטעמם. מקור דין זה לויין מהטור בשם הרא"ש. וכ"כ בהרא"ש קדושין פ"ק סי' י', לאחר שצוה שם דבעל חוב שקונה משכון שלא בשעת הלואה הו"ל שומר שכר על זה, והוא מטעם דשכרו הוא דקני ליה להיות ממנו לקדש זו את האשה, כתב דלפום האי טעמא לא נוכל לפרש שמשכנו [דין המקדש במשכון לאחרים דמקודשת] דבשעת הלואה מיייר, דכיון שלא בשעת הלואה לא הוי אלא שומר שכר משום שוכנה שיכול לקדש זו, אי"כ בשעת הלואה אין לו כח זה, וכן משמע לקמן בפרק ב' [דף מ"ח א'] גבי עשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך, דקאמר למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי דאיהו מקודשת, ומאי שנא ממשכון לאחרים בשעת הלואה, דהאי נמי ממשכון לו בשכרו דתפיס ליה לאגריה, הלכך לא איירי הכא אלא במשכנו שלא בשעת הלואתו, וכ"כ בחוספות הרא"ש קדושין לדף ח' ב'. וכ"פ בקצור פסקי הרא"ש שם.

וב"כ בשם הראב"י במדרכי קדושין פ"א סי' תפ"ו דקדשה במשכון לאחרים דמקודשת, כגון שמשכנו שלא בשעת הלואתו. וכ"פ בחוספות ר"י הזקן קדושין דף ח' ע"ב דהוא במשכון שלא בשעת הלואתו, והכי חוקימנא לך להא כר' יצחק, ואיכא מאן דמפרש דאפילו במשכנו בשעת הלואתו, וזה אינו. ועיין בש"ך חו"מ סי' ע"ב דכן דעת החוספות ר"י קדושין שם. וכן הביא בשלטי הגבורים קדושין דף ח' בשם מ"ח [והוא החוספות ר"י]. הביאו ד"ש סקל"ע.

אולם דעת הרבה ראשונים דאף במשכון שמשכנו הלואתו מקודשת, מהם שכתבו מטעם דדינא דר' יצחק איחא אף בשעת הלואה, ויש סוברים דאף דבשעת הלואה אינו קונה המשכון מי"מ יכול לקדש זו. בחדושי הרמב"ן קדושין ד"ט א' כתב דבמשכון לאחרים (בין במשכנו שלא בשעת הלואתו) בין במשכנו בשעת הלואתו מקודשת כו', ואע"ג דאמרין בעלמא אימור דשמעת ליה לר' יצחק משכנו שלא בשעת הלואתו כו', לומר לך דלא שמעינן ליה בזה, אצל אפשר שניהם שוים. גם בחדושי הרשב"א קדושין דף ח' כתב על דין זה דקדשה במשכון של אחרים דמקודשת, דמשמע דאפילו משכנו בשעת הלואתו מקדש זו. ול"ן לדבריו בגיטין דל"ז ב'. וע"ש שכתב דהנכון דר' יצחק מייירי אף בשעת הלואה, והביא דברי הרמב"ן הג"ל בחרוכה ה. ובחדושי הריטב"א קדושין שם כתב בזה דהא דר' יצחק איחא בן במשכנו

ממילא אינו יכול למחלו דהוה כמו מוחזק גמור בזה, וכמו כן יכול לקדש זו האשה, כאשר החלטתי לעיל דיכולים לקדש בקרקעות [וכמוצא בס"י כ"י סק"ג אות א'].

ו. מקדש במשכון אם יש בזה משום איסור רבית. צעריך השלחן סעיף י"ח דדין מקדש במשכון לאחרים דמקודשת, כתב חמ"ס נ"ל דכל מקדש במשכון עושה איסור, דהרי אסור להשתמש בו, כמ"ס בחו"מ סי' ע"ב, והוא כרצות, וכשנמקדש זו את האשה הרי נהנה בזה והוי כרצות, ואפשר דמותר לקדש זו, דהא מקדשה בחוב, אלא שמשכנו עושה את החוב כאלו הוא צעין, והוא לא השתמש במשכון ואין זה כלום וכו'. ול"ן להב"ש סקמ"ט. ועיין שם צ"ש שכתב דבמשכון שיש בידו מירשאל, אינו יכול לקדש בזהנא קישוט משום דהוי כרצות, אלא בגוף המשכון יכול לקדש.

ז. לזה אם יכול לקדש אשה במשכון שהוא ביד המלוה. בנה"ג הנה"ט אות מ"ח כתב בשם המצ"ט ח"ג סי' קמ"ח, הוה לו למקדש דבר ממשכון ביד שמעון, ואמר לאשה הרי את מקודשת לי בדבר פלוני, אפילו שהדבר שוכ יתור [מדמי החו"ד] שוכ פרועה אינה מקודשת.

ועיין בשורשי הים על הרמב"ם הל' אישות פ"ה הכ"ג, דדין מקדש במשכון של אחרים, כתב דיש להסתפק אם יכול הלוה לקדש במשכון זה שנתן למלוה, כיון שכן הדין קנוי למלוה, או דילמא כיון שיכול להוציאו בדמים חסוד שלו, והסבירא נוטה לזה, ושוב מלאתי בדברי הרמב"ן בחדושו לקדושין שכתב בזהנא דהוה מלי מקדיש ליה ה.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ר"ב, דדין מקדש במשכון קרקע באתרא דלא מסלקי [שכמלה אוכל פירות הקרקע ומנכים לו מחובו עד שיסתלם החוב, ולא מלי הלוה ליתן להמלוה מעותיו תוך זמנו ולסלקו מהקרקע], כתב דנראה דיכול הלוה לקדש בקרקע זו כמה שיורה לאחר שיקבל הבט"ח חובו, כיון דגם לענין צטור לא הוה ראוי [לגבי בן הבכור של הלוה ונוטל זה פי שנים], כאשר הביא הרמב"ן צ"ב דף קכ"ה ר"ח לזה מן החוס', וא"כ כ"ש שיכולים לקדש האשה בזה, והאשה מתקדשת בראוי כשם שמתקדשת בשטר חוב לאחרים אי לאו דלא סמכה דעתה, הרי דלענין קדושין לא איכפת לנו כלל בראוי ומתקדשת בזה כו', וא"כ הנכסים דחשבינן להו ראוי לענין צטור בודאי הויין מוחזקין לענין קדושין.

(ד) כן מבואר במב"ט שם.

(ה) ברמב"ן שם לדף ח' ע"ב מבואר כן אהיכא דפדאו הלוה אחר כך, ור"ל דמועיל ההקדש דמעיקרא. ולכאורה צ"ב מהא דכתב רש"י בפסחים דף ל' ע"ב ד"ה כו"ע לא פליגי דאפילו לרבא כו' ומודה הוא דאין מכירתו מכירה שהרי ממשכנין הן למלוה ואע"ג שהן אינן ברשותו כו' ע"כ, ועיין בקצו"ה סי' ק"י סק"ב שמבאר דברי רש"י הג"ל דאם פדאו הלוה אח"כ המכירה קיימת למפרע, כיון דמעיקרא ג"כ היה בידו לפדותו, וכדאיתא בכתובות דג"ס א' כו', ע"ש. ולפ"ן צ"ל לכאורה דהמב"ט בנדון שם מייירי כשלא פדאו הלוה עדיין, ולכן כתב דלא מהני משום דהוי אינו ברשותו, אלא דאכתי צ"ב כמה שסיים שם דלא הוי קדושין כלל, ואמאי לא חיישינן שמא יפדנו הלוה וליהוי עכ"פ ספק קדושין, ואולי י"ל בדעת המב"ט דקדושין שאני דלא סמכה דעתה.

(ו) ועיין בהמקנה ק"א סעיף י"א מ"ש על ראית הרא"ש כאן מעשה לי שירים ונזמים, דהא בקידשה במשכון שלה כתב דאפילו במשכנו בשעת הלואתו נמי מקודשת, והרי בעשה לי שירים הו"ל במשכון שלה, ומה שחירץ ע"ז. וע"ש מה שחירצו בזה באבני מלואים סקמ"ה ובגור הקדש סי' ל"ט. ועיין עוד להלן בסעיף ס"ו ס"ק ע"ח דיש מהראשונים שסוברים דבההוא דעשה לי שירים לא חשיב כמשכון.

(ז) כ"ה בהגה שם.

(ח) ובחדושי הרשב"א קדושין שם חס"פ, ואע"ג דגופו אינו קנוי לו ממש, ואי אקדיש מלוה או זבין מלוה לא עבד כלום, מ"מ לענין קדושין כיון שיש בו מקצת קנין מעכשיו לענין שביעית ולענין שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו הוה ליה כדידיה לענין קדושין ומתקדשת בו, ולא גרע מהמקדש במלוה שיש לו אצל אחרים דמן הדין מקודשת, אלא משום דלא סמכה

אוצר

סיק צא אות א

הפוסקים

וכתב ע"ז, והיינו כדעת הראש"ש שמוקי שם במשכנו שלא בשעת הלואה כו', וכדברי התוספות דמסכת נ"מ [ה"ל], וחזרו מן הדברים הראשונים שכתבו שמדבר בכל ענין. וכ"כ בקרבן נחנאל על הראש"ש קדושין פ"א סי' כ"ו אות ה' בתירוצו אחד דהתוספות חזרו ממנו שכתבו דבקדש במשכון של אחרים מקודשת אף במשכנו בשעת הלואה, דבדק ח' שם ד"ה מנין העלו דלא קני משכון [שלא בשעת הלואה] אלא כשומר שגר ודלא כפירש"י [שפירש דקני להחייב צלונסין], וכיון דלא קני אלא כש"ש בשעת הלואה אין לו כח לקדש, כמ"ש תוס' צ"מ וצגיטין. מיהו במהרש"א קדושין דף י"ט מפרש גם דברי תוס' דהתם כמו שכתבו דף ח' יב.

ודעת הרמב"ם. בעור כאן כתב על דין זה דקדש במשכון של אחרים דמקודשת, כתב הרמב"ם שכל ענין מקודשת, אפילו במשכנו בשעת הלואה, וכתב עליו צ"מ כאן דיש לחמוה על העור, שאינו מוכרח לפרש כן בדברי הרמב"ם, דאע"כ דהתם ולא חילוק איכא למימר דלישאל דברייתא נקט ואזיל כמנהגו, ואם היינו מוכרחים לפרש בגמרא דבמשכנו שלא בשעת הלואה דוקא איירי, היינו מפרשים גם בדבריו כן, ואפשר שלפי שראה העור שאין דברי הראש"ש [שכתב דמיירי דוקא שלא בשעת הלואה] מוכרחין נקט ליה סתמא דרמב"ם כאילו מפרש דלא שאני ליה. ובצ"ה כאן כתב דמדקדוק לשון הרמב"ם דבמשכון דאחרים לא קאמר דמקודשת אלא במשכנו שלא בשעת הלואה, שברי במשכון דידה כתב ח"ל, ה"ה לו אלא מלוה על משכון וכו', ובמשכון דאחרים כתב ה"ה לו משכון על הכוז שיש לו אלא אחרים וכו', ומדלא כתב ה"ה לו אלא אחרים מלוה על המשכון כדכתב במשכון דידה, אלמא דדידה קאמר שהלוה לה על המשכון, אלא דאחרים לא קאמר דהלוה לו על המשכון, אלא ה"ל משכון על חוב שיש לו אלא אחרים דה"ה לו בלא משכון ואח"כ הגיע לידו משכון על הכוז שיש לו כבר אלא, והיינו דכתב הרמב"ם ה"ז מקודשת לפי שבעל חוב יש לו מקלח קנין בגופו של משכון, עכ"ל, דנקט בלשונו מימרא דר' יוחנן דלוינה אלא במשכנו שלא בשעת הלואה.

ואולם בלחם משנה על הרמב"ם שם הביא גם ממניד משנה שם דכתב על דברי הרמב"ם דכלל ענין מיירי בין במשכנו בשעת הלואה בין

במשכנו בשעת הלואה בין במשכנו שלא בשעת הלואה, ואע"כ דקרא איירי במשכנו שלא בשעת הלואה, כ"ש אידך שמשכנו לו מדעתו. וכן הרי"ן שפ"ל קדושין שם כתב דזה דהא דר' יוחנן בכל ענין הוא אפילו משכנו בשעת הלואה, וכמו שכתבתי במקומות אחרים. ועי' ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ר"ט דכן נראה גם מדברי צמח"ט שער נ"א.

ובמאירי קדושין שם כתב דמקודשת אף במשכנו בשעת הלואה, ואע"כ שלא אמרו בעל חוב קונה משכון אלא במשכנו שלא בשעת הלואה, י"ל דמאחר שבמשכנו שלא בשעת הלואה קונה משכון לגמרי, אף בשעת הלואה חשוב שעבוד שיש לו עליו להחזיק בו בנתינת המשכון, וי"ל שבמשכנו בשעת הלואה אינה מקודשת, ואין זה כלום, שברי להלן אמרו המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי, וודאי במשכנו בשעת הלואה היא שנויה דומיא דאמה כו', וגדולי רבנים. חולקין לומר שבמשכנו בשעת הלואה אינה מקודשת הואיל ואינה קונה משכון, וזו של אמה הם מפרשים דה שפני שהיא כעין מכירה קנאה, ולא יראה כן. גם בשיטה לא נודע לני קדושין שם כתב ג"כ דאפילו במשכון בשעת הלואה מיירי, וה"כ כיון דאמר ר' יוחנן במשכנו שלא בשעת הלואה דקני ליה לגמרי, וילוף מיהו למשכון דבשעת הלואה דקני ליה מיהו לעצמו מצותו ומלי לאקטווי לאחריו זכותא דלית ליה בגוה במשיכחו.

ובדעת התוספות. עיין צמח"ט סק"ה דתוספות גיעין ל"ז ב' ס"ה שאני [וכן הוא בזה] צ"מ דפ"ב ב' ד"ה אימורן] כתב כדעת הראש"ש דמיירי דוקא במשכנו שלא בשעת הלואה, אבל בתוספת קדושין כתב אפילו בשעת הלואה. וכ"ה בתוספות קדושין דף ח' ב' ד"ה משכון שכתבו אע"כ דר' יוחנן איירי במשכון שלא בשעת הלואה, מלינו למימר, כיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה, בשעת הלואה נמי אלים שיעבודיה לחשב ממון לקדש בו האשה י. ועיין צ"מ קדושין דף י"ט א' שכתב דתוספות עגמן בקדושין חזרו מדבריהם מקדושין דף ח', דכביא מהתוספות שם ד"ה ד"ה במלוה שכתבו דין מקדש במשכון שלא דמקודשת, דאין לפרש דמיירי במשכון שלא בשעת הלואה דקני ליה מדברי יוחנן כו',

דעתה דלמא מחיל ליה וכו'. וכתב באבני מלואים סק"ח דדבריו נראים תהיה דאם אינו יכול למוכרו היכי ניתן המשכון לאשה ובמה זכותה. ומקדש במלוה, [דמשם הביא הרשב"א ראייה דמהני, הרי התם] אם בשטר. נקנה לידה ע"י כתיבה ומסירה, ואם בע"פ ע"י מעמד שלשתו, אבל במשכון אם ליתא במכירה ונתינה היכי קונה האשה את המשכון, צ"ד דבש"ע ח"מ סי' ס"ו סעיף ח' מבואר דמשכון נקנה במסירת משכון גרידא ואין חולק שם, ולכן נראה דמ"ש הרשב"א אע"כ דגופו אינו קנוי לו ממש ואי אקדיש מלוה או זבין מלוה לא עבד כלום, היינו אם מוכר או מקדיש המשכון לחלוטין הוא דלא עבד כלום, אבל בקדושין אינו נותנו לחלוטין רק בתורת משכון מהני, אלא דלפ"ז אין חילוק בין מכירה לקדושין וכו'. ועי' מה שיישב עוד בזה בפתחי עזרה סק"ט. ובתשו' ה"ר אביגדור כהן צדק שבוש"ת הראש"ש כלל ל"ה אות ב' כתב, וא"ת משכון שמשכנו בשעת הלואה דקנייה ליה מלוה רק לענין גביה ואבדה ולא לענין אונסין ואם קדש בו את האשה מקודשת, מה בין זה לסבבת שאולה דשואל חייב באונסין ולא מצי מקדש בה, וי"ל דלא דמי דשואל כי אוקמיה רחמנא ברשותיה לענין אונס, אבל לענין למקניא ברשותיה דמרא קאי, דלחובתו בלבד קאי ברשותו להתחייב באונסין, מידי דהוה אגולן כו', אבל משכון אע"כ דלענין אונס לא קאי ברשותיה, מיהו כיון שהלוהו עליו ומסרו לו על מלוה זו, זכו לו מצותיו להיות שלו דדבר תורה מצות קנות אלא שעומד לחזרה וכי יהיב ליה זוזי הדר שקיל ליה מיניה כו' [ע"י עוד בדבריו להלן אות ג']. ובלבוש כאן כתב טעם שמקודשת ל"א אפילו נשכון בשעת הלואה, דאע"כ דלא קנהו, מ"מ השעבוד שיש לו עליו והתבאה שהוא

בטוח במצותיו הוא שוה פרוטה וכו' היא מקודשת. וכן כתב המהרי"ט בחדושו על הרי"ף קדושין דף ח', דאחר שהקשה היכי חשיב הכא כסף לקדש בו, בשלמא שלא בשעת הלואה קני ליה בגוף המשכון דבתורת גביה אתי לדידה כו', אבל משכון דבשעת הלואה לא לגביה ניתן אלא לבטחו בעלמא, כתב ד"ל דהכא נמי בההיא הנאה דלטוף מקני ליה ע"י ב"ד ואין צריך לילך ולחזור אחריו, חשיב ליה מהשתא כסף לקדש ולקנות.

(ט) בהערות המו"ל הגיה: לקדש.

(י) המו"ל בהערותיו שם כתב דכוונת המאירי לרש"י, ואינו יודע איפה כתב רש"י כן. ויש להעיר דמצינו לרש"י בתשובתו, הביאה המרדכי בשבועות סוף פרק שבועות הדיינים, שכתב דהא דר' יוחנן שלא בשעת הלואה.

(יא) וכן באגודה נמי, בגיטין פ"ד סי' ס"א הביא מפר"י דבמשכון בשעת הלואה אין יכול לקדש. וכ"כ בב"מ פרק האומנין סי' ק"ל. אולם בקדושין פ"א סי' ט' כתב דאפילו בשעת הלואה מהני לקדש בו את האשה כו', ור"ת פירש מלוה על משכון משמע בין בשעת הלואה בין שלא בשעת הלואה.

(יב) וברבנו ירוחם נתיב כ"ב ח"א, אחר שהביא שתי הדעות אי במשכון בשעת הלואה נמי מקודשת, כתב ג"כ בשם התוספות דבמשכון בשעת הלואה לא קנאו לקדש בו את האשה. ועי' בדניא דחיי (על חסמ"ג) עשין מ"ח שהקשה עליו מדברי התוספות קדושין הנ"ל. ובשי' למורא (להר"ש יונה) דע"כ ג' כתב דרי"ז סמך על תוס' דגיטין וב"מ.

אוצר

סיק עא אות א-ג

הפוסקים

פלגתא דרבנן כו' אין להכניס ראשיתו בזה לומר דהוי קדושין כו' כיון דאפשר לתקן, ויקח הקדושין שוב פרוטה משלו כו' ויקדשה פסע שניה קדושין גמורים. ושם בסי' נ' הוסיף ע"ז שלא יעלה אדם על לבו לומר שהקדושין הראשונים הם קדושי טעות, הא ליחא כו' כי מה שהולכין קדושין אחרים זה משום להסיר כל ערעורים כו' וילא הדבר צהיך ככל נד. ועיי' הסכים שם עמו הרב הלוי לוי.

ואם לדעתם לריך לחזור ולברך ברכת חתנים וגשואים כשמקדש אותה מחדש, עיין בכה"ג הגה"ע אות ס"ג ויבא להלן סי' ל"ד וסי' ס"א.

ועיין בקהלת יעקב סעיף זה שכתב שספרו נתיבות המשפט סי' ס"ו סק"ז הכריע דוקא כשמקדשה להיות קנוי לה להחזיק אצלה עד שיפרע לה, לא לגבות מהמשכון אז מקודשת [אפילו במשכון שצעת הלואה יב], דבענין זה קנוי להמלוה לגמרי שיהיה יכול למכרו דהא כתב הטור שם דלא גרע שטר חוב ממשכון, אלמא דחד דייא חית ליה לשטר חוב עם משכון, וכמו שיכול למכור שט"ח בכה"ג, כמ"ש התוס' בנתיבות דפ"ה ד"ה המוכר, ה"י יכול למכור משכון בכה"ג ולקדש בו אשה כה"ג, אבל כשמקדשה במשכון שיהיה יכולה לגבות מהמשכון, שדעתה על כל החוב לגבות מהמשכון דמי החוב אינה מקודשת, דבכה"ג אינו יכול למכרו ג"כ, כיון שאריך קודם גזייתא לחצוץ מקודם להלוה, דנכסי דבר אינן אינו רק ערצון, ואחר אינו יכול לחצוץ להלוה דמלי אחר ליה לאו צעל דברים ידידי את, [אם לא במשכנו שלא צעת הלואה, דשזב אין לריך להמשכון שום חציונות הגוף, דהא כבר היה גזייתא עיי' ב"ד במשכנו שלא צעת הלואה על פי ב"ד הוא וקניא ליה המשכון לגזייתא יב].

ג. אם יש לחלק בין אם הוחלט המשכון בידה או לא, ובין אם חקנה לו המשכון משעת חלוואה. בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות הכ"ג, כשהעלה דמקדש במשכון שמשכנו צעת הלואה הוא ספק קדושין, כתב ור"ל דלא הקנה לו מעכשיו אם לא יפרעו לזמן פלוני, רק משכנו לו שחם יגיע הזמן ולא יפרע לו ימכרו ב"ד ויגבה ממנו חובו, או שהחליט לו אז לאחר שיגיע הזמן ולא יפרע לו שיהיה חלוט לו מאז, לא למפרע כו', ואח"כ הוחלט המשכון בידה ה"ז קדושי ספק, ואם לא הוחלט בידה ג"כ הדבר ספק, אבל הדעת נוטה שאינה מקודשת, אבל עכ"ז באשת איש החמורה מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה, והרי זו ספק מקודשת. וביד דוד שם אות ר"י כתב דכבר ציאר לעיל דיש סברא לומר דגם צעת הלואה שייך דר' יצחק [דקונה משכון], וגם דכך דר' יצחק קונה את המשכון קנין הגוף אף שלא הוחלט ביד המלוה, וזו סברת התוס' פסחים [המוצא סק"ע אות א'], אבל זה דעת יחיד, אך בא"ח התמורה, אירא לחתוך פסק חתוך בזה כו', אבל עכ"ז דעתי נוטה דאינה מקודשת, ובמקום עגון גדול אם יסכימו עמי הרבה גדולים בחורב וציר"ש צעת מעשה יוכלו ללרף גם דעתי לזה ליעול שיבא ממשורה.

ובשחחלים לו הלוה את המשכון מעכשיו אם לא יפדנו ולבסוף הוחלט בידו. כתב ביד דוד אות ר"ט, דהא דצעת הלואה הוי ספק קדושין, דוקא כשלא אמר מעכשיו, אבל אם החליט לו המשכון מעכשיו אם לא יפדנו ולבסוף הוחלט בידו, מוצא בפסחים [דף ל"א] דאף בגוי משראל דודאי לא שייך ביה דר' יצחק, עכ"ז לבסוף כשהוחלט ביד הגוי, אף שהגיע הזמן לאחר הפסח, אינו עובר צלל יראה למפרע, דקנה להגוי מעת שהכריזו אצלו, עיי' בהסוגיא.

ועיין בחשו' ה"ר אביגדור כהן דקם שצטי"ה הרא"ש כלל ל"ה אות ב', שכתב בחיורן אחד על מה שהקשה איך האשה המקדשת במשכון

(יב) מדבריו בנתיבות המשפט שם.

בין שלא צעת הלואה, וכתב ליישב קושיה ב"י, דאע"פ שכתב אין הכרח מ"מ הדין הוא מוכרח, ממה שכתב בהלכות שכירות [פ"י ה"א] דפירש דבין במשכנו צעת הלואה בין שלא צעת הלואה הוי שומר שכר, וטעמא משום דאיה ליה להרמז"ם דר' יצחק אפילו צעת הלואה הוי, והא דאמרנו בגמרא אימור דאמר ר' יצחק שלא צעת הלואה, בדרך דחיה איתמר וכו'. ועיין מה שיישב את דברי הטור בנחלת נבי סק"ל. וכן במהנה אפרים הגרות על הטור יישב קושיה ב"י על הטור דצ"י משכירות נראה שכל ענין קאמר, וכ"כ ציינו דוד [להר"י חמאדו] ה"ל שכירות דנ"ב ח' והבי נקטו דעת הרמז"ם, ישי"ש קדושין פ"ה סי' י"ב, מהר"ם מינץ סי' מ"ט, ט"ז סק"י, צהר הגולה כאן, פסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות הכ"ג ובערוך השלחן סעיף נ"ו. ועיין להלן אות ו' שיש שכתבו דעת רש"י הרשב"א והטור, דאם קידשה במשכון גופיה אינה מקודשת אלא במשכון שלא צעת הלואה, אבל אם קידשה בחוב של המשכון מקודשת אף במשכון גופיה, ומטעם דקנתה החוב ואינו יכול למחול.

ב. דעת האחרונים להלכה. נקטור פסקי הלכות (לבעל מרכבה המסנה שצ"י חכם לב) פסק דמקודשת דוקא במשכון דשלא צעת הלואה, ודלא כאומר דאף צעת הלואה מקודשת. אולם צטי"ה הרדב"ז ח"ז סי' ל"ב כתב דקו"ל היה לו חוב על אחרים וקדשה בו מקודשת כו', ולא שני לן בין משכנו צעת הלואה בין שלא צעת הלואה, וכן העלו המפרשים. וכ"כ צטי"ה סי' אלף רמ"ג, דאחר שהצי"ה צם הרמז"ם דלפי המסקנה איתא לר' יצחק אף צעת הלואה כו', כתב דהפוסקים הסכימו דכל גווי קונה משכון לענין שיכול לקדש בו את האשה. ועיין צטי"ה סק"י ובצאה"כ שחפסו דעת השו"ע דמקודשת בכל גווי.

ויש שכתבו דהוי ספק קדושין. צטי"ה קדושין פ"ה סי' י"ב, לאחר שהצי"ה מהתוספות קדושין הג"ל דאף במשכון שצעת הלואה מקודשת, וההרא"ש חולק ע"ז, כתב דאף שדבריו של הרא"ש דברים של טעם הם, והם מהתוספות דס"פ השוכר את האומנים [צ"מ דפ"ב צ' ה"ג], וכן הוא בפסקי תוספות שם כו', אכן רבו החולקים, כגון הרמז"ם שכתבו סתמא ולא חילק כו', וחלילה להקל כנגד כל בני גדולי עולם. ושם אחר שיישב קושיה הרא"ש על התוספות, מסיק דע"כ נראה להחמיר דבמשכון של אחרים אפילו במשכון צעת הלואה שמקודשת ואריכה גט. גם צצ"ה סי' זה מסיק בזה דלמעשה יש להחמיר, ואם קידשה אחר נריכה גט משניהם. הביאו בנחלת נבי סק"ל"ה.

גם צטי"ה למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ג, לאחר שהצי"ה דעת הראשונים הג"ל בזה, וכי דעת הר"י דאין לחלק בין משכנו צעת הלואה לשלא צעת הלואה, וכן נראה דעת הר"י צ"י כל שעה, מאידך נראה מהשו' רש"י שצמרדכי בסוף פ' שבעות הדיינים דאינה מקודשת אלא שלא צעת הלואה וכ"מ מהשו' ר"מ צר ברוך שם, מסיק דלענין פסק הלכה אם קידש אשה במשכון צעת הלואה הוי מחלוקת הפוסקים ודיינין בדין הספיקות. וכן כתב צחיים ושלום ח"א סי' כ"ב דמ"ע ח' דיש לחוש להחמיר שהיא מקודשת ומסתמך על ה"י למורא. וכ"כ ב"ש צרכה (על ר"י) נתיב כ"ב ח"א. ועיי' צפנים מאירות ח"א סי' נ"ג דכתב דיש לחוש לקדושין במשכון אף צעת הלואה. גם צצ"ה ה"ס סי' י"א דע"כ צ' מחשיב ליה בגדונו כאחד מאדדי הספק משום דהוי משכון צעת הלואה דלהרבה פוסקים אינה מקודשת. גם ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ר"י כתב בקדש במשכון דצעת הלואה נחלקו בו הפוסקים ואין בידי להכריע.

ובשו"ת מהר"ם מינץ סי' מ"ט [הביאו ב"ש סק"ג] כתב בגדונו שקדש החתן במשכון שצעת הלואה, דמאחר דאיכה

אוצר

סיק עא אות ג-ו

הפוסקים

פ"ג הל' א' ואם חבל מחזירין ממנו צע"כ, משמע טעמא דכוי אלמנה וקיי"ל בין עניה בין עשירה אין ממשכנין אותה, אבל איניש דעלמא דיכול למשכנו, אע"כ דאם משכנו צורע נקרא גזלן אין מחזירין ממנו צע"כ, וכן אם משכנו דבר שחייב להחזיר לו כגון כסות יום ביום וכסות לילה כלילה כופין אותו להחזיר דכוי מצות עשה, וכן אם משכנו כלי מלאכה, אבל היכא דליכא חד מהני אע"כ דעבר אין כופין אותו להחזיר, ואם קדש צו את האשה מקודשת וממנו הוא. [וע"ש שדן היכא דלא מטי זמניה אם חטף ממנו דינר וקידש צו את האשה אם מקודשת].

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות ר"ז, כתב צד דמשכנון שלא בשעת הלוואתו שלקחו שלא עפ"י צ"ד, אם לקחו צע"כ ר"ל שלקחו באיסור, נראה דכל דין משכון שלא בשעת הלוואתו עליו, שהרי נתרצה לכל דיוי השבחה כמו משכון שנתמשכן ע"י צ"ד, אבל אם משכנו שלא בשעת הלוואה ברצונו הטוב, נחלקו צו הפוסקים דביוי אם קונה אותו או לא [ע"ש שהביא דעות הראשונים בזה], ומסיק דממלא הדברים נראה דמקדש במשכון דאחרים שלקחו עפ"י צ"ד, מוסכם מכל הפוסקים דמקודשת, דמשכון שלקח שלא בשעת הלוואה ברצונו הלה נחלקו בזה הפוסקים אם קונה אותו או לא, ואין צד הכרע. ועיין ע"פ עוד בחו"מ סי' ע"ג בדברי המפרשים י.

ו. אם יש הבדל בין מקדש במשכון עצמו או במקדש בחוב שעל המשכון. צ"ל למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ג כתב דמלשון הרמב"ם [שממנו הסתיק צ"ל כאן] וכן מלשון הטור והסמ"ג משמע שצנף המשכון מקדשה, ומלישנא דגמרא [בקדושין דף ח' ע"ג במקור דין זכ] "מקדשה במשכון" משמע [ג"כ] שמקדשה צנף המשכון, דאמר לה הרי את מקודשת לי במשכון זכ, אבל רש"י [שם ד"ה במשכון, וכן הוא בפירוש הר"ן על הרי"ף שם] כתב משכון של אחרים שהיה צידו וקדשה בחוב שיש לו עליו הלכך מקודשת שהמשכון עצמו קאי לו, משמע שאינה מקודשת צנף המשכון אלא אמר לה הרי את מקודשת לי בחוב שחייב לי פלגיו על משכון זכ ונתן לה המשכון טו, וכן נראה קצת מלשון רצנו ירוחם טו, וליע דגמרא יהיב טעמא משום דקני ליה למשכון מדרי יחזק שאמר דבעל חוב קונה משכון, דמשמע שצנף המשכון מקדשה.

וכן בהמקנה קו"א סעיף י"א כתב דמלשון הגמרא משמע שקדשה במשכון עצמו, ונראה הטעם דאם קדשה במלוה שציד אחרים, אעפ"י שנתן צידה המשכון, לא מוידו עבד, דכיון דלא קאמה המלוה שציד אחרים גם המשכון אינו משול, כדאמרין [בגמרא שם] דף ח' מה אין כאן משכון אין כאן, ולי"ל שקדשה צנף המשכון, שכיון דקנה לי מדרי יחזק יכול להקנותו, וכן הוא לשון הש"ע בחו"מ סי' ס"ז סעיף ל' מוכר שטר חוב ונתן לו המשכון אין יכול למחול, משמע דוקא שמכר לו השטר כדינא בנתיבה ובמסירה אלא שנתן לו גם המשכון.

ובין מדעא. ועיין בחדושי הריטב"א קדושין דמ"ה ב' שכתב בתו"ד בין מקדש במשכון דמקודשת, וכי אמרינן הכי במשכון דאית לידיה ברשות לוח בשעת הלוואתו, אי"ב ע"י בית דין שלא בשעת משכון [אולי צ"ל: הלוואתו].

טו. בכרם שלמה (להר"ש אמארייליו) סי' י"ט כתב דגם בלשון הרמב"ם [והשו"ע] י"ל דמיידי שקדשה בחוב ולא בגוף המשכון דוקדש בו קאי לחוב דקאמר, וכמו שפירש"י, אך בטור שנקט מלוה, אם איתא רקאי על המלוה ולא על המשכון, הול"ל וקדש בה, אם לא שנאמר דלאו דוקא כו'. מיהו בישא ברכה (על רי"ו) נתיב כ"ב ח"א סי' ז' אות ה' הקשה עליו דכל המדקדק היטב בלשון הרמב"ם יראה כי אינו מפרש בפירוש רש"י.

טז. אולי כונתו לתא דכתב רי"ז לעיל אהא דהתקדשי לי בפנה והניח לה משכון משלו כו', ואם היה המשכון של אחרים מקודשת ע"ש, דמזה משמע דגם במשכון דאחרים היינו שקדשה בעינה.

במשכון דבשעת הלוואה כו', אי"ג מלי למימר דהרכיבו אלו ואמר לו ממכשיו, ואפילו לרצא דאמר בעל חוב מכאן ולהבא גובה, בזה מוכח דכוי כמשכנו שלא בשעת הלוואתו, כדאיתא בפרק כל שעה דף ל"א.

ד. אם יש לחלק בזה אם קדשה בחוב שיש לו עליו גם שטר. בהמקנה קו"א סעיף י"א הביא מש"ע חו"מ סי' ס"ז סעיף ח', דבעל חוב שיש לו שטר חוב ומשכון, כיון שמכר החוב קנה החוב במסירת המשכון אעפ"י שלא מסרו לו השטר, ואחר שהקשה על הטור שם שלא הביא דעת הרא"ש דמשכנו בשעת הלוואה לא מהני, וחיון דמסתק על מה שכתב כאן, כתב ועוד י"ל דס"ל להטור דהר"ש מוכח היכא דליכא שטר ומשכון מהני [בקדושין אף במשכון בשעת הלוואה], כמ"ש בחו"מ צ"מ דף פ"א ד"ה דברי הכל וכו' בשם רש"י גבי הלוואה אלק זח, וזרייתא דקדשה במשכון מיירי בלא שטר.

אולם בבבבכות פרישה כאן, עמ"ש הטור בשם הרא"ש דמשכנו בשעת הלוואה אינה מקודשת, כתב אפילו היה מלוה בשטר והקנה לה כראוי וכו'.

ויוצא מה כתב צ"ל למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ג, דיש סברה דיון קנית המשכון, הביאה הרשב"א בחדושי גליטין [דף ל"ג] דהיכא דהוב מלוה בשטר הוא דיש חילוק בין שעת הלוואה לשלא בשעת הלוואה, אבל מלוה [על פה] ונקיט משכון צ"ל שלא בשעת הלוואה בין בשעת הלוואה בעל חוב קונה משכון, דודאי לגזינא נקטיה.

ה. קידש במשכון שלא בשעת הלוואתו שלקחו מהלוה שלא עפ"י צ"ד. בחוספות ר"י הזקן קדושין לדף ח' ע"ב כתב, המקדש במשכון של אחרים מקודשת, בין משכנו צ"ד ובין משכנו הוא עצמו שלא בשעת הלוואה.

ובשו"ת הרדב"ז ח"ז סי' ל"ה, דיון מלוה שחטף כלי מהלוה וקידש צו אשה, כתב דהיכא דהגיע זמן פרעון המלוה מקודשת, דקיי"ל היכא לו חוב על אחרים ויש עליו משכון וקדשה צו מקודשת ואעפ"י שאינו שלו כו', ואע"כ דחוטף משכון מיד חבירו נקרא גזלן, מ"מ קנה את המשכון עד שיפרע לו חובו ולא כייפיון ליה לאהדורי אם אינם מדברים הנלכדים לו, דאפוכי מערחה למח לי, אם יבא צ"ד ויאמר יתן לי מעותי או יתן לי משכון הצ"ד כופין אותו לתת לו משכון או למכור הכלי בעצמו אשר חטף, הלכך קנה אותו לשעבוד חובו ויכול לקדש צו את האשה, שהרי אין יכול לפדותו עד שיתן לו מעותיו, ובאותו שיעבוד נקדשה האשה, וכ"ש לדעת הראב"ד [ספ"ג מגולח] שהוא סובר דלא נקרא גזלן אלא היכא שאין לו עליו כלום, אבל אם יש לו עליו מלוה ומשכון אותו צורע לא נקרא גזלן, ולפיכך אם נחבר שיש לו עליו מלוה ומשכנו צורע, לכ"ע לא מחייב לאהדורי, חלע שהרי גבי אלמנה כתב הרמב"ם [הלכות מלוה ולוה

יג) בחדושי הרשב"א שם הביא כן מבעל הלכות גדולות בהלכות שבועות דכי אמר ר' יצחק משכנו בשעת הלוואתו לא קני, בדכתב שטרא לא סמך אמשכון, אבל לא כתב עליה שטרא ושקיל מיניה משכון בשעת הלוואה קני. וע"ש ברשב"א שהקשה על זה.

יד) ועיין בשער המלך פ"ה מאישות הכ"ג שהביא ג"כ חלוקי דעות בהא דאמר ר' יצחק דבעל חוב קונה משכון, אם הוא אפילו שבא ליד המלוה ברצונו הטוב של הלוה, ושנחלקו בזה המהר"ס"ץ והמשנה לשלח, ושנוי במחלוקת הראשונים הר"ה והראב"ד כו'. וע"ש מזה בקצוה"ה סי' ע"ב סק"ב שהביא דעות הר"י הלוי והרנב"ר המובאים בנמוקי פ"ק דב"מ דאינו קונה משכון אלא או בשעת הלוואה דמעות קונות, או שלא בשעת הלוואה וע"י צ"ד דוקא, אבל שלא בשעת הלוואה עפ"י עצמו אינו קונה, כיון דגוף החפץ לא קני אלא למשכון ולמשכון לא שייך משיכה, אולם מהרמב"ם הביא דקונה שלא בשעת הלוואה אפילו בלקחו מעצמו מהלוה בין בע"כ

אוצר

סיק עא אות ו

הפוסקים

המשכון, אבל במלוא על פה כיון שאין יכול להקנותו אינו מועיל אף אם יתן בידה המשכון כו', והא דאיתא שם סעיף ח', אבל שט"ח ומשכון של מטלטלין כיון שמכר לו החוב ומסר לו המטלטלין קנה החוב שטליו במסירת המשכון אע"פ שלא מסר לו השטר ולא כתב לו שום דבר, והוא מדברי בעל התרומות, ושם כתב דאפילו מלוה על פה, היינו כשמוכר לו המשכון עצמו כו', וכן מוכח מהר"ש שם שמוכר המשכון בשטח הלואה לא קנה מדרי יחזק, דא"כ יהיה שומר שכר משום זה שיכול לקדש בו אשה ע"ש, ואם נימא שיכול לקדשה במלוה שביד אחרים כשיש עליו משכון, אכתיו קשה ליהוי שומר שכר על המשכון משום דבא לו הנאה על ידה שיכול לקדש בו אשה, אע"כ דס"ל להר"ש דלא מהני בזה המשכון משום דמנה אין כאן משכון אין כאן.

ובפסקי הלכות פ"ה מאישות הכ"ג כתב, היה בידו משכון על חוב שיש לו מישראל חברו וקדש בו האשה, ר"ל בגוף המשכון הזה כו' מקודשת, קידשה בחוב שיש לו על חברו שיש בידו משכון עליו ומסר לה המשכון על החוב הזה, ה"ל קדושי ספק, בין במשכון בשטח הלואה ובין במשכון דשלא בשטח הלואה וכו'. וביד דוד שם אות ר"א ל"ן בזה באותיות הקודמים בציאור השיטות בזה, ומסוק להדבר לריך תלמוד, ע"כ סתמתי דהוב ספק.

ובחקרי לב חו"ד ח"ג סי' קי"ג כתב לפרש כוונת רש"י והר"ן מ"ש וקדשה בחוב שיש לו עליו, ר"ל בזכות שיש לו במשכון, דאם הוא מקדשה בגוף המשכון בהחלט לא הו' קדושין, דהא קיי"ל כרצא בפסחים דף ל"א דבעל חוב מכאן ולהבא גובה והמלוה אינו יכול למכור את המשכון, ולכן פירשו שקדשה בחוב דהיינו הזכות שיש לו על המשכון, ו"עליו" [שכתב רש"י] על המשכון קאי, אלא דיש להסתפק בזה בקדשה בחוב גרידא אם מקודשת, ולבארנה נראה דאין לחלק בזה, שהרי במקדש במשכון שלה [בסעיף י"א] מקודשת גם כשמקדשה בחוב שיש לו אלא על המשכון, מהיו י"ל דשאני הכס דסמכה דעתה כיון שידעתה כמה שזה המשכון דהא שלה הוא, אבל בזמנא לאחרים שאינה יודעת שווי, י"ל דלא סמכה דעתה דאולי אינו שוה כמו החוב, באופן דהמקדש במלוה שיש לו עליו משכון לא ידענה מה אידון זה, ומידי ספק לא נפיק.

מהיו ע"י במאירי לקדושין שם שכתב דאין חילוק בזה בין שאמר התקדשי לי במשכון זה בין שיאמר התקדשי לי במלוא שיש לי אצל פלוני והא לך המשכון, וגדולי הדורות [רש"י] מחלקין בזה ואין הדברים נראים. וכן מבואר בחדושי הרשב"א לך י"ע א' יי.

ויש שכתבו דמקדש בחוב עדיפא ומקודשת בזה [אליבא דר"ע] אפילו במשכון בשטח הלואה. בעני אחרים סקל"ה הביא דברי הריטב"א ד"מ דפ"א דאף במשכון בשטח הלואה דאיתו קונה המשכון [להרצ"ד] מ"מ כיון שנתנו לה לגבות החוב חשבינן למלוה כאילו היא בעין וכו' ובדמוכה מהבג' לקדושין דמ"א ח' בקדשה בשטר חוב דהיכא דסמכה דעתה מקודשת וכו', וכתב ע"ז דלפ"ז דברי הר"ש י"ע מ"ש דבמשכון בשטח הלואה כיון דלא קני משכון לא מקדשה, והרי מבואר בהטעם דקדשה בשטח של אחרים אינה מקודשת משום דלא קני' בלא כתיבה ומסירה או דלא סמכה דעתה, משום שיכול למחול, הא לאו הכי מיקדשה, וא"כ במשכון אע"כ דלא קנה המשכון הרי הוא קונה החוב ע"י מסירת המשכון, כמבואר בחו"מ סי' ס"ז סעיף ח', וגם אינו יכול למחול החוב, כדאיתא שם בסעיף ל', ובכ"ז

אין חילוק בין משכון בשטח הלואה לשלא בשטח הלואה, וא"כ אמאי לא מקדשה בגוף החוב, וגם קשה על הבג' גופא דמאי לריך לרי' יחזק דבע"ח קונה משכון, אפילו אינו קונה, הרי עכ"פ יכולה היא להופסו עד פרעון החוב, וגם סמכה דעתה כיון שאינו יכול למחול, לכן י"ל דהאי קדשה במשכון לאחרים דקאמר בגמ' מיירי שאינו מקנה לה מאומה בגוף החוב רק שמקדשה במשכון והחוב השאיר לו לעצמו, ואע"כ דע"כ מיירי שהיא יודעת שהחפץ אינו שלו כו' וא"כ אם אין מקנה לה גוף החוב במאי מקדשה, י"ל דמיירי שמקנה לה הזכות שיש לו במשכון, ולכן מייתי הא דר' יחזק שקונה משכון, וניחא מ"ש הר"ש דדוקא משכון שלא בשטח הלואה דלא יש לו זכות במשכון, ובלבד כתב כאן, היה לו משכון מאחרים וקדש אשה בחוב שיש לו עליו ה"ל מקודשת, ו"א דוקא משכון שהשכון שלא בשטח הלואה, וי"א אפילו משכון בשטח הלואה כו' ע"כ, וי"ל דלא כיון יפה בזה דבמה שכתב שקדשה בחוב, בכה"ג לא שייך פלוגתא דמשכון בשטח הלואה או לא, וגם אין לריך לקניית המשכון מדרי יחזק, שאפילו אין לו דך קנין במשכון, מ"מ מהקדשה בחוב שמקנה לה כמ"ש, וזה ברור.

וכן מבואר בקו"א לחשו' הצי"ח החדשות סי' פ' וגם בעור מורה באומר לה שחוקדש בחוב שיש לו על המשכון ומסר לה המשכון דמקודשת אף במשכון בשטח הלואה, ודוקא כשקדשה בגוף המשכון ס"ל להעור [והר"ש] דבמשכון בשטח הלואה כיון דאין לו זכות בגוף המשכון אינה מקודשת, אבל בקדשה בחוב לא גרע מהמקדש במלוה לאחרים שכן הדין [היכא] מקודשת רק דלא סמכה דעתה דילמא מחיל, אבל הכא כיון שנתן לה המשכון שחתם ידו וקנתה אותו במקלט, שוב אינו יכול למחול ומקודשת אף במשכון בשטח הלואה. וע"ש מה שמבאר פס"ז גם לשון רש"י בקדושין שם.

ובאריה דבי עילאי סי' י"ז מחלק בזה בין מקודשת בפירוש בגוף החוב להיכא דקדשה סתם, דהנה מה שכתב בעני אחרים דהר"ש והעור מיירי בקדשה במשכון לחוד והשאיר החוב לעצמו, חמום מאד דא"כ מאי קמ"ל דבכה"ג אינה מקודשת, פשיטא כיון דליכא שום נתינת מעות לאשה במאי מיקדשה כו', לכן י"ל דהיכא דמקדשה סתם במשכון ולא פירש דהקדושין הם בהקנאת החוב, אף דברור שלא השאיר החוב לעצמו, מ"מ חיישין דאינה רואה להתקדש בדבר שאינו בעין, וממילא גם דעתו לקדש במשכון ולא בחוב, ובזה מיירי הר"ש והעור דבמשכון בשטח הלואה אינה מקודשת, אבל כשמקדשה במפורש בגוף החוב ומקנה לה המשכון כדי שיהיה לה קנין בגופו לגבות החוב כשהלוה לא יראה לשלם במעות, דאז גם היא מסכמת להתקדש בחוב, י"ל כמ"ש בעני אחרים וגם הר"ש והעור מורו דאפילו במשכון ששטח הלואה מקודשת כיון דע"י מסירת המשכון קנתה החוב דשזר לא יוכל למחול, ממילא נתקדשה בגוף המלוה, וכמ"ש הריטב"א [הי"ל]. ובנדון בחד שקדש במשכון ששטח הלואה ואמר בפירוש שמקדשה בהלואה שעל המשכון, הביא מחילה דברי העני אחרים, ושהמקנה בקי"א [הי"ל] חולק על זה וסובר דבקדשה בחוב לא הו' קדושין כלל אף במשכון שלא בשטח הלואה, ואף שהוכיח מדברי האו"ח בחו"מ סי' ס"ז ומהכנה"ג שם ומשער המלך בפ"ה מאישות הכ"ג שם מהר"ש חיון שסוברים בהמקנה, כתב דלדינא נראה כהעני אחרים, ואחר שהאריך לראות בכמה אופנים הוכחת המקנה מדברי הר"ש [וכמוצא לעיל] כתב, דהעולה

לשעבוד המנה, כשהוא מקדשה במלוה ומחזיר לה המשכון, כאלו מקדש במשכון שהרי היא נקנית במנה של מלוה דהיינו הבאת המשכון. ועי' בשורשי הים על הרמב"ם שם שכתב כן גם בדעת רש"י, דמ"ש וקדשה בחוב שיש לו עליו, לחידושא נקטיה, דלא מבעיא דמקדשה במשכון, אלא אפילו במקדשה בחוב היא מקודשת.

(י) דשם כתב בתהו"ד דרבא אמר ר"ג בא ללמד אפילו אינו מקדשה בגוף המשכון אלא במלוה שיש עליה משכון מתקדשת אפילו במשכון דאחרים כיון שהיא נהנית מן המשכון, ולא דמי להא דהתקדשי לי במנה ונתינת לה משכון [דאמרין] מנה אין כאן משכון אין כאן], דהתם לא היה המשכון קנוי לשעבוד המנה, אבל כאן שכבר היה המשכון קנוי

אוצר

סיק עא פה ו-ח

הפוסקים

וכיוצא בזה הטענה של המשאיל, אז אמרין ואמדין דעתו נצמד בלבו ליתנם לו בזהו ענין שיועיל לענין קדושין שיהא חשך מקודשת צו, הטענה שלו ויכול להקנות להשואל בזהב נפשו ככל אדם בשל, אבל צריך אי אפשר להקנות לו בזהו ענין המועיל, כי מי הקנה המשכון לו באופן שיבא לו הכח להקנות לאחרים יותר ממה שיש לו בזה, וע"ש שצריך עוד טעמים לבטל הקדושין.

ואולם בקונטרס אחרון שבש"ת הביא החדשות סי' פ' חלק על דברי הרמ"מ שנגני שם, וכתב דנראה פשוט דמהני, כמבואר בטור וש"ע [ח"מ] סי' ס"ז דבחוץ שיש עליו משכון מיד שמסר המשכון לחצרו וקנה לו החצו בלא כתיבה ומסירה כלל, וגם אינו יכול למחול, ומקור הדין מצע"ה שער נ"א שכתב אם מסר המשכון לחצרו מהני מידי דהוה אלא שיש קדש במשכון דאחרים מקודשת בו, וא"כ כמ"ש שהאשה קונה המשכון ומתקדשת בו, כמו כן אם משאילו לאחרים לקדש בו הרי הוא משאילו באופן המועיל שיבא לו במחנה כמ"ש הראשון, וקונה המשכון והחצו שיש לה עליו חזק ומקנהו לאשה, ואין זה צריך להקנות לאחרים יותר ממה שיש לו בזה, ואין לחלק בין משכון בשעת הלואה לבין הקנין גמור רק מטעם דאליס שצנודיה, זה אינו, כיון דקיימין למ"ד שאשה מתקדשת אף במשכון דשעה הלואה, א"כ הוא הדין שיכול להקנות לחצרו, וכדברי בע"ה וצ"ע.

ח. ובשהחפץ המושאל היה משכון עבור הלוואה כסף של צדקה. הרמ"מ שנגני בשאלתו לבטל הב"ח [שבאות הקדש], לאחר שהעלה דהמקדש בחפץ שהשאילו מאלה שהיה ממשיכן בידו אינה מקודשת, כתב עוד היתר בנדון שהטענה היתה ממשיכנה עבור כסף נדקא, ולפי מה שפסק המרדכי, והוצא ברמ"א, דדוקא במשכון ישראל אבל במשכון גוי אינה מקודשת דאין צו נדקא, וה"ל איכא למימר בהקדש שאינו צו נדקא, אם כן יכול להיות שגזר המלוה מעות הקדש על משכון אינו נעשה אפילו שומר שטר"י, וכ"ש לחייבו באונסין פשיטא דאינו קונה משכון, ואולי יש לחלק בין הקדשות שלנו לשלהם, בודאי לא חנם לי למד [בטל הב"ח, שאילו מופנית שאלה זו שיחזר דעתו בזה]. ושם בס"פ פ"א השיב לו בטל הב"ח, דהב"ח דחצו הוא על מעות נדקא, אפי"ן דכל הגאונים כתבו דהאידנא כל הקדש שלנו חולין הוא, דהא אין עתה הקדש לבדק הבית, ואינו אלא נדקא, מ"מ אין כח ביד האשה [שהשאילה את הטענה] להשאיל הטענה אפילו היה לחלוטין לנדקא, דה"ל שולח יד בפקדון, דה"ל גזילה, דקיי"ל שליתיה יד אף לריבה חסרון, אפי"ן דנציקן שיגביהו כדו להשתמש בו השמים שמחצו לו חייב באונסים כאלו חסר, אפשר דהב"ח כל טענות אב שנושאין הגוים באצטרוייהם אי אפשר בלא חסרון קצת כל יום ויום, והא דכתב הרשב"א בתשובה סי' ל"ז דכלים של נדקא שניד הגבאי המיוחדים לחסרת קבר, מותר להשתמש בהם לדעת הגבאי, שצ"ד הגאונים נקח ועל דעתו נמסרים, והביאו בהג"ה בש"ע וי"ד [סי' שס"ד], נראה דהיינו טעמא משום דל"ב צ"ד מחנה עליהם, כדמשמע מראיות שהביא מפרק קמא דבבא בתרא כו', דכל דבר שהוא רגילות ולא סגי בלאו בבי, ל"ב צ"ד מחנה עליו שיבא לצורך הגבאי, אבל אין צריך כלל שיבא ל"ב צ"ד מחנה להשאיל הטענה נדקא לקדש בו אשה, ואפילו היתה הטענה לחלוטין של נדקא, כל שכן היבא דאינו כי אם משכון, והאשה שהשאילה

דשאלה מכל זה כיון דנחתר ראיית המקנה שעל זה בזה יסודו, א"כ הנראה משיקול הדעת בהע"א, ואעפ"כ לכתחילה לא היתה סומך על דעתו נגד המקנה והעומדים בשיטתו, אך צריך שכבר נעשה מעשה וסמך הרב לסדר הקדושין ג"ל דדועבד לא מהדרין עובדא וכו', ולסדר קדושין מחדש יהיה זילוחא דהרב ע"כ הוי דדועבד ונקטין כהע"א אחרים דמקודשת לבו"ש.

ועיין בתוספות ר"י הזקן לקדושין דף ח' שכתב דקידשה בזהו זכות שיש לו על המשכון, דה"ל חזק לה התקדשי לו בזה, הואיל ואחרים מוליחין אותו המשכון מידה אינה מקודשת, אלא ודאי דאמר לה התקדשי לי [בזכות שיש לי] במשכון זה שיש לי מפלוני, אי התקדשי לי במאה זוז שיש לי על משכון זה מקודשת, וכי חומא ה"ל מנה לא הגיע בידה ומשכון לא נתן לה להיות שלה ואין לה על המשכון כלום, [י"ל] שהרי הוא קונה המשכון עד אותו סך וגוף המשכון הקנה לה עד אותו מנה.

ז. היה בידו משכון דאחרים והשאילו לאחר והלה קידש בו, ואם יש לחלק בזה אם הוא משכון דשעת הלואה או שלא בשעת הלואה. בשופריה דיעבד ח"א סי' י"ב, בנדון אחד ששאל טענה מאיש אחד, ואותה טענה היתה ממשיכנה בידו מאחר על חוץ, והשואל קידש בה לאשה אחת, כתב דאפי"ן שהודיע למשאיל שהוא רוצה לקדש בו אשה, כל שלא הודיע לצעלים, ה"ל שואל שלא מדעת וגזלן הוי, ודמי לנכנס לבית חברו ולקח כלי או חובל וקידש בו, דסעיף י"ז, דאמרין הואיל וקידש בממון חברו שלא מדעת חברו הרי זה גזל, ואפי"ן שאם היה משכון ביד הטעל עמנו וקידש בו הויא מקודשת, אפי"ן שהוא ג"כ שואל שלא מדעת, וכמ"ש בס"י ר"צ בהלכות פקדון, דשומר גופיה אם נעל הפקדון ונשתמש בו ה"ל שואל שלא מדעת וגזלן הוי עליה משעת חשמים אפי"ן שאינו מחסרו, נראה דשאני שומר גופיה דאין דרך הצעלים להקפיד עליו בנפשו זה אם נעל ונשתמש בו לקדש בו את האשה שלא ברשות ולא הוי גזלן, אבל שואל משומר להשתמש בו, ודאי דרך הצעלים להקפיד, והוי גזל כל ששאל שלא מדעת צעלים, דאין סבדי שאין רצונו של המפקיד שיכיר פקדונו ביד אחר שאינו שומר שלו ואין לו שייכות עמו, וכ"ש בנר"י שוסף עוד שקידש במשכון שאינו שלו ולא הודיע לאשה כו'. וע"ש שסיים שצריך לחזור ולקדש את האשה, ודן אם צעין בזה ובכזה.

וכן הרמ"מ שנגני בשאלתו לבטל הב"ח שבש"ת החדשות סי' פ', בנדון כזה ושהיה ממושכן ביד המשאיל משעת הלואה, כתב שכל גדולי הראשונים והאחרונים ובעלי החוספות ברוצ מקומות בחלומד ס"ל מה שאמר ר' יצחק בעל חוב קונה משכון הוא דוקא שלא בשעת הלואה כו', וצנודא דידן הוא משכון בשעת הלואה, ואפילו לדברי הפוסקים שגם בשעת הלואה יכול לקדש בו אשה, משום דס"ל כיון דשאל בשעת הלואה קונה בעל חוב קנין גמור עד שיפדה, א"כ בשעת הלואה נמי אלים שיעבדא לקדש בו אשה, ונ"ל שאני כיון שצ"ע צעמנו לא קידש ביה רק השאילה לאחר, מלן קאמר שיכול להשאיל שיעבד לאחרים, צצורף [טעם להחיר] דהמקדש בטענה שאלה דמקודשת, היינו טעמא דאמדין דעתו שהשאיל באופן המועיל על פי ח"ל שיכיר מחנה, כדאיתא ברא"ש פ"ק דקדושין,

(א) ועיין לעיל ס"ק ע' אות ג' בגוף הדין דהמקדש במשכון אם צריך לקבל רשות מבעל המשכון ע"י.

(ב) ע"י בקי"א שם לסי' זה שכתב דצ"ע בזה אם אינו נעשה שומר שטר.

(ג) בקי"א שם לסי' זה כתב ע"י דדבריו בזה צ"ע, מהא דאיתא

במסכת מעילה ד"ס דקאמר התם דהבא לאו בר איפגומי הוא כו', ולפי תירוצי ה"ב בגמרא שם יש ליישב קצת וצ"ע, ועוד כי מדברי הרמב"ם פ"ו מהל' מעילה נראה שפוסק בתירוצי א' בגמ' שאינו נפגם לעולם, וכ"כ בפירושו למשנה, שידוע שהזהב המזוקק לא יחסר ממנו דבר מורגש אפילו במאה שנים, כ"ש בזמן מועט כו', וצריך לדחוק דכאנתו דפוחת והולך מתורת כלי וצ"ע.

באר הגולה

** ע"י לעיל סעיף א'
נח"ל

** [נ"ט] וכל זה במשכון שיש לו מישראל (כז) אבל מעכו"ם אינה מקודשת (מרדכי ריש קדושין)

ואם

ביאור הגר"א
(ל"ט) וכ"ז כ"ח כ"ט
בפסחים ל"א ב'.

פתחי תשובה

(כז) אבל מעכו"ם. עיין בתומים סי' ס"ו ס"ק י"ד ועיין בתשונת נרית אגרות מ"מ סי' כ"ח אות ג' מ"ש בזה :

הפוסקים

סיק ע"א אות ה — סיק ע"ב אות א

אוצר

בדבר איסור מקודשת, ועוד דאפשר להשמט מן הכותי בשום הערמה שיאמר דנאכד המשכון דלאו הוי היתר בידו, ואפשר דאין כאן אפילו חילול השם, וא"כ דברי הראב"ה שצמרדכי שהביא הרמ"א [דמשכון מעכו"ם אינה מקודשת] ודברי מהרי"י המה חלוקים זה על זה, וקשה על הרמ"א שזיכה שטרא לזי חרי.

ובב"ז סקכ"ג לאחר שהעלה דהמקדש בגזל הגוי ו"ל דהוי קדושין, כתב דלפ"ז קשה על הרמ"א דכתב דמקדש במשכון של גוי אינה מקודשת, והטעם דאמרינן דבישראל לא קני משכון של גוי, ואמאי, נימא גם כזה אף דלא קני מי"מ לא גרע מגזל, ואמאי לא הוי מקודשת, לכל הפחות ראוי להחמיר ולהוי עכ"פ ספק קדושין, ולי"ע.

ובב"ש סקל"א אחר שכתב דמקדש במשכון לר"ך להודיע לה שהוא משכון, כתב לכן אם מקדש במשכון של כותי גרע מגזל כותי, דכאן אומר שהוא משכון, ובח"מ וע"ז הקשו על הרמ"א למה גרע משכון מגזל, ולמ"ש נוחל דאיירי דאין ראונו להחזיק המשכון, אבל אם רוצה להחזיק המשכון לא גרע מגזל ומקודשת, אלא דקל"ט קשה למה כתב [הרמ"א] בסמוך ואם מכרו [כו' מקודשת], ולא כתב אם המלוה מקדש במשכון ורוצה להחזיק בו מקודשת כ"א. וכן החזיקו בדעת הב"ש בערוך השלחן סעיף ס' והמנחת פתים המוצא להלן בהערה כ"ב.

וכן בקהלת יעקב כאן כתב לתרץ דלא דמי לגזל דדוקא כשרצה לגזלו שגזילה ג"כ צ"ע קנין וכיון שקנאו בגזלה ובישראל חייב בהשבעה במ"ע דהשבעה חשיב, אבל לעכו"ם ליכא עשה דהשבעה ואיני נחת להשבע לך יכול לקדש בו, אבל כשאני רוצה לגזול כלל רק בתורת קנין של היתר וכיון שאינו קונה אינו יכול לקדש בו וכו'.

מיהו בקו"א להמקנה כתב דאפילו החזיק המשכון אינה מקודשת, וע"ש דאחר שהקשה עוד מהא דכתב הרמ"א בסעיף א' דבגזל עכו"ם מקודשת, והאריך ללפלל בדברי הב"ש הג"ל כתב דהעיקר נראה דטעמא דהרמ"א כמ"ש לעיל גבי קדשה בגזל אחר יאוש לבד מקודשת מדרבנן, דס"ל דבעינן דוקא שיקנה את הגזלה קודם הקדושין, אבל ביאוש לבד, אע"ג דהוא קונה אותו בשנינו רשות, אינו מועיל לגבי המקדש, [ע"י פ"ז לעיל סעיף א'], ולפ"ז נראה דה"ה בגזל משכון שצ"ד, כיון דקו"ל בחו"מ סי' ר"כ דלא מקרי שליחות יד אלא כשגלה בו יד על מנת לחסרו, אבל בלאו הכי, אע"ג דהוי גזל, מ"מ לא מקרי שליחות יד, א"כ נראה פשוט דאם המלוה מנגיב משכון לקנותו אין בו שום קנין, כיון דכבר היה ברשותו, אפילו אם נתנו לאחר ונחתיב לשלם ללוה, מ"מ אין בזה קנין בגוף החפץ, אלא הלוקה הוא שקונה אותו, א"כ לא הוי ממונה לגבי המקדש וממילא לא הוי קדושין, משא"כ כשמכר לאחר וקידש בו, כבר קנה הלוקה כשצ"ל לרשותו, וכן בסעיף א' כיון שגזל מיד הגוי קנה

השאלה אין לה על העצמה שום חיוז שיהא מקנה את החיוז לשאל ואינה אלא שולחת יד בפקדון, אי נמי שואלת שלא מדעת ה"ה, דקו"ל שאל שלא מדעת הוי גזל, וע"י באות ב"ב.

ג. נער הסמוך על שלחן אביו שקידש במשכון שהושכן אצל אביו. בפנים מאירות ח"א סי' נ"ג, נדון נער אחד שקידש לאשה בעצמה שהיתה ממושכנת אצל אביו, אחר שזן בזה דכיון דהמשכון היה של אביו א"כ צ"ע שקידש בלתי רשותו הוי כמו שקדשה בגזל של אחרים ואין חוששין כלל לקדושין, דמה לו גזל של אחרים או גזל של אביו דאינה מקודשת, כתב דיש שהיו רוצים לומר דאף אם המשכון של אביו מקודשת, משום דכל המפקיד על דעת אשתו וצ"ח הוא מפקיד, ורשות בידו צ"ע לעשות במשכון כמו שיש ביד אביו, אבל זה הכל, דהא טעמא דמקדש במשכון של אחרים מקודשת, משום שהוא מקנה החיוז שיש לו על המשכון, אבל צ"ע אף שרשות בידו ליקח המשכון תחת רשותו ולא חשיב פשיעה לגבי אביו, מ"מ אין לו שיעור על זה המשכון, והוי כמו שמקדש בפקדון של אחרים שהופקד תחת ידו, ואין לומר דמ"מ חובה מקודשת מספק, כמו שמקדש בדבר השאלה לו דהוי ספק מקודשת, וכן המקדש בדבר המופקד אצלו נמי [נימא ד] מקודשת מספק, ולא דמי לגזל של אחרים שאינה מקודשת שבאיסור צ"ל לידו, אבל נפקדון שבהיתר צ"ל לידו, לך עכ"פ הוי ספק מקודשת, אבל איברא גם זה אינו, דהא ע"כ ה"ה [בקדושין דף ח' ע"ב ד"ה משכון] דחקו לתרץ כך ברייתא דקתני המקדש במשכון של אחרים מקודשת, אם מיירי אף בשעת הלואה, ואי ס"ד שכל שומר משום דכיון דבהיתר אחי לידו מקודשת, א"כ חיפוק ל"י דבשעת הלואה עכ"פ שומר הוי והוי קדושין, וכן מוכח בגיטין ל"ז א' בחו"מ ד"ה שאני, דכתבו שצ"ע הלואה אינו יכול לקדש בו את האשה, הרי להדיא דאי לאו מעטם דנקב לו לקדש את האשה אף שחיה שומר על המשכון לא מקודשת בו, ולא דמי כלל למקדש בדבר השאלה לו דפסק צ"ע דמקודשת מספק, היינו מטעם דכתב העור דמספקים דאיכא דמדמי ליה למחנה ע"מ להחזיר דאינה מקודשת ואיכא דמדמי להם שאלה שלשים יום ובהדיא נראה מקודשת, אבל בדבר שהוא שומר עליו אף שצ"ל בהיתר לידו, כיון שגלה בו יד הוי בגזל, והוי כמו שקדשה בגזל של אחרים דלא הוי קדושין.

ע. אבל מעכו"ם אינה מקודשת. א. מקור הדין ודעות הפוסקים בזה. מקור דין זה, כפי שז"יין ברמ"א, הוא מהמרדכי ריש קדושין. וכתב שם כן בסי' תפ"ו בשם ראב"ה דקדשה במשכון לאחרים מקודשת, דקני ליה מולך חכיה לדקה, בני מילי במשכון דישאל דבר לדקה הוא, וכגון שמשכנו שלא בשעת הלואה כו', אבל משכונות של גוי לא, כדאיתא בפרק כל שעה [פסחים ל"א א']. וכ"כ בגמורה קדושין פ"א סי' ע' בשם ראב"ה. וכ"פ בנז"ט כאן.

ובח"מ סקכ"א, עמ"ש ברמ"א בשם מהרי"ו דאם מכרו המלוה לאחר וקידש בו הוי מקודשת, כתב דהמעיין בגוף ההשגחה יראה דקל"ט טעמים שכתב שם, ואפשר כל הטעמים שייכי ג"כ אף אם המלוה בעצמו מקדש בו אשה, דאין זה דומה לגזל ממש רק דומה להפקעת הלואה, ואף דאסור משום חילול השם דילמא אסור הוי כמו אצק רבית ושאר דברים שאסרו חכמים ואפ"ה אם קידש אשה

כא) בביאור מנחם כתב על הב"ש בזה, דלכאורה הא הב"ש עצמו הביא לעיל דעות אם קידשה בגזל גוי דהוי איסור תורה ולא קנה הגזל ומחויב להחזיר, מיהו ו"ל דהב"ש או"ל לדעת הרמ"א בסעיף א' דסובר דמקודשת בגזל גוי, ולזה כתב כאן בדעת רמ"א אם רוצה להחזיק המשכון לא גרע מגזל גוי דמקודשת לדעת רמ"א כו', אמנם בלא זה, כאן י"י בהפסקת הלואה דהא בתורת משכון בא לידו א"כ לכ"ע מקודשת.

ביאור הגר"א

[מ] ואם מכרו המלוה לאחר (לא) וקידש בו הויא מקודשת (מהרי"ו סי' קל"ח) :

היה

[פ] ואם מכרו כו'.

כ"ש בס"א בהגיה עמ"ש :

באר היטב

המלוה בעצמו מקדש בו אשה ע"ש. ועיין ג"ש ס"ק ל"א. וע"ל ס"ק ה' תש"ש.

(לא) וקידש בו. ר"ל והאחר קידש בו. מהרי"ו וי"ל סי' קל"ח. כתב החת"ם המעיין בתשובה יראה לטעמים שכתב שם שייכי ג"כ ח"ק אם

הפוסקים

ס"ק עב אות א — ס"ק עג אות ב

אוצר

השואל הסתמך על הרמ"א כחן דאף במשכון של גוי אם מכרו לאחר מקודשת, והמחבר השיב, דהקדושין עדיין הם ספק, דגוף הדין שפסק הרמ"א במוכר משכון של גוי יכול הלוקח לקדש בו, וכחז בחי' דהייב המלוה עצמו, עיקר דינא ילפינן מחשבות מהרי"א דגזל גוי הוי רק מדרבנן, ובנוצ"ק חיו"ד סי' פ"א כתב דגם להרמ"א יש לזדק קן, ולדעתו הדבר עדיין קשה, דברי הרמ"א הויא בס"א חר"ל סק"ג בשם היראים דאפילו למ"ד גזל גוי שרי, מ"מ לא מקרי לכס, ועוד הויא שם דעות דגזל גוי אסור, ואין יוצא בהם בדבר דבצינן לכס כו', ובתשובה מהרי"ו כתב הטעם לכוזר משום דהוי כהפקעת הלואה דמותר בגוי, וגם זה אין הדין ברור, והרמ"א לא הויא כלל דין זה, דליתא צ"כ דק"יג דהפקעת הלואה מותר, והי"ש פסק דהפקעת הלואה ג"כ אסור וכו' כו'. [אולם להמבואר בס"ק הקודם אות א' מה"ש והעומדים בשיטתו, וכן מהמקנה והחדושי הרי"ם שם משמע בפשיטות דדינא דהכא סביר דבדולא מקודשת. וכן מבואר מתוך דברי הח"מ לעיל סק"ג והבאור הגר"א סק"ה ה' ע"ש].

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה אות פ"ח צה"ל לענין גזל גוי, הויא דברי הרמ"א בשם מהרי"ו, ואחר שפלפל על דבריו ג"כ מסביר היראים בג"ל, בסביר דברי מהרי"ו ע"פ שיטת ר"ת והעטור (המבואר צר"ש פסחים פ"א סי' ד' ובצ"מ פ"ה סי' י"ה) דמשכון של נכרי ביד ישראל מותר לישראל ללוות עליו מישראל חברו, וכחז דלכאורה י"ב דהא ע"כ סברתם היא דהישראל מקנה לחברו גוף החוב של הגוי, וא"כ קשה במה מקנה לו כיון דקרי"ל דישראל מגוי אינו קונה משכון, ובמה נקנית לו גוף ההלואה, אלא עכ"ל דסביר דדוקא בישראל אין לו למלוה על הלואה קנין גמור בגופו רק שצדד משום מזה דפריעת חוב כו', משא"כ בגוי יש לו קנין על גופו ממש, לכן יכול למכור זה החוב בקבלת כסף שמקבל עתה, ואף דיש חולקים על סברא זו, בעיקר כדעת ר"ת והעטור והר"א שכתבו כולם בפשיטות דיכול למכור וא"כ שפיר מתקיים דינו של הרי"א צדדו ה"ל שמכר לישראל חברו המשכון והודיעו שהוא משכון ומכר לו כל שעבודא, ובגוי אין צריך לדבר יחזק שיש לו קנין בגופו של הגוי הלואה ויכול למכור כ"ל, ועוד יש לקיים דינו של מהרי"א מטעם אחר דכיון דדיני עכו"ם יכולים למכור החוב וקונה במשכון קנין שצדד גמור ואינו יכול למחול, א"כ בדיניהם דיינינן להו וקונה שפיר ע"ש.

ב. וכשהלוקח לא ידע שזה משכון. בערוך השולחן סעיף ס', אחר שכתב דהטעם במכר המשכון לאחר וקדש בו מקודשת, דכיון שהמלוה מכרו הו"ל בגזלה, כתב דלכן אע"כ שהקונה לא ידע שזכו משכון בידו, ואילו ידע לא היה לוקחה, מ"מ מקודשת, כמו במקדש בגזלה או מכר את הגזלה והקונה קידש בו אשה, ויראה לי דאם יש סכנה בדבר שיענש עפ"י ערכאות במה שקנה משכון, והקונה לא ידע מזה, אינם קדושין ודאיים, ואינו יותר מספק קדושין, ואולי אינם קדושין כלל, כמ"ש בסעיף י"ט [מטעם דינא דהלכותא].

ל"ש בזה דין גזל רק שליחות יד רחידש רחמנא בשומרים, וא"כ בחפץ גוי דלא איתרבי לשומרים ל"ש גמי שליחות יד, וע"כ אין שהגביה ע"מ לגזולו לא קמה ברשותו וכו'.

בג. גם באבני מלואים המובא לעיל באוצה"פ סעיף א' ס"ק ו' כתב דדין זה דמהרי"ו חלוי במחלוקת הפוסקים לענין הפקעת הלואה ע"ש.

קנה אותו מיד ושפיר הוי קדושין, ובתנאים נחשבו האחרונים בדברי הרמ"א, ויראה לדברי מהרי"א דצ"כ דף כ' ע"כ גזר שנטל חפץ או קורה דלא מעל עד שנחתו על פי ארובה ונהנה ממנו, והא דמעל כשנחתו לאחר היינו משום דקנה חברו וכו' וי"ל לחולין על ידו. וכע"ז כתב לחרץ בחדושי הרי"מ אות כ"ז דכאן במשכון אף שהגביה כדי לקדשה לא יצא עדיין מרשות הנכרי כיון דדין שמירה ושלוחות יד לא שייך גביה והוי גזלה רק אז כשנחתה לה, ולכך אינה מקודשת דליתא נתינה לגבי המקדש שאינו שלו, דקודם הקדושין לא היה שלו כל זמן שלא גזלו והגזלה נעשית בשעת הקדושין, ולמ"ש לעיל דמשמע מדברי ה"ש"ס סי' א' דבצינן דוקא שקנאו קודם הקדושין, אבל בזה אחת לא מכרי דלא כה"מ, א"כ גם כאן לא מכרי הקדושין, אבל במכרו לאחר והאחר קידש בו שפיר מהני, דהא כבר קנאו הלוקח מקודם כו'.

ובגתיבות השלום נחיצ י"ג סעיף ו', לאחר שהביא דעות הפוסקים אם ישראל מוכרי קנה משכון, מסיק בזה דמ"מ נראה דלכתחילה ודאי מושפין לקדושין מספק. וכן מדברי מהר"ם שיק המבואר להלן סק"ג אות א' נראה דגם בדין זה ס"ל דהוי ספק קדושין. ועיין במאירי קדושין דף ח' שכתב דיש אומרים שמקודשת מספק ואף במשכון שצעת הלואה כו', וכן עיקר.

ב. והיבא שהניע זמן פרעון החוב ולא פדאו הגוי. בארן ל"ב (תלמידי ל"ב) סק"ח כתב דאם קידש במשכון של גוי אחר שהגיע זמן פרעון אינה מקודשת, כי אם לאחר מעשיו [בשעה שלוקח את המשכון, דקיי"ל כהפוסקים] דיש אסמכתא בשל גוי. ע"ש שהביא דהוא מחלוקת הפוסקים ומכריע בדעה זו. ובערוך השולחן סעיף י"ט כתב דבהגיע זמן הפרעון ונתן לו רשות למכור [כיון] דכל זמן שלא מכרו עדיין הוא ברשות הלואה, כדמוכח בח"מ סי' ע"ג, אפשר דצ"כ מקודשת, דמה לי שמכרו לאחרים או נתן לאשה בעד קדושה, ובדאי יש להתמיר להלכ"ה גמ, ואם קבלה קדושין מאחר לריכב גמ משיבס.

וכשאמר לו הגוי מעשיו. כתב בערוך השולחן שם דאם צעת שהשכון לו אמר לו אם לא אפרע לך לזמן פלוני יבא המשכון שלך מעשיו, והגיע הזמן ולא פרעו וקידשה בו, הוי קדושין גמורים אפילו לא קבל עליו אחריות בשעת ההלואה, כדמוכח צ"ח, אבל אם קידשה קודם הגעת הזמן אינה מקודשת, אפילו לא פרעו בהגעת הזמן, דהרי בשעת הקדושין לא היה שלו, ואיך ליטול ממנה ולקדשה בו פעם שנית. אולם בארן ל"ב בג"ל כתב דאם אמר מעשיו וקידש האשה קודם שהגיע זמן פרעון ואח"כ הגיע זמן פרעון ולא פדה הגוי מקודשת וכדעת רוב הפוסקים דכבר קנאו הישראל וכו'.

עג. מכרו המלוה לאחר כו' מקודשת. א. דעות הפוסקים בזה. בשו"ת מהר"ם שיק סי' י"ט בגדול מי שלקח מהאשה שצעת שהיתה בידה משכון מגוי וקידש בה את האשה, והרב

בב. ובמנחת פתים כאן תמה על דברי המקנה דתרי אפילו למ"ד שליחות יד בעי' חסרון, מכל מקום במגביה ע"מ לגזולו כולו מיקרי שליחות יד, כמבואר בב"מ מ"א ובתוס' שם ד"ה שנטלה, וא"כ מ"ש לדידך דקיי"ל שליחות יד לא בעי' חסרון דה"ג מקרי שליחות יד, ואולי יש לומר לדעת המקנה דבכח"ג שהחפץ היה מוגז מקדם ברשותו ואח"כ הגביה ע"מ לגזולו

ביאור חגרי"א

כחכמים דאע"ג דמעמד שלשתן קנה מ"מ לא סמכה דיכול למחול בע"ש במלוה בשטר והא דלא משני גמ' הכי והוצרכו לאוקמי דרבנן ולא להחלקא כדי לאוקמי גם אליבא דשנוי קמאי דפליגי בכו"מ אבל לשנויי בתראה אי"צ ליה אלא משום סמכה דעתה או בדשמואל פליגי ומלוה ע"ס להודיעך כחן דרבנן וכמ"ש תוס' שם ד"ה כי כו' ובגיטין י"ג ב' ד"ה תנהו כו' ושם וכ"ד ורא"ש סי' ס"ט :

הפוסקים

דעת הראשון. גם צ"ש סקל"ו זיין לחו"מ ס"ו וס"ו קכ"ו דש"ס
פסק המחבר דאין יכול למחול, וכחז דכאן לענין איסור חיישין לדעת
הפוסקים דס"ל דיכול למחול, והוסיף שם לדלדעב וז' משמע דאפילו
אם אמר דממנה דעתה לא מבייב.

עה. ואמר לה האמק"ל בחוב שיש לי ביד זה, ואם לריך
 שיאמר גם ללוי שיתן המנה למתקדשת, כחצ צטרוף
 השלמן סעיף ס"ב דנראה דשמקדשה צמלוי דאחרים עיי קנין
 דמעמ"ש לריך שיאמר בשעת מעשה ללוי מעות שיש לי בידך דכלמא
 תגם לאשה האת, דכרי כך הוא עיקר דין דמעמ"ש כו, ומה שלא
 הזכירו זה הפוסקים משום דהוי מלתא דפשיטא, ומ"מ למעשה יש
 להסתפק דלולי לגבי קדושין כשאומר לה צמעמ"ש הוי כאומר ללוי,
 ונ"ע לדונא.

ובשני למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ד כתב בפסיטות דלא כגי שיאמר
 לה האמק"ל בחוב שיש לי ביד זה, אלא תריך שיאמר גם לזה
 חן מנה לפלגות, שהרי המחמת מעמ"ש תריך שיהיה בזה הלשון: מנה
 שאחרי חייב לי חנכו לפלגות, אמנם גם כשאמר לזה רק חן מנה
 לפלגות ולא אמר "שאתה חייב לי" כי כשי למורא שם דמכני, דאע"ג
 [דבמעמ"ש דעלמח] אם לא אמר שאתה חייב לי אלא סתמא חן מנה
 אזה, ס"ל להרא"ש והרמ"ה דלא קנה אע"ג דידעינן שחייב לו [כמובא
 בטור חו"מ סי' קכ"ו], מי"מ כשאמר לאשה האמק"ל בחוב שיש לי
 ביד זה וחיובך אמר לזה חן מנה לפלגות, ודאי שמונה דעל אותו מנה
 שחייב לו הלוה קאמר, שהרי אמר כן לאשה, ולכן הוי מקודשת ודאית.

עו. הרי זו מקודשת וי"א שאינה מקודשת. א. דעות הפוס'
בזה. ע"י ב"י כ"ז דין זה חלוי במחלוקת הראשונים
אם בקיין מעמד שלשון יכול המורה לחזור ולמחול או לאו, דלפסוברים
דיכול למחול לא סמכה דעמך ואינה מקודשת.

ועיין ח"מ סקכ"ב שכחז דלע"ג דבחז"מ סי' ס"ו סעיף כ"ט פסק המחבר דמטמא ששטן חזו יכול למחול, הכא משום חומרה דקדושין יש להטע דלעת האומר דאף במעמ"ש יכול למחול ולא סמכה

גם צטוי למורא (לבר"ש יוסף) סי' ס"ד כחז דהמקדש צמעמ"ש בוי ספק מקדשה כיון שנחלקו הראשונים אם צמעמ"ש יכול למחול, ויעוד יש מקום להקל בקדושו מעמ"ש מטעם שכתב רי"ו דכל קצו מעמ"ש הוא מדרבנן (וכמוצא להלן אית דין) וכל שהוא ספק בוי ספיקא דרבנן ולקולא, ודברי רי"ו נראים שנמוקם עומם.

ובירד דוד (פסקי הלכות) פ"ה ה' י"ט אות קס"ח כתב דאף שהרמב"ם ורוב הארפתים הסכימו דמעמ"ש אינו יכול למחול, מ"מ כיון שהרמב"ן והעטור והרבה מן המפרשים שהציאם הניי דפ"ט דנ"ב סוברים דאף במעמ"ש יכול למחול ולא סמכה דמחל ואינה מקודשת, לכן אירא להורות שלא כדבריהם בנ"א החמורה, ולכן מחמין הדבר הרבה ואין עושין כזה מעשה אלא בשעת הדחק גדול.

ב. להחוששים לדעה דאינה מקודשת, אם הוא דוקא לענין שאם קדשה אחר צריכה גם מהשני, או גם לענין שתמקדש צריך לקדשה שנית. בכתב סופר סי' ל"ז בידין שקדשה במלוה על פה שיהיה לו על אחרים במעמ"ט, ונחשק הרב בשאל אם צריך לקדשה גיט לחוש ל"א שמצ"א המחבר, והביא לו דא"כ

איך הרי סמכה דעתה ולמה אינה מקודשת, ואם ימחול התבענו והאשה ויחייבו את המומחה שלם, וזהו דכין לומר דכין שיש פוסקים דס"ל דיכול למחול לכך לא סמכה דעתה דסבורה שיפסקו הדין דמחזני מחילה וצ"ע. גם בקהלת יעקב (מליאס) הקשה כן על הח"מ והב"ש וכו' דאפשר דס"ל דכין דאיתתא לאו דינא גמירא אולי והאשה טועה בדעה זו ולכן לא סמכה דעתה. וע"ע בכתב סופר סי' ל"ז, ובטוב קדושין סי' מ"א. וברברי אליהו, מה שכתבו לתרץ קושיא זו.

(ג) וצ"י במאירי קדושין מ"ו ב' דאחר שביאר דמפ"ש איתא גס במלוה ואינו יכול למחול ומקודשת, כתב אלא שגדולי ההר חולקין ליומר שדין מעמ"ש במלוה לא נאמר בקדושין, הוואיל ובמלוה מיתה הלכתא בלא טעמא הוא. אין דנים בה מעמד שלשתן בקדושין.

(א) בתפארת יעקב ס"ק ג"א כתב והח"מ סותר עצמו מסק"ב לספקיה, שהרי כתב בסק"ה דמדותה המחבר, „אבל" אם לא אמר לה במעמ"ש כו' אינה מקודשת אלא מספק, ולא כתב, „וכן" ש"מ דעתו לסתום דבמעמ"ש מקודשת ודאי, אלא שכתב דדברי הח"מ בסק"ה אינם מוכרחים, די"ל דכוונת המחבר במש"כ „אבל" היינו דאף דבמעמ"ש יש דעה דמקודשת ודאי, אבל בלי מעמ"ש ליכא למ"ד דתהא מקודשת ודאי. ואולי יש לומר דכוונת הח"מ דכאן מעיקר הדיון מקודשת ודאי, רק שיש לחוש לדעת האומרים דאינה מקודשת, ואילו בדיון השני הוא ספק גמור ולכן לא כתב השו"ע „וכן".

(ב) עי' בבנין עולם ח"א חיו"ד סי' ג"ט בהגה שתמה על דברי הח"מ והב"ש הג"ל, דכיון דבאמת סי"ל דאינו יכול למחול וכמ"ש הפוסק בנדרים.

אוצר

סימן ש' אות ב-ה

הפוסקים

חינה מקודשת משום דלא סמכה דעתה, לגוי גזלן הוא, וכמבואר ברמ"א תו"מ סי' רנ"ג סעיף כ' ובסמ"ע שם. ונראה כי שם כתב דהאינא דחזין דאיכא סמיכות דעת על מוצ של גוי אין להקל בקדושין.

ה. אם קדושין דמעמ"ש הוי מדאורייתא או מדרבנן. פי' צ"י שהצ"ח מרבינו ירוחם דלמ"ד למקודשת במעמ"ש, היינו מדרבנן, כיון דמעמ"ש תקנתא דרבנן הוא. והוא צריכו ירוחם נתיב מ' ח"א, וכתב שם כן בשם י"א. והצ"י כתב עליו דהינו מוכרה, דהא איכא למימר דביון דחקיו רבנן נקנו לה המעות, וכיון דנקנו לה הו"ל כאילו נתן לה כסף והיא מקודשת לדאורייתא.

ועיין צ"ח סק"ה ש' דהדרכי משה הביא דברי ר"י בזה שם [צ"ל חולק]. גם בהגהות כ"פ בדרישה אות ל"א כתב דהדי"מ הביא דברי ר"י. והצ"ח כ' דעת החסידים בגיטין [סי' ד' ד"ה שאני] דעת ר"י, והכי מסתברא, והכי נקטין לתומרא. ודניאל דהיי עשין מ"ח ד"צ ד' כתב על הצ"י ה"ל, דדברי ר"י מוכרחין, דביון דמעמ"ש אינו אלא מדרבנן, איך נאמר דהיה מקודשת לו קניה גמורה מדאורייתא. ועי' גם צ"ח למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ד שכתב דדברי ר"י נראים שנמקם עמם.

ועיין במחנה אפרים הל' קנין משיכה סי' ב' שהביא ראיות לדעת ר"י מהא דמלנו במקומות אחרים דקנין דרבנן הינו מועיל לשל חורה, גם הביא מדברי הרמב"ן צ"ח דף ע"ז שהקשה על הסוברים דמכירת שטרות דרבנן, מהא דאמרין בקדושין דמ"ח א' התקדשי לי בשט"ח דאחרים ר"מ אומר מקודשת, ואי מכירת שטרות דרבנן לא תהא מקודשת גמורה, ותיקן דאפשר לומר דמאי מקודשת דקאמר לתומרא, [הרי דהיה דמקדש אותה בדבר שאינו קנוי לה אלא מדרבנן אינה מקודשת אלא מדרבנן לתומרא].

ובקהלת יעקב כ"א וכן בספרו מקור חיים סי' תמ"ח סק"ט העלה דאף דבעלמא אף שקנתה ע"י קנין דרבנן מקודשת מדאורייתא, מ"מ במעמ"ש אינה מקודשת אלא מדרבנן, דאף דהפקר צ"ד הוי הפקר מדאורייתא, מ"מ אין להם כח מדאורייתא אלא להפקיר הממון ולהוציאו מרשות בעלים, אבל לא להקנות לאחר, ולכן בקנין דרבנן דעלמא כיון דהוי הפקר מדאורייתא וזה הדבר לידה, הרי זכתה מדאורייתא בזכות מן ההפקר, וכיון שמחמתו קצתה מקודשת מדאורייתא, אבל במעמד שלשון נהי דחקון רבנן דחקיו והוי הפקר לדאורייתא, מ"מ כמה תתקדש מדאורייתא, הא היא לא זכתה בזה.

ובעין יצחק חא"מ סי' כ"ב הביא ממקור חיים ה"ל ומעוד אחרונים דאין לחכמים כח אלא להפקיר הממון אבל לא להקנותו לאחר, גם הביא מהש"ס ציבמות פ"י סי' י"ט שכתב דהה"ל בפלגתא דאיתא ציבמות דפ"ט וביטעין דל"י, דל"י יצחק דילוף שם דהפקר בית דין הפקר מאשר לא יצא יורש כל רכוש, איך אין לו ילפותא שיכולים להקנות לאחר, ורק ל"א דילוף שם מאלה הנחלות דמה אבות מנחילים למי שירצו אף ראשי מעות מנחילין למי שירצו, איך זוכה האחר ממילא כמו ביורשה, וכתב דלפ"י למאי דפסק הרמב"ם בפס"ד מסהדרין ה"ו כהך דרשה דר' יצחק משום דבשקלים דף ג' נמצא רק דרשה זו, איך לפ"י הדין מוח דקנין דרבנן [היכה שלא זכה בה] לא מהני להיות קנין לדאורייתא, וכמו שכתב ר"י ה"ל והצ"ח בשם ד"מ והצ"ח. ועי' צ"ח ליואי חו"ד סי' ל"ט.

אולם בישועות יעקב בפירוש הארוך סק"י אחר שביאר ג"כ דעת ר"י משום דאין כח ביד חכמים אלא להפקיר שלא יהיה בחזקת הראשון, אבל מ"מ אין הדבר עדיין בחזקת השני ובהמקור חיים ה"ל, כתב דלדעת הצ"י ודעמיה ז"ל דיש כח ביד חכמים לעשות דבר כאילו הוא של חבירו ואף לענין קנין מהני

דאינה לריבה קידושין שניים ממנו, דמדדיוק הח"מ וכו' דמשום,, חומרא דקדושין" יש לחוש, נראה דדוקא משום חומר דאיסור ח"א חיישין, דהיינו לענין שאם קבלה קידושין מאחר אין להחריב בלא גט מהשני, אבל לענין להאריכה קידושין שניים מאותו שקדשה במעמ"ש לחוש לאיסור פגויה, כולי האי לא חיישין, וגם הצ"ח ה"ל ש' דלענין איסור חיישין לדעת הפוסקים דס"ל דיכול למחול, כוונתו ג"כ לענין איסור ח"א, אבל משום איסור [פגויה] בעלמא אין חוששין, דהא במעמ"ש כשמחל מויליין ממון ממי שמחל לו וסמכין על רוב הראשונים דכ"ל דא"י למחול, וא"כ כ"ש דסמכין באיסורא בעלמא על רוב הראשונים, דהא בכל מקום ממון חמור, דאין הולכין בממון אחר הכוב, ובאיסורא הולכין אחר הכוב, וע"כ ז"ל דכוונת הצ"ח דרק משום איסור ח"א מתמירין, ויש לדחות דכאן לענין קדושין כיון דאפשר לקדשה שנית מחמירין וחוששין לנאח ודי כל הדעות, מ"מ כיון שגורא דהח"מ דייק וכו', משום חומרא דקדושין" מסתמא גם הצ"ח התכוון לזה, דה"ל כי כח לו לחלוק על הח"מ בדין, וגם הש"ך ה"ל שהשיג על הלבוש כמה שהשמיט ה"י"א שהביא המחבר וכו' דחלילה להקל בעריות, נראה ג"כ דדוקא באיסור חמור דעריות ס"ל דאין להקל, וע"ש שהאריך עוד בזה ומסיק דאין צריך אפילו לכוון לקדשה אח"כ צ"ח, כיון שמעיקר הדין קי"ל דהינו יכול למחול ומקודשת מדאורייתא, אלא דמהיה טוב יכוון לקדשה צ"ח.

ג. אם מקודשת במעמ"ש גם כשהקנה לה בע"כ של לוח. כ' צ"ח למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ד כיון שהוא מחלוקת הפוסקים אם הלוה מחייב במעמ"ש אפילו צ"ח, [כמבואר בטור ח"מ סי' קכ"ו וצ"ח שם סק"ה], לכן הוי ספק מקודשת, וכלל דמלתא כן הוא, דכל שבדניו ממנות קנה אליבא דכ"ע הוי מקודשת ודאית, וכל שיש ספק אם קנה או לא קנה חשיב דהלוה יכול לומר קים לי ואינו מחייב מ"מ בדניו קידושין הוי ספק מקודשת. וכ"כ בפסקי הלכות פ"ה הל' י"ט אות קס"ח, וצ"ח וז"ל דוד שם א"ח קס"ח.

ובתפארת יעקב סק"ג כתב דלפי דברי החסידים בקדושין מ"ח א' דלכן מועיל מחילה במכירת שט"ח, משום דהוי מכירת מדרבנן ואין כח ביד חכמים להפקיע כח הלוה שלא יועיל המחילה של מלוה, איך לפ"י נראה דהא דבמעמ"ש אינו מועיל מחילה היינו כשהיה צרף הלוה דנשעבד ונעשה בעל דבר של זה, אבל כשהקנה במעמ"ש בע"כ של לוח, אף דמבואר בחו"מ סי' קכ"ו במחבר שם דמעמ"ש מהני אף בזה, מ"מ בזה ודאי מהני מחילה כיון דנעשה צ"ח ומדרבנן הוא, דמ"ש ממכירת שטרות דהואיל דלא מהני רק מדרבנן אין כח ביד חכמים להפקיע כח הלוה כשהמלוה מוחל, איך ה"ה בקנין מעמ"ש שהוא מדרבנן מועיל מחילה כשנעשה צ"ח של לוח, וע"כ דמשי"כ הפוסקים דבמעמ"ש לא מועיל מחילה היינו כשנעשה מדעת הלוה, אמנם להפוסקים שכתבו העמם דבמכירת שט"ח מועיל מחילה משום דבשט"ח יש שטבד הגוף ושטבד נכסים, ושטבד הגוף אינו יכול למכור ולכן מועיל מחילה, איך לפ"י לא תקנו רבנן כלום במכירת שט"ח [ו"י דמכירת שט"ח הוא מדאורייתא], וא"ל לא מוכח דין כ"ל [דאין כח ביד חכמי להפקיע זכותו של הלוה שלא יועיל מחילה] ושפיר י"ל דשאני מעמ"ש דהואיל ותקנו חכמים שיועיל מעמ"ש תקנו ג"כ שלא יועיל מחילה ואפילו כשהיה צ"ח של לוח, וע"ש שהאריך עוד בזה, וסיים דל"ע.

ד. קדשה בחוב שיש לו אצל גוי במעמ"ש. כ' ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה ה"ט אות קס"ח דפ"א ד', דלהסוברים [בח"מ סק"י סעיף כ"ב] דבגוי מהני מעמ"ש, מקודשת, ולהסוברים דבגוי לא מהני מעמ"ש, אינה מקודשת, וסיים שם דאין צידו להכריע בין השיטות והוי ספק קדושין. וצ"ח אברהם חח"מ סי' כ"ח אות ג' כתב דאף להסוברים דמעמ"ש מהני בגוי ואינו יכול למחול, מ"מ

אוצר

סיק צו אות ה

הפוסקים

מכאן, וגם כתב עוד טעם לדעת הב"י, ויזכר להלן. ובסקי"א כתב
 דאף דמשמע מדברי הרמב"ן דאז מכירת שטרות דרבנן אינה
 מקודשת מדאורייתא [וכנ"ל במחנה אפרים], מ"מ צממ"ש גם
 דעת הרמב"ן דמקודשת מדאורייתא, דאליב ידיו דברי הרמב"ן
 חתומים, דברי כך צרייחא גופה דהתקדשי לו צממ"ש מקמינן
 לה צממ"ש שם דמיירי צממ"ש, ומעמ"ש צודאי אינו רק מדרבנן
 ואפי"כ קחני לישנא דמקודשת, אמנם נראה דאף דא"ל דיש כח
 ביד חכמים להפקיע ממון ולעשותו הפקר דברי הפקר צ"ד הפקר
 ומכני מדאורייתא, מ"מ היינו רק כשהיה כן דעת חז"ל להפקיר
 הממון, אבל בכל קניי דרבנן דהיינו כשהז"ל חתמו חתם קנין מלך
 אינה טעם שיש צו, מהיכי חיתוי נימא דעשאוהו בהפקר, וברי לכן
 כתבו הפוסקים דכיון דמכירת שטרות דרבנן משו"ב יכול המוכר
 לחזור ולמחול, משום דחז"ל לא חתמו שיהיה קנין לאורייתא, אבל
 כשעשו חז"ל דבר כהלכתא בלא עעמא כמו מעמד שלשתן, דחז"ל
 צממ"ש לא מלאו טעם לדבר ורק משום חקת השוק חתמו שיעשו
 מעמ"ש כמצוה ספ"ק דגיטין וצ"ל שם, אי"כ כיון דחז"ל
 הולירו לחקן שיהיה מעמ"ש קונה אף שאין טעם לדבר, דהא
 מלך דיתא מו"ל מזה ממון שלא כדון, אי"כ פ"כ דחז"ל אמרו כן
 מזה הפקר צ"ד הפקר, וכיון דחז"ל הפקירו הממון ממילא מהני
 בהפקר, וכו' קנין לאורייתא צדיעצד והאשה מקודשת, משא"כ
 במכירת שטרות דעת חז"ל ה' לעשותו רק קנין דרבנן, דברי
 מה"ע יכול למחול לפי שהוא קנין דרבנן, וזה נראה ברור צממ"ש
 וכע"ז כתב בארץ נצי (וחלומי נצי) סק"מ, וע"ע צמ"ש ארזים
 סקמ"א, אבני מלואים סק"ג, שו"ע מהדו"ה ח"א סי' ס"ט דף
 כ"א עור ב', חושפות ראש חלו"ה סי' ל"ג דף כ"א עור ב' וצ"ח
 יחזק שצספר חולדות אדם אית ג"ז, שכתבו ג"כ דעת הרמב"ן
 דצממ"ש אפשר לומר דס"ל דמקודשת מדאורייתא.

ובמגן האלף על אור"ח סי' תמ"ח סק"ה האריך לחלק על סברת
 המקור חיים דהפקר צ"ד לא מהני אלא להפקיע מרשות
 הראשון ולא להקנות לשני, וסיים דאף שיש ליישב דברי רי"ו
 צממ"ש באופן אחר כו', מ"מ נראה דדעת יחיד הוא. וע"י גם
 צממ"ש ראש (לר"ש הורב"ן) סי' ס"ב שבהאריך דין קנין דרבנן
 אי מהני מדאורייתא, והעלה דקנין דרבנן שחקנו משום אינה
 חקתה ור"ו שיהיה קניו לו לגמרי שלא יבא איסור חורב דגזל
 מעכב על ידו, מטעם הפקר צ"ד אחר ע"ה, ולגמרי אוקמוהו
 ברשותו ואפילו מדין חורב, דהיה צידם הבא להפקיר ממנו של
 חבירו ולאוקמיה בחזקתו של זה משום גזר וסייג שלהם, ועפ"ז
 מסיק להלכה כהב"י דקניין מעמד שלשתן מקודשת מדאורייתא. וע"י
 להלן מה שכתב ממנו עוד טעם לחזק דעת הב"י.

ובחתם סופר חו"ד סי' ש"ח כתב דכתובת אחרת [והוא צמ"י
 ש"ד שם] הכרעתי דמה שעשו חז"ל משום גזר וסייג, כגון
 שעקרו קנין כסף משום שלא יאמר נטרפו חוסיין בעליה, דברי א"ס
 רוצה לקיים מקחו בכסף זכור לעוב ואינו עובר על דברי חכמים, וכן
 שינוי שקונה משום חקת השבדים וברי א"ס יראה לומר אני לא אקנה
 צממ"ש זכור לעוב, קנינים כאלו אינם מועילים לאורייתא, אבל בקניני
 דרבנן כגון מעמ"ש וכיו"צ שאם יראה לחזור צו הוא עובר על דברי
 חכמים, צה מועיל אפילו לאורייתא.

ובקור אריה חו"מ סי' קכ"ג דקל"ד עור ב' כתב צממ"ש הב"י, עפ"י
 מה שהידש הריב"ז צ"מ דהיכא דאין סכדי
 דגמר ומקנה קונה גם בדבור צממ"ש, אלא דבכל מקום אי"א לקנות
 בדבור, דלא גמר ומקנה, משום דאזי דבור ומצטל דבור ויכול לחזור
 צו, ועפ"י נראה דקנין דרבנן כמו מעמ"ש מהני מדאורייתא, דלאחר
 שחקנו חכמים קנין מעמ"ש יהיה מאיזה טעם שיהיה ואינו יכול
 לחזור, אי"כ ממילא גמר ומקנה וקנה מדאורייתא בדבור לחודא וכמ"ש

הריב"ז, דהא חכמים יכולים לעכב עכ"פ שלא יוכלו לטעל הקנין,
 ואיכא סמיכה דעת וגמר ומקני, ועפ"י י"ל דגם הרמב"ן סובר
 דצממ"ש מקודשת מדאורייתא, ורק במכירת שט"ח להסוברים דלא
 מהני אלא מדרבנן, צה ס"ל לרמב"ן דכיון דלא משכחא צממ"ש קנין
 לאורייתא צודאי לא מהני הקנין דרבנן שיהיה מקודשת מדאורייתא,
 אבל היכא דשייך קנין לאורייתא שפיר אמרינן דלאחר שחקנו רבנן
 הקנין וגמר ומקני, ממילא קונה מדאורייתא בדבור לחוד, וכסדר
 הריב"ז הכ"ל.

ובבשמים ראש הכ"ל כתב עוד טעם דצממ"ש הוי קדושין לאורייתא,
 לפי מש"כ הכסף משנה צ"ז מה"י מכירה כ"י ו' צממ"ש
 הרשב"א לענין קנין סיעומתא דהיכא דהוי מנהג הסוחרים לקנות
 צה לגמרי, קני, כי בכל דבר שצממון המנהג מצטל הלכה, הרי מצוה
 מדברי הרשב"א דמהני קנין סיעומתא גם מדין חורב לפי שהמנהג
 מצטל הלכה, לפ"ז ה"ה כאן לא גרע מנהג שקצבו חכמים לקנין
 ממנהג הסוחרים ומהני אף מדאורייתא. וכ"כ טעם זה צממ"ש
 סעיף ס"א וס"ג. וע"ע באו"ה"פ לעיל סק"א אות י"ג שיש שכתבו
 טעם זה גם לענין שאם קידש הלוקח בחפץ שקנה צממ"ש לחוד
 דמקודשת מדאורייתא. [מה"י דעת פוסקים אחרים דגם קנין סיעומתא
 הנהוג בין הסוחרים אף דהוי קנין גמור לא קני אלא מדרבנן, ע"י
 צממ"ש חו"מ סי' ר"א וצממ"ש, וע"י צממ"ש חו"ד סי' מ"ח
 שכתב ג"כ מהחילה ענין דברי הצממ"ש ראש הכ"ל, ועפ"י דברי החת"ם
 בחו"ד סי' ש"ד דסיעומתא הוי קנין גמור מן החורב עפ"י מנהג
 הסוחרים שכתבו כן, אלא שצממ"ש דבריו חלק על החת"ם צממ"ש דין
 דקנין שכתבו צו הסוחרים מהני מדאורייתא, ע"ע].

ובנחלת בנימין (לרצ"י צריי"ר) חלו"ה סי' ל"ג כתב דאין לר"י
 לומר דהטעם דמקודשת צממ"ש מדאורייתא הוא משום
 דקנין דרבנן מועיל לאורייתא, דבלא"כ מהני הקדושין מה"י, שברי
 אשה נקנית בכסף ובשטר כסף, ומעשה זה איכפת לן אי נקנו לה
 דמים אלו מדאורייתא או מדרבנן, וברי הנאחה בכסף זה הוא כאלו
 היה לה כסף לאורייתא ממש, שמקדשה ע"י מה שזיכו לה חכמים
 צממ"ש, וחזי גס כוונת הב"י וכן מורין דבריו כו', וא"ל
 לומר דכוונתו מטעם הפקר צ"ד הפקר וכמ"ש הב"ש צממ"ש, ודברי
 הב"י ברורים ופשוטים, וע"ע שכתב דגם הרמב"ן מודה לזה, וחילק
 בין מכירת שטרות למעמ"ש. וע"י גם ביטולות יעקב צממ"ש הארוך
 סק"י שכתב עוד טעם לדעת הב"י דכיון דמגויע הנאה לידה עכ"פ
 מדרבנן, הרי האשה נהנית בכדי שזה פרוטה, ולא גרע מהנאה קישוט
 שכתבו הפוסקים גבי עצמה שאולה.

ובע"ז כתב ציד רמח (לר"מ סולוביו) סי' מ"ז צממ"ש הב"י, דהוא
 עפ"י מה שכתב דדברי הר"ן בקדושין דף ח' ע"א ודף י"ב
 ע"א דהיכא שמקדשה בדבר שאינו שו"פ כאן והוא שו"פ צממ"ש
 צממ"ש מקום דמקודשת גמורה היא מה"י, כיון דידעינן דדרכה לתת
 פרוטה בדבר זה ונחללתה וקבלה הו"ל כאלו אמרה לדידי שוב לי,
 ולפ"ז פשוט דכשמקדשה ע"י קנין דרבנן אפי"ג דמה"י לא נקנה לה
 הדבר ואין כאן כסף, אבל עכ"פ צודאי לא גרע דכשמקדשה בדבר
 שאינו שו"פ כאן ובמקום אחר הוא שו"פ וידעינן דדרכה לתת פרוטה
 בדבר זה, וכו"כ כיון דנקנה לה החפץ עכ"פ מדרבנן, הרי הוא שו"פ
 לכל אדם וידעינן דדרכה ודרך כל אדם לתת פרוטה בחפץ זה, וכיון
 שנחללתה וקבלה הו"ל כאומרת לדידי שוב לי דככה"ג היא מקודשת
 גמורה מה"י, וכן מדוקדק ומטעם לשון הב"י כו', ולפ"ז אין להא"י
 מה כלל למקורא דקנין דרבנן מהני מדאורייתא.

ובאבני מלואים סק"ג כתב לחלק דאם מקדשה צממ"ש צממ"ש
 עממ"ש דהיינו בחורב כסף אינה מקודשת אלא מדרבנן, אבל
 אם מקדשה בחורב הנאה דאית צה מקודשת מדאורייתא, וכו"כ ורי"ו
 פליגי

הפוסקים

סיק שו"ת ה-ז

אוצר

דרבנן, דלא שייך לומר הפקר צ"ד הפקר כיון דלא אחי עדיין לרשות זוכה, ולכן ס"ל לרי"ז דמעמ"ש לא הוי רק קדושין דרבנן, משום דמעמ"ש אף לפי תק"ח עדיין לא צא הדבר לרשות זוכה רק דקניו לו ע"י תקנתם, וע"ש שפ"ז י"ש הסוגיות דמוכח שם דקנין דרבנן מהני מדאורייתא, והסוגיות דמוכח שם דקנין דרבנן לא מהני מדאורייתא. גם בנטיב קדושין סי' ל' סק"י כתב דלא אמר רי"ז רק דמעמ"ש שלא קבלה כלום, אבל שכתבם הדבר ברשותה לגמרי לפי תקנת חכמים, כמו צדק לה קדושים לתוך ד' אמותיה שטעו חכמים בדין חזרה, ודאי הוי קנין שלה מן התורה. [ועיקר הדיון של זרק לה קדושים לתוך ד' אמותיה יתבאר בחריכות בס"ל סעיף ד'].

ובתשורת שי מהדו"ת סי' קל"ט האריך לומר דדוקא אם קדשה במלוה במעמ"ש ס"ל לרי"ז דאינה מקודשת אלא מדרבנן, אבל בשאר קניני דרבנן יורה דלוינו מדאורייתא כדי שיהיה הלוקח או המקבל, וכמו שהוכיחו הרשב"א בגיטין דף ל"ו והריב"ש סי' שצ"ט והוש"ש פ"י דיבמות סי' י"ט, דהפקר צ"ד הפקר מדילפון בגיטין שם דמקדש ראשים לאבות מה אבות מנהילין לכל מי שיראו אף ראשים כן, רק דס"ל לרי"ז דהא דיכול להנהיל לכן בין הבנים כל נכסיו היינו דוקא דבר שצא לעולם, אבל מלוה דהוי דבר שלא צא לעולם כמו דקרייל דאין אדם מקנה דש"ל כן אינו יכול להנהיל דדיבורו, והא דירושא איתא גם במלוה משום דשאני ירושה דהיא צאה ממילא, ולכן כיון דמכ"ה לא מהני מעמ"ש במלוה, ממילא ליכא גם למילף מהיקש דראשים לאבות [דיכתיב מטעם הפקר צ"ד הפקר, דהא גם שם אין יכול האב להנהיל דדיבורו במלוה לאחד מבניו], ובר"י מפורש דדוקא כשקדשה במלוה במעמ"ש לא מהני מכ"ה, והפוסקים דלא ס"ל ברי"י, אפשר דס"ל דאב יכול להנהיל לכן בין הבנים גם מלוה כמו בירושא דממילא וכו'.

וכן במשכנות הרועים דף ר' עור ב' אחר שהאריך להוכיח מכתב סוגיות דקנין דרבנן מעיל מדאורייתא, חילק דעת רי"ז בין מעמ"ש לשאר קניני דרבנן, וכתב דברי ברי"י שם כתב הטעם לזה "כיון דתקנתא דרבנן היא", ויש לדייק דכול"ל "כיון דתקנתא מדרבנן היא", לכן נראה דשאני מעמ"ש משאר הקנאות דרבנן, כיון דמעמ"ש הוא הלכתא בלא טעמא, ובהא הוא דקסבר רי"ז דלא הוי אלא מדרבנן, אבל בשאר הקנאות וכ"ש קנין אגב [דנדון דידו], שנסתפק אם מקדשה מדאורייתא או מדרבנן, דאסמכוהו אקרא כמ"ש החו"ס צ"ק רי"ב א' ד"ה אנה, שפיר חשיבא הקנאה אפילו לענין מילתא מדאורייתא, ולפ"ז מסולקת טענת ברי"י [הג"ל צריש האות הקודם] על רי"ז, דלענין הקנאה דתקנו רבנן איכ"כ דהוי כעין מדאורייתא, אבל מעמ"ש דרבנן גופייהו קרו לה הלכתא בלא טעמא, לא חשיבא כולי האי להיות מקודשת מדאורייתא, ואם קבלה קדושין מאחר חוששין לקדושי שני.

ז. ובשם מקדש זכה בחפץ ע"י קנין מעמד שלשתן או שאר קנין דרבנן ואח"כ קדשה בו. כ' בנטיב מהדו"ת סי' י"ד דתמוה לומר דכשזכה בדבר בקנין דרבנן לא יהיו הקדושין שנקדש צא אח"כ מכ"ה, דכיון שכבר זכה בו שוב הוא שלו לגמרי, ולמה לא חזרה מקודשת מכ"ה, ומש"כ רי"ז דבקנין מעמ"ש הוי רק קדושין מדרבנן, היינו כשהמקדש אינו נותן לה מעות הקדושין מידו לידה רק מקנה לה מעות הללו במעמ"ש, שקנין המעות והקדושין באים כאחד, וצא סביר רי"ז דכיון שחשבה אינה קונה מעות הללו רק מדרבנן לכן אינה מקודשת אלא מדרבנן, שהרי הקדושין חלים רק ע"י קנין זה, אבל אם ראונו היה לו פקדון אצל אשה ואמר ללאה תני פקדוני לנחשון ואמר כך במעמ"ש, ושוב אמר נחשון ללאה הרי את מקודשת לי בפקדון זה ואמר הן, הרי לאה מקודשת לנחשון מכ"ה אף שנחשון קנה הפקדון באה במעמ"ש שהוא קנין דרבנן, דכיון שכבר קנאו הרי הוא שלו ויכול לקדש בו קדושי תורה אפילו לדעת רי"ז וברמ"א.

פליגי רק בקידשה בסתמא, אם הוי כמקדשה בחורה כסף או בחורה הגאה. והוא, דאחר שהוכיח שם דקנין דרבנן לא מהני מכ"ה, כתב דנראה דגם ברי"ז שחשיב על רי"ז אינו מטעם הפקר צ"ד הפקר, דהא הוכחנו דקנין דרבנן לא מהני לאיסור תורה, אלא מטעם ברי"ז הוא עפ"י מש"כ הר"ן צ"ב דקדושין דהחילוק בין מקדש במלוה לידה דאינה מקודשת לבין מקדש במלוה דאחרים במעמ"ש דמקודשת, הוא משום דבמלוה לידה דעתה חזויו [וכבר להוציא ניהו], אבל במלוה דאחרים אין דעתה להתקדש בחי' אלא בהנאה דאית בה, ע"כ, וכיון דאינה מקודשת במעמ"ש אלא משום דעתה על הנאה דאית בה אי"כ הו' אין חילוק בין שהוא קנין תורה או קנין דרבנן, דנראה דדוקא אם מקדשה בחורה כסף אז הוא דאמרינן דכיון דמכ"ה אין הכסף שלו אז שהאשה לא קנתה כסף הקדושין מכ"ה, אזלינן בחד דאורייתא ואין כאן קדושי תורה, אבל היכא דמקדשה בהנאה דאית בה, והנאה ודאי אית לה כיון דשלה הוא עכ"פ מדרבנן, אי"כ לא גרע משחוק לפני רקוד לפני והנאה פרוטה אית לה בגוה כו', וצוה מדוקדק דברי ברי"ז דאחר שהשיג על רי"ז הביא תיבך דברי הר"ן ה"ל, והיינו משום דטעם ברי"ז אינו משום הפקר צ"ד, אלא משום דמעמ"ש הוא מלך הנאה דאית בה, וכל שהוא מלך הנאה אין לחלק בין קנין תורה לקנין דרבנן וכג"ל, ונראה דגם רי"ז מודה דהיכא דמקדשה במעמ"ש בחורה הגאה דמקודשת מכ"ה, אלא דרי"ז ס"ל דבחוב דאחרים נמי מקדשה בחורה כסף, וכשיטת החו"ס צ"ב דקדושין דמ"ז דהחילוק בין מלוה לידה למלוה דאחרים הוא משום דבמלוה דאחרים נותן לה דבר חדש, והרי"ז ס"ל כשיטת הר"ן דהא דמקודשת בחוב דאחרים אינו אלא משום דעתה להנאה, ובהנאה ודאי מקודשת מכ"ה.

ובחסדות שלמה סי' נ"ד אם כי ביאר דמחלוקת ברי"ז ורי"ז תלוי אם קנין דרבנן מהני מדאורייתא או לא, מ"מ בעלה דגם לרי"ז היכא דאמר לה התקדשי לי בהנאה זו שהרשיתי לך במעמ"ש, כיון דהיתה נריכה ליתן פרוטה בעד הנאה זו, ועתה מתקדשת בפרוטה זו, שפיר הוי קדושין דאורייתא.

ו. לחסוברים דבמעמ"ש אינה מקודשת אלא מדרבנן, מה הדין כשקדשה בקנין אחר שהכסף אינו קנוי לה אלא מדרבנן. ע"י צריש האות הקודם מהדינא דחיי, והמחנה אפרים, והאבני מלואים, שחפסו דהטעם דמעמ"ש לא הוי אלא קדושין מדרבנן, הוא משום דקנין דרבנן אינו מעיל לדאורייתא, [ולפ"ז] הי"כ לשאר קניני דרבנן שאינה מקודשת על ידיהן מדאורייתא. וע"י צאות שאח"ז מה שהוצא מכתב אחרונים דלפי שיטת רי"ז הי"כ כשקדשה המקדש בחפץ שזכה בו הוא ע"י קנין דרבנן לא הוי אלא קדושין דרבנן. וע"י צח"מ סי' ל' סק"ה ש"כ לענין זרק לה קדושים לתוך ד' אמותיה, דקנין ד' אמות הם תקנת חכמים, ואי"כ לפי דעת רבנו ירוחם כאן לא הוי אלא קדושין דרבנן.

ועיי' עוד צאות הקודם מכתב אחרונים שמהלוקים בין אם הקנה לה כסף הקדושין ע"י קנין דרבנן והכסף צא לידה אח"כ, דאז מקודשת מן התורה, לבין שהכסף עדיין לא צא לידה כמו מעמ"ש, דצוה אינה מקודשת אלא מדרבנן, משום שאין כח ביד חכמים מן התורה אלא להפקיר הממון ולהוציאו מרשות בעלים אבל לא להקנותו לאחר, ולכן בקנין דרבנן שצא לידה זכתה מן ההפקר מהממון ומקודשת מדאורייתא, משא"כ כשלא צא הדבר לידה.

ובשיח יצחק שצ"ח תולדות אדם סי"ק נ"ז אחר שהאריך להקשות על רי"ז מכתב סוגיות דמוכח דקנין דרבנן מהני מדאורייתא, כתב דנראה לחלק העניינים, והוא דהיכא דלפי תקנת חכמים כבר אחי הדבר לרשות זוכה, וכמו בקנין ד' אמות דלפי תקנת חכמים כבר זכה בו, לא יש כח בידם לנפשות אף קנין דאורייתא, משום דמה אבות מנהילין אף צ"ד מנהילין, משא"כ היכא דאף לפי תק"ח עדיין לא צא הדבר לרשות זוכה רק דקני' לי צח"מ שהוא, צוה לא הוי רק קנין

אוצר

סיק עו אוח ז-ח

הפוסקים

והענין עליו מלוה בשטר שנשבע על מטלטלי אגב קרקע דקנא ודעתי
למיקני, שכן הדין יכול בעיה לערוך אותו ממון קודם שנחנו
בקדושה, אם יכול לערוך אותו אחר שקדשה ויחבטלו הקדושין או
לאו, ונראה דאם המלוה הוא צעיר שקדשה ולא מיחה בקדושין
כבר מחל זכותו, שאפילו במקדש נשבעה שאלה אם השאיל לו על
מנה לקדש זה את האשה הרי זו מקודשת מטעם זה [וכמבאר
בסעיף י"ט], כ"ש בזה שאין לו כסף זה אלא שצדו, דודאי מחלי
כיון שלא מיחה, ואפילו אם אין המלוה צעיר אלא שאין ידוע אם
כסף זה שנתן לה בקדושה היה ציד הלוה נשבעה הלוה וכל שצדו
עליו, אגו טוענים לו שאחר נתן לו כסף זה לקדש את האשה ע"מ
שלא יחול עליו שצדו המלוה, דקו"ל טוענים ללוה, והחשש אינו
אלא אם קדשה שלא בפני המלוה וידוע שממון זה היה ללוה נשבעה
הלוה דודאי חל שצדו עליו, אם יכול לערוך אותו ממון ויחבטלו
הקדושין לגמרי, וכבר כתבו הראשונים דא"כ דמן הדין יכול לערוך
כשכתב ליה מטלטלי אגב קרקע דקנא ודאקני כדאיתא ב"מ
ז', מ"מ כבר נהגו בתי דינים שלא לעשות מעשה בזה משום חקנת
השוק, וכ"ש שאין לעשות מעשה משום חקנת הזיווג, וא"כ נפלו כל
אלו השאלות.

ובאבני מלואים סק"ל כח על התש"ץ ה"ל דמשי"ב דאם המלוה
צעיר וידע מהקדושין ולא מיחה מחל זכותו, נראה דבני
בעיה לא חמירין מחל כיון דאין לו עליו אלא שצדו, דהרי אפילו
חכם המלוה כעד על המכירה יכול לערוך אח"כ וכמבאר בטו"ש
ח"מ סי' קי"א סעיף י"ז, וכ"ש היכא דהמלוה צעיר ונראה שמכר
הלוה מנכסיו דודאי טרף לה, וגם משי"ב התש"ץ דאם אינו ידוע
שכסף זה היה ציד הלוה כשהלוה, טענין ללוה שיתן ללוה במחנה
ע"מ שלא יחל לבע"ה רשות זו, אין נראה כן מדברי הפוסקים,
דודאי כל ששעבד מטלטלי אגב דאקני, גובה מלוה וממקבל מחנה
מדינא דגמרא וכמבאר בטו"ש ח"מ סי' ס', ולא טענין ללוה
שיתן למוכר ע"מ שאין לבע"ה רשות זו, משום דחוקה דכל מה
שיש תחת ידו של אדם הרי הוא שלו, והוא שלו לגמרי ולא על דרך
תנאי, וכן באשה מה שנמנא תחת ידה לא חמירין שיתן לה ע"מ
שאין לבע"ה רשות זו אלא היכא דאית לה מיגו, וכמבאר בטו"ש
ח"מ סי' פ"ה סעיף י"ז והוא מדברי הרמב"ם, וא"כ כל שאין
עדים שיתן לו צע"מ לא מהימן לומר שעל תנאי כך וכך נותן לו,
ומשי"ב התש"ץ דבר נהגו בתי דינים שלא לעשות מעשה בזה משום
חקנת השוק, זה אינו אלא במטלטלין ששעבד אג"כ, אבל בשערי
חובות שמכר לית ביה משום חקנת השוק, דכיון דמכירת שט"ח לא
שכיח לא עשו בו חקנת השוק וכמבאר בטו"ש ח"מ סי' ס' בשם
חשובת הרא"ש, ואע"פ דלפי משי"ב הרא"ש בחשוכה שם עוד טעם
דלכן גזין משט"ח שמכר משום דעדיין לא פקע כח המוכר שהרי
צידו למחול, ע"ש, וא"כ אפשר דבמעמ"ש שפקע כח המוכר דהרי
במעמ"ש אינו יכול למחול, וא"כ אית ביה משום חקנת השוק כמו
במטלטלין, מ"מ עיקר הטעם משום דמכירת שט"ח לא שכיח, ע"ש
בעור, וא"כ אפילו בחיוב של מעמ"ש לית ביה משום חקנת השוק,
ובעיקר השאלה ה"ל בקידוש צדו במעמ"ש ובא בע"ה וטרף, נראה
דאפילו קידוש בקרקע צדו כסף דמהני הקדושין וכמשי"ב הר"ן
ברפ"ק דקדושין ובא בע"ה וטרף לא נחבטלו הקדושין, כיון דקו"ל
בע"ה מכאן ולהבא הוא גובה, וא"כ כסף הקדושין שלו ואין כאן
מקח טעות, אלא דבשעת גביה אחי צע"ה וטרף מדון אחריות,
דאחריות טעות סופר אפילו במוכר שט"ח וכמבאר בטו"ש ח"מ
סי' ס"ו סעיף ל"ד, וא"כ בקדושי אשה דהוי כמו מכר דאחי צע"ה
וערוך והאשה חוזרת וגובה מן המקדש, לא נחבטלו הקדושין למפרע,
כיון דאין כאן מקח טעות, דבע"ה מכאן ולהבא גובה ובשעת קדושין
כסף דידה הוי, וכן נראה לענ"ד ברור.

ובשאל

גם צהרי אפרסמון מהדו"ת סי' נ"ז כתב דאפילו להסבירים דלא
מהני קנין דרבנן לענין קדושין מדאורייתא, היינו רק כשמקדש
אשה במעמ"ש או בשאר קנין דרבנן, דאמרין שט"ח קנין דרבנן א"א
לקדש אשה, אבל אם המעות נקנו לו ע"י קנין דרבנן ואח"כ קדש בהם
אשה ודאי מקודשת מה"ת, ובזה אין נפק"מ אם המעות נעשו שלו
ע"י קנין דאורייתא או דרבנן, דאע"פ כשמקדש אשה במעות יחיד מן
הנורף לדרום ולחוקר באיזה אופן הגיע חפץ לידו אם בקנין
דאורייתא או בקנין דרבנן, ואם הגיע חפץ לידו ע"י קנין משיכה וכי
נימנא שאין האשה מקודשת לו מה"ת ע"י חפץ זה מאחר שדבר תורה
מעות קונות, זה בודאי אינו, והוא ברור ופשוט. וע"י עוד בדבריו
במהדו"ת שם סי' ע' דף ס' עור א'. וכ"כ בספר יבושע חיו"ד סי' מ'
דל"ג א' ובחדושי הרי"ם סק"ה ובגור אריה יהודה חיו"ד סי' נ"ה
וני"ט. וע"י עוד באור"ח לפי סק"ה אית י"ג שכתבו באחרונים
דברים דומים לענין כשקדש הלוה בחפץ שקנה ע"י משיכה לבד.
וע"י בשו"ת הרד"ם חיו"ד סי' ס"ג דף י' עור ז' שכתב דאם קנה
הלוה בקנין סיטומתא או שאר קנין דרבנן ואח"כ קידש צו אשה הוי
קדושין, ואם קדשה אחר א"ל גט מהשני. וע"י גם בט"ח סק"ה שכתב
דמי שזכה במתאבא ע"י קנין ד' אמות שהוא חקנתא דרבנן, ובזה אחר
וכגביתא אותה, והלך זה שקנאה צד' אמות וקידש בה אשה מקודשת
מן התורה, ע"ש.

אולם ע"י בסק"ה אית י"ג ה"ל דיש סוברים דאם קידש בחפץ
שקנה במשיכה לחוד, שהוא קנין דרבנן, דאית מקודשת אלא
מדרבנן.

ועיין בארץ לבי סק"מ ובחאומו לביה שם סק"ט שכתב דאם מקדש אשה
בדבר שנאבד ממנו והחזירו לו ע"י סימנים שאינם מובהקים
דקו"ל דהוי דרבנן, לרי"ז אינה מקודשת אלא מדרבנן ולהב"י מקודשת
מדאורייתא. אולם בצרכה יעקב חו"מ סי' ז' כתב דבאופן זה מקודשת
מדאורייתא לכו"ע, אף להסבירים בעלתא דמקדש בדבר שאינו קנוי
לו אלא מדרבנן אינה מקודשת אלא מדרבנן, דהרי הקשה הפני"ו
[בכתובות ד"ז צ"ז] למה מלכין סימנים באצידה, הא בעל האצידה
טוען ברי, וקו"ל דהיכא דאין מולידין מחזקה מהני ברי נגד שמה,
והכא באצידה הרי אין שום אדם מוחזק בה, ובה דבמוליד מחזק
בה, מ"מ כיון דשלו בודאי לא הוי דהרי צריך להחזיר לא הוי מחזק,
ע"כ, ונראה עפ"י מה שכתבו הפוסקים גבי שנים שהפקידו אצל
אחד דהוי שניהם מוחזקים משום שהנפקד חופס בשביל מי שהחפץ
שלו, וא"כ ה"א מולד באצידה חופס בשביל זה שהחפץ שלו, וא"כ
זה שטוען ברי הוא מולד מחזקה דלילמא לא הוי שלו אלא של אחר,
והאחר מקרי מוחזק כיון שהמולד חופס בשבילו, ובכ"כ לא מהני
ברי נגד שמה, והנה הגע פשוט בסי' ק"כ סק"ה והמקור חיים בסי'
חמ"ח כתבו דבקנין דרבנן נהי דשלו לא הוי מדאורייתא, מ"מ מרשות
הראשון ולא מדאורייתא, דעל זה יש כח ציד חכמים להפקיר מדאורייתא
משום הפקר צ"ד הפקר, ולפי"ז י"ל דכיון דנתן סימנים אף דלא מהני
אלא מדרבנן, מ"מ מרשות כל אדם כבר יא' מדאורייתא, דעל זה הרי
יש כח ציד חכמים להפקיר, וכיון שאין שום אחד מוחזק ממילא מהני
ברי של נגד טענה שמה והוי שלו מדאורייתא, ולכן כשקידש באצידה
שהחזירו לו ע"י סימנים מקודשת מדאורייתא.

ח. כשבא בע"ה של המקדש לערוך את הערוב שקדשה בו
במעמ"ש, אם נפקעין הקדושין, ואם יש דילוק
בין זה לבין קדשה בכסף ובא בע"ה של המקדש לערוך ממנה
את הכסף בחובו. בתש"ץ ח"ג סי' פ"ה נשאל בשמעתין שקידש
את האשה בחוב שחייב לו ראונו במעמ"ש, ואח"כ בא בע"ה של
שמעתין לגבות מה שחייב לו ראונו לשמעתין, אם יהיו נפקעין הקדושין
או לא, וכתב דיש מקום לשאלה זו אפילו אם נתן לה כסף בקדושה

ביאור הגר"א

[מג] אלא בספק. אם
נייר ש"ס מקודשת.
טור ולמד ממשי

מ"ח נ"מא כתנאי כו' ה"ד אלימא כו' אבל דרבנן ל"ק אהרדי אבל הר"ן
כ' דאמ"ר הנייר ש"ס אינה מקודשת כלל דהנייר של לוח הוא ועבה
ס"י ס"ז סכ"ז בגי' מיהו כו' ובלא"ה דעת הרמב"ן דוקא בדהוכי' השטר

אבל אם לא אמר לה במעמד שלשתן. אפילו היא מלוה בשטר והקנה לה
השטר כראוי בכתיבה ובמסירה אינה מקודשת [מג] (כג) אלא כ' בספק:
היה

באר הגולה

י טור וכלוקימתא דלעיל
מיניה גס נקדושין דמוקי
דנשמואל קמפלגי ואלן

ק"ל כשמואל כ' מנזאר בנ"ש סוף סעיף ח'

ש"ס סכ"ז בגי' מיהו כו' ובלא"ה דעת הרמב"ן דוקא בדהוכי' השטר כמ"ש בסו"ח זה שסתם המחבר וכו' שלעולם הוא ס"ק דחשש גם לדברי הטור:

פתחי תשובה

(כג) אלא בספק. ענ"ש ועי' נס' שעה"מ פ"ה מה"ל דין י"ז:

הפוסקים

ס"ק עז אות ח — ס"ק עז אות א

אוצר

ובשואל ומשיב מהדו"ת ח"א סי' ס"ע דנ"ח טור ז' השיג על
האבני מלואים הנ"ל במשי"כ דאף במעמ"ש כיון דבעי"ה
מכאן ולהבא גובה לכן לא נפקטו הקדושת, וכ' דנראה דכיון שהבעי"ה
גובה מראובן מתורת שעבודא דר"י, והיינו דראובן מתחילה נשעבד
למי שהלוה לשמעון, אי"כ לא חל כלל המכר או הקדושין של שמעון
דהא ראובן אינו משועבד כלל לשמעון רק למי שהלוה לשמעון, ועוד
נראה דלא דמי למכר דבעת המכר הוי מכירה כדן, דמה צ"כ שהא
חייב לבעי"ה הא בעי"ה מכאן ולהבא גובה, אבל לענין קדושין הא
במלוה דידה אינה מקודשת, ורק במלוה לאחרים מקודשת משום
דיש לה זכות חדש [ובמ"ש החו"מ בקדושין דמ"ז ב' ד"ה לעולם],
אי"כ הזכות הוא כשיצא זמן הפרעון, וכל שבעת הפרעון נחתה
ראובן לבעי"ה של שמעון אי"כ לא היה לה שום הנאה, וזכיה בטעות
היא, כיון דגוף הקדושין אינם אלא מחמת שנתן לה זכות חדש,
וכיון דבעי"ה מכאן ולהבא גובה ועיקר הזכות הרי היה בזה שמתחייב
לה בעת שיגיע הפרעון, וכל שאז אינו חייב לה בטל זכותה וצמח
תחלוקה.

ובב"י הביא עוד שתי דעות מראשונים בדן זה, דהמ"מ בפ"ה
מאישות ה"י כחז' דיש מחמירים ואומרים שהיא מקודשת
בשט"ה לאחרים, ושראוי להחמיר, [וכתב בש"ך חו"מ סי' ס"ז סקנ"ז]
בטעמים, דשמה קו"ל כאידך איבע"ל בקדושין דף מ"ז, דאשכח סמכה
דעתה שלא ימחול. ודעת הר"ן בפ"ב דקדושין דבשט"ה לאחרים
אינה מקודשת כלל, ואפילו מחמת הנייר, משום דנייר של לוח הוא,
כדחתן דהלוח ניתן את השטר, ואי מחיל ליה ע"כ מהדרא ליה ניייר.

והסובר קולר בלשוננו וכתב בסתמא דאינה מקודשת אלא בספק,
ולא ביאר אם זה מחמת עלם החוב או מחמת הנייר, וכן
לא כתב הדן דשמין את הנייר ואם יש בו שום פרוטה מקודשת
בדלאי כמ"ש הטור, ונחלקו האחרונים בדעתו ולענין דינא, וכו'
שיחבאר לפנינו.

עיי' ב"ש סקנ"ז שכתב דעת המחבר משמע שלא חש לספק קדושין
מחמת הנייר, דאלי"כ למה לו לכתוב שהקנה לה השטר בכתיבה
ומסירה, הלא הנייר היא קונה במסירה לבד, אלא ע"כ הספק הוא
שמה לא סמכה דעתה, לכן אפילו אם אין הנייר שו"פ יש ספק
שמה סמכה דעתה [על עיקר החוב] כמ"ש בש"ס לחירון קמא.
גם בלבוש סעיף י"ג כתב דאם לא אמר לה במעמ"ש אפילו הוא
מלוה בשטר והקנה לה בשטר כראוי בכתיבה ומסירה אינה מקודשת
ודאי, דכיון דקו"ל דהמוכר שט"ה לחבירו וחזר ומחלו מחול, שמה
לא סמכה דעתה ולא נחלית דסברה חזול ומחיל ליה, ומ"מ ספק
מקודשת מיכא הויא, דשמה אינה חוששת וקבלתו לשם קדושין.

והש"ך בחו"מ סי' ס"ז סקנ"ז אחר שהאריך להוכיח מהרבה
פוסקים דהלוקח צריך להחזיר הנייר, כתב דנראה דזו היא
דעת

גם בחקר הלכה (לר"י לנדא) ח"ב דל"ג ג' תמה על האבני
מלואים הנ"ל, לפתש"כ הפ"י בפסחים בסוגיא דהרבהו וכו'כ
הקל"ה גופי' בסי' ל"ט, דכך אי בעי"ה למפרע גובה או מכאן
ולהבא תלוי אי שעבודא דאורייתא או דרבנן, דאי נימא שעבודא
דאורייתא אי"כ משעת הלואה קאי הנכסים בחזקת המלוה ולמפרע
הוא גובה, ואי שעבודא דרבנן מכאן ולהבא גובה, ואי"כ הבא
שהחוב משועבד לבעי"ה של שמעון מזה שעבודא דר' נתן והוא
שעבוד דאורייתא אי"כ ודאי למפרע גובה והוי מקח טעות, וצ"ח
קשה לפתש"כ הקל"ה סי' פ"ז דהא דאיתרין קרא למילף שעבודא
דר"י מנתן לאיש אשר אשם לו דקשה הא יכול לגבות החוב בזה
שעבוד, וכ' דאילו מתורת שעבוד לא הוי אלא כשאר נכסים ויכול
הלוה לסלקו בזחי ומכאן ולהבא הוא גובה, אבל בשעבודא דר"י
התורה אמרה לאשר אשם לו והוא המלוה האמיתי, גובה למפרע
ואיתא במכירה, וכתב עוד שם דאם הי' כפירה ממון מחויב ליתן לו
החומש, דהאמ"ש שייך לו אפילו אם אינו חייב לו רק כפי סך הקרן
משום דהוי כאילו הלוה לו למפרע, אי"כ ודאי דהוי מקח טעות
כיון דאיתגלוי מילתא דהוא היה עיקר המלוה, ואין לך מקח טעות
גדול מזה, ודברי האבני מלואים יש להעמידם בקדשה דקרקע בזה
כסף ואח"כ צ"ל בעי"ה וטרף שהזכיר הא"מ אופן זה שם, אבל מש"כ
הא"מ ע"ד התשצ"ץ בקדושה במעמ"ש ל"ע.

עז. אינה מקודשת אלא בספק. א. ביאור הדין אם ספק
הקדושין הוא מחמת עצם החוב, או מחמת הנייר
של השטר, ודעות הפוסקים בזה. עכ"ל דין זה הוא מהטור.
ולפי לשון המחבר אינו ממש כלשון הטור והאחרונים נחלקו בדעתו,
נצ"ח מקודם לשון הטור ודעות שאר ראשונים בדן זה, ואח"כ יתבאר
דעת המחבר ודעת שאר אחרונים לדנא. ח"ל הטור: אבל אם לא
אמר לה במעמד שלשתן, אפילו היא מלוה בשטר והקנה לה השטר
כראוי בכתיבה ומסירה אינה מקודשת, אלא שמין בנייר, אם יש בו
שום פרוטה מקודשת ודאי, ואם לאו הוי ספק קדושין. וכ' ב"י

(ד) ועי' בש"ך סי' ס"ז סקנ"ט שהקשה דברי הסור אהרדי, דהרי בחו"מ
סי' הנ"ל כתב הסור דהלוקח צריך להחזיר הנייר. ועי' בשעה"מ פ"ה מאישות
ה"י ש"כ לתרץ, דהרי הסור שם הוסיף דהלוח נותן ללוקח דמי הנייר,
והאריך לבאר דהיינו משום דס"ל להטור דלענין דמי הנייר יש ללוקח קצין
בגוף השטר ואין המלוה יכול למחלו. ובקצה"ח שם סקנ"ז כתב לתרץ
דאפילו למאן דס"ל דאין הלוקח צריך להחזיר הנייר, מ"מ אם הלוח נותן
לו שיווי הנייר צריך להחזיר לו, ע"ש שהאריך בזה.

אוצר

סימן עז אות א

הפוסקים

הספק משום שמה שזה פרוטה צמדי, ורק הש"ך הג"ל דחק עליו
די"ל דכוותהו גם לשאר ספיקות.

ויש שכתבו דאף להסבירים דמקודשת מחמת הנייר, מ"מ היינו
דוקא כשגזבה גם החוץ. במלאת אבן סעיף זה כתב דלכאורה
קשה דאפילו כשתיבה ומסירה דרבה הש"ס לומר דפליגי בשט"ח
דאחרים ובסמכה דעתה איך אפשר לומר דזה שמין את הנייר, דהא
הוא בכל החוץ מתקדשת וכיון דלא סמכה דעתה במקצתו איך היא
מתקדשת, ומאי שנא מהא דאמרין התקדשי לי צמנה ונמלא חסר
דינר דלמ"ד כסיפא לה מילתא למתצטרי ולא סמכה דעתה אינה
מקודשת, וכן דהא דקדים צמחא דשמכי דכתב הר"ן דלע"ג שיש
בחלקו שו"ס אינה מקודשת ופסקו הרמ"א בסעיף י"ח, וע"כ נריך
לחלק בין סמכה דעתה דכאן בשט"ח דאחרים, להא דמנה חסר דינר
דלא סמכה דעתה כלל משום כסופא והוי כמי שלא נתן לה כלל
הדינר, אבל בשט"ח דאחרים דכל החשב הוא משום דילמא מחיל
לא אמרין אלא דלא הוי כסף חסוד לקנות צו [דהיינו לקדש את
האשה ולקנותה ע"י החוץ], אבל לענין שיכא כחילו נתן לה הדבר
צעמנו [דהיינו החוץ] לזה לא אמרין דלא סמכה דעתה, ולענין
לקנותו צעמנו שפיר סמכה דעתה כמו צמח לוקחים, וא"כ צבולו
מתקדש, אלא דכסף קנין לא הוי רק הנייר צעמנו שהרי הוא שו"ס
והוי כסף קנין, ועפ"י כתב דצענין שיקנה לה השטר כתיבה ומסירה
וכמוצא צלות שאל"ה.

ובחזון איש (מהדורת תשי"ח) סי' מ' אות י"א אחרי שתמה ג"כ
למה לא חשיב קדושי טעות כמו צמח התקדשי צמנה זו
ונמלא חסר דינר, וכמו בקדשה צפקדון וידעה סכום הפקדון ונמלא
שנגזב או נאבד, דלע"פ שגשתייר ממנו שו"ס אינה מקודשת כמבואר
בסעיף ו', כתב ליישב גם לפי מה שחפס דמקודשת צמסירה לצד
צבול הפרוטה של הנייר, משום דאפשר דלאוקומתא [בקדושין מ"ז
צ'] דפליגי צמח ולא כתב או דלא כתב לה קני לך כל שצבולא,
י"ל דאם הנייר שו"ס מקודשת ויתן לה החוץ כשיגבה, כדן האומר
התקדשי לי צמנה ונתן לה דינר, ולא דמי לאומר התקדשי צמנה זו
ונמלא חסר, דהכא לא נמלא חסר אלא שחסר צנקין, וסמכה עליו
שיתן לה כשיגבה, או שיכתוב לה שטר שמקנה לה כל שצבולא,
וכשיקיים תנאו תהא מקודשת למפרע אם יש צנייר שו"ס, ומקיים
תנאו ע"כ של אשה ואינה יכולה לחזור.

ובתפארת יעקב סקנ"ד כתב דנראה צרור דאפילו להטור דס"ל
דאם יש צנייר שזה פרוטה צמדי, דא"כ היה לו לכתוב שאל
הנייר שזה פרוטה מקודשת צודאי, אלא שאפשר לפרשו בשני אופנים
[ובג"ל צ"ש וחי"מ], כתב לדחות מה שהכריח הצ"ש דא"ל לפרש
דספיקו של המחבר הוא מחמת הנייר דא"כ אמאי כתב שהקנה לה
כתיבה ומסירה, הלא צמסירה לחוד נמי דקין כן, ולפמ"ש שם
צ"ס"ק הקודם [ויוצא להלן אות צ'] דכל קנה צבולא ודאי שגריך
להחזיר הנייר, א"כ לפי"ז שפיר יש לפרש ספיקו של המחבר משום
הנייר.

ובס"ב קדושין סקמ"ג אחרי שכתב דלא הוי ספק קדושין מחמת
הנייר רק דוקא כשהזכיר את השטר, והיינו כשכתב לה
קני לך איובי וכל שיעצודיה [וכמוצא להלן אות צ'], כתב דלפי זה
לא מוכח מידי מה שדיוק הצ"ש הג"ל דהמחבר לא חשב לספיקו של
שו"ס מחמת הנייר, ולפמ"ש, צאם לא הקנה אלא צמסירה לצד
הרי לא הזכיר השטר כלל ואין דעתה על הנייר. ועי"ע במלאת אבן
המוצא להלן צלות זה וצלות שאל"ה, דגם לפי דבריו שם נדחה דיוק
הצ"ש הג"ל.

ובאבני משפט סקנ"ז כתב דאין להקשות דאם ספק המחבר הוא
צבול הנייר א"כ למה כתב דדוקא צבולא מקודשת מספק,
דמחבר קמ"ל דקין הנאמר בגמרא דאינה מקודשת צודאי מחמת
החוץ אף צבולא, וגם לשון המחבר נמי משמע דלא לאשמעינן דאינה
מקודשת, ורק אגב אורחא אשמעינן דמ"מ ספק קדושין הוי, ואדרבה
צב"ל לא הוזכר כלל הספק מחמת אוקומתהו הגמרא, ורק הזכיר

דעת המחבר כאן שהשמיט דברי הטור צמ"ש דשמין הנייר, וכי
דאינה מקודשת אלא מספק, ומשמע להדיא דס"ל דלא אמרין דהא
דשמין את הנייר, ומש"כ דמקודשת מספק היינו משום ה"ש מחמתין
שהביא המ"מ [הג"ל] דס"ל דשט"ח דאחרים מקודשת אף צבולא
מעמ"ש כ"י, וכמ"ש להדיא הלבוש הג"ל דמה"ט הוי ספק מקודשת.

אמנם לענין דינא מסיק הש"ך שם, דמ"מ כיון דהרשב"א והרצב
גדולים ס"ל דאין כופין להחזיר הנייר, נראה דהוי ספיקא
דדינא, וכמוצא מחזירו עליו כראיה, ואין כופין ללקח להחזיר
השטר, ולענין קדושין נמי ספיקא הוי, ואע"ג דכלא"ה ספיקא הוי
אי מקודשת צממון שצט"ח דילמא סמכה דעתה שלא ימחול, מ"מ
נפק"מ צלוקה שט"ח מחזירו ופרע הלוה למוכר או שמחל לו המוכר
וקדש הלווקה אשה צלוקה שט"ח אחר שנפרע או נמחל, דלהרשב"א
וסייעתו מקודשת אם יש צנייר שזה פרוטה, או אפילו אם אין צו
שו"ס שמה שו"ס צמדי, וכמ"ש בסעיף ח' בקדשה בשט"ח דידה דאף
שאין הנייר שו"ס מקודשת מספק משום שמה שזה פרוטה צמדי,
וא"כ ה"ה צקידה הלווקה בשט"ח דאחרים, ודלא כמו שנראה מדברי
המחבר והלבוש דכתיב ודאי דאינה מקודשת, ואפשר דגם המחבר
ספיקו מספקא ליה דהא [אם נריך להחזיר הנייר או לא], וחלילה
להקל בספק קדושין וצפרע דבר שחלקו צו אבות העולם ולא
הכריעו כ"י, גם צא"ח צ"י (ותאומי צ"ה) סקמ"ז אם כי פירש דעת
המחבר כהצ"ש הג"ל, מ"מ מסיק דלדינא כלל מקום הוי ספק קדושין.

ובח"ט סקכ"ה כתב גם דעת המחבר דעל עמם החוץ לא סמכה
דעתה דילמא מחיל ליה ללוה, וספק קדושין הוי משום
הנייר, אך גם אם הנייר שזה פרוטה ס"ל [להמחבר] דאינה אלא
קדושי ספק, דילמא לא היתה הכוונה רק על גוף החוץ ולא על
הנייר שהוא של הלוה. ובסקנ"ד כתב דאף דהנייר של הלוה הוא
ואי מחיל המלוה צריכה להחזיר הנייר ללוה וכמ"ש הר"ן, הלא יש
חולקים וס"ל דאין הלווקה נריך להחזיר השטר ללוה, וכמבואר צבולא
סי' ס"ז סעיף כ"ג, וכי שם עוד צמ"מ דה"ה צמסירה צל כתיבה
אפשר לומר דמקודשת מספק.

ובעצי ארזים סקמ"ג אחרי שכתב דא"ל לפרש דספק המחבר הוא
משום שמה שזה פרוטה צמדי, דא"כ היה לו לכתוב שאל
הנייר שזה פרוטה מקודשת צודאי, אלא שאפשר לפרשו בשני אופנים
[ובג"ל צ"ש וחי"מ], כתב לדחות מה שהכריח הצ"ש דא"ל לפרש
דספיקו של המחבר הוא מחמת הנייר דא"כ אמאי כתב שהקנה לה
כתיבה ומסירה, הלא צמסירה לחוד נמי דקין כן, ולפמ"ש שם
צ"ס"ק הקודם [ויוצא להלן אות צ'] דכל קנה צבולא ודאי שגריך
להחזיר הנייר, א"כ לפי"ז שפיר יש לפרש ספיקו של המחבר משום
הנייר.

ובס"ב קדושין סקמ"ג אחרי שכתב דלא הוי ספק קדושין מחמת
הנייר רק דוקא כשהזכיר את השטר, והיינו כשכתב לה
קני לך איובי וכל שיעצודיה [וכמוצא להלן אות צ'], כתב דלפי זה
לא מוכח מידי מה שדיוק הצ"ש הג"ל דהמחבר לא חשב לספיקו של
שו"ס מחמת הנייר, ולפמ"ש, צאם לא הקנה אלא צמסירה לצד
הרי לא הזכיר השטר כלל ואין דעתה על הנייר. ועי"ע במלאת אבן
המוצא להלן צלות זה וצלות שאל"ה, דגם לפי דבריו שם נדחה דיוק
הצ"ש הג"ל.

ובאבני משפט סקנ"ז כתב דאין להקשות דאם ספק המחבר הוא
צבול הנייר א"כ למה כתב דדוקא צבולא מקודשת מספק,
דמחבר קמ"ל דקין הנאמר בגמרא דאינה מקודשת צודאי מחמת
החוץ אף צבולא, וגם לשון המחבר נמי משמע דלא לאשמעינן דאינה
מקודשת, ורק אגב אורחא אשמעינן דמ"מ ספק קדושין הוי, ואדרבה
צב"ל לא הוזכר כלל הספק מחמת אוקומתהו הגמרא, ורק הזכיר

באר הגולה

ל מיתר דרש וכו' שם
ק"מ ע"ה

יד • היה לו מלוה אצלה ונתן לה עתה פרוטה
ואמר לה התקדשי לי במלוה ופרוטה הרי זו מקודשת:

אמר

הפוסקים

סיק עז אה א — סיק עז אה א

אוצר

שיש לחוש לדעת הרשב"א דס"ל להחזיר הנייר לפי שאין להקל בקדושין [וכנ"ל בזה הקודם], ואף כחז בפשיטות בסק"ו שהאשה מתקדשת בנייר ע"י מסירה לחוד, אלא נראה עיקר כמ"ש בסמ"ע שם סקמ"ד, דאף דס"ל להעזר דמסירה לחוד לא קנה השער אפילו נזר עפ"י זלזולתו, מ"מ כשהקנהו בכו"מ א"ל להחזיר השער אפילו כשחל או פרע הלוה, ודברי העזר כאן מסייעים לדבריו.

ובמלאת אבן סעף זה לפי מה שהעלה בזה דשמן את הנייר כו', דבאמת מתקדשת בכל החוב, אלא דכסף קנין לא הוי רק הנייר לצד שהוא שוה פרוטה, וכמוצא ממנו בזהו הקודם, כחז לפי דבטין דוקא כתיבה ומסירה אצל במסר ולא כתב דלא קנתה החוב כלל, מה בכך שהנייר שוה פרוטה, הא דעתה להתקדש גם ע"י החוב ולא ע"י הנייר לחוד ה, ואפשר שזה דעת המחבר [שכתב שר"ך כו"מ], וזכור דעת הרמב"ם שמוצא לעיל בסעף ז' דלעולם אין דעתה על הנייר כסתמא [דהיינו כשלא הזכיר השט"ח וכמוצא שם]. וע"י בזהו הקודם בעיז קדושין סקמ"ג, דלפי מה שהעלה דלא הוי ספק קדושין מחמת הנייר רק כשהזכיר את השער, מסיק דאם לא הקנה לה אלא דמסירה לצד הרי לא הזכיר השער ואין דעתה על הנייר. וע"י עוד בדבריו שבהו שח"ז, ודבריו הפרישה והקבלת יעקב שם.

ג. ואם הוא דוקא כשהזכיר את השער. דייגה דחיי חלק עשין דייג' א' הקשה על העזר שכתב בסתמא דמקודשת מחמת הנייר, ולעיל בסימן זה גבי מקדש במלוה שיש לו עליה, כתב העזר דאפילו היא מלוה בשער והחזיר לה השער ואפילו הנייר ש"פ אינה מקודשת מחמת הנייר אלא אמר התקדשי לי בשט"ח זה, ותייר דהעזר סמך כאן על מש"כ לעיל לגבי שט"ח דידה דאין שמין הנייר אלא כשהזכיר את השער, ועוד דהבירייתא דעלה קיימין תני בזה התקדשי לי בשט"ח דהיינו שהזכיר לה השער, וזוה"ל דבכ"ג איירי העזר, ומש"כ סחם ולא פירש דבטין שזכיר לה השער.

ובפרישה אות ל"ב (הזכירו הב"ש ס"ק ל"ז) ר"ה ג"כ לומר כהדיוגה דחיי הני"ל, אך כתב שזה דוחק, ותייר דש"אני גבי מקדש במלוה שיש לו עליה, דאף שהחזיר לה השט"ח מ"מ אין דעת שניהם להחזיק השט"ח רק שמוציא השט"ח מידו כדי שיהא בטוחה שימחול לה החוב, משא"כ במלוה שיש לו על אחרים ומסר לה השט"ח דנריכה להחזיק בשט"ח כדי לגבות בו, ומש"כ א"ס יש בו ש"פ מקודשת בו אפילו כסתמא, ועוד י"ל דכאן מיייר שהקנה לה השער ככתיבה ומסירה ומקנה לה אף גוף הנייר, משא"כ לעיל.

ג. בקהלת יעקב (מליסא) כתב כי שוה דברי העזר הני"ל, דכיון דהכא מיייר שהקנה לה ככתיבה ומסירה, והיינו שכתב קני לך איבו וכל שעבודא, הרי הזכיר לה בפירוש גוף השער וכל שעבודא דקאי גם על גוף השער, משא"כ לעיל בשט"ח דידה שלא הזכיר השט"ח כלל רק שאמר התקדשי לי במלוה שיש לי עליך. וכ"כ בעיז קדושין ס"ק מ"ג, וכוסיף דלפי"ז א"ס אמר לה התקדשי בחוב שיש לי על פלוני ולא כתב לה קני לך איבו וכל שעבודא, אע"פ שמסר לה השער, י"ל דלהעזר בכה"ג אין דעתה על הנייר כיון שלא קנתה החוב ולא נזכר קניית השער.

סעיף יד. עת. התקדשי לי במלוה ופרוטה ה"ז מקודשת.

א. טעם הדין ואם דוקא בלשון זה מקודשת.

נגמלה

(ה) אולם ע"י בחזון איש באות הקודם דאף ש"כ ג"כ דהא דמקודשת מחמת הנייר היינו כשגבתה גם החוב, אפ"ה תפס דמונני מסירה לחוד.

בנייר שוה פרוטה אפילו לא סמכה דעתה מקודשת, דהא מ"מ עכ"פ נתרצית להתקדש כשהגבה המעות ולא ימחול, א"כ כיון שקבלה עכ"פ פרוטה ממילא מתקדשת למפרע כשקבלה החוב ולא מחל, אצל כשלא קבלה החוב מה בכך דיש בנייר שוה פרוטה, לא מיבעיא למ"ד דלא סמכה דעתה דאינה מקודשת, דמה בכך דיש בנייר פרוטה הא לא נתרצית להתקדש רק בחוב, וכי כשציל שקבלה נייר פרוטה נתרצית שלא תגבה החוב כלל, אלא אפילו למ"ד דסמכה דעתה, מ"מ בטעות יעשה, והיא חשבה שהגבה ולא גבתה, ואין מיעיל הנייר כלל, חוה בזה.

גם בקהלת יעקב (מליסא) סעיף זה כתב, דנראה דכמו דאמרין במלוה דידה דכשתקדשה במלוה ופרוטה דעתה אצטען ועל תנאי שחיה גם המלוה שלה, כמ"ש הרשב"א בשו"ב סי' א"ף רמ"ג, ה"י יש לומר דכשתקדשה במלוה דאחרים כיון שג"כ אינה בטען ונתן לה פרוטה בטען [דהיינו הנייר]; דעתה אפרוטה בטען ושהמלוה יהיה שלם משום תנאי, ובתנאי בודאי לא בטען סמכה דעתה, דהא בכל תנאים שבעולם אינה יודעת שיחזיקים התנאי, ולא בטען סמכה דעתה אלא בגוף הקדושין שהיא מתקדשת בזה אצל לא בתנאים, ולכך מקודשת דהא יש לה פרוטה בטען. אלא שלענין השימא של הפרוטה בטען לדעת העזר א"ס יש בו שוה פרוטה מקודשת ודאי, כתב שם לעיל מיייר דלאו הנייר בלחודי שמין אלא גם מה ששוה השט"ח למכור חובך דמיום מה ששוה ליתן למכור השער למלוה או ללוה, דבזה המכירה מדאורייתא כמ"ש החו"מ בכתובות דפ"ה ע"ב ד"ה המוכר, והרי יש לה הנאה מחודשת שהרי יכולה למכור מיד ולקבל מעתה. וע"י מש"כ בספרו נתיב"מ סי' ס"ז באורים סק"ל"א.

ב. לחסוברים דהקדושין הם מחמת הנייר, אם הוא דוקא כשהקנה לה ע"י כתיבה ומסירה, או אפילו ע"י מסירה לחוד. ע"י בזהו הקודם מה שמוצא מהח"מ וכו"ש דהנייר של השער היא קונה דמסירה לצד. וכ"כ הב"ח לפי שיטת העזר דכיון דמסר לה השער אע"פ דלא כתב לה קני לך איבו וכל שעבודא דאית ביה נמי קנתה הנייר, דמיד דמסירה השער דעתה אנויירא. ואף שהעזר והשו"ע פסקו בזה"מ ריש סי' ס"ז לענין מכר דאם הקנה לו השט"ח דמסירה בלא כתיבה לא קנה הלוקח אפילו הנייר, כתב בע"ז אחרים סקמ"ז דהאחרונים הני"ל אזלי בדרך הש"ך שם סק"ז המחזק דברי הרשב"א שמתקן בין מכר למתנה, דמכר לא קנה הלוקח דמסירה לחוד אפילו את הנייר, וכשמסרו לו במתנה קני מיכה הנייר, והסחי"ע ממש"כ הב"ח כאן דהאשה מתקדשת דמסירה לצד כשהנייר שוה פרוטה [דהיינו משום דקדושין יש להם דין מתנה].

אולם בע"ז אחרים עצמו בס"ק הני"ל השיג עליהם, וכתב דקשה מנין להשיך לדעת קדושין למתנה להביא ראיה מדברי הב"ח, והרי צטור כאן כתב שהקנה לה ככתיבה ומסירה, ויותר ראוי לדמות קדושין למכר שהיא מקנה לו גופה כפד מעות הקדושין, וא"כ דינו כמכר שדעתה לקנות הכל, וכיון שלא קנתה החוב גם הנייר לא קנתה לפי שאין קנין לחלואין וכמ"ש העזר בזה"מ ריש סי' ס"ז, מלבד זה דברי הש"ך תמוהים שסותר דעת עצמו, כי בסקמ"ע הקשה ע"ד העזר דאפילו הקנה בכו"מ אין שמין הנייר, משום שהעיקר כדעת הר"ן בע"ז דקדושין דלא אמרין בזה שמין הנייר מפני שר"ך להחזירו ללוה, וכן בסקמ"ו האריך להוכיח דבמחל נר"ך הלוקח להחזיר השער [וכתב דזה דלא כהב"ח כאן], ורק בסוף דבריו כתב

באר הגולה

מ' נרתיח' ס' דף מ"ח
ע"כ וכתבתי וכו'
הרמב"ם ס' נפ"ה וכתב
הר"ף ש"ן אומן קונה

**טו מ' אמר לה התקדשי לי בשכר מלאכה זו
שאעשה עמך (כז) ועשה אינה מקודשת**

ויש

ביאור הגר"א
[מ] א"ל התקדשי כו.
כת' בתרא אין אומן
קונה בשב"ח כלי וישנה
לשכירות מתחילה וע"ס כו. ומ"ש דכ"ע כו. וכן ס"ל לרב ששת בפ"ט דבי"ט
ובן ישנה לשכירות כו. כמ"ש בפ"ק דע"ז ועתוס' דב"ק שם ד"ה אבי"א :

פתחי תשובה

(כז) **ועשה אינה מקודשת.** ע"כ מ"ס ל"ח מ"ט להוכיח מדברי התוספות פרק הגה"ל דף ג"ט ועי' נפ"ה מהנה אפרים הלכות קטן מעות ס"ה ג' ונפ"ה עה"מ פ"ה מהלכות אישות דין כ' מ"ט נוס' :

אוצר ס"ק עה אות א — ס"ק עט אות א **הפוסקים**

טע"ף טו. ע"כ. **בשכר מלאכה זו וכו' אינה מקודשת.** א. מע"ס
הדין ודעות הפוסקים בזה. לשון השו"ע בסעיף זה
הוא מהרמב"ם פ"ה מאישות הל' כ' שפסק דאינה מקודשת. וכן פסק
העור, וז"ל: אם אמרה עשה לי שירים ונזמרים ואתקדש אני לך בשכר
המלאכה אינה מקודשת. ולשונו הוא מהגמ' דמ"ח ז'. והוסיף בעט"ס
הדין משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומיד כשעשה קלח
המלאכה היא מתחייבת לו בשכירות, וה"ל מקדש במלוה.

ובבית יוסף כאן כתב שכן פסקו גם הר"ף והר"ש. ועי' צבא"ג
שכן פסק גם הר"ן. וכ"כ התוספות בקדושין דמ"ח ד"ה דכ"ע
ובצ"ק דף ל"ט א' ד"ה אלא במאי. וכן פסק הרשב"א בחדושי לקדושין
שם וצדק ס"ג. וכ"כ הרמב"ם וצ"ח לא נודע למי קדושין דמ"ח,
ובתוס' ר"י הזקן קדושין דס"ג ובאגודה קדושין אות מ"ה צ"ס פריי.
וכ"כ בדרכי משה אות ז' צ"ס המדרכי. וכ"כ צע"עור אות ק' קדושין
וצרנו ירוחם נתיב כ"ב ח"א.

ומ"ש צ"ע כאן ד"ה שהיא מקודשת, כתב הרמ"א דהיינו אם
הוא קצנן על המלאכה. ובערך לחם סוף סעיף זה הוסיף ג"כ
על דברי הש"ע, כשהוא קצנן על המלאכה אבל אם הוא שכיר יום לא,
כן יראה צדק מדברי רש"י ומדברי הרמ"ה. וכתב צע"ז אחרים סק"י
דצ"ח יום לכ"ע אינה מקודשת, דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף
וה"ל מלוה, רק בקצנן פליגי אי אומן קונה בשב"ח כלי או לא. ושם
הביא מהלבוש סעיף זה שכתב י"א דמקודשת דס"ל אינה לשכירות
אלא לבסוף כשמחזיר לה ומקדש בו בשעת חזרה כו', ותמה עליו דדעת
כל הפוסקים להלכה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וכמ"ש התוס'
צ"ח דוכתי וכו'. גם נזכרנו צ"י סקמ"א אחר שביאר דעת ה"א
שצ"ע דס"ל דמקודשת הוא מטעם דס"ל לאומן קונה בשב"ח כלי,
כתב דתימה גדולה על הלבוש שכתב טעם לדעת זה מטעם דסביר דאין
לשכירות אלא לבסוף, ליתא, דברא"ש מפורש דכ"ע סביר לענין
קדושין דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

ובישיבא ברכה (על ר"י) דמ"ע ג' הביא מהשלטי גבורים פרק האומר
דרכנו ישעיה הריאשון והריא"ז פסקו להלכה דאינה לשכירות
אלא לבסוף, וכתב לדעת זה כיון הלבוש הג"ל. ועי' צע"ז ווסף
קדושין ס"ג א' ונזכרנו ליהושע (להר"י לונגין) ס"ה ע"ז דכ"ג א'
וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ב שהסבירו שיעת
רצנו ישעיה והריא"ז, ונתנו טעם למה פסקו כן. אלא שמ"מ מסיק
ציד דוד שם דאף שתרצנו דעת הריא"ז, עכ"ז כיון שכל הראשונים
[הג"ל] הסכימו דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, כן הוא הלכה
למעשה, וכן הרמב"ן וצ"ח העלו דהמקדש צ"ח פטולה אינה
מקודשת, ולכן אין לחוש לדעת הריא"ז כלל. ועי' שם צב"ה ו' שכתב
לפרט

בגמרא קדושין מ"א א' אמרו בעט"ס דמקודשת צ"ח משום דעשה
אפרוטה, וצדק מ"ח ז' נחלקו תנאים בדבר, ולחד מאן דאמר דעשה
אמלוה ואינה מקודשת. וכל הפוסקים פסקו כמאן דאמר דעשה
אפרוטה ומקודשת.

ובחדושי הר"ם סעיף ח' הסביר דאין נומא דעשה אפרוטה אף
שהמלוה הוא הרבה יותר, ד"ל דהא צ"ח צ"ח מוחל המלוה
ג"כ, רק דאין כאן נתינה ולא מהני ההנאה לחוד, וא"כ כשנתן לה
פרוטה שז שפיר מקודשת, דיש כאן נתינה ואמרין דעשה להתקדש
בפרוטה, ואעפ"כ יש לה המלוה ג"כ דהא המלוה נמחל. ולפ"ז כתב
דאם אינו מוחל המלוה רק מקנה גוף הדינר ונתן לה פרוטה ג"כ,
י"ל דאינה מקודשת, דכאן לא מהני כלל הקנין ולא נמחל המלוה, ולא
שייך דעשה אפרוטה, דודאי היא רואה כולו, וכיון דעל המלוה לא
מהני כלל אינו מועיל ואינה מקודשת.

ובשי למורא (להר"ש יונה) ס"ה ס"ב כתב דצ"ח שחזרה לה
הפרוטה, ולא סגי באמירת המלוה ונתינת הפרוטה. ועי' צע"ז
השלחן סעיף ס"ז שאין חילוק בין הקדים המלוה לפרוטה לבין הקדים
הפרוטה למלוה, שכן כתב הרמב"ם בפ"ה מאישות הל' ע"ז [שכתב
צ"ח], אמר לה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו ובחוב כו', וכן אם
אמר לה במלוה שיש לי אצלך ובפרוטה הרי זו מקודשת. וציד דוד
(פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קס"ז כתב דפשוט שכן הוא, מדלא
חילק בגמרא בכך, עכ"ז ידוע שהרמב"ם אינו כותב דברים של סברא
רק מה שמא צ"ס צב"ל וירושלמי ותוספתא, ולע"ע לא מלאחי
הדברים.

ב. והיבא שהאשה אמרה לו מקודם שיקדש אותה במלוה
שבידה. צ"ח פתח ס"ה כ"ז צדקו שהר"ש השואל ר"ה
לומר דכיון שהאשה אמרה לו תחילה שרואה להתקדש לו במלוה
שבידה, והמקדש השיב לה שאין לקדש במלוה לצד אלא במלוה וחסף,
א"כ היחה דעתה גם על המלוה, והוא השיב לו דזה אינו, דהא צ"ח
לי שירים ואתקדש אני לך [אמרו בקדושין מ"ח ז'] אם הוסיף לה נופך
משלו מקודשת [דכו"ל מלוה ופרוטה, ולא אמרין דעשה על עבודה
השירים ונזמרים], ואין להמניח סברא זו מדעתנו להקל באיסור ח"א.
וכן הוא צ"ח סק"י שכתב על הדין דהוסיף לה נופך משלו, דאע"ג
שהיא אמרה תחילה אתקדש לך צ"ח שעתה לי, וא"כ נומא דעשה
היתה דוקא ע"ז, וכמ"ש צ"ח ו' [צקידה בקדושין שבידה] דאם
יודעת סכום הפקדון לא נתרנית כי אם על כולו, שאני התם דהיתה
סבורה שכולה צעין ממילא הכל וכלל בקדושין, משא"כ כאן שצדאי
מלוה הוא, ע"כ מה שדברה מחמת שכר הפטולה כמאן דליתא, ואח"כ
מה שהוסיף לה כו' קדושין שפיר.

זה ובתשובת בעל חלקת יעקב שבירחון שצ"ח חז"ו ס"י קל"ט מה
שכתבו על דברי הרשב"א האלו.

(א) ועי' בעצי ארזים סק"ג הג"ל שרמו ג"כ לדברי הש"ג הג"ל, אלא
שכתב דאין ג"ל שיפרש הלבוש דברי השו"ע עפ"י דעת השלטי גבורים.

(א) וכן הוא בשו"ת הרשב"א ח"א ס"י אלה רל"ג דקיי"ל כמ"ד מקודשת,
משום דאמרין דעתה אפרוטה לבד שהיא בעין ולא על המלוה שאינה בעין,
אלא שמקבלת הפרוטה לקדושין ועל מנת שתהא מחולה המלוה, וכענין
שאמרו האומר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר [הרי זו מקודשת וישראל].
ועי' באבני מלואים סק"ז, ובערוך השלחן סעיף ס"ו, ובערך שי סעיף

הפוסקים

סיק עט אות א-ב

אוצר

לא דק בזה. גם צ"ש סקל"ח כחז על דין זה, דס"ל דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ונעשה כל הפרעות מלוה, גם פרוטה אחרונה נעשה מלוה קודם שנתן לידה החפץ, אבל אם לא היה השכירות אלא בסוף לא היתה נעשית מלוה כלל, ולא היה חל שם שכירות עד שיתן לידה החפץ, כן הוא בפירש"י ובר"ן [על הרי"ף קדושין דמ"ח], ודלא כהפרישה.

ובמחלוקת הפרישה והפ"ז ה"ל נחלקו עוד פוסקים אחרים. בעלי ארוזים סקמ"ח אחר שהביא פלוגתא הפרישה והפ"ז, כחז ואני מלאתי ברש"י [קדושין דמ"ח] שם הראשון דלמ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף קדמה מלוה לקדושין, דלא חיילי עד שיגמר הכל, ומאן דסבר אינה לשכירות אלא לבסוף, אימת הוי מלוה כשיגמר הכלי כהיה שעתא חלים הקדושין, וכ"כ דעת ברש"י בברא קמייא שחלים הקדושין קודם נתינת החפץ לידה, אי"כ דין של הפרישה אמת שאם יש צמכה אחרונה ש"פ, אפילו לדין דקו"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף נמי מקודשת. גם צדינה דחיי (על הסמ"ג) ד"צ א' כחז דהא דפסקו הפוסקים דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואינה מקודשת כו', דוקא ליתא צמכא אחרון שזה פרוטה דאי אית ציה ש"פ מקודשת בזהו מכוס האחרון דאית ציה ש"פ. וכן בעצמות יוסף קדושין דס"ג הביא מה שחמרו [בגמרא ע"ז ה"ל] מכוס אחרון לית ציה ש"פ, וכחז משמע [דלענין קדושין] אי הוה ש"פ מקודשת כו', דכמה שנתחייבה צו בזהו רגע מקודשת. גם בחבני משפט סק"ד הביא ראייה לדעת הפרישה דאם יש צמכא אחרון ש"פ מקודשת, ולק"מ קושית הפ"ז.

אולם צ"ש צרכה [על ר"י] דף ג' ע"א הוכיח מדברי כמה ראשונים דלא כהפרישה, והביא מהתוס' ר"ד קדושין דמ"ח שכתב על הא דאמרינן ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ח"ל: ואי קשיא התינו פרוטות הראשונות ביוון מלוה, תתקדש מיכה בפרוטה אחרונה דאיתא עס גמר הכלי, דליכא למימר דחיי הראשון שבפרוטה אחרונה הוי מלוה, דכל פחות מפרוטה לא חשיב לחקויי מלוה כו', השונה, גם פרוטה אחרונה הוי מלוה גבה עד שיגיע הכלי לידה, דאש"י דלא יהיב לה כלל, ממי גמרה אחייבה ליה צמכא פרוטה כי היכא דאיתחייבה בפרוטות הראשונות ואש"י שהכלי צידו, אבל למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף אש"י שגמר כל הכלי, אינה מתחייבת לו כלום עד שיתן לה הכלי והלכך לאו מלוה היא, וכן הביא מהריטב"א קדושין שם דהא דאמרינן אין לשכירות אלא לבסוף, פ"י לבסוף כשמחזיר לצעלים, ושכן פירש"י הרי"ו ובר"ן שם [וכ"ה צ"ח כאן], וכחז דכן מוזכר מדברי התוס' צ"ק ל"ט א' ד"ה אלא, שכתבו שם ח"ל: ועוד אומר ר"י ונראה לי עיקר, שאפילו שניהם דולים שיחולו קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת, אפילו שמתחייבת לו ראשון ראשון, לפי שיטתו לשכירות מתחילה ועד סוף, כיון שאין יכול למצוהו דדון שכרו עד שיגיע הממון לידה, ואין חשוד כמותו לה כלום צמחיתו עד שחצא שעה שיכול לתובעו דדון, ע"כ, ומזכיר מדברי התוס' דאף שגמר כל המלאכה אינה מקודשת כל שלא הגיעו הכלים לידה, וכשהגיע הכלים לידה הוי מלוה כל השכירות ואפילו פרוטה אחרונה ואינה מקודשת, נמלינו למדים מדברי רש"י ותוספות ור"ן

לפרט דגם כוונת הרי"ז היא רק על פעולה בעלמא שאינה בכלל, וכל מלאכתו נגמרה בפעם אחת, והחייב צא רק בסוף, וכחז דאדבר ענין לשלטון שבה"י ל"ח סעיף י"ג. גם צ"ב שם עננו הביא מקודם את הדעה הראשונה דאינה מקודשת בזה, וכחז דקו"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

והיבא שכבר עשה מלאכה עבור האשה ואח"כ קידשה בשכר המלאכה, ע"י לעיל סעיף ז' ס"ק י"א אות א' ד"ה א' שאינה מקודשת, אפילו למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף.

ב. ואם בפעולתו האחרונה שבמלאכת הכלי יש בה לבד שוה פרוטה. בפרישה אות ל"ו הביא מה שפירש"י על הא דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, דכל פרוטה ופרוטה שנגמרה נחתיב צה בעל המלאכה לפועל בשכירות עשיית המלאכה, הלכך כשמחזיר לה ה"ל מלוה למפרע, וכחז דאפילו הוא נותן לה מיד בגמר המלאכה, מ"מ צמכה אחרונה לית צה ש"פ (לחפזי או אמרינן אין שכירות אלא לבסוף, אז צמכה אחרונה צה [כל] החייב שהיה חייבה לו), וכן ה"ל דצמכה אחרונה לית צה ש"פ, דאלי"כ להו כמקדש צמלה ופרוטה דמקודשת.

והפ"ז בסק"ז חלק על הפרישה, וכחז דפירוש דברי רש"י דהעיקר חלוי בחזרת הפעולה כו', ולמ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף צה עליה חיוב הפרעון אש"י דלא קבלה עדיון הפעולה, אלא חיוב שפועל ש"פ ה"ל צמלה עליה למפרע אם נותן לה אח"כ, ולמ"ד אין לשכירות אלא לבסוף לא הוי שם מלוה עליה עד שיחזיר לה הפעולה דאז חל עליה שם מלוה כו', ובפרישה שכתב ד"ל צמכה אחרונה לית צה ש"פ, הוא חמור מאד, דלפי דבריו למח הוצרכו בגמרא [קדושין דמ"ח] להמליץ פלוגתא דמלוה ופרוטה צמכא בוסף נוסף מש"ל, הא משכחת לה צמכא דאם היתה צמכה אחרונה ש"פ, וזה דלקמן ס"י ל"ח איפסק נמי הכי מילתא גבי אדבר ענין לשלטון כו', ואמרינן גם שם אם יש לשכירות [מתחילה ועד סוף אינה מקודשת], ושם לא שייך לומר שאין צדיבור האחרון ש"פ, וזה דכחז נותן מעלה להכחא אחרונה אם יש צה ש"פ יותר מהכחות הראשונות, וזה דחיי אינו, דאזו אם השכירות כולה אינה אלא פרוטה ואין שם אלא כגאח אחת וכי נאמר צה דהיא מתקדשת, הא מ"מ שם מלוה יש כאן, דמה לי פרוטה אחת או הרבה פרוטות צה אחר זה, וזה דהא רש"י שם כופל ומשלש בדחזרה תליא מילתא, ובעל פרישה אינו משגיח בנתינת כל עיקר אלא בהכחא אחרונה, וצמכת הנתינה היא דוקא הקדושין, אלא דבחילוק הוא למ"ד אין לשכירות אלא לבסוף מתחיל שם המלוה משעת נתינה ואילך, ולמ"ד יש לשכירות הנתינה גורמת שיהיה למפרע מלוה כל פרוטה אפי' פרוטה אחרונה, ולא דמי כאן למ"ש צ"ק דע"ז ד"ע צ' אם הגיע לכיפה שצמחיתו צה ע"ז אסור לנתינתו ואמרינן אם צנה שכרו מותר, ומפרש הכה טעמא משום דיש לשכירות כו' ואימת מתסר צמכא אחרון ומכחז אחרון לית ציה שזה פרוטה, הכה דחיי ל"ל כן, ששם הוה הגמר צמכא אחרון ואין שייך שם נתינה, נמלא שכתב אחרון [שו"ה] הוא מהכחות הראשונות שלא היו שם גמר דאין האיסור אלא בגמר דוקא, ע"כ צריך שלא יהיה צמכא אחרון ש"פ, משא"כ כאן בקדושין דכלל חלוי בנתינה שהיא עיקר הקדושין, כ"ל פשוט דבעל הפרישה

ב. וע"י בעצמות יוסף קדושין דנ"ב ב' שכתב דבכה"ג גם דעת התוס' דיש לחוש לקדושין, ויבואר זה בס"י ל"ח סעיף י"ג.

ג. ועיין בתוס' ר"י הוזק קדושין ס"ג א' שכתב על הא דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ומכוס אחרון שחול הקדושין לית בה ש"פ, נמצא שקדשה במה שנתחייבה משכרו שהוא מלוה אצלה. ובמאירי קדושין דמ"ח כתב, יש שואלין אף לכשתאמר אינה לשכירות אלא לבסוף, מ"מ

קודם שיתא נותן לה ח"ל מלוה, ומתוך כך פירשו גדולי הרבנים דאינה לשכירות אלא לבסוף כשיחזיר, ואנו מפרשים לשיגמר הכלי ובאותה שעה חלין הקדושין, וכן כתבו גדולי המפרשים. ובפירוש הר"ד עראמה על הרמב"ם פ"ה מאישות הל' כ', עמ"ש הרמב"ם בזה דאינה מקודשת לפי שהשכירות יזכה בה הפועל מתחילה ועד סוף, כתב פירוש ופטיש אחרון אין בו ש"פ, אבל אם היינו אומרים אינה לשכירות אלא לבסוף, נפסא שבפטיש אחרון מקדשה שבו מתחייבת הכל.

אוצר

סיק עם אות ב-ה

הפוסקים

יהיה מחנה רק שאלה בעלמא, ולכן לא הזכיר לו שנותן לו במחנה כו', אבל הכא נבי שכירות צעין שאף אם לא התקדש כלל, דהיינו שיתבטלו הקדושין ויגבה ממנה מעות, ג"כ לא תחול השכירות אלא לבסוף, ואז כיון דלא הוי מלוה כלל צדק אופן ממילא יכול לקדשה צו, אבל אם צביטול הקדושין חלה השכירות מחילה שוב לא מהני, שהרי סוף סוף לולי שהיו הקדושין חלין היתה השכירות חלה מחילה ושז הוי מלוה, יצא ודאי לא היתה מסתמא דעתו לכך, דודאי דעת רוב בני אדם אינו כך, דהרי יש לו ריוח לענין כמה דברים שיביא החוב חל מחילה כו', ולפי"ז אם התנה בפירוש שלא תחול השכירות אלא בסוף ודאי מהני, ח"צ לדינא.

ובן ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"א—קני"צ כתב דהיכא דתתנה דדיו לא יהיה אלא בסוף צעת שיגמור ויצא לתבוע שכרו, ר"ל דאם ישרוף המלכא צערם שיתבצע צעד לא תתחייב לשלם לו כלל, נראה דמקודשת, דמה איכפת לנו אם סתם שכירות ישנה מחילה ועד סוף, כיון שהתנה שרואה שחובו יהיה דוקא לבסוף כו', כן נראה לי צרור.

ד. ובשחתנה עמה שאם יחזור בו מהקדושין קודם שיגמור מלאכתו יהיה שוכר פעולתו מחול לה, האם אפשר לומר דבבב"ג לא הוי השכר הלוואה עליה, ותתקדש. כתב בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה מאישות הל' י"ג דבבב"ג הוי ספק מקודשת. וביד דוד שם אות קנ"א וקנ"ב ציאר בדבר וכתב דלכאורה היה נראה לומר דמקודשת, דהא צארפן זה לא הוה הלוואה, כאמרם בקדושין דמ"ז א' על דינא דהתקדשי לי צו וצו ואוכלת ראשונה עלה שמע מינה מעות בעלמא חחרין, ר"ל דאם נימא דהיכא דחזר צו קודם גמר קדושין המעות מתנה א"כ לא נעשה הלוואה, עי' רש"י ותוס' שם, הרי היכא דתקבל לקדושין ואם יתבטלו הקדושין לא יחזרו הכסף ויהיו מתנה אזי אם נתאכלו ערם גמר קבלתם מקודשת [דלא הוי הלוואה, והכי נמי במקדש צבכר פעולה והתנה נימא דלא תהוי הלוואה], עכ"ל מסתפק אנכי בדיון שוכר פעולה, כיון דליתא בעולם צעת החלה, וכל עת שצא צא בהלוואה עליה, שהרי אינו משתלם אלא לבסוף, ואי אפשר לקדש צו עכשיו צדוק פנים, לכך אף דאם יחזור צו קודם הגמר מהקדושין יהיה מחנה, עכ"ל אינה יכולה להתקדש, כיון דאי אפשר לה להתקדש קודם גמר המלכא, וצעת גמר המלכא ה"א החיוב אינו צעין ואינה יכולה להתקדש, וכמו שחילק הרשב"א כעין זה בין המקדש צבכר פעולה דאינה מקודשת, לבין אם אמר לה התקדשי לי בתמורת אלו, דאפילו אם מקבלת ואוכלת ראשונה מקודשת מקודשת אע"פ שאין שו"פ אלא צבולס יחד, משום דהיכא דכל הסך צעין והיו מקבלת אחת אחת ואוכלת חצי בקבלת אריכתא, שהרי צידה לקבל צבת אחת ולא לאכול הראשונה, משא"כ במקדש צבכר שיעשה שני אפשר לה לקבל צבת אחת ובע"כ נעשה מלוה, לכן לא הוה בקבלת אריכתא, כמו כן יכולים לחלק מדינא דהתקדשי לי צא וצא כו', והדבר צריך אללי תלמוד וכו'.

ה. המקדש בשכר מלאכה ואמר שיתקדש בהנאת מחילת השוכר, ואם יש הבדל בין שאמר לה צעת חזרת החפץ או לפני כן. כתב צ"ח סק"ל"ח, אם אמר צעת שנותן לה החפץ שיתקדש בהנאת מחילת מלוה, דינו כמ"ש לעיל [סעיף י' דהמקדש בהנאת מחילת מלוה מקודשת], והציג מהתוספות צ"ק ל"ט א' שכתבו צס ר"י דסבירא ה"א שאינה מקודשת צמה שמוחל לה שכרו, כיון שאינו יכול לתבועה צדיו צעד שכרו עד שמחזיר לה החפץ, ואין תשובה כמותן לה כלום צמחילתו עד שחצוה שעה דיכול לתבועה צדיו, ע"כ, וכתב דמוכח מזה דאיידי שאומר לה בהנאת מחילת מלוה, דהא כתבו זאת שם למ"ד אין אומן קונה צבצח כלי, ופשיטא דלא מהני מחילת המלוה, אלא ע"כ דאיידי צאומר בהנאת מחילת מלוה, ומ"מ לא הוי קדושין צשהכלי

ור"ן ותוס' ר"ד ורי"צ"א, דלמאי דקיי"ל דישנה לשכירות מחילה ועד סוף, אפילו צפרוטא אחרונה אינה מקודשת, דגם צפרוטא אחרונה ה"א מלוה גבה עד שיגיעו הכלים לידה ואינה מקודשת, ותמכני על הדינא דהוי [ה"ל] דכתב דאי איכא צמכוס אחרון שו"פ מקודשת, והרי מצוהר מדברי הראשונים ה"ל דאפילו צאיכא צמכוס אחרון שו"פ אינה מקודשת, דאף ה"א צפרוטא חציבה מלוה גבה עד שיגיע הכלי לידה, וכמו כן אני תמה על העצמות יוסף [ה"ל]. ועי' גם צהמקנה צק"א ד"ה וי"א, שמוסיק צזה דלא צהפרישה.

ויש שכתבו דאף אם ראוייה צפרוטא האחרונה לקדש צה [ואינה חציבה מלוה], מ"מ אינה מקודשת צקדושין אלו, ומשום דעתה האשה שחתקדש צבכר כל המלכא. צאצני מלוהים סק"ל"ע, לאחר שיעצ מה שחקשה הע"ז [ה"ל] על הפרישה, כתב אמנם צעיקר הדיון שכתב צפרישה דאם יש צמכוס אחרון שו"פ מקודשת דה"ל מלוה וצפרוטא, לפי מש"כ צס"ק"ז צסם הרשב"א צתשובה דמקדש צראוי וצאינו ראווי אינה מקודשת, וצמלוה וצפרוטא דמקודשת היינו משום דעתה אצפרוטא שה"א צעין ע"ש, א"כ הכא צשכירות כיון דצפרוטא הראשונה אין ראווי לקדושין דה"ל מלוה, אע"כ דהכא אחרונה ראווי לקדושין, דלאו למלוה דמי, אבל צעין אינה דלכווי דעת האשה יותר צהכא אחרונה, וה"ל מקדש צראוי ואינו ראווי דאינו קדושין.

ועי' במחנה אפרים הל' שכירות סי' י"ד שהציג מחוס' ר"ד ה"ל שחקשה שחתקדש צפרוטא אחרונה דאח"א עם גמר כלי, וכתב ע"ז דע"כ לא אמרינן הכי אלא צמקדש צמלוה וצפרוטא דעתה אצפרוטא דהי"ב לה השתא ולא אמלוה דמעיקרא, אבל צפועל בעושה מלכא דעתה הוי על כל המלכא ד.

ולאזי השיעוה הסוברים דאם יש צמכוס אחרון שו"פ אין לו דין מלוה, מה הדיון כשאין צמכוס אחרון שו"פ אבל כל העבודה לא שזם יותר מצפרוטא, יצבאר צסי' ל"ח סעיף י"ג.

ג. כשהתנה עם האשה שלא תתחייב לו דמי השכירות אלא בסוף. צהאלף לך שלמה סי' קל"ד אחר שנסתפק צזה, כתב דלכאורה נראה צפשיטות דמהני, כיון דמתנה צפירוש דלא יחול החוב אלא צסוף, וצפרט אם אמר צפירוש שאם לא תוגמר המלכא לא תתחייב ליתן לו צפרוטא אחת, רק כל השכר תתחייב צסוף צשעת גמר מלכא, פשיטא דכל תנאי צצממון קיים ומהני הקדושין, אך לפי"ז חקשה לכאורה, דא"כ גם כי אמר לה סתמא התקדשי צבכר מלכא ששעשה עמך, למד לא נימא דהיתה כוונתו מסתמא צארפן המועיל כדי שיוחלו הקדושין, והרי אף צצואל חפץ מצברו והודיעו שרואה לקדש צי אשה, כתב הרא"ש, והכי קיי"ל, דמסתמא התכוין צארפן המועיל ונתן לו צמתנה אף שלא הזכיר לשון מתנה רק שאלה [וכמוצא צסעיף י"ט], וא"כ אם צאי"א אחר אמרינן כן, מ"כ"ש צמקדש עצמו, וצפרט שלא הזכיר צלשונו להיפך, אך ל"ל דע"כ לא אמרינן סבירא צו דעתו סתמא צארפן המועיל, רק כעין כשואל חפץ מצברו לקדש צו, דאז אמרינן כיון דניתא ליה להמשיך שיקדש זה אשה צחפץ שלו, מסתמא היתה דעתו צארפן המועיל כדי שיוחלו הקדושין, ואם לא יוגמרו הקדושין, שלא יתרו זה לה, אז צאמת לא

ד. וע"ש שעל תירוצו של תוס' ר"ד שגם צפרוטא אחרונה הוי מלוה עד שיגיע הכלי לידה, תמה דהלא בשכר שהושבתיך בקרן או קרוד לפני וכל הני כוליה דמתני"א בפרק האומר [דף ס"ג דתליא בפלוגתא אי ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף], לא צריכי הפועלים להביא שום דבר אצל בעה"ב, שהרי ברש"ת"ה דבעה"ב קא עבדי. וכן באבני מלואים ה"ל הקשה כן על התוס' ר"ד, דהא באדבר על"ד לשלטון ליכא חזרת כלי וגמור חיובו אחר גמר דיבור לשלטון.

ביאור הגר"א

[מה] וי"א כ"ו. כרב אסי ומ"ש דכ"ע אין אומן כ"ו משום דבעי למידחי

מ"ש כתנאי. הרא"ש בשם ר"ת בקדושין שם ובב"ק צ"ט אבל בפ"ט דבי"מ לא כ"י אלא דברי הר"ף וכן דרכו בכמה מקומות והרש"ק האריך בזה להקשות על הסוד אבל בח"מ סי' ש"ו ס"ב וסי' של"ט סי' פ' כ"ט ראשונה ואירי בשכיר יום שאינו קבלן וגם דבריו תמוהין דא"כ נשאר ראיות הר"ף דהא יכול רבא לומר דכ"ע אומן קונה ובשכיר יום ומסוגיא דגמ' א"א אלא דאין קונה בשבב כ"י:

נ[מה] ויש אומרים שהיא מקודשת: הגם אם הוא קבלן על המלאכה לאומן קונה בשבב כלי (עור צמח ר"י)

ואם

באר הגולה
נ טור צמח ר"י וצ"ח
הרא"ש דפסקו כרב אסי
צ"ח דף צ"ח ע"ב לאומן
קונה בשבב כלי

וה"ל כדברי הר"ף וכן דרכו בכמה מקומות והרש"ק האריך בזה להקשות על הסוד אבל בח"מ סי' ש"ו ס"ב וסי' של"ט סי' פ' כ"ט ראשונה ואירי בשכיר יום שאינו קבלן וגם דבריו תמוהין דא"כ נשאר ראיות הר"ף דהא יכול רבא לומר דכ"ע אומן קונה ובשכיר יום ומסוגיא דגמ' א"א אלא דאין קונה בשבב כ"י:

אוצר

סי' עט אות ה — סי' פ אות א

הפוסקים

ו. קידש בשכר שכירות מטלטלין או קרקע. ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"א וקנ"ב, כתב דהיכא דהשכיר כלי לאשה על זמן ומסר לה הכלי, או [השכיר] בית ומסר לה המפתח (לדעת הסוברים דמפתח הוא קנין השכירות) או קנינים אחרים, והשכירות שו"פ או יותר וקדשה בזה מקודשת, ולא שייך זה לישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, דלף דלוי משתלם עד לבסוף, עכ"ל יכולה להתקדש חיקף, כיון דמסר לה הכלי והבית שמתקדש לו לחתך, הוה כמו שהתנה ששולם לו עתה לא צסוף, והוא צזכיה שזוכה בכל וצבית לשמוש מקודשת, וזו זכיה צעין לא הלוואה, ואין צוה לדעתו שום ספק, וכן כתב צאצני משפט סק"ד.

ובאבני מלואים סקמ"י הביא כן צמח אחיו מהר"י כהנא שכתב בקונטרס הספקות אות ז', דפלוגתא דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף או לא, לא שייכא אלא בשכירות פועל כהאי דקדושין, שאעשה עמך, אבל שכירות קרקעות או שכירות מעלטלין, מיד שגמר השכירות וקנאה השוכר לדבר ההוא נתחייב צעד השכירות, דשכירות ליומא ממכר הוא ומה לי שקנאו לחלוטין או קנאו לשנה.

אולם הצאצני מלואים עצמו שם חלק עליו, והביא מחש"י הרא"ש כלל ס"ט סי' י"א [המוציא צח"מ סי' קכ"ו], ראובן שהשכיר חפץ לשמטון וראובן היה חייב ללוי והממכר אלא שמטון צמטון שלשון כ"י, אינו חייב ללוי כלום אפילו דמי השכר שנשתמש בחפץ על אותו היום, דשכירות אינה משתלמת אלא לצסוף כ"י, כדמוכח כהאי דעשה לי שירים ונחמיה ואתקדש אני לך, הלכך אין כאן לא מלוה ולא פקדון, וככתב דמדבריו מצינו דמדמה שכירות חפץ לשכירות פועל.

וכן בבני ציון (להרצ"ל מיטאווסקי) סי' ק"ל כתב דדן זה הוא גמרא מפורשת צצ"מ דף ע"ט, השוכר את החמור ומתה צחאי הדרך, נותן לו שכר חאי הדרך והחמור יפסיד המשכיר כ"י, ואם כדבריו [של צעל קונטרס הספקות] דמדי נתחייב צכל השכירות, אי"כ אמאי לא נותן כל השכירות כפי שנתחייב, דהא שכירות שלו נאצד, דהא קנאו בשכירות ונתחייב לו ליתן, ואמאי יפסיד המשכיר, אע"כ דלא נתחייב השוכר צדמי השכירות רק צעשה שנשתמש צכן, וממילא גם זה שייך לפלוגתא אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף או לא, ולכן אין צריך לשלם לו רק כפי מה שנשתמש צכן, והוא ראיה צדורה דלא כקונטרס הספקות.

ועיין ציד דוד ה"ל, דאחר שהעלה דמקודשת צזה, כתב צכל אם כבר השכיר הבית והכלי על אופן שכירות שישתלם לצסוף, ועתה [לאחר שהשכיר לה] מקדשה צזה, נראה צדור דאינה מקודשת, דהוה כמו מקדש צמלוה שלא הגיע זמנה, דהוא נתחייב צעד השכירות כאשר משכה צחפץ ועשתה החזקה צבית והוה לכמה צדורים מכירה, כהמ"ס צצ"מ י"ו שכירות ליומא ממכר הוא, והוה שכרה הלוואה פשוטה ואינה מקודשת.

ה. וי"א שהיא מקודשת אם הוא קבלן וכ"י. א. דעות הפוסקים בזה. ע"י צטור כאן שהביא דהר"ף ומהר"ם סוברים דאין אומן קונה בשבב כלי, והר"ל מלוה ואינה מקודשת. וע"י צצ"י שכן היא גם דעת הרמב"ם והר"ן.

ובישי"ש פ"ב דקדושין סי' י"ב, כשהביא אוקומתא דגמ' צדמ"ח צ' דאיפלגו ר"מ ורבנן צזה, מסיק דהלכה כחכמים דאין אומן קונה.

כשהכלי צידו כ"י, ונשמע אם אינו נותן לה החפץ אין שם מלוה כלל, ולא מהני אפילו אם אמר בהנחה מחילת מלוה, אע"כ דכתב הרמב"ם [קדושין מ"ח א'] אם נאנס הכלי מן האומן צריך צעל הבית לשלם לאומן את שכרו אע"כ דאינו מחזיר לי החפץ, והש"ך צח"מ סי' קכ"ו [סי' ע"ו] הביא צבריו, שאני הכא דחפץ צידו אין שם מלוה כלל עד שיחזיר החפץ לידה ה. וצאצ"ל צ"י (ותאומי צבית) סקמ"ג דייק כן מלשון רי"ף שכתב [צנכ"צ ח"א למ"ד אומן קונה בשבב כלי] וז"ל, אם לא החזיר לה החפץ וקדשה צשכר שיש לי אצלה אינה מקודשת, עד שיחזיר לה הממון ששכר לה, ואפילו מחל לה השכירות, כיון שאינו יכול לצצוע לה שכרו צדק עד שיחזיר לה הממון, אינו נותן לה כלום צמחילתו ע"כ, וככתב צ"ו ומשמע מלשון אפילו אם אמר בהנחה מחילת מלוה נמי לא מחייב, כיון שעדיין לא נתחייבה לו השכירות הוי כאלו אין נותן לה כלום.

אולם צשער המלך פ"ה מאישות ה"י כ"י, אחר שהביא שם צשי למורה סי' ס"ה מצאצ"ר כדברי הר"ם צדעת החוספות ושכ"כ צמחנה אפרים ה' קנין מעות סי' ג' צדעת החוספות, כתב ולי נראה דכוונת החוס' אינה לענין זה כלל כ"י, והחוס' לא כתבו שם כן אלא לר"מ, לפום אוקומתא דס"ל דמקדש צמלוה מקודשת, אהא כתבו, דאפילו ר"מ מודה דאינה מקודשת קודם שיצואו לידה, כיון שאינו יכול לחצעה צדן, והרי הוא מקדשה צמלוה גופא, נמצא דלאו מידי קא יחיב לה, אבל צאומר בהנחה מחילה, שאין הקדושין אלא משום פרוטה שהיה צריך ליתן לאדם שיפייסנו על כך, וכמ"ש רש"י צפ"ק [דקדושין דף ו' צ"י], מודו החוספות דמקודשת, שהרי איתיה השתא לפרוטה, דעציד אינו צדיב פרוטה לאדם שיפייסנו על כך אפילו קודם זמן פרעון, ומסיק שם, מעתה זכינו לדן דצאומר בהנחה מחילת שכירות, אפשר דמודו החוספות דמקודשת מיד, ואפילו קודם שיצואו לידה, וכמ"ש הממנה אפרים [הג"ל] שלדעת הרש"א [המקדש] בהנחה מחילת מלוה מקודשת אפילו קודם זמן הפרעון. וכן בהמנה צקרי"א סעיף זה כתב דהחוספות לא מיירי דמקדש בהנחה מחילת מלוה. גם צאצני מלואים סעיף זה הקשה על הר"ם דהמעין צחוספות שם יראה דלא מיירי כלל מהנחה מחילת מלוה, ואינו מוכח מזה הנחה מחילת מלוה, דיש לומר דהנחה מיהא הוי צמה שמוחל לה. וע"ע צע"י דקדושין סקמ"ד.

ועיין בבית שלמה (מסקאלא) חלו"מ סי' ע"ה, בהגה מנן הממנה, אחר שהביא מקלות החושן סי' ע"ב סקמ"ג צמח הרא"ש, דגם צשכר חפץ אמרינן דאין השוכר מתחייב צחשלומו השכר ולא הוי עליה חוב עד שמתחילה לו החפץ [וכצאצ"ל שח"י], כתב דהיכא צזה נפקא מינה דלינא, צאם אשה שכרה מאחד חפץ לימים ואח"כ צגמר השכירות קידשה המשכיר בהנחה מחילת מלוה שיש לו צידה צדמי השכירות, דלפי דברי הרא"ש ה"ל גם צזה אינה מקודשת עד שחזיר לו החפץ, כמ"ש הר"ם צדיכא דעשה לה חמים. וע"ש שמתה על שדממה שכירות חפץ לשכר עבודת האדם עצמו, וכנ"ל צאות ה"ל.

ה. באבני מלואים סק"מ ביאר דבריו, דאם נאנס הכלי כיון דאומן פטור מאונסין ה"ל אונסין חזרה ידידה וכאלו החזיר ונתחייב למפרע, אבל כל זמן שהחפץ צידו ולא החזיר לה, לא הוי עלה חזרת מלוה כלל.

אוצר

ס"ק פ אות א—ב

הפוסקים

דכתב בפשיטות בזה דקיי"ל אין אומן קונה בשבט כלי ודיו כמזכיר, ותמה עליו שלא חש כלל להסביר דאומן קונה שלא הביא דבריהם אפילו בלשון י"א, ושם כתב דלא קשה מידי, דכיון דהלבוש הביא לפני זה בשם י"א דאין לשכירות אלא לבסוף, אי"כ חו לא לריבנה להחמיר מטעם אומן קונה בשבט כלי, דאפילו אין אומן קונה, כרי י"א דאין לשכירות אלא לבסוף.

ובערוך השלחן סעיף מ"ז, אחר שהביא שתי הדעות שצ"ע, כתב וכתב נתבאר בחי"מ סי' ש"ו סעיף ד' דאף דעיקר לדינא דאין אומן קונה בשבט כלי, וכמו שפסקו שם רבותינו בעלי השו"ע, מ"מ באיסור א"א יש להחמיר, ולכן כתבו כאן בשו"ע שתי הדעות, ועוד דמירושלמי ב"ק פ"ט נראה דקיי"ל אומן קונה בשבט כלי, והיא פלוגתא דרבותא, וי"א דהוי ספיקא דדינא.

ובעני ארזים סקמ"ט השיב ג"כ על קושיא מהרש"ל, וחילק בין קדושין לשאר דברים מטעם אחר, וכתב דמסתמא לא אמרינן שהאומן קונה את הכלי במה שמשינו, אלא"כ שהאומן רוצה לקנותו וגם דעת בעל הבית להקנותו לו, לכן צו"ד סי' רכ"א לענין מורד הנאה, וכן בחי"מ סי' ש"ו שופט האומן מלשם, ודאי אין דעתו של בעה"ב להקנותו, וכן בסי' של"ט שלא יהיה הבעה"ב עובר על כל חלו, אמרינן דלא יתחיל ליה לאומן לקנותו, כדי שיעבור עליו הבעה"ב, משא"כ לענין קדושין שהיה אמר מחילה עשה לי שירים ותקדש אני לך, כמ"ס הטור, ואפילו בשו"ע דלא כתב לשון הזה מ"מ כשאמר לה האמ"ל בשכר שאתה עמך ותתלית להתקדש, שפיר אמרינן שכוונתה להקנות עצמה לו ע"י השבט שמשינו, וגם הוא מחכוון לקנות, ונראה דהוא ק"י מדין השואל חפץ מחברו לקדש בו, [דאמרינן] שגומר בלבו שאם לא יועיל בלשון שאלה יהיה בלשון מחנה [ע"י סעיף י"ט], וכ"כ צ"ל שדעת המקדש והמחוקדש עצמם חלו, והא דמייחתי הגמרא בצ"ק מצרייתא דקדושין [ולפי הכ"ל אינן שוין לדינא], י"ל דמכה כ"ש פריך, דאפילו לענין קדושין ס"ל להכמים דאין אומן קונה, וכ"כ לשאר מילי כ"י, ובעצד שי כאן, אחר שהביא סתירה דברי הטור והשו"ע בזה, כתב ג"כ לחלק בין קדושין לשאר דברים, ובעני חירוא של בעלי ארזים.

ועיי' בגזע ישי אוח קל"ח שהביא מהקול אליהו ח"א חו"מ סי' ל"ח דלמ"ד אומן קונה בשבט כלי ומקודשת, אינה מקודשת אלא מדרבנן, וכתב עליו דהא ליחא, וכדבר צור דלמ"ד דאומן קונה בשבט כלי היינו מדאורייתא הוא דקונה, וכן מוכח ממאי דקאמר ר"מ בצרייתא דשירים ונזמים כיון שעשאן מקודשת, דמשמע דמקודשת גמורה קאמר ואין לר"ך קדושין אחרים.

ב. אי מתקדשת בגמר עשיית הכלי או בשעת חזרתו לה. צריך לחם סעיף זה כתב דוקא כשהחזיר לה הכלי כשעשה לה, אבל אם לא החזיר [עדיון] אינה מקודשת. ובשי' למורא (להר"ש יונה) סי' ס"ב דיוק בן מדברי החוס' צ"ק דל"ט ד"ה אלא במאי מקדשה, שכתבו דבצ"ח היא שאינה מקודשת במה שמוחל לה שכר, אפילו לא יהא אומן קונה בשבט כלי כ"י שאין דעתה להתקדש עד שיוצאו השירים והנזמים בידה, וכתב בפירוט דבריהם דלא מביעא דאם אומן קונה בודאי דלא שייך מחילה, שהרי האשה אינה חייבת לו כלום.

אומן קונה בשבט כלי לענין קדושין, אף שלכאורה נראה מדברי רש"י שחולק בזה, [דבקדושין דמ"ח ע"ב בדי"ה והבא כ"י, כתב למ"ד אומן קונה בשבט כלי, דכל מה שמשינו אינו מלוה על הבעלים אלא בכלי הוא וזכה וכשמחזירו לו בשכר הקצוב ההיא שעתא הוה כמוכרו לו. מדבריו לעיל] עכ"ז נראה לפסוק הכי מאחר שרוב הפוסקים פסקו דאין אומן קונה בשבט כלי, ובאופן זה נראה דאף החולקים יודו דעכ"פ לענין קדושין אין אומן קונה בשבט כלי בשבט כזה, וכן נראה לי להורות.

קונה בשבט כלי, וכ"כ צ"ע דצ"ק סי' כ"א ושי' ראה לזה מדכיון כך חלה כו"ע בהדי הדדי, דכ"ע סברי ישא לשכירות כ"י, וכ"ע סברי המקדש במלוה אינה מקודשת, וכ"ע סברי אין אומן קונה כ"י, וכמו שהבין כ"ע הראשונים הלכות פסוקות כן, אי"כ ממילא הוי כ"ע תליתאי דאין אומן קונה בשבט כלי נמי כך הלכה, וכן פסק הא"י.

ואם בשם ר"י הביא בטור דאומן קונה בשבט כלי ומקודשת. וע"י דרישה וצ"ח שכן היא גם דעת ר"ת. ודעת הרא"ש כי הטור דמסקנתו ג"כ כר"י. וע"י דרישה אות ז' מה שהביא מהרש"ל שהקשה על הטור וכתב להוכיח דעת הרא"ש כהר"י, [והוא צ"ע צ"ע קדושין סי' י"ב וצחידי וצחידי וצחידי שאל הטור דפוס ירושלים חש"ח], ומש"כ דרישה עליו בזה. וע"י דדרכי משה וצ"ח מש"כ לתרץ דברי הטור בשיטת הרא"ש, ומוצא בסמוך. וע"י עוד מש"כ דעת הרא"ש בלחם משנה פ"ה מאישות כ"י כ"י, ע"י סקכ"ח, משא מלך ח"ג משפט י"ג, פלפולא חריפתא על הרא"ש צ"ק פ"ט סי' י"ד אות ח', על ארזים סקמ"ט ובערך שי כאן.

והטור והשו"ע הביאו כאן שתי הדעות, ואילו בחי"מ סי' ש"ו סעיף ב' וסי' של"ט סעיף ו' פסקו דאין אומן קונה בשבט כלי. וע"י צ"ח אות ז' שכתב דעת הטור דהוא חו משום דמסקנא ליה ואזיל הכא והכל לחומרא, [וכ"כ באופן אחר דעת הרא"ש], אי"כ דעת הטור דהלכתא כהר"י והרמב"ם, רק כאן [חשש גם לדעת ר"י ור"ת] משום חומרא דא"א.

גם בב"ח אות י"ג כתב דהרא"ש והטור העלו להחמיר רק לענין קדושין, דיש להחמיר שלא לפטור כלל גט לחם לפסק ר"ת, דא"כ דקיי"ל אין אומן קונה בשבט כלי דבר שצמחמן, מ"מ לגבי איסור א"א אין להקל, ומסיק דהוי נקטין להחמיר גבי קדושין. וכ"כ צ"ח חו"מ סי' של"ט סק"א דעת הטור והשו"ע דמשום חשש קדושין מושגין גם לדעת ר"י, ומקודשת מספק. [ודעת הש"ך עליו דגם צמחמן הוי ספיקא דדינא, וכמוצא להלן דברי היטא צרכה].

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה דע"א ח' כתב דעת צ"ח דאין אומן קונה בשבט כלי, דבהלכות קדושין הביא הצרייתא דעשה לי שירים ונזמים כפשטא דאינה מקודשת אלא"כ הוסיף לה נוסף משלו, וכן בעל העיטור כתב בזה דאין קדושין דוקא בהוסיף לה נוסף משלו ויכולה להתקדש אבל לא באופן אחר, ומסיק דמכל מוצא הדברים, להלכה למעשה נראה לי לפסוק לענין קדושין דאין אומן קונה בשבט כלי כ"י, אבל מפני חומרא א"א יש לחוש לשיטת ר"ת ור"י שסוברים אומן קונה בשבט כלי.

ובגמ' פשוט (להרי"מ בן חנינ) סי' ק"ב סק"ט כתב בזה, דלענין הלכה הוי ספיקא דדינא, דמין בשו"ע הביא שתי הדעות. וביטא צרכה (על ר"י) דנ"ג ג', אחר שהביא מהש"ך חו"מ סי' ש"י סק"ג שכתב דהוי ספיקא דדינא, כי דעת צ"ח דאומן קונה בשבט כלי, [דצ"ק דף ז' פסק כרז א"י דאומן קונה בשבט כלי ואינו חייב לשלם אלא דמי עלים. ש"ך שם], ואחר שהוכיח דגם דעת הסמ"ג להחמיר לענין איסור דאומן קונה בשבט כלי, מסיק דכדאין הם הוי גאוני עולם לחוש לדבריהם להחמיר, ומה גם בחומרא דא"א, ודיינינן לה כדיון כל הספיקות בקדושין. ומהלבוש כאן, הביא צ"ח צרכה שם,

(1) וע"ש שתירץ שלא תקשי ע"י מדברי בה"ג בב"ק דף צ' המובאים בספרים בקטע הבא.

(2) ולפי מה שביאר ביד דוד שם דמה דאמרינן אומן קונה בשבט כלי, הוא רק מה שהאומן יכול לקלקלו ופסדו מלשם, אבל בגוף הכלי אין לו שום זכיה, וכמובא באות שאח"י כתב לפי"ז דאם השבט הוא באופן שאי אפשר לסוחרו אלא על ידי קלקול גוף הכלי של בעל הבית, כו"ע ידו דאין

אוצר

סיק פ אהות ב-ג

הפוסקים

אופן זה מקנה לה השבח, ומתקדשת באופן זה אף למאן דסובר דאין אומן קונה בשבח כלי, דכוח כמו הנחת מחילה מלוה, להסבירים דלא ליכפת לנו אם כסף הקדושין אגוד גביה, או להסבירים דכוח אפילו הוה שלה וצידו בחזרת פקדון.

ועיין בטיב קדושין סקמ"ד שזן לדעת החוספות שאינה מתקדשת עד שיצא הכלי לידה, מהו אם אמר בפירוש ואתקדש לי כשתגמור הכלי.

ג. ואם צריך לקדשה מחדש בעת מסירת החפץ. נצ"ח כאלן הביא מהחוס' רי"ד קדושין דמ"ח שכתב דהא דחניא בשכר שאעשה עמך מקדשת כו', דברי התנא הם, אבל המקדש צריך לומר לה בשעה שנותן הכלי הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה, אבל אם המקדש אמר בתחילה רצונך להתקדש לי בשכר שאעשה עמך ואמרה כן, ובשעה שנותן לידה לא אמר כלום, אינה מקודשת [אפילו למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף], כי היכי דנגע אם אמר לאשמו הרי את מגורשת ממני נגע שאני עתיד ליתן לך, שאין זה הדיבור כלום עד שיאמר לה בשעה נתינת הנגה כ"ז גיטך, ע"כ, ועפ"י כתב הב"ח דגם מש"כ הטור בשם ר"י דכשנותן לה הכלי מתקדשת בשבח שיש לו, היינו דאמר לה בשעה שנותן לה הכלי הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה, וכן למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי וכוסף לה נופך משל ומקדשה, היינו נמי דאמר לה בשעה שנותן לה כלי הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה ובנוסף שהוספתי עליו כו', וכל זה פשוט.

והח"מ סקכ"ז אחרי שהביא דברי הב"ח כנ"ל כתב דאף שצ"ח כתב שכל זה פשוט, לדעתי צריך ראייה גדולה. ובפ"י סקכ"ז הקשה על דברי חוס' רי"ד וכתב דאין צריך אמירה מחדש, דהא איתא בפ"ק קדושין [דף ו' א'] הוה מדבר עמה על עסקי קדושין ונתן לה ולא פירש ואמרנו שם אפילו עסוקים מענין לענין סגוי, וזהו לפי שהדבור הקודם מורה על הנתינה בסתם שהיה על קדושין, כ"ש כאלן שאומר בפירוש תחילה ששכר הפעולה תתקדש, ומש"כ בשעת נתינת הכלי אין צריך לומר כלום, דזודאי על אמירה ראשונה סמך אף שיש הפסק ביניהם, כיון שיש אמירה בפירוש. ושם לפני זה הוכיח כן מפרש"י בגמרא שם, דעמ"ש בשכר שפשיטי מקדשת כתב, לשגיגמור ויתנונה לה מקדשת, ולא זכר האמירה מחדש ה. ועי' צ"ח סקל"ט, דאחר שהביא דברי הב"ח הביא ע"ז מסקנת הט"ז והח"מ, וכתב דגם בפרישה משמע דהבין דאין צריך לקדש מחדש [וכמוצא להלן].

ובשער המלך פ"ה מאישות ה"ל כו', אחר שהביא מהרש"א בשם הראב"ד, דלמ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף מכיון שנגמרה מלאכתו מקדשת ולא כשמתחזין לה [וכמוצא בש"ק הקדוש אהות ב'], כתב דלדעת הראב"ד מוצא דס"ל דלמ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף מיד כשגמר הכלי חלו הקדושין ואין צריך לומר לה אח"כ התקדשי לי, דאלי"כ למ"ד אינה לשכירות כו' נמי הו"ל מקדש במלוה, שהרי מיד כשגמר הכלי הו"ל מלוה לדעת הראב"ד וקדושין לא חלו עד שיאמר התקדשי לי, גם ממה שראה הרש"א להכריח דהקדושין חלון משעת גמר הכלי, מדאמרין דלמ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף בשכר שאעשה מקדשת, ואם איתא דאינה מקדשת עד שעת חזרת הכלי, הו"ל שכירות מלוה משעת גמר הכלי עד שעת נתינת הכלי, נראה דס"ל ג"כ דאין צריך לומר התקדשי לי, דאם איתא לידויה נמי תקשי דהו"ל מקדש במלוה, דמשעת גמר הכלי הו"ל מלוה וקדושין אינם חלים עד שיאמר לה אח"כ, ואף למה שהסכים הרש"א כדעת רש"י דהקדושין אינם נגמרים

כלשם עד עתה, אלא אפילו אין אומן קונה, שהאשה חייבת לאומן, מימא אין כאלן טענת מחילה וכו'.

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה דע"ה טור א' כתב דדבר זה אם מתקדשת מעת גמור של הכלי או בעת החזרה, היא מחלוקת בין החוס' והרש"א [אליבא דמ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ולהחוס' מתקדשת בעת החזרה ולדעת הרש"א עם גמר עשיית הכלי, עי' בש"ק שלפני זה אות ב'], ולעיל מניח שם בדף ט' ובהגב' ב' כתב לנצר סברה מחלוקתם, ולהחוס' הא דאינה מקודשת קודם שיגיע הממון לידה, [להסבירים במקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת] ולא צעיון חזרת משכון, י"ל דהא עוד צידו לקלקל השבח כו', וצריך לומר דגבי קדושין חשיב עוד לא נתקבל השכר, שהרי צידה לחזור בה מלהתקדש לו, דאף דבעה"כ אינו יכול לחזור בו בפועל מעת שהתחיל במלאכתו, אבל עכ"ז אינה מתחייבת להתקדש לו, שכר הסכמו כל הפוסקים והפוסק לפועל כור חטים יכול להחליף לו על דמיו כו', לכן אינה מתחייבת להתקדש לו רק לשלם לו שכרו, ועוד דקדושין הוא דבר שאין נופל עליו שטנוד דנימא שנתחייבת להתקדש לו, וכן הוא ג"כ כל עוד שלא גמר המלאכה יכול לחזור בו מהקדושין, שהרי לא נתחייבו על הקדושין אלא דוקא בכל המלאכה, לא במקצתה כו', ולכן אף דאומן קונה בשבח כלי, כל עוד שלא החזיר לה הנזמים אינה מקודשת, ולא מצינא למאן דסובר דהמקדש במלוה שיש עליה משכון דקודם חזרת המשכון אינה מקודשת, ודאי אינה מקודשת קודם שתקבל הנזמים, דהא מסתמא אינה רואה להתקדש לו עדי יחזיר לה, אלא אפילו להסבירים דמקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת אף בלא חזרת משכון, י"ל דהכא אינה מקודשת, דגרע עפי דכוח אגוד גביה כסף הקדושין, וטעם הרש"א י"ל דמסתמא במכוש האחרון רואה הוא לחזות השבח למענה, והיא קונה את השבח הזה בגמר מלאכתו אף למ"ד אומן קונה בשבח כלי, וא"כ לאעשה הוה ספק קדושין אפילו למאן דסובר אומן קונה בשבח כלי, דאפשר דמתקדשת בגמר מלאכתו של הכלי כשלא החזיר בה עכ"פ ותקבל אח"כ את הכלי, דאף דנימא דלוינה להתקדש לו דוקא בעת קבלתה הנזמים, וכו' כמקדש על מנת שלא יחזיר בהם חוץ שלשים, דהא שכירות דפעולה אינה מתחייבת להשתלם דוקא במה שהצטיה לסלק, ויכול להחליף בדבר אחר, וא"כ צ"ע יכולה היא לחזור בה, וכן הוא ג"כ אם יראה למחול שכרו ולא יראה לקדשה, ג"כ אין סברה דנטף אותו לקדשה דוקא, ולכן כשחזרו בין גמר הכלי לחזרתה נראה דיכולים לחזור בהם, עכ"פ אפשר דאם לא חזרו בהם מקדשת למפרע משעת גמר הכלי, ונפ"מ בנפלה לו ליבוס צין כך אחותה וכדומה לזה, והדבר צריך תלמוד.

ושם כתב עוד, דאפילו אמר לה בעת מכוש האחרון מהכלי ששעשה על מנת לקדשה בה שמקנה לה השבח, עכ"ז צריך תלמוד אם מתקדשת, כיון שהתלעתי דאין לו צדף השבח שום קנין, אף למאן דסובר דקונה בשבח כלי, רק שיכול לקלקלו וכו' כמו משכון, ועיקר חיובו הוא שבר פעולתו ושכר פעולתו אינה משתלמת אלא לבסוף, וכל עוד שאינו מחזיר לה הנזמים לא תוכל להתקדש לו, וא"כ כיון דאינה יכולה להתקדש עתה, יכולה ביני וביני לחזור בה ולהחליף לו שכר פעולתו על כסף, וא"כ יכולה לחזור מקדושיה, אם לא דתאמר לו שרצת להתקדש לו בהנאה זו שחובל לקבל הנזמים בכל עת שתרצה בלא שילום דמי שכירותו, והוא כשיחלף לה בעת גמר מלאכתו, על

שאינה מקודשת] שלא שיכבה ולא הדיפה מתחילה שעל דעת קדושין הוא מרכיבה, הו"ל שכר רכיבתה מלוה, ונמצא מקדש במלוה, אבל הכא ששידך ואמר שעתיד לקדשה באותו שכר, אינה כמלוה אצלה, שעל דעת לקדשה הוא עושה וכו'. וכבר העיר בזה על הפ"י באבני מלואים סקמ"א, וכתב דנראה שלא היה לפניו חוס' רי"ד [רק מה שהביא הב"ח ממנו].

(ה) בפ"י שם כתב עוד לתמוה על דברי החוס' רי"ד, דהא איתא בגמרא בשכר שעשיתי עמך אינה מקודשת בשכר שאעשה עמך מקדשת, ואי אמרת דבשעת נתינת צריך שיאמר מחדש קדושין, ממילא צריך שיאמר אז בשכר שעשיתי עמך, אי"כ היינו רישא ולמה מקדשת. מיהו בתוס' רי"ד עצמו שם בדף ס"ג א' נתעורר ע"ז, ותיירץ דהתם [דאמר בשכר שעשיתי

אוצר

סי' פ' אות ג

הפוסקים

במלוה, מלשון זה נראה מצוה ללעולם לרדף לבסוף שיאמר לה התקדשי לי, דאם חיתא דכיון שאמר בשכר שאעשה עמך כשהשלים מלאכתו מקודשת ממילא בלא שום חמירה אחרת כלל, איך לעולם לא ימנע שמקדש במלוה, משום דחייב ומיד כשהשלים מלאכתו נגמרו ונשלמו הקדושין ממילא, אלא ודאי משמע שצריך לקדש עתה כשנחזיר, וכן משמע לשונו דקאמר וכי מהדר הוי מקדש במלוה וכו'.

וכן בהגהות היעבי"ץ עמ"ס קדושין דמ"ח א' כתב אבא דעשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך, דל"ל שאמר הרי את מקודשת לי בשנתן לה כו', דכל היכא דאמר מקודשת סתם, קדושין גמורים הם ואם פשעה ידה וקבלה קדושין מאחר אינה נריכה גט משני.

ובאבנזי מלואים סקמ"א כתב דמה שבקשה הט"ז על החוס' רי"ד משום שהדיבור הקדוש מורה על הנתינה בסתם שהוא על קדושין, נראה לפי מש"כ הרשב"א בפ"ק דקדושין דף כ' גבי נתן הוא ואמרה היא, וז"ל, והא דאמרין לקמן תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך מקודשת מדין ערב, דוקא בשחר הוא ואמר לה בשעת נתינת הרי את מקודשת לי במנה זו שאני נותן לך, הא נתן ולא פירש אינה מקודשת, ואע"פ שהדברים מורין דלדעת מה שאמרה לו נתן הוא, וכמו שפירש דמי, מ"מ העדאת עדים צעיון, דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושין, אי"כ כיון שלא פירש כאן ואפשר שלשם מחנה נתן ולא לשום קדושין, אעפ"י שהוא מורה דלשום קדושין נתן כמו שאמר, אפ"כ אין כאן עדות שמישה ולא ראיה לשום עדות, אלא שהם דנין כוונת הלב ואין כאן עדות, אבל עסקים בזהו ענין כיון שהוא בעצמו נחלש בהם מעיקרא הרי זה כאילו פירש עכשיו בשעת נתינת דאדיבורא דנפשיה קא סמך ויכ"ז עכ"ל, וכאך צדרייטא דתני עשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך, אע"פ שעשה השירים, אכתי אינו מוכיח דלשום קדושין הוא עשאו ונתן, אך צדרייטא דלקמן, דתני בשכר שאעשה עמך, דהתם המקדש הוא שאומר, בזה נראה דלא גרע מעסקין בזהו ענין, אמנם גם בזה הרי אפילו דיבר המקדש צעיון עסקין בזהו ענין, הא יותר מיוכן לרדף חמירה חדשה ולא נכחי דיבור הקדוש על הנתינה בסתם.

ובהמקנה קדושין מ"ח ע"ב כתב לצאר דברי החוס' רי"ד, דכאן חמירה הבעל שאמר קודם עשה לא מכני מטעם אחר, דלא מיבעיא לרבנן דר"מ דס"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואיתא בחז"מ סי' ר"ט דבגד כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם מוחל דבר שלא בא לעולם, אי"כ אינו יכול למחול חוץ השכירות, שעדיין לא נעשה המלאכה ואין השכר לבעלים, אלא אפילו לר"מ דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וי"כ דיכול למחול דבר שלא בא לעולם, מ"מ לא שייך קדושין בדבר שלא בא לעולם, דאל"כ הו"ל לפרש דבזה פליגי ר"מ ורבנן, אלא ודאי דלאו כלום הוא לכו"כ כו', והט"ז חלק על החוס' רי"ד כו', ולפנ"מ דהטעם הוא משום דהוי דבר שלא בא לעולם, אחי שפיר. גם בישועות יעקב בפירוט הארוך סק"ד י"ב קושית הט"ז, וסיים דדברי החוס' רי"ד צדרייטא.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה, אחר שהביא מש"כ בחוס' רי"ד דאם לא אמר לה בשעת שנותן לה, הוי כאילו אמר שיקדשה במנה שיתן לה לאחר שלשים יום דאינה מקודשת, כתב דאין דין זה מוכרח, ד"ל דכיון דנתינת לעשות המלאכה בקבלתו כהספק

נגמרים עד שיחזירנה לה, מ"מ בזה ודאי מורה דלא צעיון שיאמר לה אח"כ, דלא כה"כ שכתב דברי חוס' רי"ד להלכה בלי חולק.

ובב"ב קדושין סקמ"ז כתב דהתוס' רי"ד לשיעוה, דס"ל כפרש"י לבסוף היינו בהחזרת הכלי לבעלים, אי"כ לא הוה מלוה כיון דהגמר הוא כשנחזיר הכלי לידה, ואז בא בתורת קדושין, אבל לשיעוה התוס' דסוף היינו בגמר מלאכה, [ע"ש בסקמ"ד שהוכיח כן מדברי החוס' צ"ק דל"ע א' ד"ה איבעית אימא ט], אי"כ אם לרדף לאמירה בשעה שנותן לה הכסף, הו"ל בשכר שעשיתי, שהוא מלוה, אלא ודאי להתוס' העיקר דאיידי על ידי אמירה ראשונה, ולפ"ז דעת חוס' רי"ד דעת יחיד הוא. ושם הוכיח עוד דממה שכתב הרמ"א להלן סעיף זה בשם רי"ד דאם הכלי עדיין אצלו וקדש בשכר לכו"כ מקודשת, מוכח דאין לרדף לומר אחר כך בשכר שעשיתי עמך התקדש, למ"ד אומן קונה בשבח בלי, דאם נימא בחוס' רי"ד שאמירה ראשונה אינה מועילה, ומה שאמר מתחילה בשכר שאעשה תהיה מקודשת לא מהני, אי"כ כולם סוגיא איירי שחזר ואמר הרי את מקודשת לי בשכר שעשיתי עמך, וכיון דאמירה ראשונה ליחא, אי"כ הוה כמו שהכלי עדיין אצלו וקדש בשכר, שכתב רמ"א שהוא מקודשת כו'. וכן בארץ נבי (וחלומי נבי) סקמ"ד כתב ג"כ דרבינו ירוחם חולק על חוס' רי"ד בזה כו', וכן מצוה בלחם משנה [פ"ה מאישות ב' כ'] דס"ל דדי באמירה ראשונה ואין לרדף לומר כלל בשעה שנותן לידה הכסף וכו'.

ובספחנה אפרים ב' שכירות סי' י"ד כתב על דברי חוס' רי"ד, דאין נראה כן מדברי שאר המפרשים. וכן צעני אחרים סקמ"ז כתב דוינו של החוס' רי"ד אינו מוכרח, שאף בגט דעת הרבה פוסקים שאין לרדף שיאמר לה בשעת נתינה כי אם מדרבנן וכו'.

ובפרישה אית ל"ה דיוק כן מדברי הטור [ולא הזכיר את החוס' רי"ד], דעמ"ש הטור אמר לו עשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך בשכר המלאכה אינה מקודשת דישנה לשכירות כו', כתב משמע דאפילו אם הוא אינו אומר כלום, אפ"כ לא אמר שאינה מקודשת אם לא מטעם שישנה לשכירות כו', היינו משום דהוי כמו שנתן הוא ואמרה היא דאמרין לעיל בסי' כ"ז דהוי ספק קדושין.

אולם בברם שלמה (להר"ש אמארגיליו) סי' י"ט דס"ז ג', הקשה על דברי הפרישה ב"ל, דלפי דבריו אף למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף אינה מקודשת בודאי אלא מספק, וזה ליחא, דהא מקודשת סתם קאמר בגמרא, ומשמע קדושין גמורים יונכו כו', וכתב דמ"כ הטור ואתקדש אני לך, לאו למימרא דאמירה זו תשאר מקודשת לי, אלא ל"ל שאמרה עשה לי שירים ואתקדש אני לך, כלומר אחרת להתקדש לך, אבל לעולם שלבסוף כשיגמור מלאכתו יאמר אליה התקדשי לי בשכר פעולתי זאת כו', וגדולה מזאת כתב בחוס' רי"ד [הג"ל] דאפילו שאמר הוא קודם עשיית הכסף לא אמר כלום, ובשעה נתינת הכלי ל"ל לה הרי את מקודשת לי כו', ודברי טעם הם, וא"כ מעתה מש"כ הטור ואתקדש אני לך לאו לשון קדושין הוא כמ"ש, וכן י"ב להוכיח ממש"כ הריטב"א [בקדושין דף מ"ח א'], והא דאמרין מר סבר אינה לשכירות אלא לבסוף, פ"י בסוף כשנחזירו לבעלים, דאי בסוף כשמשלמו אי"כ מיד נעשית מלוה וכי הדר מקדש הו"ל מקדש

כתב הר"ן לדעת הרמב"ם בדבר שצריך שומא, שכל זמן שלא גישום אינה מקודשת, וכששמין אותה אח"כ מתקדשת וכו'.

(י) בישא ברכה (על רי"ז) דף ג' טור ג' כתב על דברי הבר"ש דנראה שאין זה מוכרח בדעת הטור, דאף דבגמרא אמרו מקודשת, מ"מ באמר הוא הן, דבכת"ג מקודשת גמורה, וכמ"ש הטור בסי' כ"ז, ואף דהב"ח כתב שם דאף באומר הן בעינו עסקין אלא דלא בעינו עסקין באותו ענין, אין דבריו מוכרחים. ועמ"ש שדחה גם ראיתו מדברי הריטב"א.

(ט) שיטתו זו בדעת החוס' היא נגד דעת הרבה פוסקים המובאים לעיל באותיות הקודמים דלמדו מדברי החוס' שלפני זה ד"ה אלא, דאי אינה לשכירות אלא לבסוף היינו כשנחזיר לה, שכתבו שם החוס' שאין דעתה להתקדש עד שיבואו השירים והנזמים בידה. וע"ש בביב קדושין בדט"ו ד' שהסביר דעת החוס' עפ"י שני החוס' אלו, דבגמרא המלאכה מיקדשא רק שצריך ליתן הממון לידה, דבלא זה אין יכול לתובעה, וכשבא לידה מיתקדשא במה שכבר בא כל השכירות בפעם אחת על דעת קדושין, וכה"ג

ביאור חנ"א

[מן] האם הכלי כ"ו.
כ"ט כ"ט כ"ט כ"ט כ"ט
דחפס ל"א אגריה הוי

[מן] ואם הכלי עדיין אלו וקדש בשכרו לכ"ט מקודשת
דכח ל"א כמלוה שיש עליו משכון (ר' ירוחם נכ"ט)

נתן

ש"ס ונתנו' שם ד"ה דקא כ"ו וכו' ר"י ובריתא דעשה לי שירים כ"ו מ"י שכבר החזיר לה השירים כ"ו. אבל הרא"ש לא כ"י כן ש"י ב"ק סוף ס"י וכו' לקמן מ"י עשה כ"ו וכו' הרשב"א והר"ן דוקא כמלוה על משכון משום דקני ליה מדר' יצחק אבל הכא מעיקרא לאו בתורת משכון אתא לידה וראיה מ"ש ב"מ פ' ב' לימא מתניתין דלא כ"מ כ"ו ואילו כמלוה על המשכון תנן במתניתין לתיק דר"י דהוא ש"ס וכן במסקנא דאוקמינן דלא כ"י ור"י בהלוחו פירות הוי ש"ס ואומן בהלוחו פירות דמי וכמ"ש בההיא הנאה כ"ו ועוד ת"י הרשב"א דדוקא באומר הבא מצות וטול שלך הוי ש"ס כמ"ש והכא בסתמא לא הוי ש"ס וכן לשון הר"ן ולא חשיב משכון עד דליתבע מיניה ותפס ל"א אגריה וכו' הסור ב' הרמ"ה אלא כמלוה על משכון דוקא בדאית' ליד' בתורת משכון אבל בלא"ה לא א"כ גלי דעתו דנקטי' ליה בתורת משכון :

אוצר

ס"ק פ אות ג - ס"ק פא

הפוסקים

הכסף נידה לעצמו לה מלחמה, הוי כאילו החזיר למת לה חוק
כדי לזכור ונמשך המנין זמן מה למקודשת. ומ"מ העלה שם שחושש
לדעת חס' ר"י, ועפ"י פסק בפסקי הלכות שם ה"י ויג, שחש לא
חמר לה צעת החזרה התקדשי לי צד הכי זו ספק מקודשת.

וכתב בחזון איש סי' מ"ג אות ו' דאף להסוגרים דמכני מסירה
בשתיקה דוקא כשהוא נותן על דעת קדושין וסומך על מה
שחמר מחילה, אבל אם שנה ונתן לשם שכר, ודאי אין כאן קדושין.
אלא שאין לנו חוששין לשכחה, ונראה דאף אם פירש שאפילו אם השנה
ואתן לשם שכר יהיה לשם קדושין אין צדכרו הראשונים כלום, שאין
כח צדכרו הראשונים לבעול מעשיו האחרונים כ"ו וכו' שאין שליט
צדכרו הראשונים לעשות קנין בשעה שאינו רוצה, ואף אם חזר אחר
כך ורוצה צדכרו הראשונים, ונראה דאם שנה בחזרה השירים יותר
מן כרגיל ויש לחוש לשכחה וחזרה לא הוי קדושין אף אם סמך בלבו
על אמירה ראשונה, דהוי כנותן סתם בעלמא, וצד כולו מודו דלר"ך
חמירה בשעת חזרה השירים.

עוד כתב בחזון איש שם, דנראה דלר"ך ליתנה צפני אותן העדים
שאמר בפניהם בחילה ואז מכני בשתיקה, אבל אם נתן בשתיקה
צפני עדים אחרים, י"ל דאין מאטרפין העדים, דהוי חצי דבר, ועוד
גרע שהעדים האחרונים לא ידעו כלל להעיד על קדושין.

פא. דהו"ל כמלוה שיש עליו משכון. מקור דין זה הוא צדכני
ירוחם נתיב כ"ט, כמו שזוין צפנים. ושם כתב כן
בשם מורו הרב רבי אברהם, כי נראה לו לכ"ט שחש עשה לה כזר
שירין וזמנים ואח"כ קדש בשכרו דהוי מקודשת, דכיון שחופס אותה
בשכרו הוי כמקדש כמלוה שיש עליו משכון, ולא דמי לעשה לו שירין
וזמין ואח"כ קדש חצי לך, דהכא לא חפסין אגריה, וכן משמע בשמעתין.
בשכר שפסחתי עמך אינה מקודשת, ופירש רש"י [צ"ק ד"כ ב' ד"ה
אינה] בשכר החזיר לה השירין. וכתב בד"מ אות ז' דלע"פ שכתב
[וכן הוא צדכני ירוחם] כתב לעיל [צדכני דהמקדש כמשכון מקודשת]

(ג) אם אמנם כן משמע בהריטב"א שם בשם הרמב"ן שכתב, אבל האי
[אומן] דלא אתיא לידה בתורת משכון, אלא דאיתו תפס לה לנפשיה לא
קני ליה. וכן נקטו בדעתו בעצמות יוסף דף מ"ח ובב"ה כאן, אולם ברמב"ן
עצמו בחדושי קדושין דמ"ח ב', מפורש דאי תבעה מניה ולא יריב
דתפסיה אגריה שפיר מקודשת, דלאחר שהקשה אמאי אמרינן דלא תתקדש
בשכר מלאכתו והא הו"ל כמלוה שיש עליה משכון דמקודשת, כתב דשאני
משכון דקני ליה כ"ו דלהכי אתפסיה מעיקרא כ"ו, וכלי אצל אומן בפקדון
הוא עד דתבעה מניה ולא יתיבין ניהללו דתפסיה אגריה, כדאיתא במלוגא
דשטר [בכתובות פ"ה א'], וכן דעת הר"י משה פאסי כ"ו וכו' בה"ג. ועי'
בשי למרא [להר"ש יונה] סי' ס"ה שכתב דאפשר שגם הריטב"א ס"ל
דהיכא דתפס ליה מהני, אלא שהיה לו לפרש, שמתוך לשונו משמע קצת
להיפך. ובחקר הלכה [להר"ה לנדא] אות ק' סק"ח הוכיח מדברי הרמב"ן
המובאים בשי"ך ח"מ סי' פ"ט, דבאומן המחזיק בחפץ עדיף מהלוחו על
המשכון, ומסיק ע"כ נראה דהוי ספקא דדינא גם לשיטת הרמב"ן אי אומן

(א) ועי' בקהלת יעקב סעיף זה, שבלי להזכיר דברי ר"י כתב דלפי
דברי הרמ"א מוכח דהמחלוקת שהביא המחבר [אי מקודשת בשכר עבודתו].
מיידי שאין הכלי בידו, והוסיף שאין לומר דאיידי שכבר החזיר הכלי
להאשה, דא"כ אין תלוי כלל בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף או אינה
אלא לבסוף, דאפילו אי נימא דאינה אלא לבסוף הוי מלוה, וכן הקשה
בב"ש סק"מ [המובא להלן] על הסוגיא, אלא ע"כ צ"ל שהרמ"א סובר
דהמחלוקת שהביא המחבר מיידי שעושה מלאכה בבית האשה, וכמ"ש
השטמ"ק בב"ק שם בשם התוס', אז הדבר תלוי שפיר דאי ישנה לשכירות
מתחילה ועד סוף כל פרוטה נעשית מלוה, ואי אינה אלא לבסוף, תיכף
כשגמר את המלאכה ונשאר הכלי בביתה מתחילין הקדושין ולא חשיב מלוה.
(ב) כתב בבית שלמה [מסקאלא] חא"ו"ח סי' ע"ו שבדברי הר"ן עצמי
אינו מבואר כמ"ש הב"ש בשמו, רק כתב דלא הוי כמשכון עד דליתרע
מיניה ותפס ליה אגריה כעובדא דמלוגא דשטר, וחייגו שתבעו אות'
ליתן חפצו ולא רצה ליתן עד שישלמו לו מקודם.

אוצר

סי' פא

הפוסקים

אלא בסוף נמי מלוה היא, לא ידענא מאי קשיא ליה, דילי דכדרייתא מיירי שאמר לה קודם גמר המלואה, כמו בשכר שאעשה עמך דאידך דרייתא, וכ"מ הלשון עשה לי שירים כו', ומסתמא מיירי שגם הוא אמר לה מיד בשכר שאעשה, [ע"י לעיל בס"ק הקודם אות ג' בדברי תוס' ר"י דהחולקים עליו], וצ"כ מודה הר"י דלא שייך בטעם דה"ל כמשכון. וע"ש לעיל מנייה מש"כ לחזק דעת הר"י דלא תקשי עליו מראיות הרשב"א והריטב"א, ושאלפשר לומר דגם דעת הרא"ש הוא כר"י.

גם באבני משפט סק"כ תמה על הב"ש צמ"ש דר"י איירי בחפס אלגריה, לדבריו יקשה, אי מה קאמר ר"י "כיון שחופס", הול"ל "אם תופס אותו אלגריה", כי קשה מה קאמר "ולא דמי וכו' דהתם לא תפס אלגריה", הול"ל "דהתם איירי בלא תפס", ומאי פשיט ליה כל כך דאיירי בלא תפס, ג' מה מביא ראיה מפירוש רש"י כו' [וכמ"ש הע"י ארזים לעיל], וכתב ג"כ דהעיקר צבונת ר"י דהאומן דעשה כבר ומקדש, הרי עכשיו צעת שמקדשה מגלה דעתו שחופס אותה, דל"כ צמ"ש מקדשה, וע"כ דרובה שיהיה לו קנין בחפץ שיוכל לקדש בו, וזהו שכתב "כיון שחופס", היינו צדיבור שמקדשה מגלה דעתו שחופס וכו', וזהו שכתב צ"מ דזה שייך דוקא באומן, אבל צ"כ אין דרכו לתפוס, לכן לא אמרין מסתמא תופס אותה, ומעתה מוזן דברי ר"י צמ"ש ולא דמי לעשה לי שירים דהתם לא תפס, ר"ל דהתם הרי מקדשה קודם שעושה אותה וא"כ לא שייך שחופס אלגריה, ואף דהתוס' ר"י פירש דהתם ג"כ איירי שאמר שעושה אותה אומר התקדשי לי [וכמוצא לעיל בס"ק ואות ה"ל], אך ר"י סובר דבזה ודאי מקודשת, רק מפרש כמו כל הפוסקים דקודשת קודם שעושה, ורק שיהיה קשה לו דבשכר שעשיתי עמך דאינה מקודשת, וברי גס שם כיון דמקדשה בזה הוא כחופס, לזה כתב דגם איירי כמו שפרש"י דכבר החזיר.

וכ"כ בארץ צבי (ותאומי צבי) סקמ"י לפרש דעת ר"י, והספיק דמה שהקשה בדרכי משה מר"י על הטור בשם רמ"ה, היינו משום דמשמע צבור דמגלה דעתו בפירוש דניקט צידו בתורת משכון, לכן תירץ צ"מ דכל אומן שמחזיק בכלי צידו ולא רצה ליתן לה עד שיקדש בשכרו הוי מן הסתם כמשכון על שכרו, ולפי"ז דברי הרמ"א בהגה עולה בקנה אחד עם ר"י, מיכה ה"ר"ן כתב דוקא כשחופס שכרו ממנה ותופס על שכרו אז הוי כמשכון, ורמב"ן סובר דלא הוי משכון אלא דוקא כשצא לידו בתורת משכון, ולא מהני אפילו באומן מה שחפס אלגריה, ויש להחמיר כר"י.

ובפ"ב קדושין סקמ"י אחר שכתב ג"כ בדברי ר"י הם שלא כהרמב"ן וכו', ה"ר"ן, כתב דדבריו מוכרחים לפרש"י שפירש בשכר שעשיתי אינה מקודשת, שכבר החזיר לה השירים, והוא נכבד לפי פירושו שסובר

ור"י כשמגלה דעתו ותופס על שכרו הוי כמשכון, ולהר"ן כשחופס שכרו ממנה ותופס על שכרו אז הוי כמשכון.

גם בפ"ז סק"כ הקשה על הרמ"א דר"י נראה דמיירי שאומר בפירוש שחופס הכלי בשכר, ע"כ הוי מלוה דיש לו משכון, וזה מוכח בדבריו, מדאמר ועדיין הכלי אל"ל "בשכרו", ה"ל בשכרו הוא מיוחד, אלא דמורה בזה שפירוש משהה אותו בשכרו. וכן דינא דמי פשן מ"ה ד"ג ב' כתב דדעת ר"י דמקודשת משום דגלי דעתו דחפס ליה בתורת משכון.

ועיין ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"א שנקט ג"כ צמ"ש ר"י דדוקא היכא דמגלה דעתו ותופסו כמשכון מקודשת, ואחר שביא שם דעת הראשונים בזה, דיש דבטי שגיג לידיו דוקא מתחילה בתורת משכון, מסיק, ואין צדי להכריע בין השיטות לע"פ, לזה הדבר ספק בעיני. ועפ"י פסק שם בפסקי הלכות ה"י י"ג דאם תופס את החפס כמשכון שם לא תתקדש לו אינו מחזיר אותה כל עוד שלא תשלם לו, ה"ז קדושי ספק. ולא הזכיר דעת הרמ"א כלל. עוד כתב שם בפסקי הלכות דאם חפס את החפץ כמשכון, אזי אף אם חזרה בה קודם שקבלה החפס, ה"ז קדושי ספק. וציד דוד אות קנ"י ציאר דזה נחבא ממשי"כ לעיל שיעת הסוכרים דין משכון ע"ז, וצדן מלוה שיש עליו משכון נחבא שיש שיעות מהראשונים שסוכרים דמקודשת אף בלא חזרת משכון [וכמוצא בסק"ט אות א'], ע"כ הדבר ספק.

אולם הרבה אחרונים כתבו לתרץ דברי הרמ"א מקושיית הט"ז וכו"ש, והוכיחו דדעת ר"י דבאומן כל שנמלך הכלי צידו בשכר שמקדשה הוי כמשכון, אפי"ן דלא גילג דעתו להדיא ותופס על שכרו, ויש מהם גם שכתבו דין הרמ"א הוא אליבא דר"י לפי החילוקים שחילקו בין רצנו ירוחם לשאר הראשונים. צמ"י ארזים סק"א כתב דמש"כ הב"ש דר"י מיירי דתפס ליה אלגריה, נראה דלא קשיא, דר"י לא קאמר שיהיה תופס בשכרו, דהיינו שחופסו החפץ ולא רצה ליתן עד שתתן לו שכרו, דהכי כתב, עשה לה כבר שירים ואח"כ קדש בשכרו מקודשת דכיון שחופס אותה בשכרו כו', דהיינו מה שמקדשה בשעת חזרת החפץ לוקח לו השכר לעצמו, והוי כהצא מנחה ועול את שלך, וכן נ"ל להוכיח ממשי"כ ר"י ראיה לדבריו מלשון רש"י צ"ק, בשכר שעשיתי עמך וכבר החזיר לה השירים אינה מקודשת, דמשמע דוקא שכר החזיר לה, אבל אם אמר לה בשעת חזרה בשכר שעשיתי הוי קדושין, ואי צטין תפס ליה אלגריה ממש, אכתי לא הולך רש"י לפרש שאמר לאחר שהחזיר אלא אפילו בשעת חזרה וכגון דלא תפס אלגריה, אלא ודאי דהקדושין עומן הוי כתפס אלגריה, ומש"כ עוד הב"ש דקשה ליישב הסוגיא, דממ"נ אם הכלי עדיין צידו הוי כמשכון, ואם כבר החזיר החפץ אפילו אינה לשכירות

מקדש אף שלא בא לידו בתורת משכון. גם בדברי חיים (להר"י אויערבאך) סי' י"א דייק מהרמב"ן במלחמות שבועות דמ"ג דאם האומן תופסו על שכרו חשיב ליה כמשכון.

ובחזושי הרשב"א קדושין שם כתב על קושיא הג"ל שני תירוצים, בתירוצ ראשון כתב דהכא נהי דתפס ליה אלגריה ולא מהדר למר' עד דפרע ליה, אבל מעיקרא בתורת משכון לא אתפסוה גיהליה, ובתירוצ שני כתב דיל"ל דלא הוי כמלוה על המשכון אלא באומר הבא מעות וטול את שלך, הא טול את שלך והבא מעות, ואפילו אומר גמרתיו לאו כשומר שכר הוא, וכיון שכן לא הוי כמלוה על המשכון, וה"נ [בעשה לי שירים] כסתמא דמי, דהא לא אמר לה הבא מעות ולא הוי כמלוה על המשכון. וכתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות אות קנ"ה דע"א א' דהנפ"מ בין שני תירוצים אלו, היכא שתופסו על שכרו בפירוש, שלתירוצ הראשון אין צ"י תורת משכון, ולתירוצ השני, כל זמן שתופסו לשם משכון קונה בזה קנין הגוף קצת כו'. וע"י בשיטה מקובצת ב"ק דצ"ט בשם הרשב"א שכתב שני

תירוצים הג"ל, ולפני זה כתב בשם התוס' דהכא מיירי כשהאומן עושה הנזמים בבית האשה, דכיון שעושה אותם בביתה לא תפס אלגריה, וכתב דאינו מאוור כלל בעיניו, דמ"ש בביתה מכל מקום, השירים והנזמים מסורין הן ביד האומן. וע"י עוד בשיטה לא נודע למי קדושין שם שכתב בשם מורו, כיון דאורחיה דאומניו, לאהדורי לכלי ולתבוע שכרם ולא אורחיהו למתפסיהו אלגריהו, לא הוי משכון דדעתה אמלוה ולא דעתה אמשכון, כיון דסוף סוף מסתמא הוא מהדר לה כלי ולא הוי תפס ליה, מיהו היכא דא"ל תפסנא ליה ולא מהדרנא ליה נהלך עד דמפרענא, ור"ל משכון ואם יקדשנה בו אח"כ מקודשת, דדעתה אמשכון. ובמאירי קדושין שם כתב בזה דאפי"ן שבגמרא ב"מ [דף ק"ב] אמרו מגו דתפס ליה אלגריה הוי עליה שומר שכר, מ"מ אין דעתה בכך, ומ"מ אם התנה עשה להיותה משכון בידו, ודאי מתקדשת בחזרתה, וכן כתבו גדולי ההר, הא כל שלא התנה אין דעתה בכך, וגמא שהיא מלוה גמורה.

פיראור הגר"א

[מן] נתן משלו כ"ו, ב"י
שם ובג"ל בס"ד :

[מן] נתן משלו פרוטה לעד המלכה

וקדשה

אוצר

סיק פא—סיק פא אות א

הפוסקים

מעיקרא אדעתא דקדושין, אי"כ מחמתא ודאי אדעתא הוה לתופסם בחובו עד שפרענו, שכן היא המדה ברוב בני אדם, והלכך כי הדר מקדש לה הו"ל כמקדש במלוה שיש עליה משכון, אמנם בשמעתין כיון דמעיקרא אמרה לו עשה לי שירים ואקדש אני לך, אי"כ נמלא דכי קא נחית אדעתא למיחבביהו לה מיד ולא חל עליו שם משכון כלל, והלכך אינה מקודשת, ואע"ג אדעתא של זה הוא שאם לא תתירא להאקדש לתופסם בחובו עד שפרענו, אפ"כ כיון דקודם הקדושין לא חל עליו שם משכון, נמלא שבשעת קדושין לאו מידי קא יתיב אלא הו"ל כמקדש במלוה, ואפשר דר"י דקדק בן ממה דנקיט בצרייתא פלוגתא דר' ורבנן [במקדש בשכר מלאכה אי מקודשת] בשאמרה לו עשה לי שירים ואקדש אני לך, ואמאי לא נקט לפלוגתייהו בעשה לה שירים וצא לקדשה אח"כ בשכר פעולתה, משמע דצבא מורו דהוי כמלוה שיש עליה משכון וכו' ד.

ובביאור מנחם סק"מ כתב ג"כ לחלק הכי, דר"י מיירי שמתחילה עשה לה השירים כפועל דעלמא לגבות שכר, ולא נחית אדעתא לקדשה במשכון, דבזה הוי בודאי כחופסין על שכר, אבל אם מתחילה עשאן לקדשה בשכר, בזה ס"ל לר"י דאינה מקודשת, ובזה יוצן דברי ה"מ שכתב על דברי ר"י, אע"ג דכתב העור לעיל דבס' הרמ"ה דצעיין דוקא דמטא לידו בחורג משכון כ"י, ע"ז תירץ, דכאן כו"ע מודים דהוי כמשכון בידו, והיינו הואיל ומתחילה עשאן אדעתא לגבות שכר מלאכה הוי כמשכון בידו. ושם לפני זה הביא מהר"ש סק"מ שכתב דעת החוס' ב"ק דף ל"ט דגם אי גלי דעתו דחופס הכלי למשכון על שכרו לא מכני, הואיל דאין יכול לחזרה בידו בעד שכר קודם שמתחיל לה הכלי, וכח דהמעין בחוס' יראה דקאי על הדין דאמרה עשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך כ"י, והיינו סברה בג"ל הואיל דמתחילה לא עשאן לגבות שכר מלאכה עבורן כ"י, וא"כ לא הוי דעת החוס' היפך מדעת ר"י ורמ"א. וע"ע בזה בס' חיי ס"י י"ח.

פב. נתן משלו פרוטה. א. אם דוקא כשהוסיף דבר שהוא מסוים בפני עצמו בבלי, או אפילו כשהוא מעות משלו כדי להשצית את הכלי בכללותו. כתב בצ"ש סק"מ"א דלכאורה נראה דוקא אם נתן שום דבר מסוים איירי, אבל אם נתן מעות [לגורך השבח] נעשה ג"כ מלוה כמו השכירות ולא הוי קדושין.

אולם בהמקרה לדף מ"ח אחר שצייר דבצ"ש הוציא דין זה מסוגיא דגמרא ב"ק דל"ט, וכי צאמת אין ראהי משם, כתב דכיון דאין ראהי לדברי הצ"ש, נראה דאין חילוק בין דבר מסוים או שהוסיף מעט משלו, דאי נימא דנתן בחורת הלאה, אפילו בדבר המסוים נמי נימא הכי, ואדרבא נראה לי הא דמוקי בהוסיף נוסף משלו אע"ג דמלשון הצרייתא משמע שקדשה בשבח כלי עצמו, אלא דצאמת הנוסף משלו הוא בעל לגבי הכלים, אלא שהכלים נשתכחו ע"י הנוסף וקדשה בשבח, וס"ל לר"מ דהכי דאין אומן קונה בשבח כלי הצא מחמת מעשה ידיו, מ"מ כיון דאית ביה מצי שצח הצא מחמת נוסף הוי כמלוה ופרוטה

דעתו דלקדושין נחית ולא להתפרע מינה מעות, ולפי מש"כ השער המלך הכי הו"ל לרמ"א לומר, ואם עשה לה כבר שירים ונזמים והם עדיין בידו וקדשה בשכרו מקודשת, גם תלמידו [של הרמ"א] הלבוש כתב כלשון רבו, וצריכין אנו לדחוק ולומר דכוונתו דאם הכלי עדיין אצלו, ר"ל שהיה עדיין אצלו הכלי שעשה לה על דעת להשתלם ממנה שכרו ולא נחית מעיקרא אדעתא דקדושין, לכו"ע מקודשת, ואף שהלשון דוחק, מ"מ זוהי כוונתו מצד הענין.

שכור אינה לשכירות אלא לבסוף היינו בשעת חזרה [ע"י לעיל ס"ק ע"ע אות ב'], וא"כ ע"כ מיירי שכר החזיר, דאי בלא החזיר, כיון דתיק ס"ל אינה לשכירות אלא בסוף, אי"כ אמאי לא תתקדש בשכר שפשיח, כל בשעת חזרה בלא השכירות, לכן הוכרח רש"י לפרש דאיירי שכר החזיר לה השירים, והשאה תקשי אמאי נקט בשכר שאעשה מקודשת, בשכר שפשיח אינה מקודשת, ליפלוג בדירה, בשכר שפשיח בלא החזיר מקודשת, ובחזיר אינה מקודשת, לכן ס"ל לר"י דאין כאן ממוצע כלל, דדוקא בשכר שאעשה פליג ר' נתן אח"כ וס"ל [דאינה מקודשת משום] דישנו לשכירות מתחילה ועד סוף, והבא לא דמי למלוה שיש עליה משכון שברי לא נחית אדעתא דמלוה רק אדעתא דקדושין אי"כ לא נחתיבה לו השכר כ"י, אבל בשכר שפשיח שמתחילה לא עשה ע"ד קדושין רק ע"ד שכר, אי"כ ממילא יכול לעכב עד שיתן לו שכר, ובהכי לכו"ע מקודשת, שברי דומה למלוה שיש עליה משכון דהשכירות כחוב דעלמא, ועפ"י מחפרשים דברי רמ"א שכתב "ואם הבלי עדיין אצלו וקדשה בשכר", דייקא שעכשיו הוא שקדשה בשכר הכלי, ומעיקרא אדעתא דאגרא נחת, בזה דמי שפיר למלוה שיש עליה משכון, וכדברי ר"י, ואפשר לומר עוד [דאפילו] אם אמר בשכר שאעשה, דבזו אינה מקודשת, אם שצ' אמר בשכר שפשיח, דהוה נמי מקודשת, שברי אמירה ראשונה לא הועילה שהתקדש ונחתיבה בשכרו, ודמי למלוה שיש עליה משכון, ובגמרא הפלוגתא בלא חזר וקדשה אחר העשיה, אבל אם אמר בשעת חזרה תתקדש לי בשכר שפשיח, דל אמירה ראשונה מהבא ושפיר מקודשת, מיהו כל זה לפרש"י שמפרש אינה לשכירות אלא בסוף כשמחזיר הכלי, אבל לשיטת החוס' שמפרשים כפשוטה, לבסוף היינו כשגמר מלאכתו [ע"י בס"ק ואות בג"ל] אי"כ אין צריך לדחוק בפרש"י דמיירי שכר החזיר, אלא בשכר שפשיח כפשוטו, והבפרש הוא, דבשכר שאעשה בלא ליה בחורג קדושין, לכן אי אינה לשכירות אלא בסוף מקודשת, משא"כ בשכר שפשיח נעשה מלוה ואינה מקודשת, אי"כ ע"כ מוכח דלא דמי למלוה שיש עליה משכון, ושלא כדברי מורו של הר"י. וכ"כ בספרו פני אריה דל"ג ג', ומסיק, דעכ"פ נראה דהוה ספק קדושין.

ובאמונת שמואל ס"י ל"ב—ל"ה כתב דהיכא שאומר לה בשעה שמקדשה לשון הקדושין, גם הר"ן יודע דמקודשת אפילו כשלא חצבה מחתו את הכסף כ"י, אלא דהר"ן איירי כשאומר לה בשעה שמתחיל לו לעשות השירים, וכמשמעות הש"ס, וכשמותן לה לא אמר אלא נתן לה אדעתא דקדושין הראשונים ולא גילה דעתו שרוצה לתפוס, לכן הכריע דלא מכני.

ויש שכתבו דר"י ורמ"א מיירי דהתפן הוה בידו לא לשם קדושין אלא לשכירות בעלמא, ורק אח"כ קדשה בו, ובאופן זה דוקא מקודשת. בשער המלך פ"ה מאישות ה"כ כ"י כתב דג"ל דהר"מ הבין צדוקת הר"י, שכוונתו לחלק בין היכא דמעיקרא לא נחית אדעתא דקדושין, אלא עשה לה שירים כדי לגבוי. נעמה ממנה, ורק לאחר שגמרן אמר לה התקדשי לי בשכר פעולתה, דהתם כיון דלא נחית

(ד) ע"י בישא ברכה (על ר"י) דג"ד ב' שהמה על השער המלך, דהלא חרמ"א קאי על מש"כ בשו"ע, התקדשי לי בשכר שאעשה עמך ועשה אינה מקודשת וי"א שהיא מקודשת, וכתב ע"י הרמ"א אם הוא קבלו על המלאכה דאומן קונה בשבח כלי, ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו לכו"ע מקודשת דהו"ל כמלוה שיש עליה משכון, אשר מדבריו אלו מבואר דמ"ש בשו"ע בשכר שאעשה עמך כ"י, מיירי בשכר החזיר לה הכלי ומשו"ה אינה מקודשת, אבל אם הכלי עדיין בידו מקודשת, אע"ג דמעיקרא גלה

וקדשה בו מקדשה לכולי עלמא דהו"ל כמלוה ופרוטא (טור) עשה מלאכה אלא אחר
ונתחייב לו פרוטה הוי ליה כמלוה ביד אחרים (ביאור דברי המרדכי לדעת הרב צמ"ט
רי"ט א"י ומיד שעשה השכיר וכו') :

קידוש

הפוסקים

סי"ק פב אות א—סי"ק פד אות א

אוצר

זה ובנוסף שהוספתי עליו וכו'. וציד דוד (פסקי הלכות) פ"ה מאישות
אות קנ"ה, אחר שכתב דאין דברי התוס' רי"ד צד מוכרחים, ורק
חושש לדעתו לאזכרו שואמר בשעת הנתינה [וכמוצא בזה בנ"ל],
כתב דע"ז נראה לי בהוסף נופך משלו, דעיקר הקדושין הם בנוסף
שהוסף, אם לא אמר לה צעת שמחזיר לה הנזמים עם הנוסף דמחזיר
לה לקדשה, רק החזיר לה סתם אינה מקדשה בנתינה שהוא בלא
דיבור, דבקבלתו מידה הזכר לא נתחייב להוסף לה הנוסף משלו,
ולא דמי לשכר פעולה למאן דסובר דאינה אלא לבסוף, ר"ל בשעת
חזרה לידה, או למאן דסובר דאומן קונה בשבח כלי ומקדשה בשבח,
דש"י אף דהקדושין אינם חלים אלא בשבח חזרת הנזמים לידה, עכ"ז
מתחיל חיובו חיוב חיוב לעשות לה הנזמים ולהחזירם לידה, משא"כ בהוסף
לה נופך משלו, ומדברי הט"ז [סק"ז] כשחלק על עמ' דינו דהתוס'
רי"ד] נראה דאף בהוסף לה נופך משלו ג"כ מקדשה בחזרה סתם,
אף שלא אמר לה כלום, ומדמה לעסקין צענין קדושין ונתן לה סתם
דקו"ל דמקדשה, כמו כן הכא מסתמא כשנותן סתם דעתו על אמירתו
הראשונה שעושה לשם קדושין י, ולא אצין דבריו, דמי עדיף מעסקים
צענין קדושין מענין לענין בזהו ענין שחלקו הפוסקים אם מקדשה
או לא, הרי דאף דמתחילה נחלה לקדשה וגם עוסקים קצת מענין
השייך לקדושין, עכ"ז כיון שאינם עוסקים ממש צענין הקדושין אינה
מקדשה [לדעת י"א], ואפילו להסוברים שם דמקדשה, היינו משום
דמתחילה אמר לה שרואה לקדשה והם עודם עוסקים צענינים השייכים
לקדושין, מצינה כוונתו וכו' כאלו אומר לה, משא"כ ענין שלנו צמה
תקדש עם מה שנותן לה אח"כ סתם, דא"כ אף אם אומר שיתן לה
כסף לאחר שלשים יום להתקדש לו ויתן לה לאחר שלשים יום, היעלה
על הדעת דתקדש לו בזה, ועכ"ז צא"ל החמורה לא אוכל להחליט
כן, וכדבר ספק צענין.

פד. הו"ל כמלוה ביד אחרים. א. ביאור דברי הרמ"א ודעת
האחרונים להלכה. מקור דין זה הוא מהמרדכי וכפי
מה שביאר הרמ"א את דבריו, כמזוין בפנים. והיינו דהמרדכי פ'
אחרו נשך סי' ש"ח כתב, דמיד שעשה השכיר קצת מן המלאכה
ועולה שכרו עד כדי שזה פרוטה יכול לקדש בו אשה. והביאו בדרכי
משה אות ז', וכתב עליו דנראה דמייירי שעושה מלאכה אלא אחרים,
ולא מיד שעולה שכרו ש"פ יכול לקדש בו אשה על ידי שיקנו לה
במעמד שלשון, דאם עשה מלאכה אלא האשה לא יוכל לקדש בו,
מאחר דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף הוי מלוה.

ועיין צח"מ סק"ח שכתב בפירוש דברי הרמ"א דהו"ל כמלוה ביד
אחרים, דהיינו שזה חלוו דין שנחבאר לעיל סעיף י"ג אם
מעמד שלשון מהני במלוה דאחרים, ובלא מעמד שלשון פשיטא דלא
מהני.

ובאבני מלואים סקמ"ז כתב ע"ז דלפי מה שנחבאר בשו"ע חו"מ
סי' קכ"ו סעיף י"ח נראה דלא מהני בזה דין מעמד שלשון,
דשם איתא [וכוא' מחשבות הרא"ש כלל סי' ס"ה י"א], ראובן השכיר
חפץ

ופרוטה, עוד נראה דאין יומא בהוסף מעות הו"ל כמלוה, אין עמ'
בזה לומר דלמ"ד אין לשכירות אלא בסוף גם הלוהא זו שהוסף משלו
אינו חל אלא בסוף, ולמ"ד ישנו לשכירות מתחילה ועד סוף גם הלוהא
זו משעה שהוסף משלו [חל מתחילה ועד סוף], דמה ענין זמן
השכירות לחוב הוספה כו', אלא ע"כ אפילו דבר שאינו מכוסה לא הוי
הלוהא, והוא בכלל שהוסף נופך.

ב. ובשהוסף צבע וסממנים, דברים שאינם נשארים בעין
בכלי. באצני מלואים סקמ"ד כתב מתחילה הדוקא
נוסף שהוא דבר ענין, אבל אם נתנה לאומן לבצע והוסף האומן צבע
וסממנין יודיה, כיון דאין אומן קונה בשבח כלי גם הסממנים הו"ל
מלוה, אלא שמוסיק דמדי ספיקא לא נפקא, כיון דאיבעיא דלא
איפשיטא היא [במסכת ב"ק דק"א א'] אם יש שבה סממנין ע"ג אמה.

אולם ביד דוד (פסקי הלכות) אות קנ"ה דע"ז טור א' כתב
דצמ"ט אינה מקדשה למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי, שהרי
צמ"ט מקנה לה הצביעה קודם שנגמרה המלאכה, שהרי אי אפשר לו
ליטול אותם בחזרה, ועוד דהא הוה איבעיא דלא איפשיטא אם יש
שבה סממנים על האמר, וא"כ אינו יכול לבצע ממנה צעד הסממנים,
ואפשר דאין רשאי ליטול הצבע ע"ז לפון, וכל חביעתו היא מחמת
פסיקתא לו צעד הצביעה אבל קנין הגוף אין בזה וכו'.

פג. וקדשה בו. א. האם צריך לפרש דמקדשה ברבר שהוסף.
במשחא דרבותא (בחלק החי' של הר"ש אלפאסי) כאלו,
כתב דאין להשתמש ולומר דפירוש דברי הרמ"א שכתב "וקדשה בו",
רואה לומר שקדשה בהדיא בדבר שהוסף בו, דא"כ מאי למימרא,
פשיטא ודאי דמקדשה, כיון שפירש בהדיא את דבריו טו, ועוד מאי
דהו"ל כמקדש במלוה ופרוטא דקאמר, וכי תימא דפירש בהדיא
בשכר המלאכה ובנוסף, אין זה צמחמות דברי הרמ"א, ועוד קשה
מאי "בו" דקאמר כו', אלא ע"כ לומר דאשכח מלאכה דלעיל שקדשה
סתם בשכר מלאכה, ואמרין דעתייה אפרוטא שהיא בכלל השכר,
וכי"מ לשון הטור שכתב וז"ל, אמרה לו עשה לי שירים וכו' ואתקדש
אני לך בשכר המלאכה אינה מקדשה כו', ואם נתן שום דבר משלו
לזורך המלאכה מקדשה, דהו"ל מלוה ופרוטא, וכי"מ לשון הרמב"ם
שכתב, הרי את מקדשה לי במלאכה זו שאעשה עמך אינה מקדשה
אח"כ נתן לה פרוטה משלו ע"כ, משמע דאלישנא דלעיל קאי. מיהו
בתוס' ר"י הזקן דמ"ח ז' על הגמרא דהוסף לה נופך משלו, כתב,
ואמר לה הרי את מקדשה בזה השכירות ובנוסף, ועי' גם בלשון
הב"ם בזה שח"י שכתב דאמר לה בשכר כלי זה ובנוסף שהוספנו טו.

ב. אי בעי לחזור ולקדשה בשעה שמוסר לה החפץ עם מה
שהוסף. עי' צ"ח סי' זה שאחר שהביא מתוס' רי"ד
דמקדש בשכר שאעשה עמך למ"ד דאומן קונה בשבח כלי ומקדשה,
לריך לקדשה שניה בשעה שנותן לה החפץ [וכמוצא לעיל סק"פ אות
ג'], כתב וכן למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי והוסף נופך משלו
דמקדשה כו', היינו נמי דאמר לה בשעה שנותן לה הכלי בשכר כלי

(י) ובקצור פסקי הלכות (לבעל מרכבת המשנה ששם' חכם לב) כתב
בספיקו זה, גם לדעת הח"מ אין צריך לקדשה מחדש, וכמ"ש לעיל [בפצם
דין דמקדש בשכר שאעשה עמך].

(טו) וכן מבואר בתוס' הרא"ש קדושין דמ"ח ב' דאם פירש דמקדש
בנוסף לא בעי לאשמעינן דמקדשה.

(טז) ועי' בדברי המקנה לעיל בס"ק הקדמ' אות א', ועי' לעיל סעיף
י"ד בדין מקדש במלוה ופרוטא.

אוצר

סי' מד אות א

הפוסקים

לעשות שיגיע זמן פרעון מיד, לכן כשעלה שכתו לשו"ס וכול להקנות או לקדש האשה במעמ"ש, אבל הרא"ש [שממנו הוצא הדין בשו"ע חו"מ] מיירי בשכירות חפץ לזמן ידוע, שאם אין השוכר רואה אין המשכיר יכול לבטל השכירות ולחזור בחוך הזמן, לכן ס"ל להרא"ש והעור שאינו יכול להקנות על ידי מעמ"ש, ואפשר דגרוע כזה משאר חוב כיון שלא היה צידו מעולם ושייך גם כזה הבו דלא להוסיף, שלא תקנו [מעמ"ש] אלא במלוה או בשכירות שהגיע זמן פרעון, ובזה היה י"ל מה שמסיים המרדכי [סג], ועי' בתוס' פ' מילואה האשה ד"ה מעמלי דבתי כו', ולבאורה הוי ראייה לסתור, שכתבו שם דשכירות הבית לשנה אחת השכירות של חצי השנה אינו נחשב כמעמלי לענין פרנסה הבנות, כיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, וא"כ הכא נמי הוי לן למימר שכירות חצי המלואה שער אינו נחשב כשלו לקדש בו אשה, אבל לפמ"ש נחשד דההם שהשכיר האב הבית לשנה ואין ציד היורשים לחזור בחוך הזמן ולעשות שיהיה הזמן פרעון מיד, לכן לא הוי כמעמלי וגובה הבת ממנו ע"שיר נכסו, משא"כ בשכיר שצדו לחזור בחוך הזמן כמ"ש, ומש"ה רמז המרדכי לדברי החוס' ה"ל להורות לנו שלא נאמר דין זה כי אם בשכיר שצדו לחזור. וכן כתב לחלק כזה בין שכירות חפץ לבין שכירות פועל בלבד מרדכי סי' ע"ט.

ובביב קידושין סקמ"ד, אחר שהוכיח מדברי החוס' צ"ק ה"ל דלמלא דאמר אינה לשכירות אלא לבסוף היינו סוף מלאתו ולא עד שעת חזרתו, ודלא כהב"ש [כמוצא צ"ק ואות ה"ל] כתב דה"כ צ"ד כבר נתחייב הצעל הבית בשכירות הכלי ושפיר נקנה במעמ"ש, ולא דמי להא דאינה מקודשת [בשכר פעולת] כלים שלה, היינו משום דלא יכיר לה מידי, וכמו שחילקו החוס' בקדושין דמ"ז צ' החילוק בין מלוה דאחרים למלוה דידה כו', וכלא"ה מש"כ הב"ש שנתחייב הצעל הבית בקנין, אינו מוצן כלל, דקנין מה טיבו, הרי גם קנין אינו רק על שעה שנתחייב השכירות.

ובהסקנה בקו"א סעיף זה, אחר שהקשה על הרמ"א משו"ע חו"מ ה"ל, כתב ליישב דין הרמ"א אליבא דר"י ואף בשכירות כלי, ואפילו להסבירים דין מעמ"ש דעלמא דאינה מקודשת, והוא עפ"י מש"כ בחדושו דלכאורה קשה למה לא נימא דהמקדש במלוה דאחרים במעמ"ש מהני, משום דהוי כהילך מנה והתקדשי לפלוני דמקודשת, וה"ל הלוה משעבד ענמו לה, או מטעם אחר דהא קו"א חן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת, וה"ל נימא דמה שפטר את הלוה על פי האשה הוי כחן מנה לפלוני כו', אך כיון דקו"א המקדש במלוה שיש לו אלא אינה מקודשת כיון שאינו צעין, ה"ל לא הוי כחן מנה לפלוני כיון שאינו צעין, ומהאי טעמא נמי אינו משתעבד לה בשביל שפטר המלוה כיון דהלוואה אינה צעין לא צא לה הנאה מחדש לידה, ואם כן לפי מ"ש דכלי שצד אומן הוי כמשכון צידו, כי כידי דקו"א דבקדשה במלוה שיש עליה משכון מקודשת כיון דהוי דבר חדש, ה"ל הוי דבר חדש מה שפטר האומן את הצעלים משכרו, כיון שהכלי ציד האומן ופטר הצעלים משכירות שיחזור להם הכלי בחינם, הוי כאילו צא ליד הצעלים דבר חדש דהוי כאילו המלוה צעין ושפיר מקודשת משני טעמים ה"ל, דמשתעבד לשלם לה ומטעם דהוי כחן מנה לפלוני, ולפ"ז י"ל הא דכתב בחו"מ סי' קכ"ו דשכירות הכלי לא מהני מעמ"ש, אפי"ג דהוא חוב גמור דינו לשכירות מתחילה ופ"ד סוף, מ"מ כיון דמעמ"ש הלכתא בלא טעמא, אינו אלא מה שתקנו בהלוואה גמורה ולא בשכירות, והיינו דוקא הכס שאין שום דבר ציד הממחה שהוא המשכיר, אף שפטר מן השכירות הרי לא צא ליד השוכר דבר חדש, אבל הכא שהכלי ציד האומן וכשפטר מן השכירות הוי כאילו צא לידו דבר חדש ומשתעבד מדינא, כזה אין חילוק בין חוב השכירות לשאר חובות, וממילא מיושב נמי מש"כ לעיל במעמ"ש ד"א דאינה מקודשת, דהיינו מטעם דס"ל דיכול למחול משום

חפץ לשמטון צ"ק ידוע לזמן שילמדך לו, וראובן היה חייב ללוי מלה זבובים והממחה אלא שמטון במעמד שלשת כו', אינו חייב [שמטון] ללוי כלום אפילו דמי השכר שנשתמש בלוהו חפץ עד אוהו היום, דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, ובש"ך שם חמה דמה צ"ק שאינה משתלמת אלא לבסוף, מ"מ חייב הוא לו אלא דה"ל במלוה חוץ זמנו, ע"ש שהניח ב"י, ובקצות החשן שם סקמ"ג מביאר דשכירות כל זמן שאינו מחזיר החפץ לא הוי עלה שם מלוה כלל וגרע מתוך זמנו, אלא כשמתחזיר החפץ הוא דנעשה מלוה למפרע, ומש"ה אין בו תורת מעמד שלשת כיון דעדיין לא היה מצורר החוב לא הוי מנה לי צידק"ה. וכן ביטעות יעקב פירוש הקצ"ק סק"כ כתב עפ"י דברי השו"ע חו"מ ה"ל, דדברי הר"מ אינם מוכרחים לדניא, דבשכר פועל לא שייך מעמד שלשת.

ועיין בב"ש סקל"ה דאחר שדייק מהתוס' צ"ק ד"ט א' ד"ה אלא, דכל זמן שאין האומן מחזיר החפץ לבעלו אין ע"ז שם מלוה, ולא מהני אפילו כשאומן בהנחת מחילת מלוה [וכמוצא לעיל סקמ"ט אות ה'], כתב דלפ"ז מש"כ הרמ"א כאן סותר לזה, וי"ל דהרמ"א איירי שאלוה צע"כ שחייב לו נתחייב לו בקנין, אז הוי במלוה שנגיע הזמן פרעון, והיינו מה שכתב [הרמ"א] "ונתחייב לו". וכ"כ בסקמ"ב. ועי' צ"ש מהדו"ק סקמ"ז שהכריח כן גם מדברי השו"ע בחו"מ סי' קכ"ו ה"ל צאצני מלוואים.

ובעצי ארזים סקמ"ג כתב דמה שהביא הב"ש ראייה מדברי חוס' צ"ק ה"ל, הנה לפי מה שכתבתי בסקמ"מ דלענת הראב"ד והרשב"א אינה לשכירות אלא לבסוף מקודשת מיד בשעת גמר מלאתה קודם החזרת החפץ [וכמוצא לעיל סקמ"ט אות ז'], א"כ לדידהו חל החיוב בשעת גמר מלאתה [ויכול להקנות במעמד שלשת].

ובבית מאיר סעיף זה כתב ליישב דין זה של המרדכי והרמ"א אף לדברי החוס' דאין דברי החוס' אמורים אלא בעושה צדוהו בקבלות, אבל בעושה צדית חצרו, או בדבר המחזור כשכיר יום, שפיר נחשב ממון לקדש בו על ידי מעמ"ש כל פרוטה שעשה, שהרי החוס' שם חלו טעמם כיון שאין יכול להצעה דין שכתו עד שיגיע הממון לידה ועד שחצא שעה שיוכל לחצוה ממנה דין, והרי קו"א פועל יכול לחזור ומיד שעשה שו"ס הגיעה השעה שיוכל לחצוה שכתו וכו'. אלא שלפי פסק המחבר בחו"מ סי' קכ"ו ה"ל חסם ג"כ דין זה ליחא, וכתב דמדין דהרמ"א כאן יש ראייה להש"ך חו"מ סי' קכ"ו [ה"ל] שמשגי על דין דסעיף י"ח שם. וע"ש דעל מה שפירש הב"ש דברי הרמ"א דנתחייב היינו בקנין, הקשה דבלשון המרדכי לא כתב כלל חיבת ונתחייב, ואם הרמ"א כיוון הוסיף לבאר דהוא בקנין, ודאי דחסר העיקר.

גם בעצי ארזים ה"ל אחר שכתב על דברי הב"ש דליחא, כתב ג"כ לפרש דברי הרמ"א אף להחוס' ובהבית מאיר ה"ל, דמיירי בשכיר שאין כלי צידו, רק הוא שכיר יום או בקבלות, צדית צע"כ, ושוב הביא מחש"י הרא"ש ופסק המחבר בחו"מ ה"ל דנראה דשכירות קודם שגלה הזמן אינה נקנית, ודלא כדון הרמ"א והמרדכי ה"ל, וכתב ליישב גם לפי דבריהם, דנראה לחלק דהמרדכי מיירי בפועל שיכול לחזור בחוך הזמן, ואפילו למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, מ"מ כשחוזר בו ואינו רואה לעשות יוחר אז הוא בסוף, וא"כ הרי צידו

יח) באבני מלואים שם כתב אח"כ לחלק גם בין אם שכר החפץ לזמן ידוע, ובין שכרו לזמן בלתי מוגבל, דבשכרו לזמן ידוע וכלו ימי השכירות. חשיב ליה במלוה אפילו כשעדיין לא החזירו ומהני מעמד שלשת, אבל כששכרו לזמן בלתי מוגבל, הרי לעולם הוא שכור אצלו עד שעת חזרה וקודם חזרה לא מהני מעמ"ש.

באר הגולה

טז

קידש במלוה ובעל סתם בפני עדים שראו שנתייחד עמה צריכה גט

ביאור חז"א

ס מיתר דרב עולא
כתובות דף ע"ד ע"א

מספק

[מח] קידש כו' והיה
כו' כתובות ע"ד א'

וכר' אלעזר הרמב"ם. ולשון הרמב"ם בשניהם היו צריכה גט כלשון דגמרא ודקדקו הר"ן והמ"מ מדבריו דודאי מקודשת והקשה עליו הר"ן דהא כ"ל להו בקידש צ"ת ושם ודאי אינו אלא ס"ק כמשי"ש ולא היה כח בהכמים כו' אבל הוא כ' דבמלוה ספק ובפחות משי"ש ודאי מדכיל בברייתא שם ע"ג כ' בהדי קטן ובקטן ודאי קדושין כמו בקטנה שם א' ואחרים מחמירים דכין מלוה ובין פחות משי"ש וכ"ה במ"מ שם. וב"מ כ' שכי' דעת הרמב"ם דלא כמ"מ וכמשי"ש המקדש צ"ת כו' צריכה גט כו' שמא כו' וכן המקדש כו' וכ"כ האחרונים בדברי הרמב"ם דלא כהר"ף שהשמיט הא דמלוה וס"ל דא"צ גט שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת וכמשי"ש שם ובסי' ל"א ס"ס סג"ה ודוקא כו' וס"ל דהרי סיפרא בתראי רב יוסף ב"א ורב הונא פליגי אמימרא דרב עולא ב"א. הרא"ש והר"ן אבל הם חלקו עליו ע"ש ושם :

אוצר

ס"ק נד אות א—ס"ק סה

הפוסקים

משום דמעמי"ש הלכתא בלא טעמא, אבל הכא דכיו כהילך מנה ותחתיב להאשה, מה תועיל שוב המחילה כיון שכבר נתחייב להאשה ע"י מחילה, מיהו לפי"ז תליא בפלוגתא דתוס' והרמב"ם אי מהני בלא החזיר לה המשכון, [דהכא עדיין לא החזיר הכלין], ולי"ל להמרדכי [שממנו מקור דין זה] דאפילו בלא החזיר מהני במלוה שיש עליה משכון, והיינו שכתב הרמ"א סתם דהוי כמלוה שיש לו ביד אחרים וכו'.

ב. פועל שקדש אשה בדמי שכירות שהקדימו לתת לו לפני התחלת עבודתו. נהז בחקרי נ"ס ס' כ"א ד"ש למקור צמי שנתן לאומן נגד לחפור, והקדים לו שכרו, וקודם שהתחיל האומן במלאכה קידש במעות שקבל מצעל הבית את האשה אי הווי קדושין, דאע"ג שאח"כ חפר את הבור וזכה בשכר שקבל, הרי צעת שקודם לא זכה במעות דקו"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וכ"ש למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, דלא זכה במעות בלי עשיית המלאכה, והוי פקידש במעות של אחרים דאינה מקודשת כו', ומלאנו להתוס' צ"מ דמ"ג אי ד"ה מאי, דמי שנתן מעות על המקה ולא משך אסור להשתמש במעות, ושם חידשו דלמאי דקו"ל דדבר תורה מעות קונות לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות שיכול להשתמש בהם כיון שקונות מדין תורה כו', וכ"כ הטור ס' קכ"ח דמשקבל המעות הן שלו מדין תורה ואם קידש בהם את האשה מקודשת, והיינו מטעם התוס' כו', ומיהו בשכירות פועל וקבלן שומדין תורה לא קנה השכר כי אם בעשיית המלאכה, שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, אין השוכר יכול להשתמש במעות קודם עשיית המלאכה, והרי הם בידו צפקדון שאם נאנסו נאנסו למשכיר, ואם קדש השוכר במעות אלו אינה מקודשת, אך מ"ד אחר יש לדון בנ"ד דהיינו הקדושין, ממ"ש התוס' צ"מ דע"ט צ' ד"ה אי אהא מולא, וז"ל, כיון שנתן לו שכרו נהרס שיהא שלו לאלתר, אע"ג דאינה משלמת אלא לבסוף, לדעת כן נותנו שיהיה שלו לאלתר ע"ש, ומיהו איפשיט צעיון בנ"ד דהווי קדושין, וכן נראה ממ"ש צ"מ דמ"ח נהנה [לפרוטק של הקדש] לבזק מעל, ואמר רב דוקא בלא דלא מחסרה משיכה, הרי דמיד שהקדים השכר מעל, אפי"ש שלא רחץ צו עדיין, כדחתן. במעילה דף כ', וכ"כ הרמב"ם צ"מ מה מעילה, וז"ל, וכן אם נהנה לאחר מצעלי אומנות מעל אפי"ש שעדיין לא עשו מלאכתו, ועם שראיתי להריטב"א, הוצאו דבריו בשעמ"ק בזה סוגיא, שכתב פירש"י שנותנו בשכירות רחילה, דלפי י"ש לפרש לאחר רחילה הוא שנותנו, דאי קודם רחילה הא לא זכה צו, שאינה לשכירות אלא לבסוף או מתחילה ועד סוף כו', והנה מובאר דלא זכה במעות עד שיעשה המלאכה, הפך ממ"ש התוס', דברי הריטב"א אלו הם תמוכים, כמו שחמם עליו במחנה אפרים ה' שכירות פועלים ס' ג' כו', וע"ש שהביא מדברי הראשונים צקדש שכרו זכה, ואי"ב אין לנו להניח דברי התוס' והראשונים ופשוט הסוגיא מפני דברי הריטב"א, ואין שיהיה נראה מכל מה שנתבאר דבהקדים מעות לשכירות וקידש הפועל במעות את האשה דהווי קדושין כל שעשה אח"כ מלאכתו. ועי' צפני אריה (פל מסכתות) דלי"ג ר' שכתב צה"ד צפניעות, דאע"פ אם הקדים לאומן שכרו אינו יכול לקדש צו אשה.

טע"ף טז. פה. קידש במלוה ובעל סתם וכו'. מקור הדין דעדות הפוסקים בזה. עי' באכ"ג דמק"ר דין

הוא מכתובות דע"ד א'. דאיתא התם, אמר רב עולא בר רב אבה אמר עולא אמר רב אלעזר, המקדש במלוה ובעל, על תנאי ובעל, צפחות משו"ש ובעל, דברי הכל לריכב הימנו גט, (ומבואר שם צ"מ הטעם דאם יודע שאין קדושין תופסין בזה גווי, ואין אדם עשה צעילתו צעילת זנות, וגמר ובעל לשם קדושין), אמר רב יוסף בר אבה אי"ר מנחם אי"ר אמי המקדש צפחות משו"ש ובעל לריכב גט, כהא הוא דלא טעי, אבל בזהך טעי, (פירש"י ר' אמי פליג אדרי אלעזר ואמר המקדש צפחות משו"ש ובעל הוא דלריכב גט, אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה לריכב הימנו גט משום דבהך טעי כו', במלוה לאו הכל צקיאין בזה קדושין).

והבית יוסף הביא דישן דין זה של המקדש במלוה ובעל ג' דעות בראשונים: הר"ף לא הביא אלא הא דהמקדש צפחות משו"ש ובעל לריכב גט, והשמיט דין מקדש במלוה ובעל, ומשמע דס"ל דאינה לריכב גט, משום דאין הכל צקיאין בזה קדושין וכד' אמי, וכ"כ הרא"ש דכ"י מדברי הר"ף דהמקדש במלוה ובעל אינה לריכב גט. והרמב"ם צ"מ מאימות ה"ל כ"ג פסק כ' אלעזר, דאחרי שהביא הדין דמקדש על תנאי וכנס ובעל סתם, הרי"ז לריכב גט אעפ"י שלא נתקיים התנאי, שמא ציטל התנאי כשצטל או כשכנס, נהז, וכן המקדש צפחות משו"ש או במלוה וחזר ובעל סתם צפני עדים לריכב הימנו גט, שעל צעילה ז' סמך ולא על אותן קדושין פסולים וכו', וכתב הר"ן דהרמב"ם השוכ מקדש במלוה לפחות משו"ש, שצנייהם הוא סוכר שצריכה גט בודאי. והר"ן עצמו הקשה על הרמב"ם דלמה פסק כן במלוה, שאפילו הוא סומך על מיתר דר' אלעזר, מ"ל דבמלוה אמר דלריכב גט בודאי, ואפי"ג דקאמר לה צדוי פחות משו"ש, הא כ"ל נמי צדדיה על תנאי ובעל, ולמסקנא דשמעתין אינה לריכב בתנאי גט אלא מספק, ואפילו נאמר דלריכב גט דקאמר ר' אלעזר בכולהו מן הודאי קאמר, אכתי היכי נסמך עליה לקולה שאם צה אחר וקדשה לא נהוה לקדושו כיון דר' אמי פליג עלי, ומשום הכי מסיק הר"ן דממורתא דפסקא, דמלוה הרי היא בעל תנאי, ולריכב גט מספק. ולהלן שם הביא צ"מ דגם דעת הרא"ש היא דלריכב גט מספק, וכמובא בדבריו בסמוך.

והנה מלכד הראשונים הנ"ל המובאים צ"מ מאי נשד ראשונים שנחלקו דין זה, ומתחלקים לפי ג' הדעות הנ"ל.

בתשובות רב הילאלי גאון שצפני דק (תשובות גאונים) שער ה' ס' י' כתב דהמקדש במלוה ובעל אינה לריכב הימנו גט. וכ"כ בספר העיטור ח"א אות ק' קדושין. אולם עיין בחידושי הרא"ש ובריטב"א כתובות דע"ד א' שפירשו דגם ר' אמי לא פליג במקדש במלוה ובעל סתם, ולא צה לאפוקי אלא מקדש על תנאי, ועפ"י מסקי לענין הלכה דהמקדש במלוה ובעל הוי קדושין גמורים ולריכב גט מן התורה. וצדינא דהוי ח"צ דכ"ד א' כתב כן צדעת הסמ"ג דמה דקאמר לריכב הימנו גט היינו מן הודאי ע"ש. ועי' בחש"ר הרא"ש הלוי שצ"מ מהר"ם מרוטנבורג ס' תקי"ט דמבואר שם דהמקדש במלוה או צפחות משו"ש ובעל מקודשת ודאי ואינו לריכב לקדשה אית. וצ"ד דוד פ"י מאימות ה"ל ז' אות קמ"ו הביא מהכ"ג פ"צ דקדושין בשם בריא"ז דהוי קדושי ודאי. והיינו משום שכתב בלשון דהמקדש במלוה

מספק: כגה וזוא הדין אם קידש בפחות מפרוטת ובעל וכל כיוצא בזה (בר"ן פ' המדיר):

אוצר

סיק פה—ס"ק טז

הפוסקים

דמקדש במלוה חייב מקדשה, ובעל סתם על דעת קדושין בראשונים וכו'.

ובכרם שלמה (להר"ש אמריליו) סי' י"ט דס"ז ד', אף שסתם בדעת הרמב"ם והרא"ש דלריכב גט בודאי, מ"מ לענין דינא מסיק דמידי ספיקא לא נפקא. וכן פסקו בקיור פסקי הלכות (לבעל מרכבת המטה שצ"ח חכם לב) סעיף זכ, ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ז מאישות כל' ז'.

ובערך השלחן סעיף ע' אחר שהביא דברי הב"י דגם בדעת הרמב"ם אין הכרע דהוי קדוש ודאי, כתב דמלכד זכ לאו כ"ע דיני גמורי דמקדש במלוה חייב מקדשה, דליכא דעמו אבעילא לשם קדושין, וכן משמע לשון הגמ' כתובות והירושלמי גיטין פ"ח כל' ע' דזכ שאנו אומרים אין אדם עושב בעילתו בעילת זנות, הוא רק להריכב גט.

ובישא ברכה (על ר"י) דנ"ז טור ז' כתב דגם דעת הטור היא דמקדשה מספק, ולכן נקט בלישניה דלריכב גט [ולא מקדשה], ומש"כ דודאי בעל לשם קדושין, לאו דוקא ודאי גמור, אלא ספק קריב לודאי. וכ"כ בדעת הטור במגלת ספר שעל הסמ"ג עשין, דמ"ד ג'.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ז מאישות כ"ז אחר שהעלה בעיקר הדין דמקדש בפחות משו"פ או במלוה ובעל הוי רק קדוש ספק, כ' שאם נודע שהמקדש הוא ח"ח ויודע הדין שאין קדושין בפחות משו"פ או במלוה כלום, אזי מקדשה בודאי. וציד דוד שם אות קמ"ז ביאר הדבר עפ"י מש"כ שם באות הקודם דבעיקר הדין סוצרים כמה מרבותא דהוי קדוש ודאי, וא"כ עכ"פ צידע דיין נראה דהכל יודו דהוי קדוש ודאי, דחזקה אלימחא הוא שאין אדם עושב בעילתו זנות, וכל הספק הוא שמא חייב יודע הדין, אבל בכה"ג אין כאן שום ספק. ועי' בפתחי עזרה סי' ל"א סק"ח שכתב ג"כ דצידע הדין מקדשה ודאי.

פז. וה"ה אם קידש בפחות מפרוטת ובעל. דין זה כתבו המחבר להלן סי' ל"א סעיף ט', ויזכור ח"כ שם באלוה"פ.

פז. וכל כיוצא בזה. היינו בקידש על תנאי ובעל [שצס"י ל"ה סעיף ל"ה], וכן קטן שקידש ובעל משהגדיל [שצס"י מ"ג סעיף א']. [ועי' בשערי רחמים ח"ב סי' ט"ז בשם הר"ח בלישן שחקר אם דוקא בזה תלה דאיתא בגמ' אמרין אדם יודע שאין קדושין ובעל לשם קדושין, או בכל מידי דמדינא אין

ובעל מקדשה לו בעצמו. ועי' גם בלחיות חיים כל' קדושין עמוד י"ז (ד' ארלין חרס"ג) ובכללו כל' אישות דס"ה טור ז' (ד' פיורדא תקמ"ב), ובסמ"ק מלוה קס"ג, שכתבו ג"כ בלשונם דמקדש בפחות משו"פ או במלוה ובעל מקדשה.

מיהו דעת כמה מהראשונים דמקדשה מספק. במגיד משנה פ"ז מאישות כ"ג הביא דיש מי שאומר דמלוה דלריכב גט רק מספק, וסיים דיש לחוש לדבריו. וכן היא דעת הרמב"ן בכתובות דע"ג ז' (וכוא' בחידושי הרשב"א לכתובות, אשר כידוע הם להרמב"ן), וכתב שם שכן היא דעת כה"ג שפסק דלריכב גט. ובשעמ"ק כתובות דע"ד א' הביא גם מהרשב"א שכתב דאף דמקדש בפחות משו"פ י"ל דמקדשה ודאי כ"י, אבל במקדש במלוה ועל תנאי אפשר דטעו בה אינשי, ולכן לא הוי קדושין ודאי אלא ספק. גם מהרי"ט הביא בשעמ"ק שם שכתב דמקדש במלוה חייב לריכב גט אלא מספק וכמו מקדש על תנאי, דלא אמרין אדם יודע כ"י אלא בקדושי קטן או פחות משו"פ, והיינו דשקרא לעיל בצרייתא דקדשה בעטות למקדש במלוה, ולא נקט אלא מקדש בפחות משו"פ וקטן שקידש כ"י, והביא דעת הרא"ה דלריכב גט גמור מדאורייתא ואינו לריכב גט משני, וכתב דאיתא נראה, אלא לריכב גט מדרבנן מראשון ושני. ועי' בלחיות כחצות פ' המדיר אות ק"י, ורצנו ירוחם נתיב כ"ב ח"א שהביאו להלכה דמקדש במלוה ובעל לריכב גט. מיהו לא פירשו להדיא אם זה מתורת ודאי או רק מספק.

ולענין הלכה פסק בשו"ע כאן דלריכב גט מספק. וטעמו מבואר בצית יוסף, דאחר שהביא ג' הדעות ב"ל, כתב דמעתה מש"כ הטור דלריכב גט דודאי לשם קדושין בעל, נמשך אחר פשוט דברי הרמב"ם דמשמע לכאורה דכבר הכי וכמ"ש בר"ן, אבל מאחר שהרי"ף נראה שסובר דאינן קדושין, מידי ספיקא לא נפקא, וכן היא מסקנת הרא"ש שכתב [אחרי שהביא מחלוקת הרי"ף והרמב"ם] שראוי להחמיר א, וכבר כתבתי שכן העלה בר"ן, וגם דברי הרמב"ם כך י"ל לפרשם דלריכב גט מספק קאמר, מדכתב לריכב גט ולא כתב הרי ז' מקדשה, ועוד הא כיון דעל מקדש על תנאי ובעל סתם, כתב וכן המקדש בפחות משו"פ או במלוה ובעל סתם, ובמקדש על תנאי ובעל סתם לא הצריך גט אלא מספק, וכדמכח מדכתב, "שמא בעל התנאי כשבעל", ח"כ גם במקדש בפחות משו"פ או במלוה ובעל סתם. לא הצריך גט אלא מספק ב.

וכן דעת כל האחרונים דהוי קדוש ספק. עי' ח"מ סק"ט, וצ"ש כאן סקמ"ג וסי' ל"א סק"ב"א שפסקו כן דהוי ספק. גם בלבוש סעיף זה כתב דלריכב גט מספק, דיש להסתפק ולומר שמא לא ידע

במלוה, מ"מ יש חילוק בין דינם לבין מקדש על תנאי וכו', דבתנאי יגס הוא מספק וכמ"ש, "שמא ביטל התנאי", וכאן הוא על הודא, וכמ"ש חזקה היא וכו'. ועי' מש"כ בטעם חילוק זה. וכדברי המ"מ כתב גם בבנימין זאב סי' ל' ובתשו' הר"ר שכנא מלובלין שבסו"ס חידושי הרא"ה קדושין בדי"א א' ובמגלת ספר (על הסמ"ג) עשין, דמ"ד טור ז'. וכ"כ בתוריד בדינא דהיי ח"ב דל"ג טור ז'. וכן פירש דעת הרמב"ם בצצי ארויס סק"ג, והאריך לפי"ז ליישב דעת הרמב"ם מקושרות הר"ן. וכ"כ בדעת הרמב"ם בתפארת יעקב סק"ס וסוף סק"ס"ב, ובמלאת אבן סי' ל"א סעי' ט', ובפרוה"ש סי' ל"א סעי' מ"ב. מיהו יש שכתבו בדעת הרמב"ם דאינה מקדשה אלא מספק, ולפי זהכחות הבית יוסף הג"ל. כ"כ הרמב"ן בכתובות דע"ג ב' (בחידושי הרשב"א), ובחידושי אנשי שם שעל הרי"ף בשם מהר"ם, וברבי"ש המובא בשעמ"ק בכתובות דע"ד א', ובפירושי הר"ד עראמה ומרכבת המשנה על הרמב"ם, וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ז מאישות אות קמ"ו.

(א) עי' בכרם שלמה (להר"ש אמריליו) סי' י"ט דס"ז ד' שרי"ל דגם דעת הרא"ש היא דמקדשה דאי, שאל"כ איך פסק הטור נגד דעת אביו, ושגם יש קצת ראיה מלשון הרא"ש שכתב וכן ראוי להחמיר ולא כתב וראוי להחמיר, ומשמע דקאי למאי דסליק מיניה לדעת הרמב"ם שהביא. אולם בישא ברכה (על ר"י) דנ"ז טור ז' דחה דבריו, דא"כ איך כתב בכלל לשון זה, "וכן ראוי להחמיר", והא אם קבלה קדושין מאחר הוי קולא, דלהרי"ף תופסין הקדושין ולהרמב"ם לא, ולא הו"ל לכתוב אלא וכן ראוי לפסוק, אלא דאי ר"ל דהוי ספק מקדשה, ועי' שכתב דנראה יותר נכון דגם בדעת הרמב"ם ס"ל להרא"ש דהוי ספק מקדשה, ושכן ס"ל גם לחסור וכמובא להלן בפנים.

(ב) בדעת הרמב"ם נחלקו עוד הרבה פוסקים ראשונים ואחרונים. במגיד משנה שם כתב דאף שכתב הרמב"ם וכן המקדש בפחות משו"פ או

אוצר

סי' טז

הפוסקים

ללא כל הספיקות שוים וישנם דברים הפוסלים הידועים לכל, וישנם דברים שגם הפוסקים מסתפקים בהם, ואמנם מלאנו עוד פנינים שדנו עליהם הפוסקים ראשונים ואחרונים אי אמרינן דכו' אדם יודע שאין קדושין תופסין וגמר ובעל לשם קדושין, כמו המקדש בלא עדים או בעדים פסולים או בעד אחד, וכן צמקש בטבעה שאלה, ויתבאר באלה"פ כל דבר במקומו].

אין קדושין קדושין כי בעל אמרינן דלשם קדושין בעל ואחרי האריכות צדק מסיק דנקט הכי ג' לדוגמא בעלמא וכו' לכל מיני קדושין פסולים. והרב המחבר בסי' י"ז שם חלק עליו וכתב דדוקא דכתיב חלה בלבד שיערו חכמים דכשבעל אדעתא דנשואי היתר בעל ולא לשם קדושין הראשונים, משא"כ בשאר קדושין פסולים, ע"ש שהאריך בזה. אך לבארה אין מקום לדון בכללות על כל הספיקות שהם חזן מהני חלה.

השמות והוספות

שם פ"ק ד אות א. לסד"ה ועי' דברי הכתב סופר שהובאו בסי' כ"ח סקל"א אות ע"ב, דגם להסוברים התם דנחנן סתם ואמר הקדושין אפי' תוכ"ד מהנתיבה לא מהני מ"מ הכא דאיידין שחזעוהו לשם קדושין, לא שייך לחוש דנחנן שלא לקדושין כו'. גם בלבושי מרדכי סי' ל"ד, בלאחד שלא נזכר לגמור לשון הקדושין קודם נתינת הטבעה על אצבעה, הביא דברי הכת"ס הנ"ל שהשיג על המקנה, ושכתב שכן עמא דבר שלא מדקדקים בכך. וע"ע באלה"פ להלן סי' כ"ח סקל"א אות ל' וסי' ל' סק"א אות ד'.

שם פ"ק ד אות ב. ובצריח אברהם חו"ד סי' נ"ט, הביא הא דמבואר בקדושין דף ה' ע"ב לענין נתן הוא ואמרה היא דבעינן אמירה דבעל משום דכתיב כי יקח, וכתב דמ"מ לא מהני בקדושין שטר שיטערך לומר האמק"ל אף דמקשינן הוויית להדרי [ע"י ע"ז להלן סי' ל"ב סק"ג אות ו'], וע"כ הטעם דמה שכתוב בשטר לשון הקדושין הוי כדבור בע"פ ומתקיים מאי דילפינן מבי יקח דבעינן אמירה ידיח דוקא, וכן מבואר בנ"ש שם דבקדושין שטר אין צריך שיאמר האמק"ל אלא אומר ה"ל לקדושי, והיינו להודיעה שנתן לה לשם קדושין דאל"כ מנא ידעה והא בעינן דעתה כו', אבל אי לאו הטעם דבעינן דעתה אין צריך אמירה כלל בקדושין שטר, והרי בעינן אמירה ידיח וכנ"ל, וע"כ חזין דכתיבה כדבור דמי, והיינו דהוי בגרס ע"י כתב, וכמ"ס החוס' בגיטין ע"א א' דרק בחליה דכתיב ואמרה לא הוי אלא בפה, וא"כ לדינא ע"כ כתיבה כדבור דמי.

ובחמקנה ריש קדושין בואר, דהכי ס"ל להירושלמי דגם לענין קדושין כסף כתיבה כדבור דמי, שהקשה להסוברים דבקדושין שטר לא בעינן אמירה בע"פ אין מקום למה שהוכיח הירושלמי צ"ע דקדושין דקדושין שטר מהני אף אם אין בנייר שו"פ דאי בעינן שו"פ היינו כסף, דהא נפק"מ טובא דכסף לחודא בעינן אמירה ובשטר לא בעינן אמירה, וכתב דל"ל דס"ל להירושלמי דכיון שכתוב בשטר האמק"ל ה"ל כאמירה אף לענין קדושין כסף, וכמ"ס פליגי הרמב"ם והטור בסי' ק"כ לענין לוי הבצל מחוץ הכתב שהסופר יכתוב גע לאשחו אי כתיבה כדבור דמי או לא כו', וא"כ כי היכי דבקדושין שטר מהני הכתיבה אפילו לא אמר בע"פ, ה"י בקדושין כסף, ולכן הקשה הירושלמי דאי בעינן שהשטר יהיה שו"פ למה לי קדושין שטר חיפוק ליה מטעם קדושין כסף, כן נ"ל בשו"ע הירושלמי.

ובברכת כחן סי' ל"ד, אף שדחה ראויה הצריח אברהם הנ"ל שהוכיח מקדושין שטר דלא בעי אמירה בע"פ משום דכתיבה כדבור דמי, וכתב דבקדושין שטר אין הטעם דבעי אמירה והכתיבה היא במקום אמירה, רק הטעם הוא דבקדושין שטר לא בעי אמירה כלל, וכמו בגט דס"ל למה פוסקים בסי' קל"ו דאפילו אם נתן לה בשתיקה סג, ומקשינן הויה לזיאה לענין קדושין שטר, אבל בקדושין כסף כתב הר"ן צ"ע דקדושין דלכ"ע בעי אמירה, מ"מ כתב דמדברי הירושלמי הנ"ל יש להוכיח דגם לענין קדושין כסף כתיבה כדבור דמי [וכנ"ל בהמקנה], וע"ש שר"ל דהבבלי לא ס"ל הכי, ממה דאמרינן בקדושין מ"מ אמר לה התקדשי לי בשטר כו', ודחאה, והביא עוד ראיה דכתיבה כדבור דמי לענין קדושין, דהרי איחא ביבמות פ' חרש והוצא בסי' מ"ד דחרש אין לו רק קדושין

לסימן בו פ"ק ו אות ג. אחר ד"ה חולס. גם בבאר מים חיים (להר"ש ויעל) סי' ס"ז, כתב בנידון כזה, דאיהו לריכיה גע מכה הנשואין שנעשו בפני הערכאות של גוים, ואע"פ שהיו ישראל מעידים עליהם שהיו מתייחדים יחד כאיש עם אשחו, אין בכך כלום והכל היה בדרך צנות.

שם סוף פ"ק ו. ועי' בכת"ס ח"א סי' ק"ט ד"ה ופר"מ, שביאר דגם לרבותיו של רש"י לא הוי קדושין כסף דרבנן ממש. וע"ע בחשבות ה"ר יצחק לבעון חבר דנ"ל ספרדים בירושלם שנקובין המעין חייב תשי"ז אות ז', שהביא מהשמה לאיש סי' כ"ב, ישא איש סי' ע' והפני יצחק (להר"י אבולעפיה) ח"א סי' ח', שכתבו בנידוניהם לגוף סניף להחיר מטעם דקדושין כסף דרבנן. חולס בחשבות ה"ר יצחק אשכנזי מחזיר ירושלם שנקוטרם דין ומשפט עמוד קכ"ה כתב ע"ז, דכל הרבנים הנ"ל חיורי היכא שהעד היה פסול מדברי סופרים לדעת הרמב"ם, והקדושין הוי בכסף דהוי ג"כ מדברי סופרים לדעתו, ובכמ"ג י"א דממנ"פ אינה מקודשת, ואף בזה פסק רע"ק איגר [ע"י ע"ז בפ"ה סי' מ"ב סק"כ], אך לעשות סניף מהא לבד דקדושין כסף הם מדברי סופרים, לא נמנא בפוסקים שחשבוהו לסניף.

שם פ"ק טז סוף אות ד. ועי' בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ו אות י' שדן בקידוש בשוק ולא חלו הקדושין מטעם אחר אי עבד בזה איסורא, (לענין נידונו המוצא בסי' כ"ח סקל"א אות ל"ט הערה נ"ח), ומתחילה ר"ל דאי לא מהני הקדושין א"כ לא עשה איסור כלל, ואף דמבואר בחמורה דף ד' ע"ב דגם היכא דלא מהני לקי משום דעבר אמימרא דרממנא, היינו היכא דלא מהני מהמת האיסור שטעה, אבל היכא דלא מהני מנא אחר אינו לוקה כלל וכמו שכתב הנוצ"י מהר"ה סימן קכ"ט והביא אפרים חו"ד סימן ל"ט, ומכ"ס באיסור דרבנן [בנ"ד], אך שוב כתב דליתא, דאף דבשאר איסורי אי לא מהני לא עבד איסור כלל, אבל בזה דקדושין בשוקא דכל האיסור הוא משום פריזות, אפילו אי לא מהני מדוניה מ"מ עבד פריזותא, וע"ש שהביא ראיה לזה מהבואר גבירא דקדושין בשוקא דאסא בשוקא [הכו' בפנים דברי התשב"ץ] דעדיה כרז משום פריזותא ואשטריך גיטא כשמואל שמה שוב פרוטה צמדי, ואמאי נגדוהו כיון דהוי ספק שמה לא עבר על האיסור כו', והרי דעת הנוצ"י צו"ד סי' רנ"ו דגם בספק חורה אין לוקין מכת מדרות, ובכמ"ג דאיכא ספיקא שמה לא עבר על האיסור דרבנן צו"דאי אף לוקין, אלא ודאי דגם אי לא מהני הקדושין עשה פריזות וכו'.

שם אות ח. דף ע"ז ריש טור א. גם בלך שלמה סי' ח' דע"י ע"ב כתב, שכל ערי המערב המנהג פשוט שמקדשים לפעמים צליה, ומשולם לא מוחז דבדר, ומהם שם על הרחמים פשוטים המוצא בפנים שניקם סבירא וז' לסניף היתר.

לסימן בו פ"ק ג סוף אות ג. חולס ע"י בקבלת יעקב סי' ל' סעיף א', שכתב דהא דאשה נקנית במחזור לקרקע וזה הוי כאומר עלי קדושין כו', מיידי שאומר לה לך חזק וקני, ומיד מחזקת בקרקע, ולכן מקודשת דהא הוא המקנה אותה בדבורו לך חזק וקני.

שם פ"ק לא אות א. חסר ד"ה חולם. וע"י באות"פ ללכ"ן סי' ל"י סקכ"ב אות ב', כשחמ"ר לשנים רק "ואת", דעת הרבה פוסקים המקודשת ודאי. וכתב צ"ש שם סק"ה, לדרך לחלק דבין שחמ"ר ואת קאי על מה שחמ"ר לראשונה חתה מקודשת לי, [משא"כ באומר לשניה "חתה מקודשת" דיל מקודשת לאחר. מדבריו במהדור"ק שם].

שם פ"ק לג אות א. בסוד"ה חמ"ס דעת. ובצ"ח מאיר סי' ל"ב, כתב על דברי הש"ג המוצא בפנים, דבש"ע כ"ן לא משמע הכי, ועד כ"ן לא כתב שם דהוי קדושין חלל משום דחמ"ר לשון המורה על עצמו כמו לי, ע"ש צ"ש, אבל "זה" מה עדיפות מאמר האמ"ק, וכי משום מלת זה ליכוי ידים מוכיחות, ולדעת לא עדיף כ"ר, וראייתו ממדברים בעסקי קדושין אינה ראייה, דשם עסקו מקודם שחתקדש לו.

פ"ק לו אות ב. סוד"ה חולם. ובמאירי קדושין ה' ב' כתב, לדעת הסוברים בקדושי שטר שאינו צריך אמירה, כל שנכתב בשטר כהלכתו אין לשון זה פוסלו כ"ר, ולהסוברים דאף בקדושי שטר צריך אמירה, חמירה זו פוסלת.

שם פ"ק חסר ד"ה וכתב. ובזקן אהרן (להר"א וואלקין) ח"ב סי' ק"ג כתב, על מה שהקשה הפניי המוצא בפנים, דבין שהשטר כתוב בלשון ברור אין צריך חו לשום אמירה וא"כ למד יגרע כמה שאמר הריני אישך, שראוי דודאי גרע, דבשחק לגמרי שפיר מהני כיון דכל עיקר צורך האמירה הוא כדי שתדע האשה שלצורך קדושין נותן לה, ולכן השטר שכתוב בו לשון קדושין מעליא אין צריך חו לאמירתו דלא ידעה ומצינה שלצורך קדושין נותן לה משטר, משא"כ כשחזר ואמר הריני אישך הרי גומר ומפרש שרצה להקנות את עצמו לה, ולכן לא הוי קדושין כ"ר, וראיה לזה דבש"ע גרע משחק, דהא במדבר עמה מעיקרא בעסקי קדושין ובשעת הנתינה שחק מהני, ואילו באומר הריני אישך לא מהני אפילו במדבר בעסקי קדושין, ואף שיש לחלק דהיכא דכתוב בשטר מפורש האמ"ק עדיף ממדבר עמה בעסקי קדושין, דמ"מ הא לא פירש אם רוצה לקנותה או שיקנה עצמו לה, ולכן כשחזר ואמר הריני אישך דמפרש שמקנה עצמו לה לא מהני, אבל בשטר שכתוב בו האמ"ק הרי ביאר ופירש שהוא יקנה אותה, ולכן אפילו אם חזר ואמר הריני אישך לא מצי לעקור דבריו הראשונים, דכ"ז ג"ל פשוט דגם בכה"ג כיון דסוף סוף מיחזי כאילו גומר הקדושין באופן שמקנה עצמו אליה, לא הוי קדושין וגרע משחק לגמרי וכו'.

שם פ"ק לח סוף אות ב. ובפסקי הלכות ח"א דפ"ה א' כתב, דאם אמר לאב הרי את חמי, או לשלושה שהיא קרובה כגון אחיה אמר הרי את גיסי וכדומה, אף אם עסקו בתחילה בעניני קדושין בסתם אינה מקודשת. והוסף ציד דוד שם אות רס"ב, דאף אם יאמר שאמר כן דרך רמז ועיקר כוונתו הייתה שחתקדש לו כד"ת, נראה דג"כ לא מהני, דהוי דברים שבלב והוי כמו מקדש בלא עדים כיון שאין בלשון זה שום משמעות שהוא קונה אותה כ"ר, אלא שבכסף זה קונה אותם לקרובים שלו לא קנין בגוף האשה, ואין צעין שהלשון יהיה באופן שלא יסתור הכוונה הגלוית וגרע מתן לה בשתיקה כ"ר, ואם מתחילה דיבר עמה שחתקדש לו ובטעם עסקים בזה נתן לה ואמר אחד מהלשונות האלו ה"ז ספק קדושין.

שם פ"ק מ סוף אות ב. וע"י מש"כ בזה בזקן אהרן (להר"א וואלקין) ח"ב סי' ק"ג.

שם פ"ק מו אות ג. ובהל"ך לך שלמה סי' קכ"א כתב, דכשחמרה היא בן, מהני לכ"ע אף שלא אמרה תחילה וחתקדש אני לך, וע"כ לא כתב המחבר דבעין שהאמר וחתקדש אני לך רק אם לא אמרה בן, אבל אם אמרה בן מהני כמו בנתן הוא ואמרה היא דמהני באמר הוא בן, ואף לדעת הב"ח [שצ"ס מ"ד] דהיינו דוקא במדברים מענין לענין, היינו לגבי דידים דבעין אמירה מעליא לקנות, אבל כג"ד דהוא אמר לשון הקדושין רק שבעין גילוי דעתה ליהא לה, בזה ודאי לאמירתה בן אף שלא דברו תחילה מענין לענין, לא גרע ממקדש בגזל דמהני אמירת בן. ע"ש שהאריך עוד בזה, ומסיק דזה ברור לדינא דמהני אמירת בן.

שם פ"ק נג. ובפני יהושע קדושין י"א א' ד"ה שם בגמרא כתב, דג"ל שפרטת של משה הוי ממון גמור בכל מקום, אף שיש פרוטה גדולה ממנה.

דרבנן, ומשמע דהיל"ל אינה ליה קדושי תורה כ"ר, וקשה הרי צ"י אמירה, וע"כ דמייירי שכתב או שהיה ברכונה, והרי לדעת הרמב"ם והרבה מהפוסקים שם דין הרכנה וכתב שו"ם, וא"כ מוכח דכתיבה כדבור דמי, אבל לדעת הפוסקים דהרכנה עדיף מכתב י"ל דמייירי שקודם ברכונה, וע"ש שםסיק צנידונו לענין חרמים דכתיבה הוי כאמירה.

וע"י באבני מלואים סי' ל' סק"א ד"ה איני, שכתב בזה"ל דבפשיטות, לדעת הפוסקים דכתיבה הוי כדבור אה"י דמהני, ולדעת הפוסקים דלא הוי כדבור ה"ה דלא מהני כתיבה האמ"ק"ל וכו'.

שם פ"ק ה [ב]. כשלא אמר האמ"ק"ל רק פירש שמה ואמר בלשון נסתר הרי פלונית בת פלוני מקודשת לי. כתב בפסקי הלכות ח"א דס"ח ב', דאם מקדש בכסף כ"ר ונתן לה הכסף ואמר לה הרי פלונית בת פלוני מקודשת לי בנתינתו זו, אם היה באופן שיהיה שעתו לקדש אותה מקודשת. וציד דוד שם דס"ט עור ב' כתב, דפשוט הוא שלשון נסתר ג"כ מועיל כיון דמצינן כוונתו, ודוקא בשטר י"ל לפסול לשון נסתר שאין זה ספר כריתות [ע"י ע"ז בס"י ל"ב סק"ג אות א'], משא"כ בלשון שאומר בעת קנין לא איכפת לן אלא שדע כוונתו צנידור.

שם פ"ק ו אות א. ד"ה ר' אהרן הקטע הראשון. גם צענוג יו"ע סי' קנ"ג אות ט"ז כתב שהמירה בזה אינו מן הדין רק לשופרה דמילתא, ומה שמתין צביאור בגר"א סק"ג ממנה דברו ובין בקדושין מ"ו ומ"ז, אינו מובן, דהא בתם הוצרך לשניה בזה לאשמועינן דין צנידור. וע"י צעניס למשפט שם מש"כ בזה.

שם פ"ק י אות יא. ובאבני נדק (להר"י עייטלנזון) סי' ל"ד, כתב בכה"ג בין שאר הטעמים להחזיר, משום דהוי ס"ס, דשמה האמת כדבריה שלא הציגה ואין כ"ן קדושין.

שם פ"ק יא סוף אות א. ובפירושי איצ"ר סי' ה' אות י"ג, כתב להעיר על דבר אירוסין הנכונים בנמה מדינות הספרדים וגם באמריקה, שהחתן מוסר עצמה או חפץ אחר להכלה, וידוע שהוא נותן זה לשם קנין אישות, וכן שמה של הטבעת טבעת אירוסין, ובשמות לפי צלי עדים ודאי שאין זה קדושין, אף שיש לדון בזה מדין סבולות כ"ר, ועכ"פ בטענתו לה בפני עדים, אף שלא אמר לה כלום, הרי כשמדבר עמה על עסקי קדושין אין צריך אמירה, ובדל"י יש כ"ן דבור ע"ד אירוסין בתחילה, וזהו ממש אירוסין שצ"י בגמרא, ולריך גט כשחוזרים בהם, ומה שצמדינות האשכנזים אין נותנים גם כשחוזרים משדוכין, היל"ל טעמא שהשדוך נגמר רק ע"י קנין סודר שאין בו כח קדושין, וגם הכתב תנאים אינו צ"ל על חיוז הנשואין אלא על חיוז הקנס כ"ר, או שהקדושין יהיו אחר זמן כ"ר, וגם דמנהג הדורות הקודמים שהתנאים היו נכתבים על שם המחותנים ולא על שם החתן והכלה, והבטחת האצות שישאלו הבנים ודאי אין בזה קדושין, ואפ"ה אנשי מעשה נהגו מאד שלא לחזור מתנאים כ"ר, אבל באירוסין הני"ל שאין להם גמר שדוך ע"י קנין סודר או שטר תנאים אלא ע"י טבעת אירוסין, אפילו בלי אמירה כיון שכוונתו לקנותה בזה וידועה כוונתו לה, אם יש עדים הרי זהו קדושין ממש, ולריך גט אם חוזרים בהם. ע"ש מה שהאריך עוד בזה.

שם פ"ק כח, בסוף הערה ז. יע"ט"ז סי' קל"ח סק"ג וס"י קל"ז סק"ב, ובצ"ש סי' קמ"ז סק"ו.

שם בסוף הערה יב. וע"י בס"י כ"ח סק"ב אות ה', דכתב באבן עזר דהש"ע מייירי צמעות נרורים או בשאר חפלים.

שם פ"ק כט [אות כד]. ובשליח שאמר האמ"ק פלוני ולא אמר לפלוני. כתב בשליח שלום מהדור"ה סי' קכ"ב, דהוי כלא אמר לי כ"ר, וגם נראה דלשון זה גרע יותר מהאמ"ק בלא לי, דשם י"ל דמסתמא מוכיח דמקדשה לעצמו, אבל כג"ד גרע ואף יד שאינו מוכיח לא הוי, ולשון זה האמ"ק פלוני בן פלוני מוסר על לשון אח וכו' שאומר הרי את פלוני בן פלוני מקודשת, וגם האם [רק] אחד יש בשולם ששמו כ"ר, ואינו מוכח למי מקדשה כ"ר, ועכ"פ צודאי נאמנה לומר שלא הציגה וכו'.

השמטות והוספות

לפנינו כח פ"א א אות ב. ועי' מש"כ בזה, בנזיר השם כוסי' ל"א,
ובדרך המלך פ"ד לדיוטות הל' י"ט.
שם אות ד. וכן צעני אחרים סקע"ב ד"ה והמל"מ כחב בנח"ד,
לקוי"ל להמקדש במלואת חש"ו מקודשת.

שם אות ז, אחרי הקטע הראשון. ובש"מ מהרש"ם ח"ג סי' ט
בעדים שהעידו שהמקדש קידש בעצת שלקה מאחר, ואחר
האחר מכחיש שלא נתן לו, כחז באות ה' דיש מקום לומר
בזה דכיון שבני"ד ראה בעצת אח"כ שמקדשה זו וכן
שמע שהמקדש חמר שראה ליתן לה בעצת במחנה ועתה, הרי
נראה לה, והקנה לו לגמרי ושפיר היה צידו לקדשה, אך היה
אפשר לומר דכיון שהוא עצמו אומר שהוא לא נתן לו, ויהי דאיתכחיש
משאר העדים בזה שהעידו שנתן לו, נ"מ הרי צמה שאומר שלא
הקנה לו בזה אין מי שיכחיש אותו וגאמן בזה כר, וא"כ קידשה
בעצת שהיה שו, חז"ל יש לתקצק בזה, והוא לא אמר יותר רק
שלא נתן לו, אלא דממילא נשמע מה דלא הקנה לו, וכיון שכל דיבורו
שאמר שלא נתן לו הוכחש, איך נוכל לקיים דיבורו צמה שנשמע ממילא
ממנו, והרי גוף הדיבור איתכחיש כולו וכו', אלא שבנידונו כחז
להחיר בלא גם מעשמים אחרים. ובצית יתק (להריי שמעלקים)
ח"א סי' ל"ח אות י"ב כחז על נידון זה, דמש"כ המהרש"ם דכיון
שראה שמקדש אותה זה מסתמא נתן במחנה, וצמה שמכחיש שלא
נתן הוא מוכחש מצ' עדים, זה נכון.

שם [זו/א]. קידוש במעות שקיבל תמורת הפז ששהי
מקה טעות במכירתו. ע"י דדברי הפוסקים המוצאים להלן
ס"ק קי"ז אות א'.

שם פ"ק ד אהר"א. ועי' מש"כ בזה בחזון איש סי' ל"ח אות י"ז.

שם ס"ק יא אות ג. ופי' מש"כ בזה בחזון חיש סי' ל"ט אות א'.

שם [יא/א]. ונתנו בידה אמרה הן. כתב צמקנס ק"א ריש סי' מ"ב, שנראה דכל דלמרינן שם דזאשה שאנסוב אפילו אמרה רוצה אני לא הוי קדושין, לאו דוקא אונס הגוף אלא אפילו אונס ממון כו', וכשמקדשה בלוחו דבר עלמו שגזל הו"ל אונס גמור, ולפי"ז קשה הא דלמרינן צב"ג דאם אמרה בן מקודשת, ומי עדיפה אמירת בן מאמירת רוצה אני ללא מהני כו', ואפשר לזה דדקדק הש"ע והוא מלשון הרמב"ם כשאמר תתקדשי לי בזה ונתנו בידה אמרה בן כו', דכיון שאמרה בן צעפה שנתן לידה ודאי נחלטה, דמי הכריחה לומר בן כיון שהוא [כצ"ר] נתן ע"ד, ובאמת אם אמרה בן כשאמר לה קודם שנתן לידה, כיון שאמר לה אי יתבינא לך מיקדשת לי הולכך לומר בן כדי שיחזיר לה, להכי צעין שחומר בן צעפה הכתיבה ממש, ול"ע על האחרונים שלא הזכירו זה.

שם סוף כ"ק יד. צפסקי הלכות (יד דוד) בהשמצת וחקונים
 דף רנ"ה ד', נסחפך לדעת הסוצרים דחייב לשלם לה הגזילה, אם
 הכוונה דהוי כחנאי שאם ישלם בעד הגזילה יחולו הקדושין למפרע,
 ואם לא ישלם לה יתבטלו הקדושין, או להכוונה המקדשה בלי שום
 חנאי והדמים בעד הגזילה הם חוב עליה ואין הקדושין חלויים בזה
 כלל, וכתב הדעת נוטה בספר אחרונה, וכן נראה מסתימת לשון
 הצרייחא חטף שלע מידה וקדשה בו מקדשה, ואינו מזכיר כלל מיהב
 התשלומין, וכן נראה מסתימת דברי רבותינו הראשונים פוסקי ההלכות,
 אך צא"ח החמורה בדבר לר"ך תלמוד כי לא ראויה לנו שיתעורר בזה.

שם פ"ק יט אות יד. ובצרכי יוסף א"ח ס"י תרנ"ה אות טו, הביא מה"ר יעקב מולכו בחשובה כח"י, שכתב בגד"ז, שאפשר דאינה מקודשת והדבר לריך הכרע. ובשערי תשובה שם סק"ט, כתב ע"ז, ללדעהו פשוט להחמיר בזה עכ"פ בספק קדושין.

שם מ"ק בד אות א. ועי' בשו"ת מנחת חנא סי' ס"ז, שכתב
בנידונו לחוש לקדושים, דאע"פ שאמר אח"כ [אזני המתקדשת]
שלא לקח כי אם למשכון, לאו כל כמיניה, כיון ששמע שהקדש אמר
שנותנו לקדושים, ולא אמר דבר בשעת הלקיחה אלא אח"כ, ואפילו
תוכ"ד, לאין תוכ"ד בקדושים. והביאו לנידונו צמח שם משה ח"א
סי' ד דקיד"ד.

שם "ק כט [ז/א]. בהיותה משודכתו לשעבר ונפרדה.
באמירה נעמה חנינא סי פ"ב, באחד שנחטטו שדוכי סם
נערה אחת, ובה לביתה לקבל תפאיו שנתן לה, וכשעמד ללכת
ביקש ממנה שתושט לו ידו להפטר, ותחב טבעת צידה וסגרה
ואמר הקדושין, ושחקר, ורק אח"כ כשאמר לעדים שהעמין, קדשתיה,
התחילה לנכות בו. אחר שביאר דבר"ג בוי סה דהרמ"ב כיון
שלא עשה מעשה, כחז באות ג' דנ"ד, שהשדוכין נחטטו ממנו,
א"כ אפי' להב"ח יוצא הוכחה מדלא זרקא שהסכימה להקדושין,
דדוקא היכא שלא אמרה בפירוש שאינה רוצה להתקדש לו הוא
לדמרינן דכלא זרקא ביה"ל הוכיח סופו על תחילתו דנתיבא, אבל
נ"ד שביחה החלטת גמורה וצוררה להתפטר, רק בא אלה להוסיף
ממנה מה ששאר אלה משלו, בודאי לא שייך לומר דמזכה מזה
ללא זרקא חייב שנתרסה בקדושין, ובה ללא זרקא חייב הוא
מפני שלא הבינה מה שדבר [וכדעונה אח"כ דנ"ד] ומה שהש
לעשות. ונודעו כחז עוד דלדי היסור.

שם ס"ק כט אות ט. גם בחסות הרי"א עפשטין מהא"י
בדברי נחמיה ס"ח ד"ה מיו, כתב דוקא זרק לחור חיקה
קאמר הרמ"ה, ומשום דיל' דלא איכפת לה, אבל נחן צידה ממע
ליכא למימר דלא איכפת לה, ומדסתקא ולא נזמה אודיי אודית
ליה, הרמ"ה גמי יודה למקודשת.

שם פ"ק ל אות א, אחר דברי הצרך משה. ועי' לעיל סי' כ"ז
סקי"ח אות ז, שנחלקו החכמונים כל היבא לצריך דבור על
עסקי קדושין, אי צריך להיות בפני עדים או דסגי הודאת טענ'ם.
ועי"ש גם בדברי האבן יקרה לאיירי צידודן דהבא.

שם בסוף האות. ע"י צשו"ת מהר"א"ז עמ"ל ס"י פ"ו, שכתב לענין דין זה, דאף שנתלית צשידוכין כמנהג תנאים, לא מיקרי נתלית לקדושין כי אם נתלית לשידוכין.

שם מ"ק לא אות ב. ובתפארת יהונתן סי' אי' ד"ח א', בנידון שהיה לפני כן קשרי מחזקים ביניהם צענין נשואיהם, כתב ג"כ, דהריטב"א כתב הטעם לענין שתיקה לאחר מהן מעות, אי משום כיסופא וליניעותא אי משום דמאיסא לה דיבוריה, וכאן הרי הוכיח חזילתו וסופו שאין לה מכל אלה, ואיך נאמר דצרנג אחת צטעה הקדושין עבר עליה רוח וליניעותא וכיסופא או דמאיסא לה דיבוריה.

שם אות ל. ועי' בחומ"ש לעיל סי' כ"ז סק"ד חוה א', ובהנ
סי' ל' סק"א חוה ד'.

שם אות מב, בסוף הערה ה. ובאצני האפור בסי כ"ז סק"ה
תמה כע"ז על החסדי דוד, שצפירושו לתוספתא רפ"א
קדושין כתב דלף ולכתחילה לר"ך לומר הקדושין ואחר כך
לחת לה הכסף, מ"מ צדיעבד בשנתן ואח"כ אמר הקדושין,
אם הם עדיין בזהו מושב ה"ז מקודשת גמורה, ועפ"י מוצר שם
המוספ' וכו', ובהז האצני אפור דמ"ש כל זמן שהם עדיין בזהו
מושב, מציאר דאפי' אמר הקדושין אחר כדי דצור מכתובים נמי
היו מקודשת גמורה, וכן יואל לפי' שמצא שם להסוספ' כ"ה,
ותמזה איך נעלם ממנו לעולם בקיאותו דבר שכבר עמדו עליו
הפוס', דמלכד מהר"י"ם [המוצא בזהו מ"א] שכתב בזהו דכל
שאת הכסף סתם לא מכני מה שאמר הקדושין לאח"כ דלחו כלם
הוא, ואפי' אמר חוב"ד ושחקר ליכא למיזה [ע"י הכ' ק'], הא
גם הריב"ל [המוצא בזהו ס"ע] מסתפק בזה, ולי"ע [מיהו י"ל
דבך פוס' הא מיירי במעשי קדושין מקריים וחטופים, דבכו שייך
לומר סברה הפוס' דכיון דנתן סתם, למחנה היו, אצל החסדי דוד
נראה דמיירי בקדושין רגילים שנחטפו במטון לש קדושין, וכדמשמע
ממ"ש כשעדיין "בזהו מושב", וגם החוספ' דעלך קאי החס"ד,
נראה דמיירי בזהו, דתנא בכסף כ"ד כ"ה, דבזה גם נתן סתם
לפני האמירה, סיבה החס"ד דלא שייך הספק דלמחנה נתן או
למחנה, דהכל יודעים כלל למה נכנסה, וכעומ"ש הכת"ם המוצא

סוף לחי' צ"ב, פ"ט, ושפיר מקודשת, ולא שייכת לעיני דתתן סתם
דבתים].

שם אחת מן. לסדרים וע"ע. ועי' צמחק שאלה ס' ט"ז ד"ה
והנה כ"ג, להבטיח [המבוא בסק"ט חות ג'] דמפרש
הצדדים דאם בלא זכרה הויה מקדשת כלל, משום דלא שדך
מתחילה, ט"כ דעתי כהרש"ך דע"ס דהוי ספק בזה דהיפוא
שסמיק' ה', משום דהתם הוי שדך. וד"ה וע"פ הוסף, להבטיח
[ט] דאזר דהרמ"ה מיידי צדקה כ"י סוזר דצחוקה לאחזיק
הוי ספק מקדשת אפי' דלא שדך. וע"ס דכ"ה להח"מ דהתם כ"י.

שם [נב/א]. כשהקדים רק שמעו אמירת הקדושין ואח"כ ראו שבעת באצבעות ולא ראו עצם הגתנית, ואפשר שנתן ואח"כ אמר. בעצמך שאלה סי' ע"א, אחר שהביא דלברש"א המוצא בהרמ"א סי' מ"ב סעיף ד' הרי אין כאן כלל עידי קדושין, פ"ן דלא ראו גוף הנתינה מידו לידה, ב"ח, דאפי' להראים שהביאו ה"כ"ש שם דגם בכה"ג אין לבעל הקדושין, דכיון דלא ידע דבר המוכיח [שנתן, דלא רואים עכשיו שזה באלבצט] יכולים להטיל באילו ראו גוף הדין, כיוון דוקא בלמ"ח בן, אבל בשתק בכה"ג, מאי דבר המוכיח איכה בזה [שאלו] שזה לידה [הא לא ידעו] בלחם אופן ביתה הנתינה, (דוק ע"ז שלא ראי גוף הנתינה סגי בזה שראו דבר המוכיח, אבל) הא אפשר שנתן מקודם ואח"כ אמר הקדושין, וא"כ בשתק סא בא שתיקה דלחממיה, ולהביא פוסקים ל"כ קדושין, וכ"ד הרא"ם פלגו עמב"ח בחדשו [פי' הערה ד' שנסקליה], ואפי' איכס מודים ולקדושין קבלה לא מהני פה, אי"כ שוב אין כאן עדות כלל כ"י. ואחר שצי"ח עוד, דגם להרא"ם צ"עין עכ"פ שהא חדע שיש להעדים דבר המוכיח שצדאי נתן לה לקדושין, או שחשבה שראי העדים גוף הנתינה, אבל אם היא אינה יודעת מה שהעדים רואים או שיש להם דבר המוכיח שזה מידו לידה לקדושין, גם הרא"ם מודה דלא מהני, ואוסף, דלפ"ז אפי' ניומא ברה"א דסגי בפרוכח ואפי' ניומא דשתיקה דלחממיה כיו ספק מקודשת, מ"מ צ"ע דהכא לכו"ע לא באי אפי' ספק קדושין, דברי הא דשתיקה דלחממיה באי ספק קדושין, הא משום דאי לא ניתא לה כחיל לשחיבה, אי"כ בכה"ג דהכא שוב ניתא ראי' כלל ממה שלא זרק, דהא הי' אפשר שלא זרק משום שלא ידע מה שיש לעדים ויודע שצ"ח מידו לידה כיון שלא ראו העדים גוף הנתינה, ויכרי כ"ע יודעים שגלה עדים לא באי קדושין, ומש"כ לא זרק, לכן אפי' אם בלמ"ח יודעת מה שהעדים יכל להם הוכחה שזה מידו לידה לקדושין, מ"מ ממה שלא זרק אין ראי' [שנתנה], וסב"י אפשר שחלטה בזה שנאמר [אנו] שלא ידע מה שהעדים יכל יודעין, כיון שאין כאן עדים שראו להדיא גוף הנתינה, ובשלמא שבהשיב בן דלא בכל גוונא שח"כ הנתינה כיו קדושין ודאי, שהעדים רואים, משא"כ שתיקה ואין ראי' רק ממה שלא זרק דיחיל כ"י. ואוסף, דלפ"ז אפי' ניומא דאמירת הקדושין הי' לפני הנתינה, מ"מ כיון דהא אי"כ לעדים לידה כ"י אפי' להרא"ם י' כאן עדים כלל כ"י ולי"כ אפי' ספק קדושין לכו"ע.

שם ארת נר. וכסס חיי פ' ז' לוי' ד', כחצ צנידונו, לכוין שנותנה אמתלה דמה שלא השליכה חיקף ומיד משום שנתייראה שלא תאבד הכעצמה שעתדה במקום זבל ואשפה וכשלא משם נתנה לשכניה, וכיון שכן הוכיח סופר על תחילתה, דהכי אמרינן בחולין ג' ע"ב דכ"ט מדרו היבא דאיבא למיתלי השתיקה באמתלה דהוכיח סופר על תחילתה.

שם אות נח. ועי' כע"ז בנו"י מהדו"ק סי' נ"ט, שכתב צידונו, שאם חיים לשון הקדושין בדבריו ליננות קודם גמר הכתיבה, יצא דבר דלא שדחינהו היינו משום שכבר שמעו גמר דבריו במשחק ומו לא חששו לקדושינו.

שם אות פה. וצנז"י מהדו"ק סי' י"ט, כח צנידונו, שאין לא
היכחה כלל מזה שלא השליכב הקדושין, שהרי העדים העידו
שהמקדשה ידעה שהפזז אינו שלו, ולכן לא השליכחו, ואין לומר
שב לאו בלבד נשי דוני גמירי, דאדרכה רב אחאי פריך דכך זה

בקדושן י"ג א' להקל להחזיקה בפניות, אצל להחמיר ודאי לא
חמירין במקום שעפ"י הדין חובה תריב להשליך כה, אלא ודאי
דכיון שעפ"י הדין הוא כן שוב אין כאן ימים מוכיחות דמה שלא
השליכה הוא מחמת שחירות, ועד כאן לא החמירו [להכן] בסעיף
[י"ז] לענין קדושין להבא אם אמר הבע"ב שאינו מקפיד, אלא אם
באמת שניהם רואים בקדושין מדעתם ועדיין הקדושין בידה, שכיון
שאינה משלכת עדיין מרובה, או אפילו צאינו בידה רק קרוב לה
ואמרה הן, משא"כ בנ"ד.

שם אות פג. ופי' מש"כ בזה באור גדול סי' כז.

שם. [ענ]. כשמלכד אמירת הקדושין לאחר הנתינה בפני העדים שמעו העדים גם אמירה קודמת ולא ראו הנתינה, ואפשר שאז אמר הקדושין לפני הנתינה. בעמק שאלה סי' ע"א, ב"י שהי' חנוכ' צבית הסוכר ודיבר דרך החלון עם אשה שהביאה לו פירות ושמשו חבריו שאמר האמק"ל בטענת כר, ונתינה לא ראו, שצמדו מאחוריו, אבל בטענת כשמקדש התקדשו לחלון וראו הטענת בלגנצה, ושוחקת, ואח"כ אמר עוד פעם האמק"ל כי כשהטענת עדין בלגנצה. אחר שכתב דמשים האמירה הראשונה אינה מקודשת, וכיון שלא ראו שצאה בטענת מידו לידה, לובא עדות קדושין, וכמ"ס הרמ"א בסי' מ"ב סעיף ד' בשם הרשב"א בחש"י כ"י, וגם משים שלא זרקו אחר אמירתו השניה ח"ן לחוש, דהא אפשר דגם אמירתו הקודמת הי' חסר הנתינה סתם, דה"ל מחנה כר, ולמה חזקת. ואסיף בדיק"ת ע"א, דהי' אפשר לומר דגם אם ניתק והאמירה הקודמת אינה לפני הנתינה נמי ח"ן לומר בסברה דה"ל לחוק, דהכא במהר"ט [בטענת בלגנצה ל"ג] דן פמ"ט מהר"ט יפה דלף דמכא דמקדש אחרתו לאמרינן אדם יודע שאין קדושין חופסין בלתינו ונתן לשם מחנה, מוכח דנתינה סתם הוי למחנה, מ"מ מהא דהלוקח שדכ ובר מוכח דנתינה סתם לאדם זר לא הוי מחנה, ודעה דבריו דהתם שאני כר, אבל בעלמא, ובנחן לנפש דהכא, אכתי אמרינן דלמחנה נתן כר ע"ש, ולפי"ז ח"ל צ"ד דאפי' אם קודם שצאו העדים לחלון אמר מחלה האמק"ל ואח"כ נתן הטענת בלגנצה, מ"מ כיון דלהרשב"א הוי עמקדש בלא עדים דהא לא ראו גוף הנתינה, וגם בלג"ח ח"ל דהיא לא ראתה להעדים כלל קודם שהגיע לחלון. (ולעזריה שפניה הי' מופנה לרחוב, ע"כ כן הוא), איך כיון שאדם יודע שאין קדושין בלא עדים, ה"כ נ"כ נאמר דהיא סברה וקבלה לשם מחנה, כיון דלא ראתה העדים סברה לשם מחנה בעלמא נתן לה, ולכן לא זרקו גם אח"כ כשצאו העדים ואמר האמק"ל משום שכבר החזיקה הטענת למחנה, ודומה כמי שנתן לה מחילה בסתם, ואמנם מילתא חדתא לא אמינא מאחר דלא מצינו מפורש. (אלא שדן שם משום שאחז בידה ולא נשתה מעשה כ"י).

שם פ"ק לב אות א. לסוד"ה וכתב. וכ"כ ציד דוד (פסק)
הלכות) ח"ב פ"ב כ"ח אות קל"ט, דדוקא באמרי
בן חובב לאמריכו ב', דאם לא תשיב לי חובב מאיך שמחלית
למקדש, איך מקדשה. [ומ"ש שם דכ"ח מכבדיתא ב', קאי
עמ"ס מקדש, ולא מאי באמרי שחכמה לקדושת].

שם ס"ק נר. ועיי' בשו"ת רפ"ק חוגר חתונת ס' י"ו ד"ה והנה
שכתב בחו"ד, והשכחתי לומר דבאם אין ש"ס במקומו לא
חשיבו לומר דדעתה אנוניר כו', אך זה נסתר מפסק ערוך בשו"ע
דכו' ספק קדושין שאל ש"ס במדי.

שם פ"ק נח אות ג. ובענין קדושין סי' ל"א סק"ד כתב כן
בדרך אפשר, והנחת מחילת מלוה של פרוטה חייב שו"פ,
ומיחו הפוסקים לא חילקו בכך וי"ע.

שם פ"ק עו סוף אות א. וכשתחזק לה משכון על החוב לאחרים, ע"י בקשתה יעקב המוצא בנאמרי"ם סי' כ"ט סק"י"ב אות ג', ומקודשת, דהא לא שייך בכה"ג דלא סמכה דעתה, דהרי יש לה משכון להפרע ממנו.

שם סק"פ אות ג ד"ה והחמי. ועי' צמ"ז סי' כ"ט סק"ה,
מש"כ להוכיח מהמ"מ דהתם, שסובר דלא כהה"פ רי"ד
[המנצח צננים], והב"ש שם סק"ה דחב דבריו. והוצא צלול"פ
שם סק"י אות ד. ועי"ש בדברי האבני מלואים וטו"פ, מש"כ צ"ה.

הערות גאוני ארעא קדישא

בענין עדי קדושין

א

ב.

וזה מזמן ראיתי בספר "שבעה פרקים להרמב"ם ז"ל" (מאת הגר"ש פינס) שמדקדק מלשון רבנו הנ"ל שעל האמירה לא צריכים עדים משום דאין זה מעיקר הקדושין ומביא דוגמא לזה ממה שפוסק הרמב"ם שם בפ"ג הל' ט"ו. שאם עשה שליח לקדש אשה שלא בעדים מהני אם הווי השליח והמשלח. ודין זה מביא הרא"ש ריש פרק האיש מקדש (ס"ו ז') ואומר: "דודאי בגמר הדבר שהיא נאסרת לכל אדם הוא דלא מהני הודאה, דאין דבר שבערות פחות מבשנים, אבל למיהוי שלוחו לקדשה לו מהני הודאתם כמו בשאר שליחות", עיי"ש.

אכן אין להשוות דין השליחות לקדש, שצריכים רק הוכחה שבעשה שלוחו של המקדש, לדין אמירה שהיא חלק מעצם הפעולה של קדושין ועל כן יש מקום לומר שצ"ל בעדים דוקא.

עוד רצה לומר הרב המחבר הנזכר, כי דעת הרשב"א אינה כהרמב"ם והוא סובר שעל האמירה ג"כ צריכים עדים, שהרי מפרש הוא גבי תן מנה לפלוני ואקדש אני לך שצריך שיאמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי במנה זו שאני נותן לזה, "דאעפ"י שהדברים מראין דלדעת מה שאמרה לו נתן הוא וכמו שפירש דמי, מ"מ הודאת עדים בעינן דהמקדש בלי עדים אין חוששין, אם כן כיון שלא פירש כאן ואפשר שלשם מתנה נתן ולא לשם קדושין נתן כמו שאמרו אפ"ה אין כאן לא עדות שמיעה ולא ראיה לשם עדות אלא שהם דגים אחרי כוונת הלב ואין כאן עדות".

אכן נראה לענ"ד פשוט שאין ראיה מדברי הרשב"א לכאן ולעשות פלוגתא בין רבותינו הראשונים בנדון זה מה שלא נזכר בשום מקום. כי מסתבר לומר דעד כאן לא קאמר הרשב"א שאין כאן לא עדי שמיעה ולא עדי ראיה אלא בתן מנה לפלוני, דהנתינה לא היתה לאשה עצמה ולכן לא מיקרי שראו נתינה רק אחרי ששמעו אמירתו כי בזה שנתן מנה לפלוני הוא מקדשה לה, אבל כשנתן את כסף הקידושין להאשה עצמה אפשר שהרשב"א יודה שאין האמירה מעיקר המעשה ולא צריכים עדים לקיום הדבר, אלא לראות הנתינה לבד.

ונראה לענ"ד פשוט כי בתן מנה לפלוני כו"ע מודו שצריכים העדים לשמוע האמירה שהוא מקדש אותה במנה שנתן לפלוני, ובלי זה אין כאן עדות על מעשה הנתינה כלל, וכן אם היו עסוקים באותו ענין והוריעה שהיא מרוצה להתקדש לו כשיתן לפלוני מנה ואח"כ נתן לפלוני המנה ולא אמר כלום אין כאן סרך קידושין אפילו אם שניהם מודים שלקדושין נתכוונו, כי זה מקרי מקדש בלא עדים, ומה ששנינו כי כשהיו עסוקים באותו ענין ונתן לה ולא פירש מקודשת זהו דוקא כשנתן להאשה עצמה שיש כאן מעשה קדושין בפני עדים, אבל כשנתן לפלוני אעפ"י שהיא הזכירה קודם שמרוצה להתקדש כשיתן לפלוני בכל זאת אם לא פירש בשעת מעשה הנתינה אין כאן ראיות עדים, וההבדל בין אם נתן להאשה ובין אם נתן לאותו פלוני מסתבר מאוד.

וכן מה ששנינו כי אם נתנה היא ואמר הוא מקודשת באדם חשוב הכוונה דוקא אם הוא אומר לה הרי את מקודשת לי בהנאה

באבן העזר ריש סי' כ"ז כתוב: בכסף כיצד נותן לה בפני שנים פרוטה או שוה פרוטה ואמר לה הרי את מקודשת לי בזה נראה לכאורה מלשון המחבר כי רק הנתינה צריכה להיות בפני שנים, כי מקדש בלא עדים אין חוששין לקדושין כלל אפילו שניהם מודים, אולם בנוגע לאמירה אין צורך שיהיו זה בפני שנים וכשראו העדים את הנתינה מרחוק ולא שמעו את האמירה והם בעצמם אומרים שהיתה גם אמירה בלשון קדושין שפיר דמי.

וביותר נראה כן מלשון הרמב"ם שפירש (בפ"ג מהל' אישות הל' א') ז"ל: "אומר לה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאשה בזה ונותן לה בפני עדים", ומזה שהוא מזכיר את העדים לבסוף משמע דלהאמירה לא צריכים עדים.

והנה מפרשי השו"ע לא עמדו על דקדוק הלשון ללמוד מזה כי על אמירה לא צריכים עדים, (אכן בס' יד דוד (בריש פ"ג מאישות) מדגיש שגם האמירה צ"ל בפני עדים ז"ל: "ונותן ואומר לה הכל בפני עדים") וראוי לפרש נקודה זו בהרחבה בנוגע לכמה דינים בענין קדושין, ואמנם היכא שנתן לה בשתיקה ולא אמר כלום מביא הרמ"א כאן בסוף סעיף ג' מהמרדכי וחשובת מהר"ם דהו קדושין וכבר דנו בזה הב"ש והח"מ וגם בביאור הגר"א אם כוונת הרמ"א לודאי קדושין או לספק קדושין ויש גם חולקים על הרמ"א, כמפורש באוצר הפוסקים סימן זה ס"ק כ"ו. אולם היכא שהם אומרים כי היתה אמירה כדן אלא שהעדים עמדו קצת מרחוק ולא שמעו האמירה רק ראו הנתינה כו"ע מודו דהו קדושין, כן נראה ממשמעות דבריהם של גדולי האחרונים שדנו בדיברי הרמ"א הנ"ל.

מזה מוכח שראיית העדים, שהיא הכרחית לקיום הקדושין, הריהי רק על פעולת הנתינה בלבד ולא על האמירה, אפילו לשיטת החולקים על דין הרמ"א היכא דנתן הקדושין בשתיקה, ולפי"ז גם במדבר עמה על עסקי קדושין ונתן לה ולא פירש דהו קדושין לא צריכים שהעדים ישמעו מה שדברו על עסקי קידושין לפני הנתינה, ברם הבאה"ט מביא מס' כנה"ג "יראה פשוט דבעינן שהעדים יעידו שהיה מדבר עמה על עסקי קדושה", (ועי' באוצה"פ סק"א אות ז'). ומה שהוא אומר שהעדים יעידו מסתבר שכוונתו גם כששניהם מודים, מפני שראיית העדים היא הכרחית לקיום הדבר, אכן במפרשי השו"ע לא מצאתי כלל שהעדים צריכים לשמוע מה שדברו בעניני קדושין שנתן ולא פירש, ולדברי הכנה"ג אם ישנם עדים אחרים ששמעו כי דברו ביניהם על עסקי קדושין ולא ראו את הנתינה, ועדי הנתינה באו אחר כך ולא שמעו מה שדברו קודם אבל ראו את הנתינה לא מהני; אולם קשה לומר כן, כי מלשון הרמב"ם והמחבר נראה לומר שעצם האמירה לא צריכה להיות בפני שנים, וקצת תימה שלא העירו ע"ז מפרשי השו"ע, ועי' באוצה"פ סק"א אות ז'.

וכן בנוגע להדין המפורש בס' מ"ב ס"ג כי צריך שיראו המקדש והמתקדשת את העדים, אבל אם ראו אותם שנים מן החלון ואינם נראים להאיש או להאשה, אינה צריכה ממנו גט, — וזה רק בנוגע להנתינה אבל על האמירה סגי גם כששמעו שני עדים ולא נראו להם, כי ידיעת האמירה נחוצה רק לברור העובדא אבל לא לקיום הדבר.

במה שמבררים אח"כ שבאמת כן הוא. (ע"י איצה"פ סי' כ"ח ס"ק ס"ב אות ג'). וכל שכן שאין צורך לעדים לדעת אם האשה היא פנויה או נשואה מפני שכל זה אינו שייך למעשה הקדושין. ואפילו אם היתה בחזקת אשת איש ולא שמעו שנתגרשה סגי אם הדבר מתברר אח"כ וזה מקרי שהקדושין היו בעדים.

ג.

ובענין זה שאין צורך כי עדי הקדושין ידעו הפרטים הנוגעים לחלות הקדושין ראיתי בחזון איש לאבה"ע (סי' מ' אות ו') המפרש דחשיב קדושין בעדים, אע"פ שאין עדי הקדושין יודעים אם הקדושין כדין עד שיבררו עדים אחרים, עיי"ש.

ברם מצינו דעות הראשונים שנחלקו בנוגע לעצם פעולת הנתינה, אם עדי הקדושין צריכים לראות נתינה ברורה או די בזה שיתברר אח"כ. וזה מפורש שהיכא שזרק לה הסכמת וספק אם הוא קרוב לה יש דעות שאין כאן עדי קדושין, ומה דאיתא כי בספק קרוב לה וספק קרוב לו יש ספק קדושין מוקמי דמיירי שישנם שתי כחות עדים, אחת אומרת קרוב לה וא' אומרת קרוב לו. כן מפורש בב"ש סימן ל' סעיף ט', עיי"ש.

אכן הרשב"א והריטב"א מפרשים את המשנה ביבמות דף ל' דגם בכת אחת שנסתפקו אם זה קרוב לה יש ספק קדושין וגם שיטת התוספות היא כן.

וכמו כן אומר הב"ש דבמקום שיש ספק בלשון הקדושין, אפילו אם שניהם מודים שנתכוונו לקדושין אינו כלום משום שאין כאן עדים, עיי' בב"ש סי' כ"ז סוף ס"ק י"א.

יוצא שבענין זה דרושה בגדרה ברורה, לדעת איהו ספק מוכרח להתברר דוקא בשעת הקדושין ובאיהו אופן סגי כשמבררים את הספק אח"כ.

ועיי' בס' בית הלוי (חלק ג' סי' ט"ז) שהאריך בנקודה זו ומחלק בין אם הספק היה על הנתינה עצמה, היינו אם הכסף עבר מרשותו לרשותה, שזה צריכים עדי הקדושין לראות ובין אם הספק הוא על רצונה להתקדש, דלזה לא צריכים עדים בשעת מעשה וסגי כשיבורר אח"כ, ומביא ראיה לדבריו. יש מה להוסיף על האמור בנוגע לעדי הקדושין על האמירה, ברם ברור רחב בענין זה יבוא בודאי באוצר הפוסקים כשיגיעו בעיה לס' מ"ב, ששם עיקר הדין של עדי קדושין, ובנוגע לענינינו די במה שנתפרש כאן, ועוד חזון למעד ברצות ד'.

איסר יהודה אונטרמן
תר"ב תרש"א לישראל

זו שקבלתי ממך מתנה, אבל בלי זה אין העדים רואים כאן שום מעשה נתינה, אפילו אם היו עסוקים באותו ענין, אכן מסופקני בכל מקום שנתנה היא לו באדם חשוב אם העדים צריכים לדעת בשעת מעשה שהמקדש המקבל הכסף הוא אדם חשוב או סגי כשיבורר הדבר אח"כ ויש בזה מקום עיון רב.

ולכאורה כשלא יודעים שהמקבל הוא אדם חשוב הרי לא רואים שום פעולה של נתינה מהמקדש להמקדשה, ואפילו אם אח"כ נתברר הדבר הרי בשעת מעשה ראו רק קבלה ולא נתינה.

ברם יש מקום לומר שהקדושין חלין, מפני שבעצם גם בקבלת כל אדם רגיל יש קצת הנאה לנוות, כמו שפירש הר"ן בריש מט' קידושין, שהרי מהני בקנין חליפין למ"ד בכליו של מקנה, דבהאי הנאה שהוא מקבל ממנו מתנה הוא מקנה לו. אלא שהנאה זו באדם רגיל אין בה שיה פרוטה ולכן בקדושין לא מהני, משא"כ בחליפין דאיתא בפחות משהו פרוטה מהני הקנין לכל אדם.

יוצא שכשנתנה היא כסף להמקדש, העדים רואים פעולה של הנאה מהמקדש להאשה בזה שהוא מקבל ממנה מתנה, אלא דלא ידעו העדים אם המקבל הוא אדם חשוב וההנאה היא שיה פרוטה ובכנות דא הרי הדין ידוע דאם העדים לא ידעו אם החפץ שנתן לה הוא שו"פ אפשר לברר אח"כ וסגי בהכי, כמו דאיתא בגמרא (קדושין י"ב א') גבי אבנא דכוחלא יתייביר' חסדא וקא משער ליה אי אית ביה שיה פרוטה אין, עיי"ש.

ולכן כל קבלה מיד האשה להמקדש יש בזה קצת הנאה והן היא פירשה שמרוצה להתקדש לו בזה, אלא שהעדים לא ידעו אם יש בזה שו"פ ולכן אח"כ כשנתברר היא מקדושה.

ובימי תרפי שאלתי למה פסקינו כי באדם שאינו חשוב לא הו' קדושין כשנתנה היא, הא שמואל אומר כי בקידשה בתמרה שאין בה שיה פרוטה חיישינן לקדושין, והרא"ש בתחילת קדושין (סוף סימן יח) ח"ל: "וצרך חקירת חכם מי נקרא אינו חשוב להתירה בלי גט", הרי דבאדם אינו חשוב אין שום חשש קדושין ומותרת לעלמא בלי גט, ואמנם יש לחלק ואין כאן מקומו.

ובנוגע למה שאמרנו, כי בחפץ הניתן לקדושין כשיש ספק בשוין אין מניעה בזה שהעדים לא ידעו בשעת מעשה אם יש בו שו"פ, הנה גדולה מזו מצאנו דגם כשיש ספק על עצם כסף הקדושין סגי כשמבררים אח"כ, למשל הדין כי אפשר לו לקדש אשה בפקדון שיש לו בידה או בהנאת מחילת מלוה לא נזכר בשום מקום שהעדים צריכים לדעת שיש לה פקדון שלו או שחייבת לו כסף במלוה וכדומה, אלא שאנו אומרים כי כששומעים שמקנה לה הפקדון או מוחל לה המלוה וזהו פעולת נתינה ודי

לסימן כז ס"ק ו—ח

סי' כ"ז ס"ק ו'. ע"ד לשון הקדושין. ע"י בסדור עבודת ישראל (בער) שכתב בנוסח הקדושין בטבעת זו — בחולם.

שם בפ"ק ח' אית א', הביאו מספר החינוך דנהגו לקדש בטבעת להיות בידה תמיד למזכרת שתתן אל לבה לעולם שהיא קנויה לו. מדבריו אלה נראה שכן נהגו בנות ישראל לא להסיר את טבעת הקדושין מאצבען, וכן הביא בספר ציון לנפש חיה להגאון רבי נתן נטע לייטער סי' ע"ט בתשובת בן המהרש"ם בשם ספר יאיר נתיב להגאון בעל חות יאיר שמנהג נשים שתמיד נושאים בידם טבעת זהב ומקפידים מאד, ויותר מזה מבואר בשו"ת דברי יוסף לרבנו

יוסף אירבאט סי' מ"א, כשדן לומר שאין איסור להכנס לביהמ"ס בדבר שכתוב עליו תיבה אחת של כתב אשורית הוסיף לכתוב: „ואלת"ה לך גא ואסור לכל הנשים שלא יכנסו לבית הכנסת בטבעת קדושין שחוריתין בה שם האיש והאשה באותיות אשוריות, ודבר זה לא שמענו ולא ראינו לרבנתינו מזהירין על כך, ואדרבה המנהג פשוט ליכנס עמה לב"ה ואין פגעה מה ומצפצף". הרי שנהגו הנשים לא להסיר טבעתן מעל אצבען, אמנם לענין גטילת ידיהם לסעודה, ע"י א"ח סי' קס"א ויר"ד סי' קצ"ח.

שם. ע"ד צורת הטבעת. ע"י וזה חי דף כ' עמוד ד' שכתב, וקבלתי ממורי דודי רבנו צבי הקדוש [בעל עטרת צבי] שהטבעת קדושין צריך שיהי' עגול מבפנים ומרובע מאח' בריבוע גמור

הקדוש"ט מפרשיטחא זי"ע אמר לי שמקובל אצל בני משפחתו לקדש בטבעת של זהב, ומנהג זה מיוחד לזקנים הנ"ל.

שם אות ד'. אם צריך להקפיד שלא יהא דבר חוצץ בין הטבעת לאצבעה. בשד"ח מערכת חתן וכלה אות כ"ו, דן בזה לענין כשהכלה איננה טהורה, וכתב, וראיתי באיזה חופות של האשכנזים שבעירנו הי"ו שהכלה לובשת לכבוד בתי ידים לבנים ובשעת נתינת הטבעת באצבעה אומר לה הש"ץ הי"ו להסיר הבית יד שתקבל הקידושין, ואני הייתי מסדר הקידושין כנהוג ולא אדעתאי לומר לו שלא יעשה כן ואדרבא לפי מה שהבאתי מדברי הרב זרע יצחק שכתב תקנה לכלה נדה שתפרוס מפה על ידה לקבל הקדושין, א"כ אדרבא הכי עדיף שתקבלנה כל הכלות ביד מעוטפת בבית יד, שאם לא טהורה היא הרי אינו נוגע בבשרה ממש, וכיון שעושות כן כל הכלות לכבוד בעלמא, אין כאן משום הרגש ופירסום שאיננה טהורה, ואית"ש אוהרנו שלא יעשה עוד כן והנהגה להן לבנות ישראל יעשו בזה כרצונן. ושם בשד"ח כתב שוב שכל זה כתב לפני שראה הדעות שבפוסקים אי שפיר דמי לקדש בבתי ידים, ואחר שהביא מה שכתב הזכרם שלמה לא לקדש בבתי ידים ושבספר שמחה לאיש כתב שלא לחוש לדבריו, הוסיף, וכבר הבאתי דברי הרב מוהר"י עטייה שיש תקנה לכלה שפרשה נדה ליתן מפה בידה כו', ומ"ש הירוצה להחמיר יורוק לה וכו', היינו משום חשש נדה, אבל משום חציצה בקדושין נראה מדבריו דאין שום חשש בדבר, ומ"מ מה שעשה הש"ץ הי"ו לא נפלאה היא שלפי הנראה כן דעת רבני האשכנזים הי"ו ואינה בדידהו שפיר עבדי.

ישראל וועלץ

מלפנים ראב"ד בודפסט

כעין שני דלתין כו', והעושה טבעת קדושין כזה מממון בעלה דוקא יהיה מובטח שלא תהי' אשתו עקרה כל ימיה וכו'. וכע"ז כתב שם לפני כן בדף ד' עמוד א'. וכן בספר תפלה למשה פ' כי תצא עמוד קל"ט (שנדפס בא"י) כתב, והוא הטבעת קדושין ג"כ כי הוא שני דלתין, דלת אחת ובראשה יוד הוא הציר כו', ומשני הדלתין נעשה צמידין על ידיה בזכור ושמור ולא יעבור זר וכל טומאה ביניהם כו'. וב"עמוד ק"מ שם כתב, ולקחת לך לאשה דרך לקוחין בטבעת קדושין כאשר בארנו שהטבעת היא צורת שני דלתין ושני יחידין צירין שהוא חותם מ' סתימא ובתוכה עגול כסמ"ך אשר מ"ם סמ"ך נצמדים על ידי וכו'. ועי' בדרכי חיים ושלום סי' תתקמ"ח שבעל מנחת אלעזר נהג כן בעת שלקח לאשה את נכדת בעל זהר חי הנ"ל.

שם. הביאו מנהגים שונים בקשר לטבעת הקדושין אם צריכה להיות משל כסף או משל זהב. עי' בהרי בשמים מהדו"ת סי' רכ"ט שמשמע שמנהגם היה לקדש בשל כסף. ועי' בספר מנהגי קומרנא אות קכ"ב שכתב דמנהג בית קומרנא (וכן מנהג בית זידיטשוב וההולכים בדרכם) לעשות טבעת קדושין מרובעת מכסף. וטעם הדבר כתוב שם בהערות, דכסף מרמז על חסד כידוע ליודעי חן. ונראה רמז לטעם מנהג העולם לקדש בשל זהב, עפ"י מש"כ בחופת חתנים הובא בסעמי המנהגים עניני אישות אות תתקע"ה, רמז לשים טבעת הקדושין באצבע הסמך לאגודל, ממומר השמים מספרים שזכר בו, והוא כחתן יוצא מחופתו, דכשמתחיל למנות התיבות באצבעות ירך מספוק תורת ה' תמימה וגו', בכל פעם תבוא חיבת שמו יתברך באצבע, ולבסוף, הנחמדים מזהב, חיבת, מזהב" נופלת על האצבע, להימז דכבר קדשוה שמים ליתן בה טבעת הקדושין. הרי דמרומו טבעת הקדושין בתיבת מזהב. חכם אחד מגדלי רבנו, היתחדי

בדבר נישואין אורחיים או לאיש ואשה

ראש המדברים בזה הוא הריב"ש בסי' ו' ומובא באה"ע סי' כ"ו סעיף א' ברמ"א והמחבר סי' קמ"ט סעיף ו' והרבה כתבו בזה האחרונים והעיקר החשש הוא אם חוששין משום אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר לשם קידושין והריב"ש מביא דברי הראב"ד וכו' שהחשש יוכל היות דוקא במוחזקין בכשרות וכו' אבל לא בחשודין בפריצות עריות וכו'. ואינני אוהב לסעון ולחזור על כל שנאמרו בזה רק לדעתי יש חשש אחר.

(א) כיון שאנן מסקינן באה"ע סי' כ"ו סעיף ב' אם הכנים לחופה [מובן היכא שמכוון לקידושין] יש אומרים שהוא ספק (קידושין) ועיין ברין שאומר להחמיר ובשעה"מ מביא גם דרש"י סובר כן כריח וגם הטור וכו'. ולכן כיון שכולם מודים שחופה היא היא שהבעל מכנים האשה לביתו שתהא לו לאשה ועיין באבני מלואים כיון דחופה הוא לשם אישות ואם יתברר דנישואין לא יוכל היות נשאר זאת קידושין למיך חופה קונה וז"ל האבני מלואים בסי' ל"ז סעיף י"א ציון ו' ולדעת הרין והרמב"ם אפילו נתרצה האב בסי' אחר הקידושין לא מהני כל שנחקדשה שלא לדעת אביה וכו' וא"כ אפילו אח"כ נישאת ונעשה לה מעשה יחופה דהוי ראי' מרשתק כל כך ש"מ

שדרים יחד כאיש ואשה בלא נישואין.

נתרצה תו לא טהני ריצוי האב אחר הקידושין ורב חונא לסעמיה דס"ל חופה קונה א"כ כיון דנישאת ושתק כל כך ש"מ דאורי ונתרצה וקונה החופה עיין שם ועיין בחשובת הרא"ש כדל"ו בענין חופה וביד רמ"ה דף קמ"ז ציון ע"ה וז"ל מיהו שמעינן דלא קני איתחא בכניסתו לחופה אלא דעייל סתמא דסתמא לשם נישואין וכו' וכיון שכולם מוכינים שעיקר החופה מה דכתוב בתורה ואם בית אישה וגו' וכיון שזהו חופה והאיש הביא האשה בכיתו לחיות חיי אישות וחי עמה כל הזמן הלא יש לנו לחוש שזהו גופא קידושין להשיטות דמסקינן כרב הונא ולסברת אבני מלואים הנ"ל שכניסה לחופה לשם אישות זהו גופא נשאר קידושין והאבני מלואים לשיטתו בסי' ל"ח סעיף ל"ה ציון י"ו דנישואין צריך עדים וכשם שהמקדש בלא עדים אין חוששין לקידושין וכו' ה"נ נישואין וכו' ומשום הכי צריכים עדי יחוד וכו' וכיון שכן אי אפשר להיות חופה בלא עדים ואם נתברר שזה אין חופה נשאר קידושין כנ"ל.

(ב) סברת הגאון הראגאצאוי בדידו שיש איסור עשה משום ודבק באשתו כמו שמבואר בקידושין י"ג ע"ב לס"ד דמיתה אינה מתרת ונשאר העשה ומבואר בתוס' דעשה ודבק

מפתח הענינים

סימן כו ס"ק א — סעיף ד ס"ק טו

סימן אות	דף טור	סימן אות	דף טור
		סעיף ב	
		הכנים אשה לחופה אינה מתקדשת בכך, וי"א שהיא ספק.	
א	ח	הראשונים הסוברים דחופה אינה קונה.	ט
	ט	דעת הראשונים דחופה קונה מספק, ואלו שנחלקו האחרונים בדעתם.	א
	ב	דעת האחרונים להלכה.	ב
	ג	נכנסה לחופה וקדשה בקנין אחר באופן שלא חלו הקדושין, אי חיישין לספק קדושין מחמת החופה אע"פ שלא נתכחן לקדשה על ידה.	ג
	ד	לחסוברים דחופה קונה אם ודעת הקנין גם גומרת.	ד
	ה	האם צריך שיאמר האמק"ל בחופה זו או גם כשהכניסה לחופה בסתם מהני.	ה
	ו	כשאמר שמכניסה לחופה לשם נשואין אם חוששין לקדושין.	ו
	ז	אם גם חופה נדה קונה.	ז
	ח	אם חופה קונה באלמנה.	ח
	ט	אם דוקא חופה יחוד קונה או גם שאר מנהגי חופה המבוארים בס"י נ"ה.	ט
	י	אם מסירה לרשות הבעל קונה כמו חופה.	י
	יא	אם מהני תנאי בקדושי חופה.	יא
	יב	המקדש בחופה שיחולו הקדושין לאחר ל' יום.	יב
		סעיף ג	
		משנתקדשה [אע"פ שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה. רמב"ם] נחשבת כאשת איש לחייב תבא עליה וצריכה גם להתירה לשוק [אבל אינה נחשבת כאשתו עד שתכנס לחופה כמבואר להלן בס"י נ"ה. טור].	
		סעיף ד	
		האשה מתקדשת בשלשה דרכים בכסף או בשטר או בביאה מן התורה אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות ואם עבר וקידש בביאה מכין אותו מכת מרדות והיא מקודשת.	
א	י	אם גם קדושי כסף היו ואורייתא לכו"ע.	יג
	יא	אם לוקין על קדושי ביאה גם כשהקדושין היו בשדוכין.	יד
	יב	אם דוקא כשקידש בלא שדוכין.	א
	יג	אם גם אותה מכין או רק אותו.	ב
		טעם למה הוצרך הסוד והשו"ע לפרש והיא מקודשת.	
		ואפילו קדשה בכסף או בשטר אם לא שידך תחילה או שקידש בשוק מכין אותו מכת מרדות וי"א שאין מכין אם קידש בכסף או בשטר אפילו בשוק ובלא שדוכין.	
	יד	שדוכין היינו בדברים בעלמא אף בלא כתיבת שטר.	
	טו	ביאור בדעת הסוברים דמכין.	
		סעיף א	
		אין האשה נחשבת כאשת איש אלא ע"י קדושין שנתקדשה כראוי אבל אם בא עליה דרך זנות שלא לשם קדושין אינו כלום.	
א	א	מתי לוקין על פנויה שאינה מיוחדת לו משום לאו וקדשה יתבאר בס"י קצ"ו.	א
		ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לביתה אינה נחשבת כאשתו, ואפילו אם ייחדה לו.	
ב		וכשהיה גלוי לכל שכונס אותה לשם אישות אי הוי כעדים בדבר.	
ג		דעות הפוסקים ביחד לו אשה אי צריכה בט.	
		ואדרבא כופין אותו להוציאה מביתו.	
		דודאי בושח היא לטבול ובא עליה בנדתה.	
ד	ב	כשאמרה שטבלה לנדה אם נאמנה.	א
		אבל אם מייחד אליו אשה וטובלת אליו יש אומרים שמותר והיא פילגש האמורה בתורה וי"א שאסור ולוקין ע"ז משום לא תהי' קדשה.	
א	ה	המצית הדעות בדיון זה.	
ב		הסוברים דבמיוחד פילגש לעצמו בלי קדושין לוקה משום לא תהי' קדשה.	
ג	ד	הסוברים דבמיוחדת בלי קדושין אין בה אלא איסור עשה.	
ד	ג	הסוברים דבמיוחדת אינה אסורה אלא מדרבנן.	א
ה		הסוברים דמדינא אין איסור במיוחדת אפילו מדרבנן, אלא שאינו נכון לעשות כן.	ג
ו	ד	הסוברים להתיר לגמרי מיוחדת לאיש אחד.	ד
		עכו"ם שנשא עכו"ם וכן מומר שנשא מומרת בנימוסיהן ונתגיירו אח"כ אין כאן חשש קדושין כלל ומותרת לצאת ממנו בלי בט אע"פ ששהה עמה כמה שנים אינו אלא כזנות בעלמא.	
א	ד	דעות הפוסקים בדיון מומר שנשא מומרת בנימוסיהן.	ד
ב	ה	ובאנוסים ששומרים מצות בצנעה.	ג
ג		הנישאים בנשואין אורחיים לפי חוק הממשלה.	
ד	ט	ויהיו חששים בלי רישום חוקי כל שהוא כאיש ואשה.	א
ה		וכשרצו לסדר חופה וקדושין אלא שלא היו יכולים מפני איזו סבה ודר עמה בלא חופה וקדושין.	ב
ז		אם צריך אחרי הגירות חופה וקדושין מחדש, וכשדר עמה בלא חוקי אי אמרינן אאעכב"ז ולשם קדושין בעל.	ג

סימן כו סעיף ד ס"ק טו — סימן כו סעיף א ס"ק יא אות ח

ס"ק אות	דף סור	ס"ק אות	דף סור
טז א	מקור דעת הסוברים ואין מכין.	והוא הדין בכל לשון שמשמעותו לשון קדוש ודאי באותו מקום.	דף סור
ב	דעת שאר הפוסקים בדין זה. (ובשליח שקידש אשה למשלח בלא שדוכין).	מקור הדין ודעות הפוסקים בזה.	כא ג
ג	קידוש בחנות אי הוי בקידוש בשוק.	ובשאמר לשון קדושין בשפה לועזית חוץ מלשון הקדש.	
ד	קידוש בשוק והקדושין לא חלו מסעם אחר, אם לוקה.	ובשאמר לשון הקדושין בשפה לועזית במקום שאינה שפה המדוברת שם.	ד
ה	האם צריכים לקדש דוקא ביום.		
ו	קידוש אשה בשני קנינים ואחד מהם אינו מועיל לקדושין אי נימא כיון דאחד אינו מועיל, גם האחר אינו מועיל.	ובלבד שהיא תבין שהוא לשון קדושין.	
	סימן כז. כיצד לשון הקדושין ושיאמר הוא ויתן הוא.		
	סעיף א		
	בכסף כיצד נותן לה בפני שנים פרוטה או שות פרוטה ואומר לה הרי את מקודשת לי בזה.	האם צריכה להבין גם פירוש המלות של לשון הקדושין, או דמגי כשיודעת רק כללות הענין שהוא לשון קדושין. ואם צריכים גם העדים לדעת כשעת קדושין שהבינה לשון הקדושין.	א י
א	כשאמר לה שלי קדושין מעל גבי קרקע. יתבאר להלן סק"א אות ט.	האם נאמנת האשה לומר שלא הבינה לשון הקדושין. ותמצית הדעות בזה.	ב א
ב	אי מקדשין במטבע. יבואר בס"י ל"א.	הסוברים ובכל הלשונות שהם קידושין ודאים אינה נאמנת לומר שלא הבינה, ואפילו באלו דאיבעיא בגמרא ונפשו.	ד ב
ג	המקדש בשות פרוטה קרקע או מחובר לקרקע אם מקודשת. כשמקדשה בקרקע אם צריך להיות ממיטב כמו בנזקין וזוהי ממיטב.	הסוברים דבשלשונות שנסתפקו בגמרא ונפשו נאמנת לומר שלא הבינה.	ה ג
ד	אם צריכה לעשות קנין בקרקע הקדושין, ואיזה קנין. האם צריכה להיות האמירה לפני הנתינה דוקא וביאור לשון השו"ע בזה. [ועיי' בהשגחות].	הסוברים דגם בלשונות הוראים שלא נסתפקו עליהם נאמנת לומר שלא הבינה. כל שאין מובנם פשוט וידוע לכל. הסוברים דרק לתמרא נאמנת לומר שלא הבינה, והוי קידושין ספק. והחולקים על זה.	ו ז
ה	אם צריכה להיות מקודשת לה, רק אצל עדים וה' עדים שאני מקדש אותה לי.	בלשון הרי את מקודשת לי הנהוג לקדש בו, אם נאמנת לומר שלא הבינה.	ח כג
ו	ביאור לשון הרי את מקודשת לי. כשלא אמר האמ"ק רק פירש שמה ואמר בלשון נסתר הרי פלונית בת פלונית מקודשת לי. ע"י בהשגחות.	להסוברים דבלשון הרי את מקודשת לי אינה נאמנת לומר שלא הבינה. אם הדין כן גם בשאר לשונות שמובנם ידוע כגון הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאשה.	ט כד
ז	כשאמר גם "כטבעת" רק החסיר מלת "זו".	וכשיש אימרונא שלא הבינה לשון האמק"ל אם נאמנת אף למחמירים הג"ל, ונדרונים שונים בזה.	י ד
ח	להסוברים שאמירת "כזה" לא מעכב, אם זה גם כשאמר תהיי לי מקודשת בלשון עתיד.	וכשהיה ספק קדושין מצד אחר אם נאמנת לומר שלא הבינה לשון האמק"ל.	יא כז
ט	וכשאמירת לשון הקדושין היתה אחרי שכבר נמצאה הסכעת אצלה ולא אמר "בזה".		
	חיסורים או שינויים בלשון הרי את מקודשת לי שדנו בהם הפוסקים אי מגרעי לשון הקדושין.		
א	כשאמר רק "הרי את" או חיסורים אחרים.		
ב	כשאמר הרי "יד" מקודשת.		
ג	כשאמר הרי את מקדשת.		
	וזהו הגי' לכתחילה לומר כדת משה וישראל.		
ז	הפעם שתיקנו לומר כן.		
	וזהו הגי' לקדש בטבעת.		
א	סעם המנהג לקדש בטבעת.		
ב	לקדש בימין ידיוה, וכשקידש בשמאל.		
ג	באיזה צד ישים הטבעת.		
ד	אם צריך להקפיד שלא יהא דבר חוצץ בין הסכעת לאצבעה.		

סימן כו סעיף א ט"ק יא אות ט — סעיף ד ט"ק כט אות א

סימן אות	דף סור	סימן אות	דף סור
יא ט	וכשמעיקרא לא אמרו העדים שהיו מדברים על עסקי קדושין ואח"כ חזרו ואמרו שדברו ע"ק.	א	לא
י	כשאמרו העדים שדברו ע"ק והאיש והאשה מכחישים אותם, או כשהאיש והאשה אומרים שדברו ע"ק והעדים מכחישים אותם.	כ	כ
יא	האם נאמנים האיש והאשה לומר שלא נכתבנו בדבור ע"ק אלא להתלוצץ.	כא	ב
יב	דבר ע"ק עם אשה האסורה לו מחייבי לאוין ואח"כ נתן בשתיקה אם הני מקודשת.	כב	א
יב	כשדבר גם בשעת נתינה אלא שהעדים לא שמעו מה שאמר, אי חיישין שאמר לשונות שאינם מועילים וע"ז נתבטל הדבור ע"ק שדבר תחלה.	כג	ב
יג א	דעות המוסקים אם יש לחוש לקדושין אפילו אין עסקין באותו ענין.	כד	א
ב	אם אין עסקים באותו ענין מקרי דוקא כשהתחילו לדבר מענינים אחרים, או אפילו כשהיה רק הפסקת זמן מה בין עסקי הקדושין לבין הנתינה.	כה	ב
ג	וכשהפסק היה לצורך הקדושין.	כו	א
	י"א דלא בעינן מדברים באותו ענין ממש אלא מדברים מענין לענין באותו ענין.	כז	ב
יד	דעות המוסקים בדיון זה.	כח	א
	וי"א דלא בעינן מדברים עמה אלא כל שמדברים לפניה סגי.	כט	א
טו א	דעות המוסקים בדיון זה.	ל	א
ב	וכשרק אחרים דברו בפניה על ע"ק ולא המקדש.	לב	א
ג	וכשרק היא דברה בעסקי קדושין ואח"כ נתן לה בשתיקה.	לג	א
ד	וכשהיא דברה עמו על ע"ק והוא ענה הן.	לד	א
ה	חובה או התאספות לאירוסין אם נחשב כמדבר עמה על ע"ק.	לה	א
סעיף ב		סעיף ג	
	אמר לה הרי את אשתי הרי את זקוקתי והרי את קטניה לי הרי את ארוסתי הרי את שלי הרי את ברשותי הרי את לקוחתי, מקודשת אם הבינה דבריו או שדברו מתחלה על עסקי קדושין.	כז	א
טז א	האם גם לפי מנהג זמנינו שמשתדכים מקודם, והם מיועדים אחד לשני גם לפני הקדושין, מועיל לשון "הרי את שלי", וכשאמר הרי את לי.	כח	א
יז	אם נאמנת לומר כהני לשונות שלא הבינה, ע"י לעיל סק"י אחיות ג-ט.	כט	א
יח	אם כהני לשונות הרואים מנהג גם כשדברו רק על עסקי שתיקה.	ל	א
	אבל האיש אינו נאמן לומר שלא כות לשם קדושין.	לא	א
יט	דעות המוסקים בזה.	לב	א
סעיף ד		סעיף ה	
	אמר לה הרי את מקודשת ולא אמר לי אינה מקודשת, וכן עיקר אבל יש מחמירים ואומרים דהוי קדושין.	לג	א
ל	מקור הדין ויסוד המחלוקת, ודעות הראשונים בזה.	לד	א

סימן כו סעיף ד ס"ק כט אות ב — סעיף ו ס"ק לח

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
כב ב	דעת הרשב"א.	א	מא
ג	דעת האחרונים להלכה.	ד	
ד	וכשישנה עוד ריעותא מלבד החסרון שלא אמר לי.	מג	א
ה	וכשהרעותא הנוספת היא בזה שיטתן הוכחות מעצם העובדא שלא כיוונו לשם קדושין, כגון שכיוונו לשחוק והתול וכדומה.	ג	
ו	וכשישנה הוכחה שלא קידשה לעצמו.	מד	א
ז	כשאמר "האמ"ק אבל אינני אומר לי".		
ח	כשהמקדש אומר שלא אמר לי והעדים אומרים שאינם זוכרים.	ב	
ט	כשהעדים אומרים ששמעו שהמקדש אמר האמ"ק ועוד כמה תיבות ולא הבינו מה אמר, אם יש תלות שבדואי סיים לשון הקדושין כהוגן.		
י	וכשאמר תיבת עלי במקום תיבת לי.	ג	
יא	וכשאמר האמ"ק לכם.		
יב	אי בעינן ידים מוכיחות גם על המתקדשת.		
יג	ובדליכא ידים מוכיחות לא מי הוא המקדש ולא מי היא המתקדשת.	מה	א
יד	וכשנתכוונו שניהם שתתקדש היא לו, (אי הוי קדושין אף להסוברים דבלא אמר לי אינה מקודשת).		
טו	אם חסרון תיבת לי מגרע גם כשהיתה משודכת שלו.	ד	
טז	ואם יש להחמיר במשודכת כשאין ידים מוכיחות על המתקדשת.	מז	ב
יז	וכשאין ידים מוכיחות לא על המקדש ולא על המתקדשת.	ג	
יח	וכשהיה משודך עם אשה אחרת.		
יט	אי בעינן שהעדים יעידו גם על השדוכין.		
כ	וכשלא היו השדוכין בקנין וכדומה אלא שרק נתרצו במת.	ד	
כא	כשקידש תחת הוצפה וכדומה אי הוי ידים מוכיחות גם אם לא אמר לי.		
כב	במקומות שאין מקדשים ע"י שליח, אי הוי דוכחה שלעצמו קידשה.		
כג	אם יש חילוק לענין חסרון תיבת לי בין לשון הרי את "מקודשת", לבין שאר לשונות של קדושין.	מה	א
כד	ובשליח שאמר האמ"ק פלוני ולא אמר לפלוני.		
ע"י בהשמשות.			
ואם היה מדבר עמה על עסקי קדושין הרי זו מקודשת.			
ל א	מקור וביאור הדין.	א	
ב	אם יש חולקים על דין זה.		
ג	אם מהני כאן אפילו אינם עוסקים באותו ענין ממש רק מענין לענין באותו ענין.		
ד	אם במדבר ע"מ מקודשת אפילו כשמלבד חסרון לי גם ליכא הוכחה מי היא המקדשת.		
ואם קידש תחילה אשה אחת קדושין גמורים ואמר לאחרת בפניה תהא מקודשת ולא אמר לי ידים מוכיחות גיבהו וחוששין לקדושין.			
לא א	מקור הדין וסעמו, וביאור לשון "חוששין לקדושין".	מט	ג
ב	וכשאמר לשניה "ואת" תהי מקודשת.	ג	א
ג	וכשתבע אשה להתקדש לו ולא רצתה, וקידש אחרת בפניה ולא אמר לי.		
סעיף ה			
יש מי שאומר שאם כשנתן לה הכסף אמר לה הריני נותנו לך בתורת קדושין הוי כאומר לי.			
ג	מקור וביאור הדין.	א	
ב	האם יש חולקים על דעה זו.	ב	
ג	אי הוי קדושין ודאי או רק קדושין ספק, ודעות האחרונים בזה.	ג	
א	וכשהמקדש הוא נשיא.	ד	בא
ב	וכשאמר אני מקדש אותך, או שאמר קדשתיך.	ה	
ג	וכשאמר קחי זה לקדושין אי הוי כאומר הריני נותן.	ו	
ד	וכשאמר קחי זה לקדושין כעזי, או בשבילי.	ז	
	וכשאמר קחי מידי או ממני.	ח	
ב	וכשאמר קחי זה בקדושין לי.	ט	גב
ג	ואם יש בלשון קחי בקדושין וכדומה משמעות שהיא היא המתקדשת.	י	
א	וכשהשיבה האשה אני מקבלת, אי הוי הוכחה שהיא היא המתקדשת.	יא	גא
ב	כשאמר אני נותן לקדושין בעבור בתך, אי הוי ידים מוכיחות שבתו היא המתקדשת.	יב	
ג	מחלוקת הפוסקים אי מהני כשאומר הקדושין בלשון שם דבר ואינו מתפרסם על האשה.	לג	א
ב	לשונות שונים בצורת שם דבר שדנו הפוסקים אם יש בהם משמעות מוכיחה שהוא מקדש את האשה בנתינתו זו.	ב	
ג	וכשהיתה משודכת שלו אי מהני גם כשקידש בלשון שם דבר.	ג	ג
וצריך שיאמר לה לשון המוכיח להבא כגון שאומר הרי הן קדושין או קדושין יהיו אבל אמר הן קדושין לאחד אינו כלום.			
ג	כשאומר תהי מקודשת לי.	לד	
א	דעות הפוסקים בלשון הן קדושין לאחד.	לה	א
ב	וכשאמר את מקודשת לי ולא אמר "הרי".	ב	
ג	וכשאמר אני נותן לקדושין, אי הוי לשון להבא.	ג	גז
א	וכשאמר לשון קדשתיך וכדומה.	ד	גח
ה	וכשהיו מדברים תחילה על עסקי קדושין אי מהני גם כשקידש אח"כ בלשון שאינו להבא או בלשון שם דבר.	ה	
סעיף ו			
אמר לה הריני אישך הריני בעלך כו' אינו כלום אפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין.			
ב	כשאמר שני הלשונות הרי את אשתי והריני אישך ביחד.	לו	גט
ב	כשקידשה בשטר שכתוב בו הרי את מקודשת לי ואמר לה הריני אישך.	ב	
א	הסוברים שכאמר הריני אישך אינה מקודשת אפילו בהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין.	לז	ד
ב	הסוברים שבהיה מדבר עמה הוי מקודשת או ספק מקודשת.	ב	ס
נתן הכסף לאחד ואמר לו הרי את חמי אין בזה כלום.			
ג	מקור וסעמו הדין.	לח	א
ב	ודעות האחרונים בדין זה.	ב	

ס"ק	אות	סעיף ז	דף	סור
		נתנה היא לו כסף ואמרה הריני מקודשת לך אינה מקודשת.		
לט		דין נתנה ואמרה באדם חשוב יתבאר בסעיף ט', ודין נתנה היא ואמר היא (באדם שאינו חשוב) יתבאר בסעיף ח'.	טא	א
		סעיף ח		
		נתן הוא ואמרה היא אם היה מדבר עמה על עסקי קדושין הוי ודאי קדושין ואם לאו הוי ספק קדושין.		
מ	א	כשאמרה יתקדש לי, או הריני מקיחה עצמי לך, או יתן לי מזה ותקדשני.		ב
	ב	כשאמרה לשון שהיא עושה עצמה להפקר ורוצה שהוא יקנה אותה.		ג
	ג	כשהאיש וגם האשה אמרו לשונות קדושין בעת הנתינה.		ד
מא	א	כשאמרה אחר הנתינה. הסוכרים שבנתן הוא ואמרה היא כשהיה מדבר עמה על עסקי קדושין הוי ודאי קדושין.		א
	ב	הסוכרים דאפילו בהיה מדבר עמה לא הוי ודאי קדושין.	סב	א
מב	א	מה דהוי ספק קדושין בנתן הוא ואמרה היא, אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ותמצית הדיעות בזה.		ג
	ב	הסיברים דמדאורייתא אין כאן אפילו ספק קדושין.		ב
	ג	הסוכרים שיש כאן ספק קדושין דאורייתא, ומ"מ אינה צריכה גם אלא מדרבנן.	סג	א
	ד	הסוכרים שצריכה גם מדאורייתא.		ד
	ה	כשהקדושין היו בפסולי עדות דרבנן.	סד	ב
	ו	נתן הוא ואמרה היא ובא אחר וקידשה ג"כ ע"י שנתן הוא ואמרה היא.		ג
	ז	בקדושי שטר וכיאה כשהיא אמרה יבואר בס"י ל"ב ול"ג.		
	ח	האם גם בנתנה היא ואמר הוא יש ספק קדושין.		
		ואם ענה הבעל הן בשעת נתינה הוי ודאי קדושין אפילו אין עסוקין באותו ענין.		
מג	ב	טעם דין זה, ואם יש חולקים ע"י.	סה	ב
מד		האם עניינה הן על אמירתה מוצילה אפילו כשלא דיבר עמה תחילה על עסקי קדושין.		ג
		סעיף ט		
		נתנה היא ואמרה לו הילך דינך זה מתנה ואתקדש לך ולקחו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה. אם אדם חשוב הוא ה"ז מקודשת.		
מה	א	אם צריכה לתת לו דינך דוקא או דה"ה פרוטה.	סו	ב
	ב	כשלא אמרה שהכסף הוא מתנה.		
	ג	כשנתנה לו מתנה על מנת להאחיר.		
	ד	כשנתנה לו בעל כרחו.		
מו	א	הסוכרים דכשלא אמרה ואתקדש לך אינה מקודשת. [וע"י להלן ס"ק ג'א].		
	ב	אם סגי לדיעה זו, במה שגילחה דעתה מכבר שרצויה שיקדשה ע"י נתינתה לו.	סז	א
ס"ק <th>אות</th> <th>סעיף ז</th> <th>דף</th> <th>סור</th>	אות	סעיף ז	דף	סור
א	סז	אם סגי לדיעה זו, במה שנתנה הן אחר אמירתו. אם מקודשת גם כשלא אמר בהנאה זו וכו"י.		
ב	א	כשלקח בשתיקה, אם הוי עכ"ס כנתן הוא ואמרה היא.		ד
ג	ב	כשנתנה ואמרה באדם חשוב וענה הן.	סח	ד
ד	ג	כשנתנה ואמרה באדם חשוב, ובא אחר וקידשה ע"י שנתן ואמרה, אם צריכה גם גם מהשני (להסוכרים דמקודשת לראשון מספק וצריכה גם ממנו).		
ה	ה	מה הדין כשאמר שתתקדש לו בהנאה זו לאחר ל' יום. גדרי אדם חשוב.	סט	א
מח	מח	אופני הנאה שונים בנתנה לאדם חשוב שאינה מקודשת בהם.		
מט	מט	וצריך חקירת חכם מי בקרא אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט.		
נ	נ	מקור וביאור דין זה, ואם סתם אדם הוא חשוב לענין זה.		ב
		ויש מחמירים אפילו לא אמרה כשנתנה ואתקדש לך רק נתנה סתם ואמר לה התקדשי כו' ושתקה.		
נא	א	הסוכרים כן. [וע"י לעיל ס"ק מ"ו אות א']. יש שחילקו כשלא אמרה ואתקדש, בין אמר הוא קודם שבאו המעות לידו לאחר.		ד
	ב	יש שחילקו כשלא אמרה ואתקדש, בין אמר הוא קודם שבאו המעות לידו לאחר.	ע	ג
		סעיף י		
		שיעור הכסף שמקדשין בו משקל חצי שעורה כסף צרוף.		
נב	א	אם שיעור זה הוא אליבא דכו"ע.		ד
נג	ב	האם גם בזמן הזה דשחי חצי שעורה כסף הוא מועט מאוד. יש לשער בשיעור זה.	צא	א
		סימן כח * המקדש בגזל במקדון או במלוח ובאיפור הנאה ראורייתא ודרבנן.		
		סעיף א		
		המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס אם נתיאשו הבעלים ונדע שקנה אותו דבר ביאוש הרי זו מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.		
נ	א	וכשקדשה בדבר של הפקר שלא זכה בו.		ג
	ב	גזל פחות משה פרוטה אם נחשב שלו לענין קדושין (כגון שצירף משלו עד פרוטה או לענין ספק קדושין מסעם שמה שיה פרוטה במדי).		ד
חלק גדול מסימן זה דן בקידוש בכסף שאינו שלו או בכסף שאינו בעין שחם ענינים הקשורים קשר הדוק בידינו חושן משפט. וכתוצאה מחל"ל ישנה הרבה פרטים הנידונים באחרונים בענינים אלו לענין קדושין, המבוססיני רק על יסוד דיני חרם, ואין שום חידוש מיוחד בעניני קדושין יותר מבדיני ממונות. פרטים כאלה לא הבאנו כאן, והעברנו לחלק חרם. ורק במקומות שחשפנו אומר כי לענין קדושין חדין משתנה, או כשישנה לפחות מחלוקה בזה אם חדין שוח לענין ממון ולענין קדושין, את אלה הבאנו כאן.				

[illegible]

סימן כח סעיף ב ס"ק יב — סעיף ג ס"ק כז

ס"ק אית	דף טור	ס"ק אית	דף טור
יב א	לשונות ואפנים שונים שדנו בהם הפוסקים אי חשיבי כאמירת ה' ע"י להלן סעיף ד'	יב יד	כשהתקדשת עניה ואמר לה שחקק מצות בתורת נדסה, ובשעת נתינה אמר האמק"ל.
ב	וכשחוק כדי דבור לאמירתה הן חזרה ואמרה שלא התכוונה לקדושין אלא להציל את שלה.	א	אבל אם לאחר שנתנו בידה אמר הרי את מקודשת לי בו אפילו אמרה הן אינה מקודשת אעפ"י ששידך תחילה.
יג	וכשקדשה בגזל וידה בפני ע"א.	כ	אם גם באמר לשון הקדושין תוך כדי דיבור אחר הנתינה אינה מקודשת.
יד	וצריך לשלם לה גזילותיה.	ב	וכשאמר לשון הקדושין אחר הנתינה בעוד ששניהם אחוזים בחפץ, ע"י ע"ז להלן סעיף ד' סק"א אות כ"ו.
	מקור הדין ודעת הפוסקים בזה.	ג	וכשפרע למשרתת חוב שחייב לבעה"ב, ולפני שהגיע הכסף ליד בעה"ב חזר ואמר לה האמק"ל בכסף זה.
טו א	מקור הדין.	א	אמר לה כנסי סלע זו סתמא וחזר ואמר התקדשי לי בו אעפ"י שחייב לה גם כן והגיע זמן הפרעון מקודשת ואינה יכולה לומר לפרעון קבלתי.
ב	ואם מיירי שנתן לה בפירוש לשם פרעון, אי דגם כשנתן בסתמא אינה מקודשת.	כא	דעת הראשונים בזה.
ג	וכשקדשה בתוך כדי דבור משבא לידה ואמרה הן.	ב	דעת האחרונים להלכה.
	סעיף ג	ג	וכשיש אומדנא שלא רצתה או להתקדש.
	החזיר לה חוב שהיה לה אצלו ואמר כנסי סלע זו שאני חייב לביי והרי את מקודשת לי בו קודם שתטלנו ונטלתו ושחקק את היו ביניהם שדוכין הרי זו מקודשת.	כב	כשאמר לשון הקדושין אחר הנתינה.
טז	מקור הדין, ואם הא דמקודשת בכה"ג כשידך, הוא אליבא דכו"ע.	ב	וכשגם המתקדשת אמרה הן.
יז	באופן דמקודשת, אם צריך עוד לשלם לה תשוב.	ג	וכשאמרו שניהם שנתכוונו גם בשעת הנתינה בסתם לשם קדושין.
	ואם לא שידך אינה מקודשת עד שתאמר לה.	כג	מקור הדברים ואפילו הגיע זמן הפרעון מקודשת.
יח	ובלא שידך ודיבור עמה על עסקי קדושה.	כד	אם גם באמרה תוך כדי דיבור שקיבלה לפרעון, אינה נאמנת.
יט א	וא דאינה מקודשת בשחקק, אם זה גם כשעוד לא הגיע זמן פרעון חובה.	כ	וכשהתקדש הוא יורד מנכסיו אם נאמנת לומר שקיבלה לפרעון.
ב	וכשהחזיר לה סתם הלואה תוך ל' יום, אי הוי כלא הגיע זמן הפרעון.		אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לך וחזר ואמר לא לשם פרעון אני נותנך לך רק לשם קדושין י"א דהוי מקודשת אפילו לא שידך.
ג	האם יש הכול בין מלוה בע"פ למלוה בשטר או בעדים.	כה	מקור הדין ודעות הפוסקים בזה.
ד	כשנתן לה יותר ממה שחייב לה, אם יכולה לומר דדי שקלי אף שאינו חייב לה כל הסכום.	ב	ואם אמרה תוך כדי דיבור שלקחה לחובה.
ה	אמר כנסי סלע שאני חייב לך ולא אמר סלע י"ה, האם יכולה לומר שלקחתו לפרעון חובה ולא לשם קדושין.		בקש ממנה שתלוה לו מצות על משכון ונתנה לו המצות ובאשר נתן לה המשכון אמר לה התקדשי לי בו וקבלתו ושחקק הוי ספק קדושין.
ו	אם גם כשנתן לה חפץ ולא כסף, יכולה לומר שלקחתו רק לפרעון חובה.	כו	האם יש הכול בין שאמר לה הלויני על משכון זה לבין שאמר הלויני על משכון סתם, ודעות הפוסקים בדינים אלו.
ז	לשונות שמשמעותם שנותן לה לחובה, אף שלא פירש כן להוציא.	ב	כשאמר שנותן למשכון ולקדושין.
ח	כשידבר אתה לפני הנתינה שנותן לה לפרעון חובה, ובשעת נתינה אמר לה רק האמק"ל ושחקק.	ג	וכשהמשכון היה כבר בידה, ולקחו ממנה וקידשה בו.
ט	וכשרק היא תבעה ממנו וצובה, והוא נתן לה בסתמא ואמר האמק"ל.	כז	כשקדשה אחרי, לאיזה מהם תנשא ומאיזה מהם תתגרש.
י	קנה חפץ מאשה ונתן לה כסף התשלומים ואמר האמק"ל.		סעיף ד
יא	אמר לה שחקק חפץ ששלח לה אחרי, וכשנתן אמר האמק"ל.		נתן לה פקדון ואמר לה כנסי פקדון זה וחזר ואמר הרי את מקודשת לי בו, אם אמר לה קודם שנטלתו ונטלתו אע"פ ששחקק ה"ז מקודשת.
יב	וכשנתן מצות שלו עבור חוב שחייב לה איש אחר.		
יג	וכשאמר לה שחקק עבור חוב שחייב לאיש אחר.		

סימן כח סעיף ד ס"ק כח — ס"ק לא אות כב

ס"ק אות	דף סור	ס"ק אות	דף סור
כח א	בבאור לשון "קודם" שנשלתו שבש"ע והרמב"ם, עם לשון "בשעה" שנשלתו, שבגמ' ובסור. ובדין אם אמרה אח"כ דמי"מ לא קבלה אלא לסקדון כדאמר בתחילה, ולא מהני באמרה שלא הכינה שאמר אח"כ לקדושין.	לא ג	מה הדין כשפטר אותה מאחריות שמירת הפקדון, אם יש להוכיח מדלא זרקא, שנתרצית.
ב	אמרה שלא הכינה שאמר אח"כ לקדושין.	ד	ומה הדין כשפטר גם אם תוקנו בידים, אם מוכח דנתרצית מדלא זרקא.
ג	אם בעינן שאמירת הקדושין תוא גם קודם שהושיטה ידה לקבל הפקדון.	ה	ואם נתברר או שהיה ידוע מקודם שאשה זו יודעת הדין דגם אם תורוק לא תתחייב, האם בכ"ה"ג יש עכ"פ להוכיח דנתרצית מדלא זרקא.
ד	ומה הדין שלא הוא אמר תחילה לסקדון, אלא היא נשלחה מאחר לקחת ממנו חפץ, וקודם שנתן לה אמר הקדושין, ונשלתו.	ו	מה הדין כשאומרת דמה שלא זרקא הוא משום שבאמת נתרצתה לקדושין.
ה	באופן שיש לה תועלת שהחפץ יסאר בידה על דעת נתינתו הראשונה, (כגון שנתן תחילה למתנה, או לקנותו, או שבקשה ממנו להתבונן בחפץ), אם י"ל דאף כשאמר הקדושין לפני הנתינה, נמי אינה מקודשת.	ז	כשאמר לה, החזירי לי החפץ או תתקשרי לי בו, אם בכ"ה"ג אמרינן דמדלא החזירתו ש"מ דנתרצית.
		ח	מה הדין בזרקא אחר כדי דבור מאמירתו, אם נימא מדורקא אח"כ הרי ולא חששה לחיוב אחריות, א"כ מדלא זרקא תוכ"ד מוכח דנתרצית בעת קבלתה, אלא שאח"כ חזרה, וחזרה הא לא מהני.
		ט	מה הדין כשלא נתן הפקדון לידה, אלא אמר שיתן, ושם על השלחן, ואחר שלקחה משם החפץ אמר הקדושין, ושחקה, אם נימא דבכ"ה"ג לא הוי לקחתה לסקדון, ומדלא זרקא נוכח שנתרצית.
כט א	במקור הדין.	קטז א	כששם הפקדון תוך ד' אמותיה, ואז אמר הקדושין, ע"י באית כ"ה.
ב	אם מיירי דין זה באמר מקודם לסקדון, או גם באמר מתחילה לקדושין, וגם לא ניצרה אח"כ.	י	כשלא הוא אמר כנסי לסקדון, אלא היא בקשה ממנו חפץ בהשאלה, ונתן סתם ואמר הקדושין.
ג	בדעות הראשונים בזה.	יא	אם אחר שאמר לסקדון אמר עוד לשון אחר שיש לפרשו כנתינת סתם, אם נימא דהוי חזרה מההפקדה, וא"כ כשאמר אח"כ לקדושין, הרי אחר נתינה סתם, ד"א דמקודשת מספק, כבאות מב. (אופנים שונים בזה).
ד	כדעת האחרונים להלכה.	יב	כשהפקדון הוא תכשיט ושם עליה דרך קישוט, ואמר הקדושין, ושחקה, אם יש להוכיח דנתרצית, משום דאף דלא יכלה לזרוק מחשש חיוב, מי"מ הו"ל לסלק התכשיט מעליה.
ה	יש שכתבו דדין זה מיירי שהאשה או העדים הסתלקו מיד אחר שורק הקדושין ולא ראו אם ניצרה.	יג	דא ולא מהני כשאמר הקדושין אחר הנתינה לסקדון, אם היינו אפילו כשאמירת הקדושין הי' תוך כדי דבור לנתינת הפקדון.
ו	מה הדין בהא דזרק לחיקה, כשאמרה שדעתה היה להתקדש לו.	יד	ומה הדין בנתן למתנה ותיכ"ד אמר לקדושין.
ז	יש שכתב (מהסוברים שבלא ניצרה, מקודשת), דאם אחר זמן מועט מוריקנו גלתה דעתה שאינה רוצה להתקדש, או שהמקדש חזר בו, מהני.	טו	אם דין השו"ע הוא גם בשורק מקודם.
ז/א	יש שחילק בין היה מונח בחיקה באופן דכשתקום יפול החפץ מעצמו, או לא.	טז	אם יש לחוש בסתמא שמא היה שדיך.
ח	יש שכתב דאם היתה משורכתו לשעבר ונפרדו, ולא מהני שתקתה לכר"ע, ע"י בהשטות.		
ט	ומה הדין בנטלה מחיקה אחר כדי דבור מוריקתו, (לענין כשאמר מקודם לקדושין, ולענין שאמר מקודם לסקדון).		
ס	ומה הדין לשיטת ה"א הג"ל בנתן לידה או על אצבעה בלא סיוע שלה.		
ל א	באיוה אופן מיירי הא ד"נתרצית" דהכא.		
ב	מה הדין בנתרצית וזרק לה הקדושין וניצרה.		
	ואם אחר שנשלתו בתורת פקדון אמר לה הרי את מקודשת לי בו, ושחקה, אינו כלום.		
לא א	בטעם הדין ד"שחיקה" (על אמירת הקדושין לאחר מתן מעות) לאו כלום היא, אף שלא אמרה שאינה מתרצית בהקדושין. ובבאור הא דאין הוכחה שנתרצית מדלא זרקא להחפץ, דהוא משום דסברה שאם תזרוק ויאבד, תתחייב כשמוכח מהתנהגותה שאינה מתביישת להתנגד לדבריו, האם יש להוכיח שנתרצית מזה שלא אמרה בהדיא דאינה רוצה בקדושין.		
		יח	נתן לה מעות שתקנה דבר מה בשכילו.
		יט	נתן לה חפץ למסור לאיש אחר.
		כ	נתן לה מסבע שחלק ממנה חייב לה, וכשקבלה קרשה בעודף שצריכה להחזיר לו.
		כא	מסר לה חפץ ואמר שפלוני שלח לה, וכשקבלה אמר הקדושין.
			נדונים שונים שדנו בהם הפוסקים דהוו שתיקה דלאחר מתן מעות דפקדון.
		יז	כשנתן לה חפץ לראותו אם טוב הוא, וכשלקחתו אמר הקדושין.
		יח	נתן לה מעות שתקנה דבר מה בשכילו.
		יט	נתן לה חפץ למסור לאיש אחר.
		כ	נתן לה מסבע שחלק ממנה חייב לה, וכשקבלה קרשה בעודף שצריכה להחזיר לו.
		כא	מסר לה חפץ ואמר שפלוני שלח לה, וכשקבלה אמר הקדושין.
			נדונים שונים כשאמר הקדושין באמצע הלקחה, או נתן באמצע האמירה.
		כב	מה הדין כשאמר לה קחי החפץ שבמקום פלוני לסקדון, או למתנה, וכשתתחילה למשכו טרם שעקרנו כולו, אמר

מפתח הענינים

קפו

סימן כח סעיף ד ס"ק לא את כב-צ

ס"ק אור	דף סור	ס"ק אור	דף סור
לא	הקדושין וגמרה הלכותה אם הוי כאמר אחר הנתינה או כלשהי.	לא	המחלקים בזה בין אמר לשון הקדושין אחר כדי דיבור להנתינה לבין אמר תוך כדי דיבור.
כב	בנדון הנ"ל, כשאמר הקדושין כשהיא נכנסה תוך ד' אמות והחפץ.	א	קלא
כד	מה הדין כשרק גמר אמירת הקדושין היה אחר נטילתה ותחילת האמירה היה לפני הנטילה.	ב	קלב
כה	בסקדון של כמה חפצים שמסרם לה במניין, מה הדין כשאמר הקדושין אחר שמנה מקצתם ולפני גמר המנין הנתינה (ובכ"י שוחפין וא' מנה הכסף והשני לקח מידו שארית הכסף ואמר הקדושין והחפץ למנות).	ג	קלג
כו	ומה הדין באמר הקדושין בעוד שניהם אוהוין בחפץ הפקדון, והחפץ נשאר בידה.	א	קכ
כז	ובספק אמר הקדושין כששניהם אוהוים או קודם, והקדושין היו בשוק, ע"י בהערה נח שבאות לס.	ב	קכב
כח	להחמירים מהא דשניהם אוהוים, בעינן העדים יראו שלא הרפתה ידיה בעת פילוק ידיה.	א	קכד
כט	ומה הדין בגתן לה חפץ במתנה ואמר הקדושין בעוד שניהם אוהוין.	ב	קכז
ל	אם יש לחלק בהא דשנים אוהוין בין שריך ללא שריך.	ג	קכח
לא	בהא דשנים אוהוים מה הדין כששם סבעה באצבעה ואמר הקדושין כשעדיין אוהו כה, (ואם יש חילוק בזה אם הסבעה הרוקה באצבעה).	ד	קכט
לב	אם יש לחלק בהא דשנים אוהוים, אם מקדשה רק בחלק שבידה.		
לג	וכשבקשה ממנו חפץ לראותו או לקנותו, ובעודם אוהוים בו אמר הקדושין.	א	קכ
לד	כשנתן מסבע לידה והניח ידו על המסבע ועל ידה ואמר הקדושין.	ב	קכב
	כשנתן לה מסבע כדי לפורסה למסבעות קטנות, ובעוד שניהם אוהוים אמר הקדושין.		
דיונים בתשמעויות לשון העדות אם היתה האמירה לפני הנתינה או לאחריה.			
לה	כשהודע שנתן לה החפץ ואמר הקדושין, (ולא פירשו בהויא מתי היתה האמירה).	א	קכג
לו	בלשון הנ"ל, אם רשאים העדים לפרש אח"כ מתי היתה האמירה.	ב	קכד
לז	כשרק אחד מהעדים אמר בלשון הנ"ל, והב' אמר לשון מבורר.	ג	קכז
לח	לשונות אחרים שדנו הפוסקים במשמעותם מתי היתה האמירה.	א	קכח
לט	כשהעדים עצמם מספקים אם אמר הקדושין לפני הנתינה או אחריה.	ב	קכט
מ	כשהודע שאמר "בשעה שנתן", אם הכונה שאמר בזמן ששניהם אוהוים (דמליגי בזה באית כ"ו), או שיש לפרש שאמר לפני הנתינה, ומה הדין כשאמר "בשעה שלקחה".	ג	קל
נתן לה מעות בסתמא ואחר כך אמר לה לשון קדושין והיא שתקה ולא זרקתה.			
מא	הסוברים דאינה מקודשת.	ד	קכו
מב	הסוברים דהוי ספק מקודשת.	א	קל
מג	כשיש איסור על האשה להתקדש לו, אם אמרין בזה שבוודאי לא הסכימה להתקדש לו לעבור על איסור. (ובמשוואת לאחר דיש עליה איסור חרם לבטל השדוך).	א	קכא
מד	כשנתן החפץ לידה שלא בידעתה.	ב	קכב
מה	כשנתן לה דבר מבורך בנייר ולא ידעה מהו.	ג	קכג
מו	כשעדי הקדושין מסורסמים לבעלי עברה, אלא שעדיין לא נפסלו בב"ד.	ד	קכד
מז	כשהעדים רק שמעו אמירת הקדושין ואח"כ ראו סבעה באצבעה ולא ראו עצם הנתינה, ואפשר שנתן ואחר אמר ע"י בהשמות.		
מח	כשאמר נתינתו בסתמא אמר לעדים נתיני לה לקדושין. אם היתה זורקת את החפץ היה נאבד.		
מט	כשהאשה רצתה להשליך את כסף הקדושין אלא שמיד אמר לה שמצחק הוא, ולא השליכתה.		
ס	כשאמר ששמעה לשון קדושין הלכה בקול בכי לאמה.		
סא	כשהיה רק עד אחד על מעשה הקדושין.		
סב	כשאומרת שלא הבינה את לשון הקדושין או שנכתבה לשחק.		
סג	כשלא הבינה את לשון הקדושין ורק אחר כך גורע לה.		
סד	כשנתן לחברו כוס מין בהיותם מסובים במשתה, ואח"כ אמר לו לשון קדושין עבור בתי, ושחק ושחה היין.		
סה	כשבקשה ממנו מתנה ונתן לה בסתמא ואח"כ אמר לשון הקדושין.		
סז	כשהחפץ היה של אחר, או שחשבה שהוא של אחר.		
סח	כשהאשה אומרת שחפץ הקדושין שלה הוא, או שחשבה שהוא שלה.		
סט	אמר לה קחי זאת ואחר שלקחה אמר לשון הקדושין והיא שתקה.		
סז	כשהמקדש אמר שנתכחן לשחק.		
סח	כשהעדים הם קרובי אם או קרובי אישות.		
סח	כשמצטרפת ריעותא נוספת במעשה הקדושין.		
סח	כשנתן בסתמא ואח"כ אמר לשון קדושין ופנתה הן, ומה הדין בזה כשבקשה מקדום ממנו מתנה, ע"י בתחילת אות ס"א.		
סט	היש חילוק בזה בין אמר לשון הקדושין לאחר כדי דיבור מהנתינה לבין אמר תוך כדי דיבור.		
צ	היש חילוק בין נתן מעות לבין נתן חפץ.		
צא	כשהאשה אומרת שלא קיבלה לשם מתנה.		
צב	יכשויבר עמה על פסק קדושין קודם הנתינה.		
צג	כשמלכד אמירת הקדושין אחר הנתינה שבפני העדים.		

סימן כח טע"ו ד ט"ז לב — טע"ו ו ט"ז מ"ו

סימן אות	דף טור	סימן אות	דף טור
לא	שמעו העדים גם אמירה קודמת ולא ראו הנהיגה ואפשר שאז אמר לפני הנהיגה. ע"י בהשמועות.	א	אבל אם אמרה הן היז מקודשת.
לב	אם דוקא באמרה הן תוך כדי דבור מאמירתו, ועוד כמה פסטי דינים באמירת הן.	ב	קלת
ב	השיבה "בחדאי" ואומרת שאמרה כן בלשון תימה, אם נאמנה. (ובדין אם אמרה הן הן פעמיים, אם חשוב דרך שחוק).	ג	לח
ג	כשאמרה לשון שאין משמעותו "הן" בבורר, ויש לפרשו משמעות אחרת, אם נאמנה לפרש שכוונתה היתה לומר בזה שמסכימה להקדושין.	ד	לט
ד	נדרים שונים של מעשי האשה בהחפץ אחר אמירתו לשון הקדושין ושתיקתה, שדנו הפוסקים אם יש הוכחה שנתרצת, ואם הוי כאמרה הן. (ורק החפץ לחיקה ולקחתו אח"כ בידה נתן בידה ושמה על אצבעה. קדשה במאכל ואכלתו. סגרה ידה על החפץ, וכיו"ב).	ה	מ
ה	מה הדין בקידוש בפקדון על מעות באופן שהנפקת מותרת להשתמש בהם, אם מקודשת אפילו באמרה הן. קלט	ו	מא
	סעיף ה		מב
	אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ואמרה לו והרי אינו שוה פרוטה ואמר התקדשי לי בארבע זוזים שבתוכו הרי זו ספק מקודשת.	א	מג
לג	מה הדין כשלא אמר התקדשי לי בחפץ זה, אלא התקדשי לי בזה.	ב	מז
לד	ומה הדין כשלא אמר "לי" בפעם הב'. בביאור דין השו"ע ובדיעות הפוסקים בזה.	ג	מח
לה	אם ספק קדושין דין זה הוא מדאורייתא או מדרבנן. הא דהוי ספק מקודשת, היינו דוקא כשראו העדים החזקה להחפץ זמן מה עד אחר אמירתו התקדשי בדי זוזים. ומה הדין כשאמר לה התקדשי בדי זוזים כשהמעות כבר לא היו בידה אלא תוליתם לביתה.	א	מט
ה	ואם יש חילוק בדין זה בין אם אומרת אח"כ שכיחנה להתקדש בהזויים, לבין אם אומרת שלא כיוונה.	ב	ממ
ו	להסבירים דאינה מקודשת, מה הדין כשאחד מהעדים מעיד שאמרה הן.	ג	מנ
ז	אם יש חילוק בדין זה בין אם אמר התקדשי בדי זוזים בתוך כדי דבור להאמירה דאינו שו"ס, לבין אמר כן לאחר כ"ד.	א	מו
ח	אם זרקא להמעות לאחר כדי דבור מאמירתו, ע"י סקליא אות ח'. נדרים שונים בשתיקה לאחר מתן מעות (שלא לפקדון) שבו בהם הפוסקים אם אינה מקודשת לכו"ע. ע"ש באותיות מ"ט—ס"ז.	ב	מז
ט	אם יש לחוש לקדושין הראשונים משום החפץ ומסעם שמא שו"ס במקרא.	ג	מח
	וה"ה אם לא חזר ואמר התקדשי לי רק אמר לה הרי בתוכו שוה פרוטה מקודשת מספק.	א	מט
לז	דיעות הפוסקים בזה.	ב	ממ
	דף טור		מנ
	סימן כח טע"ו ד ט"ז לב — טע"ו ו ט"ז מ"ו		מו
	אשה שחטפה מעות מאיש א' וביקש שתחזיר לו, ולא רצתה, ואמר לה הרי את מקודשת לי בהם, ושתקה והחזיקה המעות, לא הוי קדושין, דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום הוא.	א	מז
ג	באור הדין, ודעות האחרונים להלכה.	ב	מח
א	האם הדין כן גם כשלא ביקש מתחילה שתחזיר, אלא שמיד כשחטפה אמר הקדושין.	ג	מט
	ע"י לעיל סק"ט אות ט"ו, דבכה"ג דחטפה ממנו יש היתר גם מטעם שקדשה בדבר שאינו ברשותו.	א	ממ
	סעיף ו		מנ
	היה לו פקדון בידה או שהשאלה חפץ ואמר לה התקדשי לי בפקדון או בשאלה שבידך ונמצא שנגנב או שנאבד אם נשתתיר שוה פרוטה מקודשת ואם לא אינה מקודשת.	א	מו
	הא דמקודשת בנשתתיר שו"ס אם זה דוקא כשידעו העדים שיש לו הפקדון בידה ושנשתתיר ממנו שוה פרוטה, או דסגי בהודאתה לבד.	ב	מז
ב	במקור הדין ושאלה.	ג	מח
ג	אם בעינן שהיא חאמר הן.	א	מט
ד	בביאור הענין דנמצא שנגנב היינו עוד לפני שנתקדשה, ולהכי בעינן נשתתיר שו"ס.	ב	ממ
	וכשיש ספק מתי נצב.	ג	מנ
	וכשהפקדון היה ברשות אחרים.	א	מו
	הא דאינה מקודשת בלא נשתתיר שו"ס, אי בעינן עדים שלא נשתתיר.	ב	מז
ב	ובלא נשתתיר שו"ס אי הוי עכ"ס ספק קדושין מטעם שמא שוה פרוטה במדי.	ג	מח
	ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון ומתרצת להתקדש בו הן אם הוא רב הן אם הוא מעט אבל אם יודעת סכום הפקדון ונמצא שנגנב או נאבד אע"פ שנשתתיר ממנו שוה פרוטה אינה מקודשת שאינה מתרצת להתקדש אלא בסכום הפקדון.	א	מט
ג	מקור הדין ודעות הראשונים בחילוק הג"ל.	ב	ממ
ד	דעות האחרונים להלכה.	ג	מנ
	באינה יודעת סכום הפקדון ואמר התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך וכיוצא בו.	א	מו
ב	וכשנחסר מהפקדון רק פחות משוה פרוטה.	ב	מז
	ואם בפקדון שקבלה עליו אחריות מקודשת בנשתתיר שו"ס אף כשידעה סכום הפקדון או אף שאמר בכ"ה מה שהפקדתי אצלך.	ג	מח
	סעיף ז		מט
	היה לו מלוה אצלה אפילו היא בשטר ואמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך אינה מקודשת אפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהם יד.	א	מו
	וה"ה אם לא חזר ואמר התקדשי לי רק אמר לה הרי בתוכו שוה פרוטה מקודשת מספק.	ב	מז
	דיעות הפוסקים בזה.	ג	מח

סימן כח סעיף ז ס"ק מז — סעיף י ס"ק סד

ס"ק אור	דף סור	ס"ק אור	דף סור
מז	מקור הדין דאינה מקודשת גם כשהמעות הם בידה, ודעת הרמב"ם בזה.	ב	ובשאר המקדשי במחילת מלוה ולא אמר בהנאת מחילה. קנה א
מח	מקור הדין דאינה מקודשת גם כשלא שלחה יד במעות המלוה, ודעת הרמב"ם בזה.	ג	והוא שכל סכום המלוה אינה אלא פרוטה אחת. ב
	ואפילו החזיר לה השטר ויש בו שוה פרוטה ויש מחמירים בזה.	ד	קידשה בהנאת מחילת מלוה שחייבת לו לצאת ידי שמים. ד
מט	הסוברים דאפילו החזיר לה השטר אינה מקודשת ומקור דבריהם.	ה	קידשה בהנאת מחילת דמי פרוטה שצריכה להשתתף עבור נר חנוכה. ה
נ	א	נט	א
נא	המחמירים בהחזיר לה השטר ומקור דבריהם.	ב	מקור הדעה דמקודשת והסוברים כן. א
ב	דעת האחרונים להלכה בהחזיר לה השטר.	ב	ולדעה זו אם הוא דוקא כשהגיע זמן הפרעון. ד
ג	וכשלא החזיר לה השטר אם יש עכ"פ חשש קדושין.	א	אי הוי רבית גמורה או רק הערמת רבית. קנו א
ד	כשהקנה לה השטר בכתיבה ומסירה.	ב	המקדש ברבית קצוצה אי מקודשת. ב
	והוא הדין אם חייבת לו שכירות פעולה שעשה לה אפילו הגיע זמן המלוה והשכירות לגבות.	ג	למ"ד דמקודשת אי בעי שהאשה תאמר הן. קנו ד
נא	א	ד	וכשקידשה ברבית שלקח מאחרים. ד
ב	אופנים שונים שדנו בהם הפוסקים בקידשה במעות שחייבת לו, אי דמיא למקדש במלוה.	ה	לקח ממנה חפץ ברבית וקידשה בו. קנה א
ג	קדשה במעות שנתן לאשה לעסקא דהוי פלגא מלוה ופלגא סקדון.	ו	קדשה באבק רבית. ב
גב	מקור הדין דאינה מקודשת אפילו הגיע זמן המלוה, ומה הדין כשהאשה אמרה לו הילך מעות המלוה.	ז	דעות הסוברים דאינה מקודשת. ד
		סא	א
		ב	וכשהיו המעות מזומנים ביד האשה לפרעם למלוה וקידשה בהרוחת זמן המלוה. קנט א
		סב	א
		ב	מקור דעה זו והסוברים כן. ב
		ג	אי צריך לומר דמקדשה בהנאת הרוחת הזמן. ג
		ד	אי בעינן שיראו או ידעו העדים דהלוח לה פסון. ג
		ה	השאל לה חפץ ואחר כך קידשה בהרוחת זמן השאלה אם מקודשת. ד
		ו	היה מחויב לה מעות וקידשה בשכר שמקדים לה פרעון התוב. ה
		סג	א
		ב	מקור הדין ואי כולי עלמא מודים לזה. א
		ג	אי בעי לקדשה דוקא בעת נתינת הפרוטה למלוה. ד
		ד	אי בעינן שהאשה תאמר לו שיתן הפרוטה למלוה. קס א
		ה	אם דין זה הוא רק בהגיע זמן פרעון התוב. ד
		ו	ומה הדין כשלא נתן פרוטה למלוה רק פייסו בדברים שיריוח לה הזמן, אם מקודשת בכך. ה
		ז	אם יש בזה משום איסור רבית. ב
		סד	א
		ב	כשנתן פרוטה לאיש שילוח להאשה. ג
		סע	א
		ב	היה לו מלוה אצלה ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארויח לך במלוה שתהיה בידך כך וכך יום ואיני תובע ממך עד זמן פלוני הרי זו מקודשת ואסור לעשות כן מפני שהוא כרבית. ב
		ג	אם מקודשת בזה אליבא דכולי עלמא, ומיהו כשהאשה השיבה לו את המלוה והוא נתנו לה בחזרה וקידשה בהרוחת זמן המלוה. ד
		ד	דעות הפוסקים אי הוי אבק רבית או רבית גמורה. קנד ב
		סז	א
		ב	היה לו מלוה אצלה ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מחילת מלוה וכו'. ג
		ג	אי בעינן דנוסף ללשון הקדושין ימחול לה להדיא את חובה. ג
		ד	מקור הדין דמקדש בהנאת מחילת מלוה, ודעות הפוסקים בזה. א
		סח	א
		ב	היה לו אצלה מלוה על משכון אפילו במשכנו בשעת הלואה וקדשה באותה מלוה והחזיר לה המשכון אי שהיה המשכון ברשותה הרי זו מקודשת. וי"א שאפילו לא החזיר לה המשכון מקודשת. א

סימן כה ע"ף יא ט"ק טה — ע"ף טו ט"ק עט

סימן אות	דף סור	סימן אות	דף סור
סה	דעת הפוסקים בדין משכון בשעת הלואה. ומאי שנא מהמקדש במשכון דאחרים שבטע"ף שאח"ז דיש טוברים דדוקא אם משכנו שלא בשעת הלואה מקודשת.	עג	א דעות הפוסקים בזה. וכהלוקח לא ידע שזה משכון.
טז	אם מקדשה במלוה או במשכון.	ב	א
טז	הטוברים ובעינין שיחזיר לה המשכון.	ב	א
ב	ולדעה זו כשהזכיר לה את המשכון אם צריך ג"כ להחזירו.	ג	א
סח	מקור הדין דאם היה המשכון ברשותה ואי מירי כשכבר היה ברשות המלוה והחזיר לה או אפילו שלא היה ברשותו מעולם.	ד	א
סט	הטוברים דמקדשת אפילו לא החזיר לה המשכון.	עד	א
כ	ולדעה זו אם צריך עכ"ל להזכיר לה את המשכון.	עה	א
ג	דעת האחרונים להלכה.	ז	א
ד	אם יש לחלק בזה בין משכון ושעת הלואה למשכון שלא בשעת הלואה.	ז	א
ה	ואי בעינן שהאשה תאמר הן (כשלא מחזיר המשכון, ומהו כשמחזיר המשכון).	ח	א
ו	מקדש במשכון דיתה שלא הגיע לידו בתורת משכון.	ט	א
ז	אשה שנתנה משכון לאיש עבור חוב של אחרים ואח"ז קדש לה האיש במשכון זה.	י	א
ס ע י פ י ב			
היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים וקידש בו אשה הרי זו מקודשת.			
ע	א אי מקודשת דוקא כשלבסוף הוחלט המשכון בידה או אפילו כשהלוה חזר ופדאו.	עז	א
ב	ומה הדין כשלא הודיע לאשה שהוא משכון.	ב	א
ג	אי בעינן שיטול רשות מבצל המשכון.	ב	א
ד	כשהמלוה התנה שלא יתחייב באונסים על המשכון אי מצי לקדש בו.	ב	א
ה	קידש במשכון קרקע.	ב	א
ו	מקדש במשכון אם יש בזה משום איסור רבית.	ב	א
ז	לוה אם יכול לקדש אשה במשכון שהוא ביד המלוה.	ב	א
וי"א דוקא במשכנו שלא בשעת הלואה.			
עא	א דעת הראשונים בזה וטעמם.	עז	א
ב	דעת האחרונים להלכה.	ב	א
ג	אם יש לחלק בין אם הוחלט המשכון בידה או לא, ובין אם הקנה לו המשכון משעת הלואה.	ב	א
ד	אם יש לחלק בזה אם קדשה בחוב שיש לו עליו גם שטר.	ב	א
ה	קידש במשכון שלא בשעת הלואהו שלקחו שלא עפ"י ביד.	ב	א
ו	אם יש הבדל בין מקדש במשכון עצמו או במקדש בחוב שעל המשכון.	ב	א
ז	היה בידו משכון דאחרים והשאילו לאחר והלה קידש בו.	ב	א
ח	וכשהחפץ המושאל היה משכון עבור הלואה כסף של צדקה.	ב	א
ט	נער הסמוך על שלחן אביו שקידש במשכון שהושכן אצל אביו.	ב	א
וכל זה במשכון שיש לו מישראל אבל מעבדים אינה מקודשת.			
עב	א מקור הדין ודעות הפוסקים בזה.	עז	א
ב	והיכא שהגיע זמן פרעון החוב ולא פדאי הגוי.	ב	א
ואם מכרו המלוה לאחר וקידש בו הריא מקודשת.			
א	א דעות הפוסקים בזה.	עז	א
ב	וכשהלוקח לא ידע שזה משכון.	ב	א
ס ע י פ י ג			
היה לו חוב ביד אחרים ואמר לה הרי את מקודשת לי בחוב שיש לי ביד זה במעמד שלשתן הרי זו מקודשת וי"א שאינה מקודשת.			
א	א סעם החילוק בין חוב דאחרים לחוב ידיה.	עז	א
ב	אם סגי שיאמר לה האמקל בחוב שיש לי ביד זה, או שצריך שיאמר גם ללוה שיתן המנה למתקדשת.	עה	א
ג	דעות הפוסקים אם מקודשת בחוב דאחרים ע"י מעמד שלשתן. [וכשתן] לה משכון על החוב דאחרים, ע"י בהשטות.	ז	א
ד	להחשיבים לדעה דאיה מקודשת, אם הוא דוקא לענין שאם קדשה אחר צריכה גם מהשני, או גם לענין שהמקדש צריך לקדשה שנית.	ח	א
ה	אם מקודשת במעמד שלשתן גם כשהקנה לה בע"כ של לוח. קסט	ט	א
ו	קדשה בחוב שיש לו אצל גוי במעמד שלשתן.	י	א
ז	אם קדושין דמעמד שלשתן הוי מדאורייתא או מדרבנן.	י	א
ח	להטוברים דמעמד אינה מקודשת אלא מדרבנן, מה הדין כשקדשה בקנין אחר שהכסף אינו קנוי לה אלא מדרבנן.	י	א
ט	וכשהמקדש זכה בחפץ ע"י קנין מעמ"ש או שאר קנין דרבנן. ואח"כ קדשה בו.	י	א
י	כשכא בע"כ של המקדש לטרופ את החוב שקדשה בו במעמ"ש, אם נקעין הקדושין, ואם יש חילוק בין זה לבין קדשה בכסף ובה בע"כ של המקדש לטרופ טמנה את הכסף בחובו.	י	א
אבל אם לא אמר לה במעמד שלשתן אפילו היא מלוה בשטר והקנה לה השטר כראוי בכתיבה ובמסירה אינה מקודשת אלא בספק.			
א	א ביאור הדין אם ספק הקדושין הוא מחמת עצם החוב, או מחמת הנייר של השטר, ודעות הפוסקים בזה.	עז	א
ב	להטוברים דהקדושין הם מחמת הנייר, אם הוא דוקא כשהקנה לה ע"י כתיבה ומסירה או אפילו ע"י מסירה לחוד.	ב	א
ג	ואם הוא דוקא כשהזכיר את השטר.	ב	א
ס ע י פ י ד			
היה לו מלוה אצלה ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה התקדשי לי במלוה ופרוטה הרי זו מקודשת.			
א	א סעם הדין ואם דוקא בלשון זה מקודשת.	עז	א
ב	והיכא שהאשה אמרה לו מקודם שיקדש אותה במלוה שבידה.	ב	א
ס ע י פ י ט			
אמר לה התקדשי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך ועשה אינה מקודשת.			
א	א סעם הדין ודעות הפוסקים בזה.	עז	א

קפה

ווע'ע בהשטות.

רשימת הספרים *

שהובאו באוצר הפוסקים בדרך זה

(מלבד ספרי הראשונים שעל הש"ס, ונז"כ הרי"ף הרמב"ם הרא"ש הטור והשו"ע).

<p>דרך המלך דרך יבחר דרכי מרדכי (לוריא) דרכי נועם</p>	<p>ברכות מים (על שו"ע) ברכי יוסף (על שו"ע) ברכת אברהם ברכת יוסף ברכת כהן בשמים ראש בתי כהונה</p>	<p>ארץ צבי ותאומי צביה (על שו"ע) אשדות הפסגה אשר לדוד אשר לשלמה (אבן דנאן)</p>	<p>א אבודרהם אביר יעקב אבן השהם אבן השהם ומאירת עינים אבן פינה דרישת ארי (על שו"ע)</p>
<p>ה הון יוסף החינוך היכלי שן תליתאי הליכות אליהו (פיינשטיין) הלכות גדולות הלכות קטנות המקנה העיטור הפסל (ירחון) הפרדס (ירחון) הר צבי (על הטור) הרי בשמים השומר אמת</p>	<p>ג גבול בנימין גבול יהודה גבורת אנשים גבעות עולם (נינצבורג) גבעת פנחס גור אריה יהודה גושפנקא דמלכא גט מקושר גליצני הש"ס גנת ורדים</p>	<p>ב באר חיים באר יצחק באר מים חיים (מצירי) בארות אברהם (קליין) בגדי כהונה בגדי שש (על שו"ע) ביאור מנחם (על שו"ע) כינת אדם כירור הלכה (פרבר) בית אב שביעאי בית אפרים בית דוד (הר"י דוד) בית דוד (לייטער) בית דינו של שלמה בית הילל (על שו"ע) בית זבול בית יהודה (עייאש) בית יעקב (מצויזמיד) בית יצחק (שמעלקיש) בית ישראל (לאנדו) בית רידב"ז בית שלמה (מסקאלא) בית שמואל אחרון בכורי יהודה בן איש חי בן פורת יוסף בני אברהם בני אהובה (על הרמב"ם) בני יוסף (טונגי) בני יעקב בני משה (שלטון) בני משה (מאגאר) בני ציון (שפירא) בני שמואל בנימין זאב בנין עולם בנין ציון (עטלינגר) בר ליואי ברית יעקב ברך משה</p>	<p>אבן שהם (על מגילת אסתר) אבני האפד (על שו"ע) אבני חפץ אבני מלואים (על שו"ע) אבני משפט (על שו"ע) אבני נזר אבני צדק (טייטלבוים) אבני שהם (טומשוב) אבני שיש (אבוטבול) אגודה אגודות אזור מדברי אגרות משה אדמת קדש אדרת אליהו (שבס' שני המאורות הגדולים) אהל אברהם (קריפלס) אהל אהרן אהל משה (שוהט) אהלי אהרן אהלי יהודה אהלי יעקב אוצר הגאונים אור גדול אור זרוע אור לי אוריין תליתאי אחיעזר אמונת שמואל אמירה נעימה אמר שמואל אמרות טהורות (על שו"ע) אמרי בינה אמרי דוד (הורביץ) אמרי דוד (פעדער) אמרי יושר אמרי שפר (קלאצקין) אפרקטא דעניא אריה דבי עילאי ארץ צבי (על שו"ע)</p>
<p>ו ויאמר יצחק ויצן אברהם ויקרא אברהם (אדאדי) ויקרא יהושע וכתורה יעשה</p>	<p>ד דבר אברהם דבר אליהו (לערמאן) דבר אמת (מונסוניגו) דבר במשפט (אתרוג) דבר שמואל (עמאר) דברי אברהם (מנדלזון) דברי אליעזר (על שו"ע) דברי דוד (מילדולה) דברי הלל (מסטארידוב) דברי חיים (אויערבאך) דברי חיים (מצאנז) דברי טעם דברי יששכר דברי מלכאל דברי נחמיה דברי ריבות דברי שמואל (ארדיטי) דגול מרבבה (על שו"ע) דוכב שפתי ישינים (כנכנשתי)</p>	<p>ז זכאי צדק זהר חי (על הזוהר) זית רענן זכר יצחק זקן אהרן (הלוי) זקן אהרן (וואלקין) זרע אברהם (יצחקי) זרע אברהם (באנדי) זרע יצחק (קצנלנבוגז) זרעו של אברהם</p>	<p>ז זכאי צדק זהר חי (על הזוהר) זית רענן זכר יצחק זקן אהרן (הלוי) זקן אהרן (וואלקין) זרע אברהם (יצחקי) זרע אברהם (באנדי) זרע יצחק (קצנלנבוגז) זרעו של אברהם</p>
<p>ח חבלים בנעימים חבצלת השרון חד וחלק חדושי מהר"א חדושי הרו"ה חדושי מהר"ט</p>	<p>ח די השב דין אמת דינא דחיי (על הסמ"ג) דמשק אליעזר (צוקר) דעת כהן דעת מרדכי דרישת ארי (על שו"ע)</p>	<p>ח די השב דין אמת דינא דחיי (על הסמ"ג) דמשק אליעזר (צוקר) דעת כהן דעת מרדכי דרישת ארי (על שו"ע)</p>	<p>ח די השב דין אמת דינא דחיי (על הסמ"ג) דמשק אליעזר (צוקר) דעת כהן דעת מרדכי דרישת ארי (על שו"ע)</p>

רשימת הספרים

קפט

נהרי אפרסמון	מילי דעזרא	ילקוט מערבי (קובץ)	חדושי מהר"ל מפראג
גורע ביהודה	מים עמוקים	ים הגדול	(על הטור)
גורע בשערים	מכתב שלמה	ים של שלמה (על הש"ס)	חדושי מהר"ן שפירא (על הטור)
גזיר השם (על שו"ע)	מלאת אבן (על שו"ע)	ימי יוסף	חדושי פנים מאירות
גזיר הקדש	מלבושי יי"ט	ימי שלמה	חדושי חתם סופר
גזל איתן	מלמד להועיל	יעלת חזן	חדות יעקב
גזלה ליהושע (צונצין)	מנחה חדשה	יפה ללב (על שו"ע)	חוות דעת (על שו"ע יו"ד)
גזלת בנימין (המבורגר)	מנחת אהרן (קלמפיש)	ירך אברהם	חוות יאיר
גזלת צבי (על שו"ע)	מנחת אלעזר	ישא איש	חוט המשולש (שבתש"ץ)
גזלת שבעה	מנחת העוזר	ישא ברכה (על רי"י)	חוט המשולש (מואלחזין)
גזלת שמעון (זרחי)	מנחת חינוך	ישב רוחו	חופת חתנים
גפע שורק	מנחת יחיאל	ישועות יעקב (על שו"ע)	חוקי חיים
גפש חיה	מנחת פתים (על שו"ע)	ישועות מלכו	חזון איש
גפת צופים	מנחת שי	ישכיל עבדי	חזון למודע (הלוי)
גשמת חיים	מעין גנים (על שו"ע)	ישמח לב (גאגין)	חזקה רבה
גשמת כל חי	מעיל שמואל		חיי יעקב
גתיבות חיים	מערכי לב	כ	חיי שלמה
גתיבות המשפט (על שו"ע	מעשה אליהו	כבוד יו"ט	חיים ושלום
חז"מ)	מעשה חייא	כהונת עולם	חיים לעולם
גתיבות השלום	מעשה חשב (על הרמב"ם)	בוכב מיעקב	חכם לב (על שו"ע)
	מעשה קח (על הרמב"ם)	כל בו	חכם צבי
ס	מצות כהונה	כנסת הגדולה (על הטור)	חכמת שלמה (על שו"ע)
סם חי	מצפה איתן	כסא אליהו	חלקת השדה
סמיכה לחיים	מצפה אריה	כסא שלמה	חלקת יואב
סמ"ע (על שו"ע חו"מ)	מקור ברוך (קלעי)	כפות תמרים (עמ"ס סוכה)	חלקת יעקב
סמ"ק	מקרא סופרים (על העיטור)	כפי אהרן	חמדת משה
ספר יהושע	מקראי קדש (אבולעפיה)	כרך של רומי	חמדת שלמה
ספר קובץ (על הרמב"ם)	מקור חיים (מליסא)	כרם שלמה (אמארייליו)	חסד לאברהם (תאומים)
ע	מראה יחזקאל (הוכברג)	כרם שלמה (על שו"ע)	חסדי דוד (על תוספתא)
	מרכבת המשנה (על הרמב"ם)	כתב סופר	חק ומשפט
עבודת השם	משא מלך	ך	חקר הלכה
עדות ביהוסף (אלמושנינו)	משאת משה	לב אריה (גרוסנס)	חקרי לב
עדות ביעקב (די בוטון)	משברי ים	לב מרפא	חתם סופר
עוגת אליהו	משה תאיש	לב שלמה	
עולת איש	משה ידבר	לב שמה (על ס' המצוות)	ט
עולת נח	משנת דרבותא	לבוש (על שו"ע)	טיב קדושין (על שו"ע)
עונג יר"ט	משיב דבר	לבוש מרדכי	טעם המלך (על הרמב"ם)
עזר מקודש (על שו"ע)	משיבת נפש	לבוש מרדכי	י
עזרת יהודה	משכנות הרועים (לחאיין)	לחם רב	יביע אומר
עזרת ישראל	משנה ברורה (על שו"ע או"ח)	לקוטי מהרי"ח	יד אהרן (על הטור)
עטרת חכמים (על הש"ס)	משנת ר' אליעזר (די טולידו)	לקוטי צבי (הל' תפלה)	יד דוד (פסקי הלכות)
עטרת מרדכי (ועלבאוויץ)	משפט וצדקה ביעקב	לך שלמה	יד המלך (פאלומבו, על הרמב"ם)
עין יצחק	משפט צדק	מ	יד יצחק
עין משפט (הלוי)	משפטי עזיאל	מאירת עינים	יד מלאכי
עיני דוד	משפטי שמואל	מאמר מרדכי (בן מנחם)	יד רמה (על מס' סנהדרין)
עמודי אור	משפטים ישרים (בירדוגו)	מגיד מראשית	יד רמה (סולוביי)
עמודי אש		מגיני שלמה	יד רמה (פוקס)
עמק שאלה	נ	מגן האלף (על שו"ע או"ח)	יד שלמה
עני בן נחמא	נאום יהודה	מגן דוד	ידות גדרים
עצי ארוים (על שו"ע)	נאות יעקב	מחנה אברהם (די בוטון)	יד דוד
עצי זית (וילברברג)	נבחר מבסוף	מחנה אפרים	ידיו של משה
עצמות יוסף (על מס' קדושין)	נדיב לב	מחנה חיים	יום תרועה (על מס' ראש השנה)
ערך השלחן (על שו"ע)	נדר מצרים	מחנה ישראל (הר"א ישראל)	יחזקאל דעת
ערך השלחן (על שו"ע)	נהר פקוד	מחקרי מרדכי	יכין ובוטון
ערך לחם (על שו"ע)	נהורא דיעקב	מחצית השקל (על שו"ע)	
ערך שי (על שו"ע)			

פ

פאר הדור
פחד יצחק
פי' הרא"ם (על התורה)
פירושי איברא
פני האריה התי
פני יהושע (על הש"ס)
פני יהושע (ש"ת)
פני יהושע (שבס' שני המאורות הגדולים)
פני יצחק (אבולעפיא)
פני משה
פנים מאירות

פסקי הלכות (על הרמב"ם)
פקודת אלעזר (לעזר)
פרת מטה אהרן
פרי האדמה (על הרמב"ם)
פרי הארץ
פרי החיים
פרי השדה
פרי חדש (על שו"ע או"ח)
פרי יוסף (מאן)
פרי יעקב
פרי עץ חיים (על הרמב"ם)
פרי צדיק
פרשת מרדכי
פתחי עזרה (על שו"ע)
פתחי שערים

צ

צדה לדרך
צדקה ומשפט
צוף דבש
צור יעקב
צינוני
ציץ אליעזר
צל הכסף
צמח צדק (מליובאוויטש)
צפנת פענח (על הרמב"ם)
צפנת פענח (שו"ת)
צרור הכסף

ק

קהלת יעקב (אלגאוי)
קהלת יעקב (מליסא)
קול אליהו
קול אריה
קול בן לוי

קול מבשר

קול תורה (ירחון)
קונטרס משמרת הקדושין
קצור פסקי הלכות (לבעל מרכבת המשנה שבס' חכם לב)
קצות השולחן (דיני שו"ע או"ח)
קרית חנה דוד
קרית מלך רב (על הרמב"ם)
קרית ספר
קרני ראם (אנקאוות)

ר

ראב"ן
ראש יוסף (איסקאפה)
ראש משביר
ראשי בשמים
רב פעלים
רבנו ירוחם
רד"ק (על נ"ך)
רוקח
רחמים פשוטים
רך וטוב

ש

שאלת יעב"ץ
שאלת משה (ראיון)
שו"ת מהר"א ששון
שו"ת מהר"א ב
שו"ת מהר"א ל
שו"ת הרא"ם
שו"ת הרא"ש
שו"ת הרא"ש (שור)
שו"ת הב"ח
שו"ת הב"ח החדשות
שו"ת הבי
שו"ת רב"צ אשכנזי
שו"ת רדב"ז
שו"ת הרד"ך
שו"ת הרד"ם
שו"ת מהר"ה או"ז
שו"ת ר"ח כהן
שו"ת מהר"ח ש
שו"ת מהר"י אסאד
שו"ת מהר"י באסאן
שו"ת מהר"י בי רב
שו"ת מהר"י הכהן
שו"ת מהר"י לבית הלוי
שו"ת מהר"א הלוי

שו"ת מהרי"א ענין
שו"ת מהריב"ל
שו"ת ריב"ן
שו"ת ריב"ש
שו"ת הריטב"א
שו"ת מהר"ם
שו"ת מהר"ט צהלון
שו"ת מהר"ל
שו"ת הרי"מ (מגור)
שו"ת מהר"מ פאדווא
שו"ת מהר"ל ח
שו"ת מהר"ם אלשיך
שו"ת מהר"ם אלשיך
שו"ת מהר"ם די בוטון
שו"ת מהר"ם יפה
שו"ת מהר"ם מלובלין
שו"ת מהר"ם מינץ
שו"ת מהר"ם פאדווא
שו"ת מהר"ם מרוטנבורק
האחרונים
שו"ת מהר"ם שיק
שו"ת הרמ"א
שו"ת מבי"ט
שו"ת הרשב"א המיוחסות להרמב"ן

שו"ת הר"ן
שו"ת רע"ק איגר
שו"ת הפרי מגדים
שו"ת מהר"ש (עגל)
שו"ת הרשב"א
שו"ת רשב"ש
שו"ת מהרשד"ם
שו"ת מהרש"ך
שו"ת מהרש"ל
שו"ת מהרש"ם
שאלת שלום (טויבש)
שארית יהודה (טאטיצאק)
שארית יעקב (יוטס)
שארית יעקב (דניגוז)
שארית יוסף (כ"ץ)
שארית יוסף (ריזון)
שב יעקב
שבות יעקב
שבט מיהודה
שבט שמעון
שבילי דוד (על שו"ע)
שדה חמד
שושנים לדוד (צבאח)
שושנה דיעקב

שואל ומשיב
שובע שמחות
שורשי הים
שי למורא (ינח)
שיבת ציון
שלום דוד
שלחן העזר
שמחה לאיש
שמחת יהודה
שמעתתא דרבא
שמן המשחה
שמן ששון
שם אריה
שם עולם
שם משמעון (שטרן)
שמן המר
שמש צדקה
שני המאורות הגדולים
שער אפרים
שער המלך (על הרמב"ם)
שער אשר
שער יוסף
שער החדש (על העיטור)
שערי עזרה
שערי רחמים
שערי תורה (יר'ון)
שפת הים (מאיו)
שפתי אברהם
שתי הלחם

ת

תבואת השדה
תולדות אדם (על שו"ע)
תולדות יצחק (הורוביץ)
תועפות ראם (טויבש)
תיקון סופרים (על העיטור)
תיקוני זוהר
תירוש ויצהר
תל תלפיות (ירחון)
תמים דעים (להראב"ד)
תעלומות לב
תפארת יעקב (על שו"ע)
תפארת מנחם
תפארת צבי (מגלוגא)
תרומת הדשן
תרומת יעקב
תשב"ץ
תשובה שלימה
תשובות יהודה
תשורת שי

ה ע ר ו ת

ישראל באשתו מפני שנשאר האיסור מקודם כדברי המקנה הנ"ל אבל כיון שהתורה חידשה שאלו ישראל אשה נקראת רק בקידושין נחתה הלכה שאין עליה חיוב אשת חבירו כיון שאין זה אשת חבירו בשלמא בבן נח נשאר לישראל העשה מה שהי' מקודם וגם אם אשת ישראל ישראל יש ג"כ העשה אבל בלא קידושין אין שום עשה כיון שהותר ישראל בישראלית בלא קידושין וממילא לא שייך העשה בישראל שלקח בלי קידושין ועתה נדבר בענין החשש של חופה לפי דברי האבני מלואים הנ"ל.

איתא ב"ק ע' ע"ב מי לא מודה רבי עקיבא בשנים אומרים שקידש ושנים אומרים בעל דאע"ג דעדי ביאה צריכי לעידי קידושין כיון דעדי קידושין לא צריכי לעדי ביאה דבר קרינא ביה ופירש"י קידש פלוני את האשה בניסן ושנים אומרים בעל איש אחר באייד דאע"ג דעדי ביאה הבאים להמית צריכין לעדות קידושין וכו' ועיין בבעל המאור בשביל שמקשה על דברי רש"י פירש בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל פירש בעל לשם נישואין והנה יורשה ומיטמא לה וברשב"א מפורש באר היטב הכי פירושא שנים אומרים קידש ראובן אותה ושנים אומרים חור הוא ובא עליה שעדי ביאה צריכי לעדי קידושין דאלמלא הן עדי ביאה לאו כלום קא עבדו לא לאוסרן בקרובותיה ולא לאסרה אעלמא ולא ליורשה אבל עדי קידושין הוי עדות לעצמה לאסרה על עצמה ולאסור אותן בקרובותיה ואע"ג דעדי קידושין צריכין לעדי ביאה ליורשה וכו' עיין שם. ועתה אם כדברי האבני מלואים דהיבא דהכניסה לחופה לשם נישואין אם יבורר שנישואין אי אפשר להיות נשאר קידושין מפני שכוונת נישואין הוי ג"כ כוונת קידושין או יותר מדויק שהיא היא א"כ איך אומר הרשב"א דעדי ביאה לאו כלום קא עבדו לא לאוסרן אעלמא וכו' הלא נניח כיון דעדי ביאה מעידים שבעל לשם נישואין אמת אם ה' מקודם קידושין או הביאה אחרי הקידושין עושה נישואין ליורשה וכו' אבל אם אין כאן עדי קידושין או לפי דברי האבני מלואים יהי' הביאה קידושין דהא בעל לשם אישות וא"כ עדותם מועילים וא"כ זה לא נקרא חצי דבר כי בעדותם יש דבר שלם אלא יש עוד דבר שני וע"כ מוכח מזה לא כאבני מלואים דלשם נישואין אין זה לשם קידושין ואפשר הרשב"א פשיטתו שמוכח באה"ע כיון ספ"ג' אם קידשה ואמר הרי את נשואתי לא מהני מפני שנישואין וקידושין הוי שני מיני קנינים וא"כ אין חשש שאמרנו לעיל דחיישינן לחופה קונה ועתה נדבר על החשש שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר לשם קידושין הלא קידושין צריך להיות מרצון והסכמת שניהם והאומדנא הוא שהאשה אינה מסכימה לזה מפני שבדור פרוץ כזה שאנחנו יודעים דבר מצוי שהבעל עווב אותה והיא נשארת עגונה כל ימי חייה או אם מת ואינו ידוע איפוא היבם ואפילו ידוע אפשר שאינו יתן חלוצה והמקום רחוק בוודאי יותר טוב עבודה שלא יהא קידושין וא"כ לא שייך לומר אין אדם עושה בעילת זנות והוי קידושין שוה צריך להיות על שניהם ובאמת האשה אינה צריכה שיהא קידושין כנ"ל ולענ"ד אם הדיין רואה בבעל שאפשר להיות החשש שלהאשה יותר טוב שלא יהא לשם קידושין יש על מה לסמוך.

הרב יעקב קלמס

חבר הרבנות הראשית לא"י
ומפלגים רב ראשי במוסקבה

באשתו ובדף כ"א ע"ב וע"ז ל"ו באשת עכו"ם יש איסור לישראל משום ודבק באשתו ועיין בריב"ש הנ"ל מפורש שפליג ואומר מפורש דישראל באשת עכו"ם שרי ובאמת קשה מאד מהא דמרבנין ביפת תואר אשה אפילו אשת איש אבל נניח זאת ולדעתי לפרוך סברת הראגאצאוי וצ"ל דהנה אקדים הנמ' בסנהדרין נ"ח ע"ב א"ר אלעזר אמר רבי חנינא בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב שנאמר ודבק ולא שלא כדרכה אמר רבא מי איכא מידי דישראל לא מיחייב וכותי מיחייב ויש גירסא דלישראל שרי ולכותי אסור אלא אמר רבא בן נח שבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור מאי טעמא באשתו ולא באשת חבירו ודבק ולא שלא כדרכה. והנה תוס' ביבמות ל"ד ע"ב דיה ולא כמעשה ער ואונן ששימשו שלא כדרכה ודפריך מגמ' מפורשת הנ"ל דהגמ' אומר מי איכא מידי דישראל לא מיחייב היינו דבישראל שרי. ואמרתי לתרץ קושית התוס' דבאמת צריך להבין הלא הגמ' נ"ט ע"א אומר שנאמרה ולא נשנית לישראל נאמרה ולא לבני נח וא"כ כיון שודבק נאמרה ולא נשנית ה' צריך להיות לישראל נאמרה ומדוע אומר הגמ' בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב לכן אני חושב שזהו קושית רבא מי איכא מידי דישראל לא מיחייב וכותי מיחייב. מפני שהגמ' אומר נאמרה ולא נשנית לישראל נאמרה ולא לבני נח ופריך הגמ' אדרבה מדלא נשנית בסיני לבני נח נאמר ולא לישראל ומתוך הגמ' ליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וא"כ בשביל הסברא דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור מוכרחים אנחנו לאמר דלישראל נאמרה ולא לבני נח וזהו שאמר רבא על מה שאמר רבי חנינא בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב אמר רבא מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור א"כ ע"כ צריכין אנו לומר דבר שלא נשנית לישראל נאמרה ולא לבני נח ואדרבה צריך להיות שלישראל אסור ומתוך הגמ' דהפסוק לדרשה אחרת וכו' כאשר נבאר אבל אין מכאן רא' שישראל מותר שלא כדרכה ואין כאן קושית התוס' ביבמות אבל א"כ צריכין להבין מה דמסיק הגמ' בן נח שבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור מאי טעמא באשתו ולא באשת חבירו ודבק ולא שלא כדרכה הלא זה הפסוק נאמר ולא נשנית וצריך להיות לישראל נאמר ולא לבני נח ומצאתי בהמקנה קידושין כ"א אשת אפילו אשת איש מביא את התוס' בע"ז ל"ו שחירץ כיון דאישות לית להו לבן נח לגבי ישראל מאי צריך להתיר ביפת תואר אשת איש ותיצו דעשה ודבק באשתו ולא באשת חבירו. בוודאי איתא ומביא בשם ספר לחם סתרים בע"ז דהא איסור זה לבני נח נאמרה ותיצו כיון דנאמרה ולא נשנית לישראל נאמר ואומר המקנה ואין דבריו מדוקדקים דא"כ לא יתחייב בן נח על אשת חבירו והרי מפורש בסנהדרין דגם בן נח חייב משום ודבק באשתו ולא באשת חבירו אלא וודאי דהוי נאמרה ונישנית דהיינו כיון דנשנה בסיני לאסור ישראל בישראל כמו גזל ושפיכות דמים דאף דלא נשנה אלא בישראל לישראל הוי כנאמרה ונשנית ואפ"ה לק"מ דאפילו לישראל בנכרית כיון דלא הותר בסיני לישראל בדנכרי באיסורו הראשון קיימי וכן גזל ושפיכות דמים בדנכרי ממילא באיסור הראשון קיימי וכו' וכן צ"ל לעיל בתוס' י"ג לב"ע בעשה דהיינו עשה ודבק באשתו כיון דנשנה בסיני לישראל בישראל והוי נאמרה ונישנית מכל מקום לישראל גמי באיסור הראשון קיימי וכיון דמה דנשנה בסיני לישראל בישראל או נשאר האיסור הראשון גם ודבק העשה במה דברים אפורים אם זהו אשת חבירו בן נח אסור

Copyright by "Otsar Ha-poskim"

Jerusalem, P.O.B. 5110

Printed in Israel

OTZAR HAPOSKIM

**SYSTEMATISED REASONED DIGEST OF ALL EXTANT
RABBINIC RESPONSA BEARING UPON JEWISH LAW AND
RITUAL, ARRANGED IN THE ORDER OF THE SHULCHAN
ARUCH.**

**Compiled and edited by a staff of distinguished scholars under
the presidency of His Eminence the Chief Rabbi of the Holy
Land, ISAAC HALEVI HERZOG, ר"י M.A., D. Litt., the super-
vision of the Dean of the Yeshivoth, Rabbi ISSER ZALMAN
MELTZER ר"י; and under the auspices of the Relief Committee
for Refugee Rabbis, Jerusalem.**

VOLUME 10.

Shulchan Aruch Eben ha-Ezer XXVI—XXVIII § XVI

JERUSALEM

(5733)